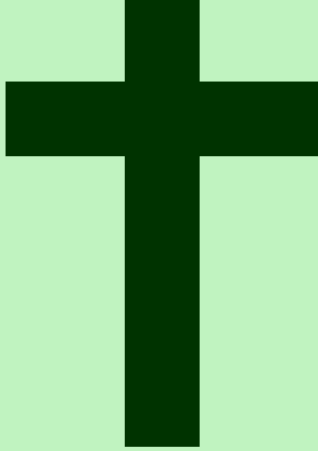

Manikáne O Ehwehne

God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of
Papua New Guinea

Manikáne O Ehwehne
God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

copyright © 1974, 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Faith Comes by Hearing

Language: Awa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
9673cf68-887a-574e-9ac8-846469c86b12

Contents

FRT	1
Mátiyu	2
Máhka	52
Árúka	81
Sóni	132
Eqmaro Ke	166
Aroma	212
1 Kórína	234
2 Kórína	256
Kárétia	269
Épésa	277
Pírípái	285
Kórósía	290
1 Tésárónáika	295
2 Tésárónáika	299
1 Tímóti	302
2 Tímóti	309
Táitása	314
Pírémóna	317
Íbaru Ke	319
Sémísi	336
1 Píta	342
2 Píta	348
1 Sóni	352
2 Sóni	357
3 Sóni	358
Súta	359
Sokigi	361
Read the New Testament	385

Manikáne O Ehwehne God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

Manikáne O Ehwehne

The New Testament in the Awa language of Papua New Guinea
[awb]

Translation: © 1974, 1997, 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication 2002 by The Bible League
Print version ISBN 0 86893 364 3

Web version
2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

**Púku Áwíqkakaq Ogahq Awíkákáq Náhmbahq Áwíqkakaq Kéh
Kánéhe**

Púku Áwíq[tab]Ogahq Awík[tab]Náhmbahq

Mátíyu Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Mátíyuwe téh táhkísi moné mewe arámbéhríúwana anehe Sísaga we kéro aní míankeheéna we omaq atowana wene táhkísi arámbéhrí suena Sísá kérowe. We mó awíqmé Áríwáie. Wega wenawahrah Asíú kéyábé iwíáhéna mah pukú sehiranúwe. Asiu kegá mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahteberá wensabé aiq pútare atageheéna Mátíyuga sehiranúwe. Asiu kegá iwíáhéna, Mókake Manikánka anotah aní omaq atahnana wega ite Asiu kené Wahnah mianieéna sinkehe uwe. Sísá Karáhéga ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka we omaq atena eqmarowe. Wenawahrah Asíú kéné sína Wahnáhmé íre mó aní míre. We Sísá wire éra Asiu kegá wensabé aiq pútare atageheéna Mátíyuga mah pukú sehiranúwe.

Mátíyuga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmari kéh éhwéhne.

(Árúka 3.23-38)

- ¹ Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmari mahraue kéhre.
Sísawe Tébiti kahnáhne.
Tébitiwe Ébárahma kahnáhne.
- ² Ébárahmawe Áhísáhkine abowáe.
Áhísáhkíwe Sékópáne abowáe.
Sékópawe Súrareh ábárahnahne sibowáe.
- ³ Súrawe Pérésareq Sérareqne sibowáe.
Mí aníténé sinowawé wenáwíq Támárie.
Pérésawe Ésáronine abowáe.
Esároniwe Árámine abowáe.
- ⁴ Árámiwe Ámínarápane abowáe.
Ámínarápawe Násónine abowáe.
Násóniwe Sámónine abowáe.
- ⁵ Sámóniwe Póásine abowáe.
Póásine anowawé wenáwíq Áráhpae.
Póásiwe Óbétine abowáe.
Óbétine anowa wenáwíq Árutie.
Óbétíwe Sésine abowáe.
- ⁶ Sésiwe Tébiti anotah wahnáhné abowáe.
Tébitiwe Sórómónine abowáe.
Sórómónine anowawé téhwe Úriane ahre míowe.
- ⁷ Sórómóniwe Áréóbóámáne abowáe.
Áréóbóámawe Ábíyane abowáe.
Ábíyawe Ásane abowáe.
- ⁸ Ásawe Séhósápátine abowáe.
Séhósápátíwe Séórámáne abowáe.
Séórámawe Úsiane abowáe.
- ⁹ Úsławe Sótámáne abowáe.
Sótámawe Áhásane abowáe.
Áhásawe Esékíane abowáe.
- ¹⁰ Esékíawe Mánásene abowáe.
Mánásewe Émónine abowáe.
Émóniwe Sósáiane abowáe.
- ¹¹ Sósáíawe Séhóíákínireh ábárahnahne sibowáe.
Mí tanáhráq Pábíróni marákóipéqté kegá Ísara ke táhtoqme meriqmera sene marakórapeq mórítówe.
- ¹² Pábíróni marakórapéq mórítówana
Séhóíákíniwe Séátíérane abowáe.
Séátíérawe Sérúbábérane abowáe.
- ¹³ Sérúbábérawe Ábíútine abowáe.
Ábíútiwe Éríákímáne abowáe.
Éríákímawe Ásórane abowáe.
- ¹⁴ Ásórawe Sárókine abowáe.
Sárókíwe Ékímáne abowáe.

Ékímawe Éríútine abowáe.

¹⁵ Éríútiwe Éréásane abowáe.

Éréásawe Mátánine abowáe.

Mátániwe Sékópane abowáe.

¹⁶ Sékópawe Sósépane abowáe.

Sósépawe Máhriane awehkawae.

Máhriaga Sísa maqmarowara mi animé Karáhée atowe. Karáhéwé áwahewé ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka we omaq atowe.

¹⁷ Ébárahma míotaqtenu Tébítitaq seuwekue airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Tébíti míotaqtenu Pábíróni marákórápéq mórítótaq seuwekue mó airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Pábíróni marákórápéq mórítótaqtenu Karáhéga marakóipeq tutaq seuwekue mó 14 se ábáhnínáhnah míówe.

Máhriaga Sísa Karáhé maqmaro ehwéhne.

(Árúka 2.1-7)

¹⁸ Sísa Karáhé maqmaro ehwéh teiníboq íráhro. Wenano Máhria Sósépaga ahreyabéútaq Sósépareq íre nogúyataq Manikáne Awanka iwíáh atowana kía míówe.

¹⁹ Sósépaga ahriahri peh kaweq sansánúwe. Wega meyaná ahrégá kía mío ehwéh irena wega iwíáhéna, Mó wehreq nogoye éna Máhria ayehitéhneho éna wehuke míótaq íre ehweh atasa peh auwanie iwíáhúwe.

²⁰ Mira iwíáhúwana Maniká itene Wahnah míéhrabeq íoipeqté ánínká áónáh atena wensabé, Sósépaó, Tébíti kahnáh ááno, írátiahno. Manikáne Awanka iwíáh atéhraha Máhria kía míéhre. Minayabe we meweyabe íre áhreúno.

²¹ We animai maqmiahnana wega wehukene ahbabáq kaweraritena merirankéhe. Minayabe wenáwíq Sísaé ato úwe.

²² Minayabe Manikánka iwíáh atowana wene ehweh irarú anínká mahraréna,

²³ Írátiahro. Wehreq íre nogu ahrárigá kía ména animai maqmiahnara Émánúérae atagéhe úwe. *(Aisaia 7.14)*

Mi awíqmé Émánúérawé áwahewé Maniká itereq mía míai áwíre.

²⁴ Sósépaga áónáhéna irigútaq itene Wahnah míéhrabeq íoipeqté ánínká teawu ehwéh sehgiéna Máhria meyowe.

²⁵ Wega mewena Máhriaga ani íre maqmiotaq Sósépaga peh míowana animai maqmarowana Sísaé áwíratowe.

2

Ahtebia kéga Sísa kabaru ehwéhne.

¹ Anotah wahnáh aní wenáwíq Éróti Súría marákórápéqté kéné wahnah míotaq Máhriaga Pétáriéma suwahpeq Sísa maqmiowe. Maqmiowara ío kiembogirabeqte ké ahtebia kéga Sarúsarama suwahpeq suwe.

² Segá mibeqté kéyábé, Inahunahní Asiu kené anotah Wahnáh úkína animé eheq míehro? Ío kiembogirabeq wehyoqka, Anotah Wahnáh maqmarehre sokigi aínsábé wensabé iwíáh iwíáh ataneheéq sune uwe.

³ Uwana Érótiga mi ehwéh irena wene arupipeq iwíáh kikirúwara moke Sarúsarama suwahpeqte kéné sirupipeq moq iwíáh kikiruwe.

⁴ Érótiga moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kereq síáhrabéna sensabé, Wehuke merirankeheéna Manikánka omaq ato aní eheq maqmianabo úwe.

⁵ Úwara sega wensabé, Súría marákórápéq Pétáriéma suwahpeq maqmianae éra minayabe Manikáne ehweh irarú anínká sehiranue mahraréna,

⁶ Pétáriéma suwahpeqte kéó, Súría marákórápéq moke mó kehiná suwahpeq iteruwahpeq kiotaikiro? Írakaumo. Pétáriéma suwahpeq anotah aní maqmarahnana mi anínká néne animarí Ísara ke wahnahnéna kaweq ah sokigi arinkéhe úwe. *(Maika 5.2)*

⁷ Érótiga ío kiembogirabeqte ké kopéq síáhrabúwara sega weba suwana sensabé, Téhwe mi wehyóq aneq tanáhráq ábóraragurairo kasenúwara teawúwe.

⁸ Teawúwana mi keyábé mahraréna, Mi kariq ánínsábé kawerue kogabaroro. Mi aní koábóraq máréhrtatq íné moq koiwíáh iwíáh ataníboq sereníéro éna Pétáriéma suwahpeq eqmaq suwe.

⁹ Eqmaq suwara pokue ahtaqqeq míowana pópoqnah kiembogirabeq wehyoqka ebeq kure mi kariq aní mío nah kotaq abobórahpeq kowara

¹⁰ tagéra sirupipeq anotahtaq eyoyóuwe.

¹¹ Nahupéq kibekéra mi kariq áninseq wenano Máhriareq tagéra sirehunseraráq méra mi kariq áínsábé iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atera sene unahpipéqté péwe kóraakáq kaweq weriákáq kaweq kunkúni pahuráhákáq áwúwe.

¹² Manikánka mi ke áónáh aritena sensabé, Éróti íre seuwekoro aritowara sega mó ahtápéqtáq sensuwahpeq pokuwe.

Sósépareh karírónáninká Ísipi marákórápéq poku ehwehne.

¹³ Ahtebia kégá mitaq suera pokuwana itene Wahnah Maniká miéhrabeq íópipeqté ánínká Sósépa áónáh atena wensabé, Irigue mi kariq áninseq wenanoreq Ísipi marákórápéq pehberáh meriqme móríto. Érótiga mi aní subiq suanieéna kabarinaire. Teawéna tanáhráq seuwekinkehboq mibeq kowíahno úwe.

¹⁴ Úwana Sósépaga irigéna inokáhpeq mitaq suena mi kariq áninseq wenanoreq meriqmena pokue Ísipi marákórápéq pokúwe. Éróti íre pukú tanáhráq Sósépareh karírónáni Ísipi marákórápéq kowíówe.

¹⁵ Minayabe itene Wahnahka wene ehweh irarú ani iwíáh atowana sehiranue mahraréna, Nénahni Ísipi marákórápéq miéhnsábé mitaq sue mahbeq súno atóge íre. *(Hosea 11.1)* Mi ehwéh aiq pútaraginkeheéna Manikánka Sósépansabé Ísipi marákórápéq kowíahno atowe.

Káriq maigáú subiq súáhro arito ehwehne.

¹⁶ Ahtebia kégá Érótime ehweh íre sehira mó ahtáqpéq pokue taqnobagunsabe Érótiga áyátó púana anotah abíáhnsántúwe. Anotah abíáhnsánéna Pétáriéna suwahpeqkakáq wáhtote kehiná suwahpeqkakáq mó ke eqmaq suanaútaq sensabé, Moke náhtate kariq máigáú subiq súáhro aritowe. Ahtebia kégá wehyoq ehwéh teawú tanáhráq Érótiga iwíáhéna, Mi anímé amahnága peh náh neh aníne éna moke náhtate kariq máigáú subiq súáhro aritowe.

¹⁷ Érótiga miraúnka Sérémáiane naho éhwéh aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Sérémáia iwíáh atowana wega sehiranue mahraréna,

¹⁸ Áréma suwahpeqte kégá ibiséra áhnte ibítúnátúnánawara íráhwe. Áréséraga wene animárínsábé ibisehre. Moke subiq sutonsabé wenawahrahga wene arupipeq íre kaweratahráhowana peh ibisehre úwe.* *(Jeremaia 31.15)*

Kehrari marákórápéq kowíó ehwehne.

¹⁹ Sósépareh karírónáni Ísipi marákórápéq miówana Éróti pukúwana íópeqté ánínká Sósépa áónáh atowe.

²⁰ Áónáh atena wensabé, Irigue mi anínseq wenanoreq meriqme iteruwahrah Ísara kené marakórapeq seuwekúno. Mi aní subiq suanehe iwíáhuro ke aiq pukuro puah meriqme kouwekúno úwe.

²¹ Kouwekúno úwana Sósépaga mi anínseq wenanoreq meriqmena Ísipi marákórápéq suena Ísara kené marakórapeq kouwekuwe.

²² Érótime ahninkáwá wenáwíq Ákéráúsae. Wega wenabone arambehri Súría marákórápéq Ísara keráq wahnah arámbéhrí awaq miowana Sósépaga minayabe irena mi marákórápéq pokéyabe áhreúwe. Manikánka Sósépa áónáh atena wensabé, Súría marákórápéq íre pokúno éna Kehrari marákórápéq kowíahno úwana meriqmena pokue Kehrari marákórápéq kowíowe.

²³ Kehrari marákórápéq kowéna Néhsara suwahpeq pokéna mitaq kaegaeúwe. Minayabe Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara Sisansabé sehiranue mahraréra, We Néhsara suwahpeqte áníne ataneherawoe éra sehiranuwe.

3

Sóni wání meri merinú anínká teriu ehwehne.

(Máhka 1.2-8; Arúka 3.1-18; Sóni 1.19-28)

¹ Mi tanáhráq wání meri merini aní Sóniga Súría marákórápéq séna mibeqté úwórápéq ména weba su ke ehweh teri terinúwe.

² Wega mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnirabeq aiq wahtotaq kéh púaq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq miáhro úwe.

³ Manikánka wene ehweh irarú ani wenáwíq Áísáia iwíáh atowana Sóni éhweh sehiranue mahraréna,

* **2:18:** Árésérawe Sэкópane ahre miówe. Áréséra akéqmé Súrareh ábárahmahnahne sinoibo. Súrareh ábárahmahnah airápéte téhtaré káhnáh méra moke Ísara kené sigaqnaréhe. Mi tanáhráq Áréséra wewega íre ibisówe. Wene aigaqnaréh ininsónká ibisowe.

We uworapeqté sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah kaweraráhro ire úwe. *(Aísaiá 40.3)*

⁴ Sóniga kéhma áyórate kogahnia aneraneriatiowe. Áú aretí wene ayahbataq konahna-tiowe. Tábahnkákák sehanáhrabhakákák nówe.*

⁵ Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke Súría marákórápéqté kéhíná suwahpeqte kéreq Sorana aroipéq wahtotaq kehíná suwahpeqte kéreqka Sóniba suwe.

⁶ Weba séra sene ahbabáqsabe Manikápa pahsúówana Sóniga Sorana aroipéq wání meri-uwe.

Sóniga Péhrasi keyábé ehweh arito ehwehne.

⁷ Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka[†] wání meaneheéra Sóniba suwana wega sensabé, Itewe wehene animárí móe. Insega teínsabé áhreue ínéba seo? Manikánka kamah inehoéq ínéba se mino.

⁸ Aiq pútaq kaweqtaq míaneheqmúne íwiáhirataq itene ahbabáq sansa sueq kaweq sansánoro. Mirairataq Manikánka tagéna, Ite amahnága kaweq sansánowe aítankéhe.

⁹ Ébáráhma itene igaqna míéh púaq itewe Manikáne animárí méq kaweq ke míone éq iteitensabé íwiáh íwiáhiyeho. Manikánka mah ebáhmáritáté Ébáráhmane anahwaréh mirarahráhire.

¹⁰ Wehukeníká awanká áwaheraq tehsúme maréhrana kaweq será íre íyéh áwánká moke apiwe ira parianawire úwe.‡

¹¹ Sóniga mó mahraréna, Itene ahbabáq sansa aiq súáhnsabé wání mei meinuge. Íné peh wání mei meinugana íné kiotaiki aní inehé sinawire. Inehé si anímé anotah aní púana ínéga wene súa meweyabe íre awehrari aní múge. Wega Wenawa eqmarahnana wehukeníká ira kekínserah Wenawanka iteba tuinkéhe.

¹² Wehukega ayu siqmíáhtáq sega kaweq ayú sene nahtapeq sáharera atutu ira paríáhwe. Míra onserah Manikánka kaweqtaq míáh keyábé, Néne mátaburapeq kiwíáhro aritena ahbabáq keyabé, Íre puinkorahi iraipéq pokoro aritanawire úwe.

Sóniga Sísá wání meawu ehwehne.

(Máhka 1.9-11; Áríuka 3.21-22)

¹³ Sóniga mi ehwéh pahsuqme teriuwana Sísaga Kehrari marákórápéqté sure Sorana aroipéq Sóniga wání meawinkeheéna weba súwe.

¹⁴ Sísaga wání meanieéna weba súwana Sóniga ahqáho atena wensabé, Aneqsabé ínéga wání meninkeheé seno? Arega íné wání menínaraqmé aiq kawerinae úwana

¹⁵ Sísaga wensabé, Amahnága arega wání meninkéhe. Minawé Maniká awahbeh arámbéhríe úwana Sóniga wene ehwehnsabé kowe atowe.

¹⁶ Kowe atena Sísá wání meawuwana Sísaga wánípipeqté kiutaq sabona sawekúwana Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwana tagówe.

¹⁷ Tagówana íopeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensabé nirutaboíruge úwe.

4

Owainawanka Sísá áhwárawe tagó ehwehne.

(Máhka 1.12-13; Áríuka 4.1-13)

¹ Manikáne Awanka Sísá abatapi móatowana owainawanka weba séna Sísaga ah-babárinkeheéna áhwárawe tagéna áwíoqnówe.

² Sísaga áhnte wehekáh, 40wehekáh tópah awehriúnsabe anotah arúpíbiúwe.

³ Anotah arúpíbiúwana owainawanka wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah mah ebáhmárin-sabé, Tópah úkúno ato úwe.

⁴ Úwana Sísaga wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Tópahna wehuke íre oganúq sitahráhi nanere. Írakaumo. Peh morá Manikánka irari ehwéhnká oganúq sitahráhire íre úwe. *(Lo 8.3)*

⁵ Úwana owainawanka Sísá meqména kaweq mapéq Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náh nahnsorapéq móatena

⁶ wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah maraipéq ahkuagúno. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

* **3:4:** Sóniwe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráisa tahnsa aníne. 2 King 1.8, Malakai 4.5, Mátíyu 11.13-14, 17.10-13 tagáhno. † **3:7:** Péhrasi kereq Sáyúsi kereqsabé éhwéhmé púku anehpeqte séhíramé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwáhe Éhwehne ue kéhrabeq tagáhno. ‡ **3:10:** Mah pabéqmé éhwéhmé ira paríéhnserah Manikánka íre kaweqtaq míáh ké kamah arinawire.

Manikánka wene íopeqté kényábé are wahnahnatíáhro aritankéhe. Ebahtaq arene aigará peraq miéhneho éra sene siyahnkaratáté are pankeragéhe ire úwe. *(Buk Song 91.11-12)*

⁷ Úwana Sísaga ahqáho atena wensabé, Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Maniká arene anotah Wahnáh áhwárawe tagé áwioqnehneho ire úwe. *(Lo 6.16)*

⁸ Owainawanka Sísá mó meqména anotah sawéhrápéq kiena moke mah kawéq marákóákáq moke kéh náneqmarínkákáq sokigi awuwe.

⁹ Sokigi awena wensabé, Káuqmunue ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhnaraqmé moke tagahna naneqmarí awiníe

¹⁰ Úwana Sísaga wensabé, Owainawano, íné nuwe pokúno. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq webataq we awahbeh arámbéhrí miraoro ire úwe. *(Lo 6.13, 10.20)*

¹¹ Úwana owainawanka Sísá auwena pokúwara íopeqté kégá Sísaba séra séhréh atówe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáro ehwehne.

(Máhka 1.14-15; Áríka 4.14-15)

¹² Sóni karábúsiipéq atárówe u ehwéh irena Sísaga Kehrari marákórápéq pokúwe.

¹³ Pokéna Néhsara suwahpeq suena Kehrari kawéhú ayehráq Kápénéáma suwahpeq kowíowe. Mi marákówé Sébúruína kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqka téhwe aborisowe.

¹⁴ Sísaga mitaq pokúnka Manikáne ehwehme aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Áísáia iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

¹⁵ Sorana aroipéq seberaebéq Kehrari kawéhú kéhrabeq Sébúruína kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqne marakó kéhre.

¹⁶ Mitaqté kéwé sunkíkírirabeq mía míao kegá téhreh tagagehe. Puké marákó sunkíkírirabeq téhrankehe úwe. *(Aisaiá 9.1-2)*

Sísaga itaréitaré wéhyábé, Íné séníráhro ú ehwehne.

(Máhka 1.16-20; Áríka 5.1-11)

¹⁷ Mi tanáhráq Sísaga kaweq ehwéh síwáhnoré sansa áhwárówe. Wega mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtoni puaq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míáhro úwe.

¹⁸ Sísaga Kehrari kawéhú ayehrápéq nogena se ábárahre Ehntarureq Sáimónireq tagówe. Sáimóniwe mó awíq Pítáe. Se pah meyóya anité míóyansabé kahweraté wánípipeq uwe taga tagauyana tagówe.

¹⁹ Tagéna sensabé, Íné séníráhta. Amahnága itega kahweraté uwe taga tagaéta pah meyehe. Mina óyanserah wehuke ínéba meriqmeta sighe. Minayabe iwáhnoriniboq séníráhta úwe.

²⁰ Séníráhta úwara sene kahwe apubúue mitaq marera Sísá kéroýe.

²¹ Kéroýana Sísaga kure mó abárahre, Sébérine ahninkáwáráre Sémísireq Sónireq tagówe. Tagówana sereq sibowá Sébérireqka sípiipéq méra sene kahwewarí kawerarówe. Kawerarówana Sísaga mi abárahreyábé, Máhotao úwara

²² sega apubúue sípiakáq sibowánkákáq suera Sísá kéroýe.

Sísaga síwáhnoréna áhnte awáhré ké kawerarito ehwehne.

(Áríka 6.17-19)

²³ Sísaga moke Kehrari marákórápéq ah nogéna Asiu kené momiwí nahmáritápéq síwáhnoréna Maniká wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teri terinéna moke náonkákáq kéreq awahre kereq kaweraritowe.

²⁴ Sísá éhweh mitaq teri mahtaq terinuwara moke Síría marákórápéqté kégá írówe. Minayabe mi kegá moke awahre kereq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq iransá aruqaruru kereq aigará soriqnah kereq meriqmera Sísaba móritówana wega moke mi ke kaweraritowe.

²⁵ Kehrari marákórápéqté kéreq Tékápórisa marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq Síría marákórápéqté kéreq Sorana aroipéq seberaebéqté kéreq, peh íregárita q kegá Sísá kéroýe.

5

Sísaga sawéhrapeq síwáhnorú ehwehne.

¹ Sísaga mi ke tagéna sawéhrapeq kiwéna tútuue míowaq ite we kérahwána kegá weba sewane.

Sísaga iwíáh íwíáho ú ehwehne.

(Árúka 6.20-23)

² Sísaga íwáhnoréna mahraréna,

³ Tabonah keo, itega Manikánsabe, Iteriahriáh íre miraorahúne éq séhréh aito íwíáhéra íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miahráhonsabé iwíáh íwíáho.

⁴ Amahnága irupipeq umehiraq ibisah keo, Manikánka séhréh aitena itene iru ukíq itankéhe. Minayabe iwíáh íwíáho.

⁵ Íre píribahria peh uwaresa kéo, mah marákó márákó awaq miahráho puaq iwíáh íwíáho.

⁶ Kaweqtaq mé sansa sehgieyabe suwahbeh keo, ite arupibii aní tahnsa móe. Wání tahbobói aní tahnsa móe. Manikánka ite tabonaho nanéq náinkéhe. Minayabe iwíáh íwíáho.

⁷ Mó keyábé irutaboariteq séhréh arítáh kéo, Manikánka itensabé moq arutaboaraitena séhréh aitahna puaq iwíáh íwíáho.

⁸ Irupipeq kaweq iwíáh aruqaruro keo, Maniká tagahraho puaq iwíáh íwíáho.

⁹ Morá ké tahnsanue tobeh ehweho sansá sueq pehwehribeq miáho iwíáho keo, Manikánka itensabé, néne animári móe aitahna puaq iwíáh íwíáho.

¹⁰ Manikáne kaweq sansá sehgiónsabé mó kegá íwíoqnah keo, Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miahráho puaq iwíáh íwíáho.

¹¹ Néne animáriño, néne animári miáh píara mó kegá íre kaweq ehwéh aitera íwíoqnéra péhepehe ehwéhne íehruruirataq iwíáh íwíáho.

¹² Segá miraonka íópeq itene ápeq anotah úki puaq iru eyoyóeq iwíáh íwíáho. Segá ite íwíoqnahnserah Manikáne ehweh iraru ke naho síwíoqnowe úwe.

Ite sóreq tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Máhka 9.50; Árúka 14.34-35)

¹³ Sísaga pabeqme ehwéh mó mahraréna, Itewe mah kehiná kéhínáné sóreq tahnsá móe. Sóreq auqmah nanéq úkínaraqmé kaweraranéhnkono? Írakaumo. Auqmah sóreq íre tei puara wehukega sigárátáté abasawe seraweh keragéhe úwe.

Ite téhreh tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Árúka 8.16-18)

¹⁴ Sísaga mó pabéqmé éhwéh síwáhnoréna, Mah kehiná kéhínánká tagageheeq ite téhreh tahnsá ké wóe. Sáwéhrapeqté náhmári kopípeq íre kahrahire.

¹⁵ Mina inserah wehukega áráhmu keqmaráhtaq páhkétiraté íre akariaráhwe. Írakaumo. Peh tahberaq máráhwana téhráhnara moke nahupeq miáh kegá kawerue tagahrahowe.

¹⁶ Wehukénká áráhmu tahberaq márénserah wehukega tagehraq kaweq sansánoro. Mó kegá itene kaweq sansá tagéra Maniká Iteribo íópeq miéh ánínsabé iwíáh íwíáh atagéhboq kaweq sansánoro úwe.

Mósisiga sehgióro ú ehwehne.

¹⁷ Sísaga mó mahraréna, Ínénsabewé Mósisiga sehgióro ú ehwehnikákq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikákq sabiruanieéna sire iwíáhoo? Írakaumo. Íre sabiruanieéna suge. Peh mi ehwéh áwahe sokigi ainieéna suge.

¹⁸ Tei éhwéh ahtebagehboq íráhro. Íópeqkákq mah marákó márákóákq peh kahnaaq Mósisiga sehgióro ú ehweh íre parabagia peh kagainae. Mi ehwéhme pehgáriq íre parabagia peh moke kagainawire. Mi ehwéhniká moke aiq pútaragínana anehe íópeqkákq mah marákó márákóákq parabaginawire.

¹⁹ Minayabe wehukénká mi ehwéh pehgáriq anteruena mó keyábé, Ínéga unserahnoro éna pagunínaraq mi animé Manikánka wahnah wahnahnirabeq pehgáriq aní míankehe. Mó anínká mi ehwéh sehgiéna mó keyábé, Kawerue sehgióro síwáhnorínaraq mi animé Manikánka wahnah wahnahnirabeq anotah aní míankehe.

²⁰ Teiníboq írátíáho. Itega Manikáne sansá sehgiéna Péhrasi kereq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqne arambehri íre kiotaikínaraqmé Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhoo? Írakaumo. Íre kioráhowe úwe.

Apubúue insahwé ato ú ehwehne.

(Árúka 12.57-59)

²¹ Sísaga mó mahraréna, Naho naho síwáhnoruro kegá itene igaqnaréyabe teriú ehweh itega aiq íráhwe. Segá síwáhnoréna,

Wehukeni subiq sueho. Subiq suahna animé kotiorabeq móatagéhe uwe. *(Kisim Bek 20.13, 21.12)*

²² Sega miraue iraruwana amahnága ínega teiníboq írátíáhro. Wene iyahnabo anínsábé abiahnsa atahna anímé kotiorabeq móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé íre kaweq ehwéh atahna anímé kaunsíri kebá móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé múguwahgu uwoyansa aní móne atahna anímé iraipéq pokinae.

²³ Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpeqté táhbérápéq irigé, Mahna Maniká náwinie iwíáhóne. Are mitaq irigé arene iyahnabo anínká arensabé abiahnsa atéhnsabé ahreraq matiahnawe

²⁴ arega awinieina naneq tahbe áwaheraq maro. Áwaheraq mare apubúue arene iyahnabo anípá pokue insahwé ato. Insahwé ate kouwekue mitaq marahna naneq mewe Maniká náwo úwe.

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mó anínká are ehweh atanieéna anotah sahsí móatanaínaaraq ahtapeq kirataq apubúue insahwé ato. Kotiorabeq kirataq wega anotah sahsí are móatahnana wega párisiba móatahnana karábúsiipéq móatehnehboq apubúue insahwé ato.

²⁶ Teiníboq írátíáhro. Karábúsiipéq móatahnara pehipi íre soraq auwagéhe. Ebeqme anotah apéq paiqmaréhnaraqmé anehe soraq auwagéhe úwe.

Sísaga mó aniné ahre weh abariiyeho ú ehwehne.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhniká mahraréna,

Mó aniné weh ahre abariiyeho ire.

(Kísim Bek 20.14)

²⁸ Mi ehwéh írátówana amahnága ínega teiníboq írátíáhro. Arene auranka mó aniné ahre tagé, Íné mi iní abariyéyabe níre iwíáhónawe arene arupipeq abarié ahababáq aiq miraóne.

²⁹ Minayabe arene auranka are ahababáratana ínaaraq mi aurá piruo. Peh morá áúránkákákq míéhnaaraq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áúránkákákq míéhnaaraq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae.

³⁰ Arene púpeqte áyáhnkáránká are ahababáratana ínaaraq mi ayáhnkárá kiraqsuo. Peh morá áyáhnkáránkákákq míéhnaaraq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áyáhnkáránkákákq míéhnaaraq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae úwe.

Sísaga, Ahre kaqsúého ú ehwehne.

(Mátíyu 19.9; Máhka 10.11-12; Áruká 16.18)

³¹ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhniká mahraréna, Arene ahre kaqsuanie inaraqmé minayabe tikéti pepáhq kowewe móawo úwe.

³² Minayabe amahnága ínega teiníboq írátíáhro. Arene ahrega mó wehreq ahababárirataq mi tanáhráq kaqsuankéhe. Pehipi kaqsúéhnaaraq wega mó wehkínaraq mi tanáhráq ahababárinae. Mi iní meyahna anínká moq mi tanáhráq ahababárinae. Minayabe arene ahre pehipi kaqsúéhneho uge úwe.

Sísaga peh koweakákq ahqáhoakákq irarero ú ehwehne.

³³ Sísaga mó mahraréna, Itega mó ehwéh írátó ehwéhniká itene igaqnaréyabe teriú ehwéhniká mahraréna,

Arega iraré, Manikánka tagariéhtákq ínega teawú ehwéh mirainauge énaewe péhenineho. Arene ehweh kawerue sehgio ire.

(Namba 30.2)

³⁴ Sega miraue iraruwana amahnága ínega teiníboq írátíáhro. Arega mirainauge inaraq Manikánka tagariéhtákq mirainauge íre úno. Íópeqmé Manikánka wahnah wahnahni puah, Íónka tagariéhtákq mirainauge íre úno.

³⁵ Mah marákówé Manikáne tahbe tahnásá púah, Marakóga tagariéhtákq mirainauge íre úno. Sarúsarama suwahpeqme itene anotah Wahnáhné mátabu púah, Sarúsaramaga tagariéhtákq mirainauge íre úno.

³⁶ Arega iraréna peh morá arene tontonah ayáhránká pabusa ayáhrá íre úkorahi puah, Niyahqnonka tagariéhtákq mirainauge íre úno.

³⁷ Arega, Ahqáho. Íre mirainauge iwíáhónawe peh, Ahqáho úno. Arega, Kowe. Mirainauge iwíáhónawe peh, Kowe úno. Owainawanka ahababáq ehweh atahnah áhnte irarinehboq peh morá ahqáhoakákq koweakákq irarúno úwe.

Sísaga, Ahababáq íre ayahqmaro ú ehwehne.

(Áruká 6.29-30)

³⁸ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhniká mahraréna,

Mó anínká arene aura piauwahnah arega moq wene aura piruo. Mó anínká arene áwéh sehqauwahnah arega moq wene áwéh sehqauwo ire.

(Lo 19.21)

³⁹ Mi ehwéh írátówana amahnága ínega teiníboq írátíáhro. Are áwíoqneh anímé íre ayahqmaro. Mó anínká are ahsuehinahwe éberioépéq pabeq suehnana ahsuehino.

⁴⁰ Mó anínká are ehweh atena síóti meanie inaraqmé arene síótiakákq arene sáhkétiakákq náwo.

41 Wahnah anínká wene ménsámehnsá abaqme ákáhtaq wahtotaq morá kírómítá kúno atahnahwe ákáhtaq íre wahto téhtaré kírómítá mewe móato.

42 Mó anínká arensabé aneqpopoq nánio ínahwe náwo. Mó naneq átárianiboq nánio ínahwe náwo úwe.

Arene naruoyabé irutaboirono ú ehwehne.

(Árúka 6.27-28,32-36)

43 Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna,

Arene iyahnaboyabé arutaboiré arene naruoyabé íre arutaboirono íre.

44 Mí ehwéh írátówana amahnága ínéga teiníboq írátíáhro. Íre peh morá itene iyahnaboyabé irutaboirono. Itene naruoyabé moq irutaboirono. Íwíoqnah keyábé púrerarítáhro.

45 Íópeqté Ítéribóné animárí méq ite íwíoqnah ke púrerarítáhro. Manikánka ahbabáq kereq kaweq kereqne marakóraq monseráhnue, Patahúno atéhre. Wega kaweqtaq miáh kéreq ahbabáq kereqne marakóraq monseráhnue, Ibonsúno atéhre.

46 Peh morá itensabé sirutaboirono keyábé irutaboirono Manikánka ápeq awinkéhbo? Íraukaumo. Ahbabáq kereqka moq sensabé sirutaboirono keyábé sirutaboirono.

47 Peh morá itene iyahnaboyabé mehweh aritéhrame anotah kaweq sánsápo? Íraukaumo. Maniká íre tagaríáh kéga mí sansá miraio mino.

48 Íópeqté Ítéribógá kaweqtaq mía míainserah ite moq kaweqtaq mía míaooro úwe.

6

Sísaga mó ke séhréh arite sansansabé teí éhwéhne.

1 Sísaga mó mahraréna, Peh mó kéga itene kaweq arámbéhri tagéra, Kaweq kee íwíahigeheéq mí arámbéhri ábóraq miraonsabé íre kawerowe. Mirairataq mókake íópeqté Ítéribógá mí arámbéhriyábé ápeq íre nánawire.

2 Minayabe arega tabonah ke nárinaraq mó kéga tagagehboq ebeq pembíáh póbíéh ání íre eqmaro. Mó kéga momiwí nahtápéqkákákáq wahba ahtápéqkákákáq pembíáh póbíéh ání eqmarera anehe mitaq séra tabonah ke náríéwe. Tabonah keyabé íre sirutaboirono náríera péhepehe sansánowara mó kéga tagéra kaweq ke wóe íwíáh aitageheéra ábóraq náríéwe. Teiníboq írátíáhro. Mí sansáno kéga ábóraq náríé púra tagah kéga sensabé íwíáh íwíáh aritáhnabé mókake mó apéq íre meyagéhe. Segá mira onserahniyeho.

3 Arega tabonah ke nárinaraqmé mó kéga tagehboq peh kopípeq nário.

4 Kopípeq nárinaraqmé Iteriboga tagéna ápeq náwinkéhe úwe.

Sísaga púreré sansansabé teriu ehwehne.

(Árúka 11.2-4)

5 Sísaga mó mahraréna, Táhmaro kéga ábóraq kaweq sansánéra peh kopípeqmé íre kaweq sansánéra kopéráhpéro ke wóe. Itega púrerirataqmé mí kéga púrero serahniyeho. Segá momiwí nahtápéqkákákáq wahba ahtápéqkákákáq mó kéga tagehrataq, Kaweq ke wóe íwíáh aritageheéra ábóraq iriwe méra púrerowe. Teiníboq írátíáhro. Mí sansáno kéga ábóraq púrerotaq tagah kéga sensabé íwíáh íwíáhnabé mókake mó apéq íre meyagéhe.

6 Arega púrerinaraq arene paqnahipeq kibekue onsa paqmare kopípeq mé púrerúno. Iteribo íre ábóraq miéh áninéna moke kopípeq arámbéhri tagehre. Minayabe kopípeq mé púrerinaraq mína tagéna arene púreq ehwéh irena náwinkéhe.

7 Maniká íre tagaríáh kéga íwíáhéra, Manikánka itene ehweh kawerue irankehéera mónkákákáq mónkákárué íre wahto ehwéh teawenéhe íwíáhowe.

8 Segá mira onserahnue púreriyeho. Itega íre teawétáq Maniká Iteriboga ite tabonaho naneq tagaríéhre.

9 Minayabe púrerirataq mahraréq,

Íópeqté Ítéribóo, arenáwiq pankerone.

10 Arega mah kehíná kéhíná wahnah wahnahnarintahna tanáhráq apubúwe ábóraragúno ato.

Moke íópeqté ké are awahbeh sansánonserah mah marákóipéqté ké moq are awahbeh sansá miraoro aito.

11 Ibora itene táhutahuq awehraq kirabo aito.

12 Mó kéga ahbabáraitáhtáq itega mína íre iahharaq masa peh suone. Itega miraúnanserah itene ahbabáq moq íre ahharaq matiahno.

13 Ahbabáqka ite saiqnariahrahirabeq íre móito. Owainawanka saiqnariahrahirabeqte meiqme móbeq móito.

[Arega ahriahri wahnah wahnahnaite págege kiotaikóna aní míahnaq arensabé íwíáh íwíáh atone. Aiq míre.] Miraue púreroro úwe.

Mó kené ahababáq íre ahreraq matíáthro ú ehwehne.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mó kegá ahababáraitéhraq íre iahrreraq matíéhrataqmé íópeqté Ítéribógá itega onserahninkehe. Wegá itene ahababáq íre ahreraq matiankehe.

¹⁵ Mó kegá ahababáraitéhraq iahrreraq matíáhnaraqmé íópeqté Ítéribógá moq itene ahababáq ahreraq matiankehe úwe.

Sísaga táhutahuqsabé awehrié sansa teriu ehwehne.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Itega táhutahuq awehriirataq péhepehe sansáno kegá abiah marera mirao serahniyeho. Mó kegá se tagéra, Kaweq ke wóe iwíáhigeheéra mi kegá awehriotaq abiah máráhwe. Teiníboq irátíáthro. Mi sansáno kegá awehriotaq tagah kegá sensabé iwíáh iwíáhonsabé mókake mó apéq íre meyagéhe.

¹⁷ Arega táhutahuq awehriinaraq arene auranabiah pabeq paberé arene ayahra kaweq komúno.

¹⁸ Mirainaraq are tagehra kegá táhutahuq awehriionayabé íre ahtebahrahowe. Iteribo íre ábóraq miéh ánínéna moke kopípéq árámbehri tagehnsabé ápeq náwinkéhe úwe.

Sísaga kaweq naneq morábi sáhonsabé teriu ehwehne.

(Árúka 12.33-34)

¹⁹ Sísaga mó mahraréna, Mah marákóipéq kaweq naneqmarínsabé irutaboírég morábi sáhiyeho. Mah marákóipéq sáharáh náneq sósahbahránkírana abehq náneq ka sóirara aebó kégá aebóowe.

²⁰ Peh morá íópeq kaweq naneqsabé irutaboírég mitaq morábi sáharáthro. Mitaq íre sósahbahráninae. Íre abehq náneq ka sóinae. Aebó kégá mitaq íre aebóorahowe.

²¹ Itene kaweq naneq morábi sáharáhrabeqsabé irutaboironheqmoé úwe.

Itene iurame inonkataq kéh áráhmú tahnsane ú ehwehne.

(Árúka 11.34-36)

²² Sísaga mó mahraréna, Arene aurame arene anonkataq kéh áráhmú tahnsáne. Arene auranka kaweq naneq tagehnaraq arene arupipeq téhranae. Arene auranka ahababárorahi naneq tagehnaraq arene arupipeq sunkikírinae.

²³ Arene arupipeqté téhrehme sunkikíragínaraq kaweq sansá íre miraorahé peh ahababáq sansanorahóne úwe.

Téhtaré wáhnáhné arambehri moráráq íre sehgióráhi ehwéhne.

(Árúka 16.13)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká téhtaré wáhnáhné arambehri íre moráráq sehgióráhire. Wegá mó wahnáhnsabé awahbéna mó wahnáhnsabé íre awahbanae. Wegá mó wahnáhné arambehri kawerue sehgiena mó wahnáhné arambehri áhwára áhwárainae. Mina inserah itega Manikánsabe irutaboiro sansánkákáq móneyabé irutaboiro sansánkákáq íre moráráq sehgióráhowe úwe.

Iwíáh kikiriyehe ú ehwehne.

(Árúka 12.22-31)

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq irátíáthro. Ite mah marákóipéq mé tanahráq itene táhutahuqkákáq itene inonkataq inerineré naneqkákáqsabé iwíáh kikiriyehe. Oga méwé íre peh morá tópah nahnagae. Itene inonkame íre peh morá inerineré naneq mire.

²⁶ Kabarane sánsá iwíáhue tagahro. Mi kánká ménsúmehnsú uqmarena nera kéhtáq koawaqmena nahupeq sahiro? Írakaumo. Íópeqté Ítéribógá mi kansabé iwíáhéna pehipi kiraboire. Itewe wehuke puana Maniká Iteriboga itensabé anotahtaq iwíáhéna kawerue kirabo aitéh mino.

²⁷ Arega arene oga mé tanahráqsabé iwíáh kikirinaraqmé ábátáq mérearahráhiro? Ahqáho. Írakaumo úwe.

Íre mationa naneq náinkéhe ú ehwéhne.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Aneraneré naneqsabé aneqsabé iwíáh kikiroo? Uworapeqté árá íyéh náneqsabé iwíáhue tagahro. Uworapeqté náneqka íre arambehrire. Korósi íre kogahnire.

²⁹ Anotah wahnáh ání Sórómóni naho ména we áhnte mensáméhnsá matawéna áhnte kawéq awahriq korósi matiowe. Uworapeqté kawéq árá íyéh náneqka moke Sórómónine kawéq awahriq naneq kiotaikire.

³⁰ Uworapeqté náneq íre kagai naneq mire. Iboira íyéhrana abiah tahnsá kekírataq tagire. Manikánsabe pehgáritaq aiq pútare atáh kéo, Manikánka mi kawéq árá sukiwíéhnsabé wegá ite moq sukítahráhi mino.

³¹ Aneq nanehnkono? Né waní eheqte tuiro? Aneqtaté aneranerue míanehnkono éq iwíáh kikiriyeho. Ahqáho.

³² Maniká íre tagariáh kégá minayabe iwíáh iwíáhéra sene sirupipeq iwíáh kikirowe. Iteriboga ite íre mationa naneq aiq tagariéhre.

³³ Ahriahri Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsánsábé irutaboireq sehgióro. Sehgieq we kaweqtaq míéhnserah ite moq kaweqtaq míaneheqmúne éq iwíáhoró. Mirairataq Manikánka ite íre mationa naneq náinkéhe.

³⁴ Ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho. Ahbiah sína naneqsabé mi tanáhráqsábé iwíáhigehe. Irupipeq umehorahi naneqsabé ibora aiq awehraq kéhranawe ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho úwe.

7

Mó kené sánsá íre saraq sitáthro ú ehwehne.

(Árúka 6.37-38,41-42)

¹ Sísaga mó mahraréna, Mó kené sánsá saraq siteq ahbabáq ke woe íre oro. Mirairataq Manikánka itene sánsá moq saraq itena ahbabáq ke woe aitankéhe.

² Itega mó kené sánsá saraq sitáhnserah Manikánka itene sánsá moq saraq itankéhe. Itega mó kené sánsá saraqme náriénserah Manikánka moq mina tahnsanue saraqme náinkéhe.

³ Arenawahrah aniné aurapi pehgáriq átútú tagé arerene aurapi anotah sehikará kéhnsábé aneqsabé arerene auransabé íre iwíáhono?

⁴ Arene aurapi anotah sehikará kéhrahwe aneqsabé arenawahrah anínsábé, Arene aurapite átútú meauwanínkono eno?

⁵ Are ahbabáq kopéráhpéróna aní móne. Téhwe arerene aurapite sehikará merue anehemé arenawahrah aniné aurapite átútú kawerue tagé meauwahráhone.

⁶ Manikánsabe suwahrieh kewé Manikáne epéqté éhwéh íre teriéro. Mirairataq ianká wehukeni pehnserah sega ite iwíoqnagehe. Póéráhqka kaweq naneq segarúpípeq abasawe maisarúéhnserah sega mi ehwéh íre irasa peh awiréh aitaneherawoe úwe.

Págageue púreroro ú ehwehne.

(Árúka 11.9-13)

⁷ Sísaga mó mahraréna, Itega púrerirataqmé náio ira naneq náinkéhe. Págageue kabarirataq ábórarínaq taganeheqmóe. Onsaraq pako pakoirataq sitankéhe.

⁸ Nánio i anínká meyankéhe. Kabari anínká ábóraq marankéhe. Onsaraq pakobakoi anímé Manikánka siatahnana nahupeq kibekinkehe úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Arenahnínká arensabé, Tópah nánio ínaraqmé arega ebah náwinibo? Írakaumo.

¹⁰ Wega, Paseh nánio ínaraqmé wehe náwinibo? Írakaumo.

¹¹ Ite sibowaréh ahbabároraho keéq itene animári peh kaweq naneq nári nárino mino. Íoepqté Íteribógá wensabé, Nánio e kewé peh kaweq naneq náinkéhe.

¹² Mó kegá ite iuwahbeh sansánue ite kaweraitáhnserah itega moq mina tahnsanue se kaweraritáthro. Mi sansámé Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakáq áwahe wíre úwe.

Sobuya méhpéhpéq kibekoro ú ehwehne.

(Árúka 13.24)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Sobuya méhpéhpéq kibekoro. Iraipéqté méhpéh anotah abáé méhpéh míre. Iraipéqté áh moq abae ah marapeq tunsíá áh kéhrara áhnte kegá mi ahtápéq poku pokuowe.

¹⁴ Oga mérapeqté méhpéhmé sobuya méhpéh míre. Oga mérapeqté áhmé moq sobuya ah senahpeq kiríéh áh kéhrara mibeq kíeyabe umehi puara íre áhnte kegá mi ahtápéq kiegíeowe úwe.

Péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare arítého ú ehwehne.

(Árúka 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Íre Manikáne ehweh peh seyene péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare arítéhboq mi kené arambehri tagariáthro. Ábóraq se sipisípiq tahnsá méra peh sirupipeqmé úrinsi iá tahnsa míáhwe.

¹⁶ Sene arambehri kawerue tagarawéq sene sánsá ahtebahrahowe. Ógaranká inunara íre iyéhre. Káránkáránsáhnka pópo íre iyéhre.

¹⁷ Kaweq awánkánká kaweq sérá iyéhranawe abehq áwánkánká íre kaweq sérá iyéhre.

¹⁸ Kaweq awánkánká abehq sérá íre iyahráhire. Abehq áwánkánká kaweq sérá íre iyahráhire.

¹⁹ Kaweḡ será íre íyéh áwánkámé apiwe ira paríéhre.

²⁰ Minayabe péhe éhwéh irare kené arambehri tagarawéḡ sene sánsánsábé iwíáhorahowe úwe.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintáhwe. Íre mi ehwéh irarenka Manikánka wahnah wahnahnirabeḡ kioráhowe. Írakaumo. Íópeqté Náníbó awahbeh arámbéhrí mirao kegá sebatag mitaq kioráhowe.

²² Sainsuahna tanáhráḡ áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintera, Arenáwírue Manikáne ehweh iraruraḡe. Arenáwírue owainawamarí kaqsuḡ kaqsururaḡe. Arenáwírue ótaḡ sansámárí mirauraḡe irarigehe.

²³ Irarirataḡ ínégá sensabé, Itewe íre tagaríóḡe. Ite ahbabáḡ ke puag íné nueḡ pokoro aritaníe úwe.

Nah piehya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 6.47-49)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh irena sehḡí ánimé ahtebia ání wene nah págeḡe marákóráḡ pearéh ání tahnsane.

²⁵ Págeḡe marákóráḡ pearéh púana anotah ibónsirana wání períéhkana sóirirana wene nah íre kúrúḡuruue sokogia peḡ págeḡeue kéhre.

²⁶ Néne ehweh irena íre sehḡí ánimé múḡuwahḡu aní wene nah mareḡmareḡ marákóráḡ pearéh ání tahnsane.

²⁷ Anotah ibónsirana wání períéhkana sóirirana wene nah kúrúḡuruue sokogire. Sokogirana moke íre kaweragire úwe.

²⁸ Sísaga mi ehwéh síwáhnorue parabaruuwara író kega wene ehwehnsabé áhtenuwe.

²⁹ Mósísine ehweh síwáhnoro kegá síwáhnorunserah Sísaga íre úwe. Wega ahtebia ánínká tahnsa síwáhnorú púara wene ehweh író kega áhtenuwe.

8

Sísaga anotah naonkákáḡ aní kawerato ehwéhne.

(Máhka 1.40-44; Árúka 5.12-14)

¹ Sísaga sáwéhrapeqté tuwara peḡ íregáritaḡ kegá we kéroḡe.

² Kéroḡana anotah naonkákáḡ ánínká weba séna áhtenú púana arehunseraráḡ ména wensabé, Anotah aníno, are awahbáhnaraḡmé kaweraintahráhóne úwe.

³ Úwana Sísaga ayahnkahkahruue wenaneḡ táhtorena wensabé, Aiq mirauḡe. Are awaho aní míahno atowana mina irarútaḡ wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwe.

⁴ Kaweragúwana Sísaga wensabé, Írátiahno. Mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibeḡ mahbeḡ aitéḡ ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho aní úkire ígehboḡ Mósísiga irarúnserahnue Manikánsabe titirúno úwe.

Kíápéténine arambehri aní kawerato ehwéhne.

(Árúka 7.1-10)

⁵ Sísaga Kápénééama suwahpeḡ sútaḡ 100 Aroma sontiá kéné kíápéténiga weba séna, Séhréh ainto éna,

⁶ Anotah aníno, néne arambehri aní néne nahtapeḡ ména anotah erirana íre nogoráhire úwe.

⁷ Úwana Sísaga wensabé, Ínéga arene nahtapeḡ kogawerataníe

⁸ úwana kíápéténiga wensabé, Íné peḡgáriḡ aní múḡe. Are anotah aní míahna puah néne nahtapeḡ íre súno. Peḡ mahtaḡ mé ehweh irarinana néne arambehri aní kaweragino.

⁹ Íné moḡ wahnah sansá tagaríóḡe. Néne wahnah aiq míéhkana íné moḡ wahnah anínéna sóntia ke wahnahnuge. Ínéga mó sontiá ánínsábé, Pokúno atótáḡ wega apubúue pokire. Mó sontiá ánínsábé, Mahbeḡ súno atótáḡ wega apubúue ínéba sire. Néne arambehri ánínsábé, Miraúno atótáḡ wega apubúue miraire úwe.

¹⁰ Úwana Sísaga mi ehwéh irotaḡ áhtenéna we aneḡe su keyábé, Teiníboḡ írátíáhro. Mah anínká ínénsabe anotahtaḡ aiq pútare aintena ínégá mirainawire iwíáhire. Nánuwahrah Asíú kegá ínénsabe mina tahnsanue íre aiq pútare aintáhwe.

¹¹ Teiníboḡ írátíáhro. Íó kiembogirabeḡte kéreḡ íó tupekirabeḡte kéreḡka séra Manikánka wahnah wahnahnirabeḡ kibekéra tútuue méra Ébárahmareh Áhíshkireh Sékópareh moráráḡ táhutahurigehe.

¹² Manikánka nánuwahrah Asíú keyábé, Ínéga wahnah wahnahnurabeḡ máhoro irara sega ahḡáho atonsabe máḡpeḡ sunkikírirabeḡ kaqsuankéhe. Kaqsuahnaraḡ sega mitaq uwo uwo éra íbisagehe.

¹³ Minayabe, Íráhro éna kíápéténinsabé, Arene nahtapeq pokúno. Arega aiq pútare aintahnanserah inkehe úwana mi tanáhráq wene arambehri aní kaweragúwe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwehne.

(Máhka 1.29-31; Áruká 4.38-39)

¹⁴ Sísaga Pítane nahupeq kibekúwana Pítane ahrahnawa osoro awáhréena máhriqtaq míowana tagówe.

¹⁵ Sísaga mi iníné ayahnkara táhtorwana wene awahre kaweragúwana irigéna táhutahuq tíwe náwuwe.

Sísaga áhnte awahré ké kawerarito ehwehne.

(Máhka 1.32-34; Áruká 4.40-41)

¹⁶ Íó tupekútaq wehukega owainawanka subiqmaq subiqmarú ke meriqmera Sísaba mórítówe. Mórítówana Sísaga peh ehweh irarúnka owainawamarí kaqsuena moke awahre ke kawerarítowe.

¹⁷ Kawerarítonsabe Manikáne ehweh aiq pútaragúwe. Wene ehweh irarú ani Áísáiaga Manikáne púkuipéq naho sehiranue mahraréna, Wega moke itene awahre meyéhre úwe. *(Aisaia 53.4)*

Sísaga we kéreyabe irarú ehwehne.

(Áruká 9.57-60)

¹⁸ Sísaga peh íregáritaq weba sáhurió ke tagéna ite we kérahwána keyábé, Mah kawéhu seberaebéq pokonehe

¹⁹ úwana Mósísine ehweh síwáhnorú anínká weba séna wensabé, Íwáhnoraníno, are pokuónarabeq kéraníe úwe.

²⁰ Úwana Sísaga wensabé, Úrinsi iá wene nahme ebahnarahpipeq kéhre. Kabarane nahme sehwerapeq kéhre. Íné wehukení úku aníné nahme íre kéhre

²¹ úwana mó ani we kéro anínká wensabé, Ebeqme nánibo pukinana komaisarena anehe are kéraníe

²² úwana Sísaga wensabé, Pusa kégá pukira ke maisaragéhboq íné séniro úwe.*

Sísaga irarúnka sóiriq táqnáigú ehwehne.

(Máhka 4.36-41; Áruká 8.22-25)

²³ Sísareq ite we kérahwána kereqka sípiipéq kibekue kure kure

²⁴ káwehu ákáhtaq kowana Sísá sípiipéq sugowana apubúe anotah soirírúnka anotah nonaburóróúwana wánínka kiegambéhgue sípi wánípipeq tupekinaúwe.

²⁵ Tupekinaútaq ite we kérahwána kega Sísá iriateq wensabé, Wánípipeq tupekue pukonehboq kaweraito ewanana

²⁶ wega itensabé, Aneqsabé áhreo? Itega ínensabe pehgáritaq aiq pútare aintáhwe éna irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wánínka moq túbáh agúwe.

²⁷ Túbáh agúwaq itega áhtenéq itete náhenéq, We aneq anípo? Sóiriqkakáq wánínkakaqká wene ehweh írhre ewanae.

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwehne.

(Máhka 5.1-17; Áruká 8.26-37)

²⁸ Sísaga sípi kéwewena kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kárara kené marakórapeq kúwe. Mitaq wehuke maisia onápipeq kaegaeuya anitéreq piehgúwe. Sirupipeq míó owáináwámárínká mi anité subiqmaq subiqmaru puara anotah uwóyánsá aruqaruruyara mó kégá sensabé áhreéra mi ahtápéq íre nogoráhuwe.

²⁹ Sega Sísá tagéra apubúwe kareéra wensabé, Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraitaníbo? Kamah aina tanáhráq íre sinsabé ite kamah ainie seno uye.

³⁰ Se míorabeq ákáhtaq wahtotaq íregáritaq poeráhqmárínká uworapeq náwe sahtaqme nowe.

³¹ Nonsabe owainawamarínká Sísansabé, Ite eqmaq íuwéhnaraqmé mi poeráhqmáríné sirupipeq eqmaq íuwo éra pagu pagunuwe.

³² Pagu pagunuwana Sísaga sensabé, Pokurero aritowara sega mi anité suera póeráhqmariné sirupipeq kowiówara mi kamárínká sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq tunse wánínkuwe pukuwe.

* **8:22:** Sísaga pusa keyábé irarúme áwahewé sene sirupipeqté síwá pusa ké tahnsa miáh keyábé irarúwe.

³³ Póéráhqtaq wahnahnu kegá tagéra sensuwahpeq pehbeheráh pokéra owainawanka subiqmaq subiqmarú anité éhweh teriera moke tago naneqsabé éhweh sensuwahrah teríúwe.

³⁴ Teríúwara moke mibeqté kegá Sísaba kure wensabé, Itene marakó sue pokúno éra pagu pagunuwe.

9

Sísaga aiayah pukia ání kawerato ehwehne.

(Máhka 2.1-12; Áruká 5.17-26)

¹ Sísaga sípiipéq kibekéna káwehu seberaebéq wenawahpeq pokúwe.

² Mó kegá íre ah nogoráhú aní aiayah pukia ání wene máhriqkákáq sehtaqaqmaq sehgwiwera Sísaba móátówe. Sega iwíáhéra, Sísaga kaweratanawire iwíáhuwana Sísaga sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Nánibáq móne. Arene ahbabáq aiq kawerató púah arene arupipeq eyoyóue miáhno úwe.

³ Úwara Mósísine ehweh síwáhnoru kegá seye náhenéra, Mah anímé, Íné Maniká míoge iwíáhéna anotah ahbábárire uwe.

⁴ Uwana Sísaga sene iwíáh tagéna sensabé, Irupipeqmé aneqsabé ahbabáq iwíáho?

⁵ Aiayah pukia ánínsábé aneq éhweh teawininkono? Arene ahbabáqsabe kaweratóge teawininkono? Are irigue arene máhriq mewe ah nogo teawininkono? Íre págege ehwéhme ahnabo?

⁶ Íné wehukení úku anínká mah marakó márakó wehukene ahbabáq kaweraritahráhuge. Sokigi ainíboq tagariáhiro éna aiayah pukia ánínsábé, Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwana

⁷ mi anínká irigue wene nahtapeq pokúwe.

⁸ Pokúwara tago kegá áhtenuwe. Manikánka wehukení págege atowana ótaq sansá mi-raúnsabe sega áhtenéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

Sísaga Mátíyunsabé, Íné séniro ú ehwehne.

(Máhka 2.13-17; Áruká 5.27-32)

⁹ Sísaga mitaq suena ahtaqqeq nogutaq táhkisi moné méyáhwa aní néníwíq Mátíyu íné tagówe. Tagówana íné táhkisi moné méyáwharabeq néne ópísirapéq tútuue miáhwana tagéna ínensabe, Íné séniro úwana irigue kэрáhwae.

¹⁰ Sísaga nahtapeq táhutahurútaq áhnte táhkisi moné meyo kereq mó ahbabáq kéreqka mitaq séra Sísareq íte we kэрáhwana kereq moráráq táhutahurowane.

¹¹ Táhutahurowanara Péhrasi kegá mina tagéra íte Sisa kэрáhwana keyábé kasenéra, Ite iwáhnori anínká aneqsabé táhkisi moné aebóo kereq mó ahbabáq kéreq moráráq táhutahuriro uwe.

¹² Uwana Sísaga mi ehwéh irena sensabé, Sótehga awaho ke máráhsíni íre náriasa peh morá awahre ke nárire.

¹³ Mina inserah ínéwé kaweqtaq miáh ké siahrabéna séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahbabáq ke siahrabéna kaweraritanieéna suge. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Titire sansansábé íre nuwahbena peh arutaboíré séhréh arite sansansábé nuwahbehre íre.

(Hosea 6.6)

Mi ehwéhme iwíáhue tagéq ahtebahro úwe.

Sísaga táhutahuq awehrio sansánsábé síwáhnorú ehwehne.

(Máhka 2.18-22; Áruká 5.33-39)

¹⁴ Sóni kéro kega Sísaba séra wensabé, Itereq Péhrasi kereqka mó tanáhráq mó tanáhráruwe táhutahuq awehriúnara árahinsabé are kэрáh kegá táhutahuq íre awehrioo uwe.

¹⁵ Uwana Sísaga sensabé pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwénka wene iyahnaboba miéhtáqmé sega íre íbisia peh iwíáh iwíáhowe. Mótake o menáhwé seba íre miáhnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga wensabé sirutaboírera táhutahuq awehrigehe úwe.*

¹⁶ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukeníká nahonáh sáhkéti kawerinieéna o ambántaráté íre páruwe kawerire. Miraitaq tahirimé nahonáh sáhkéti mó subanki irino.

¹⁷ Wehukeníká o nahniáq sera ano naho mémene áuyahwa antéhyápípeq íre ahkíre. Miraitaq tahirimé sera anonka muinaraq nahonáh antéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino. Wehukeníká o será ano o antéhyápípeq ahkíre. Wehukega

* 9:15: Mi ehwéh áwahewé Sisa o menáhwé tahnsa ání míre. O menáhwéné iyahnabowe Sisa tagariáh ké tahnsane.

ahkíratag mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe.†

Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganúq ato ehwehne.

(Máhka 5.22-43; Áruka 8.41-56)

¹⁸ Sísaga mi ehwéh síwáhnorútaq Asiu kené wahnah anínká Sísaba séna áhtónsabe arehunseraráq ména wensabé, Náníyahu peh amahnága putiéhre. Arene ayahnkarataté koráhtoréhnaq we oga úkinae

¹⁹ úwana Sísaga Irigúe mi aní kérowaq ite we kérahwána kegá moq kérahwáne.

²⁰ Ahtapeq kowanana awahre iní, airápété téhtaré ópéq wene korahq íre taraqnaqú inínká Sísanehepeq kúwe.

²¹ Anehepeq kure wewe náhenéna, Iné peh wene korósi koráhtoráhnaraqmé kawerain-tankéhe éna wene korósi ayehrápéq koráhtorowe.

²² Táhtorowana Sísaga pabeqme we tagéna wensabé, Arega ínénsabe aiq pútare aintahna puana aru ukiq atóge úwana mi tanáhráq mi iní awaho iní úkúwe.

²³ Sísaga pokue wahnah aniné nahtapeq kibekúwara pembíáhnú kereq ibitunátúnánu kereq miówana tagówe.

²⁴ Tagéna sensabé, Mi ahráráwé íre airaiq pukia peh sugéhre. Máhpeq túmíáhro úwara wensabé awiréh atówe.

²⁵ Awiréh atówana wega moke mió ke kaqsuena mi ahráráwé máhriqtaqéq kowéna wene ayahnkara táhtorowana Irigúwe.

²⁶ Irigú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara moke mi marákórápéqté kegá írówe.

Aura pira ánitéreq ahkambu anínseq kawerarito ehwehne.

²⁷ Sísaga mitaq suena ahtapeq kútaq aura pira ánitégá we kéréra wensabé, Tébitine anahwao, arutaboairito uye.

²⁸ Sísaga nahupeq kibekúwara mi anitégá weba suyana Sísaga sensabé, Itene iura kawerairáhnunsabé aiq pútare aintehyo úwara sega wensabé kowe atera, Are aiq miraorahóne uye.

²⁹ Uyana Sísaga siura táhtoqme sensabé, Itega ínénsabe aiq pútare aintehyanserah mirain-auge úwara

³⁰ mi tanáhráq siura tagahrahuyé. Tagahrahuyana wega sensabé págegeue iraréna, Miraunsabé mó ke teríyeho aritowara

³¹ sega wene ehweh íre sehkira Sísaga miráú ehweh teríuyana mi ehwéh moke mi kehiná suwahpeq abae agúwe.

³² Mí anitégá pokuyataq mó kegá owainawanka subiqmaq subiqmarú ani, ehweh íre orahú ani meqmera Sísaba móátówe.

³³ Sísaga owainawa kaqauwowana mi anínká ehwehnúwara moke tago kegá áhtená, Ísara marákórápéq morá ibora mahna tahnsa tagóne uwe.

³⁴ Uwara Péhrasi kegá mahraréra, Owainawamariné wahnahnka Sísane págege atéhnúsabé owainawamarí kaqsuahráhire uwe.

Sísaga tagó ke arutaboairito ehwehne.

³⁵ Sísaga moke mi ke suwahpeqkakáq áhnte kehiná suwahpeqkakáq nogena Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh síwáhnoréna moke awahre kereq kaweraritowe.

³⁶ Sísaga sáhuríó ke tagéna sensabé arutaboairitowe. Se íre wahnahnkakáq sípísípíq tahnsa méra kaweqtaq íre miahrahéra sirupípeq iwíáh kikiru puana sensabé arutaboairitowe.

³⁷ Minayabe ite we kérahwána keyábé mahraréna, Nera kéh táhútáhnúq áhnte kéhnserah Maniká íre tagariáh ké áhnte miáhwe. Táhutahuq koawaqmíáh ké peh táhmaro miáhnserah Manikáne ehweh korerié ké peh táhmaro miáhwe.

³⁸ Minayabe, Maniká Iteribonsabé, Arene sotápéq koawaqmíahráho ke eqmaq suo ue púreroro.

10

Eqmaro ke airápété téhtaré kéné síwíq kéh ehwehne.

(Máhka 3.13-19; Áruka 6.12-16)

¹ Sísaga airápété téhtaré ké we kérahwána keyábé íáhrabéna owainawamarí kaqsuera moke awahre ke kaweraritagehéna págege aitowe.

† 9:17: Ahwa inínká tátúbi awera íre tíríre. Tírítáq tahirímé osoréh áwérá anonka muwe tátú tapoue awera téhpipeq sáhagi irino. Mina inserah Sísane o ehwéhmé wehukene naho sánsánká íre awehraq kéhre.

² Ite eqmaq iuwo kewe iteiwíqmari mahraue Sáimóniwe mó awíq Pítæ. Pítæne ábáqkawæ Ehntarue. Se ábárahé Sébérine ahninkáwáraré Sémísireq Sónirere.

³ Mó animári iteiwíqmari mahraue Pírípi, Pátórómíyu, Tó máhsi, iné Mátíyue. Sísa íre kérena iné Mátíyuwe táhkísi moné meyháwa aní miáhwa. Mó eqmaq suo anité sensíwíqmé Ápiásane ahninkáwá Sémísireq Táríásarere.

⁴ Mó eqmaq suo aní Kénáni marákórápéqté áni wenáwíq Sáimónie. Mó aní Sísa naruo koweriranaú aní wenáwíqtare Súrása Ísikáriótie. Iteiwíqmé mirauee.

Sísaga we kéro ke arambéhriq eqmaq suo ehwehne.

(Máhka 6.7-13; Áríka 9.1-5)

⁵ Sísaga ite airápété téhranité eqmaq iuwanaútaq itensabé mahraréna, Wáhnaupéqté kéné marakórapeqkákák Sámária ke suwahpeqkákák íre pokoro.*

⁶ Peh morá Ísara kebá pokoro. Se tanahraipéq tabanagi sipísípiq tahnsa kée.

⁷ Seba pokue mahraréq, Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtonagire teriéro.

⁸ Awahre ke kawerariteq pusa ké iririteq náonkakák ké kawerariteq owainawamari kaqsúáhro. Págege aítónsábé ápeq íre méyáhro. Pehipi séhréh ariteq kawerarítáhro.

⁹ Pokonehe irataq ebah monéákák sehenáh monéákák kahnarag mitaq mareq pokoro.

¹⁰ Unah íre mewepokoro. Téhtaré síotí súu pegíqnáhnkarankákák íre mewepokoro. Séhréh aritéh kégá arambéhri aní awehraq apéq náwigéhe. Minayabe ite íre matiéhra naneg náigéhe úwe.

¹¹ Sísaga ite we kérahwána keyábé mó mahraréna, Mó ke suwahpeq kirataq Manikáne ehwehnsabé awahbeh aní kogabaroro. Ábóraq maréhrrataq wega itensabé, Néne nahtapeq segáero inaraqmé wene nahtapeq kogáero. Moke mi ke suwahpeq miéhra tanáhráq peh morá mitaq kaegaeoro.

¹² Wehukene nahtapeq kirataq mi karírónáninsábé, Manikánka iru ukiq itankéhe teriéro.

¹³ Terírataq sega ite mehweh aitéhrrataq seba miáhro. Segá íre mehweh aitéhrrataqmé mah ehwéhme mewé mó kené nahtapeq pokoro.

¹⁴ Mó anínká ite íre mehweh aítana itene ehwehnsabé iuwahriehre inaraqmé wene nah sueq itene igárátáq kahna tanáhúq poruarueq pokoro.

¹⁵ Teiníboq írátíáhro. Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreqka naho ahbabáruwe. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi kegá miraunka ákáhtaq kamah arinkéhe. Ite íre mehweh aitera itene ehwehnsabé iuwahriehre ira kegá mirairanka Manikánka anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

Íwíoqnagehe ú ehwehne.

(Máhka 13.9-13; Áríka 21.12-17)

¹⁶ Sísaga itensabé mó mahraréna, Írátíáhro. Sipísípiqka úrinsi iápá miéhnserah íwíoqnehra kebá eqmaq iuwanié. Wehe ahtebia ká miéhhrana kiboki uwaresa ká miéhre. Mi kataré miéhya serahnoro. Ahtebia animári méq uwaresa animári miáhro.

¹⁷ Wehukega ite íre kaweraitéhboq kawerue auráq matiáhro. Segá ite kaunsíri ke kotiorabeq móitera sene momiwí nahtápéq árétie sahtáté iubigéhe.

¹⁸ Néne sánsá sehgiónsábé ákáhtaq wahnáh kéreq anotah wahnáh kéreqka ehweh aitagehéera seba móitagéhe. Mi tanáhráq sereq mó nahnsó kéreq néne ehweh terigéhe.

¹⁹ Segá ehweh aitéhrrabeq móitéhrrataq aneq ehwéh írenehnkonono éq árahue terienéhnkonono éq iwíáh kikiriyeho. Írakaumo. Mi tanáhráq Manikáne Awanka iwíáh aitahnaq ehwéh irarero.

²⁰ Mi tanáhráq íre iteitene ehweh irarigehe. Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarigehe úwe.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Mó anínká wenawah wenábáq kotiorabeq móritena sáhsi keyábé, Subiq suahro aritankéhe. Sibowárehga moq sene animárisábé mina tahnsanigehe. Sene animárinká sinoibone naruo úkera mó keyábé subiq suahro aritagéhe.

²² Néne sánsá sehgió púara ómi kegá itensabé iuwahriehre aitagéhe. Itega néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákák kawerue sehgióratáq Manikánka meirena airaiq kaweraitankéhe.

²³ Mó ke suwahpeq íwíoqnehrataqmé mitaq sueq pehbeheráhnue pokue mó ke suwahpeq kowíáhro. Teiníboq írátíáhro. Ísara kené táhúnipéq itene arambéhri íre parabarúehrrataq iné wehukeni úku anínká kouwekinauge.

²⁴ Sigaru anínká wene tísá íre kiotaikire. Arambéhri anínká wene wahnah íre kiotaikire.

* 10:5: Sámária keyabé éhwéhme púku anehpeqte sehíráme Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrrabeq tagáhnno.

²⁵ Sigaru anínká wene tísaba mía míairana arambehri aní wene wahnahpa mía míainserah itega ínéba mía míaoowe. Mó kegá íné iteruwahnsabé owainawane wahnah wenáwiq Pésébúrie aintáronsabé sega ite ínéba mía míao ke moq íre kaweq ehwéh aitagéhe úwe.

Peh Manikánsabe áhreoro ú ehwehne.

(Árúka 12.2-7)

²⁶ Sísaga mó mahraréna, Íwíoqnah keyábé áhreyeho. Ahahnága moke kopípéq kéh náneq mókake ábóraraginae. Moke epéqté éhwéh ábóraraginae.

²⁷ Ite sunkikírabeq teiú éhwéh téhrehabeq teriéoro. Epéq íráh éhwéh nahnsorapéqté sawai sawaiue teriéoro úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Peh morá itene inonka subiq suahráho keyábé íre áhreoro. Mi kegá iteyuwa íre subiq suahráhowe. Íraukaumo. Minayabe sensabé íre áhreoro. Peh morá Manikánsabe áhreoro. Wega ebeq itene inonka subiqmarena anehe iteyuwa iraipéq suahráhire.

²⁹ Peh morá pabusa mónéráté téhtaré káriq kabará máhkétirapéq paiqmaráhwe. Iteriboga moke kabamarínsabé iwíáhue tagéna íre kowe atahnaaq mi káriq kábará marakóraq pehipi íre márunsurahorahire.

³⁰ Mina inserah Maniká Iteriboga ahriahri itensabé iwíáhue tagehre. Itene iyahqnopeqte iyáhrámé sáhsahwe tagariéhre.

³¹ Wega ite aiq moke tagariéh púaq íre áhreoro. Itega kabamarí kiotaiko puana Manikánka ite íre abitaruanae.

Íné Sísane ani múge iraréyabe ayehitéhneho i ehwéhne.

(Árúka 12.8-9)

³² Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká mó keyábé, Sísane ani múge terinaraq mókake Nánibonsabé, Mi animé néne ani mire teawinié.

³³ Mó ke míáhtaq ínensabe ahqáho aintéh ánimé ínéga mókake Nánibo míéhabeq wensabé ahqáho atanie úwe.

Sísansabé anotahtaq arutaboíro i ehwéhne.

(Árúka 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ Ínéwé sainkue míáh ké insahwé aitanieéna marakóipeq tutaire iwíáhoo? Íraukaumo. Peh sainsuanieéna tutaage.

³⁵ Íné tutau puana ahninkáwágá abowánsabé abiahnsa atankéhe. Ayahunkawágá anowánsabé abiahnsa atankéhe. Anahbukawágá ahrahnawánsabé abiahnsa atankéhe.

³⁶ Wenawahrah animárinká wene naruo úkigehe.

(Maíka 7.6)

³⁷ Wenanoibonsabé anotahtaq arutaboíréna ínensabe peh ákáhtaq arutaboíraintéh ánimé íre néne ani míahrahire. Wene ahninkáwáreq ayahunkawareqsabé anotahtaq arutaboíréna ínensabe peh ákáhtaq arútábóíraintéh ánimé íre néne iyahnabo ani míahrahire.

³⁸ Nánibone arambehri miraunsabé íné awankátaq táhpawe nubi q suagéhe. Ínéga miraunserah miraue séníráhro. Minayabe néne arambehriaraq túbáh agéna peh we awahbeh arámbéhrí sehgi ánimé íre néne ani míahrahire.

³⁹ Wewensabé arutaboíréna peh wewe awahbeh iwíáh mira aruqaruri animé oga mérapeq íre awaq míahráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri animé oga mérapeq awaq miankéhe úwe.

Sísa tagariáh ké séhréh aritéh ániné ápeqsabé éhwéhne.

(Máhka 9.41)

⁴⁰ Sísaga mó mahraréna, Ite mehweh aítáh kégá íné moq mehweh aintáhwe. Ínensabe mehweh aintáh kégá íné eqmaq núwéh aní moq mehweh atáhwe.

⁴¹ Manikáne ehweh irari anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We Manikáne ehweh irari aní púana séhréh atanie íre. Séhréh atanie éna mi anínsabé mehweh atena kiraboime kaweq sánsánire. Manikánka wene ehweh irari aní ápeq awinanserah we mehweh atéh aní moq ápeq awinkéhe. Kaweqtaq mía míai anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We kaweqtaq mía míai aní púana séhréh atanie íre. Séhréh atanie éna mi anínsabé mehweh atena kiraboime kaweq sánsánire. Manikánka kaweqtaq mía míai aní ápeq awinanserah we mehweh atéh aní moq ápeq awinkéhe.

⁴² Teiníboq írátiáhro. Pehgáriq aní íné séníréh aní miéh púana mó anínká né waní náwinana Manikánka mi aniné ápeqme íre tabanagia peh ahrreraq kanawire úwe.

11

Sóniga we kéroya anité Sísaba eqmaq suo ehwéhne.

(Árúka 7.18-35)

¹ Sísaga moke mi ehwéh ite we kérahwána ke teiuwe. Wega ite airápété téhraníte we kérahwána keyábé itene arambehriyabé íwáhnoréna mitaq suena wahtotaq kehíná suwahpeq mó ke síwáhnorinieéna pokúwe.

² Sóni wání meri merini aní karábúsiipéq ména Sísá Karáhéga miraú ehweh irena we kéroya anitégá Sísá kasenigeheéna weba eqmaq suowe.

³ Eqmaq suwara Sísaba kéra wensabé, Sóniga, Arewe Manikánka eqmaraníe ú anípo? Ite mó anínsabé áwénunonehknono ire uye.

⁴ Uyana Sísaga sensabé, Irehya ehwéhnkákáq tagéhya naneqkákáq Sóni koreawétao.

⁵ Ínéga miraunka aura pira kéga tagahwara aigará soriqnah kega ah nogówara náonkakák kéné náo wagírara ahre parosa kéga ehweh irahwe. Pusa ké iriwe oganúq sitena tabonah ke Manikáne kaweq ehwéh síwáhnoruge.

⁶ Ínénsabe árahinabomo íwíáh íre íwíáhia peh ínénsabe kawerue aiq pútare aintéh ánimé aru ukiqme aní miéhre. Mah ehwéh Sóni koreawétao úwe.

⁷ Úwara Sóni kéroya anitégá mitaq suera pokuyataq Sísaga weba sáhuríó ke Sóni éhweh teriuwe. Wega mahraréna, Sóniga uworapeq íwáhnoruraitaq koraganehe urotaqmé we inse wíre íwíáhuroo? Sóiririrana onega míu míu inserah Sóni mó íwíáh mó íwíáhi aní míre íwíáhéq koragaroo? Írakaumo. Sóniwe íre mina tahnsa aní míre.

⁸ Sóni koraganehe urotaqmé we inse wíre íwíáhéq koragaroo? Kaweq korósi aneraneria aní koragaroo? Írakaumo. We íre mina tahnsa aní mírarirara kaweq korósi aneraneria kéwé uworapeq íre mía peh wahnah kené nahtapec mía míaoewe.

⁹ We inse wíre íwíáhéq koragaroo? We Manikáne ehweh irari aníne íwíáhuroo? Ai q pútaq íwíáhowe. Írátíáhro. We Manikáne ehweh irari anínéna moke mó ké áwáhu ke kiotaikuraire.

¹⁰ Sóni éhwehme Manikáne ehwehna mahraréna, Néne ehweh korerina anímé ebeq eqmarahnana are sina ah kawerarankéhe ire úwe. *(Malakai 3.1)*

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Sóni wání meri merini aní anotah anínirara moke mó kéga we íre kiotaikowe. Íre kiotaikowana Manikánka wahnah wahnahnirabeq íópipeq kibekí aní pehgáriq anínká Sóni kiotaikire.

¹² Sóniga ehweh iraruraitaqkákáq amahnágaákáq págege sansáno kéga íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kibekoneheqmúne éra sene págege sansánowe.

¹³ Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teiúwana Sóniga suraire.

¹⁴ Sene ehweh aiq pútare arítáhmé kawerowe. Segá pabeqme ehwéh irarume Éráisa mónkakák sine ewe. Sóniga menah surainsabé sene ehweh aiq pútaraguraire.

¹⁵ Íre parosa áhréákáq kéó, írátíáhro úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Amahnága oga miáh kéwé ite aneq tahnsá kée teinínkono? Itewe káriq anímárinká máhkétirapéq ogi ogionserah tahnsá ké wóe. Mó anímárinká mó anímárinábé abiahnsa aritera sensabé,

¹⁷ Igonkónúnaraq itega íre ábáhrowe. Ibitunántúnánúnaraq itega íre ibisahwe ewe.

¹⁸ Sóniga suraitaq wega táhutaquq awehriéna náhníaq sera ano íre narainsabé sega abiahnsa atera, Owainawanka iwíáh atéh aní míre atárówe.

¹⁹ Íné wehukeni úku anínká surautaq táhutaquqkákáq náhníaq sera anonkakaq pehipi nogara sega ínénsabe abiahnsa aintera mahraréra, We kobuq kahburi uwoyansa aní míre aintera táhkísi moné meyáh kéreq mó ahbábáq kéreqne iyahnabo aní míre aintáhwe. Segá ínénsabe mi ehwéh irarewara Maniká tagariáh kéga ahtebé sansánirataq mó kéga tagéra, Se aiq pútaq sansánowe ewe úwe.

Sísaga, Kamah ainehboq kawerurero ú ehwehne.

(Árúka 10.13-15)

²⁰ Sísaga mó kehíná suwahpeq áhnte otáq sánsánúwara tago kéga sene ahbabáq sansa íre súónsabe Sísaga mi keyábé ehweh aritowe.

²¹ Wega mahraréna, Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kérero, kamah ainehboq kawerurero. Iteruwahpeq áhnte otáq sánsá miraurage. Táiya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqka mina tagotaq tahirímé sene ahbabáq naho suera kaweqtaq mó irino. Segá mína tagotaq tahirímé sene ahbabáq aiq súónsabe Manikánka tagankeheéra nahonáh kórósi aneranerue tanah abaq marera sene ahbabáqsabe tútuue ibiso irino.

²² Teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi keyábé peh ákáhta q kamáh arinkéhe. Mi tanáhráq ite Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreq anotahta q kamah ainawire.

²³ Kápénéáma suwahpeqte kéó, ite kaweq ke míone éq minayabe íópeqte mátábúrápéq kioneheqmúne íwíáhoo? Írakaumo. Mibeq íre kioneheqmóe. Peh iraipéq kowíáhro aitanawire. Ínéga págege otáq sánsá iteruwahpeq miraurogaugaq tagarowe. Miraunserah Sóróma suwahpeq miraowataq tahirímé mi kegá sene ahbabáq sansa suera kaweqtaq míó irino. Sene ahbabáq súótaq tahirímé Manikánka sensuwahpeq íre kekira peh kéh irino.

²⁴ Amahnága teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq wega Sóróma suwahpeqte keyábé arutaboíréna peh ákáhtaq kamáh arinkéhe. Mi tanáhráq ite anotahtaq kamah ainawire úwe.

*Sísaga, Ínéba sero éna ahrenahro aitaníe ú ehwehne.
(Árúka 10.21-22)*

²⁵ Sísaga púrerue mahraréna, Nániboo, arega moke íópeqkákáq mah marákó márakóákáq wahnahnóne. Wehukene sánsá ahtebah kewé arene sánsá íre sokigi ariasa peh morá káriq aní tahnsa ké arene sánsá aiq sokigi aiene. Minayabe arensabé iwíáh iwíáh atóge.

²⁶ Nániboo, arerega iwíáhue aiq miraóne úwe.

²⁷ Sísaga mitaq míó keyabé mó mahraréna, Nániboga moke náníre. Mó kegá íné Manikáne ahninkáwá íre tábúsoqme tagariáhwana Nániboga webataq íné wenahni tagariéhre. Mó kegá Nánibo íre tagariáhwana ínébataq wenahninká we tagarióge. Íné wenahninká sokigi aiéna kegá moq Maniká Íteribo tagariagehe úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Págege arámbéhréq irupipeq umehi keo, ínéba sero. Ínéba sirataq ahrenahro aitená iru ukiq itaníe.

²⁹ Néne arambehri sehgiéq néne sánsá ahtebahro. Íné uwaresa áninéna pehwehrue mía míau aní púaq ínéba sirataq irupipeq ukiq itahnaq ahrenagehe.

³⁰ Néne arambehriwe irupipeq íre págegeorahi arámbéhrí wíre. Mi arámbéhrí sehgirataq irupipeq eyoyó aitaníe úwe.

12

*Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriyébe irarú ehwehne.
(Máhka 2.23-28; Árúka 6.1-5)*

¹ Mi tanáhráq ahrena ahrena wehekáh Sísareq ite we kérahwána kereqka paréti mirao naneq será sotápéq kótaikowanaraq irupibiúwaq itega mi será késabariqme késabariqme ue kure nahwane.

² Nahwanara Péhrasi kegá tagéna Sísansabé, Tagáhno. Are kéréh kégá ahrena ahrena wehekáh íre mirao naneq sansánowe. Minayabe sega ahbabárowe úwe.

³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqte séhírámé Tébitíreq we kéro kereqka sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnsahwe ahtebaho?

⁴ Tébitíga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna Manikánka tagankeheéra máró paréti mewe nówara we kéro kega moq nowe. Nonsabe íre mirao naneq miraowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqte kégá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá nahrahowe íre.
(1 Samuel 21.1-6)

⁵ Mósísine ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné ehweh aiq sáhnsahona wino. Mi ehwéhnká teimé ahrena ahrena wehekáh sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq arambehriuwana Manikánka íre abiahnsa aritowe íre.

⁶ Teiníboq írátíáhro. Íné mahtaq ména Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kiotaikuge.

⁷ Manikáne ehwehnka mahraréna, Titiré sansansabé íre nuwahbehrana peh arutaboíré sansa séhréh arite sansansabé nuwahbehre íre.
(Hosea 6.6)

Itega mi ehwéh ahtebahtaq tahirímé íné séniráh ké kaweqtaq míáh keyábé, Ahbabárowe íre aritewáh irino.

⁸ Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáh wahnah wahnahnuge úwe.

*Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákáq aní kawerato ehwehne.
(Máhka 3.1-6; Árúka 6.6-11)*

⁹ Sísaga mitaq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekúwana

¹⁰ sawenkahnia áyáhnkákáq aní míowe. Péhrasi kegá Sísá ehweh ataneheéra we kaséna, Ahrena ahrena wehekáh wehuke kaweratedéwé Mósísine ehwehnka ahqáho atehro úwe.

¹¹ Uwana Sísaga sensabé, Ahrena ahrena wehekáh itene ka íre wahto matáipéq tupekitaq mí ka tumeyáh mino.

¹² Wehukenínká ménkámehnká aiq kiotaiki mino. Minayabe ahrena ahrena wehekáh Mósísine ehwehnka kaweq sansansabé íre ahqáho atéhre.

¹³ Íre ahqáho atéhre éna sawenkahnia áyáhnkákáq ánínsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kaweragúwana ébeq ayáhnkárá tahnsa úkúwe.

¹⁴ Péhrasi kegá tueague sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe.

Sísawe Manikáne arambehri anínsábé éhwéhne.

¹⁵ Árahue subiq suanéhnkono u ehwéh Sísaga irena mitaq suena pokúwara áhnte kegá we kérówe. Áhnte kegá we kérówana moke awahre ke kaweraritena

¹⁶ sensabé, Íné éhweh mó ke teriyeho aritowe.

¹⁷ Sísaga áhnte awáhré ké kaweraritonsabe Manikáne ehweh irarú ani Áísáiaga sehiranú ehwehnká aiq pútaragúwe. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh wega sehiranue mahraréna,

¹⁸ Néne arambehri mirai aní ínégá omaq ató aní aiq miéhre. Wensabé nirutaboíréná wene arambehriyabé nuwahbehre. Inéniwanka weba mía míainana wega nahnso ke kaweq sansá terínkéhe.

¹⁹ Wega íre ehwehinae. Wega íre anotahtaq ehwehninae. Ahtapeqté íre sawai sawaiinae.

²⁰ Wega mareqmareq sah íre airaiq piteruanae. Áráhmu pehgáriq téhráhnaraq íre puinsuanae. Ahqáho. Mirainaga kaweq sansánká ahbabáq sansa kiotaikinae.

²¹ Nahnso kegá wene ehweh irera, Ite kaweraitankéhe iwíahigehe úwe. (Aisaia 42.1-4)

Owainawanka Sísá séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Máhka 3.20-30; Áríka 11.14-23, 12.10)

²² Mó kegá aura pira aní, íre ehwehnorahú aní meqmera Sísaba móátówe. Wene arupipeq owainawa mío púana we íre ehwehnorahú aní, aura pira aní míowe.

²³ Sísaga mi aní kaweratirowana ehwehnéna aura tagówe. Mína tago kegá áhtená seye náhenéra, Kaweratéh ánimé Tébitine anahwabómo uwe.

²⁴ Péhrasi kegá kawerato ehweh irera, Pésebúri owainawane wahnahnka Sísá págege atena séhréh atéh púana Sísaga owainawamarí kaqsuahráhire éra seye náhenéra ehmuníq éhmúníruwe.

²⁵ Ehmuniq éhmúníruwana Sísaga sene iwíah tagéna sensabé, Wahba marákórápéqté kegá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe. Sensuwahraheq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe.

²⁶ Owainawanseq wenawahraheq ebehotaq tahirímé se sainkéra págegeue morá ké íre míahraho írino.

²⁷ Ínéga owainawa kaqsúótáq owainawane wahnahnka séhréh aintéhtaq tahirímé ite kéiráh kegá owainawa kaqsúáhtaq insega séhréh aritéh iripo? Ite kéiráh kegá itene ehwehnsabé íre tábúsórhre aítáhe.

²⁸ Manikáne Awanka págege aintena séhréh aintéh púana owainawa kaqsuq kaqsuruge. Mína tagéq Manikánka wahnah wahnahni sansá iteba aiq sire éq tagariáhe uwe.

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Wehukéninká ayahnsa kira wéhné ménsámehnsá meyanieéna wene nahupeq árahue kibekorahiro? Ebeqme ayahnsa kira wéh táhtoqme táhru táhruarena anehe wene náhtapeqté ménsámehnsá pehipi meyahráhire úwe.

³⁰ Sísaga mó mahraréna, Wehukéninká íre néne iyahnabo aní miéhmé néne naruo aní míre. Wehukéninká ínereq íre soruparitéhraqmé wega wehuke karegaráh aruqarurire.

³¹ Peh morá Manikáne Awansabe abehq éhwéh atáh kéwé Manikánka mi ke íre insahwé aritankéhe. Mi ahbabáq peh ahrraq matiankehe úwe.

³² Íné wehukéní úku anínsábé níéhuru aintéh ánimé Manikánka insahwé atahráhire. Manikáne Awansabe éhruru atéh ánimé Manikánka amahnágaákáq mókakeakáq mi aní íre insahwé atena wene ahbabáq peh ahriahri ahrraq matiankehe úwe.

Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyanae i ehwéhne.

(Áríka 6.43-45)

³³ Sísaga Péhrasi keyábé mó mahraréna, Peh morá kaweq awánkánká kaweq sérá iyéhre. Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyéhre. Wehukéninká awanká sera tagéna mi awánká ahtebehre.

³⁴ Itewe wehene animári móe. Itene irupipeq kéh náneq itene íwéhga irarerahire. Itene irupipeq íre kaweq iwíah kéh púaq kaweq éhwéh íre irarerahowe.

³⁵ Kaweq ánimé wene arupipeq kaweq iwíah kéh púana kaweq sansánire. Ahbabáq animé wene arupipeq ahbabáq iwíah kéh púana ahbabáq sansanire.

³⁶ Teiníboq írátíhro. Ehweh aitahna tanáhráq Manikánka wehukene ehweh iwíahue tagéna moke sene abehq éhwéhnsábé saraqmarankéhe.

³⁷ Kaweq ehwéh irare irareóna aníno, Kaweq aní móne atankéhe. Ahababáq ehweh irare irareóna aníno, Ahababáq aní móne atankéhe úwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Máhka 8.11-12; Áríka 11.29-32)

³⁸ Táhmaro Mósisine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka Sísansabé, Íwáhnoraníno, itega Manikáne arambehri miraóna aní taganehboq arega ótaq sansánúno uwe.

³⁹ Uwana Sísaga sensabé, Amahnága oga miáh kégá Manikánsabe ire iuwahbehra q ahababáq ke miáhwe. Ótaq sansánúno ewo? Írakaumo. Wehukení wenáwíq Sónaga sóreq wanípípeq tupekútaq Manikánka ótaq sansá miraúwe. Peh morá mi sansá teienaq iwiáhue tagagehe.

⁴⁰ Sóna apahtáró wéhékáh anotah pahné arupipeq mionserah íné wehukení úku aní apahtárórâq marakóipeq míanie.

⁴¹ Nínibe suwahpeqte kégá ahabáruwana Sónaga ehweh koreriutaq wene ehweh irera sene ahababáq sansa suera kaweqtaq miówe. Minayabe Manikánka ehweh aithahna tanáhrâq Nínibe suwahpeqte kégá iriwe méra ite amahnága oga miáh kényábé, Íre kawerowe éra ehweh aitagéhe. Amahnága iteba mió ánimé Sóna kiotaiku aní múge. Nínibe suwahpeqte kégá Sónane ehweh írónserah árahinsabé néne ehwehme íre iraho?

⁴² Sórómóniga Ísara ke wahnahnútaq wáhnaupeqte kéné wahnah inínká wene ahtebia éhwéh iraníeéna íre wahtopeqte weba súwe. Teiníboq írátíáhiro. Amahnága iteba mió ánimé Sórómóni kiotaiku aní múge. Mi inínká Sórómónine ahtebia éhwéh ironserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho? Minayabe Manikánka ehweh aithahna tanáhrâq mi inínká iriwe ména itensabé ehweh aitankéhe úwe.

Owainawanka kouwekinsabé éhwéhne.

(Áríka 11.24-26)

⁴³ Sísaga Mósisine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqsabé mó mahraréna, Owainawanka wehukení auwena pokitaq wání íre kéhrebeq nogena ahrenahrahirabeq kabarire. Kabarirana irakauninsabé iwiáhéna,

⁴⁴ Ínéga súo náhtápéq seuwekinauge éna áúwátái wéhúkénípá kouwekire. Kouwekéna wene nah tagehrana aiq kabantáhe kaweraréhre.

⁴⁵ Kawerarena mó abapete téhranité áhnte ahabábâq ówáináwámári koweriréhre. Moke mi owáináwámári mi anípá kowiáhwe. Téhwe peh morá ówáináwánká mi anípá miéhtâq íre kawerire. Anehemé áhnte owáináwámáriníká weba miáhnsabé anotahta q íre kawerire. Mi aní íre kaweraginserah amahnága ite oga miáh áhbábáro ke íre kaweqtaq miáneheqmóe úwe.

Sísane anowaréh ábákararéhwe inserého i ehwéhne.

(Máhka 3.31-35; Áríka 8.19-21)

⁴⁶ Sísaga nahupeq ména ehweh teriutaq wenanoreq wenábâqmarinseq máhpeq iriwe méra Sísareq ehwehnéyabe suwahbówe.

⁴⁷ [Suwahbówana mó anínká Sísansabé, Arenanoreq arenábâqmarinseq máhpeq iriwe méra arensabé áhrabowe úwe.]

⁴⁸ Úwana Sísaga mió keyabé mahraréna, Náinowé insebo? Náníbâqsome inserého éna

⁴⁹ ite we kérahána ke ayahnáwíqme mahraréna, Mah kewé náinoreq náníbâqmarinseq móe.

⁵⁰ Íopeqte Náníbó awahbeh arámbéhrí sehgió kéwé náníbâqmari móe. Náinahnoreh wóe. Náinoréh wóe úwe.

13

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Máhka 4.1-9; Áríka 8.4-8)

¹ Mi wehekáh Sísaga nahta peqte tuesdayéna káwehu ayehráq tunse mitaq tútuue miówe.

² Tútuue miówara íregárita q weba sáhatíó púana Sísaga wánípípeq ko sipípéq kibekue tútuue miówara moke mió kega arahwéraq iriwe miówe.

³ Miówana Sísaga áhnte pabeqme ehwéh síwáhnorúwe. Wega mahraréna, Ayu suitabeh anínká wene sotápéq ayu suitabanieéna pokire.

⁴ Suitabehta q mó ayú ahta q megirana kabaranka sésiq nehre.

⁵ Mó ayú kirura q megirana pehgáriq marákó kéhnsabé mi ayú apubúue kiapoue kíréhre.

⁶ Anotah patáhitâq tamurupague íre ánúq piéh púana ehayatagire.

⁷ Mó ayú náwerarúitâq megirana náwe kirena kárigariirana sera íre iyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákórâq megirana kiapoue kirena áhnte será iratanire. Mó ayú 100 será iyéhrena mó ayú 60 será iyéhrena mó ayú 30 será iyéhre.

⁹ Íre parosa áhréákâq kéo, kawerue íráhro úwe.

Sísaga moke pabeqme ehwéh teriunsabe irarú ehwehne.

(Máhka 4.10-12; Áruká 8.9-10)

¹⁰ Síwáhnorúwaq ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Mó ke síwáhnorónaraq aneqs-abé pabeqme ehwéh terieno ewane.

¹¹ Ewanana Sísaga itensabé, Manikánka íópeq wahnah wahnahnirabeqte éhwéhmé menah wehukega íre írátíahrahurowe. Ahahnága Manikánka mi ehwéh ite sokigi aíre. Peh mó ke íre sokigi aríre.

¹² Manikánka wene ehweh kawerue íréh ání mó sokigi awinana áhnte ahtebanae. Wene ehwehnsabé anetaníbo i aní mó íre sokigi awinana we pehgáriq ahtebah nanéq abitaginae.

¹³ Minayabe wehuke pabeqme ehwéh teríúge. Sene siuranka tagéra íre tagaríahwe. Sene siahrega irera íre írátíah púana pabeqme ehwéh teríúge. *(Lo 29.4)*

¹⁴ Minayabe Manikánka iwíáh atowana Ásáíaga sehíranú ehwehncá aiq pútaragire. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh wega sehíranue mahraréna,

Itega ehweh íreq itene irupipeq íre írátíahwe. Itega tagéq itene irupipeq íre tagaríahwe.

¹⁵ Mí kené sirupipeq íre ahtebahrahowe. Seyene siahre aiq parokire. Seyene siura aiq mútúgire. Segá íre moinaotaq tahirímé sene siuranka tagéra sene siahrega irera sene sirupipeq ahtebéna sene ahbabáq suera íné níáhrabo irino. Sene ahbabáq suera íné níáhrabotaq tahirímé kawerarító irino úwe. *(Aisáia 6.9-10)*

¹⁶ Sísaga ite we kérahwána keyábé mó mahraréna, Itene iuranka áhntetaq tagahnsabe itene íahrega áhntetaq íráhnsábé iwíáh iwíáhoró.

¹⁷ Teiníboq írátíahro. Áhnte Manikáne ehweh iraru kereq kaweqtaq mía míau kereqka itega tagah nanéq tagéyabe suwahbówara íre tagowe. Itega íráh éhwéhnsabé sega ireyabe suwahbówara íre írówe úwe.

Sísaga ayunsabe éhwéh áwahe pahsuo ehwéhne.

(Máhka 4.13-20; Áruká 8.11-15)

¹⁸ Sísaga itensabé, Ayu suitabé pabeqme ehwéh áwahe ahtebagehboq írátíahro.

¹⁹ Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh siahrega irera íre ahtebah kewé ahtapeq megí ayú tahnsane. Owainawanka sirupipeqté mi ehwéh apubúue seaebóire.

²⁰ Kíruaraq megí ayúmé kiapoinserah wehukenínká Manikáne ehweh irena arupipeq eyoyóéna apubúue kowe atéhre.

²¹ Manikáne ehwehncá arupipeq íre ánú piéhnsabé pehgáriq tanáhráq sehgíre. Mi ehwéh sehngínsabé mó kegá áwioqnahwana íre kaweq sunúq síre. Mí tanáhráq wega túbáh agéna Maniká áúwéhre.

²² Náwe tarúítáq megí ayúmé wehukenínká Manikáne ehweh irena sehginie iwíáhéna mah marákó marákóipéqté náneqsabé iwíáh iwíáhéna ménsámehnsánkakaq móneakáqsabé arutabóirire. Náwe soaginserah minawarínká saiqnariéh púana wega Manikáne arambéhri íre miraire.

²³ Kaweq marákóráq megí ayúmé wehukenínká Manikáne ehweh irena arupipeq tábúsoqme iwíáhíre. Kaweq marákóráq kaweq será íyéhnsarah wega mi ehwéh sehgiéna Manikáne arambéhri kawerue miraire. Kawerue miraéna mó anínká 100 tahnsá áhnte kaweq arámbéhrírana mó anínká 60 tahnsá kaweq arámbéhrírana mó anínká 30 tahnsá arámbéhríre úwe.

Náweyabé pabeqme ehwéhne.

²⁴ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka íópeqté wahnah wahnahnime wehukenínká wene sotápéq kaweq ayú uqmatainsarahne.

²⁵ Inokáhpeq wehuke sugé tanáhráq wene naruo anínká sure kaweq ayú uqmataitaq náwe uqmarena pokuraire.

²⁶ Kaweq ayú kirena iyanauraitaq náweakáq kítáire.

²⁷ So abone arambéhri animárinká sure wensabé, Arene sotápéq peh kaweq ayú uqmatonawe mah nawé ehqte kirehro urowe.

²⁸ Urowana sene wahnahnka sensabé, itene naruo anínká mi nawé uqmataire uhairara sega wensabé, Náwe soranéhnkono urowana,

²⁹ Ahqáho. Náwe soréhrataq kaweq nanéqkákáq pagorúéhboq moráráq kirankéhe.

³⁰ Moráráq kirahnana nera kahnaraq ínégá arambéhri keyábé, Téhwe mí nawé saue airíwe íra paríahro. Anehe kaweq será isiwe néne ménsámehnsá kéh náhúpéq sáharáhro aritanie uraire úwe.

Pehgáriq ayúnsabé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 4.30-32; Áruká 13.18-19)

³¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime pehgáriq ayú tahnsane. Mi ayúme íre mó sotápéqté ayú tahnsane. Írakaumo. Mi ayúme pehgáriq ayúne.

³² Wehukeníká mi pehgáriq ayú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah awánká úkéna moke mó мэnsámehnsá kiotaikire. Anotah awánkánirana kabaramarínká séra ayahnweraq sene nah piáhwe úwe.

Muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Ártika 13.20-21)

³³ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Tíri íninká muoráhi naneq párawahipéq maqme ayahnrana moke múire. Manikánka íopeq wahnah wahnahnime mina páréti muoráhi naneq tahnsáne úwe.

Sísaga peh pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Máhka 4.33-34)

³⁴ Sísaga weba sáhurió ke ehweh teriena sensabé íre pahsuqme teriasa peh pabeqme ehwéhmarí teriuwe.

³⁵ Manikáne ehweh irarú aniné ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga peh pabeqme ehwéh teriuwe. Mi pukúipéqté éhwéhniká mahraréna, Ehweh teriénaraq peh pabeqme ehwéh terinie. Mah marákó marákó miraútaqkakáq menahnkákáq epéqté éhwéh káráirana amahnága terinie ire. *(Buk Song 78.2)*

Sísaga náweyabé áwahe pahsuo ehwehne.

³⁶ Sísaga weba sáhurió ke suena nahupeq kibekúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mi pabéqmé éhwéh náwe uqmatai ehwéhme pahsuqme teio ewane.

³⁷ Ewanana Sísaga itensabé pahsuqme teiena, Kaweq ayú uqmatai animé íné wehukení úku aníne.

³⁸ Somé mah marákó marákóe. Kaweq ayúme Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráho ke wóe. Náwewe owainawane animári móe.

³⁹ Náwe uqmatai animé owainawa mire. Nera kahna tanáhráqmé mah tanáhráq parabáginana Manikánka sainsuahna tanáhráq mire. Sera ísira kewé íopeqté ké wóe.

⁴⁰ Náwe sauwe ira pariáhserah mah tanáhráq parabáginana Manikánka sainsuahna tanáhráq sinawire.

⁴¹ Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká íopeqté ké eqmaq suahnara Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhira ke miéhrrataq moke ínéhgíó kéreq mó ahhbábáq kéreq sorupagehe.

⁴² Sorupéra anotah iráipéq kagsuehrara mítaq íbiséra uwo uwo oneherawoe.

⁴³ Mi tanáhráq Manikáne animári Sensiboga wahnah wahnahnirabeq kaweqtaq méra patahi serahnigehe. Íre parosa áhréákáq kéó, kawerue íráhro úwe.

Móne antéhyá sotápéq kopéq suo ehwéhne.

⁴⁴ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime wehukeníká móne antéhyá wene sotápéq ubuqme kopéq suonserahne. Mó anínká mi antéhyá ábóraq marena áhnte moné mipipéq kéhnsábé mítaq mó akariaréhre. Wene arupipeq eyoyóirana móne paiqmianieéna moke wene мэnsámehnsá paiqmarena mi moné mewena móne antéhyá kéh só kobaiqmárehre úwe.

Pásésuqsabé pabeqme ehwéhne.

⁴⁵ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime мэnsámehnsá paiqmaq paiqmari anínká kaweq pasésúq paiqmaranieéna kabari serahnire.

⁴⁶ Wega peh morá pásésúq áhnte kaweq pasésúq tagéna moke wene мэnsámehnsá paiqmarena mi moné mewena mi pasésúq kobaiqmárehre úwe.

Pah siqmíahnsabé pabeqme ehwéhne.

⁴⁷ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime kahweraté uwe taga tagao serahnire. Wehukega káwehupipéq anotah kahwératé uwe taga tagaéra áhnte mó naneq ka mó naneq kanue maqmíahwe.

⁴⁸ Maqmíahntáq kahweipéq áhnte kéhrara arahwéraq tútuue méra pah siqmíahwe. Siqmarera kaweq ka pah antéhyápipéq sáharera íre kaweq ka súahwe.

⁴⁹ Mina onserah mah tanáhráq parabáginaraq íopeqté kégá sure kaweq ke miéhrrabeqte áhbábáq ké aiqme meriqmera

⁵⁰ anotah iráipéq tuparuehrara mítaq íbiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

⁵¹ Sísaga ite we kérahwána keyábé, Teiú éhwéh moke aiq iráho úwaq itega wensabé, Ai q irone ewane.

⁵² Ewanana Mósísiga sehgióro ú ehweh íráh kégá íné wahnah wahnahnu ehwéh aiq ahtebehwe. Mi kegá anotah nah matiéh áninká mira inserahnowe. Anotah nah matiéh

áninká peh morá páqnáhípeq áhnte mensáméhnśá matíéhre. Wega mi paqnáhípeqté o mensáméhnśánkákáq nahonáh ménsáméhnśánkákáq mewe máhpeq tueyokire úwe.*

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé suwahríó ehwehne.

(Máhka 6.1-6; Áríka 4.16-30)

⁵³ Sísaga mi pabéqmé éhwéh teiena mitaq suena

⁵⁴ wenawahperurá pokúwe. Mitaq momiwí nahtápéq kibekéna síwáhnorúwara író kega, We árahue ahtebia ání úkurairo éra, Wega ótaq sansá árahue mirairo éra áhtenuwe.

⁵⁵ Áhtenára, We peh nah piéh ániné ahninkáwá wíre. Wenanowé Máhría wire. Sémisiwe, Sósépawe, Sáimóniwe, Súrásawe, wenábáqmari móe.

⁵⁶ Wenanahnoreh mahtaqté ánimári móe. Minayabe we árahue ahtebia ání úkurairo éra

⁵⁷ wensabé abiahnsa atówe. Abiahnsa atówana Sísaga sensabé, Manikáne ehweh irari anínsabé mó ke suwahpeqte kégá iwíáh iwíáh atáhwe. Peh morá wenawahpeqte kéreq wenawahraqka wensabé íre iwíáh iwíáh atáhwe úwe.

⁵⁸ Úwana soga wensabé íre aiq pútare ató púana mitaq áhnte otáq sánsá íre miraúwe.

14

Sóni wání meri merinú aní pukú ehwehne.

(Máhka 6.14-29; Áríka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Sisa éhweh mitaq teri mahtaq terinuwana mi tanáhráq anotah wahnáh ání Érótiga irowe.

² Irena wene arambehri keyábé mahraréna, Mah anímé Sóni wání meri merini aní míre. We pukéna mó oga úkurai puana amahnága págege otáq sánsánire úwe.

³⁻⁴ Sóni oga míotaq wega Érótingsabé ehweh atena mahraréna, Arenábáqne ahre meronawe Mósísiga sehgióro ú ehweh aiq anterutone úwe. Wenábáq Pírípine ahre Éróríása meyonsabe Sóniga ehweh atowana meyo inínká mi ehwéhnśabé ayehitónsabe Sóni abiahnsa atowe. Abiahnsa atowana Érótiga, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáthro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe.

⁵ Móátówana Érótiga, Sóni subiq suaní iwíáhéna túbáh agúwe. Wehukega, Sóniwe Manikáne ehweh irari aní míre iwíáhnśabé sensabé áhreeña túbáh agúwe.

⁶ Érótime anowagá we maqmio ahreraq ko tanáhráq sítáq wereq máhoro ú kereqka táhutahuruwana Éróríásane ayahunkawagá mitaq ména ábáhrúwe. Ábáhrúwana Érótiga iwíáh iwíáhéna wensabé,

⁷ Arega nánio ina naneq náwinie éna, Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge úwe.

⁸ Mi ahráriné anowagá Sóninsabé abiahnsa atena weniyahu pagu pagunúwana wega Érótingsabé, Iné Sóni wání meri merini aniné ayahqno kiraqsuq maqme kunubaipeq maqme ménio úwe.

⁹ Úwana Érótiga mi ehwéh irotaq wene arupipeq umeh agúwe. Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge ú púana wene arupipeq iwíáh kikiruwe. Inéreq táhutahuro kegá néne ehweh íráh púana niyehitéhneho éna, We awahbeh naneq náwéro úwe.

¹⁰ We awahbeh naneq náwéro úwana Érótiga eqmaq auwo aninká karábúsiipéq tunse Sónine ayahqno kiraqsuena kunubaipeq maqme mewe séna

¹¹ mi ahrári awuwana wenano móawuwe.

¹² Sóni kéro kega we subiq súó ehweh irera sure wene anonka sesehgiwera mómaisarera Sisa koreawúwe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kiraboú ehwehne.

(Máhka 6.31-44; Áríka 9.10-17; Sóni 6.1-13)

¹³ Sóni subiq sutowana Sísaga irena mitaq suena sípi kéwewena kure abatapi pokinaúwe. Áhnte kegá, We seberabéq pokire u irera sensuwahpeq suera peh marakóipeq pehbeheráh kure Sisa kinaúrabeq kuwe.

¹⁴ Sísaga mitaq kure sípiipeqté arahwéraq tuegútaq áhnte wehekéq tagéna sensabé arutaboairaritena awahre ke kaweraritowe.

¹⁵ Íó tupekinaútaq ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Amahnága penkinaire. Mahtaq peh abatapi púah mah kegá mó ke suwahpeq sene táhutahuq kobaiqmaragéhboq eqmaq suo ewane.

¹⁶ Ewanana Sísaga itensabé, Se aneqsabé pokigehbo? Itega táhutahuq kirabooro úwe.

* **13:52:** Anotah nah matíéh ání éhwehme áwahe mahraue kéhre. Mósísiga sehgióro ú ehweh ahtebéra Sípane ehweh ahtebah kegá Mósísine naho éhwéhnkákáq Sípane o ehwéhnkákáq síwáhnororahowe. Manikánka íopeqte wahnah wahnahnirabeqte sánsá ahtebéra síwáhnororahowe.

¹⁷ Úwaq, Ite íre áhnte tahutáhúq peh moberíáh páreítiákáq téhtaré páhnikákáq matione ewanana

¹⁸ Sísaga itensabé, Mina mewe sero úwe.

¹⁹ Mewe sero éna mió keyabé, Náweraq tútuue miáhro éna mi parétiákáq pahnikákáq mewena íópeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atowe. Kaweróne atena páreíti keqme ite we kerahwána ke náíuwaq itega mió ke náriewáne.

²⁰ Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé airápété téhtaré páhsíkéti úsawe obenkiq márówe.

²¹ Mi tahutáhúq no wehwé íregárita q 5 táhúséni (5,000) weh wóe. Ani ahre áhnte mió púara íre sáhnshúwe.

*Sísaga wání káwehu abobóráhtaba nogu ehwéhne.
(Máhka 6.45-52; Sóni 6.16-21)*

²² Sísaga ite we kerahwána keyabé, Sípiipéq kiasagoro seberaebéq ite nonótáh pokoro éna eqmaq iuwowe. Ite we kerahwána ke eqmaq iuwena anehe mó ke sensuwahpeq eqmaq suowe.

²³ Eqmaq suena púrerinieéna sáwéhrapeq kiuwe. Penkútaq Sísá webataq ména

²⁴ púrerúwaq ite we kerahwána ke sípiipéq káwehu ákáhpi miáhwane. Anotah soírírúwana wáninka nonaburóróúwana mi sípi íre peheráh korahúwe.

²⁵ Ahyahbinkerotaq Sísaga wání abobóráhtaba iteba súwaq

²⁶ we tagéq anotah áhréeq, Wahnsa wíre íwíáhéq áhreeq kareowanae.

²⁷ Kareowanana Sísaga apubúue mahraréna, Pehitaq miáhro. Íné úge. Íre áhreo ro úwe.

²⁸ Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, aiq pútaq are inaraqmé ínénsabe, Wání abobóráhtaba noge ínéba súno ainto úwe.

²⁹ Ínéba súno ainto úwana Sísaga wensabé, Máho úwana Pítaga sípiipéqté tuesdaye wánitaba Sísaba áhnbórá kúwe.

³⁰ Áhnbórá kéna sóiriq tagéna áhreeéna wánípipeq tupekinaútaq Sísansabé, Néne Wahnahno, íné séhréh ainto éna áwíahraq súwe.

³¹ Áwíahraq súwana Sísaga apubúue tubanantáwena wensabé, Arega ínénsabe íre kawerue aiq pútare aintahne. Aneqsabé árahinabomo íwíáhono úwe.

³² Segá sípiipéq kiasaguyana sóiriq táqnáigúwe.

³³ Ite sípiipéq miáhwana kegá Sísansabé íwíáh ateq, Are aiq pútaq Manikáne ahnikáwá wóne atahwáne.

*Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.
(Máhka 6.53-56)*

³⁴ Itega sípiipéq seberaebéq kure Kénésaréti marákórápéq kowanara

³⁵ mitaq mió kega Sísá tagéna, we Sísae uwe. Sísae éra, Awahre ke mitaq meriq mahtaq merirue sero uwara moke awahre ke meriqmera Sísaba móritówe.

³⁶ Awahre kegá Sísansabé, Arene ambanta ayehrápéq táhtoranéhnkono éra wene ambanta táhtoro ke ómi kaweragúwe.

15

*Manikáne ehwehnka iteinahbúréhne sansá kiotaikire i ehwéhne.
(Máhka 7.1-13)*

¹ Péhrasi kereq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka Sarúsarama suwahpeqte Sísaba sure wensabé,

² Are keráh kegá iteinahbúréhne sansámé aneqsabé anteruaho? Sene siyahnkara íre pabeq paberia peh náwíqkakaq síyáhnkárátáté táhutahuq nahwe uwe.

³ Úwana Sísaga sensabé, Itewe aneqsabé peh iteitene sánsá sehgiónehéq Manikánka sehgióro ú ehweh anetaníbo éq anteruaho?

⁴ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Iteinoibone ehweh íreq se séhréh arítáhiro íre.

Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Wenanoibonsabé íre kaweq ehwéh aritéh áni subiq súáhro íre. (Kisim Bek 20.12, 21.17)

⁵ Manikáne púkuga mirae irariraq itega síwáhnoréq, Wehukenínká wenanoibo séhréh aritahráhi monéboq mó nanepopóq matawéna wenanoibonsabé mahraréna, Mahnawé Maniká íre áwátáutaq tahirimé náú irino íre.

⁶ Wehukenínká mirae irariraq itega, Mi anínká wenanoibonsabé anetaníbo ime aiq kawerire ewe. Wega se íre séhréh aritéhmé aiq kawerire ewe. Minayabe iteitene ehweh sehgiónsabé Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhwe.

⁷ Itewe peh kopérahpéro ahababáq ke woe. Itega miraonsabé Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga naho sehiranú ehwehniká aiq pútaragire. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh Áísáíaga sehiranue mahraréna,

⁸ Mah kegá ínénsabe síwéhrate iwíáh iwíáhéra peh sirupipeq ínénsabe íre suwahbehre.

⁹ Sega peh wehukene sánsá síwáhnoréra, Mahnawé Manikáne sánsá míre ewe. Minayabe sega ínénsabe péhepehe iwíáh iwíáh aintáhwe úwe. (Aisaia 29.13)

Sísaga, Wehukeníne arupipeqté iwíáhga ahababáratáhráhire ú ehwehne.
(Máhka 7.14-23)

¹⁰ Sísaga mió keyabé, Ínéba sewíáhro. Néne ehweh ireq iwíáhue tagahro.

¹¹ Wehukenínká táhutahurinka íre ahababáratéhre. Írakaumo. Peh morá wehukeníne áwéhipeqté éhwéhnká ahababáratéhre úwe.

¹² Ite Sísá kérahwána kegá weba séq wensabé, Arega iraréna ehwéhnká Péhrasi ke siyehitehme aiq tagahno ewanana

¹³ Sísaga itensabé, Íopeqté Nánibógá íre uqmaréh náneqme pagoruankéhe.

¹⁴ Péhrasi kewé pehagarítáhro. Sega iwíáhéra, Ite siyahnkahrúna ke úne ewe. Írakaumo. Se peh aura pira ké miáhwe. Aura pira ániká mó aurá pira áni ahnkahrínaraq mataipéq moraráq inahsuboyeherawoye úwe.

¹⁵ Úwana Pítaga Sísansabé, Mah pabéqmé éhwéh pahsuqme teio úwana

¹⁶ wega sensabé, Wehukenínká táhutahurinka íre ahababáratánae uge. Mi ehwéhnme ite moq íre irátíaho?

¹⁷ Táhutahuqka wehukeníne iwíáhipeq íre túire. Peh ahmbiupipéq tunse tueagire. Minawé íre iraho?

¹⁸ Wehukeníne áwéhipeqté éhwéhmé wene arupipeqté áhwárehre. Wene arupipeqté iwíáhga ahababáratánae.

¹⁹ Wehukeníne arupipeqté ahababáq iwíáh áhwárehre. Mó aní subiq suewé, mó aníne ahre weh abariéwé, aebówé, péhe éhwéhmé éhruruéwé,

²⁰ mahnawarínká wehukení ahababáratéhre. Peh náwíqkakaq áyáhtáté nehnka wehukení íre ahababáratéhre úwe.

Nahnso inínká Sísansabé kawerue aiq pútare ato ehwéhne.
(Máhka 7.24-30)

²¹ Sísaga mitaq suena Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqne marakórapeq pokúwe.

²² Mibeqté Kénáni marakórápéqté ínime íre Asiu anínká Sísaba séna wensabé, Tébtine anahwao, anotah aní móne. Owainawanka nániyahu subiqmaq subiqmarinsabé arutaboairainto úwe.

²³ Arutaboairainto úwana Sísaga peh ehiya míowaq ite we kérahwána kegá Sísansabé, Mi inínká inehe séna áhnte ehwéhninsabé kaqsuo éq pagu pagunowane.

²⁴ Pagu pagunowanana Sísaga mahraréna, Manikánka peh morá Ísara kebá eqmaq núwátáire. Ísara kewé tabanagí sipísipíq tahnsa kee úwana

²⁵ mi inínká Sísaba séna áhtónsabe wene aigárápí arehunseraráq ména, Anotah aníno, séhréh ainto úwe.

²⁶ Séhréh ainto úwana Sísaga wensabé, Animáriné táhutahuq mewe iamáripá tuparuewé íre kaweq sansáne úwe.*

²⁷ Úwana wega Sísansabé, Anotah aníno, arega irarénawe aiq pútaróne. Iamáriné sibowáne tahbe tehnopeqte megí apípí mewe nahtaq sibowágá íre kaqsúehre. Mina inserah séhréh ainto úwana

²⁸ Sísaga wensabé, Arega ínénsabe anotahtaq aiq pútare aintahna iní móne. Are awahbeh naneq mirainauge úwana mi tanáhráq wene ayahunkawa apubúue kaweragúwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

²⁹ Sísaga mitaq suena Kehrari kawéhu ayehráq kure sáwéhrapeq kiena mitaq tútuue míowe.

³⁰ Tútuue míowara áhnte kegá aigára soriqnah kéreq aura pira kéreq sawenkahnía áiyáyáhnkákáq kéreq íre ehwehnorahu kéreq áhnte mó awahre kéreq meriqmera Sísaba suwana wega moke mi awáhré ké kaweraritowe.

* 15:26: Sísaga mi inínsabé íre ehweh atena peh pabeqme ehwéh teawuwe. Nahnso kewé mi iamári tahnsanowara Asiu kewé mi animári tahnsa móe. Minayabe wene ehwehme áwahewé mahraréna, Nahnso ke séhréh aitanieéna Asiu ke suotaq tahirímé íre kaweru irino úwe. We tagarómé mi inínká wensabé aiq pútare atowana we séhréh atowe.

³¹ Ehweh íre irarerahu kegá ehweh iraruwara sawenkahnna áyáyáhnkákák kegá awaho ke úkuwara soriqnah kega ah nogúwara aura pira kegá siura ebiúwara tago kegá áhtenuwe. Áhtenéra ite Ísara kené Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

*Sísaga 4 táhúséni (4,000) weh kirabou ehwehne.
(Máhka 8.1-10)*

³² Sísaga ite we kérahwána ke iáhrabéna itensabé, Mahtaḡ miáh kegá ínéba apahtaró wéhékáh méra amahnága se táhutahuḡ íre kéhnsábé sensabé nirutaboiruge. Íre kirabo aritasa pehipi eqmaq súáhnaraḡ ahtapeḡ siunúnkaḡ surahiyeho. Pehipi íre eqmaq suanie úwe.

³³ Úwaḡ ite we kérahwána kegá wensabé, Mahtaḡ peh abatapinirara miáh ké peh íregáritaḡ miáhwe. Se awehraḡ tahutáhúḡ nagehboḡ árahue áhnte tahutáhúḡ meyahráhuno ewane.

³⁴ Ewanana Sísaga itensabé, Árahue paréti kehro úwaḡ itega wensabé, Abapete téhtaré páreítiákák táhmaro pehgáriḡ pahnkákák kéhre ewane.

³⁵ Sísaga weba sáhurió keyabé, Marakóraḡ tútuoro éna

³⁶ mi abápété téhtaré páreítiákák pahnkákák mewena Manikánsabe, Kaweróne atena ite we kérahwána ke keḡme iuwaḡ itega moke mó ke náriewáne.

³⁷ Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowara arahḡmé abapete téhtaré páhsíkéti úsawe obenkiḡ márówe.

³⁸ Mi tahutáhúḡ no wehwé 4 táhúséni (4,000) weh wóe. Ani ahrewe peh áhnte míó púara íre sáhnsáhúwe.

³⁹ Siyahbankirowana Sísaga mi ke eqmaq suena sípiipéḡ kiasague Mágara marákórápéḡ pokúwe.

16

*Sísansabé, Ótaḡ sansánúno u ehwéhne.
(Máhka 8.11-13; Áruka 12.54-56)*

¹ Péhrasi kereḡ Sáyúsi kereḡka Sísaba séra wega ahabárinkeheéra wensabé, Manikánka are séhréh atahna taganehboḡ íoḡpeḡ ótaḡ sansánúno uwe. Ótaḡ sansánúno éra áhwárawe tagowe.

² [Áhwárawe tagowana wega sensabé, Ío tupekitaḡ penehriraḡ tagéḡ íre ibonsinawire ewe.

³ Ahbiahipeḡ ibo muḡmuriraḡ tagéḡ iboramé ibonsinawire ewe. Íoḡpeḡ tagéḡ ibone sánsá ahtebahwe. Mina aiḡ ahtebéḡ peh ínéga amahnága mirau arámbéhrí tagéḡ íre ahtebahwe.]

⁴ Amahnága oga miáh kegá Manikánsabe íre iuwahbehraḡ ahababáḡ ke miáhwe. Ótaḡ sansá sokigi aio ewo? Íraukaumo. Sóna sóreḡ wanípépéḡ míotaḡ Manikánka ótaḡ sansá miraúwe.* Peh morá mi sansá iahreraḡ itahnaḡ iwíáhue tagagehe. Mó otáḡ sánsá íre sokigi ainie éna se suena pokúwe.

*Paréti muoráhi naneqsabé pabeḡme ehwéhne.
(Máhka 8.14-21)*

⁵ Ite Sísá kérahwána kegá káwehu seberaebéḡ pokowanaraḡ páreti ibitagúwaḡ íre meyahwáne.

⁶ Sísaga itensabé, Tagariáhro. Péhrasi kereḡ Sáyúsi kereḡne páreti muoráhi naneḡ pehrahro úwe.

⁷ Úwaḡ itega iteite náhenéḡ, Itega páreti ibitaginsabé mi ehwéh teíre ewane.

⁸ Ewanana Sísaga itene ehweh ahtebéna itensabé, Ite páreti íre kéh éhwéhmé aneqsabé sío síoo? Itega ínénsabe pehgáriḡtaḡ aiḡ pútare aintáhwe.

⁹ Amahnága teiú éhwéh íre iraho? Ínéga 5 táhúséni (5,000) weh moberíáh páreti keḡme kirabourautaq arahḡmé áhnte matome íre iahreraḡ kehro?

¹⁰ Abapete téhtaré páreti keḡme 4 táhúséni (4,000) weh kirabourautaq arahḡ áhnte matome íre iahreraḡ kehro?

¹¹ Íné íre páretiyabé iraruge. Minayabe árahinsabé íre iahtebaho? Péhrasi kereḡ Sáyúsi kereḡne páreti muoráhi naneḡ pehrahro úwe.

¹² Úwaḡ ite we kérahwána kegá iwíáhéḡ, Íre páreti muoráhi naneqsabé peh Péhrasi kereḡ Sáyúsi kereḡka síwáhnoro ehwéhnsabé irarire éḡ iahtebahwane.

*Pítaga Sísansabé, Are Manikáne ahninkáwá wóne ú ehwehne.
(Máhka 8.27-30; Áruka 9.18-21)*

* **16:4**: Wehukeni wenáwiḡ Sónansabé éhwéhmé púku anehepeḡte séhírámé Manikáne Púkuipéḡ Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrebeg tagáhno.

¹³ Sísaga Sésaría Pírípái suwahpeq wahtotaq kútaq ite we kérahwána keyábé kasenéna, Mó kegá íné wehukení úku anínsábé inse aintaho úwe.

¹⁴ Inse aintaho úwaq, Arensábé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewe. Mó kegá, Are Éráisa wire ewara mó kegá, Are Manikáne ehweh irarú aní wenáwíq Sérémáia wire ewe. Mó kegá, Are peh Manikáne ehweh irari aní míre ewe ewane.

¹⁵ Ewanana Sísaga itensabé, Itega ínénsabe inse aintaho úwana

¹⁶ Sáimóni Pítaga wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne. Maniká mia míai anínirah are wenahni móne úwe.

¹⁷ Úwana Sísaga Pítansabé, Sónine ahninkáwá Sáimónio, arega irarénayabé iwíáh iwíáhuño. Arega irarénawe peh wehukega íre iwíáh atáhwah iraréne. Peh morá íópeqté Nánibógá iwíáh atéhre.

¹⁸ Teiníboq írátiáhro. Arenáwíq Pítæ.† Wehukega ebahtaq pearáh náh íre míu míuia peh págegeue kagainserah íné tagariáh kéwé séhréh aitahnaq págegeue mia míaiagehe. Íné tagariáh kégá pukirataq iraipéq íre pokigehe.

¹⁹ Íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte ónsáráté kí áwúge. Arega mah marákóipéq ahqáho atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq ahqáho atanae. Arega mah marákóipéq kowe atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq kowe atanae.

²⁰ Kowe atanae éna ite we kérahwána keyábé, Ínéwé Manikánka omaq ato aní míre mó ke teríyeho úwe

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 8.31-9.1; Áriúka 9.22-27)

²¹ Mi tanáhráq Sísaga ite we kérahwána keyábé Sarúsarama suwahpeq pukinaú ehweh pahsuowe. Wega itensabé, Sarúsarama suwahpeq pokinauge. Mitaq mibeqte Asiu kené aboawah wehreq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka níwioqnéra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwe.

²² Úwana Pítaga Sísaga meqmena móbeq móatena wensabé ehweh atena, Néne Wahnahno, arega iraréna ehwéhmé aiq pútaraginehboq Manikánsabe ahqáho ato inaугe úwe.

²³ Úwana Sísaga pabeqme Pítansabé, Owainawano, móbeq míahno atena, Arega iraréna ehwéhmé Manikánka íre iwíáh atéhre. Minawé peh wehukeníne iwíáh púah íné pokona ah parosúéhneho úwe.

²⁴ Sísaga ite we kérahwána keyábé mahraréna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwíáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniro.

²⁵ Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwíáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahrahíre. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri anímé oga mérapeq awaq miankéhe.

²⁶ Wehukenínká moke mah marákóipéqté ménsáméhnásá matiéhtáq tahirímé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi ménsáméhnásánká árahue séhréh atéh iripo? Oga mérapeq awaq meyabe aneqtaté paiqmarankéhbó? Ahqáho. Íre paiqmarahráhire.

²⁷ Nánibone patahga tahnsa téhreh naneqkákáq íné wehukení úku anínsaq íópeqté kéreqka túónagake moke mah kehiná kéhínáné arambehri iwíáhue tagéna sainsuanauge.

²⁸ Teiníboq írátiáhro. Táhmaro iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme íné wehukení úku aní Wahnah aní míahnaq tagéq anehe pukigehe úwe.

17

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Máhka 9.2-13; Áriúka 9.28-36)

¹ Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagúwana wega Sémisireq Sónireq mi abáhré mó aní Pítarere meriqmena anotah sawéhrápéq kiuwe.

² Kiuwara sega tagotaq Sísane auranabiah mó kugú kaweq kugú agúwe. Wene auranabiah patahga tahnsa agúwana wene korósi anotah tabérábé téhreh tahnsá úkúwe.

³ Téhreh tahnsá úkúwara Mósísireq Éráisareqka íópeqté tunse ábóragéra Sísareq ehwehnuwe.

⁴ Ehwehnuwana Pítaga Sísansabé, Itene Wahnahno, ite mahtaq míonayabé aiq kawerire. Are awahbáhnaraqmé ínéga apahtáro úqná pearaníe. Arene morá Mósísine morá Éráisane moráue pearaníe úwe.

† 16:18: Kárikí kené ehweh Pítæ úmé ebahne.

⁵ Pearaníe útaq anotah taberábé írábúyánká seubítíowana mipéqté éhwéhnká mahraréna, Mah anímé niruní nénáhní míre. Íné wensabé anotah nuwahbehre. Wene ehweh íráhro úwe.

⁶ Úwara Sísá kéro anítógá anotah ahréera sirehunseraraq méra siuranabiah marakóiperatíowana

⁷ Sísaga seba séna se táhtotawéna sensabé, Íre áhreero. Irigoro úwara

⁸ sega awahnkanéna mó ke íre tagéra peh morá Sísá webataq tagowe.

⁹ Sáwéhrapeqté tuegutaq Sísaga sensabé, Iteiyuwanka tageh naneq amahnága mó ke teríyeho. Íné wehukení úku aní pukéna iriwe oga úkonaraq terigéhe úwe.

¹⁰ Úwara we kéro anítógá Sísansabé kasenéra, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Éráisa ebeq sínaraq anehe Manikánka omaq ato aní anehe sinae eme aneqsabé irareo uwe.

¹¹ Úwana Sísaga sensabé, Éráisaga moke náneq kaweratanieéna suraire.

¹² Ínéga teiniboq írátiáhro. Éráisawe aiq suraire. Wega suraitaq we tagaro kegá, We Éráisa wire íre íwíáhía peh seye suwahbarai sansánurowe. Seye suwahbarai sansánéna we íre kaweratarówe. Segá we áwioqnaronserah íné wehukení úku aní moq níwioqnagehe

¹³ úwara we kéro anítógá ahtebéra, Sísaga irarime Sóni wání meri merini anínsabé irarire uwe.

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Máhka 9.14-29; Árúka 9.37-42)

¹⁴ Segá áhnte ke míópi tueguwana mó anínká Sísaba séna we áhtónsabe arehunseraraq ména wensabé,

¹⁵ Anotah aníno, nénahninsabé arutaboirate séhréh ato. We uwoyansanéna iraipéq tabiqme tabiqmeéna anotah erirana wánípipeq aguaguire.

¹⁶ Meqmena are kéréh kébá móátóge. Móátógarawe sega íre kaweratahráhowe úwe.

¹⁷ Íre kaweratahráhowe úwana Sísaga míó keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míahme ahkake awehraq kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo? Ahkake parabaginabo éna abowansabé, Arenahni ínéba meqme súno úwana meqmena súwana

¹⁸ Sísaga owainawansabé, We auwe pokúno atowana auwena pokútaq mi aní kaweragúwe.

¹⁹ Ite we kéréhwána kegá itebataq Sísaba séq wensabé, Itewe árahinsabé owainawa íre kaqsuahráhuwo kasenowane.

²⁰ Kasenowanana itensabé, Itega pehgárita q aiq pútare aintáh púaq íre kaqsuahráhowe. Teiniboq írátiáhro. Manikánka séhréh aita hnaga miraorahúne íwíáhirataq wega séhréh aitéhnká miraorahowe. Téhwe mi íwíáh pehgáriq awánká ayu tahnsá kahnarag itega sáwéhyabe, Móberagúno atéhrataq mirainawire. Míra íwíáhirataq áhnte pagégé sánsá miraorahowe.

²¹ [Ínéga kaqauwó ówáináwá wehukega pehipi íre kaqsuahráhowe. Táhutahuq awehriéq púrerareq mína tahnsa owáináwámári kaqsuahráhowe úwe.]

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáq irarú ehwehne.

(Máhka 9.30-32; Árúka 9.43-45)

²² Sísareq ite we kéréhwána kereqka Kehrari marákórápéq nowánaraq wega itensabé, Segá íné wehukení úku aní móintehrara nubiq suaneherawoe.

²³ Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwaq ite we kéréhwána kené irupipeq umehagúwe.

Sísaga, Táhkísi moné awo ú ehwehne.

²⁴ Sísareq itereqka kure Kápénééma suwahpeq kowanaraq Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáhnká Pítaba séna wensabé, Ite íwáhnori anínká momiwí nahtápéq táhkísi moné awinkéhbo úwana

²⁵ kowe úwe. Kowe éna nahupeq kibekúwana Sísaga wensabé ebeq kasenéna, Sáimónio, mah marakóipéqté wáhnáh kegá inseréhne táhkísi moné meyaho? Sensuwahrahne móne meyaho? Mó kahnáhné móne meyaho? Inseréhne meyáhwe íwíáhono úwana

²⁶ Pítaga wensabé, Mó kahnáhné móne meyáhwe úwana Sísaga wensabé, Minayabe ite Maniká kahnah míoya puata wene momiwí nahtápéq kawerinkeheéta táhkísi moné íre náwéyataq tahiri aiq kaweri irino.

²⁷ Segá itensabé abiahnsa aitéhboq pehipi aweyéhe. Mí tahkísi móné meyankéhboq arega wání káwehutapeq pokue úku wánípipeq tuparuqme tagehnana téh pariahna pahné áwéhipeq tagé mipéq ebah moné tagankehe. Minawé arereq inereqne táhkísi moné awehraq kanae. Mína mewe táhkísi moné meyéh aní móawo úwe.

18

Manikánka wahnah wahnahnirabeqte anotah animé insebo i ehwéhne.

(Máhka 9.33-37; Áríka 9.46-48)

¹ Mi tanáhráq ite we kerahwána kegá Sísaba séq wensabé, Íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kiotaiki animé insebo ewane.

² Ewanana Sísaga káriq aní áhrabéna ite ákáhpi atena

³ itensabé, Teiníboq irátíáthro. Itene píribahri sansá sueq káriq aní tahnsa úkirataq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhowe.

⁴ Wewensabé ire iwíáh iwíáhi aní peh mah kariq aní tahnsa ména íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq mó ke kiotaikire.

⁵ Ínénsabe arutaboiraintena mahna tahnsa káriq aní séhréh atéh ánínká íné moq séhréh aintéhre.

Ahbabáq sansanká aiq pútare atona sansá saiqnaruahráhi ehwéhne.

(Máhka 9.42-48; Áríka 17.1-2)

⁶ Sísaga mó mahraréna, Wehukénká ínénsabe aiq pútare aintéh aní ahbabáq sansa áugi ínaraqmé anotahtaq ire kawerire. Áugii anínká káriq aní áugi ínaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhruue púrúríua káwéhúpípeq tuparuahnana wánípeq tupekitaq tahirímé aiq kaweri irino úwe.

⁷ Síúgio kewé anotah ahbábárowe. Mah marákó marákóipéq ahbábárorahi sansá peh kagaire. Áugi animé ahbabáq áhwáreh puana Manikánka anotahtaq kamah awinawire.

⁸ Arene aiayahnka are ahbábáratana ínaraq mina kiraqsuo. Ire aiayahnkakaq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Moke aiayahnkakaq ahriahri teh iráipéq kaqauwáhnaraqmé anotah ire kawerinawire.

⁹ Arene auranka are ahbábáratana ínaraq mina piruqme suo. Peh morá áuránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Téhtaré áuránkákáq ahriahri teh iráipéq kaqauwáhnaraqmé anotah ire kawerinawire úwe.

¹⁰⁻¹¹ Sísaga mó mahraréna, Káriq animáínsabé abehq náneq mire iwíáhíyehboq kawerurero. Teiníboq irátíáthro. Se wahnahno íópeqté kegá íópeq Nánibo míéhraq ahriahri mía míaowe. [Íné wehukení úku anínká tabanago ke kaweritanieéna suge úwe.]

Sipisípiq tabanaginsabé pabeqme ehwéhne.

(Áríka 15.3-7)

¹² Sísaga mó mahraréna, Sipisípiq wahnahni anínká áhnte sipisípiq 100 sipisípiq matiéhtáq peh morá ká tabanagínaraq wega anerinkehbo? Aneq iwíáhoo? Wegá ire tabanago kamári 99 sipisípiqmári uwaruntú sahtaqme nahrabeq sitena tabanagi ka kogabarinkehe.

¹³ Mi ka ábóraq marahnaraq iwíáh iwíáhinawire. Ire tabanagi kamáínsabé ákáhtaq iwíáh iwíáhéna ábóraq maréh kánsabé anotahtaq iwíáh iwíáhinawire.

¹⁴ Sipsisípiq wahnáhnká wene tabanagi kansabé arutaboirinserah íópeqté Ítéribógá wene animári tabanague iraipéq pokiyeho éna arutaboirire úwe.

Are ahbábáratéh aní kawerate sansa ehwéhne.

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Íné tagariéh ánínká are ahbábáratahnaraq mó ke ire míéhrataq wene ahbabáqsabe koreawo. Wegá arene ehweh irahnah aiq insahwé atankéhe.

¹⁶ Arene ehweh ire irahnaraqmé peh morá ánípópoq téhranitébópoq meriqme weba kúno. Itene ehweh irankéhboq se meriqme kúno.

¹⁷ Wegá arereq sereqne ehweh ire irahnaraqmé momiwíorabeq Maniká tagariáh ké korerio. Wegá moke sene ehweh ire irahnaraqmé we auwe nahnsó aní, ahbabáq aní tahnsa peh áwé tagahro úwe.

¹⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq irátíáthro. Itega mah marákóipéq ahqáho atéhra naneq íópeq Manikánka mi naneq moq ahqáho atanae. Itega mah marákóipéq kowe atéhra naneq íópeq Manikánka mi naneq kowe atanae.

¹⁹ Mó teiníboq irátíáthro. Ite téhranitégá mah marákóipéq mó naneqsabé moráénue púrerirataq íópeq Maniká Iteiriboga irena mirainawire.

²⁰ Ite téhranitégábópoq apahránítógábópoq ínénsabe iwíáhóneheéq momiwíirataq íné itereq míanauge úwe.

Mó kené ahbabáq ire ahrreraq matiahno ú ehwehne.

²¹ Pítaga Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, are tagariéh ánínká íné mótaq mótarue ahbábáratahnaraq árahue tanáhráq wene ahbabáq ire niahrreraq matianinkono? Abapete téhtaréraq wene ahbabáq ire niahrreraq matianinkono úwana,

²² Ahqáho. Abapete téhtaréráq íre awehraaq kéhre. Arega íre sáhnshoráhóna tanáhráq wene ahabábáqsabe iwíáhineho. Wene ahabábáqmari íre ahreraq matiahno úwe.

²³ Wene ahabábáqmari íre ahreraq matiahno éna, Teiníboq írátíáhro. Manikánka wannah wahnahnirabeqte sánsámé mah marákóipéqté wáhnáhnká wene arambehero ke miraurainserah sansáne.

²⁴ Mi wahnáhnká wene arambehero kené sítárirai moné kaweritankehéna síáhraburaire. Anotah moné 10,000,000 Kína tahnsá átárirai aní weba móátáráirana

²⁵ mi aniné átárirai moné áhnte taqnobaguraire. Minayabe wene wahnáhnka átárirai moné meaniééna mahraréna, Moke we matiéh ménsáméhnsá paigmareq mi moné náníéro. Mi anínseq wene ahrereq wene animárínseq paigmareq mi moné náníéro urairana

²⁶ mi anínká weba séna áhreéna arehunserarác ména, Ínésabe arutaboiraite pehwehrué ainto. Arega íntáriahna moné moke awinauge urairana

²⁷ wene wahnáhnka arutaboiratena mahraréna, Mi monéyábé anetaníbo éna, Pehipi soraq súáhro uraire.

²⁸ Urairana mi anínká pokue áwáhu arámbéhrí aní wene móne táhmaro Kiná 10 Kína tahnsá átárirai aní tagéna wene anuopi táhtotawéna wensabé, Ínéga átárirau moné nánio uraire.

²⁹ Nánio urairana wega arehunserarác ména, Ínésabe arutaboiraite pehwehrué ainto. Arega íntáriahna moné mókake awinauge urairana

³⁰ mi ehwéh íre irasa karábúsiipéq móátáráire. Móatena, Moke nánínagake pugeq auwaní uraire.

³¹ Urairara mó arámbéhrí kéga mina tagéra sirupipeq págege agurairara sega sene wannah moke koreawátówe.

³² Koreawátówana sene wahnáhnka wene arambehero anínsabé áhraburairana surairana wensabé, Arewe íre kawéq arámbéhrí aní móne. Arega ínésabe arutaboiraite éna néné móneyabé anetaníbo éna íre ahreraq matióge.

³³ Ínéga arensabé nirutaboiraítonserah arewé árahinsabé áwáhu arámbéhrí anínsabé íre arutaboiraite éna anotah abíáhnshánuraire.

³⁴ Abiahnsanéna mi aní meqména karábúsiipéq móátáráire. Néne móne moke nánínagake pugeq auwaní uraire úwe.

³⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh parabaruenta anehe Pítarehyabe, Íné tagariéh anínká ite ahabábáraitahna itene irupipeq wene ahabábáq íre ahreraq matiáhro. Ahreraq matiéhraq teawú wáhnáhnká miraurainserah íópeqté Nánibógá mina tahnsaninkehe úwe.

19

Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irarú ehwehne.

(Máhka 10.1-12; Árúka 16.18)

¹ Sísaga mi ehwéh parabaruenta Kehrari marákórápéq suena Sorana aroipéq seberaebéq Súría marákórápéq pokúwe.

² Pokúwara áhnte kéga we kérówara mitaqté áwáhré ké kawerarítowe.

³ Péhrasi kéga Sísaba séra wega ahabábáq ehweh irarinkehéera áhwárawe tagéra kasenéra, Weh wewega iwíáhue wene ahre suewé mirao naneq sansápo uwe.

⁴ Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka mah marákó marákó mirarotaq wega wehakaq ahreakáq mirarowe ire.

⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Minayabe o menáhwénká wenanoibone nahtapeq suena wene ahrereq morárác mía miagehe. Peh morá aniné áú tahnsa úkigehe ire. *(Stat 1.27, 2.24; Malakai 2.15)*

⁶ Itega mi sehirámé íre sáhnshawe tagaroo? Se peh morá aní tahnsa úkóyansabé se íre mó aní mó aní tahnsa méra peh morá aní tahnsa miagehe. Manikánka, Wehakaq ahreakáq morárác mía miáotao aritonsabe wehga wene ahre súéhneho úwe.

⁷ Wene ahre súéhneho úwara Péhrasi kéga wensabé, Mósísine ehwehnka mahraréna, Wehga wene ahre kaqsuaníe ínaraqmé pépahqtaq sehiranue móawena kaqsuankéhe ire. *(Lo 24.1-4)*

Mósísiga mah ehwéh aneqsabé irarúwo uwe.

⁸ Uwana Sísaga sensabé, Itereq itene igaqnaréhreq saiyo ke míona puana Mósísiga mah ehwéh irarúwe. Manikánka téh wehuke mirarotaq mira iwíáh íre úwe.

⁹ Teiníboq írátíáhro. Wene ahre íre ahabábáq ini miáhnaraq awehkawagá pehipi kaqsuena mó ahre meyéhmé wega aiq ahabábárire úwe.

¹⁰ Ite we kérahwána kéga Sísansabé, Wehreq wene ahrereqsabé teienawe mahbiga ahre íre mera ahriahri peh miáhnaraq aiq kawerire ewane.

¹¹ Ewanana Sísaga itensabé, Itega irare ehwéh moke mahbigaunká íre sehgiórahowe. Peh morá Manikánka omaq sitahna kegá sehgiórahowe.

¹² Mó mahbigáúnká ahre meyháráhowara mó mahbigáúnká ahre íre meyháráhowe. Móme sinowarégha maqmíótaq sene sinonka íre kaweraguraire. Minayabe mi mahbigáúnká ahre íre meyháráhowe. Móme wehukega síwáhnna píruáhwará ahre íre meyháráhowe. Mó mahbigáúnká iwíáhéra, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhrí kawerue sehgiunayabé amahnága ahre íre meyanehqumúne ewe. Mah ehwéh sehgióráhi anínká irankéhe úwe.

Sísaga, Káriq anímárinká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Máhka 10.13-16; Áruká 18.15-17)

¹³ Wene ayahnkaratáté táhtoqme púreraritankeheéra mó kegá káriq anímári meriqmera Sísaba móritówe. Móritówaq ite we kérahwána kegá móritó keyabé suwehgu ariteq ahqáho aritahwánana

¹⁴ mi káriq anímári ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Káriq anímárinká ínénsabe aiq pútare aintáh serahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe úwe.

¹⁵ Awaq miagéhe éna Sísaga wene ayahnkaratáté mi káriq anímári táhtotawéna mitaq suena pokúwe.

Áhnite mensáméhnshánkákáq ánínsábé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(Máhka 10.17-31; Áruká 18.18-30)

¹⁶ Peh morá wéhgá Sísaba séna wensabé, Íwáhnoraníno, oga mérapeq awaq mianíboq aneq kawéq árámbehrí ininkono kasenúwe.

¹⁷ Kasenúwana Sísaga wensabé, Aneqsabé ínénsabe kawéq sansánsábé kasenono? Peh morá anínká webataq kaweqtaq mía miáire. Oga mía miáinkehboq Manikánka sehgióro ú ehweh sehgio úwe.

¹⁸ Úwana wega Sísansabé, Aneq sehgióro ú ehweh sehgininkono úwana Sísaga wensabé, Mó aní subiq súéhneho. Mó aniné ahre abariineho. Mó anínsábé péhe éhwéh atéhneho.

¹⁹ Iteinoibone ehweh ireq se séhréh aritáhro. Arerensabé arutaboirónanserah arene iyahnabo anínsábé moq arutaboírúno úwe. *(Kístim Bek 20.12-16)*

²⁰ Úwana mi anínká Sísansabé, Moke mi ehwéh kawerue sehgiúge. Móme aneq arámbehrí ininkono úwana

²¹ Sísaga wensabé, Are kaweqtaq míankehboq pokue moke matiahna mensáméhnshá paiqmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íópeq kaweq naneqmarí matiankehe. Tabonah ke moke nárie íné séniro úwana

²² mi anínká irena áhnite mensáméhnshá ko púana wene arupipeq umeh agúwana pokúwe.

²³ Sísaga ite we kérahwána keyabé mahraréna, Áhnite mensáméhnshá matiáh kégá íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kieyabe anotah pagégéue mirao naneq mire.

²⁴ Teiníboq írátíáhro. Kéhna anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéagínayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnite mensáméhnshá matiéh anínká íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

²⁵ Úwaq itega mi ehwéhnsábé anotah ahténéq Sísansabé, Minayabe insega oga mérapeq awaq miáhráhiro ue kasenowane.

²⁶ Kasenowanana Sísaga ite ebitáwéna itensabé, Wehukega íre miraorahowe. Peh morá Manikánka moke miraorahire úwe.

²⁷ Úwana Pítaga wensabé, Itega moke mationa naneq sueq are kérone. Minayabe itega aneq awaq mianéhnkono úwana

²⁸ Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhro. Mókake moke kéh náneq o naneq úkínaraq íné wehukení úku anínká págegeue anotah wahnáhnnonarabeq tútuue ména wahnahninie. Mí tanáhráq itega wahnahnirarabeq tútuue méq airápété téhtaré Ísara ke káhnáhnshábé ehweh ariteq sainsuagéhe.

²⁹ Ínénsabe sirutaboírera néne arambehri miraoneheéra sene nahme sene marakówé súáhmé amahnága áhnite mó nahmé marakówé awaq miagéhe. Mókake oga mérapeqkákáq awaq miagéhe. Néne arambehri miraoneheéra sinahnowarehwé siwahwarehwé sensibáqmarimé sensinoibowe sene animárimé súáhmé amahnága áhnite mó kegá sensuwarahh úkigehe. Mókake oga mérapeq moq awaq miagéhe.

³⁰ Amahnága áhnite ebeq se kegá mi tanáhráq sinehe kigehe. Sinehe se kegá ebeq kigehe úwe.

20

Arambehrio ke monseráh ápéq náriu pabéqmé éhwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, So wahnahnurair aní éhweh teiníe. Wega wahnahnurainserah Manikánka íopeq wahnah wahnahnire. So wahnahnurair anínká wene sotáq arambehrira ke ahbiahipeq kogabaréna

² ábóraq marena sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq morá Kíná morá Kíná tahsanue* náinie urairara kowe urowana wene sotápéq eqmaq súátáire.

³ Pópoqnah ákáhtaq kiraitaq paiqnánatapeq kurairara táhmaro mó kegá mitaq peh míarowe.

⁴ Peh míarowana wega sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq awehraaq apéq náinie urairara

⁵ kowe éra koarambehriuowe.

⁶ Wéhékáhnabunkakák tunsoreráitaqkákák wega mó ke ábóraq marena wene sotápéq eqmaq súátáire.

⁷ Ío tupekinauraitaq wega paiqnánatapeq kouwekurairara táhmaro ke mitaq peh míarowe. Peh míarowana wega sensabé, Aneqsabé moke wéhékáh peh míaho urairara, Mó anínká arambehri íre ínsábé peh míone urowana, Aiq míre. Néne sotápéq koarambehrioro aritáire úwe.

⁸ Koarambehrioro aritena petairabeq so aboga sotáq arambehrio kené wahnah anínsábé áhrabéna wensabé, Moke arambehrio ke síáhrabue ápeq nário. Arambehriirapéq sinehe se ke ebeq nárie ebeq se ke anehe nário uraire.

⁹ Sinehe suro ke morá Kíná morá Kínáue síátáire.

¹⁰ Síátáirara ebeq suro kegá iwíáhéra, Wega métáq se ke morá Kíná morá Kínáue sínsábé ite anotah apéq meyanehemúne iwíáhurowe. Anotah apéq meyanehemúne iwíáhurowana se moq morá Kíná morá Kínáue síátáirara mewera

¹¹ so abonsabé abiahnsa atárowe.

¹² Abiahnsa atera wensabé, Amahnága se kewé pehgáriq arámbéhríowe. Itewe moke wéhékáh arambehriúnana anotah patáhgá kamah aíre. Minayabe aneqsabé monseráh monseráhnue ápeq nário urowe.

¹³ Úrowana so aboga sene ehweh irena peh morá anínsábé, Néne iyahnabo aníno, arensabé íre ahbabáratóge. Ahbiahipeq, Néne sotápéq arambehri éwahnaraq morá Kíná awiníe ughah kowe aintahna wino.

¹⁴ Minayabe arene móne mewe pokúno. Are áwúnserahnue inehse se ke moq náriúge.

¹⁵ Néne ne móne nárie sansá néne arambehri wire. Anehepeqte ké áhnte nariúnsábé ínénsabe abiahnsa aintahna míno uraire úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Pabeqme ehwéh teiúnserah sinehe se kegá ebeq kirarawe ebeq se kegá sinehe kigehe úwe.

Náhmbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 10.32-34; Áríka 18.31-33)

¹⁷ Sísaga Sarúsarama suwahpeqte áhtápéq kútaq ite we airápété téhtaré kérahwána ke íbataqsabé mahraréna,

¹⁸ Teiníboq írátíáhiro. Ite pokue Sarúsarama suwahpeq miáhnaraq peh morá anínká íné wehukení úku aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqpa mónuankéhe. Mónuahnara sega íné, Subiq súáhiro aritehrara

¹⁹ nubiq suagehéera nahnsa keba mónuagéhe. Nahnsa kegá niwiréh aintera sehikarankákák árėti sahtáté nubiqmarera awankátaq táhparagéhe. Awankátaq táhparéh rataqmé íné pukonana apahtáro wéhékáhtáq iriwe oganúq intankéhe úwe.

Sémísireq Sónireqka anotah anité úkéyabe suwahbó ehwehne.

(Máhka 10.35-45)

²⁰ Sébérine ahrega sene ahninkáwáráre meriqmena Sísaba séna arehunseraráq ména wensabé, Ínéga teawéna ehwéh miraúno úwe.

²¹ Úwana Sísaga wensabé, Aneq ehwéh kehro úwana wega wensabé, Arega wahnah wahnahnónarabeq míéhnaraq nénahnité mó anímé arene ayah púpeq mó anímé arene ayahnaperue tútuue míagehe arito úwe.

²² Úwana Sísaga mi abáráhréyábé, Itega mah ehwéhmé íre iwíáhóye. Íre iwíáhóye éna pabeqme ehwéh mahraréna, Ínéga no kahpúpéqté náneq itega moq nahrahoyo úwara sega, Aiq nahahúye uye.

²³ Uyana Sísaga sensabé, Ínéga no kahpúpéqté náneq itega moq nayehetawoye. Peh néne niyah púpeqkákák niyahnapéqkákák tútuue míéhra ke omaq sitewé íre néne arambehri wire. Nániboga omaq sitéh ánitégá mitaq tútuue míayeherawoye úwe.

* **20:2:** Asiu kené móne áwíq íre Kínae. Írakaumo. Sene móne mó áwíq kowe.

²⁴ Úwaq ite we kérahwána inayáhnkú kégá mah ehwéh ireq mi abáráhréyábé suwehgu aritahwáne.

²⁵ Suwehgu aritahwánana Sísaga moke ite we kérahwána keyábé, Ínéba sewiáthro éna itensabé, Mah marákóipéqté sánsámé mó kégá sene ehweh sehiggehéera wahnah kégá wahnahnarítáhwe. Sene anotah wehwárinká, Itene ehweh ireq séhgióro éra págegeue wahnahnarítáhwe. Mi sansá aiq tagariáhwe.

²⁶ Itewe mi sansá íre oro. Ahqáho. Íné anotah aní míanie iwíáhi anínká wereq miáh ké séhréh aritankéhe.

²⁷ Néne iyahnabone wahnah míanie iwíáhi anínká sene arambehriraq séhréh aritankéhe.

²⁸ Íné wehukení úku anímé mó kégá íné séhréh aintagehéena tutaugo? Írakaumo. Ínéga mó ke séhréh aritanieéna tutaugo. Áhnte ke oga miágehboq se merirena kaweraritanieéna pukinie úwe.

Sísaga aura pira ánité kawerarito ehwéhne.

(Máhka 10.46-52; Árúka 18.35-43)

²⁹ Itega Séríko suwahpeq suahwánara áhnte kégá Sísá kérowe.

³⁰ Kerówara aura pira ánitégá ahnayehráq tútuue méra Sísá kótaikire u irera anotah ehwéhnuu mahraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraite uye.

³¹ Uyara mió kega suwehgu aritera ehiya miáhtaó arítówara sega íre túbáh agia peh mónkakáq anotahtaó iraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraite uye.

³² Uyana Sísaga iriwe ména sensabé síáhrabéna, Aneraitanínkono úwara

³³ sega sensabé, Anotah aníno, iura kawerairito uyana

³⁴ Sísaga sensabé arutaboiraaritena sene siura táhtorowara sega apubúue tagéra Sísá kéroye.

21

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Máhka 11.1-11; Árúka 19.28-40; Sóni 12.12-19)

¹ Itega Sarúsarama suwahpeq wahtotaq konehe owanaraq itega Óríwi sawéhrápéq kiowáne. Mi sawéhwé Páitápási suwahpeq wahtotaq kéhre. Mitaq kiowánaraq Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq

² sensabé, Isebeq wahtotaq ke suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh kátaré, tónkiakáq wene árahqkakaq tagéta pugeqme meqme setao.

³ Pugeréhrrataq mó anínká itensabé, Aneqsabé pugerehyo ínaraqmé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye teawétao. Teawírataq wega apubúue, Meqme pokotao inkéhe éna eqmaq suowe.

⁴ Manikáne ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga tónki kowerahtao éna eqmaq suowe. Manikáne ehweh irarú anínká naho sehiranue mahraréna,

⁵ Moke Sáióna* suwahpeqte ké korerieq mahrarero. Amahnága itene Wahnahnka iteba sire. We uwareša aní miéhra na tónkiga áhkokóuena sire. We tónki árahqne abobiahtaq tútuue miéhra na meqme sire koreriéro úwe. *(Sekaraia 9.9)*

⁶ Mi anité eqmaq suowara pokue Sísaga teriunserah

⁷ mi kataré meriqme séra sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkíne abobiahtaq kierútu agúwe.

⁸ Áhnte kégá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme abaeue móarówara mó kégá awanká ayahnawe apiwe ahtapeq awahrirarówe.

⁹ Awahrirarówara Sísareq moráráq ebeq ku kereq anehe ku kereqá anotah ehwéhnuu mahraréra, Tébitine anahwansábé iwíáh iwíáh atone. Itene Wahnah áwirue si anínsábé iwíáh iwíáh atone. Maniká íopeq miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone uwe.

¹⁰ Sísaga Sarúsarama suwahpeq kútaq ómi mibeqté kégá kurináhnéra áhnte ehwéhnera, Mi anímé insebo uwara

¹¹ Sísareq su kégá, Mah anímé Manikáne ehweh irari aní wenáwíq Sísae. We Néhsara suwahpeqte Kehrari marákórápéqté áníne uwe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwéhne.

(Máhka 11.15-19; Árúka 19.45-48; Sóni 2.13-22)

¹² Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wiráipéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené wéhuwehu tahbéwári pioruena kiboki paiqnanánu kené síahwari paentárra aruowe.

¹³ Paentáruena sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne nahme púreré nahne ue áwiratagéhe ire.

(Aisaia 56.7)

* 21:5: Sáiónawe Sarúsarama suwahpeqsabé mó awíre.

Itega miraonka mah nahmé aebó kégá mehwtíáhnserah nah úkire úwe.

¹⁴ Aura pira kéreq soriqnah kereqka Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéra Sísaba suwana kaweraritowe.

¹⁵ Kaweraritowara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sísaga kawerarito arámbéhrí tagowe. Tagowara mibeqté káriq animárinseq inahunahnímárinseqka arensabé iwíáh iwíáh atone uwara irera mi kégá Sísansabé abiahnsa atówe.

¹⁶ Abiahnsa atera wensabé, Sega irare ehwéhmé aiq irahno uwara Sísaga sensabé, Aiq írógé. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Káriq animárinseq inahunahnímárinseqka arensabé iwíáh iwíáh atáhwe ire. (*Buk Song 8.2*) Itega mi ehwéhmé íre sáhnshahoo éna

¹⁷ se suena Sarúsarama suwahpeq suena Pétáni suwahpeq kogauwe.

Sísaga irarúnka awanká apubúue ehyatagú ehwehne.

(*Máhka 11.12-14, 20-24*)

¹⁸ Ahbiahipeq Sísaga Sarúsarama suwahpeq kouwekinaútaq ahtapeq ména arupibiúwana

¹⁹ awanká tagówana awankánara sabátáhq koragówana íre serankakáq peh ánáh kowe. Awankánara írakaunúnsabe Sísaga mi awánkánsabé, Mókake sera íre iyaniewóne úwana mi awánká apubúue ehyatagúwe.

²⁰ Apubúue ehyatagúwaq ite we kérahwána kégá tagéq kurináhnéq wensabé, Árahue apubúue ehyatagirowa kasenowana

²¹ Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáthro. Itega árahinabomo iwíáh íre iwíáhia peh Manikánka mirainawire iwíáhirataq ínégá unserahnoneheqmoé. Íre peh morá mahna tahnsanigehe. Itega mi sawéhyábé teaweq, Saweho, arega mitaq sue anotah kawéhúpipéq kogahno teawíratáqmé mirainawire.

²² Itega, Manikánka mirainawire iwíáhéq púrerirataq itega teawíra ehwéh irena mirainawire úwe.

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwéhne.

(*Máhka 11.27-33; Áríka 20.1-8*)

²³ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna síwáhnorúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka weba séra kasenéra, Arega miraóna naneq árahinie miraono? Insega miraúno atáráiro? Teio uwe. Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga itensabé moq kaseninie.

²⁴ Ínéga kasenona ehwéh teníratáqmé ínénsabe miraúno aintarái aní teiníe úwe.

²⁵ Teiníe éna kasenéna, Sóniga wání meri merininkeheéna insega eqmaq áuwátáiro? Manikánka eqmaq áuwátáiro? Peh wehukega eqmaq áuwátóo? Teniéro úwe.

Teníéro éna, Teníratáqmé ínénsabe miraúno aintarái aní teiníe úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawenéhknono? Manikánka Sóni eqmaq áuwátáire ue teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare ataróo inae éra,

²⁶ Itega wensabé, Wehukega Sóni eqmaq áuwátówe ue teawénaraqmé mahtaq sáhuriáh kégá, Sóniwe Manikáne ehweh irarurai aní míre iwíáho puara iubíyeho éra sío síoúwe.

²⁷ Sío síoéra Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áuwátáiramo. Itega íre tagarione uwana Sísaga sensabé, Itega íné íre teníéwe. Minayabe ínéga moq ínénsabe miraúno aintarái aní íre teiníe úwe.

Se ábárahreyábé pabeqme ehwéhne.

²⁸ Sísaga sensabé mó mahraréna, Ínéga teiéna ehwéh iwíáhue tagahro. Se ábárahreyábé teiníe. Sibowágá awahwánsabé, Iboramé néne sotápéq koarambehriúno atáráirana,

²⁹ Ahqáho. Nuwahriehre éna anehe mó iwíáhéna wenabone sotápéq koarambehriurairé.

³⁰ Sibowágá ábáqkawansabé monseráh éhwéh teawátáirana, Koarambehriurairé éna anehe íre koarambehriurairé.

³¹ Mí abárahregá sibowá awahbarai iwíáh insega sehgirairo úwara sega wensabé, Awahwágáe uwe.

Uwana Sísaga sensabé, Teiníboq írátíáthro. Aebó kéreq ahbabáq ininsónseqka Maniká awahbeh sansá sehgiara wega wahnah wahnahnirabeq ebeq kiraq ite sinehe kigehe.

³² Sóni wání meri merini anínká iteba séna kaweqtaq mía míaorahi sansá sokigi aiátáiraiq wensabé íre aiq pútare atarówe. Aebó kéreq ahbabáq ininsónseqka wene ehweh irera wensabé aiq pútare atera sene ahbabáq sansa sutowe. Sutowaq tagéq iteitene ahbabáq sansa íre susa mó iwíáh íre owe. Wensabé íre aiq pútare atarówe úwe.

Sotáq wahnahnuro ahbabáq keyábé pabeqme ehwéhne.

(*Máhka 12.1-12; Áríka 20.9-19*)

³³ Sísaga sensabé mó mahraréna, Mó pabeqme ehwéh teiníboq írátiáhro éna, Anotah wehgá sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena wira arena wahnahnína uqná peataire. Pearena náhniáq sera ano kunubaipéq sarerankeheéna mata ubuqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqintewábro aritena mitaq suena íre wahto wáhnaupéqté ké suwahqpeq pokuraire.

³⁴ Náhniáq sera írái tanáhráq wene arambehri keyábé, Ákáhtaq koweyábro éna se sotáq wahnahnuro kebá eqmaq súátáire.

³⁵ Eqmaq súátáirara sotáq wahnahnuro kegá se táhtoqme mó aní subiqmarera mó aní subiq suera mó aní ebahnsa subiqme kaqsutowe.

³⁶ Kaqsutowana so aboga áhnte mó ke eqmaq sutairara sotáq wahnahnuro kegá téh eqmaq sutai ke íre kawerarítáro serahnurowe.

³⁷ Anehe so aboga wenahni eqmataire. Eqmarena iwíáhéna, Nénahni púara sotáq wahnahnuro kegá wensabé áhtená wene ehweh iragéhe éna eqmataire.

³⁸ Eqmatairana wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahninkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq we subiq suanéhe iwíáhéra

³⁹ we táhtoqme máhpeq móatera subiq sutowe.

⁴⁰ Subiq sutonsabé so aboga sínaraq wene sotáq wahnahnuro ke anere aritankéhbo kasenúwe.

⁴¹ Kasenúwara sega Sísansabé, So aboga kouwekínaraq mi ahabábáq ké kamah ariena subiq suanawire. Sera putáhnaraq wega kawerue náwíra ke wene sotáq wahnahnigeheéna eqsitankéhe uwe.

⁴² Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehka ínénsabe mahraréna, Nah piáh kegá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire. Itene Wahnahnka mirainsabé itega, Kaweq sansáne iwíáhúne íre.†
(*Buk Song 118.22-23; Aisaia 28.16*)

Ite Asiu kewé mi sehirá íre sáhnsahoo?

⁴³ Teiníboq írátiáhro. Manikánka wahnah wahnahnirabeq itewe íre awaq mianeheqomé. Wehukega so kawerue wahnahnéra kaweq tahutáhúq ísíwe sene wahnah áwiranserahnira kegá awaq miagéhe.

⁴⁴ [Mi wahqtáq inahnsabíra kené siyahnsamé piteginae. Mi wahqká megue wehukení subinaraq wene ayahnsamé abiro abiro aginawire úwe.] (Aisaia 8.14-15)

⁴⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh irarúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka írera, Wega itensabé irarire uwe.

⁴⁶ Uwara mitaq mió kega, Sísawe Manikáne ehweh irari aní míre iwíáhúnsabé Péhrasi kereqka Sísá táhtoqme karábúsiipéq móataneheqmúne iwíáhéra mió keyabé áhreu puara túbáh aguwe.

22

Táhutahuronehboq mahbeq sero únsabe pabeqme ehwéhne.

(*Árúka 14.16-24*)

¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna,

² Íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokira sansámé anotah wahnáhnká miraurainserahne. Mi wahnáhné ahninkáwágá ahre meanauraitaq wenaboga wehekeq kiraboiniéna áhnte tahutáhúq kawerataire.

³ Táhutahuq kawerarena wene arambehri keyábé, Ínéga máhoro urau keyábé, Táhutahuq aiq téhre. Mahbeq sero koreriéro urairara koreriátówara sega íre surowe.

⁴ Íre suro puana wahnah anínká mó arámbéhri keyábé, Mi ke mónkakáq koreriéro. Sensabé mahrarue korerieq, Káhoakáq áráhqkakaq subiqmarena tirúgana aiq téhre. Moke táhutahuq amahnága aiq kawerunsabé peheráh sero ue koreriéro éna eqmaq sutaire.

⁵ Eqmaq sutairara koreriátówara sega mi ehwéhnsabé anetaníbo éra seyene ahwimurowe. Mó anínká wene sotápéq pokurairana mó anínká wene paiqnaná nahtápéq pokurairara

⁶ mó kegá wahnahne arambehrio ke táhtoqme íre kaweraritera subiq sutowe.

⁷ Subiq sutowana wahnah anínká anotah abíáhnsánéna wene sóntía ke eqmataire. Eqmatairara sóntía kegá subiq suto ke subiq suera sene nahmarí kekirutowe.

⁸ Kekirutowana wahnah anínká mó arámbéhrio ke síáhrabéna sensabé, Nénahni ahre meyéhnsabé táhutahuq kawerarena síáhrabu kegá abehq sánsánsabé ahqáho arítóge.

⁹ Minayabe wahba áhtápéq pokue moke tagehra keyábé, Táhutahuq kowe nagehboq máhoro aritáhro urairara

† 21:42: Asiu kegá sene nahmarí ebahtaté pearówe. Minayabe Káríki ehwéhmé wahq éhwehme íre kéhre. Peh ebahne kéhre.

¹⁰ wabha áhtápéq pokue moke tagaro ke meriqmera surowe. Kaweq kereq ahababáq kereq meriqmera surowana wahnahne nah kígiurairaie.

¹¹ Kígiurairana wahnah anínká meriro ke koragéna pahouwiuro awahriq ambántá íre awahriria surai aní tagówe.

¹² Tagéna wensabé, Árahinsabé awahriq ambántá íre aneranerue suria pehipi seno urairaie. Urairana mi anínká íre ehwehnorahurairana

¹³ wahnah anínká wene arambehri keyábé, Mah aniné aiayah táhru táhruee máhpeq sunkíkírirabeq tuparúáhro. Mitaq sunkíkírirabeq moke miáh kéga anotah ibiséra uwo uwo urowe úwe.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mah pabéqmé éhwéh áwahe íráhro. Manikánka íregárita q keyábé, Máhoro irara áhnte kéga, Iuwahriehre e puana wega peh táhmaro omaq sitéhre úwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné awenéhknono u ehwéhne.

(Máhka 12.13-17; Áruká 20.20-26)

¹⁵ Úwara Péhrasi kéga móbeq pokue sío síóera, Sísaga ahababáq ehweh irarinkehboq áhwárawe tagéq aneq pagégé éhwéh kasenonehknono éra iwíáhuwe.

¹⁶ Iwíáhéra táhmaro se kéro kereq Éróti kahnáh kéreq Sísaba eqmaq suowara kure Sísansabé, Anotah aníno, ite tagarionawe arewe aiq pútaq éhwéh iraréna aní móne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh iwíáhóne. Arega wehuke íre ehnenia peh Manikáne sansá ahriahri tábúsoqme pahsuqme iwáhnoróne.

¹⁷ Minayabe ite iahtebanehboq teio. Aneq iwíáhono? Itega Aroma kené wahnah aní Sísáhri táhkísi moné awenéhknono? Árahonehknono? Arega iwíáhóna éhwéh teio uwe.

¹⁸ Teio uwana Sísaga sene sirupipeqté áhbábáq iwíáh tagéna sensabé, Itewe kopéráhpéro ke wóe. Aneqsabé áhwárawe tagéq níwioqnaho?

¹⁹ Táhkísi ira moné teniéro úwara sega peh morá ébáh móné ábóra q márové.

²⁰ Ábóra q márována Sísaga sensabé, Mah monérá q píkisahaká q áwíqkaka q insene kehro úwara sega wensabé,

²¹ Aroma kené wahnah aní Sísáhrinee uwe. Uwana Sísaga sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewe Maniká náwéro úwe.

²² Péhrasi kega wene ehweh íróta q áhtenéra we auwera pokuwe.

Sísaga, Pusa ké oganú q sitankéhe ú ehwehne.

(Máhka 12.18-27; Áruká 20.27-40)

²³ Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganú q sitankéhe íwíáhu kee. Mi wehekáh táhmaro mi kéga Sísaba séra wensabé,

²⁴ Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna,

Íre aninkáká q wéh pukínara q wenábáqka kéweini meyan kéhe. Mi inínká maqmarahna animári wenawahne animári míagehéna meyan kéhe. *(Lo 25.5)*

²⁵ Minayabe abapete téhraníte se ábárahnah iteba míarowe. Sensuwahga ahre mewena íre aninkáká q uraita q pukuraire.

²⁶ Pukurairana náhmbáh 2 aba qkávága awahwáné kéweini mewena íre aninkáká q uraita q pukurairana náhmbáh 3 aba qkávága moq monseráhnurairaie. Moke mi abárahnáhnka mi iní móta q mótarue mewera íre aninkáká q urota q orah animári pukurowana

²⁷ sinehemé mi iní moq pukuraire.

²⁸ Moke mi abárahnáhnka mi iní meronsabé iriwe oganú q sitahnara q insene ahre míanabo kasenuwe.

²⁹ Kasenuwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhíránkáká q wega págegeue míraorahi sansánkáká q íre ahtebah puq áhwára áhwára ahababá q iwíáhowe.

³⁰ Manikánka pusa ké iriwe oganú q sitahnara q se peh íópeqté ké tahna mía míaiagehe. Mi tanáhrá q wehga ahre íre meyagéhe. Ahrega íre wehkiagehe.

³¹ Pusa ké iriwe oganú q sitahnayabé Manikáne púkuipéqté séhírámé íre sáhnahoo?

³² Wene ehwehnka ite teiena,

Íné Ébárahmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópáne Maniká múge íre.

(Kísím Bek 3.6)

Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Íra kaumo. We peh oga miáh kéné Maniká míre* úwara

³³ mita q sáhurío kega mi éhwéh irera áhtenuwe.

Sísaga Manikáne kiotaiki ehwehnsabé irarú ehwehne.

(Máhka 12.28-31; Áruká 10.25-28)

* **22:32:** Ébárahmareh naho pukuwara maisarówana áhnte opéq parabagúta q Manikánka mah éhwéh irarúwe. Wega, Íné mi kené Maniká múge irarú ehweh áwahewé se íre airai q pukia peh amahnága oga miáhwe úwe.

³⁴ Sísaga irarúnka Sáyúsi kegá ehíyansá aguwara Péhrasi kegá irera momiwíera Sísaba suwe.

³⁵ Suwana peh morá Péhrasi aní, Mósísine ehweh síwáhnoru anínká Sísaga ahababáq ehweh irarinkeheéna áhwárawe tagéna kasenúwe.

³⁶ Kasenéna, Íwáhnoraníno, sehgióro ú ehwehmé aneq ehwéhnká mó ehwéh kiotaikiro úwana

³⁷ Sísaga wensabé, Kiotaiki ehwéh teaweníboq iro.

Maniká itene Wahnahnsabé arutaboírúno. Moke arene arupipeqkákáq moke arenawankakákáq moke arene iwíáhónaipéqkákáq Maniká itene Wahnahnsabé arutaboírúno.

³⁸ Mah ehwéhnká moke mó sehgióro ú ehweh aiq kiotaikire.

³⁹ Mó kiotaiki ehwéh iro. Arerensabé arutaboírónanserah mó anínsabé moq arutaboírúno ire.

⁴⁰ Mah ehwéhtaré áwahe wíre. Moke Mósísine ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikákáqmé ábogehrapeqté éhwéh míre úwe. (Lo 6.5; Wok Prís 19.18)

Manikánka omaq ato aní ehweh Péhrasi keyábé Sísaga kasenú ehwehne.

(Máhka 12.35-37; Áruká 20.41-44)

⁴¹ Péhrasi kegá momiwíuwana Sísaga sensabé,

⁴² Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anínsabé aneq iwíáhoo? We insene anahwa míanabo úwara, We Tébitine anahwa míanawé uwe.

⁴³ Uwana Sísaga sensabé kasenéna, Manikáne Awanka iwíáh atowana Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne atowe. Wega aneqsábé irarúwo? Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana igonkó pukúipéq sehíranúwana mi ehwéhnká mahraréna,

⁴⁴ Maniká itene Wahnahnsabé néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue miéhnaraq arene naruo saiqnariankehe atóge úwe ire. (Buk Song 110.1)

⁴⁵ Írátíáthro. Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo kasenúwe.

⁴⁶ Kasenúwara Péhrasi kegá Sísansabé mó ehwéh íre kasenuwe. Wensabé áhtenárá mó tanáhráq mó tanáhráruwe mó ehwéh íre kasenuwe.

23

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahababárowe ú ehwehne.

(Máhka 12.38-39; Áruká 11.43,46, 20.45-46)

¹ Sísaga ite we kérahwána kereq weba sáhuríó kereqsabé mahraréna,

² Mósísiga naho síwáhnorúnserah wene ehweh ahtebah kereq Péhrasi kereqka wene ehweh íwáhnorowe.

³ Íwáhnorue teié éhwéh moke kawerue sehgióro. Íwáhnoro ehwéh seyega íre sehgiro puaq sega mirao sansániyeho. Áhnte ehwéh iraréra seyega mi ehwéh íre sehgiro puaq mirao serahniyeho.

⁴ Wehukénká mó aní anotahtaq piahbiahratéhnserah Péhrasi kegá seyene íre sehgióráho ehwéh tei teinowe. Piahbiahratéh anínká umehi naneq matiéh aní íre náwioréhnserah Péhrasi kegá teri terino ke íre séhréh aritasa peh áwé tagahwe.

⁵ Kaweq sansá pehipi íre miraowe. Peh mó kegá tagageheéra miraowe. Manikáne ehweh pépahqtaq sehíranarera káriq pokisípéq maqme mó kegá tagageheéra sene siyahnkaratáq sene siyehitaq táhpawe nogówe. Mó kegá tagéra sensabé iwíáh iwíáh aritageheéra íre wahto nahgáq sene korósiraq táhrarera aneranerue miáhe.

⁶ Segá táhutahurorabeq abowah wehwári tútuue miáhrabeq méyabe suwahbehre. Momíwi nahtápéq peh kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre.

⁷ Segá máhkétirapéq nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre. Mó kegá sensabé, Íwáhnoraníno ateyabe suwahbehre.

⁸ Mó kegá itensabé, Íwáhnoro ke wóe aitého. Ite ábárahnahnah tahnsá miáhwana ite íwáhnori anímé peh morá aníne.

⁹ Marakóipeqté kéyábé, Nánibo wone aritého. Iteribo peh morá anínéna íopeq miéhre.

¹⁰ Mó kegá itensabé, Itene Wahnah mone aitého. Manikánka omaq into aní ínébataq itene Wahnah mióge.

¹¹ Ite miáhrabeqte kiotaiki anímé arene arambehri séhréh aitéh aní míankehe.

¹² Wenáwíq pankerena, Íné anotah aní múge i anímé pehgáriq aní míankehe. Wenáwíq íre pankerena peh uwarena aní miáhnaraqmé anotah aní míankehe.

Kopérahpéro ke kamah arina ehwéhne.

(Máhka 12.40; Ártuka 11.39-52, 20.47)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Mó kegá íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte áhtápéq kiyehoéq parosúáhwe. Ite mibeq kiyeyabe íre iuwahbehre. Peh mibeq kiyeyabe suwahbeh ke saiqnarítáhwe.

¹⁴ [Kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Itega kéweinínsónsábé péhe éhwéh terieq sene ménsámehsánkakaq sene nahnkakaq mewe meweowe. Mó kegá ite kaweqtaq miáh ké wóe ígeheéq wehuke miáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq ite anotahtaq kamah ainawire úwe.]

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Peh morá aní ite kéiréh aní míankeheéq itega íre wahto ahtápéq pokue mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue síwáhnoréq sóreq waní seberaebéq pokue síwáhnorowe. Ite kéiréh aní úkitaq itega miraonka mi aníné ahabábáq itene ahabábáq kiotaikirana áhnte ahabábáq aruqarurire. Wereq itereq moráráq iraipéq pokoneheqomé úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Itega mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa miáhwe. Minayabe Manikánka kamah ainawire. Itega síwáhnoréq, Wehukeníkka iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge inaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetaníbo ewe. Mi anínká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kéh mónégá tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge inaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahabábáre ewe.

¹⁷ Ite múguwahguo ke méq íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Mi monéwé kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká mi moné aiq kiotaiki mino.

¹⁸ Itega mó síwáhnoréq, Wehukeníkka iraréna, Titiré tahbéqá tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge inaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetaníbo ewe. Mi anínká iraréna, Titiré tahbéqá Maniká awe naneqka tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge inaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahabábáre ewe.

¹⁹ Ite íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Titiré naneq kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe titiré tahbéqá mitaq kéh náneq aiq kiotaiki mino.

²⁰ Minayabe wehukeníkka iraréna, Titiré tahbéqá tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi tahbéyábé irarire. Wega moke tahberapeq kéh náneqsabéákáq irarire.

²¹ Wehukeníkka iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi nahnnsábé irarire. Manikánka mi náhtápéq mia míai puana wega irarime Manikánsabeákáq irarire.

²² Wehukeníkka iraréna, Íonka tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime íre peh morá íónsabe irarire. Manikánka mitaq íopeq tútuue ména wahnahni puana wega irarime wahnahni anínsabéákáq irarire úwe.

²³ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púaq ite kamah ainawire. Moke itene sotápéqté ménsáméhsá saraqme abapete itarítaré tahnsa matawéq peh morá Manikáne arambhiri mirao ke mewe síewe. Kawerowe. Pehgáriq naneqmarí táwiomé, kímé, náwahbiamé, moq saraqme síewe. Kawerowe. Mi sansámé sehgieq íre súáhro. Peh kaweq sansámé mó keyábé irutaboiorome Manikánsabe aiq pútare atáhmé mi sansámáre ite íre sehgiówe. Íre sehgiónsábé Manikánka kamah ainehboq mi sansámárikákáq moq sehgióro.

²⁴ Itega, Mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa miáhwe. Itega múguwahgui aní tahnsa miáhwe. Abehq náneq ka múguwahgui aniné né wanípípeq kéhrana wega anotahtaq éhnehéna mi pehgáriq ká súéhre. Mi pehgáriq ká suena anotah ka wenáwíq kéhma wene né wanípípeq kéhrana mi anotah kiotaiki ka íre tagéna pehipi nehre. Itega mi aní tahnsa miáhwe úwe.*

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Itega káhpukákáq páretahakákáq pabeq paberotaq peh ábórapeq pabeq paberéq arupipeq íre pabeq paberowana peh náwíqkakaq mitaq kéhre. Mina onserah itene inonka pabeq paberowana itene irupipeqmé aebó iwíáhwé iteite iuwehbeh iwíáhwé peh mitaq kéhre.

²⁶ Péhrasi keo, ite peh aura pira ké tahnsa móe. Káhpú arupipeq kawerue pabeq paberirataq mókake ábórapeqkákáq náwíq íre kanae úwe.

* **23:24:** Mi pabéqmé éhwéh áwahewé mahraue kéhre. Mi aní tahnsanéq múguwahguéq pehgáriq sansá sehgieq kiotaiki sansámáre íre sehgiówe úwe.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Wehuke maisaráhtáq mó kegá kaweraráhwana kaweq matábú kéhrana peh maisia máipípéq wehukene ayahnsankakaq kambaresa náneqkakáq kéhre. Ité mina tahnsa ké miáhwe.

²⁸ Mó kegá ite tagéa, Kaweqtaq miáh ké wóe íwiáhowana peh itene irupipeq kopérahpéq íwiáhákáq ahabábáq íwiáhákáq kéhre úwe.

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopérahpéro ke miáh púana kamah ainawire. Itene igaqnarénga Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Subiq suera maisarówaq itega se maisarórabeq ebah mitaq pentabaráhwe. Kaweqtaq mía míauro ke maisarórabeq itega awahriraráhwe.

³⁰ Itega mahraréq, Itene igaqnarénga míótaq ite moq miáhwanaraq tahirimé sega Manikáne ehweh iraru ke subiq súótaq se íre subiq suahwána írino ewe.

³¹ Itega mi ehwéh irareme Manikáne ehweh iraru ke subiq súó kene animári múne ewe.

³² Sene animári méq itene igaqnarénga áhwáro ahabábáq itega soruparowana anotah úkire.

³³ Wehene animárinó, ite moq wehemári móe. Manikánka ehweh aitena sainsuahna tanáhráq, Iraipéqsábé iuwahriehre éq, Tabanagoneheqmúne íwiáhoo? Írakaumo. Mí tanáhráq ite íre tabanagorahowe.

³⁴ Minayabe teiníboq írátíáhiro. Manikáne ehweh irare kereq ahtebia kéreq íwáhnoro kereq iteba eqmaq suaníe. Eqmaq suahnara iteba sirataq itega táhmaro subiq sueq mó tahmáro awankátaq táhpereq mó tahmáro itene momiwí nahtápéq sahtáté subiqmareq kaqsueq mó ke suwahpeqte mó ke suwahpeqtenue kaqsuagéhe.

³⁵ Mirairataq kaweqtaq mía míaira ke subiq súéhra puana Manikánka kamah ainawire. Naho mío wehukéní Ábéri kaweqtaq mía míauwana subiq suowana pukúwe. Pérékiane ahninkáwá Sékáráíae. Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhúpéq titiré tahbé wahtotaq korabeq Sékáráia subiq súówana pukúwe. Téhwe Ábéri subiq suowara anehe áhnte mó ke subiq súówara sinehe Sékáráia subiq súówe. Moke mí ahabábáqmé iteba kagaire.

³⁶ Teiníboq írátíáhiro. Moke mí ahabábáq amahnága oga miáh kébá kagai puana minayabe kamah ainawire úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte keyábé arutaboírú ehwehne.

(Árúka 13.34-35, 19.41-44)

³⁷ Sísaga mó mahraréna, Sarúsarama suwahpeqte kéó, itensabé nirutaboíraitóge. Itega Manikáne ehweh iraru ke subiq sueq Manikánka iteba eqmaro ke ebahnsatate subiq súówe. Kokórega wene árahqmari arutaboíréna ahwirinserah áhnte tanáhráq ite wahnahne séhréh aiteyabe nuwahbehqme itega ahqáho aintáhwe.

³⁸ Írátíáhiro. Itega ahqáho aintáhnásábé Manikánka ite iuwena pokire. Iuwena poki puana iteruwahpeqme susa náh tahnsa kanae.

³⁹ Teiníboq írátíáhiro. Mókake itega íné pehipi íre tagagehe. Ebeqme mahraréq, Itene Wahnahne áwirue si anínsábé íwiáh íwiáh atone éq anehe íné tagagehe úwe. *(Buk Song 118.26)*

24

Sísaga, Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.

(Máhka 13.1-2; Árúka 21.5-6)

¹ Sísaga Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhtáqté wíráipéqté tueyokúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mah kawéq náhmári tagáhnno ewane.

² Ewanana wega itensabé, Amahnága itega moke mah kawéq náhmárimé aiq tahgahoo? Teiníboq írátíáhiro. Mí peréhnéhnia ébáhmári miraue moraráq íre kagainae. Peh moke peantárra aruaneherawoe úwe.

Sísaga, Anehe tanáhráq íre kawéq sunúq sínawire ú ehwehne.

(Máhka 13.3-13; Árúka 21.7-19)

³ Óriwi sawéhrápéq Sísá tútuue míowaq ite we kérahwána kegá itebataq weba séq wensabé, Arega metaq irarénawe ahkake miraoneherabo? Mí tanáhráq itega ahtebanehboq mah marákó marákó parabagina inaraq arega kiwekinie inaraqmé aneq ábóraraginabo kasenowane.

⁴ Kasenowanana Sísaga itensabé, Mí tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnásábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagariáhiro.

⁵ Mí tanáhráq áhnte kegá mótaq mótarue néníwirue séra mahraréra, Manikánka wehuke merirena kaweraritankeheéna peh morá áni omaq atena eqmaq auwankéhe. Ínéwé mí aní múge irarirataq áhnte kegá sene péhe éhwéhnásábé aiq pútare aritagéhe.

⁶ Mi tanáhráq ebeho ehwéh ireq mó ebéhowe sóiriq ehwéh iragéhe. Íréhrataq íre áhreoro. Téhwe teiú náneq uméh ebeq sínana anehe tanáhráqmé íre apubúue sinae.

⁷ Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebhoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahrahreue ebhoneherawoe. Mitaq mahta q ehwehranae. Máríinae.

⁸ Moke minawarínka uwo uwoira tanáhráq áhwáranae úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá ite táhtoqme mó kegá subiq suageheéra meiqmera móitagéhe. Itega néne sánsá sehgió púara mah kehiná kehinánka itensabé íre suwabhanae.

¹⁰ Mi tanáhráq áhnte kegá néne sánsá sinehepeq suera wensabé wensabé íre suwabhánaq sene naruoba móruagéhe.

¹¹ Mi tanáhráq áhnte kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge éra péhenigehe. Péhe éhwéh irarirara áhnte kegá sene péhe éhwéhnásábé aiq pútare aritagéhe.

¹² Miraue ahababáq sansánká anotah ukína puara áhnte kegá sirutaboíré sansa suagéhe.

¹³ Ite néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákákáw kawerue sehgirataq Manikánka ite meirena oga mérapeq móitankéhe.

¹⁴ Ebeqme Manikánka wahnah wahnahnirabeqte kaweq ehwéh mah kehiná kéhínánka irageheéra síwáhnorirana anehemé anehe tanáhráq sinkehe úwe.

Íre kaweq sunúq sínaraqsábé éhwéhne.

(Máhka 13.14-23; Áríka 21.20-24)

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Naho Manikáne ehweh irarú ani Táníériga anotah íre kaweq naneq ábóraraginae teiúwe. *(Daniel 11.31)*

Anehe tanáhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhrabeq mi naneq ábóraraginaq tagagehe. Mah sehírá sáhnasahwe tagah keo, iwíáhue tagahro.

¹⁶ Mi tanáhráq Súría marákórápéq miéhrataq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro.

¹⁷ Mi tanáhráq máhpeq miéhrataq itene ménsámehnsá kiweyaneheéq nahupeq kibekiye-hboq pehbeheráh pokoro.

¹⁸ Sotápéq miéhrataq itene korósi koweyaneheéq itene nahtapeq kowekiyehboq pehbeheráh pokoro.

¹⁹ Mi tanáhráq kía miéhra inínsónseq inahunah inínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puag sensabé irutaboíro.

²⁰ Ahrena ahrena wehekáhtáqkákáká ah karihínagakeakáká mi iré káwéq súnúq sínehboq púreroro.

²¹ Mi tanáhráq anotah íre kaweq sunúq sinawire. Manikánka mah marákó marákó mirarotaqkákáká amahnágaákáká mina tahnsa sunúq íre kéhre. Mókake mó mina tahnsa sunúq íre sinae.

²² Íre sinae éna, Manikánka aiq iwíáhéna, Íné túbáh agonaraq mi sunúqká ómi mah kehiná kéhíná subiq suahráhire. Ómi subipáhraruhehe éna mi tanáhráq wahtonaraníe iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabe wega omaq sitéh keyábé arutaboíri puana mi tanáhráq wahtonaruankéhe úwe.

²³ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá itensabé, Tagahro. Ite meirena kawerain-tankeheéna Manikánka omaq ato anímé mahta q miéhre irara mó kegá itensabé, Isebeq miéhre igehe. Sene péhe éhwéhnásábé aiq pútare aritého.

²⁴ Péhe éhwéh irare kegá séra mahraréna, Íné Manikánka omaq intáráni aní múge ue seneherawoe. Mó péhe éhwéh irare kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge ue seneherawoe. Sirataq óta q sansánkákáká anotah pagégé sánsánkákáká miraoneherawoe. Áhnte kegá sene óta q sansá tagéra sensabé aiq pútare aritageheéra mi sansá miraigehe. Manikánka omaq sitéh kegá moq sene péhe éhwéhnásábé aiq pútare aritageheéra miraigehe.

²⁵ Moke teiú náneq mókake ábóragínawire.

²⁶ Ábóraragina puara mó kegá itensabé íné éhweh teiera, Abatapi miéhre irataq mitaq íre koragahro. Segá itensabé, Nahupeq miéhre irataq mi ehwéhnásábé íre aiq pútare arítáho.

²⁷ Sokaesúéhtáq apubúue mibeqté téhragu mahbeqté téhraguinserah íné wehukení úku anínka apubúue tuinauge.

²⁸ Pusa káné anonka kéhrabeq kúqnumarínka ínsínsíowe úwe.

Anehe íné wehukení úku anínka tuinauge ú ehwehne.

(Máhka 13.24-27; Áríka 21.25-28)

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Íre kaweq sunúq sótaikínaraq pópoqnah íre patahinae. Inokáhpeq íre íónitanae. Wehyoqmarí íópeqté meginae. Íópeqté págege naneqmarí moke kúrugúruinae. *(Aisaia 13.10, 34.4)*

³⁰ Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká tuinie onaraq íópeqté náneq ábóragínara mah kehíná kéhínánká tagéra uwo uwo oneherawoe. Íné íópeqté piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákákq págegeue írabúyápipeqté tuonara tagagehe.

³¹ Túónagake pemiáhnka anotah ehwehnínaraq Manikánka wene íópeqté ké eqmaq suankéhe. Eqmaq suahnaraq wega omaq sitéh ké moke mah marákó marákóipéqté mitaqté kéweriqme mahtaqté kéweriqme ue ue sighe úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Máhka 13.28-31; Áruká 21.29-33)

³² Sísaga mó mahraréna, Awankánsabe iwíáhue tagéq ahtebahro. Awanká ayahnawe anonkakaq kahnana ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhníbórá sire aiq ahtebóne ewe.

³³ Mina onserah moke teiú náneq ábóragínaq tagéq íné túóna tanáhráq aiq wahtotarire. Íné onsaraq miéhre ígehe.

³⁴ Teiníboq írátíáhro. Amahnága oga miáh kégá ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóragínaraq anehe pukigehe.

³⁵ Íópeqkákákq mah marákó marákóákákq parabagínana néne ehwehmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire úwe.

Sís tuina tanáhráqmé ómiga íre iahtebóna ehwéhne.

(Máhka 13.32-37; Áruká 17.26-30,34-36)

³⁶ Sísaga mó mahraréna, Íné túóna wehekáhnkákákq áhwahakákq ómiga íre ahtebahwe. Íópeqté kégá íre ahtebahwe. Íné Manikáne ahninkáwágá moq íre ahteboge. Peh morá Maniká Iteriboga webataq tagaríehre.

³⁷ Naho naho Nóah mío tanáhráq wehukega ahbabárera miraunserah íné wehukení úku anínká tuinie onaraq mi tanáhráq oga miéhra kégá miraígehe.

³⁸ Anotah waní pianáú tanáhráq wehukega ahbabárera ahriahri miraunserahnéra táhutahuréra ábáhréra pahuiruwana Nóahga wene sípiipéq kibekúwana anotah ibónsúwana wání piowe.

³⁹ Segá mi tanáhráqsábé íre ahtebowana wání pewe subipáhraruowara pukuwe. Segá mi tanáhráq íre ahtebonserah íné wehukení úku anínká túónagake miéhra kégá monseráhnigehe.

⁴⁰ Mi tanáhráq téhraníte sotápéq arambehrirtaq mó aní tumerena mó aní auwankéhe.

⁴¹ Téh inítégá tópah karo karoirataq mó iní tumerena mó iní auwankéhe.

⁴² Íné itene Wahnah túóna tanáhráq íre tagaríáh púaq níwénunéq kawerue auráq matíáhro.

⁴³ Anotah wehgá aebó anínká sína tanáhráq ahtebehtaq tahirímé wega áwénunue wahnahnurawéna aebó anínká kibekina ínaraq tagéna kaqsúéh irino.

⁴⁴ Minayabe iwíáhue tagahro. Íné wehukení úku anínká ite íre iwíáhira tanáhráq kouwekinauge. Mínayabe íwéh panantágínaq níwénunoro úwe.

Kaweq arámbéhrí ánínseq íre kaweq arámbéhrí ánínseqsábé pabeqme ehwéhne.

(Áruká 12.42-46)

⁴⁵ Sísaga mó mahraréna, Ahtebia aní tábúsoqme arámbéhrí anímé insebo? Wene wahnahnka mi anínsábé, Mó arámbéhrío ke wahnahnarito atena táhutahuq tanáhráq tópah nário atéhre.

⁴⁶ Wene wahnahnka kouwekéna teawátái arámbéhrí tábúsoqme mirainsabé tagéna wene arambehri anínsábé, Kaweróne atankéhe. Kaweróne atéhnásabé arambehri aniné aru eyoyóinkehe.

⁴⁷ Teiníboq írátíáhro. Wene arambehri anínká tábúsoqme arámbéhrí puana wene wahnahnka, Moke néne ménsámehnsátaq wahnahnúno atanae.

⁴⁸ Ahbabáq arámbéhrí anínká iwíáhéna, Néne wahnahnka íre apubúue kouwekinae iwíáhíre.

⁴⁹ Mira iwíáhínsabé áwáhu arámbéhrío ke subiqmarena múguwahgu kereq táhutahuq néna piáh naruq narurire.

⁵⁰ Wegá íre iwíáhue áwénunína tanáhráq wene wahnahnka séna mina tagéna

⁵¹ anotahtaq kamah awena ahbabáq kopéráhpéro keba móatanae. Mitaqté kégá íbiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

25

Inayáhnkú áhraríyábé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqme teiú áhrarígáú tahnsane. Inayáhnkú áhrarígáúnká o menáhwé taganeheéra sene áráhmuwari mewera pokurowe.

² Moberiáh áhrárigáúmé múguwahgu uowara mó mobériáh áhrárigáúmé peh ahtebia áhrári míarowe.

³ Múguwahgu ahrárigáúnká peh sene áráhmu mewera káráhsíniakák íre merowe.

⁴ Ahtebia áhrárigáúnká obenkisa káráhsíni ántéhiyánkákák áráhmuakák mewera pokurowe.

⁵ Pokurowana o menáhwé íre apubúue surainsabé mi ahrárigáú múkúqmahkuréra sug-arowe.

⁶ Inokáhnabubu mó anínká sawai sawaiéna, O menáhwénká áhníbórá sire. Seragahro uraire.

⁷ Seragahro urairara moke mi ahrárigáúnká irigéra sene áráhmu keqmarówe.

⁸ Múguwahgu ahrárigáúnká ahtebia áhrárigáúnsabé, Itene áráhmu puinkinaire.

⁹ Káráhsíni náíero uowara, Ahqáho. Itene káráhsíni íre awehraq kéhre. Káráhsíni paiqmaráh kébá kobaiqmáráhro uowe.

¹⁰ Kobaiqmáráhro uowara múguwahgu ahrárigáúnká káráhsíni kobaiqmaraneheéra pokurowana o menáhwé aiq suraire. Wereq ahtebia áhrárigáúnsaq táhutahuroneheéra nahupeq kibekéra onsa paiqmatowe.

¹¹ Onsa paiqmatowara anehe mó ahrárigáúnká sure o menáhwénsabé, Onsa siito uowana

¹² o menáhwénká sabsabé, Ahqáho éna, Ite íre tagarióge uraire.

¹³ Mína uronserahniyehboq íné túóna wehekáhnkákák áhwahakák itega íre tagariáh púaq kawerue níwénunoro úwe.

Móne átárirainsabé pabeqme ehwehne.

(Ártúka 19.11-27)

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Íné túónawe teiú wéhgá miraurainserahne. We anotah wahnáh áninéna mó ke suwahpeq pokina uraitaq wene arambehri ke síáhrabéna móne átáriageheéna síátáire.

¹⁵ Sene sánsánsabé iwíáhue tagéna síátáire. Mó aní 5 táhúséni (5,000) Kína awena mó aní 2 táhúséni (2,000) Kína awena mó aní 1 táhúséni (1,000) Kína awena se suena pokuraire.

¹⁶ Pokurairana 5 táhúséni Kína átárirai anínká apubúue mi monératé paiqmaq paiqmaru-rainsabé mó 5 táhúséni Kína meraire.

¹⁷ Mira urainserah 2 táhúséni Kína átárirai anínká mi monératé paiqmaq paiqmarurains-abé mó 2 táhúséni Kína meraire.

¹⁸ Merairana 1 táhúséni Kína átárirai anínká wene wahnahne móne mewena marakó ubuqme mi moné maisawe kopéq sutaire.

¹⁹ Íre wahto tanahráq parabagurairana sene wahnahnka kouwekéna sega átáriaro moné kaweranieéna síáhraburairaire.

²⁰ Síáhraburairana 5 táhúséni Kína merai anínká átárirai monéakák mó 5 táhúséni Kínaakák mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 5 táhúséni Kína átáriómé mi monératé paiqmaq paiqmaruraunsabé mó 5 táhúséni Kína matióge urairana

²¹ wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arámbéhríóna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé, Áhntetaq wahnahnúno ataníe. Arereq ínéreq moráráq iwíáh iwíáhoyehe uraire.

²² Urairana 2 táhúséni Kína merai anínká átárirai monéakák mó 2 táhúséni Kínaakák mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 2 táhúséni Kína átáriómé mi monératé paiqmaq paiqmaruraunsabé mó 2 táhúséni Kína matióge urairana

²³ wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arambéhríóna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé áhntetaq wahnahnúno ataníe. Arereq ínéreq moráráq iwíáh iwíáhoyehe uraire.

²⁴ Urairana 1 táhúséni (1,000) Kína merai anínká sinehe sure wene wahnahnsabé, Arewe págege wahnáh aní móne. Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne.

²⁵ Arene sánsá tagarió púana arene mónewe marakó ubuqme maisawe kopéq sutaage. Umah. Arega níátóna moné meyo uraire.

²⁶ Meyo urairana wene wahnahnka wensabé, Íre kaweróne. Arewe taoraho íre kaweq arámbéhríóna aní móne. Arega ínénsabe, Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne eno?

²⁷ Néne sánsá tagariahna puah aneqsabé néne íntárirona moné pénkiipéq íre matono? Mi-rauronaraq tahirimé kouwekutaq mí monéakák pénkíraq wahnahno kegá áwíra monéakák náiena irino uraire.

²⁸ Mi wahnáhnká wene arambehri keyábé, 1 táhúséni (1,000) Kína matiéh ániné móne moke mewe 10 táhúséni (10,000) Kína matiéh áni náwéro.

²⁹ Áhnte matiéh áni mónkakák awenana íregáritaq matiankehe. Tabonah aniné matiéh náneq meyaníe.

³⁰ Mah taoráho árámbéhrí ánimé táhtoqme máhpeq sunkikírirabeq átáho. Mitaq moke miáh kégá íbiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

Wehukení úku anínká mókake wehuke sainsue ehwehne.

³¹ Sísaga mó mahraréna, Ínéga wehukení úku anínká téhreh naneqkákák íópeqté kéreq túónaraq wahnahnérapeq tútuue págegeue wahnahninie.

³² Tútuue wahnahnónaraq moke mah kehíná kéhíná niuranabiahtapeq seiriwe míagehe. Iríwe míéhraq sainsuqme téhtaré túiná araníe. Ménkámehnkáne abowágá wene ka saraqme sipisípiq mó tuíná arena mémewe mó tuíná áréhnserah mah kehíná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

³³ Sipisípiq wene ayah púpeq mó tuíná arena mémewe ayahnapeq mó tuíná áréhnserah mah kehíná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

³⁴ Saraqmarena íné anotah Wahnáh anínká niyah púpeq míéhra keyábé, Nániboga kawerowe aitéh kéó, wega wahnah wahnahnirabeq kaweq matábúrúpéq sewiáho. Mah marákó marákó íre mirarotaq ite míagehéna mah matábú kawerawoe.

³⁵ Íné nirupibiuraitaq itega kirabo aintárówe. Íné tahbobóuraitaq itega wání náníátówe. Íné wáhnaupeqté áni míarautaq itene nahtapeq mehweh aintárówe.

³⁶ Íné ninerineré naneq íre káráitaq itega náníátówe. Íné nuwahreuraudaq itega soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné seragarowe teiníe.

³⁷ Mina kaweqtaq míéhra kégá ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaq árahtaq kirabourauo? Are tahbobóuraitaq árahtaq wání návátauno?

³⁸ Are wáhnaupeqté áni míarónaraq itene nahtapeq árahtaq mehweh atárauno? Are aneraneré naneq íre káráitaq árahtaq návátauno?

³⁹ Are awahreuronaraq itega árahtaq soberurauno? Are karábúsiipéq míarónaraq itega árahtaq koragarauno éq kasenigehe.

⁴⁰ Kasenirakake íné anotah Wahnáh anínká mahrarinie. Teiníboq írátíáho. Itega nánuwahrah aní pehgáriq aní mina tahnsa atárótaq itega íné moq mina tahnsa aintárówe iníe úwe.

⁴¹ Sísaga mó mahraréna, Anehe tanáhráq ínéga niyahnapeq míéhra keyábé, Nániboga íre kawerowe aitéh kéó, íné nueq ahriahri teh iráipéq kowiáho. Owainawanseq we kéráh íópeqté kéreq mitaq míagehéna Manikánka mi irá parearowe. Mitaq kowiáho.

⁴² Íné nirupibiuraitaq itega íre kirabo aintárówe. Íné tahbobóuraitaq itega wání íre náníátówe.

⁴³ Íné wáhnaupeqté áni míarautaq itene nahtapeq íre mehweh aintárówe. Íné inerineré náneq íre káráitaq itega íre náníátówe. Íné nuwahreuraudaq itega íre soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné íre seragarowe iníe.

⁴⁴ Sega ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaqmé tahbobóuraitaqmé wáhnaupeqté áni míarónaraqmé aneraneré naneq tabonahuronaraqmé awahreuronaraqmé karábúsiipéq míarónaraqmé itega are tagéq árahtaq íre séhréh atárauno éra kasenigehe.

⁴⁵ Kasenirakake íné Wahnah anínká mahrarinie. Teiníboq írátíáho. Itega nánuwahrah aní pehgáriq anínsábé ahqáho atárótaq itega íné moq ahqáho aintárówe teriníe.

⁴⁶ Terienara mi kégá ahriahri teh iráipéq pokirara kaweqtaq miáh kégá oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

26

Wahnah kégá Sísá subiq suanehéera moráenu ehwéhne.

(Máhka 14.1-2; Áríka 22.1-2; Sóni 11.45-53)

¹ Sísaga moke mah ehwéh síwáhnoraruena ite we kérahwána keyábé,

² Téhtaré wéhékáh sótaikúwana apahtároráq sótaikú iahreraq ko tanáhráq* sinae. Minayabe ahtebahwe. Mi tanáhráq íné wehukení úku aní awankátaq táhparagehéera móintagéhe úwe.

³ Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka wahnah aní wenáwiq Káiyápásane nahtapeq momíwiuwe. Káiyápásawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahne.

* 26:2: Sótaikú siahreraq ko tanáhráqsábé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé "Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne" ue kéhhrabeq tagáho.

⁴ Mi kegá sío síoéra, Sísawe árahue epéq táhtoqme mósubiq suanéhnkono íwíáhuwe.

⁵ Mira íwíáhéra, Áhnte wehekéqká táhutahurirataq ehwehéra tobehíyehboq Sísá peh-raganehe uwe.

Peh morá íninká Sísane ayahqnopeq wéri abaq ato ehwéhne.

(Máhka 14.3-9; Sóni 12.1-8)

⁶ Pétáni suwahpeqte áni Sáimóniwe anotah nao wagú anine. Minayabe mó kegá, Náonkakaq Sáimónie ue wéhuwehu áwirátówe. Sísaga Pétáni suwahpeq ména mi aniné nahtapeq

⁷ táhutahurúwana peh morá íninká áhnte moné tahnsa wéri ano antéhyá mewe sure Sísane ayahqnotaq antiatowe.

⁸ Antiatowara ite Sísá kérahwána kegá mína tagéq abiahsanéq iteite náhenéq, Aneqsabé pehipi antiatehro?

⁹ Íre pehipi antiatéhtáq tahirímé mi werí paiqme áhnte moné mewena tabonah ke nári irino ewane.

¹⁰ Ewanana Sísaga itene ehweh irena itensabé, Aneqsabé mi íninsábé awehgu ataho? Wega mira aintéh sánsámé kaweq sansáne.

¹¹ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie.

¹² Íné maisarageheéna mi íninká ninonkataq wéri anti aintena kaweraintéhre.

¹³ Teiníboq írátiáhro. Kaweq ehwéh mah marákó marákó teri terinirataq wega amahnága mirái naneq ehwehnikákáq terigéhe. Terírataq íréhra kegá wéri abaq intéh íninsábé iwíáhigehe úwe.

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitanie ú ehwehne.

(Máhka 14.10-11; Ártúka 22.3-6)

¹⁴ Ite Sísá kérahwána ke airápété téhranité míahwane. Itebaté áni wenáwiqtare Súrása Ísíkáriótie. Wega Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kébá pokue

¹⁵ sensabé, Sísá iteba méáúwáhnaraqmé aneq nánianéhbo úwara wega mirainkeheéra sega 30 ebáh móné we náwúwe.†

¹⁶ Náwúwana wega se Sísaba mórite tanahráqsabé iwíáhue kabarúwe.

Sísareq we kéro kereqka moráráq táhutahuru ehwéhne.

(Máhka 14.12-21; Ártúka 22.7-14,21-23; Sóni 13.21-30)

¹⁷ Íre múi páréti né tanahráq súwe. Mi tanahráq ebeqte wéhékáh ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Sótaijú tanahráq iahreráq kéh táhútáhúq nankehboq eheq kogawer-atanéhnkono ue kasenowane.

¹⁸ Kasenowanana wega peh morá áninsábé iwíáhéna itensabé, Sarúsarama suwahpeq teiátáu anípá pokue wensabé, Íwáhnori anínká mahraréna, Íné tanahráq aiq sire. Ínéreq íné séniráh kereqka arene nahtapeq sótaikú tanahráq iahreráq kéh táhútáhúq nanehe ire koreawéro úwe.

¹⁹ Koreawéro úwaq itega mi ehwéh sehgieq mitaq sótaikú tanahráq iahreráq ko tahutáhúq kawerarahwáne.

²⁰ Íó tupekútaq Sísareq ite airápété téhranité we kérahwána kereqka tútuue táhutahurowane.

²¹ Táhutahurowanaraq Sísaga itensabé, Teiníboq írátiáhro. Ite míáhrabeqte áninká néne naruo kowerirankéhe úwaq

²² ite we kérahwána kegá ireq irupipeq umeh agúwe. Umeh agúwaq ite morání moránínkáue Sísansabé, Néne Wahnahno, arega ínénsabe irareno ue kasenowane.

²³ Kasenowanana Sísaga itensabé, Ínéreq moráráq páréti wahba parétáhípéq pámbáhúya anínká néne naruo kowerirankéhe.

²⁴ Kowerirahnarq Manikáne ehwehna aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo kowerirahna aní anotahtaq kamah awinawire. Wenanoga we íre maqmiotaq tahirímé aiq kaweri irino úwana

²⁵ Súrása Sísane naruo koweriranaú anínká wensabé, Íwáhnoraníno, arega ínénsabe irareno úwana Sísaga wensabé, Arerega aiq iraréne úwe.

Sísaga párétiakáq sera ano ko kahpúákáq náriu ehwéhne.

(Máhka 14.22-26; Ártúka 22.15-20; 1 Kórína 11.23-25)

²⁶ Itega táhutahurowanaraq Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme ite we kérahwána ke náiena itensabé, Mahnawé niwaq mire. Nahro úwaq nahwane.

† 26:15: Mi 30 ebáh mónéwé árahue monébómo. Itega íre tagarione. Wehukega iwíáhéra ákáhtaq áhnte monéé iwíáhówe.

²⁷ Nahwanana náhniáq sera ano ko kahpú mewena Manikánsabe kaweróne atena náiena itensabé, Itega ómiga moke nahro.

²⁸ Néne korahq mire. Néne korahq tuinaga itereq áhnte mó kereq Manikánka insahwé aitena itene ahbabáq kaweraitankéhe.

²⁹ Teiníboq írátíáhiro. Náhniáq sera ano mahtaq mó íre nanie. Mókake Nániboga wahnah wahnahnirabeq itereq o será ano nanehe úwe.

³⁰ Itega Manikánsabe iwíáh iwíáh igonkónéq máhpeq tueyokéq Óríwi sawéhrápéq pokowane.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máhka 14.27-31; Áríka 22.31-34; Sóni 13.36-38)

³¹ Sísaga itensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Ínéga sipisípiq Wahnáh subiq súahnaraqmé moke sipisípiqmarínká kobeq séberigehe ire. *(Sekaraia 13.7)*

Mi ehwehnká írarinserah ibora inókáhpéq ite ómiga íné nueq kobeq séberigehe.

³² Manikánka íné oganúq intahnaraq Kehrari marákórápéq ebeq konaq inehe sighehe úwe.

³³ Úwana Pítaga Sísansabé, Ómiga are áuwéhraqmé ínéga íre auwanauge úwana

³⁴ Sísaga wensabé, Teawiníboq írátíahno. Ibora inókáhpéq kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagaríoge apahtárórác írariniewóne úwe.

³⁵ Úwana Pítaga wensabé, Mó kegá arereq inéreq iubiq úuwéhraqmé ínéga, Are aiq tagaríoge atanauge úwaq moke ite Sísá kérahwána kegá Pítaga írarú serahnowane.

Sísaga Késémáni matábúráq kobúrerú ehwehne.

(Máhka 14.32-42; Áríka 22.39-46)

³⁶ Sísareq ite we kérahwána kereqka mitaq sueq Késémáni matábúráq pokowane. Sísaga itensabé, Ite mahtaq tútuue míehrana íné móbeq kobúrono éna

³⁷ Pítareq Sébérine ahnikáwáráreque móbeq móritowe. Móritena wene arupipeq anotah uméhue págege agúwana

³⁸ wega wensabé, Nirupipeq anotah uméhinka pukorahuge. Mahtaq tótuqméq tagaríáhiro éna

³⁹ se suena wahtotaq móbeq pokéna marakóraq káuqmunue ména púrerúwe. Púrerue mahraréna, Nániboo, are awahbáhnaraqmé nirupipeq umehi naneq menuwahráhóne. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbeh sansánúno ue púrerúwe.

⁴⁰ Púreraruena we kéro anitóbá kouwekúwara sugówana tagówe. Wega Pítarehyabe, Pehgáriq tanáhrác árahinsabé íre tótuqméq tagariaho?

⁴¹ Iteiyuwanka kaweq sansánsabé suwahbehre. Peh itene inonka mareqmareréq íre miraorahowe. Owainawanka ahbabáq aitehnehboq tótuqméq púreroro úwe.

⁴² Púreroro éna mónkakác se suena kobúrerúwe. Púreréna mahraréna, Nániboo, nirupipeq umehi naneq íre menuwahnayabé are awahbeh sansá sehginie úwe.

⁴³ We kéro anitóbá mó kouwekúwara anotah mukúqmáhkúru puara se peh sugówe. Sugówana tagéna

⁴⁴ Sísaga mónkakác suena pokue apahtárórác monseráhnue púrerúwe.

⁴⁵ Púreraruena seba kouwekúwara wensabé, Ite peh ahrenaneheéq sugaho? Írátíáhiro. Íné wehuku ní úku anípá ahbabáq ke kowerire tanáhrác aiq sire.

⁴⁶ Pokonehboq irigoro. Tagahro. Néne naruo koweriréh ánínká aiq sire úwe.

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwehne.

(Máhka 14.43-50; Áríka 22.47-53; Sóni 18.3-12)

⁴⁷ Sísaga ehwehnútaq Súrása we kéro anínká súwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka áhnte mó ke eqmaq súówara sega pokamarinkákác sahmárinkákác Súrásareq morárác suwe.

⁴⁸ Seneherataq koweriro anínká su ke teriena, Ínéga nánkóqnahna anímé Sísá wire. We táhtorárho úwe.

⁴⁹ Minayabe Súrásaga Sísaba apubúue séna wensabé, Íwáhnoraníno, aiq míahno éna nánkóqnoúwe.

⁵⁰ Nánkóqnoúwana Sísaga wensabé, Néne iyahnabo aníno, arega mirainie iwíáhóna naneq apubúue miráno úwara wereq su kegá Sísá ambubue táhtotiówe.

⁵¹ Táhtotiówana Sísareq mío anínká wene poka mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítéh áníné arambehri aní apiwe wene ahre kiraq auwowe.

⁵² Kiraq auwowana Sísaga wensabé, Arene poka sabiruo. Itega ebeho naneq mewe ebhirataq mó kegá mi naneqtaté iubiq suagéhe.

⁵³ Nánibonsabé, Séhréh ainto teawútáq tahirímé séhréh aintanieéna áhnte íópeqté ké ínéba eqmaq súéh irino. Minayabe íre ahtebaho?

⁵⁴ Ínéga mina tahnsanutaq tahirímé íné pukonayabé Manikáne ehwehnta árahue aiq pútaragi iripo úwe.

⁵⁵ Sísaga weba su keyábé mahraréna, Aneqsabé aebó ání táhtoráhnserah pokankakaq sahnkákáq íné meniraneheéq seo? Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq tútuue íwáhnorurataq mi tanáhráq itega íné íre táhtotiarowe.

⁵⁶ Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwéh aiq pútaraginkeheéq miraowe úwaq ite we kérahwána kegá Sisa auweq pehbeheráh pokowane.

Wahnah kegá Sisa ehweh ató ehwehne.

(Máhka 14.53-65; Áruká 22.54-55,63-71; Sóni 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Mí tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahme wenáwíq Káiyápásae. Mósísine ehweh siwáhnoro kereq Asiu kené abowah wehreqka Káiyápásane nahtapeq momiwíue miówe. Momiwíue miówara Sisa táhtoró kega we meqmera Káiyápásane nahtapeq móatówe.

⁵⁸ Se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure nahnoerápéqté mátábúrácq párisiwarí máhpeq tútuue miórabéq kéna sega Sisa aneronehrabomo éna taganieéna tútuue miówe.

⁵⁹ Sisa subiq suaneheéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéréq moke mó kaunsírí kéreqka Sísansabé péhe éhwéh atéhra keyábé kabaruwe.

⁶⁰ Kabaruwara áhnte kegá iriwe méra péhe éhwéh teríúwe. Sega teríú ahabábáq Sisa íre subiq suahráhu ahabábáre. Sinehe mó anitégá iriwe méra mahraréra,

⁶¹ Mah anímé aiq mahraréna, Ínéga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruqme apahtáro wéhékáh mó pearahráhuge uraire uye.

⁶² Uyana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka iriwe ména Sísansabé, Mí anitégá iraréya ehwéhmé arega íre terieráhono? Sene ehweh aiq pútaq ehwého úwana

⁶³ Sísaga íre iraria peh ehiya miówe. Peh ehiya miówana wega Sísansabé, Maniká oga mía míai aninká tagariéhtáq pahsuqme teio. Manikánka ite Asiu ke meirena kaweraitankeheéna peh morá ání omaq atowe. Arewe mi anípo? Arewe Manikáne ahninkáwábo? Pahsuqme teio úwana

⁶⁴ Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne. Teiníboq írátíáthro. Íné wehukení úku aní Manikáne ayah púpeq tútuue ména íoheq írábúyápipeqté tuonaq tagagehe úwe.

⁶⁵ Úwana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka mi ehwéh irotaq abiahnsanú púana wene korósi subansuena mahraréna, Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Minayabe mó keyábé móme íre kasenoro. Ahqáho. Wega Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhraq íráhwe.

⁶⁶ Minayabe aneratanéhnkono úwara sega wensabé, Wega ahabábáq ehweh aiq irari puaq subiq suo atanéhe uwe.

⁶⁷ Táhmaro kegá Sísane auranabiah tehqni atera siyahtate subiqmárowe. Táhmaro mió kega we siyahpóra subera wensabé,

⁶⁸ Are Manikánka omaq ato aníninaraqmé are subiqmaréh ání insebo? Teio uwe.

Pítaga, Sisa íre tagarióge ú ehwehne.

(Máhka 14.66-72; Áruká 22.56-62; Sóni 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pítawe máhpeq mataburapeq tútuue miówana arambhri ahrárigá weba séna wensabé, Are Kehrari marákórápéqté ání Sísareq míarone úwe.

⁷⁰ Sísareq míarone úwana ómiga írátíótaq Pítaga ahqáho atena mi ahráryábé, Arega iraréna ehwéhmé íre ahteboge éna

⁷¹ mitaq suena ogesáh ogesáhraq kowíowe.

Kowíwana mó arámbéhrí áhrárigá we tagéna wereq mió keyabé, Mah anímé Sisa Néhsara suwahpeqte ánínseq míaraire úwe.

⁷² Úwana Pítaga mó ahqáho atena, Pópoqnahga tagariéhtáq aiq pútarahnsanuge éna, Arega iraréna anímé íre tagarióge úwe.

⁷³ Mótaq tahnsa mitaq mió kega Pítaba séra wensabé, Arereq wereqne ehweh peh morá éhwéh púah are wenawahrah aní móne uwana

⁷⁴ Pítaga ehbonéna mahraréna, Pópoqnahga tagariéhtáq itega irare anímé íné íre tagarióge. Ínéga péhe éhwéh teawénaraqmé Manikánka íné nubiq suankéhe úwana kokórega ehwehnúwe.

⁷⁵ Kokórega ehwehnúwana Sísaga teawu ehwéh Pita ahrreraq konsabe iwíáhuwe. Mí ehwéhnúme, Kokórega ehwehnína inaraq arega íné íre tagarióge apahtárorácq irariniewóne úwe. Kokórega ehwehnútaq Pítaga mi ehwéh iwíáhéna máhpeq tueagéna anotahtaq íbisówe.

27

Sísa meqmera Páhrátiba móátó ehwehne.

(Máhka 15.1; Áríka 23.1-2; Sóni 18.28-32)

¹ Ahbiahipeq moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísa subiq súehra ehwéh sío síoéra

² wene ayahnkaratáq nágáqtate táhru táhrue meqmera anotah wahnáh áni Páhrátiba móátówe.

Súrása párkirio ehwéhne.

(Eqmaro 1.18-19)

³ Súrása Sísame naruo koweriro anínká mina tagéna, Íre kaweruraage íwiáhéna wega meyo moné, 30 ebáh moné mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq aboawah wehreqpa sure sensabé,

⁴ Kaweqtaq mía míai aní ahbábáratewóge úwe. Úwara sega wensabé, Íre itereq wehgaq míre. Arerene wíre uwana

⁵ Súrásaga mi moné Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhúpéq móruparuena tueyokue wewe móbáirkiriowe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá mi moné mewera mahraréra, Mah monéwé wehukení subiq sueyabe moné púaq Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhtápéqté monéákáq moráráq íre maranéhe.

⁷ Segá sío síoéra wáhnauépéqté ké maisaraneheéra téh marakóráté párétah mirao marákó mi monéráté paiqmarówe.

⁸ Segá paiqmáronsabe wehukega mi marákóyábé Korahq Marákóe ue áwírarówe. Amahnágaákáq mi awíq peh kéhre.

⁹ Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Sérémáíaga naho mahraréna,

Ísara kégá wehukení paiqmaraneheéra 30 ebáh moné omaq matowe.

¹⁰ Maniká néne Wahnahnka tenínserah sega mi monéráté téh marakóráté párétah mirao marákó paiqmáráhwe úwe *(Jeremaia 11.12-13)*

Páhrátiga Sísansabé kasenú ehwehne.

(Máhka 15.2-5; Áríka 23.3-5; Sóni 18.33-38)

¹¹ Segá Sísa anotah wahnáh áni Páhrátiba móátówana wega wensabé kasenéna, Arewé Asiu kené Wahnahpo úwe. Úwana Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne úwe.

¹² Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísa ehweh atówana sene ehweh íre ayahqmarena peh ehiya míowe.

¹³ Peh ehiya míowana Páhrátiga wensabé, Segá ehweh atáh éhwéhmé íre irahno úwana

¹⁴ Sísaga Páhrátine ehweh moq íre ayahqme teawuwe. Íre ayahqme teawunsabe Páhrátiga áhtenéna íwiáh kikirúwe.

Páhrátiga, Sísa awankátaq táhparáhro ú ehwehne.

(Máhka 15.6-15; Áríka 23.13-25; Sóni 18.38-19.16)

¹⁵ Anotah tahutáhúro tanáhráq mó opéq mó opérué karábúsiipéqté áni Asiu kégá pugeqio teawú ani Páhrátiga pugesuaq pugesarúwe.

¹⁶ Mí tanáhráq ahbabáq ani wenáwíq Párehba karábúsiipéq míowe.

¹⁷ Áhnte Asiu kégá Páhrátiba suwana wega sensabé, Párehba pugeq auwanínkono? Sísa Manikánka omaq atena eqmaréhre e aní pugeq auwanínkono? Inse pugeq auwanínkono kasenúwe.

¹⁸ Kasenéna íwiáhéna, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá, Sísaga ite kiotaikíneho éra abiahnsa atáh púara ínéba meqme sewe íwiáhuwe. Mira íwiáhu púana wega sensabé, Inse pugeq auwanínkono úwe.

¹⁹ Páhrátiga kotiorabeq wahnahnúwana wene ahrega ehweh eqmarena mahraréna, Asiu kégá ehweh atáh ánínsabé inokáhpeq áónáhéna nírupipeq áhnte uméhirana tagoge. Mínayabe mína kaweqtaq mía míai aní pehragato úwe.

²⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka míó keyabé pagu pagunéra, Mah ehwéh Páhrátí koreawéro. Wensabé teaweq, Párehba pugeq auwe Sísa subiq suo ue koreawéro éra pagu pagunuwara míó kega, Párehba pugeq auwo uwe.

²¹ Uwana Páhrátiga mónkakáq sensabé, Mah anité inse pugeq auwanínkono úwara ómiga, Párehba pugeqio uwana

²² Páhrátiga sensabé, Sísa Manikánka eqmaréhre e anímé aneratanínkono úwe. Aneratanínkono úwara sega wensabé, Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

²³ Páhirátiga sensabé, Aneqsabébo? We aneq ahbabáriro úwara sega ehweh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe.

²⁴ Uwana Páhirátiga iwíáhéna, Mahtaq míáh kégá néne ehweh íre irah púana anotah tobéhiyehboq túbáh aginie. Túbáh aginie éna wehukega tagaríótaq wání antehya mewe wene ayahnkara pabeq paberúwe. Pabeq paberaruena sensabé, Tagaríáhro. Mah aní subiq sue iwíáh íre néne peh iteitene iwíáh wíre úwe.

²⁵ Úwara moke míó kega mahraréra, We subiq súehranka itereq itene animárinseq kamah ainawire uwe.

²⁶ Minayabe Páhirátiga Páréhba pugeq auwena Sísá áréti sahtáté subóro aritena sóntía kégá awankátaq táhpawe subiq suagehéna siuwe.

Sóntía kégá Sísansabé awiréh ató ehwehne.

(Máhka 15.16-20; Sóni 19.2-3)

²⁷ Páhirátine sóntía kégá Sísá meqmera wannah anínká ehwehúrabeq kibekue móatera ómi mó sóntía ké síáhruwara Sísaba momiwíuríówe.

²⁸ Momiwíéra moke wene korósi ugurú auwera peh morá tautáúq korósi abaq atera

²⁹ ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atówe. Suki atera wiahnókara wene ayah púpeq atera wene auranabiahtapeq sirehunseraráq méra wensabé péhepehe iwíáh iwíáh atera awiréh atówe. Awiréh atera wensabé, Aiq míahno? Arewe Asiu kené Wannah mone* éra

³⁰ tehqni atera wiahnó sahtáté ayahqnotaq subiqmarera

³¹ awiréh atówe. Awiréh atera abaq ató korósi akai auwera wewene korósi suki atera awankátaq táhparanehéera meqmera pokuwe.

Sísá awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Máhka 15.21-32; Áruká 23.26-43; Sóni 19.17-27)

³² Sóntía kégá Sísá meqmera awankátaq táhparanehera urabeq pokue Sáirini marakórápéqté aní wenáwíq Sáimóni piehgiútaq saiqnatera, Sísá táhparéhra awánkámé abaqme kúno atónsabe abaq mena kúwe.

³³ Segá pokue Kógóta sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéh áwíqmé áwahewé wehukení ayahqno tánúnsutapére.

³⁴ Mitaq sega íre érorahi kítahé maráhsíní mewera náhníaq sera anopipéq sombirahue Sísá náuúwana nawe tagéna ahqáho éna íre nówe.

³⁵ Íre nówara sega we meqmera awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigárátáq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera, Wene korósi insega meyanabomo éra saraq miáneheéra káhsíue saraqme meyówe.

³⁶ Saraqme mewera tútuue méra Sísá awahnkanuwe.

³⁷ Ehweh átó ehweh kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobóráhpeq awankátaq táhparówe. Mi sehíránká mahraréna,

Mah animé Sísá Asiu kené Wannahne úwe.

³⁸ Sísá awankátaq táhparóabeq aebó ánité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

³⁹ Pearówara mitaq sótaiku kégá Sísá tagéra awiréh atera sinuo kóbiq kóbíera wensabé íre kaweq ehwéh atówe.

⁴⁰ Íre kaweq ehwéh atera mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruqme apahtáróráq mó pearahráhóna aníno, arere séhréhúno. Oga miánkehboq marakóipeq tueagúno. Arewe aiq pútaq Manikáne ahninkáwá inaraqmé maraipéq tueagúno éra awiréh atówe.

⁴¹ Awiréh atówara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah wehreqka Sísansabé moq awiréh atówe.

⁴² Awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kaweraritena peh wewe íre kawerorahire. Wega, Íné Asiu kené Wannah muge iwíáhíre. Wega marakóipeq tueagínaq tagéq wensabé aiq pútare atanéhe.

⁴³ Wega, Íné Manikáne ahninkáwá úge éna Manikánka séhréh aintankéhe iwíáhíre. Manikánka wensabé arutaboírínaraq seséhréh atanae éra awiréh atówe.

⁴⁴ Aebó ánité awankátaq táhparó anitégá moq íre kaweq ehwehnéra Sísansabé awiréh atówe.

Sísá pukú ehwehne.

(Máhka 15.33-41; Áruká 23.44-49; Sóni 19.28-30)

* 27:29: Anotah wahnáh anínká aneranerinserah Sísá aneraneratówe. Mi tanáhráq anotah wahnáh kégá tautáúq korósi sukiera wannah ayáhúq sukiera sene síahraq tútuue méra wiahnó kara tahnsa náneq siyah púpeq táhtotawéra wahnahnówe.

⁴⁵ Wéhékáhnabubu moke mah marákó marákó sunkíkíragúwana ío tunsorerutaqkákáq peh sunkíkíratíowe.†

⁴⁶ Tunsorerutaq Sísaga wewene ehwehtaq Wenabonsabé anotahtaq mahraréna, Írói, Írói, tahmah sabáhtahníe úwe. Mi ehwéhnúmé, Nániboo, Nániboo, aneqsabé íné nuwahno úwe.

⁴⁷ Úwara táhmaro iriwe mió kega irera mahraréra, Éráísansabé áhrabire uwe.

⁴⁸ Mibeqté ánínká pehbeheráh sehnáh tahnsa náneq mewena kítabeh nah naneqpipéq pámbáhuwe sehikaratáq maqme pankeqme Sísaga píbra nankeheéna awuwe.

⁴⁹ Awutaq mó kegá, Peh áwé tagahro éra, Éráísaga segaweratanabiramo. Taganeheqmúne uwana wenawa kieyokúwana

⁵⁰ Sísaga mónakákáq anotahtaq ehwehnéna wenawa Maniká awena putiowe.

⁵¹ Putiotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté paráhnkéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe. Téhtaré úkúwana máriúwana ebahmarí parebare agúwe.

⁵² Parebare agúwana maisaró oná sigúwe. Sigúwana Manikánsabe aiq pútare atera puku weh áhréné sinonka Manikánka iriritena oganúq sitowe.

⁵³ Maisiapipéqté kie irigéra anehe Sísaga oganúkútaq mi kegá Sarúsarama suwahpeq pokuwara áhnte mó kegá tagowe.

⁵⁴ Máriúwara sóntía kereq sene kiápéténireqka minaakaq moke mó naneqmarínkákáq tagéra anotah ahréera mahraréra, Mah anímé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre uwe.

⁵⁵ Sísaga íre putiotaq Kehrari marákórápéq suena pokútaq áhnte mó inínsónká we séhréh ataneheéra kérowe. Sísaga putiotaq mi ahrérónká móbeq iriwe méra awahnkanuwe.

⁵⁶ Mágára suwahpeqte íní wenáwíq Máhríae. Wenaogo Máhríawé Sémisireq Sósépareqne sinowae. Mi inítéreq Sébérine ahninkawáraréné sinowareqka moq iriwe méra awahnkanuwe.

Sísane anonka maisé onápipéq maisaro ehwehne.

(Máhka 15.42-47; Áruká 23.50-55; Sóni 19.38-42)

⁵⁷ Árimátéa suwahpeqte ání wenáwíq Sósépae. We áhnte monéákáq ánínéna Sísansabé aiq pútare atowe.

⁵⁸ Sísaga pukú wehekáh ío tupekútaq Sósépaga Páhrítiba pokéna wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwana kowe atena sóntía keyábé, Sísane anonka mah aní áwéro úwe.

⁵⁹ Áwéro úwara sega wene anonka áwúwana Sóséparehga Sísane anonka mewera íre wahto taberábe ambántáipéq úbíqme

⁶⁰ Sósépane o ubusa onápipéq mómaisarówe. Maisarera anotah ebáh paentáwe kure maisaró mehphéq paiqmarera pokuwe.

⁶¹ Mágára suwahpeqte íní Máhríareq mó wenaogo Máhríareqka mitaq tútuue méra awahnkanuwe.

Sóntía kegá maisarórabéq wahnahnú ehwéhne.

⁶² Sísaga maisaró wehekáhmé Asiu kene ahrena ahrena wehekáhné ménsámehnsá kawerare wehekáhné. Mi wehekáh parabagúwana mó wehekáh Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka Páhrítiba kosoruparawéra

⁶³ wensabé, Anotah aníno, péhepenuurai anínká oga míaraitaq mahraréna, Íné pukéna apahtárórág mó oganúkinauge uraire. Itega mi ehwéhnúmé aiq iahrreraq kéhre.

⁶⁴ We kétó kegá we maisatorabeqte wene anonka segiroqmera mó kopéq suera mó keyábé, We oganúkire teríyehboq arega sóntía keyábé mi maitáq apahtárórág kowahnahnoro arito. Arega íre mirainaraq anehete péhe éhwéhnká ebeq piah péhe éwhéh kíotaikinae uwe.

⁶⁵ Úwana Páhrítiga sensabé, Sóntía ke meriqméq we maisatorabeq pokue mitaq óna paiqme págege atawéq kawerue wahnahnarito úwe.

⁶⁶ Kawerue wahnahnarito úwara sega sóntía ke meriqmera pokue méhphéq paiqmáro ebáh ónsá perahsarera mó kegá sirúeho éra sóntía keyábé kawerue wahnahnoro arítówe.

28

Sísaga oganúkú ehwehne.

(Máhka 16.1-10; Áruká 24.1-10; Sóni 20.1-18)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwana o wikí kowara ebeqte wéhékáh ahbiahipeq ío kiembogútaq Mágára suwahpeqte íní Máhríareq mó wenaogo Máhríareqka maisarorabeq tagayeheéra pokuyé.

² Tagayeheéra pokuyana anotah mariúwana Manikáne íopeqté ánínká tunse méhphéq paiqmáro ebáh paentáwe móbeq marena mi ebáhtáq tútuue míowe.

† 27:45: Wéhékáhnabubume Písini ehwéh 12 kíróku kéhre. Tunsorerutaq 3 kíróku kéhre.

³ Wene auranabiah sokeqsúéh tahnsa kúgú agúwana wene korósi anotah tabérábé píribírióyah tahnsane.*

⁴ Mitaq wahnahnurío sontiá kégá we tagéra anotah ahréera iransánéra pusa ké tahnsa úkuwe.

⁵ Íopeqté ánínká mi initéyábé, Íre áhreetao. Íné tagaríomé itega Sísa awankátaq táhpato aní seragéhye.

⁶ We mahtaq íre míéhre. Wega irarurainserah oganúkire. Wene anonka matotaq seragahtao.

⁷ Tagéta peheráh pokue we kétó ke koreriétao. We iriwe oganúkéna Kehrari marákórápéq ebeq kínaq we anehe kirataq Sísa mitaq tagagehe. Aiq teiúge. Koreriétao úwe.

⁸ Úwara mi initégá áhréera peh sene sirupipeq iwíáh iwíáhéra apubúue mitaq suera pehbeheráhnue ite Sísa kérairesána ke teieyehéera pokuyé.

⁹ Pokue ahtapeq kuyataq Sísaq sereq piehgiúwe. Sísaq sensabé, Pehwehrue miáhtao úwara mi initégá weba kure wene aigará táhtoqme iwíáh iwíáh atóye.

¹⁰ Iwíáh iwíáh atóyana Sísaq sensabé, Íre áhreetao. Nánuwahrahyabé korerieq, Kehrari marákórápéq pokoro. Mitaq íné tagagehe. Koreriétao éna eqmarowe.

Maisarórabeq sóntia ke teriú ehwehne.

¹¹ Eqmarowara mi initégá pokuyara maisarórabeqte sóntiá kégá Sarúsarama suwahpeq pokue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké moke tago naneq teriúwe.

¹² Teriúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka momiwíue sío síoéra moráénéra sóntia kégá sene ehweh sehgiheéra áhnte moné siúwe.

¹³ Móne siera mahraréra, Mó keyabé mahraue terieq, Inokáhpeq ite sugéwonayabé we kétó kégá sure wene anonka mewera ehqpopoq morúáhwe teriéro uwe.

¹⁴ Teriéro éra, Anotah wahnáh ánínká ite sugéwaro ehwéh irahnaraq itega mi ehwéh tábúsoqme teawenéhe. Teawénaraq wega ite íre kamahinae uwe.

¹⁵ Úwara sóntia kégá móne mewera mi pehe éhwéh sehgiúwe. Asiu kégá mi ehwéh Súría marákórápéq mitaq teri mahtaq terinuwara abae agúwe. Miraunsabé mi tanáhráqkákq amahnágaákq Asiu kégá mi ehwéhnsabé, Aiq pútaq ehwéhne atáhwe.

Sísaga we kéro keyabé, Néne ehweh koreriéro ú ehwehne.

(Máhka 16.14-18; Árúka 24.36-49; Sóni 20.19-23)

¹⁶ Ite airápété morá ké Sísa kérairesána kégá pokue Kehrari marákórápéq Sísaq teiu sawéhrápéq kiowáne.

¹⁷ Mitaq Sísa tagéq wensabé iwíáh iwíáh atahwáne. Peh táhmaroga sirupipeq téhtaré iwíáhuwe.

¹⁸ Sísaq iteba wahtotaq séna itensabé, Maniká Nániboga íopeqkákq mah marákó marákóákq moke wahnahnúno aintena págege aintéhre.

¹⁹ Minayabe pokue mah kehiná kéhíná íné séniráh ké úkigehboq kosíwáhnororo. Nániboreq íné wenahninseq Manikáne Awanseq iwírué wání meriéro.

²⁰ Moke teiátáu ehwéh tábúsoqme sehgiéhbo kawerue síwáhnororo. Kawerue írátíáthro. Amahnágaákq mókakeakq mah marákó marákó parabagina tanáhráqkákq peh itereq mía míainage úwe.

* **28:3:** Tók Písini ehwéhme píribirioyah tahnsane áwíqmé íre kéhre. "Olsem ais" kéhre.

Máhka Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Máhkawe Sarúsarama suwahpeqte áninéna téhtaré áwíq kéhre. We mó awíqmé Sóni Máhkæ. Sísaga marakóipeq ména síwáhnorútaq Máhkawe peh mahbi míowe. We Páhnábása awahrah aní ména Píta séhréh atena anehe Páhnábásareq Porareq séhréh aritowe. Aroma kegá págege sansánsábé suwahbó púana Sísaga págegeue miráú arámpéhríyábé Máhkaga sehiranúwe. Aroma kegá mah pukú sáhnshawe Sísane ehweh kawerue siahtebéra Sísansabé aiq pútare atageheéna Máhkaga sehiranúwe.

Máhkaga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Sóni wání meri merini anínká irarú ehwehne.

(Máttyu 3.1-12; Áriúka 3.1-9,15-17; Sóni 1.19-28)

- ¹ Sísá Karáhéwé Manikáne ahninkáwá wíre. Kaweq ehwéh áwahewé
- ² Manikáne ehweh irarú aní wenáwíq Áísáíaga púkuipéq sehiranue mahraréna, Írátíáthro. Néne ehweh korerie anímé ah kawerinkeheéna ebeq eqmaróge.
- ³ We abatapi ména sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah kaweraráthro inkehe úwe. *(Aisaia 40.3)*
- ⁴ Mah sehíránká irarinserah wání meri merini aní wenáwíq Sóni uworaqepq ména ehweh teri terinéna, Manikánka itene ahabábáqsabe kaweraítankéhbog ahabábáq sansa sueq kaweqtaq miáthro. Itene ahabábáq sansa sueq kaweqtaq miéhrataqmé wání meiníe úwe.
- ⁵ Súría marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreqka ómiga weba suwe. Su kegá sene ahabábáqsabe Maniká teawúwana Sóniga Sorana aroipéq wání meriúwe.
- ⁶ Sóniga kéhmane áyórate kogahnia aneraneratiowe. Áú arétí wene ayahbataq konahnatíowe. Tábahnkákáq sehnáhrabahnkákáq nówe.
- ⁷ Sóniga mahraréna, Inehe sí anímé anotah aní ména iné kiotaíqme aní míre. We anotah aní púana inéga nirehunseraráq ména wene súu nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge.*

⁸ Inéga peh wání mei meinonana wega Manikáne Awa náinkéhe úwe.

Sóniga Sísá wání meawu ehwehne.

(Máttyu 3.13-17; Áriúka 3.21-22)

- ⁹ Mitaqkake Sísaga Néhsara suwahpeq Kehrari marakórápéqté súwana Sóniga Sorana aroipéq Sísá wání meawuúwe.
- ¹⁰ Meawuwana Sísaga wánípipeqté kiutaq tagówana sabonah sawekúwana Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwe.
- ¹¹ Márunsurahúwana íopeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensábé nirutaboíruge úwe.

Owainawanka Sísá áhwárawe tagó ehwehne.

(Máttyu 4.1-11; Áriúka 4.1-13)

- ¹² Manikáne Awanka Sísá meqmena abatapi móatowe.
- ¹³ Áhnte wehekáh 40 wehekáh Sísá mitaq míowana owainawanka weba séna Sísaga ahabárinkeheéna áhwárawe tagéna áwíoqnówe. Sísá ménkámehnká míórabeg míowara íopeqté kéga weba séra séhréh atówe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwárá ehwehne.

(Máttyu 4.12-17; Áriúka 4.14-15)

- ¹⁴ Mó kegá Sóni karábúsiipéq átówana Sísaga Kehrari marákórápéq pokéna Manikáne kaweq ehwéh teri terinúwe.
- ¹⁵ Teriena, Ibora awehraq tanáhráq míre. Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtoni puaq itene ahabábáq sueq kaweqtaq méq mah kawéq éhwéhsábé aiq pútare aintáthro úwe.

Sísaga itaréitaré wéhyábé, Iné séníráthro ú ehwehne.

(Máttyu 4.18-22; Áriúka 5.1-11)

- ¹⁶ Sísaga Kehrari kawéhu ayehrápéq noguwara se ábárahre Ehntarureq Sáimónireq tagówe. Sáimóniwe mó awíq Pítae. Se pah meyóya anité míóyansábé kahweraté wánípipeq uwe taga tagauyana tagówe.

* **17:** Naho púkwé "Manikáne O Ehwehne" ue púkuipéq mahraue karaire. Sóniga mahraréna, Inehe sí anímé anotah aní ména iné kiotaíqme aní púana wega ehweh irarinaraq iné ehíya míanie úwe.

17 Tagéna sensabé, Íné séníráhtao. Amahnága itega kahweraté uwe taga tagaéta pah meyehye. Mina óyanserah wehuke ínéba meriqmeta sigehe. Minayabe iwáhnoriniboq séníráhtao úwe.

18 Séníráhtao úwara sene kahwe apubúue mitaq marera Sísá kéroýe.

19 Kéroýana Sísaga kure mó abáráhré Sébérine ahninkáwáráré síwíqmé Sémísireq Sónireq sene sípiipéq méra kahwewari kaweq kaweruyana tagówe.

20 Tagéna Sísaga máhotao úwara mi abáráhrégá sibowáreq wereq arambehriu kereq sípiipéq suera Sísá kéroýe.

Sísaga owainawa kaqauwo ehwéhne.

(Árúka 4.31-37)

21 Segá Kápénéáma suwahpeq tunse ahrena ahrena wehekáh Sísaga momiwí nahtápéq kibekéna síwáhnorúwe.

22 Síwáhnoréna Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kegá síwáhnorunserah Sísaga íre miraúwe. Ahqáho. Wega págegeue síwáhnorú púara wene ehweh író kega áhtenuwe.

23 Áhtenuwana owainawanka subiqmaq subiqmarú aní momiwí nahtápéq míowana owainawanka iwíáh atowana anotahtaq mahraréna

24 Sísao, are Néhsara suwahpeqte áni móne. Arega itewe aneraitanibo? Iubiq iuanie seno? Are Maniká míehrabeq kaweqtaq mía míaóna aní móne. Arewe aiq tagarióge úwe.

25 Úwana Sísaga owainawansabé awehgu atena wensabé, Ehiya mé we auwe pokúno atowe.

26 Auwe pokúno atowana owainawanka mi aní kúrugúru atena kareéna we auwena pokúwe.

27 Pokúwara ómi mió kega anotah ahténéra ehmuniq éhmúniréra, Aneqpomo? O ehweh míre. Anotah wahnáh ánínká síwáhnori serahnéna Sísaga págege ehwéhne owainawankákáqsábé, Miraoro i puara sega wene ehweh apubúue íráhwe uwe.

28 Moke Kehrari marákórápéq Sísá ehweh apubúue mitaq teri mahtaq terinuwara írówe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwéhne.

(Máttyu 8.14-15; Árúka 4.38-39)

29 Sísareh Sémísireh Sónirehga Asiu kené momiwí nahtápéq suera kure Sáimónireq Ehn-tarureqne nahupeq kibekuwe.

30 Sáimónine ahrahnawa osoro awahrééna máhriqtaq míowara mió kega Sísá apubúue teawúwe.

31 Teawúwana Sísaga weba séna ayahnkara táhtoqme iriatowana kaweragúwana táhutahug tíwe náriuwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Máttyu 8.16-17; Árúka 4.40-41)

32 Mi wehekáh ió tupekútaq wehekeqká ómi awahre kereq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq meriqmera Sísaba mórítówe.

33 Mi kehiná suwahpeqte kegá ómi méhpeh sahuriówe.

34 Sísaga áhnte awahre ke kaweraritena áhnte owáínáwámári kaqsuowe. Owainawamarínká Sísá tagarió púana wega se ehiansá aritowe.

Sísaga Kehrari marákórápéq kure kaweq ehwéh teriu ehwehne.

(Árúka 4.42-44)

35 Ahyahbinkerotaq Sísaga iriwe ména mitaq suena abatapi kowéna Manikánsabe púrerúwe.

36 Sáimónireq wene iyahnaboreqka koanebahréra

37 Sísá tagéra wensabé, Ómi kegá arensabé anebahrowe teawúwe.

38 Teawúwana Sísaga sensabé, Mó ke suwahpeqkakaq ehweh teriníboq pokonehe. Terinieéna tumióge úwe.

39 Sísaga moke Kehrari marákórápéq noginieéna pokéna Asiu kené momiwí nahmáritápéq ehweh teriena owainawamarí kaqsuowe.

Sísaga anotah naonkákáq áni kawerato ehwéhne.

(Máttyu 8.1-4; Árúka 5.12-16)

40 Anotah naonkákáq ánínká Sísaba séna áhtenú púana arehunseraráq ména Sísansabé pagu pagunéna, Are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

41 Úwana Sísaga wensabé arutaboiratena ayahnkalkahrue wenaneq táhtorena wensabé, Ai q mirinauge. Are awaho aní míahno atowana

42 mina irarútaq wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwana

⁴³ Sísaga eqmaranaútaq wensabé, Írátiahno.

⁴⁴ Mó ke teríneho. Írauko. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho ani úkire igehboq Mósísiga Írarúnserahnue Manikánsabe titirúno éna apubúue eqmaq auwowe.

⁴⁵ Eqmaq auwowana kaweragú aninká pokéna kawerato ehweh mitaq teri mahtaq terinúwara áhnte kegá írówe. Áhnte kegá író púana Sísaga mó ke suwahpeq íre korahúwe. Írauko. Peh abatapi kowiowara mó marákórápéqté kéreq mó marákórápéqté kéreq áhnte kegá mitaq weba suwe.

2

Sísaga aiayah pukia ání kawerato ehwehne.

(Mátíyu 9.1-8; Áruká 5.17-26)

¹ Sísaga táhmaro wehekáh ména mitaq suena Kápénéama suwahpeq kouwekúwara wene nahtapeq miéhre mitaq teri mahtaq terinuwara írówe.

² Irera áhnte kegá weba sáhatiówara kígíúnsabe mó kegá méhpeh íre míahrahuwana Sísaga kaweq ehwéh teriwe.

³ Itaréitaré ánitógá aiayah pukia ání sehgiwera weba suwe.

⁴ Séra ahtapeq kutaq áhnte wehekéqká nahupeq kígíúnsabe sega Sísaba íre kioráhéra nahnsorapéq kire Sísane ayahqnsoraraq abogéh pírúqmarera abahrabahrútaq aiayah pukia ání wene máhriqkákáq sehitaqmaqme meqmera Sísá míorabeq márúnátowe.

⁵ Sega iwíáhéra, Sísaga kaweratanawíre iwíáhuwana wega sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbáq móne. Arene ahbabáq aiq kaweratógé úwe.

⁶ Úwara Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kegá tútuue méra sirupipeq iwíáhéra,

⁷ Mí ehwéhme aneqsábé irariro? Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Ahbabáqsabe insega kaweraritahráhiro? Manikánka webataq wehukene ahbabáqsabe kaweraritahráhire iwíáhuwe.

⁸ Sísaga sene sirupipeqté iwíáh wene arupipeq tagéna sensabé, Itewe aneqsábé mira iwíáho?

⁹ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwéh teawinínkono? Arene ahbabáqsabe kaweratógé teawinínkono? Are irigue arene máhriq mewe ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwéhme ahnabo?

¹⁰ Íné wehukení úku anínká mah marákó márákó wehukene ahbabáq kaweritahráhuwe. Sokigi ainíboq tagariáhiro éna aiayah pukia ánínsábé,

¹¹ Teawiníboq iro. Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwe.

¹² Pokúno úwana irigue wene máhriq apubúue mewena pokúwara ómi mío kega tagéra áhtenue Manikánsabe iwíáh iwíáh atera, Mahna tahnsa morá íbora tagóne uwe.

Sísaga Áríwánsabé, Íné séniro ú ehwehne.

(Mátíyu 9.9-13; Áruká 5.27-32)

¹³ Sísaga Kehrari kawéhu ayehráq mó kúwara ómi mío kega weba sáhatiówana Manikáne ehweh síwáhnorúwe.

¹⁴ Sísaga mitaq suena ahtapeq nogutaq táhkisi moné meyo aní wenáwíq Áríwái tagówe.* Áríwáie Ápíásane ahninkáwá táhkisi moné meyo nahtápéq tútuue míowana Sísaga wensabé, Íné séniro úwana Áríwáiga irigue kérowe.

¹⁵ Áhnte táhkisi moné meyo kéreq mó ahbabáq kereqka Sísá kérońsabe Sísaga Áríwáie nahtapeq táhutahurútaq mi kegá Sísareq we kéro kéreq táhutahuruwe.

¹⁶ Táhutahuruwara Mósísine ehweh síwáhnoro Péhrasi kegá minayabe tagéra Sísá kéro keyabé kasenéra, Sísawe aneqsábé táhkisi moné meyháh kéreq ahbabáq kereq moraráq táhutahuriro uwe.

¹⁷ Úwana Sísaga mi ehwéh irena sensabé, Sótehga awaho wehuké máráhsini íre náriasa peh morá awahre ke nárire. Mina inserah ínéwe kaweqtaq miáh ké séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahbabáq ke kaweraritanieéna suge úwe.

Sísaga táhutahuq awehriro sansánsabé síwáhnorú ehwehne.

(Mátíyu 9.14-17; Áruká 5.33-39)

¹⁸ Sóni kéro kéreq Péhrasi kereqka táhutahuq awehriutaq wehukega Sísaba séra kasenéra, Sóni kéréh kéreq Péhrasi kérérah kéreqka táhutahuq awehriowara aneqsábé are kéréh kégá íre awehrioo uwe.

* 2:14: Mátíyuwe mó awíq Áríwáie. Mátíyu 9.9 tagáhno.

¹⁹ Uwana Sísaga sensabé pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwé wene iyahnabo ba miéhtáqmé táhutahuq awehrioo? Írakaumo.

²⁰ Mókake o menáhwé seba íre miahnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga sirutaboirá táhutahuq awehrigehe úwe.†

²¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukeníká nahonáh sáhkéti kaweriniéena o ambántaráté íre párúwe kawerire. Miraitaq tahirímé nahonáh sáhkéti subanki irino.

²² Wehukeníká o nahniáq sera ano naho naho méméné áúyahwa antehyápipéq íre ahkíre. Miraitaq tahirímé sera anonka muinaraq nahonáh ántéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino. Wehukeníká o será ano o antéhyápipéq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe.‡

Sísaga ahrena ahrena wehekáhsábé arambehriéyabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 12.1-8; Áríka 6.1-5)

²³ Ahrena ahrena wehekáh Sísareq we kéro kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikutaq we kéro kega mi será késabariqme késabariqmeue kuwe.

²⁴ Kuwara Péhrasi kegá Sísansabé, Are kéréh ké tagáhno. Ahrena ahrena wehekáh íre mirao sansámé sewe aneqsábé mirao uwe.

²⁵ Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté sehírámé Tébitíreq we kéro kereqka tabonáhéra sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnshawe ahtebaho?

²⁶ Wehukení wenáwiq Ábíátawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito aní mótaq Tébitiga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna Manikánka tagankehéera maró paréti mewe néna we kéro ke náriuware sega moq nowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kégá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá nahrahowe íre. *(1 Samuel 21.1-6)*

tega mi sehirá íre sáhnshawe ahtebaho úwe.

²⁷ Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Ahrena ahrena wehekáh ko púana Manikánka wehuke miraroo? Írakaumo. Wehuke mió púana ahrena ahrena wehekáh mirarowe.

²⁸ Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáhnkákáq wahnah wahnahnuge úwe.

3

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákáq aní kawerato ehwehne.

(Mátíyu 12.9-14; Áríka 6.6-11)

¹ Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq mó kibekúwana sawenkahnia áyáhnkákáq aní mówe.

² Míowara Péhrasi kegá Sísaga ehweh atanehéera ahrena ahrena wehekáh Sísaga mi aní kaweratanabiramo éra ebitíówe.

³ Ebitíówana Sísaga sawenkahnia áyáhnkákáq áninsábé, Ínéba sewíahno éna ebitíó keyabé,

⁴ Mósísiga sehgióro ú ehwehnikáwé ahrena ahrena wehekáhsábé anere teiro? Wehuke kaweriritanéhnkono? Íre kaweriritanéhnkono? Wehuke sehréh aritanéhnkono? Subiq suanéhnkono úwara se ehiya mówe.

⁵ Se sawenkahnia áyáhnkákáq áninsábé íre sirutaboira sirupipeq págegeunsabe Sísane arupipeq umeh agúwe. Umeh agúwana wega se ebitáwéna abiahnsa aritena sawenkahnia áyáhnkákáq áninsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kawer-agúwe.

⁶ Kaweragúwara Péhrasi kegá tueague Érótime iyahnaboreqka momiwíue sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe.

Káwehu ayehráq áhnte kegá momiwíu ehwehne.

(Áríka 6.17-19)

⁷ Sísareq we kéro kereqka mitaq suera káwehu ayehráq pokuwara áhnte Kehrari marakórápéqté kégá we kérowe.

⁸ Kehrari marakórápéqté kéreq Súría marakórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq Írúmea marakórápéqté kéreq Táíya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreq Sorana aroipéq seberaebéqté kéreqka áhnte kehinánká Sísaga miraúnsabe irera weba suwe.

⁹ Áhnte kegá sunsabe Sísaga we kéro keyabé, Áhnte kegá pagunúéhboq sípi wahtotaq mewe sero úwe.

¹⁰ Áhnte awahre ke kaweraritionsabe moke mó awáhré kégá Sísaga táhtoranehéera pehentáwe sunsabe Sísaga we kéro keyabé mi ehwéh teriuwe.

† 2:20: Mi ehwéh áwahewé aigárápéqté éhwéh Mátíyu 9.15 tagáhno. ‡ 2:22: Mi ehwéh áwahewé aigárápéqté éhwéh Mátíyu 9.17 tagáhno.

¹¹ Owainawamarínká Sís tagéra wensabé áhreu puara arehunseraráq méra anotahtaq mahraréra, Are Manikáne ahninkáwá wóne uwana

¹² Sísaga sensabé abiah matawéna, Íné éhweh irariyehboq ehiya miáthro úwe.

Sísaga we kéro ke omaq sito ehwehne.

(Mátíyu 10.1-4; Áríka 6.12-16)

¹³ Sísaga sáwéhrapeq pokéna wega omaq siteyabe awahbó ke síahrabúwara weba kíúwe.

¹⁴ Kíúwana airápété téhraníte weba míageheéna omaq sitowe. Sensabé eqmaro kee síwíraritena mi kegá ehweh koreri terinigeheéna omaq sitowe.

¹⁵ Sega owainawamarí kaqsuageheéna págege atena omaq sitowe.

¹⁶ Wega omaq sito kewe Sáimóniwe mó awíq Pítæ ue áwíratena

¹⁷ se ábárahre Sébérine ahninkáwáráre Sémisíreq Sónireqsabé Póánégie ue síwíraritowe. Mi awíq áwahewé puruburu anité tahnsane ue síwíraritowe.

¹⁸ Ehntaru, Pírípi, Pátórómíyu, Mátíyu, Tómáhsi omaq sitena Sémisí Ápíásane ahninkáwá omaq atowe. Sáimóniwe we Kénáni marákórápéqté ánínseq Táriásareq omaq sitowe.

¹⁹ Súrása we mó awíq Ísikárióti Sísane naruo koweriranaú anínseq omaq sitowe.

Owainawanka Sísá séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Mátíyu 12.24-32; Áríka 11.14-23, 12.10)

²⁰ Sísaga nahupeq kibekúwara áhnte wehekéqká weba mó kiranéhnatiówe. Mitaq kígiunsabe Sísareq we kéro kereqka íre táhuhurorahuwe.

²¹ Sísá awahrahga minayabe Írótaq, We uwoyansa aní úkire éra we koweraneheéra suwe.

²² Sarúsarama suwahpeqté Mósísine ehweh síwáhnoro kegá seye náhenéra, Pésébúri, owainawane wahnahnka Sísá págege atena séhréh atéh púana Sísaga owainawa kaqsuahráhire éra ehmuníq éhmúníruwe.

²³ Ehmuniq éhmúníruwana Sísaga sensabé, Ínéba sewiáthro éna pabeqme ehwéh mahraréna, Owainawanka wewe árahue kaqsuankéhbo?

²⁴ Wahba marákórápéqté kegá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre miáhrahowe.

²⁵ Sensuwahrahreq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre miáhrahowe.

²⁶ Owainawanseq wenawahrahreq ebehotaq tahirímé se sainkéra págegeue morá ké íre miáthro irino.

²⁷ Wehukéninká ayahnsa kira wéhné ménsámehnsá meyanieéna wene nahupeq pehipi íre kibekorahire. Írakaumo. Ebeqme wega ayahnsa kira wéh táhtoqme táhru táhruarena anehe wene nahtapeqté ménsámehnsá pehipi meyhárahire úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátiáthro. Ahbabárára Manikánsabe abehq éhwéh atáh kéwé Manikánka mi ke kaweraritahráhéna mi ahbábáq íre ahrreraq matiankehe.

²⁹ Peh morá Manikáne Awansabe abehq éhwéh atéh ánimé Manikánka mi aní íre insahwé atankéhe. Mi ahbábáq peh ahrreraq matiankehe úwe.

³⁰ Sega, Owainawanka Sísá séhréh atéhre unsabe Sísaga mi ehwéh irarúwe.

Sísane anowaréh ábákawaréhwe inseréhbo i ehwéhne.

(Mátíyu 12.46-50; Áríka 8.19-21)

³¹ Sísane anowareq ábákawaréhreqka séra máhpeq iriwe méra mó keyábé, Sísansabé, Mahbeq tuo teawéro uwe.

³² Uwara áhnte wehekéq weba sáhatawéra wensabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq méra arensabé áhrahowe uwe.

³³ Uwana Sísaga sensabé, Náinoreq náníbáqmarinseq inseréhbo éna

³⁴ weba sáhatio ke tagéna, Itewe náinoreq náníbáqmarinseq móe.

³⁵ Maniká awahbeh arámbéhri mirao kewé náníbáqmari móe. Náinahnoreh wóe. Náinoréh wóe úwe.

4

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.1-9; Áríka 8.4-8)

¹ Sísaga káwehu ayehráq tunse mó síwáhnorúwe. Síwáhnorúwara íregárita q weba sáhatio púana wega wánípipeq ko sipíípéq kibekue tútuue míowe. Tútuue míowara moke mío kega arahwéra q míowana

² wega áhnte pabeqme ehwéh síwáhnorúwe.

³ Síwáhnoréna, Teiníboq írátiáthro. Ayu suitabé aninká ayu suitabanieéna pokire.

⁴ Suitabehta q mó ayú ahta q megirana kabaranka sésiq nehre.

⁵ Mó ayú kiruraq megirana pehgáriq marákó kéh púana mi ayú apubúue kiapoue kíréhre.

⁶ Anotah patáhitag tamurupague ánúq piéh púana ehyatagire.

⁷ Mó ayú náwe tarúitáq megirana náwe kirena kárigariirana íre kawerue kíréhre. Minayabe sera íre íyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákórát megirana kiapoue kirena áhnte será íyéhre. Mó ayú 30 íyéhrana mó ayú 60 íyéhrana mó ayú 100 íyéhre.

⁹ Íre parosa áhréákák kéó, kawerue íráhro úwe.

Sísaga ayu pabeqme ehwéh áwahe pahsuo ehwéhne.

(Mátíyu 13.10-17; Árúka 8.9-10)

¹⁰ Áhnte kegá íre míótaq airápété téhranité Sísá kéro kereq mitaq míó kereqka pabeqme ehwéhnsábé áwahe kasenuwe.

¹¹ Kasenuwana Sísaga sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéhmé áwahe ite sokigi aiena mó ke peh pabeqme ehwéh teri terinuge.

¹² Minayabe mó kegá siuranka tagéra sirupipeq íre tagariahrahowe. Sene siahrega irera sirupipeq íre írátiahrahowe. Minayabe sene ahbabáq sansa peh kéhrana Manikánka sene ahbabáq íre kaweraritena peh ahreraq matiankehe úwe. *(Aisaia 6.9-10)*

Sísaga moke pabeqme ehwéh teriunsabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 13.18-23; Árúka 8.11-15)

¹³ Sísaga sensabé mó mahraréna, Ite mah pabéqmé éhwéh íre iraho? Mó pabeqme ehwéhmé árahue iranéhbo?

¹⁴ Ayume Manikáne kaweq ehwéhne. Ayu suitabé anínká mi kawéq éhwéh teri terinire.

¹⁵ Ahtapeq megi ayumé wehukega Manikáne ehweh íráhwana owainawanka sirupipeqté mi ehwéh apubúue seaebóire.

¹⁶ Kiruraq megi ayumé apubúue kiapoinserah wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq eyoyóera apubúue kowe atáhwe.

¹⁷ Manikáne ehwehna sirupipeq íre ánú piéhnsábé pehgáriq tanáhráq sehgiówe. Manikáne ehweh sehgiónsábé mó kegá siwioqnahwana íre kaweq sunúq sire. Mi tanáhráq sega apubúue túbáh agéra Maniká áúwáhwe.

¹⁸ Náwe tarúitáq megi ayumé wehukega Manikáne kaweq ehwéh irera sehgionehe íwiáhéra

¹⁹ mah marákó marákóipéqté náneqsabé iwíáh kikiréra sene áhnte matiáh ménsáméhnsánsábé sirutaboirowana mó mensáméhnsánsábé aigará pabekire. Náwe soagirana sera íre íyéhmé mi kegá Maniká awahbeh sansá íre sehgiowe.

²⁰ Kaweq marákórát megi ayumé wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq tábúsoqme iwíáhowe. Kaweq marákórát kaweq será íyéhnsaréh sega mi ehwéh sehgiéra Manikáne arambehri kawerue miraowe. Kawerue miraéra mó kegá 30 tahnsá árámbehriowara mó kegá áhnte 60 tahnsá kaweq arámbehriowara mó kegá peh íregáritaq 100 tahnsá áhnte kaweq arámbehriowe úwe.

Sísaga téhreh naneq íre akariaráhnsábé pabeqme irarú ehwehne.

(Árúka 8.16-18)

²¹ Sísaga sensabé mó mahraréna, Áráhmu mewe setaq eheq maraho? Antehyatáté áráhmu íre akariaráhwe. Máhriq tahbé tehnopeq íre máráhwe. Írakaumo. Kaweruwe téhrankeheéq peh tahberapeq maráhwe.

²² Amahnága moke kopípéq kéh náneqme mókake ábóraq kanae. Moke akariuriéh náneq moq ábóraq kanae.

²³ Íre parosa íáhréákák kéó, kawerue íráhro úwe.

²⁴ Sísaga sensabé mó mahraréna, Itega íréhra ehwéh iwíáhue íráhro. Itega mó ke náríranserah Manikánka mína tahnsanue náinkéhe.

²⁵ Matíéh ání Manikánka mó náwinkéhe. Íre matíéh ánimé Manikánka wene pehgáriq naneq meyankehe úwe.

Ayu kíréhnsábé pabeqme ehwéhne.

²⁶ Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime wehukenínká ayu marakóipeq suitabehserahne.

²⁷ Inokáheq sugayugaéna ahbiahipeq irigéna wene arambehirana ayume kiapoue kíréhre. Kiapoue kíréh sánsámé suitabeh anínká íre ahtebehre.

²⁸ Marakóga mirainka ménsámehnsá kirena íyéhre. Ebeq ánáh kiapoue kirena anehe sera iyena nera kéhre.

²⁹ Ménsámehnsá nera kéhtáq pokatate serame apiwe meyháwe. Nera kéh púara apiwe meyháwe úwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.31-32; Áruka 13.18-19)

³⁰ Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aneq tahnsáne teinínkono? Minayabe aneq pabeqme ehwéh teinínkono?

³¹ Manikánka wahnah wahnahnime sotápéq uqmaréh ayu tahnsane. Mi ayúmé íre mó sotápéqté áyú tahnsane. Írakaumo. Mi ayúmé pehgáriq ayúne.

³² Wehukéninká mi pehgáriq áyú wene sotápéq uqmatarana kirena anotah awánká úkéna moke mó mensáméhnásá kiotaikire. Awankánirana anotah ayáhnáwé kéhrara kabaramarínká ayahnaweraq surahéra sene nah mitaq áhpeq piáhwe úwe.

Sísaga peh pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Mátíyu 13.34-35)

³³ Sísaga áhnte mina tahnsa pabeqme ehwéhne Manikáne ehweh teriuwe. Sirupipeq mi ehwéh iwíáhue írahrahunserahnue teriuwe.

³⁴ We kéro keyabé epéq moke pahsuqme síwáhnoréna peh mó keyabé pabeqme ehwéh teriuwe.

Sísaga irarúnka sóiriq táqnáigú ehwehne.

(Mátíyu 8.23-27; Áruka 8.22-25)

³⁵ Mi wehekáh tupekinaútaq Sísaga we kéro keyabé, Káwehu seberaebéq pokonehe úwara

³⁶ we kéro kega míbeq sáhuríó ke suera Sísá míó sípí kéwewera Sísá meqmera kuwe. Mó sipwárinakákáq moráráq kuwe.

³⁷ Anotah sóirírúwana wáninka sípiipéq kiegambéh agu aguúwana sípiipéq wání obenkíkinaútaq

³⁸ Sísawe sípi ambarupéq ayahqno kunubaraq sugowe. Sugowara sega Sísá iriatera wensabé, Íwáhnoraníno, ite wánípipeq pukonehe únayabé anetaníbo iwíáhono uwe.

³⁹ Úwana Sísaga irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Pehwehrue mé túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wáninka moq túbáh agúwe.

⁴⁰ Túbáh agúwana wega sensabé, Aneqsabé áhreoó? Aneqsabé ínénasabe íre aiq pútare aintaho úwara

⁴¹ sega anotahtaq áhreéra seye náhenéra, Mah animé ineseó? Sóiriqkakákáq wáninkakaq wene ehweh írehre uwe.

5

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.

(Mátíyu 8.28-34; Áruka 8.26-39)

¹ Sísareq we kéro kereqka sípi kéwewera kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kérása kené marakórápéq kuwe.*

² Sísá sípiipéqté tueagúwana míbeqté ánimé owainawanka subiqmaq subiqmarú aninká wehuke maisia ónámáripípeqté séna weba súwe.

³ Mí aninká maisia ónámáripípeq kaegaeuwara wehukega wene aigárátaq ayahnkaratáq séniraté táhru táhru aruqaruruwana suraqsu suraqsurú púara íre saiqnariahrahuwe.

⁴ Wene ayahpíte sání sabirue surasuq surasuréna wene aigárápíte sání piteruq piteruruwe. Segá táhtorótaq íre ambubu atiahrahuwe.

⁵ Inokáhpeqkakákáq wéhékáhnkakaq ahriahri we maisia ónámáripípeqté sáwéhrapeqté kare kareéna kenkawéhrate wene anonka amurúruqme kirasuq kirasuruwe.

⁶ Sísaga sípiipéqté kiuwana mí aninká móbeqte we tagéna pehbeheráh weba sure wensabé áhtó púana arehunseraráq sewíowe.

⁷ Sewéna kareéna, Sísao, are íopeqté Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraintaníbo? Íopeqté Manikánka tagaríéhtáq níeraníneho úwe.

⁸ Sísaga wensabé, Owainawano, we auwe pokúno atonsabe mí ehwéhnsábé kareúwe.

⁹ Kareúwana Sísaga wensabé, Arenáwiq tenio úwana mí aninká, Ite áhnte míonayabé néníwíq Íregáritare éna

¹⁰ Sísansabé, Ite mahtaqté kaqme íre wahto eqmaq iuwehneho úwe.

¹¹ Wahtotaq sáwéhrapeq íregáritaq poeráhqká náwe sahtaqme nowara

¹² owainawamarínká Sísansabé, Mí poeráhqmáripá eqmaq iuwo éra, Póeráhqne sirupipeq míanehboq ite pokoro aito éra pagu pagunuwe.

¹³ Pagu pagunuwana Sísaga kowe aritowara owainawamarínká wehukení auwera póeráhqmarínké sirupipeq kowíówara 2táhúséni (2,000) póeráhqmárinká sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq wánínkuwe pukuwe.

* 5:1: Kérása marakó mó awíq kéhre. Mátíyuga sehiranú pukúipéq marakó awíq Káráae kéhre. Mátíyu 8.28 tagáhno.

¹⁴ Póeráhqtaq wahnahnu kegá tagéra pehbeheráh pokue sotápéq mió kereq sene nahtapeq mió kereq koreriúwara seraganehéera suwe.

¹⁵ Sísaba suwana owainawamarí kaqauwo aninká kaweq iwíáhorahéna aneranerue tútuue miówara su kegá tagéra áhreuwe.

¹⁶ Áhreuwara tago kegá kawerato ehweh su ke teriera póeráhqmari puku ehwéh teriúwara ¹⁷ sega Sísansabé, Itene marakó sue pokúno éra pagu pagunuwe.

¹⁸ Sísá sípiipéq kiasague pokinaútaq owainawamarí kaqauwo aninká wensabé, Íné are kéranie úwe.

¹⁹ Kéranie úwana Sísaga ahqáho atena wensabé, Arenawahpeq pokue íné arene Wahnahka arensabé nirutaboírue kawerató éhwéh arenawahrah korerio úwe.

²⁰ Úwana wega pokue Tékápórísa marákórápéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Sísaga we kawerato ehweh koreri terinuwara moke író kega áhtenuwe.

Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganíq ato ehwehne.

(Mátíyu 9.18-26; Áríuka 8.40-56)

²¹ Sísaga sípi kéwewena kure Kehrari kawéhú seberaebéq seuwekúwara áhnte wehekéq weba sáhuriówe. Káwehu ayehráq miówana

²² Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh ání Sáírúsaga mitaq séna Sísá tagéna áhtó púana wene aigárápí káuqmunue arehunseraráq ména wensabé,

²³ Nániyahu pukinaire. Wenaneq koráhtoréhmana kaweraginkehboq máho. Oga míankehboq máho éna pagu pagunúwana

²⁴ Sísaga we kérowe.

We kérowa áhnte kegá moráráq kure Sísá kú ahtápéq we pehentáruq we pehentáruue kuwe.

²⁵ Awahre iní kure airápété téhtaré ópéq áhnte ópéq wene korahq íre taraqnágia peh tuerueúwe.

²⁶ Peh tuerueúwana wega áhnte sotéh kébá poku pokuúwara sega we áhnte érawúwana wene móne sinsinue parabarúwana íre kaweragúwe. Íraukaomo. Anotah íroke awáhréúwe.

²⁷ Mí ininká Sísá éhweh irena áhnte kegá moráráq kutaq

²⁸ wewe náhenéna, Íné peh wene korósi koráhtoráhnraqmé kaweraintankéhe úwe.

²⁹ Áhnte wehekéqká kígiúwana awahre ininká Sísá anehepeq sure wene korósi koráhtorowe. Koráhtorowana wene korahq apubúue taraqnágúwana wene arupipeq iwíáhéna, Íné aiq kaweraintéhre úwe.

³⁰ Úwana Sísaga iwíáhéna, Ínéga inse kawerawogó éna pabeqme, Néne korósi insega táhtorehro kasenuwe.

³¹ Kasenuwara we kéro kega Sísansabé, Áhnte kegá are paguno púah aneqsabé, Néne korósi insega táhtorehro eno uwe.

³² Úwana Sísaga táhtoro aní taganieéna aurankaúwe.

³³ Kawerato ininká, Íné aiq kaweraintéhre éna áhre iransánéna Sísaba sure arehunseraráq sewéna moke teawuwe.

³⁴ Teawuwana Sísaga wensabé, Náinahnoo, arega aiq pútare aintahnaga kaweratóge. Are awaho aní míaniewóne. Pehwehrue pokéwahnó úwe.

³⁵ Pehwehrue pokéwahnó úwara wahnah aniné nahtapeqté táhmaro kegá sure abowansabé mahraréra, Areniyahu aiq pukire. Aiq puki puah síwáhnori aninká sinsabé ahqáho ato uwana

³⁶ Sísaga sene ehwehnsabé íre iwíáhia abowansabé, Íre áhreúno. Peh aiq pútare ainto éna

³⁷ áhnte we kéro keyabé, Mahtaq míahro aritena peh morá téhq abáráhré Sémísireq Sónireq mó aní Pítareq meriqmena pokúwe.

³⁸ Pokue mi wahnáhné nahtapeq sutaq irobibiu ke tagówara áhnte ibiséra anotah íbitunátúnánuwe.

³⁹ Íbitunátúnánuwana Sísaga nahupeq kibekéna irobibiu keyabé, Aneqsabé áhnte ehwehnéq íbitunátúnánoo? Mah ahrári íre airaiq pukia peh sugéhre úwara

⁴⁰ sega awiréh atówe. Awiréh atówana Sísaga ómi mió ke máhpeq kaqsuena mi ahráriné anoiboreq we kéro kereq meriqmena ahrarine máhriqtapéq pokúwe.

⁴¹ Pokéna wene ayahnkara táhtotawéna wewene ehwehraq mahraréna, Tarita kumie úwe. Tarita kumie úmé, Ahrario, ínéga teawúge. Irigúno úwe.

⁴² Irigúno úwana wega apubúue irigéna ah noguwe. Mi ahráriné ópeqme airápété téhtaré ópéq miotaq pukuwana Sísaga iriatowe. Iriatowara tago kegá áhtenuwana

⁴³ Sísaga wensabé, Mó kegá írhboq íre teriéro éna wenanoibonsabé, Iteriyahu táhutahuq náwétáo úwe.

6

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé suwahríó ehwehne.

(Mátíyu 13.53-58; Áríka 4.16-30)

- ¹ Sísaga mitaq suena wenawahpeq pokúwara we kéro kega kérowe.
² Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwara áhnte író kega áhtenuwe. Áhtenára mahraréra, Wega irari ehwéhme eheqte ehwéhpo? We árahue ahtebia ání úkurairo? Wega ótaq sansámári árahue mirairo?
³ We peh nah pe tagariéh ání míre. We Máhríane ahninkáwá wíre. We Sémísireh Sósépareh Súrásareh Sáimónirehne siwahwá wíre. Wenanahnoreh mahtaqté ánimári móe éra wensabé abiahnsa atówe.
⁴ Abiahnsa atówana Sísaga sensabé, Manikáne ehweh irari anínsabé mó ke suwahpeqte kégá iwiáh iwiáh atáhwe. Peh morá wenawahpeqte kéreq wenawahraheq wene nahtapeq kaegaeo kereqka wensabé íre iwiáh iwiáh atáhwe úwe.
⁵ Mibeqté kégá wensabé íre aiq pútare ató púana wega mitaq ótaq sansá íre áhnte miraorahúwe. Peh táhmaro awahré ké táhtorena kaweraritowe.
⁶ Wensabé íre aiq pútare atónsabe Sísaga áhtenuwe.

Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.

(Mátíyu 10.5-15; Áríka 9.1-6)

- Sísaga mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue kosíwáhnorúwe.
⁷ Wega we kéro ke airápété téhranítyábé síáhrabéna mó mi anité mó mi anítue eqmaq suowe. Eqmaq suanaútaq owainawamarí kaqsuagehéna wega págege aritena
⁸ sensabé, Ite ahtapeqsabé tópahme unahmé mónewe íre meyháro. Peh morá pegiqnáhnkara meweq
⁹ súu sukiwe pokoro. Téhtaré síóti íre sukióro.
¹⁰ Ite mó ke suwahpeq kirataq peh morá ániné nahupeq kaegaeoro.
¹¹ Wehukega ite íre mehweh aitera itene ehwehnsabé iuwahriehre irataq sene nah sueq itene ígarátáq kahna tanáhúq poruarueq pokoro úwe.
¹² Úwara eqmaq suo kega pokue mó kehinánsabé mahraréra, Kaweraitankéhboq itene ahabábáq sansa sueq kaweqtaq míáho teri terinuwe.
¹³ Segá áhnte owáináwámári kaqsuera awahre ke óríwi awánká sérá ano abaq sitera kaweraritówe.

Sóni wání meri merinú aní pukú ehwehne.

(Mátíyu 14.1-12; Áríka 3.19-20, 9.7-9)

- ¹⁴ Sísá éhweh mitaq teri mahtaq terinuwana anotah wahnáh ání Érótiga irowe. Táhmaro kegá iraréra, Sóni wání meri merini aní pukéna mó oga úkurai puana amahnága págege otáq sánsánire uwe.
¹⁵ Uwara mó kegá, We Éráisa wíre uwara mó kegá, We Manikáne ehweh irari anímé naho Manikáne ehweh iraru ke tahnsa aní míre uwe.
¹⁶ Uwana Érótiga Sísá éhweh irena mahraréna, Ínéga ayahqno kiraq áuwátáu anímé Sóni we mó oga úkuraire úwe.
¹⁷⁻¹⁸ Sóni oga míotaq wega Érótingsabé ehweh atena mahraréna, Arenábáqne ahre meronawe Mósísiga sehgióro ú ehweh aiq anterutone úwe. Érótiga wenábáq Pírípine ahre Éróriása meyonnsabé Sóniga wensabé ehweh atowana meyo inínká mi ehwéhnsabé ayeहितónsabe Sóni abiahnsa atowe. Abiahnsa atowana Érótiga sóntía keyabé, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáhro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe.
¹⁹ Móátówana mi iní Éróriásaga Sóninsabé abiahnsa atataú púana Sóni subiq suanie iwiáhúme íre miraorahúwe.
²⁰ Érótiga Sóninsabé áhtenána iwiáhéna, We íre ahabábáq ani peh kaweqtaq mía míai aní míre éna, Pehragahro únsabe mó kegá Sóni íre subiq suahráhuwe. Érótiga Sónine ehweh irotaq iwiáh kikíréna peh Sónine ehweh ireyabe awahbówe.
²¹ Érótime anowagá we maqmio ahrraq ko tanáhráq sútaq wega anotah tahutáhúq kawerarena wahnah wehwárinseq sóntía wahnáh wehwárinseq Kehrari marákórápéqté áhnte moné ko wehwárinseq kirabo aritowe.
²² Éróriásane ayahunkawagá seba séna ábáhrúwara Érótimeq weba táhutahuru kereqka ábáhrúnsabe áhnte iwiáh iwiáhuwe. Minayabe Érótiga mi ahráriyábé, Arega nánio ina naneq náwinie.
²³ Pópoqnahga tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge. Arega nánio ina naneq náwinie. Wahnahnu naneqsabé ákáhtaq nánio inaraqmé náwinie úwe.

²⁴ Úwana ayahunkawagá tueyokue wenanonsabe, Aneq nánio ininkono úwana wenanoga, Sóni wání meri merini aniné ayahqno nánio úno úwe.

²⁵ Úwana wega pehbeheráh kibekéna Érótingsabé, Íné Sóni wání meri merini aniné ayahqnsabe nire. Amahnága kunubaipéq maqme nánio úwe.

²⁶ Nánio úwana Érótiga mi ehwéh irotaq wene arupipeq áhnte umeh agúwe. Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge ú púana wene arupipeq iwíáh kikiruwe. Ínéreq táhutahuro kegá néne ehweh írah púana nyehítéhneho éna, Mi ahráryábé íre ahqáho atahráhuwe.

²⁷ Minayabe wega sóntia anínsábé, Sónine ayahqno kogiraqme mewe súno éna apubúue eqmaq suowana tunse karábúsiipéq Sónine ayahqno kiraq suowe.

²⁸ Kiraqme kunabaipéq maqme mewe séna mi ahrári awuwana wenano móawuwe.

²⁹ Sóni kéro kega we subiq súo ehweh irera sure wene anonka sesehgiwera maisia ónápípéq móarówe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kiraboú ehwehne.

(Mátíyu 14.13-21; Árúka 9.10-17; Sóni 6.1-13)

³⁰ Sísaga eqmaq suo kega weba kouwekéra sega mirau ehwéhnikákáq síwáhnoru ehwéhnikákáq moke teawúwe.

³¹ Íregárita qéra séra unsabe Sísareq we kéro kereqka íre táhutahurorahu puana Sísaga sensabé, Máhoró. Ahrenagehboq itebataq abatapi pokonehe úwe.

³² Minayabe sípi kéwewera kure sebataq abatapi pokuwe.

³³ Pokuwara áhnte kegá sípi tagéra, Sísareq we kéro kereq aiq tagóne éra sensuwahpeq suera peh marakóipeq pehbeheráh kure Sísá kinaúabeq kuwe.

³⁴ Sísaga koráwégútaq áhnte wehekéq tagéna sensabé arutaboiraritowe. Íre wahnahnakákáq sípísípíq tahnsa mió puana sensabé arutaboiraritena áhntetaq síwáhnorúwe.

³⁵ Íó tupekinaútaq we kéro kega Sísaba séra wensabé, Mótaq penkinae. Mahtaq peh abatapi púah

³⁶ mah kegá so kéh marákóráq wahtotaq kehiná suwahpeq táhutahuq kobaiqmaragéhboq eqmaq suo uwe.

³⁷ Úwana Sísaga sensabé, Itega mah ke táhutahuq kirabooro úwara sega wensabé, Ite áhnte moné 200 Kína meweq páréti kobaiqmaqme kiraboonehnkono uwe.

³⁸ Úwana wega sensabé, Páréti árahue kehro? Koragahro úwara sega kosáhnshahera Sísansabé, Párétiwe moberíah kéhre. Pahme téhtaré kéhre uwe.

³⁹ Úwana Sísaga mió keyabé, Narunarunitaq isepí kiria mahpi kiriaue tútuue miáthro úwara sega miraue tútuue miówe.

⁴⁰ Áhnte ke 100 wehekéq morabí isepí tútuue mía 50 wehekéq morabí mahpi tútuue miáwe. Miraue kiranéhnue tútuue miówe.

⁴¹ Sísaga mi moberíah párétiákáq téhtaré páhnkákáq mewena íopeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atena páréti keqme we kéro kega kiraboigeheéna náriuwe.

⁴² Náriuwara ómiga nowana siyahbankirowe.

⁴³ Siyahbankirowara páréti arahqkakaq pah arahqkakaq airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkíq márówe.

⁴⁴ Mi táhutáhúq no wehwé íregárita q 5táhúséni (5,000) weh wóe.

Sísaga káwehu wání abobóráhtaba nogu ehwehne.

(Mátíyu 14.22-33; Sóni 6.16-21)

⁴⁵ Míowana Sísaga we kéro keyabé, Sípiipéq kiasagoro. Seberaebéq ite nonótáh Pétásáira suwahpeq pokoro éna apubúue eqmaq suena mió keyabé, Iteruwahpeq pokoro éna

⁴⁶ mítaq suena púrerinieéna sáwéhrapeq kiuwe.

⁴⁷ Penkútaq we kéro kega sípiipéq káwehu ákáhpi míowana Sísaga webataq marakóipeq miówe.

⁴⁸ Míowara siuratapeqté anotah soirírúnsabe awankátate wání subame kéra ahyanhyanuwana sóiriqka saiqnówana tagówe. Ahyahbinkerotaq Sísaga wání abobóráhtaba seba kure kótaikinaútaq

⁴⁹ sega we tagéra, We wahnsa wíre íwíáhéra kareuwe.

⁵⁰ Ómiga we tagéra anotah ahréera kareuwana Sísaga sensabé, Pehítaq miáthro. Íné úge. Íre áhreoro úwe.

⁵¹ Sísaga sípiipéq kiasagéna sereq kiwíowana sóiriq táqnáigúwara sega anotah ahténuwe.

⁵² Áhtenára páréti keqme kiraboúnsabe sirupipeq íre iwíáhía peh íre irasa miówe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwehne.

(Mátíyu 14.34-36)

⁵³ Sega sípiipéq kure seberaebéq kéréwégue Kénésáréti marákórápéq kure mitaq sípi arahwéraq móárówe.

⁵⁴ Móárówara mío kega tagéra, Sísá wire éra

⁵⁵ pehbeheráh sensuwahrahba pokue, Sísá míehre mitaq teri mahtaq terinuwara awahre ke sene máhriqkákáq meriqmera weba móritówe.

⁵⁶ Sísaga moke mi ke suwahpeqkákáq moke táhúniépéqkákáq úpeqkákáq nogutaq sega awahre ke máhkétirapéq móritówe. Móritera Sísansabé pagunera, Awahre ke arene korósi aiq táhtoragehe uwara wene korósi táhtoró ke moke kaweragúwe.

7

Manikáne ehwehnka iteinahbúréhne sansá kiotaikire i ehwéhne.

(Mátíyu 15.1-9)

¹ Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sarúsarama suwahpeqte sure Sísaba sáhatiówara

² we kéro kega siyahnkara íre pabeq paberia pehipi nowara tagowe.

³ Péhrasi kereq moke mó Asiu kereqka sinahbúwárehne sansá sehgiro puara ahriahri ebeq siyahnkara pabeq paberaruera anehe táhutahuq aruqaruruwe.

⁴ Máhkétirapéqté séyéutaq sega ebeq mósosuera anehe táhutahuruwe. Sega sinahbúwárehne sansá áhnte mó sansá miraéra káhpuwe antehyamé tíniwe pabeq pabeq aruqaruruwe.

⁵ Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sísansabé kasenéra, Iteinahbúréhne sansámé are kéréh kéga aneqsabé anteruera peh náwíqkakaq síyáhnkárátáté táhutahuq naho uwe.

⁶ Uwana Sísaga sensabé, Itewe peh kopérahpéro ke wóe. Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga naho Manikáne ehwehnka mahraréna, Mah kéga néniwíq síwéhrate pankerera peh sirupipeq ínénsabe íre suwahbehre.

⁷ Sega wehukega sehgióro e ehwéh síwáhnoréra, Mahnawé Manikáne sansáne ewe. Minayabe sega ínénsabe péhepehe iwíáh iwíáh aintáhwe úwe. *(Aisaia 29.13)*

Itega miraonsabé púkúipéqté éhwéhnká aiq irarire.

⁸ Itega Manikánka sehgióro ú ehweh sueq peh wehukene sánsá ambubu atawéq sehgirowe úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Iteitene sánsá sehgióneheéq Manikánka sehgióro ú ehwehnsábé anetaníbo éq anterúáhwe.

¹⁰ Mósísiga naho mahraréna,

Iteinoibone ehweh ireq se séhréh aritáhro úwe.

Wega mó mahraréna,

Wenanoibonsabé íre kaweq ehwéh aritéh áni subiq súáhro úwe. *(Kisim Bek 20.12, 21.17)*

¹¹ Manikáne púkuga miraué irariraq itega síwáhnoréq, Wehukeníká wenanoibo séhréh aritahráhi monéboq mó naneqpopoq matawéna wenanoibonsabé mahraréna, Mahnawé Maniká íre áwátáutaq tahirímé náiyú írino íre.

¹² Wehukeníká miraué irariraq itega, Mi anínká wenanoibonsabé anetaníbo ime aiq kawerire. Wega se íre séhréh aritéhmé aiq kawerire ewe.

¹³ Minayabe iteitene ehweh sehgiónsábé Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhwe. Mahna tahnsa sánsá áhntetaq mira aruqaruréq mó keyabé, Itene sánsá sehgióro aritáhwe úwe.

Sísaga, Wehukéniné arupipeqté iwíáhga ahabáratáhráhire ú ehwehne.

(Mátíyu 15.10-20)

¹⁴ Sísaga mónkákáq mitaq mío keyabé, Ínéba sewíáhro. Ite ómiga néne ehweh ireq iwíáhue tagahro.

¹⁵ Wehukeníká táhutahurinka íre ahabáratéhre. Íraukaumo. Peh morá wene arupipeqté iwíáhga ahabáratáhráhire.

¹⁶ [Ahreakaq kéo, mah ehwéh írátíáhro úwe.]

¹⁷ Sísaga weba sáhatió ke suena nahupeq kibekúwara we kéro kega mi pabéqmé éhwéhnsábé kasenuwe.

¹⁸ Kasenuwana wega sensabé, Ite moq íre írátíaho? Wehukeníká táhutahurinka íre ahabáratéhre. Minayabe íre iraho?

¹⁹ Táhutahuqka wehukéniné iwíáhipeq íre túire. Peh ahmbiupipéq tunse tueagire úwe. Sísaga mah ehwéh irarúmé, Moke táhutahuq nah naneq mire úwe.

²⁰ Sísaga mó mahraréna, Wehukéniné arupipeqté iwíáhga ahabáratéhre.

²¹ Wehukéniné arupipeqté, wene iwíáhipeqté, ahabaq iwíáh áhwárehre. Íre kaweq iwíáhwé, mahbi ahrari abariéwé, aebówé, wehuke subiq suwéwé,

²² mó aniné ahre weh abariéwé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime, íre kaweq sansámé, péhepehenéwé, íre mirao naneq miraime, mó anínsábé íre kaweq iwíáh atewé, éhruruéwé, píribahriéwé, saiyoéwé,

²³ moke mah ahbábáqmé, wehukeníne arupipeqté áhwárehre. Mahnawarinká wehukení ahbábáratéhre úwe.

Nahnso inínká Sísansabé kawerue aiq pútare ato ehwéhne.

(Mátíyu 15.21-28)

²⁴ Sísaga mitaq suena Táíya suwahpeqte kéné marakórapeq pokúwe. Pokéna nahupeq kiena, Íné mahtaq míónsábé mó ke teriyeho úwanawe we kopípéq íre míahrahúwe. Írakaumo.

²⁵ Owainawanka wene ayahunkawa subiqmaq subiqmarú inínká Sísá miéhre u irena apubúwe sure Sísansabé áhtó púana wene aigárátáq arehunseraráq sewíowe.

²⁶ We mitaqté náhnso ínínéna Káríki ehwéh íro iní míre. Wega Sísansabé, Nániyahu subiqmaq subiqmari owáínáwá segasuo teawuwe.

²⁷ Teawuwana Sísaga wensabé, Ebeqme animárinká táhutahurigehe. Sene táhutahuq mewe iamáripá tuparuewé íre kaweq sansáne.

²⁸ Úwana wega Sísansabé, Anotah aníno, arega irarénawe aiq pútaróne. Iamarínká animáríné siyahpíte megí apípi táhbe tehnopeqte mewe nahtaq sibowágá íre kaqsúéhre úwe.

²⁹ Úwana Sísaga wensabé, Arega irarénayabé seuwekúno. Owainawanka areniyahu aiq auwena pokire.

³⁰ Aiq auwena pokire úwana wene nahtapeq pokue tagówana owainawa kaqauwo aní aiq auwawana wene máhriqtaq awahoraq míowana tagówe.

Sísaga ahre parosa íre ehwehnorahi aní kawerato ehwehne.

³¹ Sísaga Táíya suwahpeq suena Sáíróna suwahpeq kótaikéna Tékápórísa marakórápéq tuena Kehrari kawéhútaq kúwe.

³² Mó kegá ahre parosa aní íre kaweq ehwéhnu aní Sísaba meqmera suwe. Segá Sísansabé, Kaweragínkehboq arene ayahnkaratáté táhtoro uwe.

³³ Úwana Sísaga mí aní meqmena mípi sáhurió ke suena móbeq pokue wene ayahnobeqtaté mí aniné ahreipeq paroqmatawéna anehe wene ayahnobeqtaq tehqniarena mí aniné anehbíraq marena

³⁴ Íópeq tagéna ahyanahyanéna ahre parosa anínsábé mahraréna, Épátae úwe. Mí ehwéhnumé, Ahre sio úwana

³⁵ wene ahre siatowana wene anehbí kaweragúwana wega kaweq ehwéhnuwe.

³⁶ Sísaga wensabé, Mó ke teriyeho úwara sega mó ke teriúnsabe wega teriyeho uge úwara sega áhnte mó ke teri terinuwe.

³⁷ Mí ehwéh író kega anotah ahténéra mahraréra, Wega moke kawerue miraire éra ahre parosa aní íro atéhre. Íre ehwehnorahi aní ehwehnuóno atéhre uwe.

8

Sísaga 4 táhúséni (4,000) weh kiraboú ehwehne.

(Mátíyu 15.32-39)

¹ Mitaqkake áhnte kegá Sísaba sáhatiówana se táhutahuq íre konsabe Sísaga we kéro keyabé síahrabéna sensabé,

² Mahtaq míáh kegá ínéba apahtáro wéhékáh míáhnásábé amahnága se táhutahuq íre kéh púana sensabé nirutaboíruge. Íre kirabo aritasa pehipi eqmaq súáhnaraq ahtapeq siunúnkaq surahiyeho. Pehipi íre eqmaq suaníe.

³ Sene nahtapeq eqmaq súáhnaraqmé sirupibiyabé ahtapeq siunúnkaq márunsurahoneherawoe. Táhmaro míáh kegá íre wahtopeqte surowe úwe.

⁴ Úwara we kéro kega wensabé, Mahtaq peh abatapi míre. Mah ke awehraq tahutáhúq nagehboq árahue áhnte tahutáhúq meyhárhuno uwe.

⁵ Úwana Sísaga wensabé, Árahue paréti kehro úwara abapete téhtaré kéhre uwe.

⁶ Sísaga weba sáhurió keyabé, Marakóraq tútuoro éna mí abápété téhtaré paréti mewena Manikánsabe, Kaweróne atena paréti keqme we kéro kega míó ke kiraboigeheéna siuwara sega moke míó ke náriúwe.

⁷ Segá táhmaro káriq pah kowana Sísaga Manikánsabe kaweróne atena we kéro keyabé, Minaakaq kirabooro úwe.

⁸ Kirabooro úwara míó kega nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé abapete téhtaré páhsikéti úsawe obenkiq márówe.

⁹ Peh íregáritaq wehuké 4 táhúséni (4,000) ke míówe.

Sísaga mí ke eqmaq suena

¹⁰ sípiipéq apubúue kiasagéna wereq we kéro kereq kure Tárámánúta marákórápéq pokuwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.
(Mátíyu 16.1-4)

¹¹ Péhrasi kegá Sísaba séra wensabé ehweh atera, Manikánka are séhréh atahna taganehboq íópeqté ótaq sansánúno uwe. Ótaq sansánúno éra we áhwárawe tagowe.

¹² Áhwárawe tagowana Sísane arupipeq págege agúwana wega mahraréna, Amahnága oga míáh kegá aneqsabé ótaq sansá tagéyabe suwahbehro? Teiniboq írátíáhro. Segá ótaq sansá íre tagagehe. Ahqáho. Írakaumo úwe.

¹³ Írakaumo éna Péhrasi ke suena sípi kéwewena kэрáwégue seberaebéq pokúwe.

Páréti muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.
(Mátíyu 16.5-12)

¹⁴ We kéro kega páréti meweyabe sibitagúwara peh morá páréti sípiipéq kowe.

¹⁵ Sísaga sensabé págegeue mahraréna, Tagariáhro. Péhrasi kereq Érótireqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

¹⁶ Úwara sega seye náhenéra, Ite páréti íre kéhnsabé Sísaga mi ehwéh teíre uwe.

¹⁷ Uwana Sísaga sene ehweh ahtebéna sensabé kasenéna, Ite páréti íre kéh éhwéhmé aneqsabé sío síoo? Amahnága teiú éhwéh íre iraho? Itene irupipeq íre ahtebaho?

¹⁸ Itene iurame kéhraaq íre tagariaho? Itene iahrewé kéhraaq íre írátíaho? Ínéga mirauraume ite íre iahrerraq kehro?

¹⁹ Ínéga 5 táhúséni (5,000) weh moberíah páréti keqme kirabourautaq arahqmé árahue unáh úsawe obenkíq matoo úwara sega wensabé, Airápété téhtarée uwe.

²⁰ Uwana Sísaga sensabé, Mó ke 4 táhúséni (4,000) weh abapete téhtaré páréti keqme kirabourautaq arahqmé árahue unáh úsawe obenkíq matoo úwara sega wensabé, Abapete téhtarée uwe.

²¹ Uwana wega sensabé, Minayabe ite amahnágaakák íre iraho úwe.

Sísaga aura pira áni kawerato ehwehne.

²² Segá Pétásáira suwahpeq suwara mó kegá aura pira áni Sísaba meqme séra wensabé, Mah aní kaweraginkehboq arene ayahnkaratáté táhtoro uwe.

²³ Uwana Sísaga aura pira áni ayahta q ahmboqmena ahnansahrapeq pokéna wene aura tehqni atena ayahnkaratáté táhtorena wensabé, Aiq tagahno úwe.

²⁴ Úwana wega tagéna, Ínéga nogó ké tagogana se awanká tahnsa nogówana tagoge úwe.

²⁵ Úwana Sísaga ayahnkaratáté wene aurapi mó táhtorowana wega ebitáwéna wene aura kaweragúnsabe kawerue tagówe.

²⁶ Kawerue tagówana Sísaga wensabé, Mah kehiná suwahpeq amahnága kouwekineho éna wene nahtapeq eqmaq auwowe.

Pítaga Sísansabé, Are Karáhé wóne ú ehwehne.
(Mátíyu 16.13-20; Áríka 9.18-21)

²⁷ Sísaga we kéro kereq meriqmena Sésaría Pírípái suwahpeq mitaq wahtotaq mó kehiná suwahpeqtaq pokinaúwe. Ahtapeq kutaq wega sensabé kasenéna, Mó kegá ínensabe inse aintaho úwe.

²⁸ Úwara, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewara mó kegá arensabé, Éráisa wire ewara mó kegá arensabé, Manikáne ehweh irari aní míre ewe uwe.

²⁹ Uwara Sísaga sensabé kasenéna, Itega ínensabe inse aintaho úwana Pítaga wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne úwana

³⁰ Sísaga sensabé minayabe mó ke teríyeho úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.
(Mátíyu 16.21-28; Áríka 9.22-27)

³¹ Sísaga we kéro ke síwáhnoréna, Íné wehukení úku aní níwíoqnaneherawoe. Asiu kené aboawah wehreq Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ínensabe, Iuwahriehre éra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtaq iriwe oga úkinauge úwe.

³² Sísaga mah ehwéh pahsuqme irarúwana Pítaga we meqmena móbeq móatena wensabé awehgu atena, Arega iraréna ehwéhmé aiq pútaragineho úwe.

³³ Úwana Sísaga pabeqme we kéro ke tagéna Pítansabé awehgu atena wensabé, Owainawano, móbeq míahno atena, Arega iraréna ehwéhmé Manikánka íre iwíáh atéhre. Minawé peh wehukene iwíáh wire úwe.

³⁴ Sísaga we kéro kereq moke mió kereqsabé, Ínéba sewiáhro éna, Íné sénireyabe awahbeh anino, arerene awahbeh iwiáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniro.

³⁵ Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwiáh mira aruqaruri animé oga mérapeq íre awaq miahrahíre. Néne kaweq ehwéh koreriena néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwiáh susuri animé oga mérapeq awaq miankéhe.

³⁶ Wehukenínká moke mah marakóipéqté ménsáméhnsá matiétáq tahirimé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi ménsáméhnsánká árahue séhreh atéh iripo?

³⁷ Oga mérapeq awaq meyabe aneqtaté paiqmaránkéhbo? Ahqáho. Írakaumo. Íre paiqmarahráhire.

³⁸ Amahnága oga miáh kéga Manikánsabe íre suwahbehrara peh ahbabáq aruqarurowe. Mah tanáhráq ínénsabeákáq néne ehwehnsabéákáq ayehiteh animé íné wehukení úku anínká túónagake mi anínsábé moq niyehitanawire. Nánibone patahga tahnsa téhreh nanegkakáq íné wehukení úku anínseq Manikáne íópeqté kéreqka túónagake mi anínsábé niyehitáhnana ahqáho ataníe úwe.

9

¹ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq íratíáhro. Táhmaro iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme Manikánka págegeue wahnah wahnahnínaq tagéq anehe pukigehe úwe.

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Mátíyu 17.1-13; Áríuka 9.28-36)

² Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagútaq wega Pítareh Sémísireh Sónireh sebatatq meriqmena anotah sawéhrápéq kiuwe. Kiuwara mó kéga íre míowara sega tagotatq Sísane auranabiah mó kugú kaweq kugú agúwe.

³ Wene korósi patahga tahnsanue anotah tabérábé agúwe. Mina tahnsa tabérábéwé mah marakóipéqté ambanta pabeq paberí anínká íre miraorahire.

⁴ Éráisareq Mósísireqka íópeqté tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

⁵ Ehwehnuwana Pítaga Sísansabé, Íwáhnoraníno, íte mahta q mionayabé aiq kawerire. Apahtáro úqná pearanéhe. Arene morá, Mósísine morá, Éráisane moráue pearanéhe úwe.

⁶ Se anotah ahréu puana Pítaga íre iwiáhia pehipi irarúwe.

⁷ Irarútaq írábúyánka seubítíowana mipéqté éhwéhnká mahraréna,

Mah animé niruní nénáhní míre. Wene ehweh íráhro úwe.

⁸ Úwara Sísaga kéro kega apubúue auranahnkaue tagowara mi anité íre míoyana peh morá Sísaga webataq sereq míowara tagowe.

⁹ Sáwéhrapeqté tuegutaq Sísaga sensabé, Itega tagéq irewáh éhwéh amahnága mó ke teriyeho. Íné wehukení úku anínká pukéna oga úkonaraq terigéhe úwe.

¹⁰ Únsabe sega mó ke íre teriasa peh oga úkona ehwéhnsábé seyega iwiáhue kasenuwe.

¹¹ Kasenéra, Mósísine ehweh síwáhnoro kéga, Éráisa ebeq sinaraq anehe Manikánka omaq ato aní anehe sinae eme aneqsabé irareo uwe.

¹² Úwana Sísaga sensabé, Éráisaga moke kawerinieéna ebeq suraire. Mó kéga íné wehukení úku aní níwíoqnéra níwiréh aintagéhe. Minayabe Manikáne púkuipéqté séhíránká aiq teí mino?

¹³ Ínéga teiníboq íratíáhro. Éráisa aiq suraire. Púkuipéqté séhíránká aiq irarinserah mó kéga seye suwahbarai sansánéra we íre kaweratárówe úwe.*

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Mátíyu 17.14-21; Áríuka 9.37-43)

¹⁴ Sísareq apahránító we kéro kereqka mó Sísaga tagariáh kéba túwara áhnte mó kéga seba sáhuriówara Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka se ehwehuwe.

¹⁵ Ómi mitaq sáhurió kega Sísaga tagotatq áhtenéra pehbeheráh weba séra mehwehuwe.

¹⁶ Mehwehuwana Sísaga sensabé kasenéra, Itereq sereq aneq ehwéhnnoo úwe.

¹⁷ Se míórabeqte wéhgá Sísansabé, Íwáhnoraníno, nénahni areba meqme suge. Owainawanka we subiqmaq subiqmarinsabé wega ehweh íre irahráhire.

¹⁸ Owainawanka we subiqmaq subiqmaritáq marakóraq tontehriparéhrana arehya kiobinue áwéhraq nankiq nánkírirana wene anonka tawiróbana atia atiaire. Are kэрáh kéyábé, Owainawa kaqauwáhro ugarawe sega íre miraorahowe úwe.

* 9:13: Éráisa suraime pabeqme ehwéhne. Mátíyu 17.12-13 tagáhno.

¹⁹ Íre miraorahowana Sísaga mió keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míauwe ahkake awehraq kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo? Mi anímái ínéba meqme sero úwara

²⁰ meqmera móátówe. Meqmera móátówana owainawanka Sísaga tagótaq mi anímái kúrugúru atowana we marakóraq márúnsurahéna tabenoráhbénoue arehya kiobínúwe.

²¹ Sísaga mi aniné abowánsabé kasenína, Arenahnimé téhwe ahkake miraurairo úwe. Úwana abowágá, Pehgáriq aní mívaritaaq mirauraire.

²² Owainawanka we subiq suanieéna iraipéq áhntetaq susuréna wánipipeq áhntetaq susurire. Arega miraorahónawe arutaboiraite miraúno úwana

²³ Sísaga wensabé, Arega miraorahónawe ono? Manikánsabe aiq pútare atéh anínká moke miraorahire úwe.

²⁴ Úwana abowágá apubúue mahraréna, Aiq pútare atóge. Arensabé aiq pútare atomé íre awehraq kéhnsabé séhréh ainto úwe.

²⁵ Úwana áhnte mó ke weba peheráh sure mipi sewiówana Sísaga se tagéna owainawansabé awehgu atena wensabé, Íre ehwehnia ahre parosa owáináwáno, mah aní auwe pokúno. Webá mó íre súno úwana

²⁶ owainawanka ehwehnaéna kúrugúru atena auwena pokúwe. Pokúwana mi anímái pusa aní tahnsa míonsabe áhnte mió kega, We aiq putiéhe uwana

²⁷ Sísaga wene ayahnkara táhtoqme iriatowana irigúwe.

²⁸ Irigúwana Sísaga nahupeq kibekúwara we kéro kega wensabé, Itewe árahinsabé owainawa íre kaqsuahráhuo kasenuwe.

²⁹ Kasenuwana Sísaga sensabé, Mína tahnsa pehipi íre kaqsuahráhowe. Peh púrerirataq kaqsuahráhowe úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáq irarú ehwehne.

(Mátíyu 17.22-23; Áríka 9.43-45)

³⁰ Sísareq we kéro kereqka mitaaq suera Kehrari marakórápéq ákáhpi kíúwe. Kíúwana we kéro ke síwáhnorinieéna mó kegá íné míonsabé írého úwe.

³¹ We kéro ke síwáhnorú púana áhnte ke míórabeq íre pokúwe. We puké tanahráqsabé síwáhnoréna, Íné wehukení úku aní móintehrara nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukena apahtáro wéhékáhtaaq oga úkinauge úwe.

³² Úwara sene sirupipeq wene ehweh íre irera kaseníyabe áhreuwe.

Anotah anímé insebo i ehwehne.

(Mátíyu 18.1-5; Áríka 9.46-48)

³³ Sega Kápénéáma suwahpeq kure nahupeq kibekuwe. Sísaga sensabé kasenína, Ahtapeqmé aneq ehwéh sío síoéwaho úwara

³⁴ sega ehiya miówe. Ahtapeq nogútaq mó anínká mó anínkáue, Íné anotah aní ite kiotaiqme aní múge iraréra ehwehu puara ehiya miówe.

³⁵ Sísaga tútuue ména airápété téhranité we kéro keyabé, Ínéba sewiáhro éna anotah aní míanie íwíáhi anínká pehgáriq aní tahnsa míankehe. Wega moke mó ke séhréh aritankéhe úwe.

³⁶ Séhréh aritankéhe éna káriq aní meqme se ákáhpi iriatena sawiwena sensabé,

³⁷ Ínénsabe arutaboiraíntena mahna tahnsa káriq aní séhréh atéh anínká íné moq séhréh aintéhre. Íné séhréh aintéh anínká íre peh morá ínébataq séhréhre. Íné eqmaq núwéh aní moq séhréh atéhre úwe.

Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní míre ú ehwehne.

(Áríka 9.49-50)

³⁸ Sóniga Sísansabé, Íwáhnoraníno, mó anínká arenáwirue owainawamarí kaqsúehraq tagéq ahqáho atone. Wega ite íre séiréhnsabé ahqáho atone úwe.

³⁹ Úwana Sísaga wensabé, Íre ahqáho atáhro. Neníwirue irarinsabé ótaq sansá mirai anínká abehq éhwéh íre apubúue irare intahráhire.

⁴⁰ Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní míre.

⁴¹ Teiníboq iratíáhro. Ite Manikánka eqmaq núwéh aníné anímáí miáhnsabé mó anínká ite né waní náinaraqmé mi aníné ápeqme íre tabanagia peh ahrreraq kanawire úwe. Manikánka mi aníné náwéna apéqmé ahrreraq kanawire úwe.

Ahbabáq sansanká aiq pútare atona sansá saiqnaruahráhi ehwehne.

(Mátíyu 18.6-9; Áríka 17.1-2)

⁴² Sísaga mó mahraréna, Wehukeníká ínénsabe aiq pútare aintéh aní ahbabáq sansa áúgi ínaraqmé anotahtaq íre kawerire. Áúgi anínká káriq aní áúgi ínaraqmé wene anuopi anotah

ebáh táhruu táhruue púrúrúia káwéhúpípéq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirímé aiq kaweri irino.

⁴³ Arene ayahnkaraká are ahabáratana ínaraq mina kirasuo. Are peh morá áyáhnkáránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Are téhtaré áyáhnkáránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁴ [Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráipére.]

⁴⁵ Arene aigáránká are ahabáratana ínaraq mina kirasuo. Are peh morá áigáránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Are téhtaré áigáránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁶ [Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráipére.]

⁴⁷ Arene auranka are ahabáratana ínaraq mina píruo. Peh morá áúránkákáq Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokinaraq aiq kawerinae. Téhtaré áúránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁸ Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráipére úwe. (*Aisaia 66.24*)

⁴⁹ Sísaga mó mahraréna, Wehukéninká táhutahuqtaq sóreq ahbiorahnanserah Manikánka ómi irobinataté ahbioqmarankéhe.

⁵⁰ Sóreq kaweq nanere. Sóreq auqmah naneq úkínaraqmé itega árahue kaweraranéhbo? Írakaumo. Sóreqka táhutahuq teorahi nanere. Mina ínserah itene iyahnabo anímári míahraheq pehwehruu méq kaweq soréq tahnsanue míáhro úwe.

10

Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irari ehwéhne.

(*Mátíyu 19.1-12; Áríuka 16.18*)

¹ Sísaga mitaq suena Sorana aroipéq seberaebéq Súría marákórápéq pokúwara áhnte wehekéqká weba sáhatiówana wega ahriahri miraúnserahnue síwáhnorúwe.

² Péhrasi kegá Sísaba séra wega ahabábáq ehweh irarinkeheéra áhwárawe tagéra kasená, Wehga wene ahre suewé mirao sansápo uwana

³ Sísaga sensabé, Mósísine ehwehnka anereiro úwara

⁴ sega wensabé, Mósísine ehwehnka mahraréna,

Wehga wene ahre kaqsuaníe ínaraqmé pépahqtaq sehiranue móawena kaqsuankéhe ire uwe.

⁵ Uwana Sísaga sensabé, Ite saiyoéq itene irupipeq págege onsabé, Mósísiga mi ehwéh sehiranúwe.

⁶ Wene ehweh íráhro. Wene ehwehnka mahraréna, Manikánka téh mah marákó marákó mirarotaq wega wehakaq ahreakáq mirarowe.

⁷ Minayabe wehga wenanoibone nah suena wene ahrereq moráráq mía míaiagehe ire. (*Stat 1.27, 2.24*)

⁸ Se peh morá áníne áú tahnsa úkigehe. Minayabe se íre mó aní mó aní tahnsa méra peh morá aní tahnsa míagehe.

⁹ Manikánka wehakaq wene ahreakáq moráráq mía míaotao aritonsabe wehga wene ahre súéhneho úwe.

¹⁰ Sísareq we kéro kereqka nahupeq kibekutaq sega mónkakáq ahre sue sansansabé kasenuwe.

¹¹ Kasenuwana wega sensabé, Wehga wene ahre suena mó ahre meyahnaraqmé wega ebeq piah ahre ahabáratana we íre kaweratéhre.

¹² Ahrega wenawehq auwena mó anítáq wehkínaraq wega ebeq piah weh ahabáratana we íre kaweratéhre.

Sísaga, Káriq anímárinká ínéba sewiágehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(*Mátíyu 19.13-15; Áríuka 18.15-17*)

¹³ Sísaga káriq anímári táhtorankeheéra mó kegá meriqmera mórítowara we kéro kega mórító keyabé suwehgu aritera ahqáho arítówe.

¹⁴ Ahqáho arítówana Sísaga mina tagéna abiahnsa aritena sensabé, Mi káriq anímári ínéba sewiágehboq ahqáho aritého. Káriq anímárinká ínénsabe aiq pútare aintáh serahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe.

¹⁵ Teiníboq irátíáhro. Káriq anímárinká Manikánka wahnah wahnahnirabeqsabé sirutaboírowe. Peh morá sega onserahno kegá míbeq kioráhowe úwe.

¹⁶ Sísaga mi káriq anímári sawiwna wene ayahnkaratáté táhtoqme Manikánsabe, Kawer- arite séhréh arito ue púrerúwe.

Áhnte mensáméhnsánkákáq ánínsabé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(*Mátíyu 19.16-30; Áríuka 18.18-30*)

¹⁷ Sísaga ahtapeq pokinaútaq wehga peheráh séna arehunseraráq ména wensabé kasenána, Íwáhnoraníno, arewe kaweq aní máhne. Oga mérapeq awaq mianíboq anerininkono úwe.

¹⁸ Úwana Sísaga wensabé, Aneqsabé kaweq aníne aintahno? Manikánka webataq kaweqtaq mía máaire.

¹⁹ Sehgióro ú ehwehmé aig ahtebáhne. Mi ehwehmé mahraue kéhre. Mó aní subiq súého. Mó aniné ahre weh abariiyeho. Aebóiyeho. Mó keyábé péhe éhwéh arítého. Péhe éhwéhnue mó kené ménsámehnsá meyého. Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáhiro úwe.

²⁰ Úwana wega Sísansabé, Íwáhnoraníno, iné pehgáriq mahbi míarau tanáhráqkákáq amahnágaákáq moke mina kawerue sehgiúge úwe.

²¹ Úwana Sísaga we tagéna arutaboiratena wensabé, Peh morá náneq íre miraóne. Are pokue moke matiahna ménsámehnsá paigmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íopeq kaweq naneqmarí matiankehe.

²² Tabonah ke nárie iné séniro úwana mi anínká irena áhnte ménsámehnsá ko púana wene arupipeq umeh agúwana pokúwe.

²³ Sísaga pabeqme we kéro ke tagéna sensabé, Áhnte ménsámehnsá matiáh kégá Manikánka wahnah wahnahnirabeq kieyabe anotah pagégéue mirao naneq mire úwe.

²⁴ Úwara we kéro kega mi ehwehnsábé áhtenuwana Sísaga mó mahraréna, Nánibáqmarino, ménsámehnsánsabe iwíáh iwíáho kega Manikánka wahnah wahnahnirabeq kíransabé anotah pagégéue mirao naneq mire.

²⁵ Kéhma anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéaginayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnte ménsámehnsá matiéh anínká Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

²⁶ Úwara sega mi ehwehnsábé anotah ahténéra Sísansabé, Minayabe insega oga mérapeq awaq miahráhiro uwe.

²⁷ Úwana Sísaga se ebitáwéna sensabé, Wehukega íre miraorahowana Manikánka miraorahire. Peh morá Maniká wewega moke miraorahire úwe.

²⁸ Úwana Pítaga wensabé, Itega moke mationa naneq sueq are kérone úwana

²⁹ Sísaga mahraréna, Teiníboq írátíáhiro. Ínénsabe sirutaboirára kaweq ehweh teriera néne arambehri miraonehéera sene nahme, sene marakówé súáhmé amahnága Manikánka áhnte mó 100 mó nárinkéhe. Nárinara sega áhnte nahmé, marakówé matiagehe. Néne arambehri miraonehéera sinahnowarehwé síwahwarehwé sensibáqmarimé sensinoibowe sene animárimé súáhmé

³⁰ amahnága áhnte mó kega sensuwahrah úkigehe. Sibákawaréhwé, sinahnowaréhwé, sinowaréhwé, animárimé áhnte úkigehe. Mah tanáhráq kaweq ehwehnsábé suwahriáhna kega se síwloqnagehe. Mókake oga mérapeq awaq miagehe.

³¹ Amahnága áhnte ebeq se kega mi tanáhráq sinehe kigehe. Sinehe se kega ebeq kigehe úwe.

Náhmbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 20.17-19; Áríka 18.31-34)

³² Sísareq we kéro kereqka ahtapeq méra Sarúsarama suwahpeq kure Sísaga ebeq kúwara sega áhtenuwe. Anehe ku kega áhreuwe. Sísaga airápété téhranité we kéro keyabé síahrabéna sensabé mó kega we miraoneherau ehweh mónkakáq teriuwe.

³³ Teriena, Írátíáhiro. Ite Sarúsarama suwahpeq pokonaraq sega iné wehukení úku animé Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqpa mónuankéhe. Mónuwehrara sega iné, Subiq súáhiro aritera nahnso keba mónuwehrara

³⁴ sega niwiréh aintera tehqni aintera sehikarankákáq árétí sahtáté nubiq marera nubiq suagéhe. Nubiq súéhrana iné pukéna apahtáro wéhékántáq oga úkinauge úwe.

Sémísireq Sónireq anotah anité úkéyabe suwahbó ehwehne.

(Mátíyu 20.20-28)

³⁵ Sémísireq Sónireq Sébérine ahninkáwárarégá Sísaba séra wensabé, Íwáhnoraníno, ite iuwahbeh naneq, itega teawéya naneq, miraúno uye.

³⁶ Uyana wega sensabé, Aneq miraitanínkono úwe.

³⁷ Úwara sega wensabé, Arega wahnah wahnahnórarabeq íopeq míéhngake ite mó animé arene ayah púpeq mó animé arene ayahnaperue tútuue míagehe aito uye.

³⁸ Uyana Sísaga mi abáráhréyabé, Itega tenieya ehwehnsábé íre iwíáhóye. Íre iwíáhóye éna pabeqme ehweh mahraréna, Ínéga no kahpúipéqté náneq itega moq nahrahoyo? Mó kega iné núwéhrarabeq sénirahráhojo úwara sega wensabé,

³⁹ Itega miraorahúye uye.

Uyana Sísaga sensabé, Ínéga no kahpúpéqté náneq itega moq nayehetawoye. Mó kegá íné núwéh්රanserah ite moq iuwaneherawoe.

⁴⁰ Peh néne niyah púpeqkákáq niyahnapeqkákáq tútuue miéhra ke omaq sitewé íre néne arambehri wire. Manikánka omaq sitéh ántégá mitaq tútuue miáyeherawoye úwe.

⁴¹ Úwara inayahnkú we kéro kega mah ehwéh irera Sémísireq Sónireqsabé suwehgu arítówe.

⁴² Suwehgu arítówara Sísaga moke we kéro keyabé, Ínéba sewiáhro éna sensabé, Mah marákóipéqté sánsámé mó kegá sene ehweh sehgeheéra wahnah kegá wahnahnarítáhwe. Sene anotah wehwárínka, Itene ehweh ireq sehgióro éra págegeue wahnah arítáhwe. Mi sansá aiq tagariáhwe.

⁴³ Itewe mi sansá íre oro. Ahqáho. Íné anotah aní mánie iwíáhi anínka weweq miáh ké séhréh aritankéhe.

⁴⁴ Néne iyahnabone wahnah mánie iwíáhi anínka sene arambehriraq séhréh aritankéhe.

⁴⁵ Íné wehukení úku anímé mó kegá íné séhréh aintageheéna tutaugo? Írakaumo. Ínéga mó ke séhréh aritanieéna tutauga. Áhnte ke oga miagehboq se merirena kaweraritanieéna pukinie úwe.

Sísaga aura pira áni kawerato ehwehne.

(Mátíyu 20.29-34; Árúka 18.35-43)

⁴⁶ Sísareq we kéro kereqka Séríko suwahpeq kuwe. Segá Séríko suwahpeq suaneherautaq áhnte mó kegá kérowe. Aura pira áni wenáwiq Pátiméúsi ahnayehráq tútuue ména ineh inehuwe. We Timéúsiue ahninkáwáe.

⁴⁷ Wega tútuue ména, Sísá Néhsara suwahpeqte anínka kouwekire u irena anotahtaq mahraréna, Sísao, Tébitine anahwao, ínensabe arutaboairinto úwe.

⁴⁸ Úwara áhnte kegá wensabé awehgu atera, Ehiya miáhno uwana wega íre túbáh agia peh anotahtaq mó mahraréna, Tébitine anahwao, ínensabe arutaboairinto úwe.

⁴⁹ Úwana Sísaga mitaq kowéna, Mahbeq súno teawéro úwara sega aura pira ánínsábé áhrabéra, Iwíáh iwíáhé irigúno. Arensabé áhrabire uwana

⁵⁰ wene káhq ámbántá akairuena apubúue kie irigue Sísaba súwana

⁵¹ wega wensabé, Aneq mira atanínkono úwana aura pira anínka wensabé, Íwáhnoraníno, íné taganiboq néne niura kawerainto úwana

⁵² Sísaga wensabé, Pehwehrue pokéwahnó. Ínensabe aiq pútare aintahnaga aiq kaweratóge úwana wene aura apubúue kaweragúwana ahtapeq Sísá kérowe.

11

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Mátíyu 21.1-11; Árúka 19.28-40; Sóni 12.12-19)

¹ Sísareq we kéro kereqka Sarúsarama suwahpeq wahtotaq kíútaq sega Óriwi sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéhwé Páitápási suwahpeq Pétáni suwahpeq wahtotaq kéhre. Mi sawéhráq kíútaq Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq

² sensabé, Isebeq wahtotaq ke suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh ká tónki áráhq wehuke íre áhkókóue nogí ká tagéta pugeqme meqme setao.

³ Pugeréhrrataq mó anínka ítensabé, Aneqsabé pugerehyo ínaraq wensabé, Itene Wahnah áhkókóue kinkeheéta meroye. Wega mótaq tónki eqmarahnana kéna sinkehe teawétao éna eqmaq suowe.

⁴ Eqmaq suowara pokue anotah ahtápéq onsa kéhrabeq iyaro tonkí áráhq tagéra pugeroýe.

⁵ Pugeróyataq mitaq iriwe mió kega sensabé, Aneroyo? Tónkiwe aneqsabé pugerehyo uwara

⁶ sega Sísaga teriu ehweh teriúyara sega sensabé, Meyáhtao uwe.

⁷ Meyáhtao uwara tónki áráhq Sísaba seweqmera sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkíné abobiahtaq kierútu agúwe.

⁸ Áhnte kegá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme abaeue móárówara mó kegá uworapeqte áwánká ánáhakaq áyáhnáwé apiwe ahtaqpeq awahri-rarówe.

⁹ Sísareq moráráq ebeq ku kereq anehe ku kereqka anotahtaq mahraréna, Itene Wahnah áwirue si anínsábé iwíáh iwíáh atone.

¹⁰ Tébiti iteriboga naho wahnah wahnahnúnserah kawerue wahnah wahnahnína anínsábé iwíáh iwíáh atone. Maniká íopeq miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone uwe.

¹¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeq kiena Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna mitaq moke ko naneq aurankaue tagówe. Penkinaúnsabe weweq we kéro kereq airápété téhranitégá mitaq suera Pétáni suwahpeq pokuwe.

Sísaga awankánsabe sera íre iyankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 21.18-19)

¹² Ahbiah tahnsá sega Pétáni suwahpeq suera ahtapeq sutaq Sísaga arupibiúwe.

¹³ Arupibiúwana ánáhakaq áwánká móbeq tagéna awankánara sabátáhq koragówana íre serankakáq peh ánáh kowe. Sera íre iyo tanahráq púana sera írakauntúwe.

¹⁴ Írakauntúwana Sísaga mi awánkánsabé ehweh teawena, Mókake sera íre iyéhna puara mó kegá arene sera íre íséwe naneherawoe úwara we kéro kegá wene ehweh írówe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwéhne.

(Mátíyu 21.12-17; Árúka 19.45-48; Sóni 2.13-22)

¹⁵ Sísareq we kéro kereqka Sarúsarama suwahpeq kíutaq Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené wehuwehu tahbéwári pioruena kiboki paiqnanánu kené síahwarí pioruena paetárara aruwe.

¹⁶ Paetáruena sensabé, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéqmé itene ménsámehnsá íre mewe nógóro aritowe.

¹⁷ Íre mewe nógóro aritena síwáhnoréna, Manikáne ehweh nka mahraréna, Néne nahme mah kehiná kéhínánká púreré nahne áwíratagéhe íre. *(Aisaia 56.7)*

Itega miraonka mah nahmé aebó kegá mehwtíáhnserah nah úkire úwe.

¹⁸ Úwara ómi mitaq sáhurió kegá Sísane ehwehnsabé áhtenu puara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka tagéna Sísansabé áhreéra, We árahue subiq suanéhnkono éra sío síouwe.

¹⁹ Ío tupekútaq Sísareq we kéro kereqka Sarúsarama suwahpeq suera pokuwe.

Púrerínaraq aiq pútaq náinawire iwíáhi anínká meyankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 21.20-22)

²⁰ Ahbiahipeq sega Sarúsarama suwahpeq kouwekoneherautaq ehyaatagú awanká tagowana aiq moke ehyaatagúwe.

²¹ Ehyaatagúwana Sísaga mi awánká teawu ehwéhmé Pítaga ahreraq matawéna Sísansabé, Íwáhnoraníno, tagáhno. Inokáh arega ehweh teawátóna awánká aiq ehyaatagire úwana

²² Sísaga sensabé, Manikánsabe aiq pútare atáhiro.

²³ Teiníboq írátíáhiro. Wehukeníká sáwéhyabe teawena, Sáwého, arega mitaq sue anotah kawéhúpipéq kogahno teawinaraqmé mirainawire. Wegá teawina ehwéhnsabé árahinabomo iwíáh íre inaraq peh ínégá iraru ehwéh aiq pútaraginawire iwíáh inaraqmé mirainawire.

²⁴ Teiníboq írátíáhiro. Ite púrerirataq aiq pútaq náinawire iwíáhirataq náinawire úwe.

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Are írwe púrerina tanahráq mó anínsabé abiahnsa atéhnaraq wene ahbabáqsabe íre iwíáhue ahreraq matiahno.

²⁶ [Íópipeq míéh Ítéribógá arene ahbabáqsabe íre iwíáhinkeheé abiahnsa atéh ániné ahbabáqsabe íre iwíáhue ahreraq matiahno úwe.]

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwéhne.

(Mátíyu 21.23-27; Árúka 20.1-8)

²⁷ Segá Sarúsarama suwahpeq mó sure Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq nogutaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiú kené aboawah wehreqka weba séra

²⁸ kasenéra, Arega miraóna naneqme árahinie miraono? Insega miraúno atéhnsabé miraono? Teio uwe.

²⁹ Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga itensabé moq kasenie. Kasenona ehweh teníratqmé ínensabe miraúno aintárái aní teinie.

³⁰ Teinie éna Sóniga wání meri merininkeheéna insega eqmaq áuwátáiro? Manikánka eqmaq áuwátáiro? Peh wehukega eqmaq áuwátóo? Teniéro úwe.

³¹ Teniéro éna, Teníratqmé ínensabe miraúno aintárái aní teinie úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawéhnkono? Manikánka eqmaq áuwátáire teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare atáro ínae.

³² Ite wehukega Sóni eqmaq áuwátówe moq íre teaweráhúne uwe. Ómi mó kegá, Sóni aiq pútaq Manikáne ehweh irari aní míre iwíáhunsabé sega mi keyábé áhreu puara

³³ Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áuwátáiramo. Ite íre tagarione uwana Sísaga sensabé, Itega íné íre teniéwe. Minayabe ínégá moq ínensabe miraúno aintárái aní íre teinie úwe.

12

Sotáq wahnahnuro ahabábáq káyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 21.33-46; Áríka 20.9-19)

¹ Sísaga Asiu keyábé pabeqme ehwéh mahraréna, Wehga sonsoqme náhníáq sera ayu uqmarena wirarena wahnahnína uqná peataire. Pearena náhníáq sera ano kunubaipéq sarerankeheéna mata ubuqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqintewáhro aritena mitaq suena íre wahto wáhnaupeqté ké suwahpeq pokuraire.

² Náhníáq sera irai tanáhráq ákáhtaq koweankeheéna wene arambehri aní sotáq wahnahnuro kebá eqmataire.

³ Eqmatairara sotáq wahnahnuro kegá we táhtoqme sera íre náwasa subiqmarera kaqsúówe.

⁴ Kaqsúówana so aboga mó arámbéhrí aní seba eqmatairara sega wene ayahqnotaq subiq marera íre kaweq sansá atárówe.

⁵ Íre kaweq sansá atárówana so aboga mó aní eqmatairara sega we subiq sutowana mó wene arambehri ke eqmaq sutairara sega mó tahmáró subiqme kaqsuera mó tahmáró subiq sutowe.

⁶ Subiq sutowana peh morá mó aní míraire. Mi wehné arunáwí áhnínkáwá mírairana wega iwíáhéna, Nénahni púara sega wensabé áhtenéna wene ehweh iragéhe éna anehe wenahni eqmataire.

⁷ Eqmatairara wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahnínkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq we subiq suanéhe iwíáhéra

⁸ we táhtoqme sopípéq subiq suera wene anonka máhpeq tuparutowe.

⁹ Wenahni subiq sutonsabé so aboga mi ke anere aritankého? Teiníboq írátíáhro. So aboga wene sotápéq séna wahnahnuro ke subiq suanawire. Subiq suena wene so mó ke kawerue wahnahnigeheéna eqsitankéhe.

¹⁰ Eqsitankéhe éna, Minayabe Manikáne ehwehnka íné éhweh mahraréna,

Nah piáh kegá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire.*

¹¹ Itene Wahnahnka mirainsabé itega, Kaweq sansáne iwíáhúne ire. *(Buk Song 118.22-23)* Itewe mi sehirá íre ahtebaho úwe.

¹² Úwara wene ehweh irera seye náhenéra, Sísaga mah pabéqme éhwéhne itepi parobehre iwíáhuwe. Mira iwíáhu puara sío síoéra, We táhtoqme karábúsiipéq móatanéhe éra peh mitaq sáhuríó keyabé áhreunsabe mó iwíáhéra Sísá auwera pokuwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné awenéhknoko kasenu ehwéhne.

(Mátíyu 22.15-22; Áríka 20.20-26)

¹³ Asiu wahnah kegá táhmaro Péhrasi kereq táhmaro Érótime iyahnaboreqsabé, Sísaga áhwára áhwára ehwéh irarínkehboq áhwárawe tagéq pokue págegeue kogasenoro éra eqmaq súówe.

¹⁴ Eqmaq súówara kure Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite tagarionawe arewe aiq pútaq ehwéh iraréna aní móne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh iwíáhóne. Arega wehuke íre ehnenia peh Manikáne sansá tábúsoqme pahsuqme íwáhnoróne. Minayabe teio. Aneq iwíáhono? Itega Aroma kené wahnahme Sísáhri táhkísi moné awenéhknoko? Árahonehnkono uwe.

¹⁵ Árahonehnkono uwana Sísaga sene epéráhpéru iwíáh tagéna sensabé, Aneqsabé íné áhwárawe tagéq níwíoqnaho? Ebah moné taganiboq mewe sero úwara

¹⁶ sega peh morá ébáh móné ábóraq márówe. Ábóraq márówana wega sensabé, Mah monéraq insene pikísahakáq áwíqkakaq kehro úwara sega wensabé, Aroma kené wahnah aní Sísáhrine uwe.

¹⁷ Uwana wega sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneg wewe Maniká náwéro úwara sega wene ehwehnsabé áhtenuwe.

Manikánka pukia ké iriwe oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 22.23-33; Áríka 20.27-40)

¹⁸ Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe iwíáhu kee. Táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

¹⁹ Íwáhnoraníno, Mósínsine sehiranka maharéna, Íre aninkákáq wéh pukínaraq wenábáqka kéweini meyankehe. Mi inínká maqmarahna anímári newawahne animári míageheéna meyankehe ire. *(Lo 25.5)*

²⁰ Minayabe abapete téhraníte se ábarahnahnah míarowe. Siwahwágá ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

* 12:10: Aigárápéqté éhwéh Mátíyu 21.42 tagáhno.

21 Pukurairana náhmbáh 2 abaqkágá awahwáné kéweiní mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana náhmbáh 3 abaqkágá moq monseráhnuraire. Moke mi abaráhnhahnka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurowe.

22 Moke mi abápéqté téhranité se ábárahnhahn mótaq mótarue mi kewéini mewera íre aninkákáq urotaq orah animárinká pukurowana sinehemé mi iní moq pukuraire.

23 Moke mi abaráhnhahnka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaraq insene ahre míanabo kasenuwe.

24 Kasenuwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté sehíránkákáq wega págegeue miraorahi sansánkákáq íre ahtebah puag áhwára áhwára ahababáq iwiáhowe.

25 Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitahnaraq se peh íópeqté ké tahnsa mia miaigehe. Mi tanáhráq wehga ahre íre meyagéhe. Ahrega íre wehkigehe.

26 Pusa ké oganúq sitahnayabé Mósísiga sehgióro ú sehira íre sáhsahoo? Uworapeqté káriq awanká irarehnsabé sehiramé Manikánka Mósísinsabé mahraréna, Iné Ébárahmane Maniká múge. Iné Áhísáhkine Maniká múge. Iné Sékópáne Maniká múge úwe. (Kísim Bek 3.2,6)

27 Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga miáh kéné Maniká míre. Minayabe itega íre tábúsoqme iwiáhowe úwe.

Manikáne kiotaiki sansánsabé éhwéhne.

(Mátíyu 22.34-40; Áríka 10.25-28)

28 Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnori aní mitaq súwara Péhrasi kegá ehwehuwana irowe. Sísaga Sáyúsi kené kase ehwehnsabé tábúsoqme teriu púana wega Sísansabé kasenína, Sehgióro ú ehwehmé aneq ehwéhniká mó ehwéh kiotaikiro úwe.

29 Úwana Sísaga wensabé, Kiotaiki ehwéh teaweníboq iro.

Ísara keo, irátíáhro.

Maniká itene Wahnah peh morá áni miéhre.

30 Maniká itene Wahnahnsabé irutaboíro.

Moke itene irupipeqkákáq

moke iteiwankakáq

moke itene iwiáhopipéqkákáq

moke itene págege inónkánkákáq

Manikánsabe irutaboíro.

Mah ehwéhme mó mó sehgióro ú ehweh aiq kiotaikire.

31 Mó kiotaiki ehwéh iro.

Arerensabé arutaboírónanserah

mó anínsabé moq arutaboírúno.

(Lo 6.4-5; Wok Pris 19.18)

Mó sehgióro ú ehwehniká mah ehwéh táre íre kiotaikire úwe.

32 Úwana síwáhnori anínká Sísansabé, Íwáhnoraníno, arega aiq tábúsoqme iraréne. Manikámé peh morá ánine. Peh morá webatare. Arega aiq pútaróne.

33 Itega Manikánsabe moke itene irupipeqmé, moke itene iwiáhipeqmé, moke itene págege inónkámé irutaboírúnawe, anotah kawéq sánsáne. Iteitensabé irutaboírúnanserah mó anínsabé moq irutaboírúnawe anotah kawéq sánsáne. Wehukega ménkámehniká subiqme agewe Manikánsabe titiraruqarurowe. Arutaboíre sansanká moke titiré sansa kiotaikire úwe.

34 Úwana Sísaga we ahtebah ehwéh irena wensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeq arewe wahtotaq miáhne úwara mió ke síáhtónsabe mó ehwéh íre kasenuwe.

Manikánka omaq ato aní éhweh Sísaga kasenu ehwehne.

(Mátíyu 22.41-46; Áríka 20.41-44)

35 Sísaga Manikánsabe iwiáh iwiáh atáh náhtápéqté wiráipéq síwáhnoréna mió keyabé, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Manikánka omaq ato aní koweriréh ánimé we peh Tébitine anahwa wíre ewe. Mi ehwéhme aneqsabé irareo kasenína

36 Manikáne Awanka Tébiti iwiáh atowana igonkó pukúipéq sehiranúwana mi ehwéhniká mahraréna,

Maniká itene Wahnahnká néne Wahnahnsabé,

Niyah púpeq tútuue miéhnaq

arene naruo saiqnariankehe atóge úwe ire.

(Buk Song 110.1)

37 Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo kasenuwe.

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahabárowe ú ehwehne.

(Mátíyu 23.1-36; Áríka 11.37-54, 20.45-47)

Kasenúwara áhnte wehukégá wene ehweh irera anotahtaq iwiáh iwiáhowe.

³⁸ Sísaga síwáhnorútaq mahraréna, Mósisine ehweh síwáhnoro kegá mira onserahniyeho. Mó kegá se tagéra sensíwiq pankerageheéra íre wahto korósi úbíqmera nogówe. Sega máhkétirapéq nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre.

³⁹ Momiwi nahtápéq pokotaq peh kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre. Táhutahurorabeq abowah wehwári tútuue miáhrabeq méyabe suwahbehre.

⁴⁰ Sega kéweinínsónsábé péhe éhwéh teriera sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe meweowe. Mó kegá íte kaweqtaq miáh ké wóe igeheéq wehuke miáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq se anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

Tabonah iníká Maniká náwu monéyábé éhwéhne.

(Árúka 21.1-4)

⁴¹ Wehukega Maniká mone náwúrabeq Sísaga wahtotaq tútuue miowara áhnte kegá séra sene mone mítaq náwúwana tagówe. Tagówara áhnte monéákáq kéga áhnte moné náwúwe.

⁴² Náwúwana tabonah kewéinínká séna káriq monéraré náwuwe. Mi monéraré peh morá ákáhtaq pabusa mone tahnsane.

⁴³ Sísaga we kéro keyabé, Ínéba sewiáhiro éna teiníboq írátiáhiro. Mah tabónáh kéwéinínká náwi monéga moke mó kegá náwé mone kiotaikire.

⁴⁴ Sega sene pehipi matiáh mone náwéwana mah tabónáh kéwéinínká moke wene matiéh monéwé aiq náwíre. Aiq náwi púana amahnága táhutahuq paiqmarahna moné íre kéhre. Minayabe wega náwi monéga moke mó kegá náwé mone kiotaikire úwe.

13

Sísaga, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.

(Mátíyu 24.1-2; Árúka 21.5-6)

¹ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtáqté wiráipéqté tueyokútaq we kéro anínká wensabé, Íwáhnoraníno, tagáhno. Nah kéh ébáhmé áhnte kaweq ebáhneh. Áhnte kaweq ebáh náhmári tagáhno úwe.

² Úwana Sísaga wensabé, Amahnága mi anótáh náhmári aiq tagahno? Mi peréhnéhnia ébáhmári miraue íre moráráq kagainae. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

Sísaga anehe tanáhráq íre kaweq sunúq sínawire ú ehwehne.

(Mátíyu 24.3-14; Árúka 21.7-19)

³ Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh korabeq seberiopéq Óriwi sawéhrápéq Sísaga tútuue miowara Pítareh Sémisireh Sónireh Ehntarurehga weba séra kasenuwe.

⁴ Kasenéra, Arega métaq írarénae ahkake miraoneherabo? Miraonehera irataq aneq ábóraginabo uwe.

⁵ Uwana Sísaga wensabé, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagariáhiro.

⁶ Áhnte kegá mótaq mótarue néníwíruwe séra, Ínéwé Manikánka eqmaq núwéh áni múge irarirataq áhnte kegá sene péhe éhwéhnábé aiq pútare aritagéhe.

⁷ Mi tanáhráq ebehowe ira ehwéh ireq mó ebehowe sóiriq ehwéh íréhrataqmé íre áhreoro. Téhwe teiú náneq ebeq sínana anehe tanáhráq íre apubúue sínae.

⁸ Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebéhoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahrahreue ebéhoneherawoe. Mitaq mahtaq márlinae. Ehwehranae. Minawarínká uwo uwoira tanáhráq áhwáranae úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Kawerue auráq matiáhiro. Sega íte kaunsíri ke kotiorarabeq móitera sene momiwi nahtápéq aréti sahtáté iubigéhe. Néne sánsa sehgiónsábé ákáhtaq wahnáh kéreq anotah wahnáh kéreqka ehweh aitagheéra seba móitagéhe. Mi tanáhráq néne ehweh terigéhe.

¹⁰ Téhwe kaweq ehwéh moke mah kehíná kehíná teri terinigehe.

¹¹ Sega ehweh aitagheéra táhtoqme meiqmera móiúwéhataq itega irarira ehwéhnábé iwíáh kikiriyeho. Írakaumo. Mi tanáhráq Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarero. Mi tanáhráq íre iteitene ehweh irarigehe. Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarigehe.

¹² Subiq suageheéra siwahwárehga sibákawaréh móruehrara sibákawaréhga siwahwáreh móruagéhe. Subiq súáhiro aritagéhe. Sibowárehga monseráhnue sene animári móruagéhe. Animarínká sinoibonsabé abiahnsa aritera subiq súáhiro aritagéhe.

¹³ Néne sánsa sehgió púara ómi kegá itensabé íre suwahbanae. Néne sánsa íre susa anehe tanáhráqkákáq peh kawerue sehgirataq Manikánka íte meirena oga mérapeq móitankéhe úwe.

Sísaga íre kaweq sunúq sínaraqsábé teriu ehwéhne.

(Mátíyu 24.15-28; Áruká 21.20-24)

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Íre kaweq ahabbárorahi naneq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhrabeq maragéhe. Mitaq órira kahnara tagagehe. Mah sehirá tagah keo, iwíáhue tagahro. Mi tanáhráq Súría marakórápéq miéhraataq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro.

¹⁵ Mi tanáhráq máhpeq miéhraataq itene ménsámehénsá kiweyaneheéq nahupeq kibekiye-hboq pehbeheráh pokoro.

¹⁶ Sotápéq miéhraataq itene korósi koweyaneheéq itene nahtapeq kouwekiyehboq pehbeheráh pokoro.

¹⁷ Mi tanáhráq kía miéhra inínsónseq inahunah inínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puag sensabé irutaboiroro.

¹⁸ Ah áhnte kariéhínagake mi iré káwéq sunúq sínehboq púreroro.

¹⁹ Mitaqkake anotah íre kaweq sunúq sinawire. Manikánka mah marákó márákó mirarotaqkakákq amahnágaákákq mina tahnsa sunúq íre kéhre. Mókake mó mina tahnsa sunúq íre sinae.

²⁰ Íre sinae éna, Manikánka aiq iwíáhéna, Íné túbáh agonaraq mi sunúqká ómi mah kehiná kéhiná subiq suahráhire. Ómi subipáhrarueneho éna mi tanáhráq wahtonaraníe iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabe wega omaq sitéh keyábé arutaboiri puana mi tanáhráq wahtonaruankéhe úwe.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá itensabé, Tagahro. Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anímé mahtaq míéhre irara mó kegá itensabé, We isebeq míéhre igehe. Sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritého.

²² Íné Manikánka omaq intarái ani múge irarira kereq íné Manikáne ehweh iraru aní múge irarira kereq péhepehe ehwéhne seneherawoe. Sega sirataq ótaq sansánkákákq anotah pagégé sánsánkákákq miraigehe. Áhnte kegá sene ótaq sansá tagera sensabé aiq pútare aritageheéna mi sansá miraigehe. Manikánka omaq sitéh kéga moq sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritageheéna miraigehe.

²³ Moke teiú náneq mókake ábóraragína puag auráq matawéq tagariáthro úwe.

Anehe íné wehukení úku anínka tuinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 24.29-31; Áruká 21.25-28)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Mitaqkake íre kaweq sunúq sótaikínaraq pópoqnah íre patahinae. Inokáhpeq íre íónitanae.

²⁵ Wehyoqmarí íópeqté meginae. Íópeqté págege naneqmarí moke kúrugúruinae. *(Aisaia 13.10, 34.4)*

²⁶ Mi tanáhráq íné wehukení úku anínka piribirioyahnkakaq téhreh naneqkakákq págegeue tuonara tagagehe.

²⁷ Túónagake pembiánhka anotah ehwéhínaraq Manikánka wene íópeqté ké eqmaq suankéhe. Eqmaq suena wega omaq sitéh keyábé, Moke mah marákó márakórápéqté mitaqté kéwériqme mahtaqté kéwériqme ue ue meriqme sero inkehe úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Mátíyu 24.32-35; Áruká 21.29-33)

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Awankánsabe iwíáhue tagéq iahtebahro. Awanká ayahnawe anonkakaq kahnana ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhníbórá sire aiq ahtebóne ewe.

²⁹ Mina onserah moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq íné túóna tanáhráq aiq wahtotaríe igehe.

³⁰ Teiníboq íratíáthro. Amahnága oga míáh kéga ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq anehe pukigehe.

³¹ Íópeqkákákq mah marákó márakóákákq parabagínana ínéga teiú éhwéhmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire.

Sísa tuina tanáhráqmé ómiga íre iahtebóna ehwéhne.

(Mátíyu 24.36-44)

³² Sísaga mó mahraréna, Íné túóna wehekáhnkákákq áhwahakákq ómiga íre ahtebahwe. Íópeqté kéga íre ahtebahwe. Íné Manikáne ahninkáwágá moq íre ahteboge. Peh morá Maniká Iteriboga webataq mi wehekáh tagariéhre.

³³ Túóna tanáhráq ite íre tagariáh púaq níwénunéq kawerue auráq matiáthro.

³⁴ Íné túónaraqmé wehga íre wahto ah nógínsarahne. Wega wene nahtapeq suena pokinaitaq wene arambehri ke wahnah arámbéhrirákq sitéhre. Mó aní mó arámbéhrirákq mó aní

mó arámbéhríræue sítéhre. Ahnansahraq wahnah atéh ánínsábé, Kawerue auráq matiahno éna pokire.

³⁵ Mina inserah íné anotah Wahnáh túóna tanáhráq íre tagariáh púaq kawerue auráq matiáthro. Íó tupekínaraqpópoq inokáhnabubopopoq kokórega téh ehwehnínaraqpópoq ahbi-ahipeqpópoq tuínauge.

³⁶ Apubúue túónaraq ite sugéhboq peh kawerue auráq matiáthro.

³⁷ Itensabé teiú éhwéh ómi mah kehíná kéhíná teriúge. Níwénunéq kawerue auráq matiáthro úwe.

14

Wahnah kegá Sísá subiq suanehéera moraénu ehwéhne.

(Mátíyu 26.1-5; Árúka 22.1-2; Sóni 11.45-53)

¹ Ahrina tahnsá sótaikú iahreráq ko tanáhráq íre múi párétí né tanáhráq wahtonútaq Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka sío síoéra, Sísawe árahue epéq táhtoqme mósúbíq suanéhknono íwíáhuwe.

² Mira íwíáhéra, Áhnte wehekéqká táhutahurirataq ehwehéra tobehíyehboq Sísá pehraganehe uwe.

Peh morá ínínká Sísane ayahnopeq wéri abaq ato ehwehne.

(Mátíyu 26.6-13; Sóni 12.1-8)

³ Pétáni suwahpeqte ání Sáimóniwe anotah nao wagú anine. Minayabe mó kegá, Náonkakaq Sáimónie ue wéhuwehu áwiratówe. Sísaga Pétáni suwahpeq ména mi aniné nahtapeq táhutahurúwana peh morá ínínká áhnte moné tahnsa wéri ántéhyá mewe súwe. Mewe séna mi antéhyá piteruqme Sísane ayahqnopeq wéri antiatowe.

⁴ Antiatowara táhmaro míó kega abiahnsanéra seye náhenéra, Mi weríwé aneqsabé pehipi antiatehro?

⁵ Íre pehipi antiatéhtáq tahirímé mi werí paiqmarena 300 moné mewena mi moné tabonah ke nári irino éra mi inínsábé awehgu atówe.

⁶ Awehgu atówana Sísaga sensabé, Mi iní pehragatáthro. Aneqsabé awehgu ataho? Wega mira aintéh sánsámé kaweq sansáne.

⁷ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míaowaq ite iuwahbáhnagake séhréh aritahráhowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie.

⁸ Mi inínká aiq miraorahi sansá aiq miraire. Íné maisarageheéna mi inínká ninonka abaq intéhre.

⁹ Teiníboq írátiáthro. Mah marákó marákó kaweq éhwéh teri terinirataq wega amahnága mirai naneq ehwehknákáq terigéhe. Terírataq írehra kegá wéri abaq intéh ínínsábé íwíáhigehe úwe.

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitanie ú ehwehne.

(Mátíyu 26.14-16; Árúka 22.3-6)

¹⁰ Sísá kéro ke airápété téhranité míówe. Sebaté ání wenáwiqtare Súrása Ísíkáriótie. Wega Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kébá pokue sensabé, Sísá iteba méauwanie úwe.

¹¹ Méauwanie teriuwara íwíáh íwíáhéra móne awenéhboq miraúno uwana Súrásaga kowe aritena se Sísaba mórite tanáhráqsábé íwíáhue kabarúwe.

Sísareq we kéro kereqka moráraq táhutahuru ehwéhne.

(Mátíyu 26.17-25; Árúka 22.7-14,21-23; Sóni 13.21-30)

¹² Íre múi párétí né tanáhráq ebeqte wéhékáh sótaikú iahreráq ko tanáhráq sítaq Asiu kegá sipisípiq áráhq subiqme titiru tanáhráq súwe. Mi tanáhráq we kéro kega Sísaba séra wensabé, Sótaikú tanáhráq iahreráq kéh táhútáhúq nankehboq eheq kogaweratanéhnkono ue kasenuwe.

¹³ Kasenuwana Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq sensabé, Wahtotaq kehíná suwahpeq pokotao. Obenkisa wáni ántéhyánkákáq áninseq piehgírataq kérahtao.

¹⁴ We kibekína nahtápéqte ábówánsábé mahraréta, Íwáhnori anínká mahraréna, Ínéreq íné séníráh kéreqka sótaikú tanáhráq iahreráq kéh táhútáhúq nanehboq mi paqnáhipéq teio ire teawetao.

¹⁵ Teawírataqmé wega ménsámehnsá aiq kaweria paqnáhipéq teinkéhe. Mítaq itene táhutahúq kaweraráhtao éna eqmaq suowe.

¹⁶ Eqmaq suowara mi anitégá mi ke suwahpeq pokue Sísaga teriunserah tagéra mitaq sótaikú tanáhráq iahreráq ko tahútáhúq kaweraróye.

¹⁷ Íó tupekútaq Sísareq airápété téhranité we kéro kereqka mitaq séra

¹⁸ tútuue táhutahurutaq Sísaga sensabé, Teiniñoq írátiáhro. Ite miáhrabeqte áni ínéreq moráráq nóya anínká néne naruo kowerirankéhe úwe.

¹⁹ Úwara sene sirupipeq umeh agúwara morá áni morá anínkáue Sísansabé, Arega ínénsabe irareno ue kasenuwe.

²⁰ Kasenuwana Sísaga sensabé, Airápété téhranité omaq sitórabeqte ánínká ínéreq morá párétiáhpéq páreti pámbáhúya anímé we wire.

²¹ Manikáne ehwehka aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo kowerirahna aní anotahtaq kamah awinawire. Wenanoga we íre maqmiotaq tahirímé aiq kaweri irino úwe.

Sísaga páretiákáq sera ano ko kahpúákáq náriu ehwéhne.

(Máttyu 26.26-30; Áríka 22.15-20; 1 Kórína 11.23-25)

²² Sega táhutahurutaq Sísaga páreti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme náriena sensabé, Mahnawé niwaaq mire. Náhro úwara nowe.

²³ Nowana wega náhniákq sera ano kahpú mewena Manikánsabe kaweróne atena náriuwara ómiga nowe.

²⁴ Sísaga sensabé, Mahnawé néne korahq mire. Néne korahq tuinaga itereq áhnte mó kereq Manikánka insahwé aitena itene ahabábq kaweraitankéhe.

²⁵ Teiniñoq írátiáhro. Náhniákq sera ano mahta q mó íre nanie. Mó kake Manikánka wahnah wahnahnarabeq miáhnaraq o sera ano nanie úwe.

²⁶ Sega Manikánsabe iwíáh iwíáh igonkónéra máhpeq tueyokéra Óríwi sawéhrápéq pokuwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máttyu 26.31-35; Áríka 22.31-34; Sóni 13.36-38)

²⁷ Sísaga sensabé, Manikáne ehwehka mahraréna,

Ínéga sipisípiq Wahnáh subiq súáhnaraqmé moke sipisípiqmarínká kobeq séberigehe ire. *(Sekaraia 13.7)*

Mi ehwéhká irarinserah ite ómiga íné nuweq kobeq séberigehe.

²⁸ Manikánka íné oganúq intahnaraq Kehrari marákórápéq ebeq konaq inehe sighe úwe.

²⁹ Úwana Pítaga Sísansabé, Ómiga are áúwéhraqmé ínéga íre auwanauge úwana

³⁰ Sísaga wensabé, Teawiniñoq írátiáhno. Ihora inókáhpéq kokórega téhtaréráq ehwehniina ínaraq arega íné íre tagarióge apahtáróráq irariniewóne úwe.

³¹ Úwana Pítaga mi ehwéhnsabé anotahta q ahqáho éna Sísansabé, Mó kegá arereq ínéreq iubi q súéhraqmé ínéga are aiq tagarióge atanauge úwara sega moke wega irarúnserahnuwe.

Sísaga Késémáni matábúrúq kobúrerú ehwehne.

(Máttyu 26.36-46; Áríka 22.39-46)

³² Sísareq we kéro kereqka mitaq suera mátabu áwíq Késémáni pokuwe. Sísaga sensabé, Ite mahta q tútuue miéhra na íné kobúrerono éna

³³ Pítareh Sémisireh Sónireh móbeq móritowe. Móritena wene arupipeq anotah uméhue págege agúwana

³⁴ wega sensabé, Nirupipeq anotah uméhinka pukorahuge. Mahta q tótuqméq tagariáhro éna

³⁵ se suena wahtota q móbeq pokéna marakóra q káuqmunue ména púrerúwe. Púreréna íre kawe q sunúq weba sínehoéna púrerúwe.

³⁶ Púrerue mahraréna, Naniñoq, arega moke miraorahóne. Mah íré káwéq sunúq móruo. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbáhna sansánúno ue púrerúwe.

³⁷ Púreraruena wega Pítarehba kouwekéna tagówara sugówe. Sugówana wega Pítansabé, Sáimónio, aneqsabé sugahno? Pehgáriq tanahráq árahinsabé íre tótuqmé níwénunorahoo?

³⁸ Iteiyuwanka kawe q sansánéyabe iwahbehre. Peh itene inonka mareqmarero puaq íre miraorahowe. Minyabe owainawanka ahabábq aitehnehboq tótuqméq púreroro éna

³⁹ mónkakáq kobúrerúwe. Métáq púrerúnserahnuwe mó púreréna

⁴⁰ Pítarehba mó kouwekéna tagówara se anotah mukúqmáhkúru puara se peh sugówe. Sugówana Sísaga iriritowara siyehitónsabe ehya miówe.

⁴¹ Sísaga apahtáróráq kéna séna ú púana sensabé, Ite peh ahrenaneheéq sugaho? Aiq mire. Íné wehukení úku aní ahabábq ke kowerire tanahráq aiq sire.

⁴² Pokonehboq irigoro. Tagahro. Néne naruo koweriréh ánínká aiq sire úwe.

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwéhne.

(Máttyu 26.47-56; Áríka 22.47-53; Sóni 18.3-12)

⁴³ Sísaga mi ehwéh irarúta q Súrása we kéro anínká apubúue súwe. Manikáne ehweh mibe q mahbe q aritáh kéreq Mósísiga miraoro ú ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah

wehreqka áhnte mó ke eqmaq súowara sega pokamarinkákáq sahmárinkákáq Súrásareq moráráq suwe.

⁴⁴ Seneherautaq koweriro anínká su ke teriena, Ínéga nánkóqnahna anímé Sísá wire. Táhtóqme kawerue meqme móáúwáhro úwe.

⁴⁵ Minayabe Súrásaga sútaq Sísaba apubúue séna wensabé, Íwáhnoraníno éna nánkóqnowé.

⁴⁶ Nánkóqnowara sega Sísá táhtóqme ambubúue táhtotíowé.

⁴⁷ Táhtotíowana mó anínká wene poka mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ániné arambehri aní apiwe wene ahre kiraq auwowe.

⁴⁸ Kiraq auwowana Sísaga sensabé, Aneqsabé aebó aní táhtoráhnserah pokankákáq sahnkákáq íné meniraneheéq seo?

⁴⁹ Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq áhnte wehekáh itereq ména íwáhnorurautaq mi tanáhráq itega íné íre táhtotiarowe. Manikáne ehwehnka irarinserah aiq pútaginkeheéq miraowe úwara

⁵⁰ we kéro kega Sísá auwera pehbeheráh pokuwe.

⁵¹ Pokuwana káriq mahbíqá peh taberábe ambántá ubíqmena Sísá anehe kaqmena kérowe. Kérowara mío kega we táhtorówana

⁵² wene ambanta kesuena pehrákora pehbeheráh pokuwe.

Wahnah kegá abowah weh míorabeq Sísá ehweh ató ehwehne.

(Mátíyu 26.57-68; Áríka 22.54-55,63-71; Sóni 18.13-14,19-24)

⁵³ Segá Sísá meqmera Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa pokuwara moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené abowah wehreqka mitaq momiwíuwe.

⁵⁴ Se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne nahnoerápéqté mátábúrác kúwe. Kure mitaqté párisírehreq tútuue méra iraraq totoruwe.

⁵⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq moke mó kaunsírí kéreqka Sísá subiq suanéhboq wega ahbabáruuraimé insega tagarairo éra kabaruwara íre pahsúowé.

⁵⁶ Sísaga miraúnsabe áhnte kegá péhe éhwéhnéra íre morá éhwéh iraruwe.

⁵⁷ Táhmaro kegá irigue péhe éhwéh atera mahraréra,

⁵⁸ Itega wene ehweh írátáúne. Wega iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh wehukega pearó nah sokoruqme apahtáro wéhékáh mó nah pearaníe. Íre niyahnkaratáté pearaníe uraire éra

⁵⁹ sene ehwehme peh úbiráhbíq ehwehnéra íre morá éhwéh iraruwe.

⁶⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahka irigue ákáhpi kowéna Sísansabé kasenéna, Mah kegá arensabé irare ehwéhmé arega íre terieráhono? Sene ehweh aiq pútaq ehwéhpó úwana

⁶¹ Sísaga íre iraria peh ehiya míowe.

Peh ehiya míowana wega Sísansabé, Manikánka ite Asiu ke meirena kaweraitankeheéna peh morá aní omaq atowe. Arewe mi anípo? Arewe Manikáne ahninkáwábo kasenúwana

⁶² Sísaga wensabé, Íné we uge. Íné wehukení úku anínká Manikáne ayah púpeq tútuue ména íópeq írábúyápipeqté tuonaq tagagehe úwe.

⁶³ Úwana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahka mi ehwéh irotaq abiahsanú púana wene korósi subansuena mahraréra, Wega aiq irarinsabé mó keyábé móme íre kasenoro. Ahqáho.

⁶⁴ Wega Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhraq íráhwe. Minayabe aneratanéhnkono úwara sega moke mahraréra, Wega ahbabáq ehweh aiq irari puag subiq suo atanéhe uwe.

⁶⁵ Táhmaro kegá Sísá tehqni atera wene auranabiah ambantaráté akariatawéra subiq-marera, Insega are subiqmarehro? Teio uwara párisirehga Sísá meqmera mósubúwe.

Pítaga, Sísá íre tagaríoge ú ehwehne.

(Mátíyu 26.69-75; Áríka 22.56-62; Sóni 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Pítaga nahnoerápéqté mátábúrác tumíowana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ániné arambehri ahrárigá súwe.

⁶⁷ Súwana Pítaga iraraq totorúwana mi ahrárigá we tagéna ebitáwéna wensabé, Are Sísá Néhsara suwahpeqte áninseq míarone úwe.

⁶⁸ Úwana Pítaga ahqáho atena, Arega iraréna ehwéhmé íre ahteboqe. Aneq ehwéhnono éna mitaq suena méhpehpeq pokúwana kokórega téh ehwehnúwe.

⁶⁹ Mi ahrárigá méhpehpeq Pita mó tagéna mío keyabé, Mah anímé Sísá awahrahní míre úwe.

⁷⁰ Úwana Pítaga mó ahqáho atowe.

Pehgáriq motáq tahnsa mitaq mió kega Pítansabé, Are Kehrari marákórápéqté áni púah are wenawahrahní móne uwe.

⁷¹ Úwana Pítaga ehbonéna mahraréna, Manikánka tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge. Itega irare animé íné íre tagarióge. Ínéga péhe éhwéh teawénaraqmé Manikánka íné nubiq suankéhe úwana

⁷² kokórega mó ehwéhnúwe. Mó ehwéhnútaq Sísaga teawu ehwéh Píta ahrreraq kowe. Mina teawu ehwéhmé, Kokórega téhtaréráq ehwehnina inaraq arega apahtáróráq íné íre tagarióge irariniewóne úwe. Pítaga mi ehwéh ahrreraq kowana wene arupipeq umehúwana anotahtaq ibisówe.

15

Sísa meqmera Páhirátiba móátó ehwehne.

(Mátíyu 27.1-2,11-14; Áruká 23.1-5; Sóni 18.28-38)

¹ Ahbiahipeq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené abowah wehreq Mósisine ehweh siwáhnoro kereq moke mó kaunsírí kéreqka momiwíue Sísa subiq súéhra ehwéh sío síoéra wene ayahnkaratáq nágáqtate táhru táhrue meqmera anotah wahnáh áni Páhirátiba móátówe.

² Móátówana Páhirátiga wensabé, Arewe Asiu kené wahnahpo kasenúwana wega wensabé, Arega aiq iraréne úwe.

³ Úwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga Sísa áhnte ehwéh atówe.

⁴ Ehweh atówana Páhirátiga Sísansabé, Segá arensabé áhnte ehwéh atáhe. Minayabe arega ehweh íre terieráhono kasenúwana wega peh ehiya míowe.

⁵ Peh ehiya mío púana Páhirátiga iwíáhue tagéna áhtenúwe.

Páhirátiga, Sísa awankátaq táhparáhro ú ehwehne.

(Mátíyu 27.15-26; Áruká 23.13-25; Sóni 18.38-19.16)

⁶ Anotah tahutáhuro tanáhráq mó opéq mó opérué karábúsiipéqté áni Asiu kegá pugeqio teawú ani Páhirátiga pugesuaq pugesarúwe.

⁷ Wehukení wenáwíq Párehbae. Wereq mó kereq ebehutaq Párehbaga wehukení subiq suonsabe karábúsiipéq míowe.

⁸ Karábúsiipéq míowara áhnte kegá kire Páhirátinsabé, Are ahriahri mira aruqarurona serahnúno uwe.

⁹ Úwana Páhirátiga sensabé, Asiu kené anotah Wahnáh pugeq inínkono kasenúwe.

¹⁰ Kasenéna iwíáhéna, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga, Sísaga ite kiotaikíneho éra abiahnsa atáh púara inéba meqme sewe iwíáhúwe. Mira iwíáhú púana wega sensabé, Asiu kené anotah Wahnáh pugeq inínkono kasenúwe.

¹¹ Kasenúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga mío keyabé pagu pagunéra, Mah ehwéh Páhirátiga koreawéro. Wensabé teaweq, Párehba pugeqauwe Sísa subiq súáhro arito koreawéro éra pagu pagunuwara mío kega, Párehba pugeqio uwe.

¹² Úwana Páhirátiga sensabé mó kasenéna, Itega ite Asiu kené Wahnahne ue áwiratáh animé aneratanínkono úwe.

¹³ Aneratanínkono úwara sega ehweh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

¹⁴ Páhirátiga sensabé, Aneqsabébo? We aneq ahbabáriro kasenúwara sega mó anotah ehwehnabaéra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe.

¹⁵ Úwana Páhirátiga mío kene sirupipeq eyoyóigeheéna Párehba pugeq auwena Sísa árétí sahtaté subóro aritena sóntia kegá awankátaq táhpawe subiq suageheéna siuwe.

Sóntia kegá Sísansabé awiréh ató ehwehne.

(Mátíyu 27.27-31; Sóni 19.2-3)

¹⁶ Sóntia kegá Sísa meqmera wahnah anínká ehwehúrabeq kibekue móatera ómi mó sóntia ké síáhrabuwara momiwíuríówe.

¹⁷ Momiwíéra peh morá tautáúq korósí abaq atera ógarataté keborarera wene ayahqnotaq suki atówe.

¹⁸ Suki atera wensabé, Aiq míahno? Arewe Asiu kené Wahnah mone éra

¹⁹ wiahnó sahtaté ayahqnotaq subiqmarera tehqni atera sirehunseraráq méra Sísansabé péhepehe iwíáh iwíáh atera

²⁰ awiréh atówe. Awiréh atera abaq ató korósí akai auwera wewene korósí suki atera awankátaq táhparanehééra meqmera pokuwe.

Sísa awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Mátíyu 27.32-44; Áruká 23.26-43; Sóni 19.17-27)

²¹ Söntia kegá Sísa meqmera pokuwana Sáírini marákórápéqté áni wenáwíq Sáimóni ahtapeq sure Sarúsarama suwahpeq pokinieéna sótaikinaúwe. We Árékásántareq Ártupareqne sibowá miowe. Söntia kegá we saiqnatera, Sísa táhparéhra awánkámé abaqme kúno atónsabe abaqmena kúwe.

²² Sísa meqmera Kógóta sawéhrápéq kiúwe. Mi sawéh áwíqmé áwahewé wehukeni ayahqno tánúnsutapére.

²³ Mitaq sega íre érorahi kitabeh maráhsíni mewera náhniáq sera anopipéq sombirahue Sísa náuúwana ahqáho éna íre nowe.

²⁴ Íre nowara sega we meqmera awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigarátaq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera, Wene korósi inseq meyanabomo éra saraqmianeheéra káhsie saraqme meyoúwe.

²⁵ Wéhékáh ío ákáhtaq kiutaq awankátaq táhparówe.

²⁶ Ehweh átó ehweh kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobóráhpeq awankátaq táhparówe. Mi sehíránká mahraréna, Asiu kené Wahnahne úwe.

²⁷⁻²⁸ Sísa awankátaq táhparórabeg aebó ánité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

²⁹ Pearówara mitaq sótaiku kegá Sísa tagéra awiréh atera sinuo kóbiq kóbíwéra wensabé íre kaweq ehwéh atówe. Íre kaweq ehwéh atera mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh nah sokoruqme apahtároráq mó pearahráhoána aníno,

³⁰ arere séhréhúno. Oga míankehboq marakóipeq tueagúno éra awiréh atówe.

³¹ Awiréh atówara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka moq awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kaweraritena peh wewe íre kawerarahire éra

³² wega, Íné áhnte wehuké merirena kaweraritankeheéna Manikánka omaq intowe iwíáhire. Íné Ísara kené Wahnah aní múge iwíáhire. Wega maraipéq tueagínaq tagéq wensabé aiq pútare atanéhe éra awiréh atówe. Awankátaq táhparó anitégá moq íre kaweq ehwehnéra Sísansabé awiréh atóye.

Sísa pukú ehwehne.

(Mátíyu 27.45-56; Áruka 23.44-49; Sóni 19.28-30)

³³ Wéhékáhnabubu moke mah marákó marákó sunkíkiragúwana ío tunsorerutaqkakáq peh sunkíkiratiowe.

³⁴ Tunsorerutaq Sísaga wewene ehwehtaq Wenabonsabé anotahtaq mahraréna, Írói, Írói, tahmah sabáhtahné úwe. Mi ehwehnúmé, Nániboo, Nániboo, aneqsabé íné nuwahan úwe.

³⁵ Úwara táhmaro iriwe mió kega irera mahraréra, Íráhro. Éráisansabé áhrabire úwe.

³⁶ Mibeqté ánínká pehbeheráh sehenáh tahnsa náneq mewena kitabeh nah naneqppipéq pámbáhue sehikaratáq maqme pankeqme Sísga píwára nankeheéna awuwe. Awena mahraréna, Éráisaga marakóipeq atanabiramo. Taganeheqmúne úwe.

³⁷ Úwana Sísga anotahtaq ehwehnéna putiowe.

³⁸ Putiotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté párahnkéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe.

³⁹ Söntia kené kiápéténiga Sísgane auranabiahtapeq ména we putionsabe tagarawéna mahraréna, Mah anímé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre úwe.

⁴⁰ Sísa putiotaq ahreronká mobeq iriwe méra awahnkanuwe. Mágára suwahpeqte íni wenáwíq Máhríae. Sémísi anehe piah anínseq wenawah Sósépareqne sinowa wenáwíq moq Máhríae. Mó íni wenáwíq Sárómie.

⁴¹ Sísga Kehrari marákórápéq síwáhnorútaq mi inítógá we kéréra wene táhutahuq tiátówe. Mi inítároréq mó Sarúsarama suwahpeqte su ahrérónseqka mobeq iriwe méra awahnkanuwe.

Sísgane anonka maisé onápipéq maisaró ehwehne.

(Mátíyu 27.57-61; Áruka 23.50-55; Sóni 19.38-42)

⁴² Ahbiah tahnsá ahrena ahrena wehekáh íbora táhnsá táhutahuq kaweq kaweré wehekáh ío tupekútaq Sósépaga Páhirátiba pokúwe.

⁴³ Sósépawe Árimátéa suwahpeqte anínúwara mó kegá, We kaweq abóawáh wéh wíre iwíáhuwe. We Manikánka wahnah wahnahni tanáhráq áwénunue taga tagaú aní míre. We íre áhrea Páhirátiba pokéna wensabé, Sísgane anonka mewena mómaisaraninkono úwe.

⁴⁴ Úwana Páhirátiga, We putiehramo iwíáhéna kiápéténine wahnah áhrabéna, Ai q putiehro éna kasenúwe.

⁴⁵ Kasenúwana, Ai q putiéhre úwana Páhirátiga Sósépansabé, Wene anonka meyo úwe.

⁴⁶ Úwara Sóséparehga íre wahto taberábe ambántá paiqmarera Sísane anonka kiwewe marakóraq márumarera ambantaipéq úbíqme mewera ubusa onápípéq mómaisarówe. Maisarera ebah ubusa ónápípéq marera anotah ebáh paentáwe kure maisiaró mehpéh paiqmarera pokuwe.

⁴⁷ Mágára suwahpeqte ínínseq mó wenaogo Máhria Sósépane anowareqka Sísá maisarórabeq tagoye.

16

Sísá oganúkú ehwehne.

(Mátíyu 28.1-8; Áríka 24.1-12; Sóni 20.1-10)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwara Mágára suwahpeqte íní Máhrireq Sárómireq Sémisine anowa mó Mahríreqka Sísane anonka abaq ataneheéra kaweq kunkúni weri paiqmárove.

² Paiqmárowana o wíki kowara ebeqte wéhékáh ahbiahipeq ío kiembogútaq mi ínínsónká maisiaró onápípéq pokéra ahtapeq kure

³ seye náhenéra, Méhpeh paiqmárah ébáhmé insega paentáwe méreitanabomo uwe.

⁴ Uwana anotah ebáhnaba kowara sega tagowana méhpehtaq íre paisa peh móbeq kowara tagowe.

⁵ Tagéra maisiaró onápípéq kibekuwana íre wahto taberábe korósíákák máhbi éberiopeq tútuue míowara tagéra áhtenuwe.

⁶ Áhtenuwana wega sensabé, Íre áhtenoro. Ite Sísá Néhsara suwahpeqte aní awankátaq táhpato aní seragahwe. We oganúkéna mahtaq íre miéhre. We maisatotaq tagahro.

⁷ We kéro kereq Pítareq korerieq, Wega Kehrari marakórápéq ebeq kínaq itega mitaq kirataq tagagehe. Wega teiátáinserah itega mitaq we tagagehe koreriéro úwe.

⁸ Úwana mi ínínsónká tueyokéra iransánue áhtenunsabe pehbeheráh kure áhreu puara ahtapeq sótaiku ke íre teriasa peh ehiya méra pehbeheráh kótaikuwe.

Mágára suwahpeqte íní Máhriaga Sísá tagó ehwehne.

(Mátíyu 28.9-10; Sóni 20.11-18)

⁹ [Ebeqte wehekáh o wíki ahbiahipeq Sísá oganúkéna wega Mágára suwahpeqte íní Máhriaba ebeq súwe. Wega mó tanáhráq abapete téhtaré ówáináwánsábé, Máhria auweq pokoro arito íní míre.

¹⁰ Sísaga mi ínibá ebeq súwana mi ínínká pokue Sísá kéro keba pokuwara Sísá pukúnsabe wensabé sirutaboírera íbisowana Máhriaga koreriena,

¹¹ Sísá oga miéhrana tagoye úwe. Úwara wene ehwehnsabé íre aiq pútare atówe.

Sísá kéroya ánitégá ahtapeq Sísá tagoya ehwehne.

(Áríka 24.13-35)

¹² Anehe téhranitégá uworapeqté áhtápéq nogúyataq Sísaga mó aní tahnsa úkue seba súwe.

¹³ Súwara sega kouwekéra moke Sísá kéro ke koreríuyara sene ehwehnsabé moq íre aiq pútare aritówe.

Sísaga we kéro keyabé, Néne ehweh koreriéro ú ehwehne.

(Mátíyu 28.16-20; Áríka 24.36-49; Sóni 20.19-23)

¹⁴ Anehe we kéro ke peh abapete morá ké méra táhutahurutaq Sísaga seba súwe. Sirupipeq págege éra we oganúkú ehwehnsabé íre aiq pútare aritónsabe sensabé siwehguúwe.

¹⁵ Sensabé, Moke mah marakó mánakó pokue mah kehíná kéhíná kaweq ehwéh koreriéro.

¹⁶ Ínénsabe aiq pútare aintera wání meyéhra kewé Manikánka oganúq sitankéhe. Ínénsabe íre aiq pútare aintéhra kewé ehweh aritankéhe.

¹⁷ Ínénsabe aiq pútare aintéhra kegá teiéna otáq sánsá miragehe. Néníwíruwe owainawamarí kaqsuagéhe. Kambare ehwehniagehe.

¹⁸ Ayahtate wehe táhtoragéhe. Pukorahi naneq nehrataq íre pukigehe. Siyahnkarataté awahre ke táhtoréhrataq kaweraginkehe úwe.

Manikánka Sísá íopeq tumerowana ehwehne.

(Áríka 24.50-53; Eqmaro 1.9-11)

¹⁹ Sísá itene Wahnahnka aiq teriuwana Manikánka we íopeq tumerowana wene ayah púpeq tútuue míowe.

²⁰ We kéro kega pokue mah marakó mánakó áhnte kehíná kaweq ehwéh teri terinuwe. Itene Wahnahnka se séhréh aritonsabe sega ótaq sánsá mirauwara író kega tagéra, Mah ehwéhme aiq pútaq Manikáne ehwehne uwe.]

Árúka Ebeq sáhnsahwe ahtebe éhwehne.

Árúkawé íre Asiu anínéna we nahnso aní míowe. Wega téh sóthe arámbéhríéna anehe Pora kérena séhréh atowe. Árúkaga Sípane arambehri wene auranka íre tagéna peh Sísa tago keyábé kasenéna kawerue ahtebéna mah pukú sehiranúwe. Nahnso kegá mah pukú sáhnsahwe Sípane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atagehéna sehiranúwe. Anehe Árúkaga Eqmaro Kene ehweh pukú sehiranúwe.

Árúkaga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Árúkaga Tíópírása ebeq sehiranú ehwehne.

¹ Tíópírása anotah wahnáh ánino, ite míaraunarabeq áhnte kegá Manikánka miraurai naneqsabé iwíáhéra sehiranurowe.

² Sehiranuro kegá Manikáne ehweh teri terinera wega miraurai naneq tagaro kené ehweh irera teniátówe.

³ Téhwe tago kereq sehiranuro kereqsabé kasenéna sene ehweh iwíáhue tagarauge. Anehe ínégá moq mí ehwéhnsábé tábúsoqme sehiranéna areba eqmarahnah sáhnsahinkéhe. Tíópírása kaweq aníno,

⁴ arega aiq pútaq éhwéh irankehéna sehiranue teawúge.

Íopeqté ánínká Sóni éhweh pahsuo ehwéhne.

⁵ Súría marakórápéq wahnahnú aní Érótiga wahnahnútaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní wenáwíq Sékáráia ména we Ábiya kahnáh mibeq mahbeq arito ani míowe. Wene ahre Ároni kahnáh iní ména wenáwíqmé Érisábétie.

⁶ Mí akéqká kaweqtaq méra Manikánka sehgióro ú ehwehnikákáq wene sánsánkákáq moke tábúsoqme sehgiúye.

⁷ Se orení ákéq méra Érisábéti orahini puara se íre aninkákáq míoye.

⁸ We kahnáhniká arambehriutaq Sékáráiaaga Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ani ména arambehriúwe.

⁹ We kahnáhniká sene sánsánéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kaweq kunkúni naneq pariankehéera Sékáráia eqmarówe.

¹⁰ Pare tanahráq áhnte kegá máhpeq méra púreruwana Sékáráiaaga webataq nahupeq kibekéna mí kawéq kunkúni naneq tahberapeq pariowe.

¹¹ Pariowana Maniká míéhrebeq íopeqté ánínká ábóraragéna tahbe ayehrápéq iriwe míowana

¹² Sékáráiaaga we tagéna kurínáhnéna iwíáh kikiréna áhreúwe.

¹³ Áhreúwana íopeqté ánínká wensabé, Sékáráiao, íre áhreúno. Manikánka arega púreróna ehwéhme aiq íréhnsábé arene ahre Érisábétiga animai maqmiankéhe. Maqmiahnaraq arenahninsábé Sónie ue áwirato.

¹⁴ Maqmiahnaraqmé arene arupipeq eyoyóue iwíáh iwíáhinkehe. Áhnte mó kegá moq iwíáh iwíáhigehe úwe.

¹⁵ Iwíáh iwíáhigehe éna, Maniká itene Wahnahnka wensabé, Are anotah aní míahno atanawire. Ahriahri we náhniáq sera anonkakaq piahakáq awehriinkehe. Wenanone arupipeq míahnaraq ahriahri Manikáne Awanka wereq mía míainkehe.

¹⁶ Werek mía míairana wega Manikáne ehweh teri terinínarag áhnte Ísara kegá Maniká itene Wahnahne sánsá kawerue sehgiéhe.

¹⁷ Éráisa Manikáne ehweh irarú ani marakóipeq míotaq anotah aní ména págegeue síwáhnorúnserah itene Wahnahnka sinaitaq arenahninká ebeq séna síwáhnorinkehe. Mí-nayabe sibowárehreq sene animárínseq insahwé aritankéhe. Itene Wahnah sína tanahráq áwénunigehboq ahbabáq kega arenahniné ehweh irera sene ahbabáq suera kaweqtaq míagehe teawuwe.

Íopeqté áníné ehwehnsabé íre aiq pútare ató ehwehne.

¹⁸ Íopeqté ánínká mí ehwéh Sékáráia teawuwana Sékáráiaaga wensabé, Íné ore úkugana néne ahre moq orení míéhre. Minayabe arega iraréna ehwéhme árahue aiq pútaraginabo úwe.

¹⁹ Úwana íopeqté ánínká wensabé, Neníwíq Kébárie. Íné Manikáne auranabiahapeq iriwe mía míau aní múge. Mah kawéq éhwéh teawinkehéna wega, Koreawo éna eqmaq núwéhre éna,

²⁰ Írátíahno. Arewe néne ehweh íre aiq pútare aintahne. Minayabe mókake are ehweh íre irarerahóne. Ínéga teawú éhwéh aiq pútaragínaraq arega ehweh irarerahóne úwe.

²¹ Máhpëq mió kega Sékáráia áwënunéra iwíáhéra, We aneqsabé íre wahto tanáhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpëq peh miéhro uwe.

²² Úwana wega tueyokútaq we ehweh íre irarerahúwe. Ehweh íre irarerahéna wene ayahnkaratáté áwíqme teriena ehwehnurá íre irarerahúwe. Máhpëq mió kega miráu tagéra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpëq miéhtáq wenawanka tagehre iwíáhuwe.

²³ Iwíáhuwana we ehweh íre irarerahéna wene arambëhri tanáhráq parabagútaq wene nahtapeq pokúwe.

²⁴ Mi tanáhráq parabagúwana wene ahre Érisábëti kía ména moberíah ío wene nahtapeq peh miówe.

²⁵ Mitáq ména mahraréna, Íné orahini míarautaq áhnte niyehitaraire. Manikánka ínënsabe arutaboiraíntena séhréh aintarái puana amahnága íné íre niyehitehre úwe.

Íópeqté ánínká Máhriánsabé, Sísá maqmarankéhe ú ehwehne.

²⁶ Érisábëti abapete morá ío kía míowana Manikánka íópeqté ání wenáwíq Kébári Kehrari marákórápëq Néhsara suwahpeq eqmarowe.

²⁷ Eqmarowana wega Máhriá Néhsara suwahpeqte áhráribá tuwe. Máhriawe mó weh mahbíreq íre nogu ahrári wíre. Tébiti kahnáh máhbi wenáwíq Sósépa míowana Máhriaga we kéranáútaq Kébáriga weba tuwe.

²⁸ Weba tuena wensabé, Aiq miáhno éna Maniká itene Wahnahnka arensabé anotahtaq arutaboiraíntena arereq miéhre úwe.

²⁹ Úwana Máhriaga mi éhwéh iwíáhue tagéna wewe náhenéna, Aneq ehwéh pómo. Íre niahteboqe éna iwíáh kikirúwe.

³⁰ Iwíáh kikirúwana íópeqté ánínká wensabé, Máhriáo, íre áhreúno. Manikánka arensabé anotah arútábóiratéhre.

³¹ Minayabe are kía míaniewóne. Are kía mé animai maqmíéhnaq Sísae ue áwírato.

³² We anotah aní míahnara áhnte kegá wensabé, Maniká Íteribone ahninkáwá wíre ataneherawoe. Maniká itene Wahnahnka wensabé, Tébiti arene aigaqnaga Ísara ke wahnahnúnserah arega moq se wahnahniniewóne atankéhe.

³³ We Sékópa kahnáh ánimári ahriahri wahnahnaritena wene wahnahné tanáhráq íre parabaginawire úwe.

³⁴ Íópeqté ánínká teawuwana Máhriaga wensabé, Íné íre wehreq nogú ání púana árahue kía míaninkono úwe.

³⁵ Úwana íópeqté ánínká wensabé, Manikáne Awanka areba tuena nonahwega marakó akariuriéhnserah areba moq akariuriankehe. Manikánka págege atena kawerue auráq matiankehe. Minayabe mó kegá arega maqmíéhna anínsábé, Kaweqtaq mía míai aní míre éra we Manikáne ahninkáwá wíre ataneherawoe úwe.

³⁶ Íópeqté ánínká mó mahraréna, Mó kegá arenawahrah ini wenáwíq Érisábëtinsabé, Orahinine atárowana we orenínéna amahnága kía miéhre. We abapete morá ío kía ména animai maqmiankéhe.

³⁷ Manikánka moke miraorahi mino úwe.

³⁸ Úwana Máhriaga wensabé, Íné Manikáne arambëhriu ahráriúge. Arega aiq irarénanserah Manikánka mirainkehe úwana íópeqté ánínká we auwena pokúwe.

Máhriaga Érisábëti koragó ehwehne.

³⁹ Mi tanáhráq Máhriaga Érisábëti koraganieéna apubúwe sokahuena pokue Súría marákórápëq áhnte sawéh korabeq kiuwe.

⁴⁰ Kiena Sékáráiane nahupeq kibekéna Érisábëti mehweh atowe.

⁴¹ Mehweh atowana irotaq wene arupipeq mió anínká anotah kabau kabauúwe. Kabau kabauúwana Manikáne Awanka Érisábëtiba séna iwíáh atowe.

⁴² Iwíáh atowana Érisábëtiga anotahtaq mahraréna, Máhriáo, Manikánka mó inínsónsábé arutaboiraína peh arerensabé anotahtaq arutaboiraíntéhre. Manikánka arega maqmíéhna anínsábé anotahtaq arutaboiraíntéhre.

⁴³ Íné pehgáriq ini múge. Néne Wahnahne anowagá aneqsabé ínëba seno?

⁴⁴ Írátíahno. Amahnága arene ehweh írótaq ínéga maqmíáhna aniné arupipeq eyoyói puana nirupipeq kabau kabauire.

⁴⁵ Arega Manikánka eqmatai aniné ehwehnsabé aiq pútaraginawire iwíáhuonayabé Manikánka arensabé, Kaweróne atéhre úwe.

Máhriaga igonkónú ehwehne.

46 Máhríaga mahraréna,
 Néniwanka itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atéhre.
 47 Manikánka iné kaweraintéh ánínsabé iwíáh iwíáh atóge.
 48 Inéwé pehgáriq inínéna Manikáne arambehriu iní mióganawe wega iné tagéna ínénsabe arutaboairaintéhre. Mókake ómi kehinánká ínénsabe iraréra, Manikánka ínénsabe anotahtaq arutaboairatéhre igehe.
 49 Maniká peh anotah pagégé ánínéna iné áhnte séhréh aintáráirara sega mirarue irarigehe. Manikámé anotah kawéq áwíqkakaq aní míéhre.
 50 Manikánka mó tanáhráq mó tanáhrárué ahriahri wensabé áhteno keyábé arutaboairarítéhre.
 51 Wewene ayahtate págege sansánue sokigi aíre. Mó kegá, Itewe anotah animári múne iwíáhéra píribahriwana Manikánka mi ke kaqsúéhrra kobeq séberagowe.
 52 Wegá anotah wahnáh animári wahnahnorabeqte kaqsuena pehrápeqte animárinésabé wahnahnoro arítéhre.
 53 Wegá sirupibii ke kawéq naneqmarí náriena áhnte kéh ké íre náriasa pehipi kaqsúéhre.
 54-55 Manikánka Ébáráhmareq wene anahwareq itene igaqnaréhreqsabé, Ahriahri nirutaboairaitanauge ire. Wegá mi ehwéh ahrreraq matawéna wene arambehri animári Ísara keyábé arutaboairaritena séhréh arítéhre úwe.
 56 Máhríaga mi ehwéh iraréna apahtáro íótáq kaegaeéna Érisábétine nah suena wene nahtapeq pokúwe.

Sóni maqmaro ehwéhne.

57 Wene maqmare tanáhráq sutaq Érisábétiga animai maqmarowe.
 58 Manikánka wensabé anotahtaq arutaboairatéhre éhwéhnúwara wene iyahnaboreq wewahrahreqka irera wereq moráráq iwíáh iwíáhuwe.
 59 Iwíáh iwíáhéra mi aní abapete apahtáro wéhékáh míotaq sega wene áú amurúruanehéera séra mahraréra, Wenabo áwíq Sékáráia wire. Mah kariq ánínsabé moq abowá áwíq Sékáráiaa atanéhe uwana
 60 wenanoga, Ahqáho aritena, Sónie ue áwíratayahetauye úwe.
 61 Úwara sega wensabé, Mi awíqme íre arenawahrah síwíq míre éra
 62 wenabonsabé siyahnkaratáté áwíqme kasenéra, Arenahninsabé arega inse ataníbo uwe.
 63 Uwana Sékáráiaaga ayahnkaratáté awirena, Pépahq menio úwara pépahq áwúwana wega sehiranéna, Wenáwíq Sónie ue sehiranúwara áhtenuwe.
 64 Áhtenuwana Sékáráiane áwéh kaweragúwana wega apubúue irarerahéna Manikánsabe pahsuqme iwíáh iwíáh atowe.
 65 Mibeqté kégá mi otáq sánsá tagéra áhre aguwara Súría marákórápéqté kégá sáwéhrapeqté mítaq teri mahtaq terinuwara moke írówe.
 66 Mi ehwéh író kega sirupipeq iwíáhue tagéra, Mah aní mókake aneq mirainkehbo éra Manikánka we págegeue séhréh atanawire iwíáhuwe.

Sékáráiaaga irarú ehwehne.

67 Manikáne Awanka mi aniné abowá Sékáráiaaba sure iwíáh atowana wega kahna naneqsabé mahraréna,
 68 Maniká itene Wahnahnka Ísara ke meirena kaweraitanieéna si puaq iwíáh iwíáh atone.
 69 Wegá anotah aní ite kaweraitahna aní omaq atéhre. Mi animé Tébiti kahnáh ánine.
 70 Minayabe Manikánka wene ehweh iraru ke naho iwíáh aritowara teiúwe.
 71 Itensabé iuwahrieh ke itene naruoga ite saiqnaríáhnsabé sega iubíyehoéna wega meirena kaweraitankéhe.
 72 Manikánka omasa éhwéh aiq ahrreraq matawéna itene igaqnaréhyabe arutaboairaritena séhréh aritowe.
 73 Wegá itene igaqna Ébáráhma mirainauge ú ehweh teawena,
 74 Itene naruoga saiqnaríáhtáq koweiraníe úwe. Minayabe íre áhreia peh wene arambehri miraonehqmúne.
 75 Moke itene ogamé tanáhráq Maniká awahbeh sansánéq kaweqtaq méq wene arambehri tábúsoqme miraoneheqmúne úwe.
 76 Manikáne Awanka mó iwíáhatowana Sékáráiaaga wenahni Sóninsabé mahraréna, Nénahnino, mó kegá arensabé, Maniká itene kiotaigme Wahnáhné ehweh iraréna aní móne ataneherawoe. Itene Wahnahne ah kawerarankéhboq arega ebeq pokinkehe.
 77 Manikánsabe áwíahraqso ke oganúq sitankéhboq se merirena sene ahbabáqsabe kawer-aritankéhe ue terinkéhe.

⁷⁸ Manikámé áhnte arútábóiraitéh ání mía míaire. Pópoqnahga áhnbórá kiembogina inserah Manikánka ite áhnbórá kaweraitanaire.

⁷⁹ Sunkikírirabeq pukoraho ke tagagehboq Manikánka ahtapeq téhraitankéhe. Minayabe wega iahnkahrínaq ite iru ukiq itéh áhtápéq nogoráhúne úwe.

⁸⁰ Manikáne Awanka iwíáh atowana Sékáráíaga mi ehwéh wenahni Sóni teawuwe. Mi aní anonurena Maniká awahbeh sansánsábé arutaboíreña sehgiuwe. Wegá Ísara ke ehweh terie tanáhráq ire suriotaq peh abatapi úpeq kaegaeúwe.

2

Máhríaga Sísá maqmaro ehwéhne.

(Mátíyu 1.18-25)

¹ Mi tanáhráq anotah wahnáh ání wenáwíqtare Sísáhri Ógáhsátu moke Aroma keráq wahnahnatíowe. Wegá moke wehuke síwíqmari púkuipéq sehiranoro aritowe.

² Mi tanáhráqmé Aroma kegá ebeq síwíq sehiranu tanáhráre. Wehukení wenáwíq Kúwíríníahsi Síría marákórápéqté kéné wahnah míotaq sehiranue meyowe.

³ Aroma wahnáh kegá moke síwíqmari meyanehéera ómiga sensuwahpeq pokuwe.

⁴ Sósépawe Tébiti kahnáh ání ména Néhsara suwahpeq Kehrari marákórápéq suena Súría marákórápéq Pétáriéma suwahpeq Tébiti kahnáh suwahpeq kíuwe.

⁵ Sensíwíq terieyeheéra Sósépareq wene ahre ararí Máhriareq Néhsara suwahpeq kíuye. Máhriawe anotah kía míowe.

⁶ Segá Néhsara suwahpeq kíuyataq we ani maqme tanahráq wahtonúwe.

⁷ Páhsintía nahmári máhriq ire ko púra sega káhone nahtapeq káuye. Mitaq Máhriaga wene ebeq piah anímái maqmarena ambanta ánáhnkiwe mi kané táhutahuq kunúbáipéq suge atowe.

Íopeqté ánínká sipisípiq wahnahnu ke teriu ehwéhne.

⁸ Mi ke suwahpeqté áhnsáhrápéq sipisípiq wahnáh anímári uworapeq méra sene kaweritáq wahnahnuwe.

⁹ Wahnahnuwana íopeqté ánínká ábóraragúwana Maniká itene Wahnahne téhreh naneqka anotahtaqtéhrówara sega anotah ahre aguwe.

¹⁰ Íopeqté ánínká sensabé, Íre áhreo. Írátíáhro. Mah kawéq éhwéh teinieéna suge. Teiú éhwéhnká ómi kehináné sirupipeq anotahtaqté eyoyó aritankéhe.

¹¹ Tébiti kahnáh suwahpeq ite meirena kaweritahna aní inokáhpeq maqmíéhre. Manikánka we omaq atowana we anotah Wahnáh ání ména ite meirena kaweritahna aní míre.

¹² Aniné ambanta ánáhnkiwe káhone táhutahuq kunúbáipéq míéhre tagéq we wire ue ahtebagehe úwe.

¹³ Úwara peh íregáritaqté íopeqté kegá ábóraragéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera mahraréra,

¹⁴ Maniká kiotaqme aníniraq wensabé iwíáh iwíáh atone. Mah marákó marákóipéq Maniká awahbeh sansá sehíra ke siru ukiqsitankéhe uwe.

Sipisípiqtaq wahnahnu kegá Sísá korago ehwéhne.

¹⁵ Íopeqté kegá se suera íopipeq tuekutaq sipisípiqtaq wahnahnu kegá seye náhenéra, Manikánka teí ánínsábé Pétáriéma suwahpeq koraganehboq pokonehe uwe.

¹⁶ Pokonehe éra pehbeheráh pokue anebahruwana mi aní káhone táhutahuq kunúbáipéq sugowara Máhriareq Sósépareq míóya tagowe.

¹⁷ Tagéra pokue íopeqté áníné ehweh mitaq teri mahtaqté terinuwe.

¹⁸ Terinuwara író kegá sipisípiq wahnáhmáriné ehwehnsabé iwíáhue tagéra, Aneq ehwéhópomo iwíáhéra áhtenuwe.

¹⁹ Máhriaga moke mi ehwéh ahrreraq matawéna wene arupipeq iwíáh atawéna tagówe.

²⁰ Sipisípiq wahnáh kegá kouwekéra sega író ehwéhnkákáq tago naneqsabéákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atera, Íopeqté ánínká teínserah aiq pútaragire uwe.

Sega Sísae ue áwírató ehwehne.

²¹ Máhriá ire kía míotaq íopeqté ánínká wensabé, Are ani maqmíéhnaqté Sísae ue áwírató úwe. Minayabe mi aní maqmarowara abapete apahtaró wéhékáh míotaq sega wene áu amurúruera Sísae ue áwíratówe.

Símióniga Sísá tagéna pahsuo ehwéhne.

²² Mósísiga sehgióro ú ehwehnká irarinserah sene wánitapeq mósosue tanahráq parabagútaq Sósépareq Máhriareqka Sísá Sarúsarama suwahpeq meqmera Manikánsabe, Arene aní míankehe uwe.

²³ Minayabe itene Wahnahne ehwehna mahraréna,
Itene ebeq piah animáigáú ómi meriqme Maniká ménáwéro ire. (Wok Pris 12.1-8)

²⁴ Itene Wahnahne ehwehna mó mahraréna,
Téhtaré kibókíraráé náwétáo. Kiboki írakaunináraq téhtaré píná áráhqtaráé náwétáo ire. (Wok Pris 12.8)

Sega mí ehwéh sehgiroyeheéra Sísá meqmera kíúye.

²⁵ Sarúsarama suwahpeqte kóré wenáwíq Símiónie. Wega Maniká awahbeh sansánsábé arutaboíréná kaweqtaq mía míáéna Ísara ke kawerarite tanáhráqsábé áwénunúwe. Áwénunúwana Manikáne Awanka wereq mía míáéna

²⁶ ehweh teawena, Arewe pehipi íre pukiniéwóne. Írakaumo. Ebeqme ite meirena kaweraitankeheéna itene Wahnahnka omaq ato aní tagé anehe pukinkehe úwe.

²⁷ Manikáne Awanka mí wóré iwíáh atowana wega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekúwara Sísane anoibo akéqká Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiroyeheéra Sísá meqmera mitaq kíúye.

²⁸ Kíúyana Símióniga tagéna Sísá sawiwena Manikánsabe iwíáh iwíáh atena mahraréna,

²⁹⁻³⁰ Néne Wahnahno, arene arambehri ani míóge. Arega eqmarahna anímé ite meirena kawaraitahna anímé néne niuranka amahnága aiq tagoge. Minayabe arega aiq teniátóna ehwéh aiq pútaraginkehboq niru ukiq intehnana pukono.

³¹ Ómi kehiná míáhrabeq arega kaweraitahna aní eqmarahne.

³² Wega téhrehnka inserahnináraq nahsonka kaweq ah tagagehe. We míéhnsábé Ísara ke arenawahrahga iwíáh iwíáhigehe úwe.

³³ Símióniga Sísá éhweh mahrarúwara Sísane anoibo akéqká mí ehwéhnsábé áhtenéra áhnte iwíáhuye.

³⁴ Iwíáhuwana Símióniga sensabé, Pehwehrue míáhtao éna wenano Máhriánsabé mahraréna, Mah anínká áhnte Isará ké séhréh aitankeheéna Manikánka we omaq atéhre. Séhréh aitahnaaq mó kegá we sinehepeq suehrara mó kegá wensabé aiq pútare atagéhe. Wega Manikáne sansá sokigi ínaraq áhnte tagehra kegá wensabé éhruru atehrana

³⁵ sirupipeqte áhbábáq ábóraq aginawire. Minayabe sogiqka agaréq áwítáq anotah erinserah arene arupipeq anotah eragínah pukorahuge iwíáhniewóne úwe.

Áhna korenínká miraúnsabe ehwéhne.

³⁶ Manikáne ehweh irarú iní wenáwíq Áhna mitaq míowe. We Pánúérine ayahunkawa ména Áséra kahnáh iní ména naho kóréni míowe. We wehkútaq abapete téhtaré ópéq wenawehqseq míowana

³⁷ wenawehq pukúwana íregáritaq opéq peh kéweiní ména we 84 opéq míowe. Wega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq íre suena peh mitaq mía míáéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atotaq wega táhutahuq awehriéna púreq aruqarúwe. Wega mitaq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

³⁸ Mí tanáhráq wega Sísá tagéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atena Sarúsarama suwahpeqte ké merirena kaweraritahna anínsábé áwénunu ke Sísá éhweh teriuwe.

Sósépa akéqká Sísá meqmera Néhsara suwahpeq kouwekuya ehwéhne.

³⁹ Wenanoibo akéqká moke Mósísine ehweh sehgiara mitaq suera sensuwahpeq Kehrari marákórápéq Néhsara suwahpeq kouwekuye.

⁴⁰ Kouwekuyana mitaq Sísá anonurena págege ahtébiá aní úkúwana Manikánka wensabé arutaboíréná séhréh ata ataúwe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekú ehwehne.

⁴¹ Sísane anoibo akéqká mó opéq mó opérué sótaikú siahreraq ko tánáhráq Sarúsarama suwahpeq táhutahuroyeheéra poku pokuye.

⁴² Sísá anotah anímái úkútaq airápété téhtaré opéq míotaq wereq wenanoibo akéqseqka Sarúsarama suwahpeq pokuwe. Sega Asiu kené sánsá sehgiroyeheéra pokuwe.

⁴³ Táhutahuq tanáhráq parabagúwara mí akéqká mitaq suera sensuwahpeq kouwekuyana Sísaga Sarúsarama suwahpeq kowíowara wenanoibo akéqká minayabe íre íróye. Sega íre irera, We itene iyahnabo animárinseq nogíre iwíáhéra peh morá wéhékáh nogúye.

⁴⁴ Wega seba íre súwara wensabé anebahréra sensuwahrahreq sene iyahnabo animárinseqsábé, Sísá tagaho ue kasenuye.

⁴⁵ Anebahrüyana we íre ábóraq míonsabe sega Sarúsarama suwahpeq anebahroyeheéra kiwekuye.

⁴⁶ Sega anebahréra téhtaré wéhékáh íre ábóraqmarera apahtároráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq anebahréra Sísá mitaq tagoye. Tagoyana Sísaga iwáhnoru kené ehweh iraníeéna sereq tútuue ména wega iwíáhú ehweh kasenúwe.

⁴⁷ Kasenúwana moke wene ehweh író kega iwíáhéra, Mah animé áhnte ahtébiá áníne. Wega peh ahtebia éhwéh pahsúéhre iwíáhuwara

⁴⁸ wenanoibo akéqká mína tagéra áhtenuye. Wenanoga wensabé, Nénahnino, arenaboreq ínereqka are áhnte anébáhréta irupipeq anotahta qágegetuye. Aneqsabé itensabé íre iwíáhía miraono úwe.

⁴⁹ Úwara Sísaga sensabé, Aneqsabé ninebahroyo? Nánibone nahtapeq míahrahume íre tagariehyo úwe.

⁵⁰ Úwara sega mi ehwéh áwahewé íre ahteboye.

⁵¹ Sísaga Néhsara suwahpeq se kérérena sene ehweh kawerue sehgiuwana wenanoga minayabe moke ahreraq matawéna iwíáhuwe.

⁵² Sísá mó anonurena anotah aní ahtebia aní míowara Manikánka wensabé arutaboírúwara wehukega wensabé iwíáh íwíáhuwe.

3

Sóni wání meri merinú anínká teriu ehwehne.

(Mátíyu 3.1-12; Máhka 1.2-8; Sóni 1.19-28)

¹ Anotah wahnáh aní wenáwíqtare Sísáhrí Táibéríusa míowe. Wega 15 opéq wahnahnúwana mó wahnáh aní wenáwíqtare Póntiása Páhríráti ména Súría marákórápéq wahnahnúwe. Mí tanáhráq Érótiga Kehrari marákórápéq wahnahnúwana wenábáq wenáwíq Pírípí ména Ítúría marákóákáq Tárákóníti marákóákáq wahnahnúwe. Wahnahnúwana mó wahnáh aní wenáwíq Árisánía ména Ábíreáni marákórápéq wahnahnúwe.

² Wahnahnúwara Áná sareq Káiyápásareqka Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéréq wahnahnuye. Mí tanáhráq Sékáráiane ahnínkáwá wenáwíq Sóni abatapi míowana Manikánka terie arámbéhrí atowe.

³ Terie arámbéhrí atowana Sóniga moke Sorana aroipéq wahtotaq ko marákórápéq kure ehweh teriue. Teriena, Manikánka itene ahabábáqsabe kaweraitankéhboq ahabábáq sansa sueq kaweqtaq miáhro. Itene ahabábáq sansa sueq kaweqtaq miéhrataqmé wání meiníe úwe.

⁴ Minayabe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Áísáíaga naho púkuipéq sehíranue mahraréna,

We uworapeqté sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah kaweraráhro.

⁵ Mí ah obarirankeheéq nonsuwewarí akariaruqme anotah sawéhwárinkákáq káriq sawéhwárinkákáq apansuqme mí ah tábúsoq maráhro. Aesa áh obaríqme sabahro. Ebah masahpawe kaweroro.

⁶ Manikánka kaweraitahna arámbéhrí mah kehiná kéhínánká tagagehe íre úwe. *(Aisaia 40.3-5)*

⁷ Áhnte wehekéqká wání meyanehéera Sóniba suwana wega sensabé, Itewe wehene animári móe. Manikánka anotahta q kamah ainehboq pehbeheráh pokoro insega teiro?

⁸ Itene ahabábáqmari sueq kaweq sansánoro. Mirairataq Manikánka tagéna ite amahnága mó sansánowe iwíáhinkehe. Ébáráhma itene igaqna miéh púa q itewe kaweq ke míone éq ite itensabé irariyeho. Manikánka mah ebáhmáritáté Ébáráhmane anahwaréh mirararáhire.

⁹ Wehukénínká awanká áwaheraq tehsúme maréhrana kaweq será íre íyéh áwánká moke apiwe ira pariankéhe úwe.*

¹⁰ Sóniba su kegá wene ehweh irera wensabé, Aneronehnkono uwe.

¹¹ Aneronehnkono uwana wega sensabé, Téhtaré síotí matiéh anínká íre síotiakáq aní peh morá síotí náwo. Áhnte topáh matiéh anínká tabonah ke wehwehúno úwe.

¹² Táhkísi moné meyháh kégá wání meyanehéera Sóniba séra wensabé, Íwáhnoraníno, ite aneronehnkono uwe.

¹³ Aneronehnkono uwana sensabé, Wehukene móne pehipi meyhéboq peh morá táhkísi móne meyháro úwe.

¹⁴ Sónitia kegá wensabé, Itewe aneronehnkono kasenuwana wega sensabé, Mó kené ménsámehnsá meyanehéeq wehuke subiqmareq pehipi meyhého. Sensabé péhe éhwéh ariteq sene ménsámehnsá pehipi meyhého. Itene arambéhriyabé meyhána apéq awehra q kéhre iwíáhoro úwe.

¹⁵ Manikánka Asiu ke merirena kaweraritankeheéna peh morá aní omaq atowara Asiu kegá we áwénunuwe. Asiu kegá Sónine ehweh irera éhnehéra iwíáhéra, Sóniwe itega áwénunúna anípómo uwe.

* 3:9: Mí ehwéh áwahewé aigárapéqté éhwéh Mátíyu 3.10 tagáhno.

¹⁶Uwana Sóniga sensabé ayahqme teriena, Inehe si animé anotah aní ména iné kiotaigme aní mire. We anotah aní púana inéga wene súu nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge. Wega Manikáne Awa iteba eqmarankéhe. Wehukenínká uworapeq kekiaréhрана anotah irárehnserah Manikáne Awanka iteba tuinkéhe.

¹⁷Wehukega ayu siqmíáhtáq sega kaweq ayú sene nahtapeq sáharera íre kaweq ayú iraipéq súáhwe. Mira onserah Manikána eqmaréh áninká kaweqtaq miáh keyábé, Néne mátaburapeq kiwíáhro aritena ahbabáq keyabé, Íre puinkorahi iráipéq mía míaooro aritankéhe úwe.

¹⁸Sónine ehweh író kega iwíáhigehéena wega áhnte mó mina tahnsa éhwéh pahsuena oga mé ehweh teri terinúwe.

*Érótiga Sóni karabúsiipéq móato ehwéhne.
(Mátíyu 14.3-4; Máhka 6.17-18)*

¹⁹Érótiga wenábáqne ahre Éróriása meywana Sóniga minaakaq wene mó ahbabáqkákáqsábé abiahnsa atena íre kaweróne atowe.

²⁰Íre kaweróne atowana Érótiga sóntia keyábé, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáhro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe. Minayabe Érótime ahbabáq áhnte agúwe.

*Érótiga Sóni karabúsiipéq íre móatotaq Sóniga Sísá wání meawu ehwéhne.
(Mátíyu 3.13-17; Máhka 1.9-11)*

²¹Sóniga áhnte ke wání meriena Sísá moq wání meyawuwana púrerútaq sabona sawekúwana

²²Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwe. Marunsurahúwana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensabé nirutaboiruge úwe.

*Sísane aigaqnaréh síwíqhari kéh éhwéhne.
(Mátíyu 1.1-17)*

²³Sísaga wene arambehri áhwárotaq we 30 opéq marakóipeq míowe. Wehukega iwíáhéra, Sísawe Sósépane ahninkáwáe uwe.

Sósépawe Érine ahninkáwáe.

²⁴Ériwe Mátátine ahninkáwáe.

Mátátiwe Áriwáine ahninkáwáe.

Áriwáiwe Mékine ahninkáwáe.

Mékiwe Sánáine ahninkáwáe.

Sánáiwe mó Sosépáne ahninkáwáe.

²⁵Sósépawe Mátátíasane ahninkáwáe.

Mátátíasawe Émósine ahninkáwáe.

Émósiwe Náhúmane ahninkáwáe.

Náhúmawe Ésárine ahninkáwáe.

Ésáriwe Nágáine ahninkáwáe.

²⁶Nágáiwe Matane ahninkáwáe.

Matawe Mátátíasane ahninkáwáe.

Mátátíasawe Séménane ahninkáwáe.

Séménawe Sósékane ahninkáwáe.

Sósékawe Sórane ahninkáwáe.

²⁷Sórawe Sóánánane ahninkáwáe.

Sóánánawe Árésane ahninkáwáe.

Árésawe Sérúbábérane ahninkáwáe.

Sérúbábérawe Séátíérane ahninkáwáe.

Séátíérawe Néríne ahninkáwáe.

²⁸Néríwe Mékine ahninkáwáe.

Mékiwe Éráine ahninkáwáe.

Éráiwe Kósámane ahninkáwáe.

Kósámawe Émáramane ahninkáwáe.

Émáramawe Éane ahninkáwáe.

²⁹Éawe Sósúane ahninkáwáe.

Sósúawe Ériésárane ahninkáwáe.

Ériésárawe Sórimane ahninkáwáe.

Sórimawe Mátátine ahninkáwáe.

Mátátiwe Áriwáine ahninkáwáe.

³⁰Áriwáiwe Símiónine ahninkáwáe.

Símióniwe Súrane ahninkáwáe.
 Súrawe Sósépane ahninkáwáe.
 Sósépawe Sónámune ahninkáwáe.
 Sónámuwe Ériákímane ahninkáwáe.
³¹ Ériákímawe Méríane ahninkáwáe.
 Méríawe Ménane ahninkáwáe.
 Ménawe Mátátane ahninkáwáe.
 Mátátawe Nétánine ahninkáwáe.
 Nétániwe Tébitine ahninkáwáe.
³² Tébitiwe Sésine ahninkáwáe.
 Sésiwe Óbétine ahninkáwáe.
 Óbétíwe Póásine ahninkáwáe.
 Póásiwe Sámónine ahninkáwáe.
 Sámóniwe Násónine ahninkáwáe.
³³ Násóniwe Amínárápane ahninkáwáe.
 Amínárápawe Átínine ahninkáwáe.
 Átíniwe Áránine ahninkáwáe.
 Áráníwe Ésárónine ahninkáwáe.
 Ésáróniwe Pérésane ahninkáwáe.
 Pérésawe Súrane ahninkáwáe.
³⁴ Súrawe Sékópáne ahninkáwáe.
 Sékópawe Áhísáhkine ahninkáwáe.
 Áhísáhkiwe Ébáráhmane ahninkáwáe.
 Ébáráhmawe Térane ahninkáwáe.
 Térawe Náhórane ahninkáwáe.
³⁵ Náhórawe Sérúkane ahninkáwáe.
 Sérúkawe Áréune ahninkáwáe.
 Áréuwe Pérékane ahninkáwáe.
 Pérékawe Éberane ahninkáwáe.
 Éberawe Sérane ahninkáwáe.
³⁶ Sérawe Káínane ahninkáwáe.
 Káínawe Ápásátine ahninkáwáe.
 Ápásátíwe Síémáne ahninkáwáe.
 Síémawe Nóahne ahninkáwáe.
 Nóahwe Áramékane ahninkáwáe.
³⁷ Áramékawe Métúsárane ahninkáwáe.
 Métúsárawe Inókune ahninkáwáe.
 Inókuwe Sárétane ahninkáwáe.
 Sárétawe Máhrárárine ahninkáwáe.
 Máhráráriwe Káínánane ahninkáwáe.
³⁸ Káínánawe Énósane ahninkáwáe.
 Énósawe Sétine ahninkáwáe.
 Sétíwe Éhrámáne ahninkáwáe.
 Éhrámawe Manikáne ahninkáwáe.

4

Owainawanka Sísa áhwárawe tagó ehwehne.

(Mátíyu 4.1-11; Máhka 1.12-13)

¹ Manikáne Awanka Sísa req mía míaúwana Sísa Sorana aroipéq suena pokúwana Manikáne Awanka abatapi móatowe.

² Móatowana abatapi ména áhnte wehekáh 40 wehekáh mitaq míowana owainawanka weba séna Sísa ahabárinkeheéna áhwárawe tagéna áwioqnówe.

Mi tanáhráq Sísa táhutahuq awehriéna 40 wehekáh parabagútaq anotah arúpíbíúwe.

³ Anotah arúpíbíúwana owainawanka wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah mah ebáhmáránsábé tópah úkúno ato úwe.

⁴ Úwana Sísa wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Tópahnka wehuke íre oganúq sitáhráhi nanere ire úwe.

(Lo 8.3)

⁵ Úwana owainawanka Sísa meqmena moke mah marákó mánakóipéqté wáhnáhné aram-behri apubúwe sokigi atena

⁶ wensabé, Ínéwé iwíáhue omaq atáhna anínká moke tagáhna ke wahnahninkehe. Mina omaq ate arámbéhrí peh inéne arambehri wire.

⁷ Arega ínénsabe arehunseraraq mé iwíáh iwíáh aintehnana arega moke tagáhna ke wahnahnúno ataníe úwana

⁸ Sísaga wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq webataq we awahbeh arámbéhrí miraoro ire úwe. (Lo 6.13, 10.20)

⁹ Úwana owainawanka Sís meqmena Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh nahnsorapéq móatena wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah maraipéq ahkuagúno úwe.

¹⁰ Ahkuagúno éna wega minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Manikánka wene íopeqté kényábé are wahnahnatíáhro aritankéhe.

¹¹ Ebahtaq arene aigará peraq míéhneho éra sene siyahnkaratáté are pankeragéhe ire úwe. (Buk Song 91.11-12)

¹² Úwana Sísaga ahqáho atena wensabé, Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Maniká arene anotah Wahnáh áhwárawe tagé áwioqnéhneho ire úwe. (Lo 6.16)

¹³ Úwana owainawanka mi tanáhráq mó ire áhwárawe tagéna peh túbáh agúwe. Sísaga anotahtaq ahqáho atonsabe owainawanka iwíáhéna, Mó tanáhráq kouwekinie éna we auwena pokúwe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáro ehwehne.

(Mátíyu 4.12-17; Máhka 1.14-15)

¹⁴ Manikáne Awanka Sís págege atowana wega Kehrari marákórápéq kouwekúwara we éhweh mitaq teri mahtaq terinuwe.

¹⁵ Mirauwana we Asiu kené momiwí nahmáritápéq síwáhnorúwara ómiga wensabé iwíáh iwíáh atówe.

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé anotah abíáhsá ató ehwehne.

(Mátíyu 13.53-58; Máhka 6.1-6)

¹⁶ Sísaga wenawahpeq Néhsara pokéna ahrena ahrena wehekáh wene sánsánéna Asiu kené momiwí nahtápéq kibekúwe. Kibekéna Manikáne ehweh sáhnshahinieéna iriwe míowe. Iriwe míowara

¹⁷ mitaqté kégá Ásáiaga sehiranú pukú Sís áwúwana mi pukúípéq kabarue mah ehwéh kotaq sáhnshahuwe.

¹⁸ Wega sáhnshawe mahraréna,

Manikáne Awanka ínéba ména págege aintena, Tabonah ke néne kaweq ehwéh korerio éna eqmaq núwéhre. Saiqnariéh kényábé sabirue ehweh korerio. Aura pira kényábé siura ebioráho ehwéh korerio. Síwioqnahwara sirupipeq umehi keyábé sabirue ehwéh korerio.

¹⁹ Manikánka kaweraritahna tanáhráqsábé korerio éna eqmaq núwéhre úwe. (Aisaia 61.1-2)

²⁰ Sísaga aiq sáhnshawe parabarúwara mi pukú wahnah aní awena tútuue míowara moke mitaq míó kega we ebitiówe.

²¹ Ebitiówana wega sensabé, Ínéga sáhnsháhú éhwéh íráhtaq ibora mi ehwéh aiq pútaragire úwe.

²² Úwara moke míó kega wene ehwehnsabé iwíáh iwíáhéra seye náhenéra, Kaweq ehwéhne éra áhtenuwe. Áhtenéra árahue mi kawéq éhwéh irarerahiro éra mah anímé peh Sósépane ahninkáwá míéh mino úwe.

²³ Úwana Sísaga sensabé, Iteriborehga mah pabéqmé éhwéh iraréra, Are sóteh aní míahna puah arerene awahre kawerúno ewe. Itega ínénsabe, Arega Kápénééama marákórápéq ótaq sansá miraónaq irone iwíáhéq arega mitaq miraonanserah mahtaq arenawahpeqkakáq moq miraúno iwíáhoo?

²⁴ Teiníboq írátiáhro éna, Wenawahrahga Manikáne ehweh irari anínsabé, Are íre Manikáne ehweh iraréna aní móne ata ataowe.

²⁵ Aiq pútaq ehwéh teiníe. Naho Manikáne ehweh irarú aní Éráisa marakóipeq míowana apahtáro ópéq mó ópéq ákáhtaq íre ibonsúnsabe moke mi marákóraraq anotah ehwéhrowe. Mi tanáhráq áhnte kewéinínsó Ísara kené marakórapeq míowana

²⁶ Manikánka Éráisa seba eqmaroo? Írakaumo. Manikánka we nahnso kewéini Sárépáta suwahpeq Sáiróna marákórápéqté ínípá eqmarowe.

²⁷ Manikáne ehweh irarú aní Érisa oga míotaq áhnte Ísara ke anotah naonkákáq ké míowe. Manikánka Érisa séhréh atehrana wega áhnte kaweraritoo? Írakaumo. Peh morá Síria marákórápéqté náhnsó wéh aní wenáwiq Néáma anotah naonkákáq míowana kaweratowe úwe.

²⁸ Úwara moke mitaq momiwíu kegá irera anotah abíáhnsá atówe.
²⁹ Abiahnsa atónsabe iriwe méra Sísá táhtoqme sensuwahpeqte áhnánsáhrápéq abariwe móátówe. Mitaq mentú kowara sega Sísá mentúpipeq pagunsuaneheéra móátówana
³⁰ wega mi wehekéq ákáhpitaq kure pokúwe.

Sísaga owainawa kaqauwo ehwéhne.

(Máhka 1.21-28)

³¹ Sísaga pokéna Kehrari marákórápéq Kápénéáma suwahpeq tunse ahrena ahrena wehekáh Asiú kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwe.

³² Págegeue síwáhnorú púara sega áhtenuwe.

³³ Áhtenuwana owainawanka subiqmaq subiqmarú aní Asiú kené momiwí nahtápéq miówana owainawanka iwíáh atowana anotahtaq mahraréna,

³⁴ Sísá, are Néhsara suwahpeqte aní móne. Arega itewe aneraitanibo? Iubiq iuanie seno? Arewe Maniká miéhraq kaweqtaq mía míaóna aní móne. Arewe aiq tagarióge úwe.

³⁵ Úwana Sísaga owainawansabé awehgu atena, Ehiya mé we auwe pokúno atowana owainawanka wehekeq ákáhpi mi aní aunúnkaq márunsurahúwana íre subisa pehipi auwena pokúwe.

³⁶ Pokúwara ómi mió kega anotah ahténéra seye náhenéra, Aneq pagégé éhwéhpo? Anotah wahnáh ánínká síwáhnorinserahnéna Sísaga pokúno éhwéh págegeue teriuwara owainawamarínká mi aní auwera pokowe uwe.

³⁷ Sísá éhweh mitaq teri mahtaq terinuwara ómi mi marákórápéqté kégá írówe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwéhne.

(Mátíyu 8.14-15; Máhka 1.29-31)

³⁸ Sísaga Asiú kené momiwí nahtápéq suena Sáimónine nahtapeq pokúwana Sáimónine ahrahnawa osoro awáhréúwara mió kega Sísansabé, Kawerato uwe.

³⁹ Uwana Sísaga awahre inípa kure wene máhriqtaq iriwe ména iraró awáhréyábé, Túbáh agúno atowana kaweragúwana mi inínká apubúue irigéna táhutahuq tíwe náriuwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Mátíyu 8.16-17; Máhka 1.32-34)

⁴⁰ Ío tupekútaq awahre kené iyahnabo animárínká se sehgiwera Sísaba móritówe. Móritówana Sísaga wene ayahnkaratáté moke awahre ke moraní moranínue táhtorowana sene awahre kaweragúwe.

⁴¹ Kaweragúwara owainawamarínká mó ke suanaútaq ehwehnabaéra Sísansabé, Are Manikáne ahninkáwá wóne éra mi ke suera pokuwe. Pokutaq Sísaga sensabé, Ehiya miahro aritowe. Owainawamarínká, Sísawe Manikánka wehuke kawerarkankeheéna omaq ato aní míre éra sirupipeq we tagariónsabe Sísaga ehiansá aritowe.

Sísaga mó ke suwahpeq kure kaweq ehwéh teriu ehwéhne.

(Máhka 1.35-39)

⁴² Ahyahbinkerotaq Sísaga mitaq suena abatapi pokúwe. Mibeqté kégá we anebahru kure tagéra wensabé, Pokinehboq iteba sewíahno atówe.

⁴³ Atówana Sísaga sensabé, Ínéwé mó kehiná suwahpeqkakák Manikánka wahnahnirabeqte éhwéh wene kaweq ehwéh koreriníe. Manikánka, Korero éna eqmaq núwátáire úwe.

⁴⁴ Sísaga Súría marákórápéq Asiú kené momiwí nahmáritápéq mi ehwéh koreri terinúwe.

5

Sísaga sípiipéq tútuue síwáhnorú ehwehne.

¹ Sísaga Kénésaréti kawéhu* áhnopeq iriwe ména síwáhnorútaq su kegá Manikáne ehweh iraneheéra weba kowíórabeq áhnte ke soruparíó puana mitaq kígiúwe.

² Pahnsábátáhru kegá sene sípiraré áhnopeq marera arahwéraq sene kahwewarí pabeq paberuwana Sísaga mi sípiraré tagówe.

³ Su kegá pagu pagununsabé Sísaga Sáimónine sípiipéq kie irigue wensabé, Mahtaq sue móbeq móatiahno úwe. Úwara sípiipéqté kégá wene ehweh sehgiúwana wega mi sipíipéq tútuue ména áhnopeq mió keyabé síwáhnorúwe.

Pítarehga sene sípiakák suera Sísá kéro ehwehne.

(Mátíyu 4.18-22; Máhka 1.16-20)

⁴ Síwáhnorú ehweh parabagútaq wega Sáimónirehyabe, Pah meyangéhboq púrúruía káwéhútápéq pokue kahwe tuparuqme uwe tagahro úwe.

* 5:1: Kehrari kawéhúme mó awiq Kénésaréti kawéhúne.

⁵ Úwana Sáimóniga Sísansabé, Anotah aní móne. Itega inokáhpeq uwe taga tagaéwonana írakaunire. Peh arega tenienayabé mó uwe taganie úwe.

⁶ Segá sene kahwewarí tuparuqme uwera áhnte pah maqmíówe. Peh íregáritaq pah maqmíówna sene kahwewarí surakinaúnsabe

⁷ sega mó sipíépéq mió íyáhnábó ánimárinásábé siyah sahnupéra seséhréh aítáhro uwara sure mi sipíraráépéq pah márówna umehúnsabe sipíraré wánínkorahúwe.

⁸ Sáimóniwe we mó awíq Pítáe. Wega mina tagéna Sísane auranabiahtaapeq arehunserarácq ména wensabé, Néne Wahnahno, inéwé áhnte ahabábácq áni mió púah arega nue pokúno úwe.

⁹ Se áhnte pah maqmíónsabe Pítareq wereq mió kereqka anotah ahténuwe.

¹⁰ Pítane iyahnabó anité sensiwiq Sémísireq Sónireqme Sébérine ahninkáwáraré mióye. Pítarehga iwíáhunserah sega moq mira iwíáhuye. Sísaga Pítansabé, Íre áhreúno. Iborá arega kahweipéq pah maqmíahnanserah mókake wehuke inéba meriqme sinkehe úwe.

¹¹ Úwara sega sene sípi áhnopeq arahwéraq abariue marera moke suera Sísá kérowe.

Sísaga anotah naonkákácq áni kawerato ehwehne.

(Mátíyu 8.1-4; Máhka 1.40-45)

¹² Sísaga mó ke suwahpeq miótaq anotah naonkákácq ánínká we tagéna áhtenú púana arehunserarárue wene ayahqno káuqmunurawéna Sísansabé pagu pagunéna, Anotah aní móne. Are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

¹³ Úwana Sísaga ayahnkahkahrué wenaneq táhtorena wensabé, Aiq mirauge. Are awaho aní miáhno atowana mina irarútaq wene náonaba apubúwe wagúwana kaweragúwe.

¹⁴ Kaweragúwana Sísaga wensabé, Are kaweratónsábé mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho aní úkire ígehboq Mósísiga irarúnserahnue Manikánsabe titirúno úwe.

¹⁵ Úwara Sísaga miráú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara áhnte kegá wene ehweh iraneheéra suwe. Awahre kegá, Sísaga kaweráitankéhe iwíáhéra weba suwe. Áhnte kegá weba suwana

¹⁶ wega ahriahri miráúnserahnéna púrerinieéna abatapi pokúwe.

Sísaga aiayah pukia áni kawerato ehwehne.

(Mátíyu 9.1-8; Máhka 2.1-12)

¹⁷ Sísaga síwáhnorútaq Péhrasi† kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka mitaq tútuue méra írówe. Segá sensuwahpeqme Sarúsarama suwahpeqkákácq moke Kehrari marákórápéqté ké suwahpeqkákácq Súría marákórápéqté ké suwahpeqkákácq sensuwahpeq suera Sísane ehweh iraneheéra suwe. Manikánka Sísá págege atena séhréh atowana wega awahre ke kaweraritowe.

¹⁸ Mó kegá aiayah pukia áni wene sehitaq Sísaba móataneheéra sehgiwera suwe. Sísá miéh náhtápéq móatanehe iwíáhéra

¹⁹ áhnte wehekéq nahupeq kígiúnsabe sega íre kioráhuwe. Íre kioráhéra nahnsorapéq kire abogéh píruqmarera abahrabahrútaq aiayah pukia áni wene máhriqkákácq sehitaqmaqme wehuke miópi Sísane auranabiahtaapeq márunátówe.

²⁰ Segá iwíáhéra, Sísaga kaweratanawire iwíáhuwana Sísaga sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbácq móne. Arene ahabábácq aiq kaweratóge úwe.

²¹ Úwara Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka sere náhenéra, Mah animé Manikánsabe íre kaweg ehwhé atéhre. Ahabábáqsabe inega kaweraritahráhiro? Manikánka webataq wehukene ahabábácq kaweraritahráhire uwe.

²² Úwana Sísaga sene iwíáh irena sensabé, Itene irupipeqme aneqsábé mira iwíáho?

²³ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwhé teawinínkono? Arene ahabábáqsabe kaweratóge teawinínkono? Are irigue ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwhémé ahnabo?

²⁴ Íné wehukeni úku anínká mah marákó marákó wehukene ahabábácq kaweritahráhuge. Sokigi ainíboq tagariáhro éna aiayah pukia ánínsábé, Teawiníboq iro. Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwe.

²⁵ Úwana ómi ke miótaq mi anínká apubúwe irigéna wene máhriq mewena Manikánsabe anotahtaq iwíáh iwíáh atena wene nahtapeq pokúwe.

²⁶ Pokúwara tago kegá anotahtaq áhtenéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera seye náhenéra, Iboramé ótaq sansá tagóne uwe.

Sísaga Mátíyunsabé, Íné séniro ú ehwehne.

(Mátíyu 9.9-13; Máhka 2.13-17)

²⁷ Sísaga tuekúwana táhkísi moné meyo aní wenáwiq Áriwái‡ tagówana wega táhkísi moné

† 5:17: Aigarápéqté ehwhé Mátíyu 3.7 tagáhno.

‡ 5:27: Mátíyuwe mó awíq Áriwáie. Mátíyu 9.9 tagáhno.

meyorabeq tútuue míowana tagéna Sísaga wensabé, Íné séniro úwana

²⁸ wega irigue moke mitaq ko naneq suena Sísá kérowe.

²⁹ Áriwáiga wene nahtapeq Sísá kiraboúwara áhnte táhkísi moné meyó kereq mó kereqka Sísarehreq táhutahuruwe.

³⁰ Táhutahuruwara Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka mina tagéra Sísá kéro keyabé kasenéra, Táhkísi moné meyáh kéreq mó ahabábq kéreqme itewe aneqsábé moraráq naho éra abiahnsa arítówe.

³¹ Sísaga sene ehweh irena sensabé, Sóteha awaho ke márahsíni íre náriasa peh morá awahre ke nárire.

³² Mina inserah ínéwé kaweqtaq miáh ké séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahabábq ke kaweraritanieéna suge úwe.

Sísaga táhutahuq awehrio sansánsábé síwáhnorú ehwehne.

(Mátíyu 9.14-17; Máhka 2.18-22)

³³ Wehukega Sísansabé, Sóni kéréh kégá mó wehekáh mó wehekáhnue kawerue púroneheéra táhutahuq awehriowe. Awehriowara Péhrasi ke kériráh kégá moq mira aruqarowoe. Peh are kéréh kégá íre awehriera pehipi nahwe uwana

³⁴ Sísaga pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwé miéhtáqmé itega wene iyahnaboyabé, Táhutahuq awehrioro terieráho? Írakaumo.

³⁵ Mókake o menáhwé seba íre miáhnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga táhutahuq awehrigehe úwe. §

³⁶ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukeníká nahonáh sáhkéti kaweriniéna o sahkéti subansuqmaqme mi subánsátáté páruwe nahonáh sáhkéti kawerínabo? Írakaumo. Miraitaq tahirimé nahonáh sáhkéti mó subanki irino.

³⁷ Wehukeníká o nahniáq sera ano naho naho méméné áúyahwa antéhyápépéq íre ahkíre. Miraitaq tahirimé sera anonka muinaraq nahonáh antéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino.

³⁸ Wehukeníká o será ano o antéhyápépéq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe. **

³⁹ Naho sérá ano neh anínká iwíáhíme, Naho sérá ano áhnte tei puana mi anónká o será ano kiotaikire iwíáhíre úwe.

6

Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriéyabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 12.1-8; Máhka 2.23-28)

¹ Ahrena ahrena wehekáh Sísareq we kéro kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikutaq we kéro kega mi será késabariqme késabariqmeue kure ayahnue ái poruwe nowe.

² Nowara Péhrasi kegá sensabé, Ahrena ahrena wehekáh íre mirao naneq sansá míre. Aneqsábé miraoowe.

³ Úwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhírámé Tébitireq we kéro kereqka sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnshawe ahtebaho?

⁴ Wega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekue Manikánka tagankeheéra máro paréti mewe néna we kéro ke náriuwara sega moq nowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kégá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá nahrahowe ire. (1 Samuel 21.1-6)

⁵ Sísaga sensabé, Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáh wannah wahnahnuge úwe.

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákáq áni kawerato ehwehne.

(Mátíyu 12.9-14; Máhka 3.1-6)

⁶ Mó ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekue síwáhnorúwana mitaq sawenkahnia áyáhnkákáq áni miowe.

⁷ Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka mitaq méra Sísá ehweh ataneheéra ahrena ahrena wehekáh wehukení kaweratanabiramó éra ebitíówe.

⁸ Ebitíówana Sísaga sene sirupipeqté iwíáh aiq tagéna ómi kegá tagotaq sawenkahnia áyáhnkákáq ánsábé, Iriwe miáhno úwana we irigue míowe.

⁹ Irigue míowana Sísaga míó keyabé, Itensabé kaseninie. Mósísine ehwehnikawé ahrena ahrena wehekáhsábé anere teiro? Kaweq sansá miraonehknoko? Íre kaweq sansá

§ 5:35: Mi ehwéh áwahewé aigarápéqté éhwéh Mátíyu 9.15 tagáhnno.

** 5:38: Mi ehwéh áwahewé aigarápéqté éhwéh

Mátíyu 9.17 tagáhnno.

miraonehnikono? Wehuke kaweraritaneheéq séhréh aritanéhnkono? Íre kaweratanéhnkono éna

¹⁰ mío ke aurankaue tagéna sawenkahnia áyáhnkákáq ánínsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kaweragúwe.

¹¹ Kaweragúwara mi kegá tagéra anotah abíáhnánéra sío síoéra, Sísave aneronehnikono uwe.

Sísaga we kéro ke omaq sito ehwehne.

(Mátíyu 10.1-4; Máhka 3.13-19)

¹² Mitaqkake Sísaga púrerinieéna sáwéhrapeq kiwéna moke mi inókáhpéq mitaq púrerúwe.

¹³ Púreréna ahbiahipeq we kéro ke síáhrabéna airápété téhranité omaq sitowe. Sensabé eqmaro kee ue síwíraritowe.

¹⁴ Omaq sito ke síwíqmarimé mahraue Sáimóninsabé Pítæ atowe. Pítæne ábákawawé Ehntarue. Mó animári síwíqmarimé mahraue Sémísi, Sóni, Pírípi, Pátórómíyu,

¹⁵ Mátíyu, Tómáhsi, Ápiásane ahninkáwá Sémísi, Sáimóni Séróti kahnáh aní,

¹⁶ mó Sémísine ani Súrása, mó ani téhtaré áwíqkákáq aní Súrása Ísíkárióti miraue omaq sitowe. Súrása Ísíkáriótiwe anehe Sísane naruo koweriro aníne.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwehne.

(Mátíyu 4.24-25; Máhka 3.7-12)

¹⁷ Segá sáwéhrapeqté tútaq ukisatáq miówara áhnte we kéro kereq mó kereq miówe. Súría marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq nahmbísi marákórápéq Táíya suwahpeq Sáiróna suwahpeq mibeqté kéreq suwe.

¹⁸ Mi kegá Sísane ehweh iraneheéra séra sene awahre kaweraitankeheéra weba suwe. Owainawanka subiqmaq subiqmarú kega moq weba suwana Sísaga kaweraritowe.

¹⁹ Sísane anepeqte págeq aritéh náneqka wereq wahtotaq mío ke kaweraritionsabe ómiga we táhtoqnaneheéra suwe.

Sísaga iwíáh iwíáhoru ú ehwehne.

(Mátíyu 5.1-12)

²⁰ Sísaga we kéro ke tagéna síwáhnoréna, Tabonah keo, Manikánka wahnah wahnah-nirabeq awaq miahrahonsabé iwíáh iwíáhoru.

²¹ Amahnága irupibii keo, mókake iyahbankiranae. Minayabe iwíáh iwíáhoru.

Amahnága umehiraq ibisah keo, mókake wíréh wíréhigehe. Minayabe iwíáh iwíáhoru.

²² Íné wehukení úku aní séníráhnsábé mó kegá itensabé suwahrianae. Ite kaqíuwaneherawoe. Ite íéhruruoneherawoe. Ite íre kaweq animári móe aitaneherawoe. Íné séníráhnsábé mina tahnsa sánsámári mirairataq iwíáh iwíáhoru.

²³ Segá mirairanka íopeq itene ápeq anotah úkinae. Minayabe sega mirairataq ábáhrue iru eyoyóeq iwíáh iwíáhoru. Segá ite íwíoqnehranserah sene sigaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke moq naho síwíoqnowe.

²⁴ Amahnága áhnte mensáméhnsá matiáh kéó, kamah ainawire. Itega iuwahbeh naneg aiq merowe.

²⁵ Amahnága iyahbankiréh kéó, mókake irupi kamah ainawire. Amahnága wíréh wírého keo, mókake íbitunátúnánue íbisagehe.

²⁶ Ómi kegá ite kaweq ke wóe irataq iwíáhúwe kawerurero. Irare kené sigaqnaréhga mina unserahnéra péhe éhwéh teríú keyabé kaweq ke wóe arítówe úwe.

Itene naruoyabé irutaboíroro ú ehwehne.

(Mátíyu 5.38-48)

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh íráh kéó, teiníboq írátíáhoru. Itene naruoyabé irutaboíroro. Itensabé suwahrieh ke kawerarítáhoru.

²⁸ Íéhruruo keyabé Manikánsabe teaweq, Mi ke kawerarito ue teawéro. Íwíoqnah keyabé púrerarítáhoru.

²⁹ Mó anínká are ahsuehinahwe éberiopeq pabeq suehnana ahsuehino. Arene sáhkéti meyahnaraq síóti meyaníe inaraq íre ahqáho ato.

³⁰ Mó anínká arensabé aneqpopoq nánio ínahwe náwo. Mó anínká arene ménsámehnsá meyehtaq wensabé, Néne meyahna naneg apubúwe menio íre irarúno.

³¹ Mó kegá ite iuwahbeh sansánue ite kaweraitáhnserah itega moq mina tahnsanue se kawerarítáhoru úwe.

³² Sísaga mó mahraréna, Itega peh morá itensabé sirutaboíro keyabé irutaboíriraqmé inseréhga, Ite kaweq ke wóe iwíáhigehbo? Írakaumo. Ahbabáq kega moq sensabé sirutaboíro keyabé sirutaboíro mino.

³³ Itega peh morá ite kaweraitáh ké kawerarítáh sánsánirataq inseréhga, Ite kaweq ke wóe íwíáhigehbo? Íraukaumo. Ahbabáq kega moq mina tahnsa mirao mino.

³⁴ Itega peh morá ite náieráho ke nárirataq inseréhga, Ite kaweq ke wóe íwíáhigehbo? Íraukaumo. Ahbabáq kega iwíáhéra, Meyáh kégá mókake ite moq náigéhe éra sene ahbabáq iyahnabo nárieráho mino?

³⁵ Itene naruoýabé irutaboírue kawerarítáhiro. Nárirataqmé mókake náigéhe íwíáhíyehboq pehipi náriéro. Mirairataqmé Maniká Iteriboga anotah apéq inkéhe. Itega wene animári míagehe. Maniká Iteribo anotah aní mía míaéna íre peh morá we kaweratah káyábé arutaboírarítéhre. Wensabé íre iwíáh iwíáhía peh ahbabáq keyabé moq arutaboírue.

³⁶ Maniká Iteriboga ómi keyabé arutaboírinsertah itega moq irutaboírarítáhiro úwe.

Mó kené sánsá íre saraq sitáhiro ú ehwehne.

(Mátíyu 7.1-5)

³⁷ Sísaga mó mahraréna, Mó kené sánsá saraq siteq ahbabáq ke woe arítého. Mirairataq Manikánka moq itene sánsá saraq itena ahbabáq ke woe aitanawire. Mó kégá ahbabáraitó íwíáh íre iahreraq mareq súáhiro. Súéhrrataqmé Manikánka moq itene ahbabáq íre ahrreraq marena suankéhe.

³⁸ Nárirataq Maniká Iteriboga moq náinawire. Wega tasu tasue obenkíqme náinkéhe. Itega saraqme náriranserah wega moq mina tahnsanue náinkéhe úwe.

³⁹ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Aura pira ánínká mó aurá pírá aní ahmboqme ah sokigi atahráhiro? Íraukaumo. Miraóyataq tahirímé mi anitégá mataipéq inahnsuoyaa irino.

⁴⁰ Áwáhnorirana íréh ánínká we áwáhnori aní íre kiotaikorahire. Moke ahtebawiahnaraq we áwáhnori aní tahnsa miankehe úwe.

⁴¹ Sísaga mó pabéqmé éhwéh mahraréna, Arenawahrah aniné aurapi pehgáriq átútú tagé arerene aurapi anotah sehikará kéhnsábé aneqsábé arerene auransabé íre iwíáhonó?

⁴² Arene aurapi anotah sehikará kéhrahwe arega íre tagahne. Minayabe aneqsábé arenawahrah anínsábé, Arene aurapite átútú meauwaninkono eno? Are ahbabáq kopéráhpéróna aní móne. Téhwe arerene aurapite séhikará merue anehemé arenawahrah aniné aurapite átútú kawerue tagé meauwahráhóne úwe.

Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyanáe i ehwéhne.

(Mátíyu 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ Sísaga mó mahraréna, Kaweq awánkánká abehq sérá íre íyéhre. Abehq awánkánká kaweq sérá íre íyéhre.

⁴⁴ Wehukénínká awánká sera tagéna mi awánká ahtebehre. Wehukénínká wisuraqte pópo íre isioráhéna káránkáránsáhtaqte kombahtóq íre isioráhire.

⁴⁵ Kaweq anínká wene arupipeq kaweq iwíáh kék púana kaweq sánsánire. Ahbabáq anínká wene arupipeq ahbabáq iwíáh kék púana ahbabáq sánsánire. Wehukénínké arupipeq iwíáh obenkítíéh púana wene áwéhga mi iwíáh irarerahire úwe.

Nah piehya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 7.24-27)

⁴⁶ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh íre sehgiro nsabé aneqsábé néne Wahnah mone aintaho?

⁴⁷ Ínéba séna néne ehweh irena sehgi anímé aneq tahnsa anípo? Teiníe.

⁴⁸ Néne ehweh irena sehgi anímé nah piéh ánínká marakó íre wahto ubuqme nahwiahnansane págege marakóráq pearéh aní tahnsane. Págege marakóráq kawerue pearéh púana anotah íbónsirana wání piéhtáq wene nah íre kúrugúruue sokogia peh págegeue kéhre.

⁴⁹ Néne ehweh irena íre sehgi anímé aneq tahnsá anípo? Teiníe. Néne ehweh irena íre sehgi anímé págege marakó íre ubuqme pehipi wene nah pearéh aní tahnsane. Anotah íbónsirana wání piéhtáq mi nah kúrugúruue sokogire. Sokogirana moke íre kaweragire úwe.

7

Kiápéténine arambehri aní kawerato ehwéhne.

(Mátíyu 8.5-13)

¹ Sísaga mah ehwéh síwáhnoréna mitaq suena Kápénéána suwahpeq mátabupeq kéagúwe.
² Mitaq 100 Aroma sontiá kéné kiápéténiga ména wene arambehri aní anotah arútábóiratowana mi aní anotah awáhrééna pukinaúwe.

³ Sísá iteruwahpeq míéhre u irena kiápéténiga Asiu kené abowah wehyábé, Néne arambehri aní segawerato koreawéro ue eqmaq suowe.

⁴ Eqmaq suowara Sísaba séra, Máho ue pagu pagunéra Sísansabé, Kiápéténiwe áhnte kawéq aní púah awahre aní segawerato.

⁵ Kíápéténiga ite Asiu keyábé áhnte arútábóiraitena itene momiwí nah pearena eqítáaire éra pagu pagunuwe.

⁶ Pagu pagunuwana Sísaga se kériqme mi aníné nah wahtotaq kútaq kíápéténiga mó eqmaro kereq piehgiúwe. Segá Sísansabé, Anotah aníno, kíápéténiga teí éhwéhmé iro. Wega arensabé mahraréna, Íné pehgáriq aní míó púah néne nahupeq íre súno.

⁷ Are anotah aní míahna puana areba íre koragoge. Arega peh ehweh irarinana néne arambehri aní kaweragíno.

⁸ Íné moq wahnah sansá tagaríóge. Néne wahnah aiq míéhrana íné moq wahnah aní ména sóntía ke wahnahnuge. Ínéga mó sóntía ánínsabé, Pokúno atótáq wega apubúue pokire. Mó sóntía ánínsabé, Mahbeq súno atótáq wega apubúue ínéba sire. Néne arambehri anínsabé, Miraúno atótáq wega apubúue miraire. Kíápéténiga aiq irarire uwana

⁹ Sísaga mi ehwéh irena áhtenéna pabeqme weba míó keyabé, Teiníboq írátíáhro. Mi anínká ínénsabe anotahtaq aiq pútare aintéhre. Nánuwahrah Asíú kéga mina tahnsanue íre aiq pútare aintáhwe úwe.

¹⁰ Úwara eqmaq suo kega kíápéténine nahtapeq kouwekue sutaq mi awáhré aní kawer-agúwana awaho aní míowara kéragowe.

Sísaga pukú mahbí iriwe oganúq ato ehwéhne.

¹¹ Mó tanáhráq Sísareq we kéro kereq áhnte mó kereqka Náini suwahpeq pokuwe.

¹² Kuriraq wahtotaq sutaq mibeqté kéga pusa aní mómaisanehéra sehgiwera suwe. Pukú aníné anowagawé peh morá mi aní maqmarena kéweini míowara áhnte wenawahrahreq suwe.

¹³ Sísaga pukú aníné anowa tagéna wensabé arutaboiratena mahraréna, Íre ibisáhnó éna
¹⁴ sheiq koráhtorwara sehgiwe su kegá mitaq iriwe míówe. Sísaga pusa ánínsabé mahraréna, Káriq mahbí, irigúno úwe.

¹⁵ Irigúno úwana pusa ánínká iriwe tútuue ména ehwehnúwe. Ehwehnúwana Sísaga mi aní anowabá atowara

¹⁶ tago kegá áhtenéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáhatera mahraréna, Manikáne ehweh irari anínká iteba sire. Manikánka wene animári séhréh aitanieéna aiq sire uwe.

¹⁷ Súria marákórápéqté kéreq móberioépéqté kéreq Sísaga miraú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara irówe.

Sóniga we kéroya anité Sísaba eqmaq suo ehwehne.

(Mátíyu 11.2-19)

¹⁸ Sóni kéro kega moke mi ehwéh teawúwana Sóniga téhranité omaq sitena

¹⁹ Sísansabé ehweh kasenigeheéna eqmaq suowe. Eqmaq suanaútaq mi anitéyábé, Sísansabé kogasenéta, Arewe Manikánka eqmaraníé ú anípo? Ite mó anínsabé áwénunonehknono kogasenotao úwe.

²⁰ Úwara sega Sísaba kéra wensabé, Wání meri merini aní Sóniga eqmaq íúwéhata súye. Wega ite eqmaq iuwanauraitaq mahraréna, Arewe Manikánka eqmaraníé ú anípo? Ite mó anínsabé áwénunonehknono uraire uye.

²¹ Mi tanáhráq Sísaga áhnte awáhré kéreq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq aura pira kéreq kaweraraitena

²² Sóniga eqmaq suo anitéyábé, Irehya ehwéhnkákák tagéhya naneqkákák Sóni kore-awétao. Ínéga miraunka aura pira kéga tagahwara aigará soriqnah kega ah nogowara náonkakák kéné náo wagirara ahre parosa kéga ehweh íráhwe. Pusa ké iriwe oganúq sitena Manikáne kaweq ehwéh tabonah ke síwáhnoruge.

²³ Ínénsabe árahinabomo iwíáh íre iwíáhia peh ínénsabe kawerue aiq pútare aintéh ánime aru ukíqme aní miéhre. Mah ehwéh Sóni koreawétao úwe.

²⁴ Sóniga eqmaq suo anité pokuyataq Sísaga weba sáhurió ke Sóni éhweh teriwe. Wega mahraréna, Sóniga uworapeq iwáhnoruraitaq koraganeheraurotaqmé we inse wíre iwíáhéq koragaroo? Sóririrana onega míu míu inserah Sóni mó iwíáh mó iwíáhi aní míre iwíáhéq koragaroo? Sóniwe íre mina tahnsa aní mire. Íraukaomo.

²⁵ We inse wíre iwíáhéq koragaroo? Kaweq korósi aneraneria aní koragaroo? Íraukaomo. We íre mina tahnsa aní míraraira ménsámehnsá áhnte kéh ké siwahriria kéwé uworapeq íre mía peh wahnah kené nahtapeq mía míaowe.

²⁶ We inse wíre iwíáhéq koragaroo? We Manikáne ehweh irari aníne iwíáhuroo? Aiq pútaq iwíáhowe. Írátíáhro. We Manikáne ehweh irari anínéna moke mó áwáhu ke kiotaikuraire.

²⁷ Sóni éhwehme Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Néne ehweh korerina animé ebeq eqmarahnana are sina ah kawerarankehe ire úwe.
(Malakai 3.1)

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiniboq írátíáhiro. Sóniwe anotah anínirara moke mó kegá we íre kiotaikowe. Íre kiotaikowana Manikánka wahnah wahnahnirabeq íópipeq kibeki aní pehgáriq anínká Sóni kiotaikire úwe.

²⁹ Úwara táhkísi moné mewe meweu kereq áhnte mó kereqka mi ehwéh irera iwíáhéra, Manikáne sansá aiq kaweq sansáne uwe. Sóniga se wání merinie únsabe mira iwíáhuwe.

³⁰ Péhrasi kereq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka Sónine wání íre meyónsabe Manikáne kaweq sansánsábé iuwahriehre iwíáhuwe.

³¹ Sísaga mó mahraréna, Amahnága oga miáh kéwé ite aneq tahnsá kée teinínkono?

³² Itewe káriq animárínká máhkétirapéq ogi ogionserah tahnsá ké wóe. Mó animárínká mó animárínsábé abiahnsa aritera sensabé, Igonkónúnaraq itega íre ábáhrowe. Ibitunátúnúnúnaraq itega íre íbisahwe ewe.

³³ Wání meri merini aní Sóniga suraitaq wega táhutahuq awehriéna náhníaq sera ano íre narainsabé itega abiahnsa ateq, Owainawanka wene arupipeq miéh aní míre atárowe.

³⁴ Íné wehukení úku anínká surautaq táhutahuqkákáq náhníaq sera anonkakaq pehipi nogaq itega ínénsabe abiahnsa ainteq mahraréq, Tagaríáhiro. We uwoyansa kobuq kahburi aní áhnte nahníaq sera anonkakaq pehipi neh aní míre. We táhkísi moné aebó kéreq mó ahbábáq kéreqne iyahnabo aní míre aintáhuwe.

³⁵ Itega ínénsabe mi ehwéh irarewara Maniká tagaríáh kégá ahtebé sansánirataq mó kegá tagéra, Se aiq pútaq sansánowe ewe úwe.

Sísane aigárátáq wéri abaq ato ehwéhne.

³⁶ Peh morá Péhrásí anínká Sísansabé, Ínéreq táhutahuroyehboq máho úwana Sísaga kérena wene nahtapeq ména táhutahurúwe.

³⁷ Mi ke suwahpeqte íní we ahbábáq ini míowe. Mi inínká Sísá mitaq miéhre u irena áhnte kawéq kúnkúni werí motóreipéq mewe súwana

³⁸ Sísá míowana mi inínká wene anehepeq sure wene aigárátáq tútuue ména we áhnte íbisó púana wene aqnu Sísane aigárátáq tabagu tabaguúwe. Miraúnsabe mi inínká wene íre wahto áyáhrátáté Sísane aigárátáq sorahruena wene aigárátáq nánkóqnéna wéri abaq atowe.

³⁹ Abaq atowana Sísansabé máho ú Pehrásí anínká miráú tagéna wene arupipeq iwíáhéna, Mi inímé ahbabáq ini puana Sísá Manikáne ehweh irari aní miéhtáq tahirimé we táhtoréh íní peh ahbabáq ini míre iwíáh irino úwe.

⁴⁰ Sísaga wene iwíáh irena wensabé, Sáimónio, pehgáriq ehwéh teawiniboq írátíáhno úwana, Íwáhnoraníno, tenio úwe.

⁴¹ Úwana Sísaga mahraréna, Peh morá anínká téhranité mone síátáire. Mó aní 100 Kína mó aní peh 10 Kína ue átárlágeheéna síátáire.

⁴² Anehe mi anínká sensabé, Ínéga íátáu moné náníétao urairara mi anitégá mone tabonahuroya puara íre aweráhuroye. Íre aweráhuroyansabé mone síátái anínká sensabé, Ínéga íátáu monéwé mó náníyehboq anetaníbo. Túbáhagotao teriátáire. Minayabe aneq iwíáhono? Mone síátái anínsábé ah anínká anotahtaq arutaboírre iwíáhono úwe.

⁴³ Úwana Sáimóniga Sísansabé, Áhnte moné merai anínká áwátái anínsábé anotahtaq arutaboírre. Áwátái anínká wéhuwa nániewé anetaníbo atárái puana anotahtaq arutaboírre úwe. Úwana Sísaga, Arega aiq iraréne éna

⁴⁴ pabeqme mi iní tagéna Sáimóninsabé, Arewé mi iní aiq tagahno? Arene nahtapeq sutaq nigará pabeq paberé wání íre náníene. Mi inínká wene aqnuraté nigará pabeq paberaintena wene ayahrataté sobaruqnúéhre.

⁴⁵ Arega íné íre nánkóqnáhne. Mi inínká áhntetaq nigará nánkóq nánkórire.

⁴⁶ Arega niyahqnopeq wéri íre abaq intahne. Mi inínká nigárátáq kaweq kunkúni werí abaq intéhre.

⁴⁷ Minayabe teawiniboq írátíáhno. Mi inínká ínénsabe áhnte arútábóiraintéh púana wene áhnte ahbabáq kaweratóge. Peh táhmaro ahbábárirana Manikánka kawerato anínká wensabé pehgáritaq arutaboíratéhre éna

⁴⁸ mi inínsábé, Arene ahbabáq aiq kaweratóge úwe.

⁴⁹ Úwara mó táhutahuru kegá seye náhenéra, Arene ahbabáq aiq kaweratóge irari animé árahue mirainkehbo uwana

⁵⁰ Sísaga mi inínsábé arega ínénsabe aiq pútare aintahnaga arene ahbabáqmari aiq kaweratóge. Pehwehrué pokéwahno úwe.

8

Táhmáro inínsónká Sísá kéro ehwehne.

¹ Mó tanáhráq Sísaga anotah matábúrápéqkákáq mó kehiná mó kehiná suwahpeqkákáq ah nogena Manikánka wannah wahnahnirabeqte éhwéh mi kawéq éhwéh síwáhnorúwe. Airápété téhraníte we kéro ke kérowara

² kawerarito inínsónseqka moq kérowe. Menah se awahreuwara owainawamarínká se síwioqnowana Sísaga sene awahre kaweraritena owainawamarí kaqsuowe. Mi inínsó síwíqmarimé mó iní wenáwíq Máhríae. Wene iyahnaboga wensabé Mágára iníne ue áwirátowe. Menah Sísaga mi iníne arupipeqté airápété téhtaré ówáináwá kaqauowe.

³ Mó iní Kúsane ahre wenáwíq Sóánae. Wenawehqka Érótime arambehri keraq wahnahnú aníne. Mó iní wenáwíq Súsánae. Sereq áhnte mó inínsónseqka Sísareq we kéro kereq séhréh aritera kirabo arítowe. Sísaga ehweh síwáhnorinieéna ah noguwara mi inínsónká séhréh aritaneheéra kérowe.

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.1-9; Máhka 4.1-9)

⁴ Mó tahunírápéqté ké mó tahunírápéqté kéue íregáritaq kegá séra Sísaba sáhuríowe. Áhnte kegá moniwíuríótaq Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna,

⁵ Ayu suitabeh anínká ayu suitabanieéna pokire. Suitabehtaq mó ayú ahtapeq megirana wehekeqká abasaráhwana kabaranka sésiq nehre.

⁶ Mó ayú kiruraq megirana kiapoue kirena mi marákó íre tantani puana ehyatagire.

⁷ Mó ayú náwerarúítáq megirana náwe kirena kárigariirana íre kawerue kirena sera íre iyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákóráq megirana kiapoue kirena áhnte será iratanire úwe. Sísaga mah pabéqmé éhwéh teriena anehe mi keyábé, Íre parosa áhréákáq kéó, kawerue íráhro úwe.

Sísaga moke pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Mátíyu 13.10-17; Máhka 4.10-12)

⁹ Sísá kéro kega wensabé, Mah pabéqmé éhwéhmé áwahe teio uwe.

¹⁰ Uwana Sísaga sensabé, Manikánka wannah wahnahnirabeqte éhwéhmé áwahe ite sokigi aiena mó peh pabeqme ehwéh teri terinuge. Mínyabe ínégá pabeqme ehwéh irarutaq mó kegá siuranka tagéra peh morá sirupipeq íre tagariahrahowe. Sene siahrega irera peh morá sirupipeq íre írátiárahowe úwe. *(Aisaia 6.9-10)*

Sísaga ayunsabe éhwéh áwahe pahsuo ehwéhne.

(Mátíyu 13.18-23; Máhka 4.13-20)

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Mah pabéqmé éhwéh áwahe ahtebagehboq teiníe. Ayume Manikáne kaweq ehwéhne.

¹² Ahtapeq megí ayúmé wehukega Manikáne ehweh íráhwana owainawanka sirupipeqté mi kawéq éhwéh seaebóire. Segá mi ehwéhsábé aiq pútare atehrana kawerarítéhneho éna aebóire.

¹³ Kiruraq megí ayú kiapoinserah wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq eyoyóera apubúue kowe atáhwe. Manikáne ehwehnka sirupipeq íre ánú piéhsábé pehgáriq tanáhráq sehgiówe. Áhwárawe tageh tanáhráq sega túbáh agéra Maniká áuwáhwe.

¹⁴ Náwe tarúítáq megí ayúmé wehukega Manikáne ehweh irera, Sehgiónehe íwiáhéra mó tanáhráqmé sene arambehriyabé íwiáh kikiréra ménsámehnsánsabe sirutaboirára seyega sirutaboiro naneqmarínsábé íwiáh íwiáhowe. Náwe soaginserah minawarinká saiqnariéh púana sega Manikáne arambehri íre miraorahowe.

¹⁵ Kaweq marákóráq megí ayúmé wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq ambubu atawéra tábúoqme íwiáhowe. Kaweq marákóráq kaweq será iyéhnserah sega Manikáne arambehri kawerue miraowe úwe.

Wehukega áráhmu keqmaráhtáq íre akariaráhnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 5.14-16; Máhka 4.21-25)

¹⁶ Sísaga mó pabeqme ehwéh síwáhnoréna, Wehukega áráhmu keqmaráhtáq párétharaté íre akariaráhwe. Máhriq tahbé tehnopeq íre maráhwe. Íraukaumo. Nahupeq kira kegá kawerue tagagehéera tahberapeq maráhwe.

¹⁷ Moke kopipéq kéh náneqme mókake ábóraq kanae. Kopipéq mirao sansá mókake téhráhnarabeq ábóraraginara tagagehe.

18 Matíéh ání Manikánka mó nágwinkéhe. Íre matíéh ánímé Manikánka wene pehgáriq naneq meyankehe úwe.*

Sísane anowaréh ábákawaréhwé inseréhbo i ehwéhne.
(Mátíyu 12.46-50; Máhka 3.31-35)

19 Sísane anowareq ábákawaréhreqka weba séra nah kígiunsabe íre kioráhuwe.

20 Minayabe mó anínká Sísansabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq méra are tagéyabe suwahbehre úwe.

21 Úwana Sísaga mitaq mió keyabé, Manikáne ehweh irera sehgió kéwé náinoreq náníbáqmarinseq móe úwe.

Sísaga irarúnka anotah soiriq táqnáigú ehwehne.
(Mátíyu 8.23-27; Máhka 4.35-41)

22 Mó wehekáh Sísaga we kéro keyabé, Seberaebéq pokonehe úwara sípi kéwewera pokuwe.

23 Sísaga sípiipéq sugowana anotah soirírúwe. Anotah soirírúwana nonaburóróúwana wáninka sípiipéq kiegambeh agu aguúwana sípi wánípipeq tupekinaúwe.

24 Minayabe we kéro kega Sísaga iriatera wensabé, Itene Wahnahno, ite pukonehéúne uwana Sísaga irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wáninka túbáh agúwe.

25 Túbáh agúwana Sísaga we kéro keyabé, Aneqsabé íre aiq pútare aintaho úwara sega áhteneu áhřeera seye náhenéra, Mah aní insebo? Wega sóiriqkakáq wáninkakásabé ehweh atéhrana wene ehweh írěhre uwe.

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.
(Mátíyu 8.28-34; Máhka 5.1-20)

26 Sísahga sípi kéwewera kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kérása kené marakórápéq kuwe.†

27 Sísaga áhnopeq kútaq mibeqté ání owainawanka subiqmaq subiqmarú anínseq piehgíúye. Íre wahto tanáhráq pehrákora mía míaéna nahtapeq íre kaena peh wehuke maisia ónápípeq kaegaeúwe.

28 Mi anínká Sísaga tagotaq kareéna arehunseraráq ména ehwehnabaéna, Sísao, are íopeqté Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraintaníbo éna kamah aníneho úwe.

29 Úwana Sísaga owainawansabé, Auwe pokúno atonsabe wega aneraintaníbo úwe. Ahri-ahri owainawanka mi aní subiqmaq subiqmarúnsabe uwoyansa aní úkúwara wehukega táhtoque séniráté wene ayahnkaratáq aigárátáq táhru táhruarówe. Táhru táhruarówana sení suraqsuq suraqsurúwana owainawanka mi aní abatapi kaqsuq kaqsurúwe.

30 Anehe Sísaga wensabé, Arenáwíq insebo úwana néníwíqmé Íregáritare úwe. Áhnte owáináwámárinká wene arupipeq miónsabe mi ehwéh irarúwe.

31 Owainawamarínká Sísansabé, Íre ambarúnkáq mátáipéq eqmaq iuwehneho éra pagu pagunuwe.

32 Íregáritaq poeráhqmárinká wahtotaq sáwéhrapeq náwe sahtaqme nowara owainawamarínká Sísansabé, Póeráhqmariné sirupipeq eqmaq iuwo éra pagu pagunuwana kowe aritowe.

33 Kowe aritowara owainawamarínká mi aní auwera póeráhqmariné sirupipeq kowíówara moke mi kamári sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq wáninkue pokuwe.

34 Póeráhqtaq wahnahnu kegá tagéra pehbeheráh pokue sotápéq mió kereq sene nah-tapeq mió kereq koreríúwara

35 seraganehéera suwe. Sísaba suwana owainawamarí kaqauwo anínká kaweq iwíáhorahéna aneranerue Sísane aigárátáq tútuue míowara su kegá tagéra áhreuwe.

36 Áhreuwara tago kegá kawerato ehweh su ke teríúwe.

37 Teríúwara moke Kérása marakórápéqté kegá Sísaga miraúnsabe áhreu puara wensabé itene marakórapeq sue pokúno atówe. Atówana Sísaga sípiipéq kiasague pokinaútaq

38 owainawamarí kaqauwo anínká wensabé, Are kėranie úwana Sísaga ahqáho atowe.

39 Ahqáho atena wensabé, Arenawahpeq pokue Manikánka kaweratéh éhwéh moke korerio úwana wega pokue moke wewahpeqte ké Sísaga kawerato ehwéh koreriúwe.

Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganúq ato ehwehne.
(Mátíyu 9.18-26; Máhka 5.21-43)

* **8:18:** Manikáne sansá kawerue sehgió ánímé Manikánka séhréh atahhana wega wene sánsá mó ahtebehahire. Wene sánsá íre kawerue sehgió ání Manikánka we ahtebeh naneq meyankehe. † **8:26:** Kérása marakó mó awíq kéhre. Mátíyu 8.28 tagáhno. sehiranú pukúipéq marakó awíq Káráree kéhre. Mátíyu 8.28 tagáhno.

⁴⁰ Sísaga mó seberaebéq seuwekúwara mitaq mió kega we áwénunu puara wega súnsabe iwíáh iwíáhuwe.

⁴¹ Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh ání Sáírúsaga Sísaba séna Sísane aigárápí káuqmunue arehunseraraq ména wensabé, Nániyahu pukinainsabé néne nahtapeq segawerato éna pagu pagunúwe.

⁴² Mi ahráriwé wene peh morá áninéna anotah ahrári airápété téhtaré ópéq ména pukinaúwe.

Pukinaúwana Sísaga abowá kérowara áhnte mó kegá kígiue moráraq ahtapeq kuwe.

⁴³ Ahtapeq kuwana awahre iní airápété téhtaré ópéq wene korahq íre taraqnágia peh tuerueúwe. Sóteh kegá íre kawerarahráhu puana mi awáhré peh kowe.

⁴⁴ Wega Sísá anehepeq sure wene korósi ayehrápéq koráhtorotaq wene korahq apubúue taraqnágúwe.

⁴⁵ Sísaga, Néne korósi insega táhtorehro úwara ómi mió kega, Írakaumo uwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, áhnte kegá are pagume se mino úwe.

⁴⁶ Úwana Sísaga, Íné tagariómé mó anínká íné táhtoréhre. Néne págege mó anípá pokirana tagoge úwe.

⁴⁷ Úwana kawerato inínká, We aiq tagariéhre éna weba sure iransánéna káuqmunurawéna Sísaga apubúue kawerato ehwéh irarúwara ómi kegá írówe.

⁴⁸ Írówana Sísaga wensabé, Arega aiq pútare aintahnaga kaweratóge. Pehwehrue pokéwahnó úwe.

⁴⁹ Pehwehrue pokéwahnó teawutaq wahnah aniné nahtapeqté ánínká sure abowánsabé, Areniyahu aiq pukinsabé síwáhnori aní mó íre pagu pagunúno teawuwe.

⁵⁰ Teawuwana Sísaga sene ehweh irena wahnah áninsábé, Íre áhreúno. Peh aiq pútare aintehnana we kaweraginawire éna

⁵¹ wahnah aniné nahtapeq kútaq ómi mó keyábé, Máhpeq miáthro aritowe. Peh morá Pítareq Sónireq Sémisireq ahrarine anoiboreq meriqmena nahupeq kibekuwe.

⁵² Áhnte kegá mi ahráriyábé íbiséra ibitunátúnánuwana Sísaga sensabé, Íre íbisahro. We íre airaiq pukia peh sùgéhre úwara,

⁵³ we airaiq pukire iwíáhu puara Sísansabé awiréh atówe.

⁵⁴ Awiréh atówana Sísaga wene ayahnkara táhtotawéna wensabé, Ahrario, irigúno atowana

⁵⁵ oga úkéna apubúue iriwe míowe. Apubúue iriwe míowana Sísaga wenanoibonsabé, Táhutahuq náwétao aritowara

⁵⁶ sega áhtenuyana Sísaga sensabé págegeue teriena, Mahnayabe mó ke teriyeho úwe.

9

Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.

(Mátíyu 10.5-15; Máhka 6.7-13)

¹ Sísaga we kéro ke airápété téhranitéyábé síáhrabéna sega owainawamarí kaqsuera awahre ke kaweraritagehéna págege aritena mi arámbéhri miraoro aritowe.

² Miraoro aritena sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh síwáhnoréq awahre ke kawerarítáthro aritowe.

³ Wega mó mahraréna, Ah nogonehéq mewe nógó náneq íre meyáthro. Pegiqnáh karamé uahmé táhutaqme mónewe mó siotíwé íre meyáthro.

⁴ Itega Manikáne ehweh síwáhnoronehéq mó ke suwahpeq kirataq peh morá ániné nahupeq kaegaéq arambehri parabaruéhrataqmé mitaq sueq mó ke suwahpeq pokigehe.

⁵ Mó kehíná suwahpeqte kegá íre mehweh aitéhrrataq sega íre kaweq sansá miraonsabé ahtebagehéq sega tagehrrataq igárátáq kahna tanáhuq poruarúáthro úwe.

⁶ Úwara we kéro kega pokue mó kehíná suwahpeq mó kehíná suwahperue síwáhnoronehéra poké aguwe. Sega moke mi kehíná kéhíná suwahpeq Manikáne kaweq ehwéh teri terinéna awahre ke kawerarítówe.

Érótiga Sísá ehweh irena we insebo ue kasenú ehwehne.

(Mátíyu 14.1-2; Máhka 6.14-16)

⁷ Anotah wahnáh ání Érótiga Sísá ehweh irena áhnte iwíáhúwe. Áhnte iwíáhúwara mó kegá Sísansabé, We wáni meri merini aní Sónie. Sóni pukéna oga úkéna amahnága miéhre uwara

⁸ mó kegá, We Éráisae. Éráisa amahnága ábóraragire uwara mó kegá, We Manikáne ehweh irarú anine. We naho pukú aní iriwe oganúkuraire uwe.

⁹ Úwana Érótiga sene ehweh irena wega mahraréna, Sóni ínéga ayahqno kiraq áwátáu aní aiq pukuraire. Minayabe amahnága sega mó arámbéhri mó arámbéhriue miraire e animé insebo úwe. Insebo éna Sísá taganie iwíáhúwe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kirabou ehwehne.

(Mátíyu 14.13-21; Máhka 6.30-44; Sóni 6.1-13)

¹⁰ Sísaga kéro kega weba kouwekéra moke mirau arámbéhrí teawúwe. Teawúwana Sísaga Pétásáira suwahpeq sebataq míaneheéna se meriqmena pokúwe.

¹¹ Áhnte mó kegá, Sísaga Pétásáira suwahpeq pokire uwara irera we anehe kaqmera pokuwe. Pokéra weba suwana Sísaga se mehweh aritena Manikánka wahnah wahnah-nirabeqte éhwéh teriena awahre ke kaweraritowe.

¹² Ío tupekinaútaq Sísaga kéro kega weba séra wensabé, Mahtaq abatapi púah mah ke kaweqtapéq kogaera táhutahuq meyageheé wahtotaq kehiná suwahpeq eqmaq suo uwe.

¹³ Úwana Sísaga sensabé, Itewe mi ke kirabooro úwe. Kirabooro úwara wensabé, Ite peh moberiáh párétiákáq téhtaré páhnikákáq mationa puaq moke mah kegá nehransabé táhutahuq kobaiqmaranéhnkono uwe.

¹⁴ Áhnte 5 táhúséni (5,000) weh míónsabe sega mi ehwéh iraruwe.

Sísaga we kéro keyabé, Saime mó ke mópi tútuue míehrara mó ke mópi tútuue míahro arítáhiro úwara

¹⁵ sega mirauwara moke míó kega tútuue míówe.

¹⁶ Sísaga mi moberiáh párétiákáq téhtaré páhnikákáq mewena íopeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atena mi tahutáhúq keqme we kéro kega kiraboigeheéna náriuwe.

¹⁷ Náriuwara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé airápété téhtaré páhsíkéti úsawe obenkíkáq márówe.

Pítaga Sísansabé, Are Karáhé wóne ú ehwehne.

(Mátíyu 16.13-19; Máhka 8.27-29)

¹⁸ Mó tanáhráq Sísaga webataq púrerúwara we kéro kega weba suwana wega sensabé kasenéna, Mó kegá ínensabe inse aintaho úwe.

¹⁹ Úwara, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewe. Mó kegá arensabé, Éráisa wire ewe. Mó kegá arensabé, Manikáne ehweh naho iraré oga úkurona aní móne ewe uwe.

²⁰ Úwana Sísaga sensabé, Itega ínensabe inse aintaho úwana Pítaga wensabé, Arewe Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 16.20-28; Máhka 8.30-9.1)

²¹ Sísaga we kéro keyabé, Ínéwé Manikánka omaq ato aní míre mó ke teriyeho úwe.

²² Teriyeho éna mó mahraréna, Íné wehukení úku aní níwioqnaneherawoe. Asiu kené aboawah wehreq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka ínensabe, Iuwahriehre éra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwe.

²³ Sísaga mó ite we kérahwána keyabé mahraréna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwiáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah mirauwe séniro.

²⁴ Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwiáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahrahire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwiáh susuri anímé oga mérapeq awaq miankéhe.

²⁵ Wehukeníká moke mah marákóipéqté ménsáméhnhá matiéhtáq tahirímé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi ménsáméhnhánsá árahue séhréh atéh iripo?

²⁶ Ínénsabeakáq néne ehwehnsabéákáq ayeHITEH aní íné wehukení úku anínká túónagake wensabé moq niyehitanawire. Íopeqté kéreq Nániboreq ínéreqne patahga tahnsa téhreh naneqkakáq túónagake mi anínsabé niyehitanawire.

²⁷ Teiníboq irátíáhiro. Táhmaro ite iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme Manikánka wahnah wahnahní tagéq anehe pukigehe úwe.

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Mátíyu 17.1-13; Máhka 9.2-13)

²⁸ Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagúwana wega sáwéhrapeq púrerinieéna Pítareh Sónireh Sémísireh meriqmena kiuwe.

²⁹ Wega púrerítaq wene auranabiah mó kugú, kaweq kugú agúwana wene korósi téhreh naneq tahnsánue anotah tabérábé agúwe.

³⁰ Anotah tabérábé agúwara Mósísireq Éráisareqka íopeqté tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

³¹ Mi anitégá Manikáne téhreh naneqtaté awahrirue méra Sísá Sarúsarama suwahpeq pukinaú ehwéh iraruye.

³² Iraruyara Pítarehga surahpeq méra irigéra Sísane patahga tahnsani naneq tagéra Sísareq mióya anité tagowe.

³³ Mi anitégá Sísá auwera pokoyeherauyataq Pítaga Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite mahta q mionayabé aiq kawerire. Apahtáro úqná pearanéhe. Arene morá Mósísine morá Éráisane moráue pearanéhe úwe. Pítaga mi ehwéhnsabé íre iwíáhia pehipi irarúwe.

³⁴ Irarútaq írábúyánka seúbítawéna Sísá kéro anító akariuriowara sega áhreuwe.

³⁵ Áhreuwana írábúyápipeqté éhwéhnká mahraréna, Mah anímé nénahni mire. We omaq atóge. Wene ehweh íráhro úwe.

³⁶ Wene ehweh íráhro úwana Sísá webataq miowara tagowe. Sísá kéro anítógá minayabe ehiya méra mi tanáhráq se tago naneq mó ke íre teríúwe.

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Mátíyu 17.14-21; Máhka 9.14-29)

³⁷ Ahbiah tahnsá sega sáwéhrapeq suera túwara áhnte kegá Sísareq piehgiúwe.

³⁸ Se miórabeqte wéhgá anotah ehwéhne mahraréna, Íwáhnoraníno, nénahnimé peh morá aní miéhe. We tagáhno.

³⁹ Owainawanka we subiqmaréhtáq kare aruqarurire. Owainawanka áwíoqneh puana iransá iransánéna wene áwéhipeqté arehya kíobi aruqarurire. Wega áhnte subiqmaq subiqmaréna íre apubúue soraq áúwéhre.

⁴⁰ Are kéréh kéréyabé, Kaqauwáhro éna pagu pagunugarawe sega íre miraorahowe úwe.

⁴¹ Íre miraorahowe úwana Sísaga mió keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míauwe ahkake awehra q kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo éna abowansabé, Arenahni inéba meqme súno úwe.

⁴² Úwana abowágá wenahni meqme sútaq owainawanka we subiqmarena kúrugúru atowana Sísaga owainawansabé, Auwe pokúno atena mi aní kaweratenana wenaboba atowe.

⁴³ Manikánka Sísá págegeue séhréh atowara tago kegá minayabe áhtenuwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáq irarú ehwehne.

(Mátíyu 17.22-23; Máhka 9.30-32)

Sísaga moke mirau naneqsabé tago kegá áhtenutaq wega we kéro keyabé,

⁴⁴ Inéga teiéna ehwéh iwíáhue tagahro. Iné wehukeni úku aní móintagéhe úwara

⁴⁵ sega mi ehwéh íre ahtebowe. Mi tanáhráq mi ehwéh áwahewé sirupipeq íre iwíáhuwe. Minayabe se íre ahtebéna kasenýyabe áhreuwe.

Anotah anímé insebo i ehwehne.

(Mátíyu 18.1-5; Máhka 9.33-37)

⁴⁶ Sísá kéro kega mó anínká mó anínkáue, Iné anotah aní ite kiota iqme aní múge iraréna ehwehuwe.

⁴⁷ Sísawe sene sirupipeqté iwíáh tagéna káriq aní meqmena we míorabeq iriwe atena

⁴⁸ sensabé, Inénsabe arutaboairaintena mahna tahnsa káriq aní séhréh atéh anínká iné moq séhréh aintéhre. Iné séhréh aintéh anínká iné eqmaq núwéh áninseq séhréh atéhre. Iné pehgáriq aní múge iwíáhi anínká anotah aní ména mó ke kiotaikire úwe.

Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní mire ú ehwehne.

(Máhka 9.38-40)

⁴⁹ Sóniga Sísansabé, Íwáhnoraníno, mó anínká arenáwíruwe owainawamarí kaqsúéhraq tagéq ahqáho atone. Wega ite íre séiréhnsabé ahqáho atone úwe.

⁵⁰ Úwana Sísaga wensabé, Íre ahqáho atáhro. Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní mire úwe.

Sámária kegá Sísansabé ahqáho ató ehwehne.

⁵¹ Manikánka Sísá íópeq tumeranaina tanáhráq wahtonúnsabe Sísaga, Sarúsarama suwahpeq pokinauge iwíáhúwe.

⁵² Sega káénarabeq kaweritageheéna Sísaga wehuke Sámária suwahpeq eqmaq suowara sega kaweriritaneheéra mibeq pokuwe.

⁵³ Mibeqté kégá, Sísá Sarúsarama suwahpeq pokinawire u író púara wensabé íre mehweh atówe.

⁵⁴ Íre mehweh atówara Sémisireq Sónireqka minayabe irera Sísansabé, Itene Wahnahno, íópeqté sokaeqsuahnaga mah ke tabipáhrue anehinsagigeheéq tabipáhraruo irareyehnkoyo uye.

⁵⁵ Uyana Sísaga ebeq kéna pabeqme se tagéna, Ahqáho. Íre kaweq ehwehnoye úwe.

⁵⁶ Segá mitaq suera mó kehíná suwahpeq pokuwe.

Sísaga we kéreyabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 8.19-22)

⁵⁷ Segá ahtapeq pokue mó anínká Sísansabé, Are pokónarabeq kéranie úwana

⁵⁸ Sísaga wensabé, Úrinsi iáné nahme ebahnarahpipeq kéhre. Kabarane nahme sehwerapeq kéhre. Íné wehukení úku anímé néne nahme íre kéhre úwe.

⁵⁹ Sísaga mó anínsabé, Séniro úwana, Ebeqme nánibo pukinana komaisarena anehe kéranie úwe.

⁶⁰ Úwana Sísaga wensabé, Pusa kégá pukira ke maisaragéhboq arewe Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh kosíwáhnorúno úwe.*

⁶¹ Mó anínká Sísansabé, Anotah aníno, íné are kéranie éna téhwe nánuwahrahyabé iroso koaritanínkono úwana

⁶² Sísaga wensabé, Soberi anínká anehepeq pabeqme taga tagáinaraqmé Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhrí íre miraorahire úwe.

10

Sísaga 72 wehekéq eqmaranaútaq teriu ehwehne.

¹ Mó tanáhráq Sísaga 72 wehekéq omaq sitena téhraníté téhranítéue moke mó kehíná suwahpeqkakáq sene marakóakaq we mótaq pokinaúrabeq eqmaq suowe.

² Eqmaq suanaútaq wega pabeqme ehwéh mahraréna, Sotápéqté ménsáméhnsá moke nera kéhrara íre áhnte kegá koawaqmianehéera pokowe. Minayabe sotápéqté wáhnáhnásabé, Arene nera kéh ménsáméhnsá arambehri kegá koawaqmiageheéq eqmaq sueq púreroro.

³ Sípísípiq áráhqmarinká úrinsi iámárinká nogórabeq nogónserah ite subiq suahráho ke miáhrabeq eqmaq suanie.

⁴ Móne unáhmé uahnúrámé súwe íre meyháho. Ahtapeq mó ke piehgírataq íre mehweh arítáho.

⁵ Nahupeq kibekirataq mibeqté keyábé pehwehrue miáho arito.

⁶ Uwaresa aní nahupeq miéhnaraq ítene ehweh irankéhe. Uwaresa aní íre miéhrrataq itene kaweq ehwehniká iteba kowekinkehe.

⁷ Manikáne arambehri mirao puag itega kibekira nahtápéq kaeareq sega náira tahutáhúq pehipi nahro. Peh morá mi nahupeq kaegaeoro. Séhréh aritéh kégá arambehri aní awehraq apéq náwigéhe. Minayabe ite íre matiéhra naneq náigéhe úwe.

⁸ Náigéhe éna, Itega mó ke suwahpeq kirara mehweh aitera náira tahutáhúq pehipi nahro.

⁹ Mitaqté áwáhré ké kawerariteq sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeq iteba wahtotaragire.

¹⁰ Mó ke suwahpeq kirara sega íre mehweh aitéhrataq mibeqté wahba áhtápéqmé iriwe méq mahraréq,

¹¹ Itewe ahtebageheéq mahtaqté tánáhúq, igárátáq kéh tánáhúq poruaruanehe oro. Manikánka wahnah wahnahnirabeq iteba wahtotarire. Minayabe iahreraq matiáho teriéro.

¹² Teiníboq írátiáho. Manikánka ehweh aritahna tanáhráq Sóróma suwahpeqte áhbabáq kéwé ákáhtaq kamah arinkéhe. Itega tanahuq poruarueq mi ehwéh terié kéwé anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

Sísaga, Kamah ainehboq kawerurero ú ehwehne.

(Mátíyu 11.20-24)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreoro, kamah ainehboq kawerurero. Iteruwahpeq áhnte otáq sánsá miraurage. Táiya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreqka mina tagotaq tahirímé sene ahbabáq naho suera kaweqtaq mío irino. Segá mina tagotaq tahirímé sene ahbabáq aiq súónsabe Manikánka tagankeheéra nahonáh kórósi aneranerue tanah abaq marera sene ahbabáqsabe tútuue ibiso irino.

¹⁴ Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi keyábé peh ákáhtaq kamah arinkéhe. Mi tanáhráq ite Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreqme anotahtaq kamah ainawire.

¹⁵ Kápénéama suwahpeqte kéó, ite kaweq ke míone éq minayabe íopeqté mátábúrápéq kioneheqmúne íwíáho? Írakaumo. Mibeq íre kioneheqmóe. Peh iraipéq kowíáho aitanawire úwe.

* 9:60: Sísaga pusa keyábé irarúme áwahewé sene sirupieqté síwá pusa ké tahnsa miáh keyábé irarúwe.

¹⁶ Sísaga eqmaq suanaú keyabé mó mahraréna, Itene ehweh íráh kéwé néne ehweh moq íráhwe. Itensabé ahqáho aítáh kéwé ínensabe moq ahqáho aintáhwe. Ínensabe ahqáho aintáh kéwé iné eqmaq núwéh ánínsabé mó ahqáho atáhwe úwe.

Sísaga eqmaq suo kega kouweku ehwéhne.

¹⁷ Sísaga omaq sitena eqmaq suo kega siruپیeq eyoyówe weba kouwekéra wensabé, Itene Wahnahno, arenáwíruwe owainawamarínsabé pokurero aritonara apubúwe poku pokuowe uwe.

¹⁸ Uwana Sísaga sensabé, Sokaeqsúéhnká téhrehnserahnie owainawamaríné wahnah wenáwíq Séténi íópeqté tunse inahsubuwana tagahwae.

¹⁹ Írátíáhiro. Ínéga págege aító púaq itega wehenkakák tobinahránkakaaq abasawe itene naruo aní owainawa kiotaikigehe. Mó naneqka ite íre ahbabáraitahráhire.

²⁰ Itega owainawamarínsabé miraoro e ehwéh íráhnsabé íre iwíáh iwíáhoró. Peh íópeq Manikánka iteíwíq wene púkuپیeq aiq sehíranurainsabé iwíáh iwíáhoró úwe.

Sísaga iwíáh iwíáhéna Maniká Iteribonsabé kaweróne ato ehwéhne.

(Mátíyu 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Mí tanáhráq Manikáne Awanka Sísane aruپیeq eyoyó atowana mahraréna, Nániboo, arega íópeqkákák mah marákó marákóákák wahnahnóne. Wehukene sánsá ahtebah kewé arene sánsá íre sokigi ariasa peh morá káriq aní tahnsa ké arene sánsá aiq sokigi ariene. Minayabe arensabé iwíáh iwíáh atóge. Nániboo, arerega iwíáhue aiq miraóne.

²² Aiq miraóne éna mítaq miáh keyabé, Nániboga moke aiq náníre. Mó kegá iné Manikáne ahninkáwá íre tábúsoqme tagaríáhwana Nániboga webataq iné wenahni tagaríehre. Mó kegá Nánibo íre tagaríáhwana inébataq wenahninká we tagaríóge. Íné wenahninká we sokigi aiéna kegá moq Maniká Nánibo tagariagehe úwe.

²³ Sísaga pabeqme we kéro keyabé epéq teriena, Itene iuranka áhntetaq tagahnsabe iwíáh iwíáhoró.

²⁴ Teiniboq írátíáhiro. Áhnte Manikáne ehweh iraru kereq anotah wahnáh kéreqka itega tagah naneq tagéyabe suwahbówara íre tagowe. Segá itega íráh éhwéhnsabé ireyabe suwahbówara íre írówe úwe.

Sísaga, Wáhnaupeqté keyábé moq irutaboíro ú ehwehne.

²⁵ Mósisine ehweh síwáhnori anínká séna Sísaga ahbabák ehweh irarinkeheéna áhwárawe tagéna kasenúwe. Kasenéna, Íwáhnoraníno, oga mérapeq awaq mianiboq anerininkono úwana

²⁶ Sísaga wensabé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnká anereiro? Minawé arene aruپیeq aiq ahtebahno úwana

²⁷ mí anínká mahraréna, Maniká itene Wahnahnsabé anotahtaq arutaboírúno. Moke arene aruپیeqkákák moke arenawankakák moke arene iwíáhónaipiéqkákák Manikánsabe arutaboírúno. Arerensabé arutaboírónanserah arene iyahnabo anínsabé moq arutaboírúno íre úwana

²⁸ Sísaga wensabé, Arega aiq tábúsoqme iraréne. Tenienanserah mirainaraqmé oga mía míainiewóne úwe.

²⁹ Mí anínká iwíáhéna, Sísaga iné Mósisine ehweh íre kawerue íréhre iwíáhíneho éna wega Sísansabé, Néne iyahnabo aní inesebo kasenúwe.

³⁰ Kasenúwana Sísaga wensabé, Wehga Sarúsarama suwahpeq suena Séríko suwahpeqte áhtápéq tutairara aebó kegá mehwatawéra táhtoqme subiqmarera wene ménsámehnsá moke sabiwerá pokuorowe. Anotahtaq subiqmato puana pukinauraitaq we íre nogoráhéna peh ahnayehráq tahperuriaraire.

³¹ Tahperuriarairana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ánínká tunse mí aní tagéna ébeq ayéhrápéqták sótaikue pokuraire.

³² Mína urainserah Asiu kené sánsá mirai aní we Áríwái kahnáh ánínká kire mí aní tagéna we moq ébeq ayéhrápéqták sótaikue pokuraire.

³³ Sámária suwahpeqte ánínká kire Asiu weh tagéna we ahnayehráq tahperuriarainsabé arutaboíréna

³⁴ weba sure mayawenkakaaq náhníaq sera anonkakaqtaté puramburanútaq abaq atena airí atena mí weh pankeqmaqme wene tónkine abobiahtaq tútu atowana mí kanká áhkokóuwena pokuraire. Sámária suwahpeqte ánínká mí weh meqmena páhsintía nahtápéq móatena mítaq wahnahnuraire.

³⁵ Ahbiahraq mí nahtápéqté wáhnáh téhtaré móné náwena wensabé, Subiqmato aní kawerue wahnahnatawéwaho éna, Íné kouwekonaraq áwú móné íre awehraq kahnarag mó awiníe uraire úwe.

³⁶ Sísaga mi ehwéh aiq teawena Mósísine ehweh síwáhnori anínsábé, Apahránítógá ah-nayehráq subiqmato aní tagaronsabé wene iyahnabo aní insebo kasenúwe.

³⁷ Kasenúwana mi anínká Sísansabé, Wene iyahnabo anímé wensabé arutaboiratena séhréh atéh áníne úwana Sísaga wensabé, Arega pokue séhréh atárái anínká miraurai ser-ahnúno úwe.

Sísaga Máhtareq Máhriareqne nahtapeq mío ehwéhne.

³⁸ Sísareq we kéro kereqka pokue mó ke suwahpeq kuwana mibeqté íní wenáwíq Máhtaga Sísá mehweh atena wene nahtapeq meqmena móatowe.

³⁹ Máhtane ónánahwá wenáwíq Máhriae. Máhriaga Sísane ehweh iraníeéna wene aigárápi títuue míowe.

⁴⁰ Títuue míowana Máhtaga táhuthuq kaweriniééna áhnte ahwímínú púana wene arupipeq iwíáh kikirúwe. Iwíáh kikiréna Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, nénónánahga núwéhrona áhnte ahwímínunsabé arega anetaníbo iwíáhono? Íné séhréh ato teawo úwe.

⁴¹ Teawo úwana Sísaga wensabé, Máhtao, arega áhnte ahwímínónayabé arene arupipeq iwíáh kikiróne.

⁴² Peh morá náneqsabé iwíáhúno. Máhriaga mina kiotaiki naneqsabé arutaboíréná aiq omaq maréhraq itega we íre saiqnariayehe úwe.

11

Púrerirataq mahrarero ú ehwehne.

(Mátíyu 6.9-15, 7.7-11)

¹ Mó tanáhráq Sísaga móbeq ména púreréna parabagúwana we kéro anínká wensabé, Itene Wahnahno, Sóniga we kéréh keyábé púreq ehwéh síwáhnorurainserah iwáhnorúno úwe.

² Úwana Sísaga sensabé, Púrerirataq mahrarero.

Iteriboo, arenáwíq pankerone.

Arega mah kehíná kehíná wahnah wahnah aritahna tanáhráq apubúue ábóraragúno ato.

³ Mó wehekáh mó wehekáhnue itene táhuthuq awehraq kirabo aito.

⁴ Mó kegá ahbabáraitáhmé itega minayabe íre ahrreraq masa peh suone. Itega miráúnanserah itene ahbabáq moq íre ahrreraq matiahno.

Ahbabáqka ite saiqnariahrahirabeq íre móito.

Miraue púreroro úwe.

⁵ Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Mó kehíná suwahpeqte arene iyahnabo anínká inokáhnabubu sínah are tópah tabonahinaraqmé anerinibo? Mí tanáhráq arenawahrah aníné nahtapeq pokue áhrabé, Irigue tópah nánio ue ineh inehinkehe. Ineh ineheé,

⁶ Néne iyahnabo anínká amahnága íre wahtopeqte sirana tópah tabonahunsabé iriwe tópah náninana kiraboono teawinkéhe.

⁷ Teawinana arenawahrah anínká wene máhripeqté iraréna, Ahqáho. Onsa aiq paiq-marena néne animárínseq sugonayabé túbáh agúno éna, Íre iriwe aweráhuge teawinkéhe.

⁸ Teawena, Inehi anímé nánuwahrah aní miéhsábé anetaníbo. Inokáhpeq puana íre náwiné iwíáhínaraqmé túbáh agíneho. Túbáh agínehboq peh píribahriue, Nánio. Nánio úno. Nánio ínaraqmé arenawahrah anínká mó iwíáhéna are íre kéh náneqmari irigue náwinkéhe. Mina inserah púrerirataqmé apubúue túbáh agiyehboq peh mótaq mótarue teawéro.

⁹ Teiníboq irátíáthro. Itega púrerirataqmé náyo ira naneq náinkéhe. Pégegeue kabarirataq ábórarínaq taganeheqmé. Onsarq pakobakoírataq siitankéhe.

¹⁰ Nánio i anínká meyankéhe. Kabari anínká ábóraq marankéhe. Onsarq pakobakoi anímé Manikánka siatahnana nahupeq kibekinkehe úwe.

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Arenahnínká arensabé, Paseh nánio ínaraqmé arega wehe náwinibo? Írakaumo.

¹² Wega, Iyah oyérá nánio ínaraqmé tobinahrá náwinibo? Írakaumo.

¹³ Ite sibowáreh ahbabároraho keéqmé itene animári peh kaweq naneq nári nárino míno. Íópeqté Ítéribógá íre ahbabárorahi aní ména Wenawa eqmaranae. Minayabe wensabé, Arenawa ínéba eqmaro irarínaraq areba eqmaranawire úwe.

Owainawanka Sísá séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Mátíyu 12.22-30; Máhka 3.20-27)

¹⁴ Owainawanka wehukení subiqmaq subiqmarú púana we ahriahri íre ehwehno-rahúwe. Íre ehwehno-rahúwana Sísaga mí owáínáwánsabé pokúno atowana pokúwana mí anínká ehwehnúwara áhnte tago kegá áhtenuwe.

¹⁵ Áhtenuwara mó kegá mahraréra, Owainawamariné wahnah wenáwíq Pésébúriga Sísa págege atena séhréh atéh púana wega owainawamarí kaqsuáhráhire éra seye náhenéra ehmuníq éhmúníruwe.

¹⁶ Ehmuniq éhmúníruwara mó kegá Sísa ahabárinkeheéra áhwárawe tagéra sega wensabé, Manikánka séhréh atahnaragmé íopeqté íre tagariona naneq sokigi aio uwe.

¹⁷ Uwana Sísa sirupeqté íwíáh tagéna sensabé, Wahba márakórápéqté kegá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se sainkéra págegeue morá ké íre míahrahowe. Sensuwahrahreq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se moq págegeue morá ké íre míahrahowe.

¹⁸ Owainawanseq wenawahrahreq ebehotaq tahirímé se sainkéra árahue págegeue míagehbo? Írakaumo. Íre págegeue míahrahowe. Itega péhe éhwéh mahraréq, Owainawamariné wahnahnka íné séhréh aintéh púana owainawamarí kaqsuáhráhuge ewe.

¹⁹ Ínéga owainawa kaqsúótáq owainawane wahnahnka séhréh aintéhtáq tahirímé ite kéiráh kegá owainawa kaqsúáhtáq insega séhréh arítéh iripo? Ite kéiráh kegá itene ehwehnsabé íre tábúsoréhre aítáhwe.

²⁰ Manikáne Awanka págege aintena séhréh aintéh púana owainawamarí kaqsuq kaqsu-ruge. Mina tagéq Manikánka wahnah wahnahní sansá iteba aiq sire éq tagariáhwe úwe.

Ayahnsa kira wéhyábé pabeqme ehwéhne.

²¹ Sísa mó mahraréna, Ayahnsa kira wehgá wene pokankakaq iqkakaq sokah sokah atawéna wene nahtapeq wahnahnínaraq wene ménsámehnsá peh kaweqtaq kanae.

²² Mó ayahnsa kira wehgá weba séna wahnahní weh subiqme kaqsuena wene ebeh naneqmari mewena wene ménsámehnsá saraqme meyankéhe úwe.

²³ Sísa mó mahraréna, Wehukenínká íre néne iyahnabo aní miéhmé néne naruo aní míre. Wehukenínká ínéreq íre soruparítéhraqmé wega wehuke karegaráh aruqarurire úwe.

Owainawanka kouwekinsabé éhwéhne.

(Mátíyu 12.43-45)

²⁴ Sísa mó mahraréna, Owainawanka wehukení auwena pokitaq wání íre kéhrabeq noga ahrenahrahirabeq kabarire. Kabarirana írakauninsabé iwíáhéna, Ínéga súo náhtápéq seuwekinauge éna

²⁵ áuwátái wehukénipá kouwekire. Kouwekéna wene nah tagehrana aiq kabantáhwe parabarúena aiq kaweraréhre.

²⁶ Kawerarena mó abapete téhraníte áhnte ahabábáq ówáináwámári koweriréhre. Moke mí ówáináwámári mí anipá kowíáhwe. Téhwe morá ówáináwánká mí anipá miéhtáq íre kawerire. Anehemé áhnte ówáináwámáriníká weba míahnsabé anotahtaq íre kawerire úwe.

Manikánka wene ehweh sehgió keyábé kawerowe arítéhre ú ehwehne.

²⁷ Sísa mahrarútaq wene ehweh iro iníká anotahtaq mahraréna, Arenanoga are maqmarena náh náwunsabe Manikánka wensabé kaweróne atéhre úwana

²⁸ Sísa wensabé, Náinoga maqintonsabe Manikánka kaweróne atena peh wene ehweh irera sehgió keyábé anotahtaq kawerowe arítéhre úwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Mátíyu 12.38-42; Máhka 8.12)

²⁹ Áhnte wehukégá Sísa sáhuriówana wega sensabé, Ite amahnága oga miáh kéwé áhnte ahabábáq kéé. Itega iraréq, Manikánka are aiq pútaq séhréh atéhre tagarianeheéq ótaq sansánúno teni teninowe. Sónaga sóreq wanípípeq tupekuatq Manikánka ótaq sansá miráúwe. Peh morá mí sansá teienaq iwíáhue tagagehe. Ínéga ótaq sansá mó íre sokigi ainie.

³⁰ Nínibe suwahpeqte kegá Sóna tagéra Manikánka miráú ótaq sansá tagowe. Amahnága oga miáh kegá íné wehukení úku aní tagéra Manikánka miráina ótaq sansá tagagehe.

³¹ Sórómóniga Ísara keráq wahnahnútaq wáhnaupeqté kéné wahnah iníká wene ahtebia éhwéh iraníeéna íre wahtopeqte weba súwe. Teiníboq írátíáhro. Amahnága iteba míó ánimé Sórómóni kiotaiku aní múge. Mí iníká Sórómónine ahtebia éhwéh ironserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho? Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mí iníká iríwe ména itensabé ehweh aitantkéhe.

³² Nínibe suwahpeqte kegá ahabáruwana Sónaga ehweh koreriutaq wene ehweh irera sene ahabábáq sansa suera kaweqtaq míówe. Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq Nínibe suwahpeqte kegá iríwe méra ite amahnága oga miáh keyábé, Íre kawerowe éra ehweh aitagéhe. Amahnága iteba míó ánimé Sóna kiotaiku aní múge. Nínibe suwahpeqte kegá Sónane ehweh íronserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho?

Itene iurame itene inonkane áráhmu tahnsane i ehwéhne.

(Mátíyu 5.15, 6.22-23)

³³ Sísaga mó mahraréna, Wehukeník áráhmu keqmaréhtáq kopípéq tahbe tehnopeq íre máréhre. Páhkétiraté íre akariaréhre. Írakaumo. Nahupeq kibeko kegá kawerue tagagehéna áráhmu tahberapeq máréhre.

³⁴ Arene aurame arene anonkataq kék áráhmú tahnsáne. Arene auranka kaweq naneq tagehnaraq arene arupipeq téhranae. Arene auranka ahabárorahi naneq tagehnaraq arene arupipeq sunkíkírinae.

³⁵ Arene arupipeqté téhrehme sunkíkírínehboq áwéh panantáгинаq tagariáhiro.

³⁶ Itene iwíáhópipéq íre sunkíkírína peh moke téhránaraq áráhmuga moke nahupeq téhrehnserah itene iwíáhópipéqté téhrehnka itene inonka moke téhranae úwe.

Péhrasi kegá ahabárunsabé Sísaga ehweh arito ehwéhne.

(Mátíyu 23.1-36; Máhka 12.38-40; Árúka 20.45-47)

³⁷ Sísane ehweh parabagúwana Péhrasi anínká wensabé, Néne nahtapeq táhutahuroyehboq máho úwana Sísaga we kérena táhutahuq nanaúwe.

³⁸ Sísaga wene ayahnkara íre pabeq paberia pehipi nónsabe mi anínká áhtenúwe.

³⁹ Áhtenúwana Sísaga wensabé, Itega káhpuaqák párétaháq pabeq paberotaq peh ábórapeq pabeq paberéq arupipeq íre pabeq paberowana peh náwiqkakaq mitaq kéhre. Mína onserah itene inonka pabeq paberowana itene irupipeqmé aebó iwíáhwé áhnte ahabábáq iwíáhwé mitaq kéhre.

⁴⁰ Ite múguwahgu saiyo animárí móe. Manikánka íre peh morá ábóraq kék náneq miraia kopípéqté náneqmarínkákáq miraro mino.

⁴¹ Ite matiáh náneq mó ke wehwehue nárieq séhréh arítáhiro. Mirairataqmé moke matiáh náneq peh kaweqtaq kanae úwe.

⁴² Sísaga mó mahraréna, Péhrasi keo, moke itene sotápéqté ménsáméhsá saraqme abapete itaréitaré matawéq peh morá mewe Manikáne arambehri mirao ke síewe. Kawerowe. Pehgáriq naneqmarí táwiomé kímé náwahbiame moq saraqme síewe. Kawerowe. Mí sansá sehgieq íre súáhiro. Peh kaweqtaq mé sansamé Manikánsabe irutaboírome mi sansátaré íre sehgiówe. Íre kawerowe. Mí sansánákákáq sehgióro. Íre miraonsabé Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

⁴³ Sísaga mó mahraréna, Péhrasi keo, ite Asiu kené momiwí nahtápéq kaweqtapéq méyabe iuwahbeh ke wóe. Ite máhkétirapéq nogótáq mó kegá ite mehweh aiteyabe iuwahbeh ke wóe. Minayabe Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro.

⁴⁴ Pusa ké maisia máiq kéhrabeq mó kegá íre tagia mitaq pehipi nogówe. Mína inserah itene iwíáhipeq kambaresa náneq tahnsá kéhrara mó kegá íre tagahwe. Minayabe itewe pusa ké maisia máiq tahnsa móe. Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

Mósísine ehweh síwáhnoru kegá ahabárunsabé Sísaga ehweh arito ehwéhne.

⁴⁵ Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnorú anínká Sísansabé, Arega irarénawe itensabé moq ehweh aitahne úwe.

⁴⁶ Úwana Sísaga mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro keo, Manikánka ite moq kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro. Mósísine ehweh áhnte pagégé éhwéh púaq itega síwáhnorowara íráh kégá íre sehgióráhwe. Segá íre sehgióráhonsabé itega mi ke pehgáritaq íre séhréh arítáhwe.

⁴⁷ Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Subiq suera maisarówaq ite maisarórabeq itega ebah pentabaráhwe.

⁴⁸ Itega miraome aneq sansánoo? Itene igaqnaréhga kaweq ke subiq súónsabe itega sene ahabábáqsabe, Kaweq sansáne éq anehe mi kawéq ké maisarórabeq ebah pentabaráhwe.

⁴⁹ Minayabe Manikánka tábúsoqme iwíáhéna mahraréna, Néne ehweh irare kereq síwáhnoro kereq seba eqmaq suanauge. Eqmaq suahnara sega táhmaro síwíoqnéra mó táhmaro subiq suaneherawoe úwe.

⁵⁰ Sísaga mó mahraréna, Segá Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Manikánka mah marákó marákó mirarotaq téh subiq súótaqte mi ahabábáq amahnága oga míáh kéné ahabábáq úkire. Minayabe Manikánka kamah ainawire.

⁵¹ Segá wehukení wenáwiq Ábéri ebeq subiq súówe. Anehemé wehukení wenáwiq Sékáría Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq míowara subiq súówe. Mí anitéreq moke ákáhpi subiq súó kereqne korahq tunsabe Manikánka amahnága oga míáh ké kamah ainawire.

⁵² Mósísine ehweh síwáhnoro keo, itega ahtebah onsárápété kí kopéq súáhwe. Itewe mibeq íre kibekia mibeq kibekonehe e keyabé ahqáho arítáhwe. Minayabe Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

⁵³ Sísaga mitaq suena máhpeq tuegúwara Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka wensabé abiahnsa atera áhnte ehwéh kasenuwe.

⁵⁴ Sísaga ahbabáq ehweh irarinkeheéra sega mó ehwéh mó ehwéhne kasenéra áhwárawe tagowe.

12

Péhrasi kegá kopérahpéro sansá pehragahro ú ehwehne.

(Mátíyu 10.26-27)

¹ Peh íregáritaq kegá sáhurió púara mó kené sigará músúriówana Sísaga ebeq we kéro keyabé síwáhnoréna, Péhrasi kegá kopérahpéro sansá pehragahro.

² Amahnága moke kopipéq kéh náneq mókake ábóraraginae. Moke epéqté éhwéh ábóraraginae.

³ Itega sunkíkírirabeq iraruro ehwéh mó kegá téhrehrebeq iragéhe. Itega nahupeq ehmuniq éhmúnirue irarira ehwéhne mó kegá irera nahnsorapéqté sawai sawaie irarigehe úwe.

Peh Manikánsabe áhreoro ú ehwehne.

(Mátíyu 10.28-31)

⁴ Sísaga mó mahraréna, Néne iyahnabo animárinó, teiníboq iratíáthro. Peh itene inonka subiq suahráho keyabé íre áhreoro. Mi kegá iteyuwa íre subiq suahráhowe. Írakaumo. Minayabe sensabé íre áhreoro.

⁵ Teiníboq iratíáthro. Peh morá Manikánsabe áhreoro. Wega ebeq itene inonka subiq-marena anehe iteyuwa iraipéq suahráhi puq wensabé anotahtaq áhreoro.

⁶ Káriq kabárá máhkétirapéq téhtaré pabusa moneráté moberíáh kábárá paiqmarahráhire. Mina tahnsa káriq kábárá Maniká Iteriboga íre abitarúehre.

⁷ Maniká Iteriboga moke itene iyahqnopeqte íyáhrámé sáhnsahwe tagariéhre. Wega ite aiq moke tagariéh puq íre áhreoro. Itega kabaramarí kiotaiko puana Manikánka ite íre abitarúehre úwe.

Íné Sísane ani muge iraréyabe ayehitéhneho i ehwéhne.

(Mátíyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq iratíáthro. Wehukéninká mó keyabé, Sísane ani muge terinarq mókake íné wehukení úku anínká íopeqte ké míéhrrataq Maniká Iteribonsabé, Néne ani míre teawíníe.

⁹ Arega mó ke míáhtáq ínénsabe, Ahqáho. Íné íre tagarióge aintéhrrataq mókake Maniká Iteribo míéhrrabéq ínégá arensabé ahqáho atena are íre tagarióge atanauge úwe.

¹⁰ Sísaga mó mahraréna, Íné wehukení úku anínsabé níéhrruro aintéh ánimé Manikánka insahwé atena íre ahreraq matianawire. Peh morá Manikáne Awansabé éhrrui animé Manikánka íre insahwé atanawire. Ahqáho. Peh ahreraq matiankehe úwe.

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Mó kegá ite táhtoqme ehweh aitanehera irataq itene irupipeq iwíáh kikiriyeho. Segá ite meiqmera Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáhpápópoq wahba wáhnáhpápópoq mó anotah anípápópo mótéhrrataq itega, Aneq ehwéhnonehkonó éq áhreiyehe.

¹² Mi tanáhráq Manikáne Awanka irarína ehwéh sokigi ainkéhe úwe.

Ménsámehnsánsabe arutaboiri anínká múguwahgu sansá miraurai ehwéhne.

¹³ Peh íregáritaq kegá sáhuriówana mitaqte ánínká Sísansabé, Íwáhnoranínó, nániboga pukurairana wene мэnsámehnsá nánuwahga moke meraire. Mi мэnsámehnsá ákáhtaq nánínkéhboq nánuwahnsabé ákáhnsaime náwo teawo úwana

¹⁴ Sísaga wensabé, Íné мэnsámehnsá saraqme nári nárinkeheéna insega omaq intaráiro?

¹⁵ Insega omaq intaráiro éna mitaq míó keyabé mahraréna, Ménsámehnsánsabe igará pabekínehboq kawerurero. Íre sene áhnte kéh мэnsámehnsánsabé wehuke oga míáhráhowe úwe.

¹⁶ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Anotah wehné so áhnte мэnsámehnsá iráirana

¹⁷ wewe náhenéna, Áhnte мэnsámehnsá matiónsábé ehq saharanínkono uraire.

¹⁸ Eheq saharanínkono iwíáhéna, Íné mahrainie éna néne мэnsámehnsá kéh náhmári sokoruqme mó anotah nahmári pearena néne áhnte мэnsámehnsá mipéq sáharaníe.

¹⁹ Mipéq sáharánharaq mahra iwíáhinie. Néne matió мэnsámehnsá áhnte opéq awehraq kanae. Minayabe amahnága túbáh aginie. Táhutahurinie. Iwíáh iwíáhéna ábáhrinie iwíáhuraira.

²⁰ Iwíáhurairana Manikánka wensabé, Múguwahgu saiyo aní móne. Iborá penahnaq are pukinewóne. Minayabe are áhnte matiahna мэnsámehnsámé inseréhga awaq miagéhbo uraire.

²¹ Maniká Iteribonsabé íre sirutaboiria peh sene ménsámehnsánsabe sirutaboiro kewé teawú ání tahnsa ké wóe úwe.

Itene irupipeq iwiáh kikiriyeho ú ehwehne.

(Mátíyu 6.25-34)

²² Sísaga we kéro keyabé mahraréna, Teiníboq írátiáhiro. Mah marákóipéq mé tanahráqsábé itene irupipeq iwiáh kikiriyeho. Aneq naninkono? Aneq korósi sukiwianinkono íre iwiáhoró.

²³ Oga méwé íre peh morá tópah nahnagae. Itene inonkame íre peh morá aneranéré naneq mire.

²⁴ Kúqnu tagéq ahtebahro. Mi kanká ménsúmehnsú íre uqmaréhre. Sene táhutahuq tahbé íre kéhre. Minayabe nera kéhtáq íre koawaqmena méaréhre. Manikánka mi kansabé iwiáhéna pehipi kiraboire. Itewe wehuke puana Maniká Iteriboga itensabé anotah iwiáhéna kawerue kirabo aitéhre.

²⁵ Arega arene oga mé tanahráqsábé iwiáh kikirinaraqmé ábátáq mérearahráhiro? Ahqáho. Írakaumo.

²⁶ Itene oga mé tanahráq ábátáq mérearahrá íre únayabé mó naneqmarínsabé aneqsabé iwiáh kikironehbo?

²⁷ Uworapeqté náneq kirena kaweq ará iyéh tagéq ahtebahro. Uworapeqté náneqka íre arambehrire. Korósi íre kogahnire. Anotah wahnáh ání wenáwiq Sórómóni naho ména we áhnte ménsámehnsá matawéna anotah kawéq áwáhríq kórósi matiowe. Uworapeqté kaweq ará iyéh náneqka Sórómónine kaweq awáhríq naneq kiataikire.

²⁸ Uworapeqté náneq íre kagai naneq mire. Ibora iyéhrana ahbiah tahnsá kekírataq taginae. Manikánsabe pehgárita q aiq pútare átáh kéó, Manikánka mi kawéq ará sukiwiéhnsabé wega ite moq sukitahtáhi míno.

²⁹ Aneq nanehnkono iwiáhéq irupipeq áhnte iwiáh kikiriyeho.

³⁰ Maniká íre tagariáh kégá minayabe iwiáh iwiáhéra sene sirupipeq iwiáh kikirowe. Iteriboga ite íre mationa naneq aiq tagariéhre.

³¹ Minayabe Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsánsabé irutaboireq sehgióro. Sehgirataq wega ite íre mationa naneq náinkéhe úwe.

Sísaga kaweq naneq morábí sáhonsabé teriu ehwehne.

(Mátíyu 6.19-21)

³² Sísaga mó mahraréna, Ite sipisípiq nansó táhnsá kéó, íre áhreoro. Maniká Iteriboga wahnah wahnahnirabeq awaq miageheéna aiq omaq itéhre.

³³ Itene ménsámehnsá paiqmaqme mi moné tabonah ke náriéro. Mirairataqmé kagaorahi ménsámehnsá íopeq mitaq sáharagéhe. Mitaq aebó ánínká íre aebóorahire. Mitaq wenuqka íre nahrahi puana itene kagaorahi ménsámehnsá peh mitaq kagainawire.

³⁴ Itene kaweq naneq morábí sáharáhrabeqsabé irutaboironheqmoé úwe.

Sísaga, Kouwekonaraqsabé níwénunoro ú ehwehne.

(Mátíyu 24.42-44)

³⁵ Sísaga pabeqme ehwéh mahraréna, Itene korósi sukiareq árėti konahnareq áráhmu keqme tagariáhiro.

³⁶ Sene wahnahnka pahuwirorabeq suena sína tanáhráqsábé wene arambehri animári áwénuno serahnoro. Wega sure onsa pakobakoínaraq sega apubúue onsa sioneharawoe.

³⁷ Se tótuqméra sene wahnahnsabé áwénuno animáriánsabé, Kawerowe aritankéhe. Teiníboq írátiáhiro. Sene wahnahnka we áwénuno keyábé iwíáh iwiáhéna árėti konahnuwena sensabé, Tútuoro aritena kirabo aritankéhe.

³⁸ Wega inokáhnabubupopoq tueina ínaraqpópoq sínaraqmé íre sugia peh wensabé áwénuno keyábé anotahta q Kawerowe aritankéhe.

³⁹ Anotah wehgá aebó ánínká sína tanáhráq ahtebehta q tahirimé wega áwénunue wahnahnurawéna aebó ánínká kibekina ínaraq tagéna kaqsúéh irino.

⁴⁰ Minayabe iwiáhue tagahro. Íné wehukení úku ánínká ite íre iwíáhira tanáhráq kouwekinauge. Minayabe iwéh panantágináq níwénunoro úwe.

Kaweq arámbéhrí ánínseq íre kaweq arámbéhrí ánínseqsabé ehwehne.

(Mátíyu 24.45-51)

⁴¹ Pítaga Sísansabé, Itene Wahnahno, arega mah pabéqmé éhwéhmé peh morá itensabé teieno? Mó keyábéákáq terieno kasenúwe.

⁴² Kasenúwana Sísaga mahraréna, Ahtebia ání tábúsoqme arámbéhríi animé inesebo? Wene wahnahnka mi ánínsabé, Mó arámbéhrío keráq wahnahnarito atena táhutahuq tanáhráq tópah nário atéhre.

⁴³ Wene wahnahnka kouwekéna teawátái arámbéhrí tábúsoqme mirainsabé tagéna wene arambehri anínsabé, Kaweróne atankéhe. Kaweróne atéhnsabé arambehri aníné aru eyoyóinkehe.

⁴⁴ Teiníboq írátíáhiro. Wene arambehri anínká tábúsoqme arámbéhríi puana wene wahnahnka, Moke néne ménsámehnsátaq wahnahnúno atanae.

⁴⁵ Ahabábq arambéhrí ánínká iwíáhéna, Néne wahnahnka íre apubúue kouwekinae iwíáhire. Mira iwíáhinsabé mó arámbéhrí wéh áhré subiqmarena múguwahgu kereq táhutahuq néna píah naruq narurire.

⁴⁶ Wega íre iwíáhue áwénunína tanáhráq wene wahnahnka séna mina tagéna anotahtaq kamah awena ehweh íre íráh ké miáhrabeq móatankehe úwe.

⁴⁷ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká wene wahnahne iwíáh irena íre miraínaraq wene wahnahnka anotahtaq kamah awinkéhe.

⁴⁸ Arambehri anínká wene wahnahne iwíáh íre ahtebéna mina ahabárinana wene wahnahnka pehgáritaq kamah awinkéhe. Wehukénínká anotah apéq meyahnararaq anotah apéq awinanao. Mina inserah Maniká Iteriboga wehukení áhnte awena págege atena séhréhínaraq mi anínká Sísane arambehri anotahtaq mirainanao úwe.

*Sísaga, Íné wehuke saraq iuwanieéna tutaage ú ehwehne.
(Mátíyu 10.34-36)*

⁴⁹ Sísaga mó mahraréna, Abe kekinai anínká téh kekiaréhrana tawe abae agire. Mina inserah néne ehwehnka abae aginkeheéna marakóipeq tumiárange. Ira abae aginserah néne ehwehme apubúue abae agéyabe nuwahbehre.

⁵⁰ Segá mótaq íné íre kaweraintéhra puana amahnága nirupipeq áhnte uméhime mókake kaweraginae.

⁵¹ Ínéwé sainkue miáh ké insahwé aitanieéna marakóipeq tutaire iwíáhoo? Írakaumo. Peh sainsuanieéna tutaage.

⁵² Mó karírónání moberíáh méra apahránítógá néne ehweh sehgiówara mó téhránitégá íre sehgioya puara sainkue miáhwe.

⁵³ Mó mapéq abowáreq wenahninseq sainkue miéhye. Mó mapéqmé anowareq ayahunkawareq sainkue miéhye. Mó mapéqmé ahrahnawareq anahbukawareq sainkue miéhye úwe.

*Wehukega néne arambehri íre ahtebahrahowe ú ehwehne.
(Mátíyu 16.2-3)*

⁵⁴ Sísaga weba míó keyabé mó mahraréna, Ibonuqna kéhtáq íbonsinae irarewana ibonsire.

⁵⁵ Áúnorahntáh kéhtáq patahinae irarewana patahire.

⁵⁶ Kopéráhpéro keo, itega ibonuqnankákákáq áúnorahntáhnkakaq ahtebéqmé aneqsabé ínéga amahnága mirau arámbéhrí íre ahtebahrahoo úwe.

*Apubúue insahwé ato ú ehwehne.
(Mátíyu 5.25-26)*

⁵⁷ Sísaga mó mahraréna, Kaweq sansámé aneqsabé íre iwíáhue mirao?

⁵⁸ Mó anínká are ehweh atanieéna anotah wahnáhbá meqme kinaraq ahtapeq kirataq we insahwé ato. Ehwehorabeq kirataq wega are anotah sahsí móatahnaraq wega párisiba móatahnana sega are karábúsiipéq móatéhboq insahwé ato.

⁵⁹ Teiníboq írátíáhiro. Karábúsiipéq móatahnara íre apubúue soraq auwaneherawoe. Ebeqme anotah apéq paigqmarehnaaqmé anehe soraq auwagéhe úwe.

13

Ahabábq sansa íre súéhraqmé pukoneheqmóe ú ehwehne.

¹ Mí tanáhráq táhmaro míó kega Páhirátiga miráu ehweh Sísá teawúwe. Kehrari marakórápéqté kéga Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe titiruwana Páhirátiga se subiq súáhiro aritowe. Subiq súáhiro aritowara subiqmárorwara pukutaq sene korahqkákákáq titiro naneq kané korahqkákákáq moráráq mitaq kowe.

² Páhirátiga miráu ehweh Sísá teawúwana wega sensabé, Pukuro kené ahabábq moke mó Kehrari marakórápéqté kéné ahabábq aiq kiotaiki puara mina tahnsa pukurowe iwíáhoo?

³ Írakaumo. Teiníboq írátíáhiro. Iteitene ahabábq sansa íre súéhraqmé ite moq moke pukoneheqmóe.

⁴ Síróama marakórák íre wahto íopeq pewe kiría ébáh náh sokoguraitaq 18 wehuké pukurowe. Pukuro kené ahabábq moke mó Sarúsarama suwahpeqte kéné ahabábq aiq kiotaiki puara mina tahnsa pukurowe iwíáhoo?

⁵ Írakaumo. Teiniboq írátíáhro. Iteitene ahabábáq sansa íre súéhtrataqmé ite moq moke pukoneheqmóe úwe.

Sera íre íyéh áwánkánsábé pabeqme ehwéhne.

⁶ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Wehne sotápéq nah naneq será íyéh áwánká kíréhra wega sera sabátáhrurairana írakaunuraire.

⁷ Írakaunurairana wene sotáq arambehri anínsábé, Apahtáro ópéq ínégá mah awánká sera sabátáhruraugana írakaunuraire. Apiruo. Aneqsabé néne marakóraq pehipi kehro urairana

⁸ sotáq arambehri anínká wensabé, Amahnága pehragéna sera iyankéhqboq ínégá áwahipeq ubuqme káhone seq maisarahana

⁹ mó opéq iyahnaraqmé kawerinae. Íre iyahnaraqmé apiruankéhe uraire úwe.

Ahrena ahrena wehekáh Sísaga owainawanka áwíoqnó íní kawerato ehwéhne.

¹⁰ Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnortúwana

¹¹ abobia káuqmunia íní mitaq míowe. Owainawanka 18 opéq mi íní áwíoqnó púana we taebewe nogena íre iriwe nogoráhú íní míowe.

¹² Sísaga mi íní tagéna wensabé, Mahbeq súno éna arene awahre kaweratóge éna

¹³ wene ayahnkaratáté táhtóqnoúwana apubúue irigéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

¹⁴ Sísaga mi íní ahrena ahrena wehekáh kaweratonsabe mibeqté wáhnáh ánínká abiahn-sanéna míó keyabé, Arambehri wehekáhmé abapete morá wéhékáh míre. Mó anínká arene awahre kawerateyabe awinaraqmé arambehrié wehekáh sero. Ahrena ahrena wehekáh awahre kaweraiteyabewé íre sero úwana

¹⁵ Sísaga mina tahnsa iwíáho keyabé, Kopéráhpéro keo, ahrena ahrena wehekáh itene kamarí wání nageheéq wiraipeqté meriqmeq wánítapeq mórítáh mino?

¹⁶ Mah ínímé Ébárahma kahnáh ínínirana owainawanka íregárita q opéq 18 opéq áwíoqnehrana ínégá ahrena ahrena wehekáh kaweratómé aiq kaweq sansánu mino úwe.

¹⁷ Úwara mi ehwéhúnka sene sirupipeq pó púara wene naruo anotah siyehitówara áhnte mó kegá Sísaga miraú arámbéhri tagéra iwíáh iwíáhuwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.31-32; Máhka 4.30-32)

¹⁸ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aneq tahnsáne ue teinínkono? Anere pábéqmé éhwéh teinínkono?

¹⁹ Manikánka wahnah wahnahnime awanká ayu pehgáriq ayú tahnsane. Wehukenínká mi pehgáriq ayú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah úkéna moke mó mensáméhnásá kiotaikire. Awankánirana kabaramarínká séra ayahnaweraq sene nah píáhwe úwe.

Muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.33)

²⁰ Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime anere pábéqmé éhwéh teinínkono?

²¹ Tírí ínínká muoráhi naneq páráwhaipéq maqme ayahnirana moke múire. Manikánka íópeq wahnah wahnahnime mína páréti muoráhi naneq tahnsáne úwe.

Sobuya méhpéhpéq kibekoro ú ehwehne.

(Mátíyu 7.13-14,21-23)

²² Sísaga Sarúsarama suwahpeq pokinie iwíáhéna pokue moke táhúnipéqkákáq anotah matábúrápéqkákáq síwáhnorinieéna pokúwe. Pokéna síwáhnorue kure kure Sarúsarama suwahpeq koragúwe.

²³ Koragúwana mó anínká wensabé, Wahnah aníno, oga mérapeq awaq míéhra kewé peh táhmaroga awaq mianeherabo kasenúwe.

Kasenúwana Sísaga míó keyabé,

²⁴ Tauntahunue sobuya méhpéhpéq kibekoro. Teiniboq írátíáhro. Áhnte kegá nahupeq kibekonehe iwíáhéra íre kioráhowe.

²⁵ Mibeqté Wáhnáhnká onsa paqmarahnaaq itega méhpeh iriwe méq onsaraq subíratq wensabé, Itene Wahnahno, onsa siito igehe. Onsa siito irana wega itensabé, Ite eheqté kébo? Ínéga ite íre tagaríóge inawire.

²⁶ Ite íre tagaríóge ínaq itega wensabé, Arereq moráráq táhutahururauna wino. Arega iteruwahpeq iwáhnorurona wino irana

²⁷ wega itensabé, Itewe íre tagaríóge. Ite eheqté kébo? Ite moke ahabábáq ke puaq íné nueq pokoro aitanawire.

²⁸ Ébárahmareq Áhísháhkireq Sékópareq moke Manikáne ehweh iraru kereqka Manikánka wahnah wahnahnirabeq míéhraq tagéq peh máhpeq míéhra puaq uwo uwo éq abuyoraneheqmóe.

²⁹ Íó kiembogirabeqte kéreq íó tupekirabeqte kéreq ébeq ayópéqté mó ébeq ayópéqté kéreqka sure Manikánka wahnah wahnahnirabeq tútuue méra táhutahurigehe.

³⁰ Írátíáhiro. Amahnága anotah ke ebeq míáh kéwé mókake Manikánka wahnah wahnahnirabeq anehepeq pehgáriq ke úkoneherawoe. Amahnága anehepeqte kégá ebeq anotah ke úkigehe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte keyábé arutaboírú ehwehne.
(Mátíyu 23.37-39)

³¹ Mí tanáhráq Péhrasi kegá Sísaba séra wensabé, Érótiga are subiq suaníe íwiáhinsabé mahta q sue pokúno uwana

³² Sísaga sensabé, Mí urínsi íá táhnsá ánínsabé koreaweq mahrarero. Iborankákák ahbi-ahakák owainawamarí kaqsuena awahre ke kaweraritaníe. Apahtáróráq néne arambehri parabaraníe.

³³ Manikáne ehweh iraru ke peh morá Sarúsarama suwahpeq míówara subiqmaq subiqmaruwara puku pukuuwe. Íné moq Manikáne ehweh iraru anínéna iborankákák ahbi-ahakák ahrinaakák ínégá iwíáhu ahtápéq pokue arambehrinauge.

³⁴ Sarúsarama suwahpeqte kéó, itensabé nirutaboírítóge. Itega Manikáne ehweh iraru ke subiq sueq Manikánka iteba eqmaro ke ebahnsatate subiq súówe. Kokórega wene áráhqmari arutaboíréna ahwirinserah áhnte tanáhráq ite wahnahnue séhréh aiteyabe nuwahbehra qme itega ahqáho aintáhwe.

³⁵ Írátíáhiro. Ahqáho aintáhnsabé iteruwahpeqme mókake íre kaweraitahnana peh susa náh kanae. Teiníboq írátíáhiro. Mókake itega íné pehipi íre tagagehe. Ebeqme mahraréq, Itene Wahnahne áwírue sína anínsabé iwíáh atone éq anehe íné tagagehe úwe. (*Buk Song 118.26*)

14

Sísaga wene aiayah mu aní kawerato ehwéhne.

¹ Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Péhrasi wahnáh aníné nahtapeq táhutahurinieéna pokúwara mibeqté kégá we awahnkanuwe.

² Wene aiayah mu anínká weba míowana

³ Sísaga mí aní tagéna Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqsabé kasenína, Ahrena ahrena wehekáh awahre ke kawerarítewé kaweq sansápo úwe.

⁴ Úwara íre ehwehnia peh ehiya míowana Sísaga mí awáhré aní kaweratena eqmarowe.

⁵ Eqmarena míó keyabé mahraréna, Ahrena ahrena wehekáh itene anipópoq póeráhqpópoq mataipéq tupetiahnaraqmé mí wehekáh pankeqme meruaneherabo kaseníwe.

⁶ Kaseníwara íre teawasa peh ehiya míówe.

Íné pehgáriq aní tahnsa míanie íwíáhúno ú ehwehne.

⁷ Táhmáro táhutahuroneherao kegá kabaréra kaweqtapéq eheq tútuue míanehnkono uwana Sísaga mína tagéna mah pabéqmé éhwéh teriwe.

⁸ Teriena mó anínká arensabé, Máho ínahwe arega anotah tahutáhúrirarabeq pokirataq anotah weh tútuue míéhrarabeq íre tútuue míahno. Arensabé máho urai anínká mó aní are kiotaiqme anínsabé máho urairamo.

⁹ Anotah anínká sínaraq máho urai anínká arensabé, Móbeq míahno. Mó anínká mahta q tútuue míankehe ínarq are anotah ayéhítanawire.

¹⁰ Arensabé máho ínarq ayehrápéq korútuue míahno. Miráínarq arensabé máho urai anínká tagéna arensabé, Irigue mahbeq kaweqtapéq serútuue míahno atanae. Wegá miráínarq tagehra kegá arensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

¹¹ Wewega, Íné anotah aní múge iwíáhínaraqmé Maniká Iteriboga wensabé, Pehgáriq aní míahno atankéhe. Wewega, Íné pehgáriq aní tahnsa míanie iwíáhínaraqmé Maniká Iteriboga wensabé, Anotah aní míahno atankéhe úwe.

Sísaga, Tabonah ke kawerarito ú ehwehne.

¹² Sísaga máho ato anínsabé mahraréna, Arega anotah tahutáhúq kaweraréhna tanáhráq peh morá arene iyahnabo arenawahrah áhnte monéákák keyábé máhoro íre úno. Mó tanáhráq sega arensabé, Máho atera táhutahuq náwigéhe. Mína tahnsanue arene ápeq meyan kéhe.

¹³ Arega anotah tahutáhúq kaweraréhna tanáhráq tabonah kereq sawenkahnia kéreq aigará soriqnah kereq aura pira kéreqsabé máhoro arito.

¹⁴ Segá are mó naneq íre náwéráho puara Manikánka kaweróne atankéhe. Mókake wegá kaweqta q míáh ké iriritahna tanáhráq ápeq awinkéhe úwe.

Táhutahuronehboq máhoro únsabe pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 22.1-10)

¹⁵ Sísareq moráráq táhutahurú anínká mi ehwéh irena wensabé, Maníkánka wahnah wahnahnirabeq táhutahurira kewé sirupipeq áhnte eyóyó aginkehe úwana

¹⁶ Sísaga wensabé pabeqme ehwéh mahraréna, Wehga íregáritaq wehekéq kiraboiniééna áhnte tahutáhúq kawerataire. Kaweraréna mi keyábé, Máhoro uraire.

¹⁷ Awehraq tanahráqmé wene arambehri aní teawena máhoro urau keyábé, Táhutahuq tanahráqmé aiq awehraq mire. Amahnága máhoro korerio éna eqmataire.

¹⁸ Eqmatairana, Máhoro urairara íre serahúne éhwéh mó anínká mó anínkáue teawátówe. Mó anínká wensabé, Marakó paiqmataunsabé mina koraganau puana íre korahuge urairana

¹⁹ mó anínká wensabé, Íné arambehriéyabe inayáhnkú káho paiqmataunsabé mi kamári áhwárawe taganau puana íre korahuge urairana

²⁰ mó anínká wensabé, Íné ahre meýó púana íre korahuge uraire.

²¹ Mí arámbéhri anínká kouwekue sene ehweh wene wahnah teawátáirana anotah abíáhnánuraire. Anotah abíáhnánéna wensabé, Anotah ahtápéqkákáq pehgáriq ahtápéqkákáq peheráh pokue tabonah kereq sawenkahnia kéreq aura pira kéreq soriqnah kereq koweriqme súno uraire.

²² Urairana wene arambehri anínká miraéna kouwekéna wene wahnahnsabé, Ai q miraugarawe sira kewé íre awehraq míáhwe urairana

²³ wene wahnahnka wensabé, Néne táhutahuq áhnte nagehboq sotápéqkákáq tanahraipéqkákáq wehuke kogabarue koweriqme súno.

²⁴ Teiníboq írátiáhro. Téh máhoro urau kegá néne táhutahuq pehgáriq naneq íre naneherawoe uraire úwe.

Sísaga, Ebeq kawerue iwíáhé anehe íné séniro ú ehwehne.

(Mátíyu 10.37-38)

²⁵ Sísaga pokúwara peh íregáritaq kegá kéréwana wega pabeqme sensabé,

²⁶ Wehukega íné pehipi íre séniragehé. Wenanoiboreq wene ahrereq wene animárinseq wenábáqmarinseq wenahnorehreq suahnaraqmé íné séni rankéhe. Wewe awahbeh iwíáh suahnaraqmé íné séni réh aní míankehe.

²⁷ Nánibone arambehri miraunsabé íné awankátaq táhpawe nubiq suagéhe. Ínéga miranserah mirae séni ráhro. Minayabe néne arambehriraq túbáh agéna peh we awahbeh arámbéhri sehgi ánimé né séni réh aní íre miahrahire.

²⁸ Nah pianáina anínká ebeqme iwíáhue tagankehe. Nah pe naneqmarínkákáq wene móneakáq awehraq kahnarqmé anehe pearankéhe.

²⁹ Ebeq íre iwíáhi anínká nahwiahnsanse pearena anehe néne móneakáq íre awehraq kéhre éna mi nah íre pera suankéhe. Tagehra kegá susa náhwíahnsánsé tagéra mi anínsabé awiréh atera,

³⁰ Wega áhwáreh arámbéhri íre parabaruaráhire oneherawoe.

³¹ Wahnah anínká mó wahnáh áni nseq wene ebeh kereq ebehe subiq suanéhe iwíáhéna ebeq tútuue ména kawerue iwíáhinkehe. We peh 10 táhúséni (10,000) ebehira ke miéhrrataq wene naruo peh íregáritaq 20 táhúséni (20,000) ebehira ke miéhrrataq kaweq iwíáhi wahnáhnká íre apubúue koebehinkehe.

³² Itene naruo íre subipáhraruárhúne iwíáhinaraqmé sene naruo miéhrrataq ahnsaní eqmarankéhe. Itega íre ebehoneheqmúne. Kaweqtaq míanehboq póqsuanéhe terio éna eqmarankéhe.

³³ Mina inserah íné séni ranié iwíáhóna anínká ebeqme iwíáhue tagankehe. Peh morá wewene matiéh náneqsabé, Anetaníbo moke suaní iwíáhi anínká íné séni réh aní míankehe úwe.

Sísaga auqmah soréqsabé pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Mátíyu 5.13; Máhka 9.50)

³⁴ Sísaga mó mahraréna, Sóreqme kaweq nanere. Sóreq auqmah úkí naraq árahue kaweraranéhnkono? Írakaumo.

³⁵ Auqmah soréqmé peh abehq úki puq sotápéq kíréh náneq íre séhréh atahráhire. Sotápéq kawerue kirankéhboq seqkákáq auqmah soréq ayahnué sotápéq maranéhnkono? Írakaumo. Auqmah soréq peh máhpeq suaneheqmúne. Minayabe iahreakaq ké kawerue íráhro úwe.

15

Sipisípiq tabanaginsabé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 18.12-14)

- ¹ Táhkísi moné meyháh kéreq ahabábáq kereqka Sísane ehweh iraneheéra weba suwara
² Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ehmuníq éhmúníréra, Mah anínká ahabábáq sansano ke mehweh aritena sereq moráráq táhutahurire uwe.
³ Uwana Sísaga mi ehwéh irena mah pabéqmé éhwéh mahraréna,
⁴ Iteruwahrah anínká áhnte ka 100 sípísípíq wahnahnirana peh morá ká tabanagínaraq wega anerinabo? Wega íre tabanago kamári 99 sípísípíq uwaruntú sahtaqme nahrabeq sitena tabanagi ka kogabarue ábóraq marankéhe.
⁵ Ábóraq marahneyabé iwíáh iwíáhéna mi ka sawiwena
⁶ wene nahtapeq pokue wenawahrahreq wene iyahnaboreqsabé síáhrabue sensabé, Néne tabanagi ka ábóraq marónsábé iwíáh iwíáhonehe inkehe.
⁷ Mina inserah íópeqté kégá 99 kaweqtaq miáh kéyábé peh ákáhtaq iwíáh iwíáhowe. Peh morá áhbábáq ánínká wene ahabábáq suena Manikáne ani ukítaq íópeqté kégá anotahtaq iwíáh iwíáhowe úwe.

Tabanagi monéyábé pabeqme ehwéhne.

- ⁸ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Mó inínká nayáhnkú móné matíéhrena peh morá móné tabanagínaraq wega anerinabo? Wega áráhmu keqmarena nahupeq kabantáhinkéhe. Kawerue kabarue ábóraq marankéhe.
⁹ Ábóraq marena wenawahrahreq wene iyahnaboreqsabé síáhrabue sensabé, Tabanagi moné ábóraq marónsábé iwíáh iwíáhonehe inkehe.
¹⁰ Mina inserah peh morá áhbábáq ánínká wene ahabábáq suena Manikáne ani ukínaraq Maniká miéhraheqte íópeqté kégá ahabábáq súéh ánínsábé anotahtaq iwíáh iwíáhigehe úwe.

Ábákawa kouwekuraitaq wenaboga iwíáh iwíáhúnsabe pabeqme ehwéhne.

- ¹¹ Sísaga mó mahraréna, Peh morá wéhreq wene ahnínkáwáráreqéq míarowe.
¹² Ábákawagá wenabonsabé, Nániboo, amahnága arene ménsámehnsá saraqme náio urairana sibowágá wene ménsámehnsá saraqme náriátáire.
¹³ Náriátáirana ábákawagá táhmaroraq mitaq ména wene ménsámehnsá sokah sokahue íre wahto wáhnaupeqté ké suwahpeq pokéna mitaq míaraitaq wega ahabábáq sansa míra aruqarurainsabé wene móné apubúue parabaguraire.
¹⁴ We tabonah ani ukurairana mitaq anotah ehwéhurarairana we arupibiuraire.
¹⁵ Arupibiurainsabé wega mibeqté ániné arambehri aní úkurairana wene wahnahnka, Uworapeq néne póéráhqtaq kowahnahnúno atáráire.
¹⁶ We áhnte arúpíburairana póéráhqka narotaq sene táhutahuq nahrahurairara mó kégá we íre náwátówe.
¹⁷ Minayabe wene múguwahgu iwíáh suena tábúsoqme iwíáhéna, Nánibone arambehrio ke áhnte topáh kéhranawe íné mahtaq nirupinsabé pukorahuge.
¹⁸ Íné mahtaq suena nánuwahpeq pokue nánibonsabé mahrarinie. Nániboo, ahabáburautaq arereq Manikánseq ahabáraitáráuge.
¹⁹ Ahabáraitáráunsabé mókakewe ínénsabe, Nénahnine íre ainto. Peh arene arambehri aní míankeheé arambehriúno ainto teawiníe éna
²⁰ mitaq suena wenaboba pokuraire.

We áhnbórá suraitaq wenaboga tagéna arutaboireue pehbeheráh weba kure kogáhkoue nánkóqnarairana

- ²¹ wenahnínká wensabé, Nániboo, ahabáburautaq arereq Manikánseq ahabáraitáráuge. Mókakewe ínénsabe, Nénahnine íre ainto uraire.

²² Urairana abowágá wene arambehrio keyábé síáhrabéna sensabé, Kaweq káhq ambántá apubúue mewe suki atáhro. Wene ayahnkrapí kera suki ateq wene aigárápí súu suki atáhro.

- ²³ Kaweq kaho áráhq subiqme moráráq táhutahuréq iwíáh iwíáhonehe.
²⁴ Nénahni pukuraime amahnága oga miéhre. We taqnobaguraime amahnága ábóraq miéh púaq iwíáh iwíáhonehe uraire. Sega táhutahuq kawerara iwíáh iwíáhurowe.

- ²⁵ Iwíáh iwíáhurowana awahwágá wene sotápéqté séna ábáhruro irena
²⁶ arambehri anínsábé, Aneroo kasenuraire.
²⁷ Kasenurairana, Arenábáq séna awaho ani miéhnsábé arenaboga káho áráhq subiqme nanehe uraire.

²⁸ Urairana awahwágá anotah abíáhnánéna nahupeq íre kibekurairana wenaboga tuesday wensabé, Máho ue áhrabéna, Aru ukiqmewé kiinsahwé aito uraire.

²⁹ Urairana awahwágá wenabonsabé, Ínéwé áhnte opéq arene arambehri mira aruqaruruge. Arene ehweh íre anterutauge. Ínéreq néne iyahnaboreqka ábáhrigeheé arega mémé áráhqmé íre níátóne.

³⁰ Arenahninká ahababáq ininsónseq arene ménsámehnsá parabaruenta sirah arega káho árahq subiqme náwene uraire.

³¹ Urairana abowágá wensabé, Are nénahni móne. Arereq ínereq moráráq mía míáuye. Moke matió ménsáméhnsámé areneákáq matioye.

³² Arenábáq pukuraime amahnága oga míéhre. We taqnobaguraime amahnága ábóraq míéh púaq itega iwíáh iwíáhue ábáhrúnawe ábéhre uraire úwe.

16

Ménsámehnsá tínáhuue mirai anínká miraurainsabé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga we kéro keyabé mó pabéqmé éhwéh mahraréna, Áhnte monéákáq wéhné ménsámehnsátaq arambehri anínká auráq átáriraire. Átárirairara mó kegá wene wahnahnsabé, Arene arambehri anínká íre kawerue wahnahnire urowe. Urowana wene wahnahnka irena

² mi anínsabé áhrabue kasenána, Arene áhwára áhwára sansánsabé teniémé aiq pútaq ehwéhpo? Tenio. Arega néne ménsámehnsá moke kawerare mókake minawari íre wahnahninkehe uraire.

³ Urairana mi anínká wewe náhenéna, Néne wahnahnka kaquuhnaraqmé aneq arámbéhrí ininkono? Íné nonáwehq ube arámbéhrí íre miraorahuge. Móneyabé ineh ineheyabé áhnte niyehitehre.

⁴ Íné iwíáhume tínáhuakáq kégá néne iyahnabo úkigehboq sene tínáhu maratarinie. Miraonaraqmé mókake néne arambehri íre kahnararaq sega íné mehweh aintera sene nahtapeq máho aintera kirabo aintagéhe iwíáhuurairaire.

⁵ Wega mira iwíáhéna tínáhuakáq ké síáhrabéna ebeq surai anínsabé, Néne wahnahne tínáhuue árahue kehro uraire.

⁶ Árahue kehro urairana, Obenkisa óeri antéhyá* 100 antéhyá merauge urairana, Mah pepáhqtáq mahraue sehiranúno éna ínéga 50 obenkisa óeri antéhyá awinauge ue sehiranúno teawátáire.

⁷ Anehe surai anínsabé, Néne wahnahne tínáhuue árahue kehro urairana, Wítiwe 100 ambékí merauge urairana, Mah pepáhqtáq mahraue sehiranúno éna ínéga wítiwe 80 ambékí awinauge ue sehiranúno teawátáire.

⁸ Wega mina tahnsa urainsabé wene wahnahnka wensabé iwíáh iwíáhéna, We ahtebia ánine uraire.

Mah marákóipéqté kégá mah marákóipéqté sánsá aiq ahtebahwe. Minayabe ménsámehnsá paiqmaránsabé sene sánsánká téhrehabeq nogó kéné sánsá kiotaikowe.

⁹ Teiníboq írátiáthro. Áhnte ke itene iyahnabo míagehboq mah marákóipéqté ménsáméhnsá náriéro. Mina parabagína tanáhráq oga mérapeq sega mitaq mehweh aitagéhe úwe.

¹⁰ Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Pehgáriq arámbéhrí kawerue mirai anínká anotah arámbéhrí moq kawerue mirainkehe. Pehgáriq naneq pehipi meyéh anínká anotah naneq moq aebóorahire.

¹¹ Arega mah marákóipéqté ménsáméhnsá íre kawerue wahnahninaraqmé árahue oga mía mía arámbéhrí mirainibó?

¹² Mó aniné ménsámehnsá íre kawerue wahnahninaraqmé arega wahnahninkeheéna insega ménsámehnsá airaiq awinkéhbo úwe.

Téhtaré wáhnáhné arambehri moráráq íre sehgoráhi ehwéhne.

(Máttyu 6.24)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká téhtaré wáhnáhné arambehri íre moráráq sehgoráhire. Wega mó wahnáhnésabé awahbéna mó wahnáhnésabé íre awahbanae. Wega mó wahnáhné arambehri kawerue sehgienna mó wahnáhné arambehri áhwára áhwárainae. Mina inserah itega Manikánsabe irutaboiro sansánkákáq móneyabé irutaboiro sansánkákáq íre moráráq sehgoráhowe úwe.

Sísaga Manikánka wahnah wahnahnirabeqsabé teriu ehwéhne.

¹⁴ Sísaga mah ehwéh mahrarúwara Péhrasi kegá irera móneyabé sirutaboiro puara wensabé awiréh atáhwe.

¹⁵ Awiréh atáhwana wega sensabé, Mó kegá, Ite kaweq ke wóe aitageheéra arambehriowe. Manikánka itene kopípeq irupipeqté iwíáh tagaríéhre. Wehukega iwíáh iwíáh atáh náneqme Manikánka mi naneqsabé abehq náneq mire atéhre.

* 16:6: Óeri anome óriwi awankátápéqté sérá anone. Óriwi awánkánsabé éhwéhmé púku anehepeqte séhirámé "Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne" ue kéhrehbeq tagáhnno.

¹⁶ Wání meri merini aní Sóniga íre sùtaq Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakáq kowe. Kowana Sóniga suraitaq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte kaweq ehwéh tei teinúne. Teinúnara ómi kegá págegeue mitaq kioráhúne iwíáhowe.

¹⁷ Íopeqkákáq mah marákó márakóákáq mókake tabanaginae. Peh Manikánka sehgiro i ehwéhme mi ehwéh pehgáriq íre tabanagorahire.

*Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irarú ehwehne.
(Mátíyu 5.31-32, 19.9; Máhka 10.11-12)*

¹⁸ Wene ahre kaqsuena mó ahre meyéh ánínká aiq ahabábárire. Sutai ahre meyéh ánínká moq ahabábárire úwe.

Áhnte monéákáq wéh iraipéq miarainsabé éhwéhne.

¹⁹ Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Menah áhnte mensáméhnsánkákáq wéhgá kaweq ambántámári aneranerue ména ahriahri kaweq tahutáhúq narúq narururaire.

²⁰ Wega miraurairana tabonah náonkakáq aní wenáwiq Árásárúsi áhnte mensáméhnsánkákáq wéhné ogesáh ogesáhrapeq tútuue ména

²¹ mi wehné táhutahuq apipi nanieéna mitaq miarairana iamárínká séra wene náo wana wananurowe.

²² Tabonah ani pukurairara íopeqté kéga wenawa meqmera Maniká míéhrapeqte aní Ébárahmaba móátarówana áhnte mensáméhnsánkákáq wéh moq pukurairara maisiarówe.

²³ Maisarówana wenawanka iraipéq ména anotah erurairana kamahuraire. Wega senahpeq tagarairara íre wahtopeq irerebeq Ébárahmareq Árásárúsireq moráráq miaroyana tagaraire.

²⁴ Tagéna Ébárahmansabé áwíahraqséna, Ébárahma nániboo, ínénsabe arutaboiraite Árásárúsi eqmarehnana wene ayahnkara wánípipeq pámbáhue ninehbíraq tabaintahnana titirino. Mah iráipéq anotahtaq níerire uraire.

²⁵ Níerire urairana Ébárahmaga wensabé, Nánibáre. Are oga miarona tanáhráqmé áhnte kawéq náneqkákáq míaronana Árásárúsi tabonah ani míaraire. Minayabe iwíáhue tagáhno. Amahnága we mahtaq kaweqtaq míéhrah arewe mitaq kamahóne.

²⁶ Móme ite ákáhpi mentú kéhnsabé mahbeqté kéga mibeq íre tuoráhúnara mibeqté kéga mahbeq íre kioráhowe uraire.

²⁷ Urairana wega Ébárahmansabé, Nániboo, Árásárúsi nánibone nahtapeq eqmaro.

²⁸ Mitaq nánibáqmari moberíáh miáhwe. Mah iráipéq anotah érirabeq se moq siyehboq Árásárúsiga sensabé, Itene ahabábáq sansa sueq kaweqtaq mía míaooro korerinkéhe uraire.

²⁹ Urairana Ébárahmaga wensabé, Segá Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh matíahwe. Mina iragéhe uraire.

³⁰ Urairana, Ahqáho. Segá mina íre iragéhe. Pukia anínká oganúkéna korerinaraqmé se irera sene ahabábáq sansa suaneherawoe uraire.

³¹ Urairana Ébárahmaga wensabé, Segá Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh anetaníbo iwíáhirataqmé pukia ánínká oganúkéna terinaraq sega wene ehwehnsabé moq anetaníbo iwíáhéra kaweq ke íre ukoneherawoe uraire úwe.

17

Ahabábáq sansanká aiq pútare atona sansá saiqnaruahráhi ehwéhne.

(Mátíyu 18.6-7,21-22; Máhka 9.42)

¹ Sísaga we kéro keyabé mahraréna, Síúgio kewé anotah ahabábárowe. Mah marákó márakóipéq ahabábárorahi sansá peh kagaire. Áúgii anímé ahabábáq áhwáreh puana Manikánka anotahtaq kamah awinawire.

² Wehukénínká ínénsabe aiq pútare aintéh aní ahabábáq sansa áúgi ínaraqmé anotahtaq íre kawerire. Áúgii anínká káriq aní áúgi ínaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhrue púrúrúia káwéhúpipéq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirimé aiq kaweri irino. Iteite kawerurero úwe.

³ Sísaga mó mahraréna, Arene iyahnabo anínká ahabábárinaraq ehweh ato. Ehweh atéhnaraq wega arensabé, íre kaweruge. Móme íre mirainie ínaraqmé insahwé ate wene ahabábáqsabe mó íre iwíáhúno.

⁴ Wega peh morá wéhékáh abapete téhtaré tánáhráq are ahabábárué ue anehe wega, íre kaweruge. Mi ahabábáq suanie ínaraqmé wene ehwehnsabé aiq pútare ate wene ahabábáqsabe íre iwíáhúno úwe.

Sísaga aiq pútare atéh sánsánsabé teriu ehwéhne.

⁵ We kéro kaga Sísansabé, Itega kaweqtaq aiq pútare atanéhboq séhréh aito uwe.

⁶ Séhréh aito uwana wega sensabé, Arene iwíáhwé awanká ayu pehgáriq ayú tahnsa kahnarag itega anotah awánkánsabé, Are sawikue móbeq sóreq waní káwehupípeq kogahno irataq mí awánkánká itene ehweh sehginawire úwe.

Sísaga kaweq arámbéhrí úníné sánsánsabé irarú ehwehne.

⁷ Sísaga mó mahraréna, Wahnah korégá wene arambehri anínsabé, Néne sipisípiqtaq wahnahnúno anehe néne sotápéq koarambehriúno atéhrana tupekinainara wega sotápéqté árámbéhrí suena wene wahnahne nahtapeq sinae. Wene wahnahnka wensabé, Aiq míre. Sewe náhno inabo?

⁸ Írakaumo. Wahnah korégá wensabé, Néne táhutahuq tíare tahberapeq mewe ménánio éna ínégá nawe parabarúáhnaraq arene táhutahuq nankehe inae.

⁹ Minawé peh arambehri aniné arambehri puana wega miraitaq wahnah korégá kaweróne inabo? Írakaumo.

¹⁰ Mína inserah Maniká itene Wahnahne ehweh sehgióro. Kawerue sehgieq parabarueq iwíáhég ite íre kaweq arámbéhríúna anímári múne. Itega miraúnawe peh itene arambehri wire oro úwe.

Sísaga kawerato anínká kouwekue kaweróne ato ehwéhne.

¹¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeq pokinaútaq wega Sámária marákóákáq kótaikue Kehrari marákóákáq kótaikue

¹² mó ke suwahpeq kúwara inayáhnkú ké anotah naonkákáq kégá weba suwe. Mó ke insoq sitéhneho éra sega móbeq iriwe méra

¹³ áhrabéra, Sísao, are anotah aní móne. Arutaboairaito uwana

¹⁴ Sísaga se tagéna sensabé, Manikáne ehweh míbeq mahpeq arítáh kébá pokue itene náo kaweraginsabé sokigi aríéro úwara pokue ahtapeq kutaq sene náo kaweragúwe.

¹⁵ Peh morá ánínká wene náo kaweragú tagéna kouwekue Manikánsabe anotahtaq iwíáh iwíáh atena

¹⁶ Sísane aigarápí abiah maraipérué káúqmunue iwíáh iwíáh atena kaweróne atowe. Mí anímé íre Asiu aníne. We Sámária marákórápéqté áníne.

¹⁷ Sísaga we kasenéna, Inayáhnkú kaweraitóge. Mó abapete itaréitaré anímári eheq míaho?

¹⁸ Aneqsabé peh morá wáhnaupeqté ánínká kouwekéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atehro éna

¹⁹ wensabé, Iriqwe pokúno. Aiq pútare aintahnaga kaweratéhre úwe.

Sísaga tuina tanáhráqsabé éhwéhne.

(Mátíyu 24.23-28,37-41)

²⁰ Péhrasi kégá Sísaba séra wensabé, Manikánka wahnah wahnahnína tanáhráq ahkake sinabo uwana wega sensabé, Manikánka wahnah wahnahnína tanáhráq wehukega siuratare íre tagahrahowe.

²¹ Wehukega, Mahtaq kéhre. Mitaq kéhre íre irarerahowe. Manikánka wahnah wahnahnime amahnága ite míáhrabeq ábórarire úwe.

²² Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Mókake itega íné wehukení úku aní túóna tanáhráq níwénunue irutaboírég íre tagagehe.

²³ Mí tanáhráq sinaínaraq mó kégá, Mitaq koragahro. Mahtaq seragahro teírataq sene ehweh íre aiq pútare arítáhro.

²⁴ Sokeqsúéhrana apubúue moke íopeq téhrehnserah íné wehukení úku aní túóna tanáhráq tuinauge.

²⁵ Téhwe mah tanáhráq wahnahno kégá ínénsabe, Iuwahriehre aintera kamah aniera nubiúq suagéhe.

²⁶ Naho naho Nóah mío tanáhráq wehukega ahabáréra miraunserah íné wehukení úku anínká tuínie onaraq mí tanáhráq oga míéhra kégá miraigehe.

²⁷ Anotah waní pianáu tanáhráq wehukega ahabáréra ahriahri miraunserahnéna táhutahuréra ábáhréra pahuiruwana Nóahga wene sipiipéq kibekúwana anotah ibónsúwana waní pionka moke subipáhraruowe.

²⁸ Mó aní wenáwiq Árótae. We wáhnaupeqté ké suwahpeq Sóróma suwahpeq míotaq mí kégá íre irasa ké méra táhutahuréra paiqnanánéra ayu uqmarera nah pearówana

²⁹ wega mitaq suena pokútaq íopeqté írobina tuwara mí ke moke tabikue pukuwe.

³⁰ Mína unserah íné wehukení úku anínká tuinaona tanáhráq wehukega táhutahuréra seyene arambehri miraéra ahwiminirataq tuinauge.

³¹ Mí tanáhráq sinaraq máhpeq míéhataq itene ménsámehnsá meyanehéq nahupeq kibekiyeho. Mína inserah sotápéq míéhataq itene nahtapeq kouwekiyeho.

³² Manikánka Árótae ahre kamah awunsabe ahrreraq matíáhro.

(Stat 19.26)

³³ Wehukeníká peh wewensabé arutaboirána peh wewe awahbeh iwíáh mira aruqaruri animé oga mérapeq íre awaq miahrahíre. We awahbeh iwíáh suqsuri animé oga mérapeq awaq miankéhe úwe.

³⁴ Sísaga mó mahraréna, Íne wehukení úku anínká túónaraq mi tanáhráq inokáhpeq téhranité morá máhriqtáq sugéhrataq Manikánka mó aní merena mó aní mitaq auwanae.

³⁵ Téhrinitégá aboyanirataq mó iní merena mó iní mitaq auwanae.

³⁶ [Téhtaré wéhgá sotapéq arampehrirataq mó weh merena mó weh mitaq auwanae úwe.]

³⁷ Úwara we kéro kega wene ehweh irera Sísansabé, Itene Wahnahno, eheqpo uwana wega sensabé, Pusa káné anonka kéhrabeq kúqnumarinká ínsínsiowe úwe.

18

Sísaga pagu paguni kewéinínsábé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga we kéro kega púreré sansansabé anetaníbo iwíáhéq túbáh agiyehboq peh ahriahri púrerigeheéna mah pabéqmé éhwéhmé teriuwe.

² Mó kené koti ehwéh iwíáhue irena sene koti kaweraritéh wéhgá wenawahpeq ména Manikánsabe íre áhrea íre keyábé íre iwíáh iwíáhuraimé.

³ Mí ke suwahpeq kéweini ména mí wehbá séyééna wensabé, Níwíoqneh aní túbáh aginkehboq ehweh ato teawa teawanuraire.

⁴ Téh séyéuraitaq mí weh ánínká wene ehweh íre irena ahqáho ataráire. Anehemé wega mó iwíáhéna, Ínéwé Manikánsabe íre áhrea wehukeyabé íre iwíáh iwíáhue.

⁵ Peh mí inínká ínéba séyééna pagu pagu aintéhnsabé wene ehweh sehginie. Íre sehgiónaraq wega mó séyééna pagu pagu aintahnaraq nuwahqsoreqinae uraire úwe.

⁶ Sísaga mó mahraréna, Mí wehgá íre kaweqtaq ména mí iwíáhuraimé íráhro.

⁷ Wega miraurainsabé Maniká tagaríah kégá ahriahri púreq aruqarurirataq Manikánka íre séhréh aritanabo? Wega íre wahto tanáhráq peh túbáh aginabo? Íraukamo.

⁸ Teiníboq írátíáhro. Wega se apubúue séhréh aritanae. Íné wehukení úku anínká mah marakóipéq kiwekona tanahráq mah kegá ínénsabe aiq pútare aintaneherabomo úwe.

Téhq anitégá púreruya sansátaréyábé pabeqme ehwéhne.

⁹ Mó kegá iwíáhéra, Itebataq kaweq ke míone éq, Mó keyábé iuwahriehre uwana Sísaga mah pabéqmé éhwéh mí ke teriuwe.

¹⁰ Péhrasi anínká púrerinieéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kirairana táhkisi moné merai anínká moq púrerinieéna mitaq kiraire.

¹¹ Péhrasi anínká iriwe ména wewensabé iwíáh iwíáhéna mahraréna, Manikáno, íné mó ke tahna aní íre míónsábé arensabé iwíáh iwíáh atóge. Ínéga aebówé, ahababáqmé, mó kené ahre abariéwé íre mirau aní múge. Íné íre mahna táhkisi moné meyéh aní tahna aní múge.

¹² Ínéga mó wikíríaq mó wikíríarue arensabé iwíáhéna téhtaré wéhékáh táhutahuq awehriuge. Moke meyo náneqme saraqme abapete itaréitaré matawéna mó morá are náwa nawanuge uraire.

¹³ Péhrasi anínká mahna tahna púrerurairana táhkisi moné meyéh ánínká móbeq iriwe ména wene ahababáqsabe ayehtarairana íbiséna aura marakóiperurawéna púreréna, Manikáno, íné ahababáq aní míónsábé arutaboirainte kawerainto uraire.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Manikánka táhkisi moné merai aní kawerataráirana wene nahtapeq pokéna kaweqtaq míarairana Manikánka mó aní peh áwé tagarairana wene ahababáqkakaq mewena pokuraire. Aneqsabébo? Wewensabé iwíáh iwíáhi animé Manikánka mí anínsábé, Pehgáriq aní míahno atankéhe. Íné pehgáriq aní múge iwíáhi animé Manikánka mí anínsábé, Anotah aní míahno atankéhe úwe.

Sísaga, Káriq anímáriníká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Mátíyu 19.13-15; Máhka 10.13-16)

¹⁵ Sísaga káriq anímári táhtorankeheéra mó kegá meriqmera mórítówara we kéro kega mórító keyabé suwehgu aritera ahqáho arítówe.

¹⁶ Ahqáho arítówana Sísaga mí káriq anímáriníká, Máhoro éna we kéro keyabé, Mah káriq anímári ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Segá mira onserahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe.

¹⁷ Teiníboq írátíáhro. Mah káriq anímáriníká Manikánka wahnah wahnahnirabeqsabé sirutaboirowe. Peh morá segá mira onserahno kegá míbeq kioráhowe úwe.

Áhnte mensáméhnsánkákáq anínsábé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(Mátíyu 19.16-30; Máhka 10.17-31)

¹⁸ Wahnah anínká Sísansabé, Íwáhnoraníno, arewe kaweq aní míahne. Oga mérapeq awaq mianíboq anerininkono úwana

¹⁹ Sísaga wensabé, Aneqsabé kaweq aníne aintahno? Maniká webataq kaweqtaq mía míaire.

²⁰ Sehgióro ú ehwehmé aiq ahtebáhne. Mi ehwéhnká mahraréna, Mó aniné ahre weh abariiyeho. Mó aní subiq súého. Aebóiyeho. Mó keyábé péhe éhwéh arítého. Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáho ire úwe. (*Kisim Bek 20.12-16; Lo 5.16-20*)

²¹ Úwana mi anínká Sísansabé, Káriq aní míarautaqkákák amahnágaákák mi ehwéh sehgiúge úwana

²² Sísaga mi ehwéh irena wensabé, Peh morá náneq íre miraóne. Moke matiahna mensáméhnás paigmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íopeq kaweq naneqmarí matiankehe. Tabonah ke moke nárie íné séniro úwana

²³ mi anínká irena áhnte mensáméhnás ko púana wene arupeq umeh agúwe.

²⁴ Sísaga mi weh tagéna mahraréna, Áhnte mensáméhnás matíah kéga Manikánka wahnah wahnahnirabeq kiyabe anotah pagégéue mirao naneq mire.

²⁵ Kéhma anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéaginayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnte mensáméhnás matíéh ánínká Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

²⁶ Úwara író kega kasenéra, Minayabe insega oga mérapeq awaq miahráhiro ue kasenuwana

²⁷ Sísaga sensabé, Wehukega íre miraoraho naneq Manikánka miraorahire úwe.

²⁸ Pítaga wensabé, Iteruwahpeqkákák moke mationa naneqkákák sueq kérone úwana

²⁹ Sísaga sensabé, Teiníboq írátiáho. Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhri miraoneheéra sene nah súáhmé amahnága áhnte mó nahmári awaq miagéhe. Mi arámbéhri miraoneheéra sene ahreromé, sensibáqmarimé, sensinoibowe, sene animárimé súáhmé

³⁰ áhnte mó kéga sensuwahrah úkigehe. Mókake oga mérapeq moq awaq miagéhe úwe.

Náhhbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 20.17-19; Máhka 10.32-34)

³¹ Sísaga moke we kéro ke móbeq sitena sensabé, Íráhro. Manikáne ehweh iraru kéga íné wehukení úku anínsabé naho sehiranuwe. Itega Sarúsarama suwahpeq pokonaraq sega sehiranunserahnue mó kéga miraigehe.

³² Nánuwahrah Asíú kéga nahnso kebá móintagéhe. Segá niwiréh aintera abehq éhwéh aintera tehqni aintera

³³ nubiq marera nubiq suagéhe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq oga úkinauge úwara

³⁴ we kéro kega mi ehwéh íre ahtebowe. Mi ehwéh áwahe kopípéq ko púara sirupipeq íre írówe.

Sísaga aura pira aní kawerato ehwéhne.

(Mátíyu 20.29-34; Máhka 10.46-52)

³⁵ Sísaga Séríko suwahpeq wahto kútaq aura pira anínká ahnayehráq tútuue ména inehúwe.

³⁶ Áhnte kéga sótaikuwana mi anínká irena sensabé, Aneroo úwara

³⁷ sega wensabé, Néhsara suwahpeqte aní Sísá sotaikire teawúwe.

³⁸ Teawúwana wega anotahtaq mahraréna, Sísao, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboairainto úwara

³⁹ ebeq ku kéga wensabé awehgu atera, Ehiya míahno atówana wega íre túbáh agia peh anotahtaq mó mahraréna, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboairainto úwe.

⁴⁰ Arutaboairainto úwana Sísaga mitaq kowéna, Niyáhrabi aní meqme sero úwara meqmera suwe. Suwana Sísaga wensabé,

⁴¹ Aneratanínkono úwana wega, Néne Wahnahno, íné tagéyabe nuwahbehre úwana

⁴² Sísaga wensabé, Arega aiq pútare aintahnaga aiq kaweratóge. Tagáho úwe.

⁴³ Tagáho úwana apubúue tagéna Sísá kérena Manikánsabe iwíáh iwíáh atowara mina tago kéga moq iwíáh iwíáh atówe.

19

Sísaga táhkísi moné meyo aniné nahtapeq pokú ehwehne.

¹ Sísaga Séríko suwahpeq kure kótaikinaúwana

² táhkísi moné meyo kéne wahnah wenáwíq Sákíási móiwe. We áhnte monéákák anínéna,

³ Sísá taganíe iwíáhéna áhnte kéga kígiúnsabe we egahq aní púana Sísá íre tagahrahúwe.

4 Minayabe wega pehbeheráh wehuke kótaikue Sísa taganieéna we sína ahtápéqté áwánkátápéq kire kirútuue míowe.

5 Tútuue míowana Sísa wahtotaq séna aura pankeqme Sákíási tagéna wensabé, Sákíásio, arene nahtapeq kowíaniboq are apubúue maraipéq tueagúno úwe.

6 Tueagúno úwana Sákíásiga apubúue tueague aru eyoyóéna Sísa mehweh atena wene nahtapeq móatowe.

7 Mína tago ke ómiga abiahnsanéra áhnte ahabábáq ániné nahtapeq pokinsabé íre kawerire uwe.

8 Sákíásiga wene nahtapeq iriwe ména Sísansabé, Néne Wahnahno, néne ménsámehnsá saraqme tabonah ke ákáhtaq nárinie. Menahmé ínégá mó keyábé péhe éhwéh teriena sene móne pehipi merauge. Amahnága merau moné itaréitaréráq meraunserahnue mi ke nárinie úwe.

9 Úwana míó kega írótaq Sísa wensabé, Arene ahabábáq sansa suahnayabé iboramé ite mi karírónání kaweraitóge. Arewe amahnága aiq pútaq Ébáráhma kahnáh ání míahne.

10 Íné wehukení úku anínká ahabábáq ke kabarue kawerinieéna tumióge úwe.

Sítárirai monéyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 25.14-30)

11 Segá ahtapeq kure Sarúsarama suwahpeq wahto kutaq wereq nogú kega iwíáhéra, Manikánka wahnah wahnahnirabeq ábóraq aginaire unsabe Sísa mah pabéqmé éhwéh teriuwe.

12 Teriena, Anotah wehgá íre wahto wáhnaupeqté kéné marakóraq pokinauraire. Mi wehgá iwíáhéna, Pokinaurabeqte wáhnáh ániné ínénsabe, Arenawahpeq pokue arenawahrah kowahnánuo teninkeheéna pokinauge iwíáhuraire.

13 Pokinauraitaq wene arambehri ke nayáhnkú ké síáhrabéna 20 Kína 20 Kína ue sítáráwéna sensabé, Íné pokona tanáhráq mah moné matawéq paiqme arambehriéwehrana kouwekono éna pokuraire.

14 Pokurairara wenawahrahga wensabé íre suwahbéna wáhnaupeqté wáhnáh áninsabé, Areba ki anínká itetaq wahnahnéyabe iuwahriehre koreawéro éra mó ke we anehe eqmaq súátówe.

15 Pokurai wehgá mi wahnáh árámbehri mewena wenawahpeq kouwekéna wene arambehri ke móne átárirao keyábé síáhraburaire. Síáhrabéna sensabé, Ítáú moné árámbehri árahuroo kasenuraire.

16 Árahuroo kasenurairana ebeq surai anínká wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné mi 20 Kínaráté áhnte paiqmaqme amahnága arene móne íregáritaq Kíná 200 Kína úkire urairana

17 wahnah korégá wensabé, Kaweróne. Are kaweq arámbehrióna aní móne. Pehgáriq arámbehri tábúsoq marahna puah mókakewe arega nayáhnkú kéhíná suwahpeq wahnahninkehe uraire.

18 Mó arámbehri anínká séna wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné mi 20 Kínaráté paiqmaqme amahnága arene móne 100 Kína úkire urairana

19 wahnah korégá wensabé, Arewe moberíáh kéhíná suwahpeq wahnahninkehe uraire.

20 Urairana mó arámbehri anínká séna wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné meyo. Ínéga ambantaraté úbíqme kopéq matauge.

21 Íre arega arambehrióna naneq naruq mewe meweóne. Íre arega uqmatona naneq naruq naruróne. Are págege wahnáh ání míahnayabé áhreéna arene móne kopéqmarena pehipi áwúge uraire.

22 Urairana wahnah korégá wensabé, Arewe íre kaweq arámbehrióna aní móne. Arega íraréna ehwehnsabé ehweh atanauge. Íre ínégá arambehri naneq mewe meweuge éna wino. Íre ínégá uqmatona naneq naruq naruruge éna wino. Íné págege wahnáh ání míó púah

23 aneqsabé néne móne pénkiipéq íre matono? Mirauronaraq tahirímé amahnága áwátáú monéákáq pénkiipeqté monéákáq meyo írino éna

24 mitaq míaro keyábé, Túbáh agurai aníné móne mewe q áhnte kíná 200 kína matíéh ání náwéro uraire.

25 Urairara sega wensabé, We amahnága 200 Kína matíéh mino urowana

26 wahnah korégá sensabé, Teiníboq írátíáhro. Áhnte matíéh ání mónkakáq awinie. Pehgáriq matíéh ání mína meyhana we tabonah aní míankehe uraire.

27 Wahnah korégá mó mahraréna, Néne naruowe ínénsabe itene wahnah aní méyabe iuwahriehre uro kewé meriqme sure ínégá tagahnaq subiq súáhro uraire úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Mátíyu 21.1-11; Máhka 11.1-11; Sóni 12.12-19)

²⁸ Sísaga mah pabéqmé éhwéh teriena ahtapeq ebeq kure Sarúsarama suwahpeq poki-naúwe.

²⁹ Wega Páitápási suwahpeq Pétáni suwahpeq wahtotaq kútaq Óríwi sawéhrápéq kiuwe. Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq

³⁰ sensabé, Isebeq wahtotaq kehiná suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh ká tónki arárhq wehuke íre áhkokóue nogí ká tagéta pugeqme meqme setao.

³¹ Pugeréhrataq mó anínká itensabé, Aneqsabé pugerehyo inaraq wensabé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye teawétao éna eqmaq suowe.

³² Eqmaq suwara pokue Sísaga teriunserah iyaro tonkí arárhq tagéra pugeroýe.

³³ Pugeróyataq mi kané sibowárhga, Aneqsabé pugerehyo uwara

³⁴ sega sensabé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye uyana sega, Meqme pokotao uwara

³⁵ mi ka meqme Sísaba seweqmera sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkíné ahbobiahtaq kierútu agúwe.

³⁶ Tónkiga Sísaga áhkokóue pokútaq werezq ku kegá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme awahrirarówe.

³⁷ Mi ah Óríwi sawéhrápéqté tutaq Sarúsarama suwahpeqsabé wahtotaq kútaq áhnte we kéro kega Sísaga págegeue mirau otáq sánsámársínabé iwíáhue tagéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

³⁸ Sega anotahtaq mahraréna,

Itene Wahnah áwirue si aní anotah anínsabé iwíáh iwíáh atone. Manikánka iru pehwehrué aitená we íopeq miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone uwe. *(Buk Song 118.26)*

³⁹ Uwara Péhrasi kegá Sísansabé, Are kéréh kégá túbáh agiyehboq ehweh arito uwana

⁴⁰ Sísaga sensabé, Teiníboq írátíáthro. Segá túbáh agotaq tahirímé ebahmarínká anotahtaq iwíáh iwíáh aintáh irino úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte kényábé ibisó ehwehne.

⁴¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeq wahtotaq kútaq mitaq tagéna mibeqté kényábé arutaboíréná ibisówe.

⁴² Ibiséna mahraréna, Ibora itewe Manikánka insahwé aitéh sánsá ahtehtahtaq tahirímé nirupipeq eyoyó irino. Amahnágawé itega íre tagariahrahowe.

⁴³ Mókakewe itene naruoga iteba séra ite abugéqnáhnue moke itene ahmari paitáwéra wahnahnigehe.

⁴⁴ Segá itene nahmarí sokoruera itereq itene animárinseq subipáhraruagéhe. Segá moke perehnehnía ebáhtáté miraia naneq sokoruagéhe. Manikánka ite kaweraite tanahráq íre ahtebónayabé mókake itene naruoga miraigehe éna arutaboairitowe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéte paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwehne.

(Mátíyu 21.12-17; Máhka 11.15-19; Sóni 2.13-22)

⁴⁵ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuena

⁴⁶ sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Néne nahme púreré nahne ue áwiratagéhe íre. *(Aisaia 56.7)*

Itega miraonka mah nahmé aebó kégá mehwatíáhnserah nah úkire úwe.

⁴⁷ Sísaga mó wehekáh mó wehekáhnue mitaq síwáhnorúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kéreq mibeqté wáhnáhmárinseqka Sísaga subiq suanéhboq aneq éhwéh atanéhnkono éra sío síouwe.

⁴⁸ Sísaga síwáhnorútaq áhnte mó kegá wene ehweh ireyabe suwahbó púara we subiq suanehe iwíáhu kegá íre suboráhuwe.

20

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwehne.

(Mátíyu 21.23-27; Máhka 11.27-33)

¹ Sísaga mó wehekáh Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq síwáhnoréna kaweq éhwéh teriuwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kéreq mibeqté Asiu kené ábóáwáh wéhreqka weba séra

² kasenéra, Arega miraóna naneqme árahinie miraono? Insega miraúno atáráinsabé miraono? Teio úwe.

³ Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga moq itensabé kaseninie.

⁴ Sóniga wání merininkeheéna in-sega eqmaq áúwátáiro? Manikánka eqmaq áúwátáiro? Peh wehukega eqmaq áúwátóo? Teniéro úwe.

⁵ Teniéro úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawenéhkono? Manikánka Sóni eqmaq áúwátáire teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé ire aiq pútare atáróo inae.

⁶ Wehukega Sóni eqmaq áúwátówe teawénaraqmé mahta q sáhuriáh kégá, Sóniwe Manikáne ehweh irarurai aní mire íwiáho puara ebahnsa tuparuqme iubíyeho éra sío síouwe.

⁷ Sío Síoéra Sísansabé, Sóniwe in-sega eqmaq áúwátáiramo. Ite ire tagarione uwana

⁸ Sísaga sensabé, Itega íné ire teniéwe. Minayabe ínéga moq ínénasabe, Miraúno aintarái aní ire teiníe úwe.

Sotáq wahnahnuro ahabábáq káyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 21.33-46; Máhka 12.1-12)

⁹ Sísaga mi keyábé mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Wehga sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqintewáhro aritena mitaq suena ire wahto wáhnaupeqté ké suwahpeq kowéna ire wahto tanáhráq mitaq míaraire.

¹⁰ Náhniáq sera irái tanáhráq wene arambéhri anínsábé, Ákáhta q koweyo éna sotáq wahnahnuro ke-bá eqmatairara sotáq wahnahnuro kégá náhniáq sera ire náwasa subiqmarera kaqsutowe.

¹¹ Kaqsutowana so aboga mó arámbéhri aní eqmatairara sega we moq subiqmarera ire kaweq sansá atera sera ire náwasa kaqsutowe.

¹² Kaqsutowana so aboga mó aní eqmatairara sega we anotahta q subiqmarera so wírá máhpeq tuparutowana

¹³ so aboga wewe náhenéna, Anerininkono éna niruní nénáhní eqmaraníe. Nénahni púara sega wensabé áhtenéra wene ehweh iragéhe éna wenahni ane-he eqmataire.

¹⁴ Eqmatairara we wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kégá we tagéra seye náhenéra, So abone ahninkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq subiq suanéhe íwiáhéra

¹⁵ táhtoqme máhpeq móatera subiq sutowe.

Sega mirauronsabé so aboga mi ke anere aritankého? Teiníboq írátíáhro.

¹⁶ So aboga wene sotápéq séna wahnahno ke subiq suanawire. Wene sotáq mó kégá kawerue wahnahnigeheéna eqsítankéhe úwe.

Eqsítankéhe úwara sega wene ehweh irera mahraréra, Éhneh. Sotáq wahnahnuro kégá miraurome ire kaweruwowe uwe.

¹⁷ Uwana Sísaga se ebitáwéna sensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Nah piáh kégá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire ire.* *(Buk Song 118.22)*
Mah ehwéh áwahewé aiq ahtebaho kasenuwe.

¹⁸ Kasenuwana mó mahraréna, Mi wahqtáq inahnsúbira kené siyahnsamé piteginae. Mi wahqká megue wehukueni subinaraq wene ayahnsamé abiro abiro aginawire úwe.

¹⁹ Úwara Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka seye náhenéra, Sísaga mi pabéqmé éhwéh-nue itepi parobehre íwiáhuwe. Mira íwiáhu puara sío síoéra, We táhtoqme karábúsípéq móatanéhe éra peh mitaq sáhurió keyabé áhreu puara ire miraorahuwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné inse awenéhkono kasenu ehwéhne.

(Mátíyu 22.15-22; Máhka 12.13-17)

²⁰ Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka Sísá táhtore tanáhráqsábé áwénunowara mó keyábé, Sísaba pokue péhe éhwéh teaweq, Arene ehweh ireyabe iuwahbehre oro. Wega ahabábáq ehweh irarínkehboq págegeue kasenéq áhwárawe tagahro. Ahabábáq ehwehnínaraq táhtoqme anotah wahnáhpá móatanéhe éra péheno ke eqmaq súowe.

²¹ Eqmaq súowara kure Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite tagarionawe arega iraréna ehwéh-mé tábúsoqme ehwéh-nóne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh íwiáhé peh Manikáne sansá ahriahri tábúsoqme pahsuqme íwáhnoróne.

²² Minayabe teio. Aneq íwiáhono? Itega Aroma kené wahnah aní Sísáhri táhkísi moné awenéhkono? Árahoneh-kono uwe.

²³ Uwana Sísaga sega epéráhpéru íwiáh tagéna sensabé,

²⁴ Ebah moné taganíboq ábóra q maro éna, Mah monéráq pikíshakáq áwíqkaka q insene kehro úwara

²⁵ sega wensabé, Aroma kené wahnah anímé Sísáhrinee uwe. Uwana Sísaga sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewe Maniká náwéro úwe.

* 20:17: Mátíyu 21.42 aigarápéqté éhwéh tagáhnno.

²⁶ Úwara Sísane ehwehnsábé áhtenéra wehuke miópi Sísaga áhwára áhwára ehwéh íre írarúnsabe túbáh agéra ehiya miówe.

Sísaga pusa ké iriwe oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 22.23-33; Máhka 12.18-27)

²⁷ Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe íwíáhu kee. Táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

²⁸ Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna, íre aninkákáq wéh pukínaq wenábáqka kéweini meyankehe. Mi inínká maqmarahna animári wenawahne animári miageheéna meyankehe íre. *(Lo 25.5)*

²⁹ Minayabe abapete téhraníte se ábárahnahnah miarowe. Siwahwágá ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

³⁰ Pukurairana náhmbáh 2 abakáwágá awahwáné kéweini mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana

³¹ náhmbáh 3 abakáwágá moq monseráhnurairé. Moke mi abaráhnháhnanka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurawana

³² sinehemé mi iní moq pukuraire.

³³ Moke mi abaráhnháhnanka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaraq insene ahre míanabo kasuwewe.

³⁴ Kasenuwana Sísaga sensabé, Mah marákó márakóípéqté wéhgá ahre meyháwara ahreronká wehkowe.

³⁵ Manikánka iriwe oganúq sitahna kegá ahre íre meyagéhe. Ahrega íre wehkigehe.

³⁶ Se íópeqté kégá mía mía onserah puara mó íre pukigehe. Manikánka se iriwe oganúq sitahna puara peh wene animári mía míagehe.

³⁷ Pusa ké iriwe oganúq site ehweh Mósísine sehiranka teíre. Uworapeqté káriq awánkánsabé íre tagia peh téhrówana irobinapípeqté éhwéhnká maharéna,

Íné Ébáráhmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópane Maniká múge úwe. *(Kisim Bek 3.6)*

³⁸ Mi ehwéhnká sokigi aímé Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga míáh kéné Maniká míre. Wega tagehme ómi oga míáhwe úwara

³⁹ táhmaro Mósísine ehweh síwáhnoro kegá Sísansabé, Íwáhnoraníno, arega tábúsoqme íraréne éra

⁴⁰ áhtenéra mó íre kasuwewe.

Manikánka omaq ato aní ehweh Sísaga kasenú ehwehne.

(Mátíyu 22.41-46; Máhka 12.35-37)

⁴¹ Sísaga sensabé kasenéna, Manikánka merirankeheéna omaq ato aní we Tébitine anahwa wíre ewe. Mi ehwéhmé aneqsabé írarewo? Maniká itene Wahnahna néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue miéhnaraq arene naruo wahnahnarítárahno íre.

⁴² Manikáne Awanka Tébiti íwíáh atowana igonkó pukúípéq sehiranúwana mi ehwéhnká maharéna,

Maniká itene Wahnahna néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue miéhnaraq arene naruo saiqnariankehe atóge úwe íre. *(Buk Song 110.1)*

⁴⁴ Írátíáthro. Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo úwe.

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahabárowe ú ehwehne.

(Mátíyu 23.1-36; Máhka 12.38-40; Árúka 11.37-54)

⁴⁵ Ómi mió kega Írótaq Sísaga we kéro ke teriena,

⁴⁶ Mósísine ehweh síwáhnoro kegá mirao serahníyeho. Mó kegá se tagéra sensíwíq pankeragehéra íre wahto korósi úbíqmera nógówe. Segá máhkétirapég nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre. Momiwí nahtápéq pokotaq kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre. Táhutahurorabeq aboawah wehwári tútuue miáhrabeq méyabe suwahbehre.

⁴⁷ Segá kéweiniénsónsábé péhe éhwéh teriera sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe meweowe. Ite kaweqtaq miáh ké wóe ígeheéq wehuke miáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq se anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

21

Tabonah inínká Maniká náwu monéyábé éhwéhne.

(Máhka 12.41-44)

¹ Wehukega séra Maniká móne náwúrabeq áhnte monéákáq kégá mitaq móne náwúwana Sísaga tagówe.

² Tabonah kewéinínká séna káriq pabúsá móné náwuwana tagéna

³ mahraréna, Teiníboq írátiáhro. Mi tabónáh kéwéinínká náwí mónégá moke mó kegá nágé móné kiotaikire.

⁴ Sega sene pehipi matiáh móné nágéwana mah tabónáh kéwéinínká moke wene matiéh mónéwé aiq náwíre. Aiq náwí púana amahnága táhutahuq paigmarahna moné íre kéhre. Minayabe wega náwí mónégá moke mó kegá nágé móné kiotaikire úwe.

Sísaga, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.

(Mátíyu 24.1-2; Máhka 13.1-2)

⁵ Táhmaro kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq tagéra mahraréna, Mah náhtáqmé áhnte kawéq ébáhmári awahriq naneqmarí kéhre uwana Sísaga minayabe mahraréna,

⁶ Itega tagah naneqme mókake paentárara aruaneherawoe. Mi peréhnéhnia ébáhmári mirauwe moráráq íre kagaina. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

Sísaga anehe tanahráq íre kaweq sunúq sinawire ú ehwehne.

(Mátíyu 24.3-14; Máhka 13.3-13)

⁷ Sega Sísansabé, Iwáhnoraníno, arega irarénawe ahkake miraoneherabo? Miraonehera irataq aneq ábóraraginabo? Miraonehera irataq itega ahtebanehboq ebeqme aneq ábóraragínaq taganehnkono kasenuwe.

⁸ Kasenuwana Sísaga mahraréna, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagariáhro. Mi tanáhráq áhnte kegá mótaq mótarue nénéwíruwe séra péhenéra, Iné Manikánka eqmaq núwéh ání múge éra, Anehe tanahráq aiq wahtonire ígehe. Mina tahsanira ke íre kériáhro.

⁹ Mi tanáhráq mah marákó marákó ebehowe ira ehwéh ireq íre ahreoro. Íre iransánoro. Téhwe teiú náneq ebeq sínana anehe tanahráq íre apubúwe sinae úwe.

¹⁰ Sísaga anehe tanáhráqsábé mó mahraréna, Mó kehínánséq mó kehínánséqka ebehoneherawoe. Mó wahnáhné awahraheq mó wahnáhné awahraherue ebehoneherawoe.

¹¹ Mi tanáhráq anotah maríinae. Mitaq mahtaq ehwehrahna áhnte ke awahreoneherawoe. Mi tanáhráq íopeqté náneqmarí tagéq anotahtaq áhreoraho naneqmarí tagagehe.

¹² Mi tanáhráq itensabé suwahrieh kegá ite táhtoqme íwioqnéra momiwí náhtápéq ehweh aitera karábúsiipéq móitagéhe. Itega néne sánsá segiónsábé anotah wahnáh kéreq ákáhtaq wahnáh kéreqka ehweh aitagéheéra seba móitagéhe.

¹³ Mirairataq iné éhweh terigéhe.

¹⁴ Mi tanáhráq, Aneq ehwéh irarenehnkono ue iwíáh kikiriyeho.

¹⁵ Inéga kaweq iwíáh aitahnaq ahtebia éhwéh irarirataq itene naruoga mi ehwéhnsábé íre ahqáho aitahráhowe.

¹⁶ Iteinoiboreq iteribáqmarinseq iteruwahraheq itene iyahnabo animárinseqka ite wahnah kebá móitehara sega ite táhmaro iubiúq iuagéhe.

¹⁷ Néne sánsá sehgió púara ómi kegá itensabé iuwahriehre aitagéhe.

¹⁸ Itene iyahqnopeqte peh morá iyáhrá íre sáúqkinae.

¹⁹ Néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákák kawerue sehgirataq oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kekigahki aruaneherawoe ú ehwehne.

(Mátíyu 24.15-21; Máhka 13.14-19)

²⁰ Sísaga anehe tanáhráqsábé mó mahraréna, Ebehira kegá Sarúsarama suwahpeq abugéqnáhuriehra tagehrtaq áhníbórá mi ke aipáhrue subiq suera nahmarí kekigahki aruaneherawoe tagariagehe.

²¹ Mi tanáhráq Súría marákórápéq miéhrtaq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro. Sarúsarama suwahpeq miéhrtaq mitaq sueq móbeq pokoro. Ahpeq nogírtaq Sarúsarama suwahpeq kouwekiyehe.

²² Mi tanáhráqmé anotah kamáh aina tanáhráre. Manikáne ehwehnka kamah ainawire ime aiq pútaraginawire.

²³ Mi tanáhráq kía miéhra ininsónseq inahunahnínkákák ininsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puq sensabé irutaboíro. Manikánka mi ke anotahtaq kamah arinkéhe.

²⁴ Nahnsó kegá mó ke pokatate kiraqme subiq suera mó ke meriqmera moke wáhnaupeqté ké suwahpeq móruagéhe. Nahnsó kegá Sarúsarama suwahpeq áhnte opéq wahnahnigehe. Nahnsó kegá wahnáhné tanáhráq parabagínaq sega mitaq mó íre wahnahnigehe.

Anehe iné wehukení úku anínká tuinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 24.29-31; Máhka 13.24-27)

²⁵ Sísaga mi tanáhráqsábé mó mahraréna, Mi tanáhráqmé pópoqnahwe, íomé, wehyoq-marimé ótaq sansánagínaq tagagehe. Sóreq wanínká mueq muerue sóyáh agína puara moke wehukene sirupipeq umeh agínara anotahtaq áhreoneherawoe.

²⁶ Íopeqté náneqmarínká kúruguúruináraq wehukega, Anerirapómo éra iwíáh kikiréra anotahtaq áhreoneherawoe.

²⁷ Mí tanáhráq íné íopeqté piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákákáq págegeue írábúyápipeqté tuonara tagagehe.

²⁸ Teiú náneqmarí tagehrataq iriwe méq íwéh panantágínaq taganeheqmóe. Manikánka tumeirahna tanáhráq aiq wahtonire úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Mátíyu 24.32-35; Máhka 13.28-31)

²⁹ Sísaga mah babéqmé éhwéh mahraréna, Éntuankakák mó awánkánkákáqsábé iwíáhue tagéq ahtebahro.

³⁰ Awanká ánáh aunináraq itega iwíáhéq, Ópeq áhnbórá sire aiq ahtebóne ewe.

³¹ Mina onserah teiú náneq ábóraragínaq tagéq Manikánka wahnah wahnahni tanáhráq aiq wahtotarire igehé.

³² Teiníboq írátiáhro. Amahnága oga miáh kéga ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragína tagéq anehe pukigehe.

³³ Íopeqkákákáq mah marákó marákóákákáq parabagínana ínéga teiú éhwéhmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire úwe.

Sísaga, Ahriahri kawerue tagariáhro ú ehwehne.

³⁴ Sísaga mi tanáhráqsábé mó mahraréna, Kaweqtaq méq kawerurero. Itega abehq wání néq múguwahguiyeho. Ménsámehnsánsabe iwíáh kikiriyeho. Mirairataq ite íre iwíáhirataq mi tanáhráq apubúue sinae. Kahnkapi wah paríéhnserah

³⁵ mi tanáhráq moke mah marákó marákóípéq miáh ké parianeherawoe.

³⁶ Ahriahri níwénunéq kawerue auráq matiáhro. Mí tanáhráq sínaraq teiú náneqmarínká kamah ainehoéq Manikánsabe, Págege ainte séhréh ainto ue púrurero. Mirairataq íné wehukeni úku aniné niuranabiahtapeq seiriwe míagehe úwe.

³⁷ Moke wéhékáh Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq síwáhnoréna tupekinaútaq mitaq suena Óriwi sawéhrápéq kigaegaeúwe.

³⁸ Ahbiahipeq áhnte kegá wene ehweh iranheéera Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq séyéúwe.

22

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitané ú ehwehne.

(Mátíyu 26.1-5,14-16; Máhka 14.1-2,10-11; Sóni 11.45-53)

¹ Asiu kené sótaikú siahreraq ko tanáhráq íre múi páréti no tanáhráq wahtonútaq

² Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe. Segá mó keyábé áhreu puara ábóraq íre táhtoráhráhuwe.

³ Sísá kéro ke airápété téhranité míówe. Sebaté áni Súrása Ísíkáriótie. Owainawanka Súrásane arupipeq kowena iwíáh atowana

⁴ pokue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh kéreqpa kure sensabé, Sísá owinahwinonaq subóro úwe.

⁵ Úwara iwíáh iwíáhéra móne awenéhboq miraúno uwana

⁶ Súrásaga kowe aritena wehuke íre míéhrataq se Sísaba mórite tanáhráqsábé iwíáhue kabarúwe.

Téhtaré ánitégá táhutahuq kawerare ehwéhne.

(Mátíyu 26.17-25; Máhka 14.12-21; Sóni 13.21-30)

⁷ Asiu kené sótaikú siahreraq ko tanáhráq íre múi páréti né tanáhráq sútaq Asiu kegá sipisípíq áráhq subiqme titiru tanáhráq súwe.

⁸ Mí tanáhráq Sísaga Pítareq Sónireqsabé, Sótaikú tanáhráq ahreraq kéh táhútáhúq nanehboq kogaweraráhtao úwara

⁹ sega wensabé, Eheq kogawerarayéhnkoyo ue kasenyuyana

¹⁰ Sísaga sensabé, Íráhtao. Wahto kehiná suwahpeq pokue obenkisa wání ántéhyánkákákáq ánínseq piehgírataq we kéanehenotao. We pokína nahtápéq kieráhtao.

¹¹ Mibeqté ábówáh wéhyábé, Íwáhnori anínká mahraréna, Ínéreq íné séniráh kéreqka sótaikú iahreraq kéh tánáhráq táhútáhúq nanehboq mi paqnáhipéq sokigi aio ire etao.

¹² Wega ménsámehnsá aiq kaweria anotah paqnáhipék sokigi ínaraq mitaq itene táhutahuq kaweraráhtao éna eqmaq suowe.

¹³ Eqmaq suowara pokue Sísaga teriunserah tagéra mitaq sótaikú tanahráq siahreraq ko tahutáhúq kaweraróye.

Sísaga párétiakáq sera ano ko kahpúákáq náriu ehwehne.

(Mátíyu 26.26-30; Máhka 14.22-26; 1 Kórina 11.23-25)

¹⁴ Táhutahuq tanahráq sinaútaq Sísareq we kéro kereqka táhutahuq naneheéra pokue tútuue miówe.

¹⁵ Sísaga sensabé, Níeraníra tanáhráq aiq wahtonire. Ebeqme mina sótaikú tanahráq ia hreraq kéh táhútáhúq itereq moráráq naneheéna iwíáh iwíáhuge.

¹⁶ Teinibog írátíáhiro. Mah tahutáhúq nahnaraq mah marákóipék mió tánáhráq mó íre nanie. Manikánka wahnah wahnahnirabeq miáhnaraq mitaq nanauge úwe.

¹⁷ Wega náhniáq sera anonkakaq káhpú mewena Manikánsabe, Kaweróne atena sensabé, Umah. Moranínká moranínkáue nahro.

¹⁸ Íné mah marákóipék mió tánáhráq náhniáq sera ano mó íre nanie. Manikánka wahnah wahnahnirabeq miáhnaraq mitaq nanie éna

¹⁹ páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme náriena sensabé, Mahnawé niwaq mire. [Nehrataqmé inénsabe ia hreraq matíáhiro éna ite séhréh aitanieéna pukinie úwe.

²⁰ Segá mi tahutáhúq parabagútaq Sísaga náhniáq sera ano mónkakáq mewe páréti náriunserahnue siena sensabé, Mahnawé néne korahq mire. Ite séhréh aitanieéna néne korahqka tuinawire úwe.]

²¹ Sísaga mó mahraréna, Tagahro. Néne naruo koweriranai ani itereq moráráq miéhre.

²² Manikánka aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo koweriranai animé anotahtaq kamah awinawire úwe.

²³ Úwara we kéro kega sío síoéra, Insega mirainabo ue kasenuwe.

Sísaga we séhréh atéhoro ú ehwehne.

(Mátíyu 20.25-28; Máhka 10.42-45)

²⁴ Sísá kéro kega seye ehwehéra, Ínéga ite kiotaiku aní múge éra mó anínká mó anínkáue mira iwíáhéra ehwehuwe.

²⁵ Ehwehunsabe Sísaga sensabé, Mah marákóipéqté kéráq págege wahnáhno ke miáhwe. Págege wahnáhno ke méra sensuwahrahraq wahnahnéna, Ite kawerue séhréh aitáh wahnáhne ewe.

²⁶ Itega mína tahnsa íre oro. Ite miáhrabeqte aní anotah animé iteribáq tahnsa miáhno. Wahnah aní míanie iwíáhina animé arambehri aní méq we séhréh atehoro.

²⁷ Tútuue táhutahuri animé anotah aníne iwíáhowe. Wene arambehri aní wene táhutahuq kaweraréh animé pehgáriq aníne iwíáhowe. Íné iteba mió animé arambehri aní tahnsanéna séhréh aita aitaugé.

²⁸ Níwíoqnah tanáhráq itega íné íre nuwasa inéba mía míaonsabé

²⁹ Nániboga inénsabe wahnahnúno aintéhserah inéga itensabé moq wahnahnoro aitóge.

³⁰ Inéga wahnah wahnahnonarabeq itega mitaq tútuue méq táhutahurigehe. Ísara Kahnásá airápéte téhtaré miáhwe. Itega wahnah kené tahberaq tútuue méq mi Kahnáhné ehweh iwíáhowe tagéq tábúsoq sitagéhe úwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Mátíyu 26.31-35; Máhka 14.27-31; Sóni 13.36-38)

³¹ Sísaga Pítansabé mahraréna, Sáimónio, Sáimónio, írátíahno. Owainawanka iwíáhéna, Ahrronkák námúq sibinsibinonserahnue ite abehq náneq tahnsá úkigeheéna iwíóqnanie ire.*

³² Amahnága arega inénsabe aiq pútare ainte néne sánsá ambubu atiahne. Néne sánsá súéhneho éna arensabé púeratóge. Arene ahababáq sue iné séranie iwíáhinaraqmé arereq morá árámbehri ké séhréh arito úwe.

³³ Úwana Pítaga Sísansabé, Néne Wahnahno, are kéro nsabé karábúsiipék móintaneherabomo nubiq suaneherabomo. Anetaníbo. Kéranie úwe.

³⁴ Úwana Sísaga wensabé, Teawinibog írátíahno. Ibora kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagarióge apahtaróráq irariniewóne úwe.

Sísaga we kéro keyabé, Poka paiqmáráhro ú ehwehne.

³⁵ Sísaga sensabé, Mónewe, unahmé, súwe meyého ue eqmaq úwátáutaq ite aneq tabonahuroo kasenuwara sega wensabé, Írakaumo uwana

* **22:31:** Kárika ehwehmé íre námútaq pabeqme peh wítiraq pabeqme ehwéh mirarire.

³⁶ wega sensabé, Amahnága móneakáq unahnkákáq matíéhrataqmé mina mewe nogóro. Poka íre matíéhrataq sáhkétiraté móne mewe q mi monératé poka paiqmaráhro.

³⁷ Aneqsabé teiugo? Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Wereq ahababáq kereq morábí sáharitagéhe íre. (Aisaia 53.12)

Teinibóq írátíáhro. Segá íné mirairansabé mi ehwehnká aiq pútaraginawire úwara
³⁸ we kéro kega wensabé, Itene Wahnahno, tagáhno. Ité téhtaré pókánkákáq míone uwana wega sensabé, Mina aiq awehrare úwe.

*Sísaga Óríwi sawéhrápéqté mátábúrápéq kobúrerú ehwehne.
(Mátíyu 26.36-46; Máhka 14.32-42)*

³⁹ Sísaga mitaq suena Óríwi sawéhrápéq poku pokuúnserahnue pokúwara we kéro kega kéroúwe.

⁴⁰ Sísaga mitaq kéna sensabé, Ahababáq aitehnehboq púreroro éna

⁴¹ se suena wahtotaq móbeq pokéna marakóraq káuqmunue ména púrerúwe.

⁴² Púrerue mahraréna, Nániboo, are awahbáhnaraqmé nirupipeq umehi naneq menu-ahráhóne. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbáhna sansánúno ue púrerúwe.

⁴³ [Púrerúwana íópeqté ánínká weba tuena págege atowe.

⁴⁴ Págege atowana wene arupipeq áhnte umehúwana mónkakáq págegeue púrerúwe. Págegeue púrerú púana áhnte munsínsínká tuwe. Munsínsínka korahq tahnsánue marakóipeq tabagúwe.]

⁴⁵ Púrerúrabéqte irigue we kéro ke koragówara sirupipeq umehúnsabe sugówe.

⁴⁶ Wega wensabé, Aneqsabé sekahe? Owainawanka ahababáq aitehnehboq iriwe púreroro úwara áhnte wehuké weba suwe.

*Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwéhne.
(Mátíyu 26.47-56; Máhka 14.43-50; Sóni 18.3-11)*

⁴⁷ Sísaga ehwehnútaq we kéro aní Súrásareq áhnte mó kereq weba suwe. Súrásaga ebeq séna weba wahtotaq sewéna we nánkóqnanaútaq

⁴⁸ Sísaga wensabé, Súrásao, íné wehukení úku aní mónuwanieé nánkóqnaniúwe.

⁴⁹ Su kegá Sísá táhtoraneherautaq we kéro kega tagéra wensabé, Itene Wahnahno, pokatate apiaranéhnkono uwe.

⁵⁰ Úwana peh morá kéro anínká wene pokatate Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh áníné arambehri aní apiwe wene púpeqté áhré kiraq auwowe.

⁵¹ Ahre kiraq auwowana Sísaga sensabé, Ai q míre. Túbáh agoro éna kiraq auwo aníné ahre táhtoque kaweratowe.

⁵² Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh kéreq Sarúsarama suwahpeqté ábóáwáh wéhreqka táhtoranehera utaq wega sensabé, Aneqsabé aebó aní táhtoráhnserah pokankakaq sahnkákáq íné meniraneheéq seo?

⁵³ Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq iteba míarautaq itega íné íre táhtotiarowe. Amahnága iteitene tánáhrárirana sunkíkírirabeqte sánsáknká aiq kiotaikire úwe.

*Pítaga, Íné Sísá íre tagaríóge ú ehwehne.
(Mátíyu 26.69-75; Máhka 14.66-72; Sóni 18.25-27)*

⁵⁴ Segá Sísá táhtoque meqmera kure se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure sega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahne nahtapeq kuwe.

⁵⁵ Mí matábúrácq ira parewe tútuue Pítaga mitaq kowéna tútuue míowe.

⁵⁶ Tútuue míowana ira kawerue téhrówana mibeqté árámbehri áhrárigá Píta ebitáwéna mahraréna, Mah anímé Sísaba mía míai aníne úwana

⁵⁷ Pítaga ahqáho éna wensabé, We íre tagaríóge úwe.

⁵⁸ Úwana mótaq tahnsa mó wehgá Píta tagéna wensabé, Are moq mi kahnáh aní móne úwana Pítaga, Íné írakaumo úwe.

⁵⁹ Anehe mó wehgá págegeue mahraréna, Mah aní Kehrari marakórápéqté aní púana wereq mía míai aní míre úwana

⁶⁰ Pítaga wensabé, Arega irarénawe íné íre tagaríóge úwe. Pítaga mi ehwéh irarútaq kokórega ehwehnúwana

⁶¹ Sísaga pabeqme Píta tagówe. Tagówana Sísane ehweh ahrreraq matawéna iwíáhúwe. Mí ehwehnúmé, Kokórega ehwehnina inaraq arega íné íre tagaríóge apahtárorácq irariniewóne únsabe Pítaga iwíáhéna

⁶² kéirigue móbeq pokéna anotahtaq ibisówe.

*Sega Sísá áwíoqno ehwéhne.
(Mátíyu 26.67-68; Máhka 14.65)*

⁶³ Sísá auráq matió kega wensabé awiréh atera subiqmarówe.

⁶⁴ Segá ambantataté wene aura akariue táhrarera we subiqmarera kasenéra, Insega subiq marehro? Teio uwe.

⁶⁵ Teio éra sega wensabé áhnte íre kaweq ehwéhnatówe.

Wahnah kegá aboawah weh míórabeq Sísá ehweh ató ehwehne.

(Mátíyu 26.59-66; Máhka 14.55-64; Sóni 18.19-24)

⁶⁶ Ahbiahipeq Asiu kené aboawah wehwárinseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka momiwíuríowara Sísá meqmera mi kaunsíri kébá móátówe.

⁶⁷ Móátówara sega wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá áni omaq atowe. Arewé mi anípo? Pahsuqme teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga teiénaraqmé itega íre aiq pútare aintaneheqmóe.

⁶⁸ Ínéga itensabé kasenonaraqmé íre tenieneheqmóe.

⁶⁹ Wahtotaq tanáhráq íné wehukení úku anínká Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue mía míainauge úwe.

⁷⁰ Úwara sega wensabé, Are Manikáne ahninkáwábo kasenuwana wega sensabé, Itega aiq irarewe. Íné werahu mino úwara

⁷¹ seye náhenéra, Iteitega wene ehweh aiq ironayabé mó kegá kasenýabe anetaníbo uwe.

23

Páhirátiga wahnahnútaq sega Sísansabé ehweh ató ehwehne.

(Mátíyu 27.1-2,11-14; Máhka 15.1-5; Sóni 18.28-38)

¹ Minayabe Sísansabé ehweh ató kega we meqmera Páhirátiba kure

² mitaq mó ehwéh atera mahraréra, Iteruwahrah moke íre kaweraruaniééna péhe éhwéh síwáhnorire. Wega, Aroma kené wahnah aní Sísáhri táhkísi moné íre náwéro aitaráire. Wega, Íné Asiu ke kaweraranieéna su aní múge uraire. Íné anotah Wahnáh aní múge uraire ue ehweh atówe.

³ Ehweh atówana Páhirátiga Sísansabé, Arewé Asiu kené wahnahpo kasenúwana wega wensabé, Arega aiq iraréne úwana

⁴ Páhirátiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq momiwíuríó kereqsabé, Mah aniné ahbabáq íre ahteboge uwe.

⁵ Úwara sega págegeue mahraréra, Mi anínká síwáhnoréna pagu paguninsabé wene ehweh íráh kegá ahbabárorahi iwíáhowe. Téhwe Kehrari marákórápéq síwáhnoréna moke Súría marákórápéq síwáhnoréna amahnága mahtaq síwáhnorire uwe.

Sega Érótiga wahnahnútaq Sísansabé ehweh ató ehwehne.

⁶ Páhirátiga mi ehwéh irena sensabé, Mah aní Kehrari marákórápéqté ánípo kasenúwana,

⁷ Ee. We mibeqté áníne teawúwe. Páhirátiga mi ehwéh irena, Érótiwe mibeqté wáhnáhne iwíáhéna mi tanáhráq we moq Sarúsarama suwahpeq míonsabe Sísareq we ehweh ató kereq Érótiwa eqmaq suowe.

⁸ Érótiga Sísá ehweh mó tanáhráq mó tanáhrárué irena, Wega ótaq sansá miráina tagéyabe níre iwíáhéna íre wahto tanáhráq Sísá tagéyabe awahbéna sega Sísá meqmera sutaq wene arupipeq anotahtaq eyoyóúwe.

⁹ Wega Sísá áhntetaq kasenúwana íre ehwehnia peh ehiya míowe.

¹⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka mitaq iriwe méra Sísansabé págegeue ehweh atówe.

¹¹ Érótiwe wene sóntía kereqka Sísansabé awiréh atera abehq éhwéh atówe. Segá kaweq karósi Sísá suki atera eqmarówara Sísá meqmera Páhirátiba kouwekuwe.

¹² Nahomé Érótiwe Páhirátireqka seye abiahnsa aruqaruruye. Anehemé mi wehékáh insahwé ue míóye.

Páhirátiga, Sísá awankátaq táhparáhro ú ehwehne.

(Mátíyu 27.15-26; Máhka 15.6-15; Sóni 18.38-19.16)

¹³ Páhirátiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq mibeqté aboawah wehwárinseq míó kereqsabé, Íráhro éna

¹⁴ sensabé, Ínéba méatáh áninsábé ehweh ateq mahraréq, Wega péhe éhwéh síwáhnorire ewe. Itega irare atáh éhwéhnsabé ite miáhtaq kasenéna we íre ahbabáq anine iwíáhuge.

¹⁵ Érótiga moq wene ahbabáqsabe kasenué tagéna ahbabáq íre kéhre iwíáhíre. Mah anímé itega we subiq suahráhúna ahbabáq íre kéhre.

¹⁶ Minayabe áréti sahtaté subóro aritena anehe pugeq iníe úwe.

¹⁷ [Asiu kené sótaikú siahreraq ko tánáhráq Páhírátiga mó opéq mó opéue karábúsiipéqté peh morá áni pugeq suaq pugeq suarúwe.]

¹⁸ Páhírátiga Sísá pugeqiníe úwara ómi míó kega ehweh kikiréra, Ahqáho. Sísá subiq sue Párehba pugeqio uwe.

¹⁹ Párehbareq Aroma kereq ebhutaq wega mó aní subiq suonsabe Aroma kegá we karábúsiipéq móátówe.

²⁰ Páhírátiga, Sísá pugeq auwanuage íwiáhéna míó keyabé, Párehba íre pugeqiníe. Sísá pugeqiníe úwara

²¹ sega anotah ehwéhnaaéra, Ahqáho. Awankátaq táhpawe subiq suo. Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

²² Páhírátiga sensabé anehe mó kasenína, Aneqsabébo? We aneq ahbabáriro? We subiq suahráhuana ahbábáq íre kéhre. Íre kéh púaq áréti sahtáté subóro aritena anehe pugeq iníe úwe.

²³ Úwara sega mi ehwéhnsabé anotahtaq ahqáho atera anotah ehwéhnera, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe. Sene ehwehnka Páhírátine ehweh kiotaikúwe.

²⁴ Minayabe Páhírátiga sensabé, Itega irarenserah mirainie úwe.

²⁵ Aroma kereq ebéhu anínká mó aní subiq suonsabe sóntía kegá karábúsiipéq móátó aní pugeq auwowe. Pugeq auwena Sísá awankátaq táhpawe subiq suo irare kegá sene íwiáh sansa miraiqeheéna sóntía kebá móatowe.

Sísá awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Mátíyu 27.32-44; Máhka 15.21-32; Sóni 19.17-27)

²⁶ Sóntía kegá Sísá meqmera pokuwana ahtapeq piehgiú aní, Sáiríni marákórápéqté áni wenáwiq Sáimóni, sure Sarúsarama suwahpeq pokinaúwe. Pokinaúwara sega we saiqnatera Sísá táhparéhra awánká we abaq atera, Sísá kéro atówe.

²⁷ Áhnte kegá sinehe kure mibeqté íninsónká Sísansabé arutaboírera íbisowe.

²⁸ Minayabe Sísaga pabeqme sensabé, Ínénsabe íre íbisahro. Itereq itene animárinseqsabé íbisahro.

²⁹ Mókake Sarúsarama suwahpeqte ké kamah ariéna tanáhráq sega mahraréra, Orahinínsómé, inahunahní íre maqmiáh íninsómé, náh íre nárié íninsómé, sega íwiáh íwiáhigehe írarigehe.

³⁰ Mi tanáhráq, Mi kegá anotah sawéhwárínkáqáq pehgáriq sawéhwárínkáqáqsabé, Ite apubúue pukonehboq me mewe ite akariúno igehe. *(Hosea 10.8)*

³¹ Íné o awánká tahnsa míahnara sega íné miraonehera onsabé mókakewe ite ehyatia awánká tahnsa miéhra puara mó kegá aneq miraoneherabo úwe.

³² Sóntía kegá ahbabáq anité Sísareq subiq suaneheéra meriqmera kuwe.

³³ Segá sáwéh áwiq Ayahqno Tánúnsutapéq kíútaq mitaq Sísá awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigáratáq subiqmarue táhparera awánká pankeqme marakóipeq pearówe. Ahbabáq anité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

³⁴ Pearówana Sísaga púrerue mahraréna, Nániboo, mah kegá mirao naneq sega íre ahte-bahwe. Minayabe mi ahbábáqsabé íre íwiáhúno úwe.

Sóntía kegá, Wene korósi insega meyanabomo éra saraqmianeheéra káhsie saraqme meyówe.

³⁵ Mitaq momiwíu kegá iriwe awahnkanuwara Asiu kené wahnahmarínká Sísansabé awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kawerarítáaire. We wehuke merirena Manikáne arambehri mirainkeheéna omaq atéh áninínaraqmé wewe moq kawerarahráhire uwe.

³⁶ Sóntía kegá moq awiréh atera weba séra kítabeh nahniáq sérá ano pankeqme awera, Náhno éra

³⁷ arewe aiq pútaq Asiu kené Wahnah aníninaraqmé arerene anonka kawerúno uwe.

³⁸ Kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobórahpeq awankátaq táhparówe. Mí sehiránká mahraréna, Mah animé Asiu kené Wahnahne úwe.

³⁹ Awankátaq táhparó ahbábáq ánínká moq Sísansabé awiréh atena, Arewe Manikánka omaq ato anípo? We inaraqmé arere séhréhé íte moq séhréhé aito úwe.

⁴⁰ Séhréhé aito úwana mó ahbábáq ánínká ebeg írarú aninsabé ehweh atena, Arewe Manikánsabe íre áhreoño? Segá ite awankátaq táhpawe subiq súáhro aítáhwe.

⁴¹ Arereq ínereqme ahbabáq anité púara iubówe. Mí animé we íre ahbabáq aninirawwe pehipi subiq súáhwe éna

⁴² Sísansabé, Sísao, arega wahnahninagake ínénsabe ahreraq matiahno úwe.

⁴³ Úwana Sísaga wensabé, Teawiníboq írátíahno. Iboramé Manikáne kaweq matábúrápéq ínéreq míankehe úwe.

Sísa pukú ehwehne.

(Mátíyu 27.45-56; Máhka 15.33-41; Sóni 19.28-30)

⁴⁴ Wéhékáhnabubu moke mah marákó márakó sunkíkíragúwana ío tunsorerutaqkákáq peh sunkíkíratíowana

⁴⁵ pópoqnah mi tanáhráq íre téhrówe. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté páráhnekéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe.

⁴⁶ Sísaga anotahtaq mahraréna, Nániboo, néniwa arene ayahpi máróge éna putiowe.

⁴⁷ Putiowana sóntia kené kíápéténiga tagéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atena mahraréna, Mah anímé íre ahabária peh kaweqtaq míéh áníne úwe.

⁴⁸ Úwara mitaq taganehéera awahnkanu kegá we putio tagéra sene sirupipeq umeh agúwara mitaq suera sene nahtapec abae aguwe.

⁴⁹ Moke Sísane iyahnaboreq Kehrari marákórápéqté we kéro ininsónseqka moberue iriwe méra moke minawari tagowe.

Sísane anonka maisé onápipéq maisaró ehwehne.

(Mátíyu 27.57-61; Máhka 15.42-47; Sóni 19.38-42)

⁵⁰ Súría marákórápéq Árimátéa suwahpeqte wéh wenáwíq Sósépa míowe. We aboawah wehéna kaweqtaq mía míáuwe.

⁵¹ Mó abóawáh wéhwárinká, Sísá subiq suo atótaq wega íre kowe aritowe. Manikánka wahnah wahnahni tanáhráq áwénunue taga tagaúwe.

⁵² Wega Páhirátiba kure wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwana kowe atowana

⁵³ Sóséparehga Sísane anonka kiwewe marakóraq márumarera íre wahto taberábe ambántáipéq úbíqme mewera ubusa onápipéq mómaisarówe. Mitaq mó aní íre maisia peh o oná kowe.

⁵⁴ Táhutahuq kaweré tanáhráq pehnkínáútaq Asiu kené ahrena ahrena wehekáh sinaútaq maisarówe.

⁵⁵ Kehrari marákórápéqté Sísareq su inínsónká Sósépareh kérirera mi oná tagéra Sísá mitaq maisaró tagowe.

⁵⁶ Tagéra mitaq suera se káurabeq kure kaweq kunkúni naneqkákáq wériakákáq kawer- arówe. Mósísine ehwehnka irarúnserah sega ahrena ahrena wehekáh túbáh aguwe.

24

(Mátíyu 28.1-10; Máhka 16.1-8; Sóni 20.1-10)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwara ahbiahipecq ío kiembogútaq mi inínsónká kaweq kunkúni naneq mewera Sísá maisaróabeq pokuwe.

² Wahtotaq kutaq óna méhpeh paqmáro ebáh móbeq kowara tagéra

³ ónapipéq kibekue tagowana sene Wahnah Sísane anonka íre kowara tagowe.

⁴ Tagéra sirupipeq iwíáh kikiruwara anotah tehró ambántánkákáq ánité abóraragéra mitaq iriwe míoyara tagowe.

⁵ Tagéra mi inínsónká anotah ahréera marakóipeq káuqmunuríowara ábóraraguya anitégá wensabé, Pusa aní matorabeqme aneqsabé oga míéh ánínsábé kabaroo?

⁶ We irigi puana mahtaq íre míéhre. We Kehrari marákórápéq miaraitaq teiátái ehwéh iwíáhue tagahro.

⁷ Wega mitaq ména mahraréna, Sega íné wehukení úku aní ahabábáq keba móintehrara awankátaq táhpawe nubiéq suehrana apahtórórácq iriwe oganúq intankéhe uraire uye.

⁸ Uyara mi inínsónká wene ehweh siahrreraq matawéra

⁹ maisaróabeqte kouwekue airápété morá we kéro kereq mó kereqsabé moke koreríúwe.

¹⁰ Mi inínsómé, apahq ínitó siwíqme Sóánawe, Mágara suwahpeqte íni wenáwíq Máhriawe, mó Máhria we Sémisine anowae. Sereq mó inínsónseqka mi ehwéh eqmaro ke teríúwara

¹¹ sega iwíáhéra, Mi inínsónká irare ehwéhmé peh múguwahgu ehwéhne éra íre aiq pútare arítówe.

¹² [Pítaga mi ehwéh irena pehbeheráh maisaróabeq pokue káuqmunue mitaq tagówana peh maisaró ambántámári mitaq kowana tagéna kaurabeq kouwekue wene arupipeq iwíáh kikirue tagówe.]

Sísa kéroya ánitégá ahtapecq Sísá tagoya ehwéhne.

(Máhka 16.12-13)

¹³ Mi inínsónká maisaróabeq pokuro wehekáhmé mó weh anitégá Sarúsarama suwahpecq suera íre wahtotaq 11kírómíta Éméása suwahpecq koyehe éra

¹⁴ Sísaga púkú ehwehnsábé iwíáhéra iraruye.

¹⁵ Mi anitégá ahtapeq nogera ehweh iraruyataq Sísaga sinehe kure moráráq nogúwe.

¹⁶ Segaga we tagéra sirupipeq Sísaga wire íwíáh íre orahuye.

¹⁷ Íre orahuyana wega sensabé, Aneq ehwéh mirareyo úwara sega mitaq kowéra sirupipeq umehúnsabe abiah máróye.

¹⁸ Mó morá aní wenáwíq Kíópaga Sísansabé, Mah tanáhráq áhnte kegá Sarúsarama suwahpeq sure miahnah arebataq mirauro naneq íre ahtebahno kasenúwana

¹⁹ Sísaga sensabé, Aneq mirauro naneqpo úwe.

Úwara sega wensabé, Sísaga Néhsara suwahpeqte aní éhwehne éra we Manikáne ehweh irarurai aní ména págege sansánéna págegeue íwáhnorurai puaq Manikánseq ite Asiu kereqka págege aní míre atáráúne.

²⁰ Iteribo iteruwah wehwárinseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka subiq súáhro arito urowara awankátaq táhpawe subiq sutowe.

²¹ Íre subiq sutotaq itega iwíáhéq, Wega ite Ísara ke kaweraitankéhe iwíáhuraune. Subiq sutotaqté ibora apahsoq kire.

²² Iteruwahrah inínsónká miraonsabé áhtenéwone. Segaga ahbiahipeq we maisatorabeg koragéra,

²³ Wene anonka mitaq íre kéhre ewe. Segaga iteba kouweéwótaq mahraréra, Maisatotaq iteyuwanka tagehtaq íopeqte anité tagóne. Mi anitégá itensabé, We aiq oga miéhre teieye ewe.

²⁴ Minayabe mó iteruwahrah kegá koragéra mi inínsónká irarensrah tagéra pusa áníné anonka íre tagahwe uye.

²⁵ Mi anitégá mi ehwéh teawúyana Sísaga sensabé, Itewe múguwahgu iwíáhóye. Manikáne ehweh iraru kegá teié éhwéhnsábé íre apubúue aiq pútare aritoye.

²⁶ Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra, Wehuke merirena kaweriritankeheéna Manikánka omaq ato aní ebeq anotah érué pukéna anehemé téhráhnarabeg kinkéhe uwe. Minayabe ite íre ahtebehyo? Íre ahtebehyo éna Manikáne púkuipeqté éhwéh síwáhnorúwe.

²⁷ We púkú ehwehnsábé Mósísaga sehgióro ú ehwehnsábé Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwehnsábé ebeq síwáhnoréna anehe moke mó púkúipeqté éhwéh síwáhnorue teriwe.

²⁸ Mi anitégá pokoyeherauya ke suwahpeq wahtotaq kuyataq Sísaga mi anité suena móbeq pokinaútaq

²⁹ segaga we saiqnatera wensabé, Penkinainsabé itereq kaenéhe. Itereq kaenéhe uyana wega kowe éna nahtapeq kérirowe.

³⁰ Segaga táhutahuronehéra moráráq tútuue míówe. Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena páréti keqme náriuwe.

³¹ Náriuwara segaga, We Sísaga wire íwíáhyana Sísawe tabanagúwe.

³² Tabanagúwara seye náhenéra, Itega ahtapeq súnaraq wega Manikáne ehweh teiena íwáhnoritaq itene irupipeq áhnte eyóyéwéhre uye.

³³ Segaga apubúue irigue Sarúsarama suwahpeq kouwekéra airápété morá we kéro kereq momiwíurío kereq tagoyara

³⁴ segaga mi anitéyábé, Itene Wahnah aiq pútaq iriwe oganúkire. Oganúkiranja Sáimóniga aiq tagehre uwe.

³⁵ Aiq tagehre uwara mi anitégá ahtapeq kutaq irarú ehweh teriúye. Teriéra, Páréti keqme náriutaq itega, Sísaga wire úye teriúye.

Sísaga ábóraragúwara we kéro kega we tago ehwéhne.

(Mátíyu 28.16-20; Máhka 16.14-18; Sóni 20.19-23)

³⁶ We kéro kega mi ehwehnsábé ehwehnutaq Sísaga seba ákáhpi seiriwe ména [sensabé, Pehwehribeq miáhro úwara]

³⁷ segaga anotah ahréera, We wahnsa wire íwíáhuwana

³⁸ wega sensabé, Aneqsabé áhreo? Irupipeqmé aneqsabé iwíáh kikiroo?

³⁹ Iné wire ahtebagehboq niyahnkarakákáq nigáránkákáq tagahro. Wahnsawé íre anonkankakákáq ayahnsankakaq ánine.

⁴⁰ [Iné wire ahtebagehboq iné sosanoro éna wene ayahnkarakákáq aigáránkákáq sokigi ariuwe.]

⁴¹ Sokigi ariuwara áhtenéra iwíáh íwíáhéra Sísaga oga míonsabe íre aiq pútare atahráhuwana wega sensabé, Táhutahuq mahtaq kehro úwara

⁴² segaga tira páh áwúwana

⁴³ mewena segaga tagotaq nówe.

Manikáne Awanka iteba tuinkéhe ú ehwehne.

⁴⁴ Sísaga we kéro keyabé, Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwehnikakáq púkuipéqté ígónkónkákáq íné éhwehme aiq pútaraginawire. Menah iteba míá míaúrautaq mína teiátáuge úwe.

⁴⁵ Teiátáuge éna Manikáne ehweh kawerue irageheéna ahtebé iwíáh aritena

⁴⁶ sensabé, Manikáne ehwehniká mahraréna, Manikánka wehuke merirena kaweriniééna omaq ato anímé ebeq anotahtaq érué pukínana apahtárórác iriwe oganúq atankéhe ire úwe.

⁴⁷ Sísaga mó mahraréna, Wene púkuga mó mahraréna, Wenáwírue Manikánka kaweraritéh éhwéh ebeq Sarúsarama suwahpeq koreriera anehe mah kehíná kéhíná korerigéhe. Mi ehwéh irera sene ahbabáq súáh kéwé Manikánka kaweraritankéhe ire úwe.

⁴⁸ Sísaga mó mahraréna, Mi sehiránká aiq pútaragínaq tagagehe.

⁴⁹ Manikánka itensabé, Néniwa eqmaraníe uraire. Ínéga kieqmarahnana iteba tuinkéhe. Mahta q iteruwahpeq méq áwénunoro. Wega iteba tuena págege aitankéhe úwe.

Manikánka Sísá íópeq tumeró ehwehne.

(Máhka 16.19-20; Eqmaro 1.9-12)

⁵⁰ Sísaga we kéro ke meriqmena Sarúsarama suwahpeq suena wahtotaq Pétáni suwahpeq kiuwe. Mitaq kowéna wene ayahnkara pankeqme Manikánsabe, Mah ke kawerarito úwe.

⁵¹ Kawerarito éna se suowana Manikánka we íópeq tumerowe.

⁵² [Íópipeq móatowara tago kegá Sísansabé sirehunserarác méra iwíáh íwíáh atera] sirupipeq anotahtaq eyoyóuwara Sarúsarama suwahpeq kouwekuwe.

⁵³ Kouwekéra Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kibekéra mitaq Manikánsabe iwíáh íwíáh ata atauwe.

Sóni Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sóniwe téh pah meyo arámbéhríuwana anehe Sísaga we omaq atowana wega pah mewe arámbéhrí suena Sísá kérowe. Mátíyureh Máhkareh Árukarehga sene púku ebeq sehiranuwana anehe Sóniga mah pukú sehiranúwe. Sísaga miráú arámbéhríyábé Sóniga peh ákáhtaq sehiranéna peh Sísaga síwáhnorú ehwéhnsábé áhnte sehiranúwe. Ítega mah pukú sáhnsáhíratag Sísaga ite kaweraitankeheéna Maniká Wenaboga we marakóipeq eqmarowe ue ahtebagehe. Sísawe Maniká miéhrabeqte áhne webataq wega ite oganúq itahráhi aníne ue ahtebagehe. Mah kehiná kéhínánká mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atageheéna Sóniga sehiranúwe.

Sóniga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Manikáne Ehwehnka wehukení úku ehwehne.

¹ Áwahewé Manikáne Ehweh[†] ména we Maniká Iteriboba ména Maniká míowe.
² Naho naho téhwe wereq Maniká Iteriboreq moráráq míóye.
³ Mah Ehwehnká moke ménsámehnsánkakaq ménkámehnkánkakaq wehukeakáq mirarowe. Pehipi íre kowe. Mó anínká íre mirarowana peh webataq wega moke mirarowe.
⁴ We oga mía míai aní púana we wehuke miáhrabeq téhrehnka inserahni aní míre.
⁵ Sunkíkírirabeq kánéqka téhrehnserah wega wehukega ahbabárorabeq kaweqtaq mía míaire. Sunkíkírínka kánéq íre puinsuahráhire. Mina inserah sene ahbabáronka wene kaweq arámbéhrí íre sabiruahráhowe.

⁶ Manikánka wehukení wenáwíq Sóni eqmarowe.[†]
⁷ Mó ke ehweh terinkeheéna eqmarowe. Kaweq arámbéhrí aní téhrehnka inserahni anínsábé terinkeheéna eqmarowe. Téhrehnka inserahni anínsábé ómiga aiq pútare atageheéna teriwe.

⁸ Sóniwe we íre mi aní míowe. Téhrehnka inserahni anínsábé terinieéna Sóniga súwe.
⁹ Ómi kegá tagageheéna téhrehnka inserahni aní marakóipeq tumíowe.
¹⁰ Mah marákó marákó miraro anínká mah marakóipéq tumíowara míó kega we íre tagaríówe.

¹¹ Wenawahrahba súwara sega we íre semehwehwe kaweria peh áwé tagarúówe.
¹² Peh morá Sísansabé aiq pútare atera áhrabo kegá Manikáne animári úku úkuowe.
¹³ Íre iteinoibone korahq itene inonkapipéq kéh púaq Manikáne animári míone. Íre iteitene iwíáhga Manikáne animári míone. Íre iteriborehga maqmaranéhe iwíáhonka Manikáne animári míone. Írakaumo. Peh morá Manikánka oganúq itéhraq wene animári míone.
¹⁴ Manikáne Ehwehnka wehukení úkue iteba tumíowe. We aiq pútari aní ména itensabé anotah arútábóirre. Wenaboga webataq wenahni téhreh naneqkakáq págegeakáq atowaq tagaraune.

¹⁵ Sóniga Sísá sinaú ehweh teiena, Itensabé teiewómé mah anínsábé teiewóge. Íné íre míáhwataq we mía míau aní púana inehe si animé íné kiotaigme aní mía míaire úwe.

¹⁶ Wene arupipeq peh kaweq iwíáhi aní púana itensabé arutaboírre itene íruripeq eyoyó aitéhre.

¹⁷ Manikánka sehgióro ú ehweh Mósísiga teiuwana Sísá Karáhé tuména itensabé arutaboiraitena aiq pútaq ehwéh teíre.

¹⁸ Íuranka Maniká Iteribo íre tagahrahune. Peh morá wenahni abowáreq mía míai anínká abowáné sánsá tei teinire.

Sóni wání meri merinú aniné ehwehne.

(Mátíyu 3.1-12; Máhka 1.7-8; Áruka 3.15-17)

¹⁹ Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Áríwái kereqsabé, Sóni kogasenoro éra eqmaq súówe. Eqmaq súówara Sóniba séra kasenéra, Are insebo uwe.

²⁰ Are insebo ue kasenuwana Sóniga pahsuqme teriwe. Pahsuqme teriena, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá aní omaq atowe. Ínéwé íre mi aní úge úwe.

²¹ Úwara sega wensabé, Árahinsabébo? Are insebo? Are Manikáne ehweh irarú aní wenáwíq Éráísabo uwana Sóniga, Írakaumo úwe. Írakaumo úwara, Are áwénunúna aní, Manikáne ehweh iraréna anípo uwana, Írakaumo úwe.

* 1:1: Ehwehne Sísá Karáhé. † 1:6: Mah Soníwé we íre mah pukú sehiranú anine. We wání meri merinú aní míowana mah pukú sehiranú animé we mó Soní wíre.

²² Írakaumo úwara sega wensabé mó kasenéra, Are insebo? Ite eqmaq íúwéhnrabeq ehweh terienéhoq teio. Arewé aneq aní múge íwíáhono uwe.

²³ Úwana Sóniga sensabé, Áísáíaga naho mirarúnerah íné uworapeqté sawai sawai aní múge. Wahnah sína ahmé obaríráhro u aní múge úwe. (Aisaia 40.3)

²⁴ Péhrasi kegá eqmaq súwara su kegá Sóninsabé mó kasenéra,

²⁵ Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá aní omaq atowe. Arewé íre mi aní móne. Arewé íre Éráisa wone. Arewé íre áwénunúna aní, Manikáne ehweh irari aní móne. Minayabe árahinsabé wání meri merinono uwe.

²⁶ Úwana Sóniga sensabé, Ínéga peh wání meriú aní múge. Inehe si aní, itega íre tagariáh anímé ite miáhpi ákáhpi iriwe miéhre.

²⁷ Inehe si anímé anotah anínéna íné kiotaigme aní míre. Minayabe íné inehe si aníné sú nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge.[‡]

²⁸ Marakó áwíq Pétánie. Mí marakórác Sorana aroipéq seberaebéq kéhrana Sóniga mitaq wání meriena mí ehweh teriuwe.

Sísawe Manikáne Sipisípiq Áráh q tahnsa aní míre i ehwéhne.

²⁹ Ahbiah tahnsá Sísaga Sóniba súwana tagéna mahraréna, Tagariáhro. Manikáne Sipisípiq Áráh qka mah kehíná kehínáné ahabábq meyan kéhe.

³⁰ Mah anínsabé teiewarauge. Íné íre miáh wataq we mía míau aní púana inehe si aní íné kiotaigme aní mía míaire.

³¹ Ínéwé we mía míai aníne ue íre tagariarauge. Ísara kegá we mía míai aníne ue tagariageheéna wání meri merinuge úwe.

³² Sóniga mó mahraréna, Manikáne Awanka tune kiboki táhnsánuena weba márunsurahurairana tagarauge.

³³ Téhwe ínéga we íre niahtebarauge. Ínéga wání meri merininkeheéna eqmaq núwátái aninká teniëna, Manikáne Awanka weba tumíarai aninká wewega Manikáne Awa inkéhe uraire.

³⁴ Íné mina aiq tagéna teiúge. We Manikáne ahninkáwá wíre úwe.

Apahránitógá Sísá kéro ehwehne.

³⁵ Ahrina tahnsá Sónireq we kéroya anitéreq mó iriwe míowe.

³⁶ Sísá noguwana Sóniga tagéna mahraréna, Tagariáh tao. We Manikáne Sipisípiq Áráh q míre úwe.

³⁷ Úwara Sóni kéroya anitégá wene ehweh irera Sóni auwera Sísá kéroye.

³⁸ Sísá kéroya wega pabeqme se tagéna sensabé, Aneq sahroyo úwe. Aneq sahroyo úwara sega wensabé Árábaío, are ahbeq kaegaeono uye. Mí áwíq Árábaíwé áwahewé Íwáhnoraníne.

³⁹ Uyana wega sensabé, Seragahtao úwara sega we kéréra Sísá kaegaeúrabeq tagoye. Íó tunsorerutag sega weba mitaq míoye.

⁴⁰ Sónine ehweh irera se Sísá kéroya anité mó aní áwíq Ehntarue. We Sáimóni Pítane ábákawae.

⁴¹ Ehntaruga mitaq auwena wenawah Píta anebahréna tagéna wensabé, Manikánka omaq ato anímé Mésáía miéhrana aiq tagoge úwe. Mésáíawe áwahewé ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní míre.[§]

⁴² Aiq tagoge éna wenawah meqmëna Sísaba móatowe. Sísaga Píta ebitáwëna wensabé, Are Sáimónie. Are Sónine ahninkáwá wóne. Mó kegá mó áwíq Sipásie áwiratagehe úwe. Sipásiwe Pítawe peh morá éhwéhnéna áwahewé ebah míre.

Sísaga Pírípíreq Nátáníéreq síáhrabú ehwehne.

⁴³ Mó ahrina tahnsá Sísaga íwíáhéna, Íné Kehrari marakórápéq pokinie íwíáhéna wehukeni wenáwíq Pírípi tagéna wensabé, Séniro úwe.

⁴⁴ Pírípiwe Pétásáira suwahpeqte aníne. Ehntarureq Pítareq moq mibeqté anitée.

⁴⁵ Pírípiga Nátáníéri koragëna wensabé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnká tei teinu anímé Manikáne ehweh iraru kega sehiranue tei teinu anímé miéhraq tagóne. We Sósépane ahninkáwáe. We Néhsara suwahpeqte aní wenáwíq Sísae úwe.

⁴⁶ Úwana Nátáníériga wensabé kasenéra, Néhsara suwahpeqte kaweq anímé serahiro úwana Pírípiga wensabé, Seragáhno úwe.

⁴⁷ Nátáníériga Sísaba súwana we tagéna mahraréna, We aiq pútaq kaweq Ísara aníne. Wene arupipeq íre péhe íwíáhi aníne úwe.

[‡] 1:27: Máhka 1.7 aigarápéqté éhwéh tagáhno. [§] 1:41: Mésáíawe Karáhéwé morá áwíq míre. Karáhénsabe éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé “Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

⁴⁸ Úwana Nátáníériga Sísansabé, Arewé árahue íné tagariahno úwana Sísaga wensabé, Pírípiga arensabé íre áhrabirana tagoge. Are awanká nona míahnana tagoge úwe.

⁴⁹ Úwana Nátáníériga Sísansabé, Íwáhnoraníno, are Manikáne ahninkáwá wóne. Are Ísara kené anotah wahnáh ání móne úwe.

⁵⁰ Úwana Sísaga wensabé, Are awanká nona míahnana tagoge teawu púah aiq pútare aintahno? Pehgárig otáq sánsá amahnága mirauge. Mókake anotah otáq sánsá tagankehe úwe.

⁵¹ Sísaga wensabé mó mahraréna, Kawerue írátiahno. Mókake íopeq sawekínaraq tagankehe. Íopeq sawekínaraq Maniká míéhrabeq íopeqté kégá íné wehukení úku anipá we kiotaiq we tuotairira tagankehe úwe.

2

Wáninka náhníaq sera ano úkú ehwehne.

¹ Ahrina tahnsá Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq pahuwirarítórabéq taganieéna Sísane anowa mitaq míowe.

² Sísareq ite we kérahwána kereqsabé, Pauarítáhrabéq tagagehboq máhoro úwaq sewane.

³ Mibeqté náhníaq sera ano parabagútaq Sísane anowagá wensabé, Sera ano aiq parabagire úwe.

⁴ Úwana Sísaga wensabé, Minawé íre itereq wehgaq mire. Ínéga ótaq sansá mirau tanáhráq íre suríéhre úwe.

⁵ Úwana Sísane anowagá arambehri keyábé, Wega miraoro ína ehwéh kawerue sehgióro úwe.

⁶ Abapete morá wání antéhyá mitaq kowe. Anotah antéhyámári kéna Asiu kegá sene pabeq pabeq sansa míraigeheéna mitaq kowe.

⁷ Sísaga sensabé, Antehyamáripépéq wání obenkíq máráho úwara obenkíq márové.

⁸ Obenkíq márována Sísaga sensabé, Uwe táhutihúq wahnáh mewe móáwéro úwana wáninka náhníaq sera ano úkúwe.

⁹ Sega uwera mewera móáwúwana táhutihúq wahnáhnká mi será ano nawe tagéna áhtenúwe. Wání antéhyá obenkíq márovátaq táhutihúq wahnáhnká íre tagariowara peh morá arambehri kegá tagariówe.

Táhutihúq wahnáhnká náhníaq sera ano nawe tagéna o menáhwé áhrabúwe.

¹⁰ Áhrabéna wensabé, Kiraboo kene sánsámé sene kaweq nahníaq sera ano ebeq nárigéhe. Nehra kegá siyahbankirahnararaq íre tei será ano nárigéhe. Arega mína onserah íre miraóne. Arega áhnte tei será ano matawé anehe náiene úwe.

¹¹ Minawé Sísaga ebeqte ótaq sánsá Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq miraúwe. Wega ótaq sansá miraúwara míó kega tagéra áhtenuwe. Mitaq ite we kérahwána kegá wensabé aiq pútare atahwáne.

¹² Sísareq wenanoreq wenábáqmarinseq ite we kérahwána kereqka mitaq sueq Kápénééama suwahpeq pokue táhmaro wehekáh mitaq kowíahwane.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwehne.

(Mátíyu 21.12-13; Máhka 11.15-17; Áruká 19.45-46)

¹³ Ite Asiu kené sótaikú iahreraraq ko tánáhráq wahtotarútaq Sísaga Sarúsarama suwahpeq kiuwe.

¹⁴ Kiena Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wiráipépéq kibekúwara sipisípiqkakáq káhoakáq kibokiakaq móneakáq paiqnanánu ke tútuue míówe.

¹⁵ Tútuue míowána Sísaga susa náhgáqtáté pawa kírawe mi nahgáqtáté moke paiqmáro keakáq sene ménkámehnkánkakaq máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené móne paentáruena sene wéhuwehu tahbéwári pioruowe.

¹⁶ Pioruena pina paiqmáro keyabé, Mínawari mewe móáráhro éna Nánibone nahtaapeqté mátábúrápéq paiqnanániyeho úwe.

¹⁷ Úwaq ite we kérahwána kegá minawarí tagéq Manikáne sehira iahreraraq kowe. Mi sehiránká mahraréna, Arene nahnsabe anotahtaq iwíáh iwíáhéna peh kawetaq kankeheéna págege sansá mirauge
(Buk Song 69.9)

Apahtáróraraq mó pearaníe ú ehwehne.

¹⁸ Asiu kegá Sísansabé, Árahinsabé kaqsuahno? Arega kaqsuahnayabé ótaq sansá sokigi aio uwe.

¹⁹ Úwana Sísaga sensabé, Mah nah Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh nah sokoruehrana ínéga apahtáróraraq mó pearaníe úwe.

²⁰ Úwara Asiu kegá wensabé, Mah nah pe arámbéhríwé áhnte opéq 48 opéq arambehriue pearówe. Arega peh apahtáro wéhékáhmé árahue pearanibo uwe.

²¹ Sísaga íre nahnuransabé peh wene anonkansabé irarúwe.

²² Sísá pukúwana oganúq atotaq ite we kérahwána kegá mi ehwéh iahreraq matiahwane. Iahreraq matiahwanayabé itega Manikáne sehirankakaq Sísaga teiu ehwéhnikákáqsábé aiq pútare aritahwáne.

Sísaga ómi kené iwíáh tagariéhre i ehwéhne.

²³ Ite Asiu kené sótaikú iahreraq ko táhútáhúq tánáhráq Sísaga Sarúsarama suwahpeq míotwe. Míotaq wega ótaq sansá miraúnsabe áhnte kegá wensabé aiq pútare atówe.

²⁴ Sísaga ómi mi kehináné sirupipeq tagario púana sensabé íre aiq pútare aritowe.

²⁵ Mó kegá Sísá íre teawúwana peh wewega wehukene sirupipeq tagariowe.

3

Manikáne Awanka maqmaréhnsábé éhwéhne.

¹ Péhrasi aní wenáwiq Níkoríma anotah Asiu aní ména

² inokáhpeq Sísaba séna wensabé, Íwáhnoraníno, are Maniká miéhrabeqte aní móne. Ai q tagarióge. Arereq Manikánseq moráraq mía míaóya puah arega ótaq sansá miraóne úwe.

³ Úwana Sísaga wensabé, Kawerue írátiahno. Peh morá wenanoga maqmaréhnsábé íre awehraq kéhre. Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhi aní mónkakáq maqmarankéhe úwe.

⁴ Úwana Níkorímaga Sísansabé, Árahiro? Anonusa ániné anowagá mónkakáq íre maqmarahráhire. Wenanoga árahue mónkakáq maqmarankého úwe.

⁵ Úwana Sísaga wensabé, Kawerue írátiahno. Arenanoga maqatáráinsabé íre awehraq kéhre. Peh morá Manikáne Awanka maqmaréh ániná Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhire.

⁶ Wehukeníká peh mó áwáhu wehukení maqmarahráhire. Manikáne Awanka webataq o awá maqmarahráhire. Maqmarena inkéhe.

⁷ Arenanoga maqatáráinsabé íre awehraq kéhre. Peh morá Manikáne Awanka maqmaréh ániná Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhire teawúnsabé íre áhtenúno.

⁸ Sóiriqka pehipi sirah tagáhne. Sóiriq eheqte sirapómo? Eheq pokirapómo? Are íre tagariahne. Mina inserah Manikáne Awanka o awá maqmarena inkéhe úwe.

⁹ Úwana Níkorímaga Sísansabé, Minayabe árahiro

¹⁰ úwana Sísaga wensabé, Are Asiu ke síwáhnoróna aní móne. Minawé árahinsabé íre irahnó?

¹¹ Kawerue írátiahno. Íné író éhwéh iraréna íné tagonsabé teawúgah arega néne ehwehnsabé íre aiq pútare aintahne.

¹² Marakóipeqté teawú náneqmarí arega íre aiq pútare aintahnayabé Maniká miéhrabeqte éhwéh teawenah árahue aiq pútare aintaníbo?

¹³ Mó aninká Maniká miéhrabeq íre kíre. Peh morá wehukení úku aninká ínébataq mitaq mía míaéna marakóipeq tumíarage.

¹⁴ Mósísiga káhpahraté miraro wehe uworapeq awankátaq táhparena pankeqme pearonserah sega íné wehukení úku aní pankeragéhe.

¹⁵ Ínénsabe aiq pútare aintáh kéga oga mérapeq aiq awaq miáhwe úwe.

Sísansabé aiq pútare atáh keyábé éhwéhne.

¹⁶ Manikánka mah kehiná kéhínánsabé anotah arútábóiri puana webataq wenahni eqmarowe. Wenahninsabé aiq pútare atáh ké íre toráh agia peh oga mérapeq awaq mianehrawoe.

¹⁷ Wenahninká mah kehiná kéhíná ehweh aritankeheéna eqmaroo? Írakaumo. Mah kehiná kéhíná kaweraritankeheéna eqmarowe.

¹⁸ Manikánka wenahninsabé aiq pútare atáh ké íre ehweh aritéhre. Manikánka wenahninsabé íre aiq pútare atáh ké ehweh aritéhre. Webataq wenahninsabé íre aiq pútare atáh púana ehweh aritena anotah abíáhnsá arita aritaire.

¹⁹ Téhrénka inserahni aninká marakóipeq tumíowe. Mahbeqté kéga ahababáq aruqaruronsabé sunkíkirabeqsabé suwahbéna téhrerebeqsabé íre suwahbówe. Minayabe ehweh aritéhre.

²⁰ Ómi ahababáq kega téhrerebeqsabé suwahriehtsabé mitaq íre séyéowe. Mó kegá sene ahababáqmarí tagehoéra téhrerebeq íre séyéowe.

²¹ Peh kaweqtaq mía míaó kegá téhrerebeq séyéowe. Manikánka págege aritéhrara mirao arámbéhrí mó kegá tagageheéra téhrerebeq séyéowe.

Sóniga Sísá sína éhwéh pahsuo éhwéhne.

²² Sísareq ite we kérahwána kereqka Sarúsarama suwahpeq sueq Súría marákórápéq pokowane. Sísaga iteba mitaq ména mó ke wání meriuwe.

²³ Sóniga Serima suwahpeq wahtotaq Inona arahno korabeq míowara áhnte wání ko púara mó kegá mitaq suwana Sóniga wání meriuwe.

²⁴ Mi tanáhráq mó kegá Sóni íre karábúsiipéq móátówe.

²⁵ Asiu anínseq Sóni kéro kereqka wání sosue sansánsábé ehwehéra Sóniba suwe.

²⁶ Sóniba séra wensabé, Íwáhnoraníno, arereq Sorana aroiépéq seberaebéq mitaq teiátóna anímé wega mahtaq ména wání merírara ómiga are auwera weba pokowe uwe.

²⁷ Uwana Sóniga sensabé, Manikánka webataq itene arambehri tei teinire.

²⁸ Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá áni omaq atowe. Ínéwé íre mi aní úge teiátáu mino. Manikánka íné ebeq eqmaq núwátáire teiátáu mino.

²⁹ Ibehinínká wenawehqpa pokinserah amahnága ómiga Sísaba poku pokuowe. O menáhwéné iyahnabo anínká mitaq ména wene ehweh irena wene arupipeq eyoyóinserah amahnága ómiga íné nuera weba pokonsabé nirupipeq eyoyóire.

³⁰ We anotah aní úkinana íné pehgáriq aní úkono úwe.

³¹ Maniká míéhrabeqte tutai aní peh anotah aní ména moke mó ke kiotaikire. Marakóipeqte áni peh mahtaqte áni púana peh mahtaqte sánsánéna mahtaqte éhwéh tei teinire. Maniká míéhrabeqte tutai aní peh anotah aní ména moke mó ke kiotaikire.

³² We anotah aní ména wega tagariéh náneq írátíéh náneq ehwéh teiraq itega íre íráhwe.

³³ Wene ehweh kawerue írah kegá, Maniká aiq pútaq aní míre atáhwe.

³⁴ Manikánka eqmaro anínká Manikáne ehweh kawerue tei teinire. Manikáne Awanka weba mía míai puana peh kawerue tei teinire.

³⁵ Manikánka wenahninsábé arutaboíréná moke auráq matiahno atéhre.

³⁶ Wenahninsábé aiq pútare atáh kegá oga mérapeq aiq awaq miáhwe. Wenahniné sánsánsábé suwahrieh ke oga mérapeq íre awaq míowana Manikánka anotah abíáhnásá arita aritaire úwe.

4

Sísareq Sámária marákórápéqte ínínseq ehwehnuya ehwéhne.

¹ Mó kegá Péhrai keyábé, Peh táhmaro kegá Sóniba suwana wání meriátáire. Áhnte kegá Sísaba suwana wání meriátáire uwe.

² Írakaumo. Sísaga wání íre meriuweq peh morá ite we kérahwána kegá meriewáne.

³ Sísaga mi ehwéh irotaq wereq itereq Súría marákórápéq sueq Kehrari marákórápéq mónkakáq kouwekowane.

⁴ Itega Sámária marákó kótaikoneheowane.

⁵ Sámária marákó kótaikowanaraq Sáika suwahpeq koneheowane. Koneheowanaraq Sékópaga wenahni Sósépa awu marákórápéq kowane.

⁶ Sékópaga ubuqmaro matáipéqte wání mitaq kowe. Kowana Sísaga íre wahto nogu púana tawa tawanéna wéhékáhnabubu mitaq tútuue míowe.

⁷⁻⁸ Ite Sísá kérahwána kegá Sáika suwahpeq tóph sahq kowanaraq Sámária inínká wání sabatáhq úwe. Sísaga wensabé, Wání nánio úwana

⁹ Sámária inínká wensabé, Íné Sámária iní múge. Are Asiu aní miáhna puah aneqsabé wání nánio eno úwe. Sámária kegá néu antéhyápité Asiu kegá íre néunsabe kasenuwe.

¹⁰ Sísaga wensabé, Arega Manikánka aweráhi naneq íre tagariahne. Wání nánio teawú áni íre tagariahne. Arega tagariahnaq tahiri oga mé wání nánio ékana nájwú irino úwe.

¹¹ Úwana mi inínká wensabé, Mi matáipéqte wání íre wahto mire. Are antehya íre matiahne. Oga mé wanímé eheqte uwe nániníbo?

¹² Iteinhbú Sékópaga mi matáipéqte wání iuwe. Sékópareh karírónánínseq wene ménkámehnkámarínseqka mitaq nowe. Arega ínénsabe, Íné oga mé wání aweráhu aní múge ényabé arewe Sékópa kiotaiqme miáhna anípo úwe.

¹³ Úwana Sísaga wensabé, Mipéqte wání nehra ke mótaq mó tahbobóoneherawoe.

¹⁴ Náwéna wání nehnaq mó íre tahbobóinawire. Írakaumo. Náwéna wání nehnaq arupipeq oga mía mía aráhnó tahnsa tuerueinae úwe.

¹⁵ Úwana mi inínká peh mataipéqte wánínsábé wíre íwíáhéna wensabé, Mahtaq séyéyabe nuwahriehre. Mó tahbobóinehboq teniena wání nánio úwe.

¹⁶ Úwana Sísaga wensabé, Arenawehq koweqme setao úwe.

¹⁷ Úwana, Íné íre nánuwehqkakaq áni múge úwana Sísaga wensabé, Íné íre nánuwehqkakaq áni múge tenienayabé aiq pútaróne.

¹⁸ Arega mó weh mewe mipinsuq mó weh mewe mipinsurue moberíah wéh mewe sutona wino. Amahnága kérahna wehwé íre arenawehrurá míre. Minayabe aiq pútaróne úwe.

¹⁹ Úwana mi inínká wensabé, Are moke íné éhweh írátíahna puah íné iwíáhume are Manikáne ehweh iraréna aní móne.

²⁰ Itene igaqnaréhga mah sawéhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata atauwe. Arenanahbúréhga iwíáhéra, Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataoro ewe. Manikánsabe ahbeq iwíáh iwíáh atanéhnkono úwe.

²¹ Úwana Sísaga wensabé, Ai q pútare ainto. Mókakewe íre peh mi sawéhrápéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkákáq wehukega Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneherawoe.

²² Ite Sámária kegá iwíáh iwíáh atáh náneq íre írátíahwe. Ite kaweritahna aní Asiu aní púaq Asiu kegá iwíáh iwíáh aintáh aní tagaríahwe.

²³ Mókakeakáq amahnágaakáq Manikáne Awanka págege aritéh kegá aiq pútaq sansánéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atéhrrataq sebatag Iteribonsabé kawerue iwíáh iwíáh atáhwe. Iteriboga mina tahnsa ké wensabé iwíáh iwíáh atáhnásabé awahbehre.

²⁴ Maniká íre áúakaq anínéna peh Wenawanka mía máire. Minayabe kawerue iwíáh iwíáh atagéhboq iteiuwanka Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq aiq pútaq sansánoro úwe.

²⁵ Úwana mi inínká wensabé, Íné írátíomé ite meirena kaweritankeheéna Mésáía, Manikánka omaq ato anínká sinawire. We sínagake moke teinkéhe úwe.

²⁶ Úwana Sísaga wensabé, Arega iraréna anímé íné úge úwe.

²⁷ Úwaq ite Sísaga kérahwána kegá kouwekowane. Sísareq mi inínseqka ehwehnuyansabé áhtenowane. Áhtenéq Sísansabé, Árahono? Aneqsabé ehwehnoyo íre iraria peh ehiya míahwane.

²⁸ Mi inínká wene wání antehya mitaq marena wenawahpeq pokéna wenawahrahyabé,

²⁹ Máhoro. Peh morá aní íné íre tagarai anínká moke ínéga mirau naneqmarí pahqnúéhre. We seragahro. We Manikánka omaq ato anípomo. Seragahro úwe.

³⁰ Úwara sega sensuwahpeq suera Sísaba suwe.

³¹ Sámária kegá áhnhbórá sutaq ite Sísaga kérahwána kegá wensabé, Íwáhnoraníno, táhutahurúno ewanana

³² wega itensabé, Íné itega íre tagaríah táhútáhúq kéhre úwe.

³³ Úwaq iteite náhenéq, Mó anínká táhutahuq awirápómo ehmuníq éhmúníqtaq irarewane.

³⁴ Sísaga itensabé, Íné eqmaq núwátái aniné arambehriwe néne táhutahuq míre. Mina mirainauge.

³⁵ Itaréitaré ío parabagínaq onkiyonsá nera kéh tánáhráre iyeho. Amahnága tagaríahro. Onkiyonsá áhnte nera kéhnserah Maniká Iteribo íre tagaríah ké áhnte míáhwe.

³⁶ Onkiyonsá nera kéhrra mirauwíahnserah oga mérapeq wehuke mórítáhró. Móríteq oga mía apéq meyagéhe. Manikáne ehweh teri terino kereq wehuke mórítáh kéreqne irupipeq eyoyóinkehboq mórítáhró.

³⁷ Iteinahbúréhga mahraréra, Mó kegá ayu uqmatowara mó kegá onkiyonsá mirauwíahwe uwe. Mina unserah mó kegá Manikáne ehweh teri terinowara mó kegá wehuke meriqmera mórítáhró. Sega mahraru ehwéh aiq pútagire.

³⁸ Ínéreq mó kereqka Manikáne ehweh teri terinonaq ite wehuke meriqmeq Iteriboba mórítageheéna eqmaq úwóge. Teri terinúnayabé ite áhnte meriqmeq mórítagehé úwe.

³⁹ Mi inínká, Moke mirau naneqmarí teníre únsabe áhnte Sáika suwahpeqte Sámária kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴⁰ Ai q pútare atera Sísaba séra wensabé, Máho. Iteruwahpeq sewíahno uwana Sísaga téhtaréráq sensuwahpeq kowíowe.

⁴¹ Sísaga mitaq síwáhnorúnsabe áhnte mó kegá aiq pútare atówe.

⁴² Ai q pútare atera mi inínsabé, Íre peh morá arega teienayabé aiq pútare atone. Ite wene ehweh kawerue ironayabé wensabé aiq pútare atone. We aiq pútaq mah kehíná kéhíná meirena kaweritéh aní míre atone uwe.

Sísaga anotah wahnáhné ahninkáwá kawerato ehwéhne.

⁴³ Sísaga mitaq téhtaréráq ména suena Kehrari marákórápéq pokúwe.

⁴⁴ Sísaga naho mahraréna, Manikáne ehweh irari aní mó ke suwahpeqte kegá iwíáh iwíáh atáhwe. Peh morá wenawahraha wensabé íre iwíáh iwíáh atáhwe úwe.

⁴⁵ Sísaga Kehrari marákórápéq pokútaq mibeqté kegá eyoyóue mehweh atówe. Sega Sarúsarama suwahpeq táhutahuq notaq Sísaga mirau arámbéhrí aiq tagaríówe. Menah mirau arambéhrí tagaríó púra eyoyóue mehweh atówe.

⁴⁶ Sísaga Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq wánítate náhniáq sera ano mirarorabeq mónkakáq pokúwe. Kápénééma suwahpeqte wáhnáh wenawahpeq miwana wenahni anotah awáhréúwe.

⁴⁷ Mi wahnáh ánínká Sísaga Súría marákó suena Kehrari marákórápéq sire u ehwéh irena Sísaba pokue wensabé, Nénahni pukinaire. Arega nánuwahpeq segawerato éna pagu pagunúwe.

⁴⁸ Sísaga wensabé, Arega ótaq sansá tagéyabe awahbehre. Pehipi íre aiq pútare aintahne úwe.

⁴⁹ Úwana wega Sísansabé, Nénahni pukínehboq peheráh súno úwana

⁵⁰ Sísaga wensabé, Pokúno. Arenahni oga míanawire úwana mi wehgá Sísane ehwehnsabé aiq pútare atena pokúwe.

⁵¹ Ahbiah tahnsá wene nahtapeqsabé séwotaq wene arambehri kereq ahtapeq piehgiúwe. Segá wensabé, Arenahni kaweragirana oga míéhre teawúwe.

⁵² Teawúwana wega sensabé, Aneq tanáhráq kaweragiúro úwara segá wensabé, Inokáh tunsoreráitaq kaweraguraire uwe.

⁵³ Uwana abowágá iwíáhéna, Sísaga, Arenahni oga míanawire teniátái tanáhráq peh monseráh tánáhráre úwe. Minayabe moke mi karíronánínká Sísansabé aiq pútare atówe.

⁵⁴ Sísaga menah Súría marákó suena Kehrari marákórápéq séna anehe mi ótaq sánsá Kéána suwahpeq miraúwe.

5

Sísaga káwehu ayehráq awahre aní kawerato ehwéhne.

¹ Mó tanáhráq Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq táhutahuq norabeq Sísaga koraganieéna pokúwe.

² Sarúsarama suwahpeq kurirapéqté ónsá áwíq Sipisípiq Onsáe. Onsarapéqté kégéu ah ayehrápéq wání káwehu kowe. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehme mi kawéhu áwíqmé Pétésárae. Mi kawéhu ayehrápéq moberiáh atataia náhmáí kowe.

³ Mitaq áhnte awáhré ké íre sugia peh surahpeq míówe. Aigará soriqnahnu kereq aura pira kéreq ah íre nogoráhu kereq mitaq míówe.

⁴ [Maniká míéhrebeqte íopeqté ánínká mó tanáhráq mó tanáhráre mi wání áwíq áwíóruwe. Áwíq áwíóruítaq ebeq tu awáhré ániné anepeq wánínka tabagúwana wene awahre suansúá kaweragúwe. Minayabe áhnte awáhré kégá kaweraginkeheéra káwehu ahtáq sáhuriówe.]

⁵ Peh morá ánínká peh íregárita q opéq 38 opéq awahreúwe.

⁶ We surahpeq míowana tagéna we áhnte opéq awahreúme Sísaga tagariowe. Tagarawéna wensabé, Awaho aní méyabe awiro úwe.

⁷ Úwana mi anínká Sísansabé, Wánínka aroroitaq mó anínká wánípipeq íre meniqlmena márúníntéhre. Íné tue tueitaq mó anínká ebeq tubaiqme tubaiqmeowe úwe.

⁸ Úwana Sísaga wensabé, Iriqúno. Arene máhriq mewe pokúno úwana

⁹ we suansúá kaweragúwana kie irigie wene máhriq mewena pokúwe.

¹⁰ Minayabe Asiu kegá kawerato aninsabé, Iboramé ahrena ahrena wehekáh míre. Arene máhriq mewe nogíneho uwe.

¹¹ Úwana wega sensabé, Íné kaweraintéh ánínká, Arene máhriq mewe pokúno teníre úwe.

¹² Úwara segá wensabé, Arene máhriq mewe pokúno teawí ánimé ineboue kasenuwe.

¹³ Áhnte wehekéqká paitiú púana Sísá íre ábóra q míówe. Íre ábóra q míonsabe kawerato anínká sensabé, Kaweraintéh ánimé íre tagarióge úwe.

¹⁴ Anehetaq Sísá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté mátábúrápéq ména kawerato aní tagéna wensabé, Amahnága awaho aní míahne. Mó awahreurona serahninehboq móme íre ahbabárúno úwe.

¹⁵ Kawerato anínká pokue Asiu ke tagéna sensabé, Íné kaweraintéh ánimé Sísae teriuwe.

¹⁶ Sísaga ahrena ahrena wehekáh mi aní kaweratonsabe Asiu kegá Sísá áwíqonwe.

¹⁷ Áwíqonwana Sísaga Asiu keyábé, Nániboga ahriahri arambehrii puana ínégaakáq arambehriuge úwe.

¹⁸ Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriúnsabe Asiu kegá abiahnsanéra subiq suanéhe iwíáhuwe. Sísaga Manikánsabe, Nániboe atowe. Manikánsabe, Nániboe atonsabe Asiu kegá mahraréra, Wega, Ínéreq Manikánsaq monseráh ánité úye irarime anotahta q íre kawerire éra suboneheqmúne iwíáhuwe.

Sísaga ehweh ariteyabe éhwéhne.

¹⁹ Sísaga sensabé, Kawerue írátiáhro. Íné wenahnínká pehipi íre miraorahuge. Nánibone arambehri tagéna wega mirainserah íné wenahnínká mirauge.

²⁰ Nániboga íné wenahninsábé arutaboiraientena wene sánsá moke teni teninire. Wega mó kiotaigme arámbéhríákák sokigi aintankéhe. Minayabe itega áhtenigehe.

²¹ Nániboga puko ke iriwe oganúq sítéhnserah íné wenahninká iwíáhu ke oganúq sitahráhuge.

²² Nániboga mah kehiná kéhíná íre ehweh arítéhre. Ehweh arámbéhríwé moke íné wenahninsábé, Ehweh arito aintéhre.

²³ Nánibo áwíq pankerera iwíáh iwíáhonserah íné wenahni níwíq ómiga pankerera iwíáh iwíáh aintageheéna ehweh arito aintéhre. Íné wenahninsábé suwahrieh kegá eqmaq núwéh ání Nánibonsabé íre iwíáh iwíáh atáhwe.

²⁴ Kawerue íratíáhro. Néne ehweh irera íné eqmaq núwéh áninsábé aiq pútare atáh ké oga mérapeq aiq awaq míahwe. Ínéga se íre ehweh aritaníe. Pukia ánimári tahnsa méra oganúkue mía míaowe.

Sísaga wehuke sainsuahna ehwéhne.

²⁵ Kawerue íratíáhro. Amahnágaákák mókakeakák pusa kegá íné Manikáne ahninkáwáné ehweh iragéhe. Irera oga mía míaigehe.

²⁶ Nániboga oganúq itahráhinserah íné wenahninká moq oganúq itahráhuge. Nániboga oganúq sito aintéhre.

²⁷ Nániboga ínénsabe, Are wehukeni úkóna aní míahna puah ahbabáq keyabé ehweh arito aintéhre.

²⁸⁻²⁹ Mókake ómi pukia ké maisaráhrabeqte kegá néne ehweh iragéhe. Írérhataq kie irigigehe. Kaweqtaq mía mía okeyabé, Oga mérapeq pokoro aritaníe. Ahbabáq aruqaruro keyabé ehweh aritena, Iraipéq pokoro aritaníe. Ínéga iraru ehwéhnsábé íre áhtenoro úwe.

³⁰ Sísaga mó mahraréna, Ínébataq íre miraorahuge. Íre peh morá ínénéne iwíáhe. Íné eqmaq núwéh ániné iwíáh íratíó púana kawerue wahnahnarítóge.

³¹ Néne sánsánsábé ínébataq teiútáq tahirímé íre aiq pútare aintáhro teiú irino. (Lo 19.15)

³² Néne arambéhriyabé Nániboga teíre. Néne sánsánsábé irari ehwéh aiq pútaq ehwéhne. Mina aiq íratíóge.

³³ Itega wehuke Sóniba eqmaq sutowana wega aiq pútaq ehwéh iraréna néne sánsánsábé teriátáire.

³⁴ Íre peh wehukene ehweh íratíóge. Ite oga mía míaigeheéna mah ehwéh teiúge.

³⁵ Ah tagageheéna áráhmuga téhrehnserah itega íné tagariageheéna Sóniga kaweq ehwéh teiátáire. Mi tanáhráq wene ehwehnka itene irupipeq eyoyó aítaráire.

³⁶ Nániboga miraúno i arámbéhrí mira aruqaruruge. Minayabe Nániboga eqmaq núwéhraq tagaríahwe. Néne arambéhriга Sóniga teí éhwéh kiotaikire.

³⁷ Íné eqmaq núwéh ání Nániboga néne sánsánsábé aiq teiátáire. Wene ehweh ite íre íratíáhwe. Wene auranabiahapeq íre tagaríahwe.

³⁸ Itega íné eqmaq núwéh áninsábé íre aiq pútare aintáh púana wene ehweh itene irupipeq íre kagaire.

³⁹ Ite oga mérapeq awaq mianeheéq Manikáne sehira sáhnshawe taga tagowe. Mi sehíránká íné ehweh aiq teire.

⁴⁰ Ai q teiraq itega ínéba íre séyéonsabé árahue oga mérapeq awaq mianéhbo?

⁴¹ Íné anotah níwíq wehukebate íre meanieéna iraruge.

⁴² Itega Manikánsabe íre irutaboiratáhwe. Minawé aiq tagaríóge.

⁴³ Nániboga íné eqmaq núwéhraha sugaqme ite íre mehweh aintáhwe. Mó aní peh wenáwíqtaq si aní mehweh atáhwe.

⁴⁴ Mó kegá itensabé iwíáh iwíáh aítáhnshábé iuwahbehre. Manikánka kaweróne aitanayabé íre arutaboiro puaq árahue ínénsabe aiq pútare aintánéhbo?

⁴⁵ Ínéga Maniká míéhraheq ite ehweh aitanáe iwíáhiyeho. Mósísiga ite séhréh aitankéhe iwíáhiyeho. Írakaumo. Wene ehwehnka ehweh aitankéhe.

⁴⁶ Mósísiga néne sánsánsábé sehiranue teiuwe. Minayabe itega wensabé aiq pútare atáhtáq tahirímé ínénsabe aiq pútare aintáh irino.

⁴⁷ Mósísiga teiú sehiránsábé íre aiq pútare atáhnshábé ínéga teiú éhwéh árahue aiq pútare aintánéhbo úwe.

6

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kirabou ehwehne.

(Mátíyu 14.13-21; Máhka 6.30-44; Áríuka 9.10-17)

¹ Mó tanáhráq Sísaga Kehrari kawéhútáq sípi kéwewena kure seberaebéq pokúwe. Kehrari kawéhúmé mó awíq Táibéria kawéhúne.

² Mitaq Sísaga awahre ke kawerarito púara áhnte kegá tagéra ótaq sansáne éra we kérowe.

- ³ Sísareq ite we kérahwána kereqka sáwéhrapeq kire mi sawéhráq tútuue míahwane.
⁴ Ite Asiu kené sótaikú iahreraq ko tánáhráq táhutaquq né tanáhráq wahtonúwe.
⁵ Áhnte kegá Sísaba kíúwana tagéna Sísaga Pírípinsabé, Sira kegá tópah nehransabé árahue paiqmaranéhnkono úwe.
⁶ Sísaga miráina arámpéhri aiq iwíáhéna peh Pírípinsabé áhwárawe tagéna wensabé, Árahue paiqmaranéhnkono éna kasenúwe.
⁷ Pírípiga wensabé, Áhnte monératé 200 Kína tópah paiqme pehgáritarue sararáhna íre awehraq kanawire úwe.
⁸ Sísá kéro aní áwíq Ehntaru, Pítane ábákawagá Sísansabé,
⁹ Mahtaqté ánimái we moberíah párétiákáq téhtaré páhnikákáq matíéhre. Áhnte ke miáh púana mina abehq náneq tahnsáne úwe.
¹⁰ Sísaga ite we kérahwána keyábé, Tútuoro teriéro úwe. Mitaq áhnte ahpépáhq kotalq tútuue míówe. Se peh íregáritaq wehuké 5 táhúséni (5,000) wehuké míówe.
¹¹ Sísaga mi paréti mewena Manikánsabe, Kaweróne atena keqme tútuue míó ke náriuwe. Páreti náriunserahnue pahnikákáq moq náriuwe. Segá táhutaquqsabé suwahbónserahnue náriuwe.
¹² Ómiga siyahbankirowana Sísaga ite we kérahwána keyábé, Arahq súéhboq morábí sáharáhro úwe.
¹³ Úwaq itega moberíah páreti arahqmé airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkíq marahwáne.
¹⁴ Míó kega mi otáq sánsá tagéra mahraréra, Marakóipeq tuména Manikánka naho néne ehweh irarína aní eqmaraní ú animé Sísá wire uwe.
¹⁵ Sísaga iwíáhéna, Segá iné táhtorera ínénsabe, Amahnága itene anotah wahnáh aní míahno ainteho éna taqnobague webataq sáwéhrapeq pokúwe.

*Sísaga káwehu wání abobóráhtaba nogu ehwéhne.
 (Mátíyu 14.22-33; Máhka 6.45-52)*

- ¹⁶ Ío tupekútaq ite Sísá kérahwána kegá káwehu wání áhkórapeq tunse
¹⁷ sípi kéweweq kure seberaebéq Kápénéama suwahpeq koneheowane. Penorabeq Sísaga iteba íre súwe.
¹⁸ Anotah soirírúnka nonaburóróúwe.
¹⁹ Sípiipéq kéq awanká karatáté wání subame kure peh ákáhtaq wahtó kowanana Sísaga iteba wání abobóráhtaba súwaq tagéq áhreowane.
²⁰ Áhreowanana Sísaga itensabé, Iné úge. Íre áhreoro úwe.
²¹ Itene irupepeq eyoyóeq wensabé, Máho ewanana Sísaga sípiipéq kiasague kirítuue míowe. Kirítuue míotaq ite pokonehe owanarabeq sípiipéq apubúue kowane.
- Sísansabé anebahru ehwéhne.*
²² Ahbiah tahnsá seberaebéqté kegá iwíáhéra, Inokáh peh morá sípi karáirana Sísá mipéq íre pokuraire. We kéro kega sebataq mewera pokurowe uwe.
²³ Táibéria marakórápéqté sípiwári kéwewera suwe. Tópah norabeq Sísaga Manikánsabe kaweróne atorabeq mi sípiwári wahtotaq kéwewera suwe.
²⁴ Suwara míó kega Sísansabé anebahréra wereq ite we kérahwána kereq íre míahwanayabé sega Sísá koraganeheéra mi sípiwári kéwewera Kápénéama suwahpeq pokuwe.

Oga mía mía tahutáhúqsábé éhwéhne.

- ²⁵ Segá seberaebéq Sísá tagéra wensabé, Íwáhnoraníno, arahtaq seno uwe.
²⁶ Uwana Sísaga sensabé, Kawerue íratíáhro. Ótaq sansánuraunsabé íre sewe. Peh tópah náiatáugana iyahbankitáinsabé sewe.
²⁷ Karekorahi tahutáhúqsábé íre arambehrioro. Peh oga mía mía tahutáhúqsábé arambehrioro. Mi tahutáhúqmé iné wehukení úku anínká náinié. Maniká Nániboga omaq intena kaweróne aintéhre úwara
²⁸ sega wensabé, Manikáne arambehriwe aneq miraonehnkono uwe.
²⁹ Uwana Sísaga sensabé, Nániboga iné eqmaq núwéh ánínsabé aiq pútare aintáhmé minawé Manikáne arambehri wire úwe.
³⁰ Úwara sega wensabé, Itega arensabé aiq pútare atanéhbóq aneq otáq sánsá mirainibo?
³¹ Manikáne ehwehna mahraréna,
 Segá nageheéna wega íópeqté tópáh náriuwe íre. *(Kísim Bek 16.4)*
 Mína únserah iteinahbúrhga uworapeq pehipi ko topáh nowe. Minayabe arega aneq otáq sánsá mirainibo uwe.
³² Uwana Sísaga sensabé, Kawerue íratíáhro. Mósísiga íópeqté tópáh íre náriuwe. Nániboga aiq pútaq íópeqté tópáh náire.

- ³³ Manikáne tópah, íópeqté tópáh márunáíúnká mah kehíná kéhíná oga míahrahowe úwe.
- ³⁴ Úwara sega wensabé, Mi topáh náí náinúno uwe.
- ³⁵ Úwana Sísaga sensabé, Íné oga mía mía topáh múge. Ínéba sira kewé mó íre sirupibi-inawire. Ínénsabe aiq pútare aintáh kewé mó íre tahbobóoneherawoe.
- ³⁶ Itega íné tagéq ínénsabe íre aiq pútare aintáhwe teiewóge.
- ³⁷ Nániboga nánina kegá ómi ínéba sighehe. Ínéba sira kewé íre kaqsuaníe.
- ³⁸ Íre ínénéne iwíáh peh íné eqmaq núwéh áníné awahbeh árámbéhrí mirainieéna íópeqté tumióge.
- ³⁹ Íné eqmaq núwéh ánínká teniena, Návéna ke taqnobagiyehboq kawerue wahnah-natawéwahnó. Anehe tanahráqmé návéna ke iriwe oganúq sito ire.
- ⁴⁰ Nániboga teniena, Are nénahni tagéra aiq pútare atáh kewé oga mérapeq awaq miagehe ire. Tenínsábé mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitanauge úwe.
- ⁴¹ Sísaga, Íné íópeqté tumió tópáh múge únsabe Asiu kegá sibiahnsa atera seye ehmuníq éhmúníruwe.
- ⁴² Ehmuniq éhmúníréra, Ehweh teí aní wenáwíq Sísá wire. We Sósépane ahninkáwá wíre. Wenanoibo tagariona akéq móye. Amahnága wega, Íné íópeqté tumióge irarime árahinsabébo uwe.
- ⁴³ Úwana Sísaga sensabé, Iteite abiahnsanue ehmuníq éhmúníriyeho.
- ⁴⁴ Wehukega pehipi ínéba íre sighehe. Peh Nánibo íné eqmaq núwéh ánínká sabiri kegá ínéba sighehe. Mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitaníe.
- ⁴⁵ Manikáne ehweh iraru kené sehíranka mahraréna, (Aisaia 54.13)
Manikánka ómi síwáhnorinkehe ire.
- ⁴⁶ Mah kehíná kéhínánká Nánibo íre tagahwe. Íné, Maniká míéhrabeqte ánínká ínébataq Nánibo tagaraugé.
- ⁴⁷ Kawerue írátíáthro. Ínénsabe aiq pútare aintáh ké oga mérapeq aiq awaq míáhwe.
- ⁴⁸ Íné oga mía mía topáh múge.
- ⁴⁹ Pehipi ko topáhmé iteinahbúrérhga uworapeq méra naruera íre oga mía pehipi pukuwe.
- ⁵⁰ Íópeqté tópáh tumiónsábé nehra kegá íre pukigehe.
- ⁵¹ Íné íópeqté oga mía mía topáh múge. Íné nehra kegá oga mía míaiagehe. Mah kehíná kéhíná oga mía míaiagehéna íné pukinie. Minayabe náíéna topáhmé néne níwaq mire úwe.
- Sísaga wene korahqkakák awaqkakaqsábé irarú ehwehne.*
- ⁵² Asiu kegá seyensabé ehwehéra, Mah aníné awaqme árahue náinkéhbo uwana
- ⁵³ Sísaga sensabé, Kawerue írátíáthro. Íné wehukení úku aníné korahqkakák níwaqkakák peh áwé tagah kegá oga mérapeq íre awaq míáhwe.
- ⁵⁴ Néne korahqkakák níwaqkakák nah kegá oga mérapeq aiq awaq míáhwe. Mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitaníe.
- ⁵⁵ Oga mía mía tahutáhúqmé néne korahqkakák níwaqkakák míre.
- ⁵⁶ Néne korahqkakák níwaqkakák nah kegá ínéba mía míaoowe. Ínéga seba mía míaiage.
- ⁵⁷ Íné eqmaq núwéh aní, Nánibo oga mía míai puana íné moq oga mía míaiage. Íné oga mía míauserah íné nehra kegá oga mía míaiagehe.
- ⁵⁸ Íné íópeqté tú tópáh íre iteinahbúrérhga no naneq tahnsáne. Segá pehipi ko topáh naruera íre oga mía míaoowe. Íópeqté tú tópáh nehra kegá oga mía míaiagehe úwe.
- ⁵⁹ Sísaga mi ehwéh Kápénééna suwahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnóruwe.
- Sísawe oganúq itahráhi ehwehmkákák ántine.*
- ⁶⁰ Áhnte we kéro kega mi ehwéh irera seye náhenéra, Minawé anotah pagégé éhwéh míre. Inseréhga iragéhbo uwe. Inseréhga iragéhbo éra ehmuníq éhmúníruwana
- ⁶¹ Sísaga wene arupipeq sene ehweh irena sensabé, Amahnága teiú éhwéhsabé iuwahriehro?
- ⁶² Íné wehukení úku anínká túrabéq mó kionaq tagéq aneq iwíáhhonehbo?
- ⁶³ Manikáne Awanka oganúq ítéhre. Peh wehukega íre miraorahowe. Teiú éhwéhsabé Manikáne Awanka oganúq ítéhre.
- ⁶⁴ Ite mó kegá aiq pútare aintáhwaqme mó kegá íre aiq pútare aintáhwe úwe.
- Sísaga wene arupipeq wensabé íre aiq pútare átó kereq wene naruo koweriranaú anínseq tagario puana mi ehwéh irarúwe.*
- ⁶⁵ Sísaga sensabé, Minayabe mah ehwéh teiewómé wehukega pehipi ínéba íre sighehe. Peh Nániboga sabiri kegá ínéba sighehe úwe.
- ⁶⁶ Úwara áhnte we kéro kega Sísá auwera mó íre kérowe.

⁶⁷ Sísaga ite airápété téhraníté kérahwána keyábé, Ite moq nuweq pokonehbo úwe.

⁶⁸ Úwana Sáimóni Pítaga wensabé, Itene Wahnahno, inseba pokonehknono? Arene ehwehka oganúq itahráhire.

⁶⁹ Are Maniká miéhrabeqte kaweqtaq mía míaóna aní móne. Aiq tagarione. Minayabe aiq pútare atone úwe.

⁷⁰ Úwana Sísaga itensabé, Ite airápété téhraníté omaq itaráuge. Ite miáhrabeqte aní owainawane anine úwe.

⁷¹ We Sáimóni Ísikáriótine ahninkáwá Súrásansabé irarúwe. We airápété téhraníté miórabeqte áninká Sísane naruo weba koweriranaúwe.

7

Sísaga mó ke táhutahurabeq koragó ehwehne.

¹ Asiu kegá Sísá subiyehoéna wega Súría marákórápéq íre kuriá peh Kehrari marákórápéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue ah noguwe.

² Asiu kegá saqmaq saqmaq nahmari pearera táhutahuru tanáhráq áhnbóránúwe.

³ Wenábáqmarinká Sísansabé, Ómi are kэрáh kéga arene arambehri taganehboq mahtaq sue Súría marákórápéq pokúno.

⁴ Arega anotah aní míankehboq kopípéq arambehriinehboq ábóraq arambehriúno. Arega ótaq sansá mirainaraq mah kehiná kéhiná kosokigiúno uwe.

⁵ Wenábáqmarinká Sísansabé íre aiq pútare ató púara mi ehwéh iraruwe.

⁶ Sísaga sensabé, Amahnága íné anotah aní mió tánáhráq íre suriéhre. Ahriahriwe itene tanáhráre.

⁷ Ahbabáq kehinánká itensabé suwahbehre. Sene ahbabáqsabe teriu púana ínensabe suwahriehre.

⁸ Iteite táhutahurabeq pokurero. Íné anotah aní mé tanáhráq íre suriéh púana táhutahurabeq amahnága íre pokinie

⁹ éna Kehrari marákórápéq peh mitaq miówe.

¹⁰ Táhutahurabeq wenábáqmarinká kuwana Sísaga epéráhpéue mitaq suena Sarúsarama suwahpeq táhutahurabeq pokúwe.

¹¹ Sísansabé anebahréra Asiu kegá táhutahurabeq mó keba mó kebanue kasenéra, Sísá ehéq miéhro éra kasenuwe.

¹² Mió kega Sísane sánsánsabé ehmuniq éhmúniréra mó kegá, We kaweq aní míre uwara mó kegá, Írakaumo. We péhe aní míre uwe.

¹³ Se Asiu kené wahnahmarínsabé áhreu puara Sísá éhweh íre pahsúówe.

¹⁴ Táhutahuru tanáhráq ákáhtaq parabagútaq Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna síwáhnorúwe.

¹⁵ Síwáhnorúwara Asiu kegá áhtenéra mahraréra, Íre sigarue tagariéh aní míre. Árahue ahte bia aní úkurairo uwe.

¹⁶ Úwana Sísaga sensabé, Ínéga íwáhnoru ehwéhmé íre inébataq néne iwíáhe. Mina íné eqmaq núwéh aníné iwíáh wíre.

¹⁷ Ínéga íwáhnoru ehwéhmé Manikáne iwíáhbópoq peh inébataq néne iwíáhbópoq teiúge iwíáho? Manikáne arambehriyabé arutaboíréna mirainauge iwíáhi anínká néne ehwehne íre peh inénéne iwíáh peh Manikáne iwíáh wíre ue tagariankehe.

¹⁸ Wewene ehweh síwáhnori áninká wewensabé iwíáh iwíáhire. Eqmaq núwéh ánínsabé iwíáh iwíáh atónsábé íre péhenia peh aiq pútariahnsanuge.

¹⁹ Manikánka sehgióro ú ehweh Mósísiga naho teiu mino. Mi ehwéh ite íre írahwe. Amahnága íné nubiq sueyabe ite aneqsabé iwahbehro úwe.

²⁰ Úwara mió kega wensabé, Owainawanka arene arupipeq miéh púah wega inserahni iwíáhone. Are subiq suaneheme inseréhga irareo uwe.

²¹ Úwana Sísaga sensabé, Ahrena ahrena wehekáhtáq íné peh morá ótaq sansánunsabé ite iwíáh kikirowe.

²² Mósísiga naho káriq animáigáúné síú amurúruwe sansa teiuwe. Íre Mósísiga peh iteinahbúrehga mi sansá áhwárarówe. Ite ahrena ahrena wehekáh mi sansámé mira aruqaruowe.

²³ Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúéhneho éq itega mi sansá ahrena ahrena wehekáhnkákák mira aruqaruowe. Mira aruqaruome ínéga ahrena ahrena wehekáh wehukeni kawerataráunsabé árahinsabé abiahnsa aintaho.

²⁴ Apubúue tagéq íre kaweq iwíáhéq ehweh aintaho. Peh tábúsoqme iwíáhue tagéq irarerero úwe.

Sísá inseboue kabaru ehwéhne.

²⁵ Táhmaro Sarúsarama suwahpeqte kégá kasená, Sega subiq suaneherao anímé mah anípo?

²⁶ Wega mahtaq ábóraq síwáhnorirara wahnah kegá peh túbáh agowe. Túbáh agonsabé mah anímé wehuke merirena kawerarkankeheéna Manikánka omaq ato aní míre iwíáhowapómo.

²⁷ Mi aní wenawahpeq aiq tagarione. Manikánka omaq ato anínká sínaraq wenawahpeq ómiga íre tagariagehe uwe.

²⁸ Uwana Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh tápéqté mátábúrápéq Sísaga síwáhnorena anotahtaq mahraréna, Itega íné tagarione éq nánuwahpeq tagariáhwe. Íné tutaume íre inébataq néne iwíáhga tutaage. Íné eqmaq núwéh ání we aiq pútaq aní míéhraq itega we íre tagariáhwe.

²⁹ We míéhraheqte tutaugana wega íné eqmaq núwéh púana inéga we aiq tagarióge úwe.

³⁰ Uwara sega wene ehweh irera iwíáhéra, We táhtoranéhe uwe. Sísá pukú tanahráq íre surio púara sega peh áwé tagowe.

³¹ Áhnte míó kega, Sísansabé aiq pútare atówe atera mahraréra, Sísaga áhnte otáq sánsá mirai puana Manikánka omaq ato anínká sínaraq wega miráina sansánká Sísaga miraurai otáq sánsá kiotaikinabo uwe.

Sísá táhtoranehéra párisiwarí eqmaq súo ehwehne.

³² Soruparió kega Sísane arambhriyabé ehmuníq éhmúníruwara Péhrasi kegá írówe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka Sísá táhtoranehéra sene párisiwarí eqmaq súówe.

³³ Sísaga mahraréna, Iteba wahto tanahráq ména anehe íné eqmaq núwéh ánípá pokinie.

³⁴ Itega íné ninebahrirataqmé íre taganeheqmóe. Íné pokonarabeq ite íre kioráhowe úwe.

³⁵ Úwara Asiu kegá seye mahraréra, We eheq pokinabo? Ite anebahréq we íre tagahrahúnarabeq eheppo? Mó nahnsó suwahpeqte Asiu kébá pokinabo? Káríki ehwéhno ke suwahpeq pokue síwáhnorinabo?

³⁶ Ite íné ninebahrirataqmé íre taganeheqmóe íre. Wega irarime íre iahtebóna ehwéhne. Íné pokonarabeq ite íre kioráhowe íre. Wega irarime íre iahtebóna ehwéhne. Mi ehwéhme aneq ehwéhpómo uwe.

Oga mía mía aráhnónsábé éhwéhne.

³⁷ Mí tahutáhúré tanáhráq anehete wehekáh tánáhráq anotah tanáhrére. Mí wehekáh Sísaga iriwe ména anotahtaq mahraréna, Ite tahbobóinaraq inéba sure sewe nahro.

³⁸ Inénsabe aiq pútare aintáh kéné sirupipeq oga mía mía aráhnó tueruenawire. Manikáne ehwehnka irarínserah sirupipeq oga mía mía aráhnó tueruenawire úwe.

³⁹ Mah ehwéhnumé Sísaga Manikáne Awansabé irarúwe. Sísaga Maniká míorabeq íre kirio púana Manikáne Awa íre eqmarowe. Sísaga iwíáhéna, Nániboba pokonaraq inénsabe aiq pútare aintáh kébá Manikáne Awa kieqmaranie iwíáhuwe.

Sísansabé íre peh morá iwíáhunsabé éhwéhne.

⁴⁰ Míó kega wene ehweh irera táhmaroga mahraréra, Manikánka naho néne ehweh irarína aní eqmaraníe ú anímé we wire uwe.

⁴¹ Mó kegá mahraréra, Manikánka ite meirena kawerarkankeheéna peh morá aní omaq atowe. We mí aní míre uwara mó táhmaroga mahraréra, Manikánka omaq ato aní íre Kehrari marákórápéqté aní míre.

⁴² Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka omaq ato anímé Tébíti kahnáh aní míre. We Tébítine marakórapeqté Pétáriéma suwahpeqte aní míre íre. (*Buk Song 132.11; Maika 5.2*)

Manikáne sehiranka aiq mahrari mino uwe.

⁴³ Sísansabé mó kegá mó iwíáhuwara mó kegá mó iwíáhuwe.

⁴⁴ Táhmaro kegá táhtoranéhe iwíáhéra íre táhtosa pehragowe.

Wahnah kereqka íre aiq pútare atáh éhwéhne.

⁴⁵ Eqmaq súo parísíwárínká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqpa kouwekuwe. Kouwekuwara sega sensabé, Aneqsabé Sísá íre meqmeq seo uwe.

⁴⁶ Uwara párisiwarínká sensabé, Wega irari éhwéhnká moke mó kené ehweh kiotaikire uwe.

⁴⁷ Uwara Péhrasi kegá párisiwarínsabé, Itega moq wene péhe éhwéhnsabé aiq pútare ataho?

⁴⁸ Wahnah kereq ite Péhrasi kereqka wensabé íre aiq pútare atona wino.

⁴⁹ Manikáne sánsá íre íratíáh kégá sebatag Sísansabé aiq pútare atáhwe. Mí ke iraipéq pokoneherao ke wóe uwe.

⁵⁰ Níkoríma, menah tanahráq Sísaba sú anínká we Péhrasi anínéna wenawahrah Péhrasi keyábé mahraréna,

⁵¹ Manikánka sehgióro ú ehwehnká aneiro? Wehukení pehipi ehweh ato iro? Írakaumo. Ebeqme wehukeníne ehweh ireq wene arambhiri tagariáhro. We ahabárinaraq anehemé ehweh ato ire úwe.

⁵² Úwara sega wensabé, Are moq Kehrari marákórápéqté ánípo? Manikáne ehweh púkuipéq kabarué tagáhno. Manikáne ehweh irare kegá Kehrari marákórápéqté ire séyéowe

⁵³ [Éra sene nahtapeq abae aguwe.

8

Ahabábq ini Sísaba meqme ku ehwéhne.

¹ Sísaga Óríwi sawéhrápéq pokúwe.

² Ahbiahipeq Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekúwe. Kibekúwara ómi mío kega weba suwana wega tútuue ména síwáhnorúwe.

³ Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka ahabábq ini sabiruera meqmera wehekeq ákáhpi móátówe.

⁴ Móátéra Sísansabé, Íwáhnoraníno, mah iní mó wehgá abariaraq tagéq táhtoqme meqme súne.

⁵ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mina tahnsa ahabábq ininsó ebahtaté tuparuqme subiq súáhro ire. Arewe aneq iwíáhono uwe.

⁶ Sísaga íre tábúsoqme irarinaráqmé wensabé ehweh ataneheéra áhwárawe tagéra kasenuwe.

Kasenuwana Sísaga taebewe ayahnkarataté obe marákórácq sehiranúwe.

⁷ Segá mó kasenaq mó kasenaruwana Sísaga iriwe ména sensabé, Íre ahabári anínká ebeqte ébáh mewe tuparuankéhe

⁸ éna mó taebewe ayahnkarataté marákórácq sehiranúwe.

⁹ Mitaq mío kega wene ehweh irera aboawah weh ebeq mótaq mótarue pokuwe. Ómiga Sísá auwera pokuwana Sísaga tútuue míorabeq peh morá mí inínká iriwe míowe.

¹⁰ Sísaga iriwe ména mí inínsabé, Are meqmera se ke eheq míaho? Segá íre ehweh ataho úwana,

¹¹ Írakaumo úwe. Írakaumo úwana Sísaga wensabé, Ínéga moq íre ehweh ataníe. Pokéwahno. Mó ahabárinnehboq kaweqtaq míahno úwe.]

Sísa téhrehnka inserahni anínsabé ehwéhne.

¹² Sísaga sensabé mó mahraréna, Mah kehiná kéhíná míáhrabeq téhrehnka inserahnu aní múge. Íné séniréh anínká íre sunkíkírirabeq nogena peh kaweqtapéq téhrehnabeq noginkéhe úwe.

¹³ Úwara Péhrasi kegá wene ehweh irera wensabé, Arerensabé iraréne. Arene ehweh íre aiq pútaq ehwéhne uwana

¹⁴ Sísaga sensabé, Néne sánsánsabé irarume aiq pútaq ehwéhnuqe. Íné tutaaurabeqkakácq iné pokinieurabeqkakácq tagarió puana aiq pútaq ehwéhnuqe. Íné tutaaurabeqkakácq iné pokinieurabeqkakácq íre tagariáhwe.

¹⁵ Wehukeníká iwíáhinserah iwíáhéq ehweh aintáhwe. Ínéga amahnága moke wehukéyabé íre ehweh aitóge.

¹⁶ Ínéga ehweh aítáhnaraq tábúsoqme ehwéh aitaníe. Nánibo iné eqmaq núwéh anínká inéba mía míai puana iné íre ahabábq iwíáhorahéna peh tábúsoqme ehweh aitaníe.

¹⁷ Itega, Manikáne ehweh sehgiune eme mí ehwéhnká mahraréna, Téhranitégá morá éhwéhnoyana sene ehweh aiq pútaq ehwéhne íre.

¹⁸ Néne sánsánsabé teiúgana Nánibo, iné eqmaq núwéh anínká moq néne sánsánsabé teíre úwe.

¹⁹ Úwara sega wensabé, Arenabo eheq míehro uwana Sísaga sensabé, Ínéreq Nániboreq íre tagariáhwe. Íné tagariáhtácq tahirímé Nánibonkakácq tagariáh irino úwe.

²⁰ Mí ehwéh Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq sene móne maqmaru paqnáh wahtotaq Sísaga síwáhnorúwe. Íre we puké tanahrácq púara mó kegá we íre táhtoqmera móátówe.

Sísaga, Íné pokinieurabeq íte íre kioráhowe ú ehwehne.

²¹ Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Íné pokinie. Itega iné ninebahréq itene ahabábqkakaq pukoneheqmóe. Íné pokinieurabeq itega íre kioráhowe úwe.

²² Úwara Asiu kegá seye náhenéra, Íné pokinieurabeq itega íre kioráhowe íre. Árahinsabé mí ehwéh irariro? Wewega wewe subiqmena pukinabirápómo uwe.

²³ Uwana Sísaga sensabé, Ite mahtaqté ké wóe. Íné íópeqté ání múge. Ite mah marákóipéqté ké wóe. Íné íre mah marákóipéqté ání múge.

²⁴ Itene ahabábákakaq pukoneheqmóe teiúge. Ínénsabe áwahe aní míreue íre aiq pútare aintéhrataq itene ahabábákakaq pukoneheqmóe úwe.

²⁵ Úwara sega wensabé, Are insebo uwe. Are insebo uwana Sísaga sensabé, Íné tei teinu aní múge.

²⁶ Itega miraonsabé áhnte ehwéh kéhre. Áhnte ehwéh aitaírhuge. Íné eqmaq núwéh aní aiq pútaq aní mía míai puana mah kehíná kéhíná wega teni tenini ehwéh teiúge úwe.

²⁷ Sísaga Maniká Wenabonsabé teriuwara míó ke íre írówe.

²⁸ Sísaga sensabé, Itega íné wehukení úku aní awankátaq táhpawe pankeréhrataq íné wenahni míre éq ahtebagehe. Íre ínénéga iwíáhéna iraruge. Peh Nániboga teninsabé teiúge. Minaakaq ahtebagehe.

²⁹ Íné eqmaq núwéh anínká ínéba mía míaire. Ínéga we awahbeh arámbéhrí kawerue mira aruqarurunsabé wega íre nuwena pokire úwe.

³⁰ Mí ehwéh irarúnsabe áhnte míó kega wensabé aiq pútare atówe.

Aiq pútaq ehwéhniká soraq iuwankéhe i ehwéhne.

³¹ Wene ehwehnsabé, Aiq pútaq ehwéhne atówana Sísaga sensabé, Itega néne ehweh págegeue ambubu atíéhrataqmé peh mí tanáhráq aiq pútaq íné séniráh ké míagehe.

³² Íné séniréhrataq aiq pútaq ehwéh ahtebehra na mí ehwéhniká soraq iuwankéhe úwe.

³³ Úwara sega wensabé, Ite Ébáráhma kahnáh mionara mó kega náhgáqtate íre iyarówe. Minayabe íte soraq iuwankéhe irarena we árahinsabé irareno uwe.

³⁴ Uwana Sísaga sensabé, Kawerue írátiáthro. Ahabábáq aruqaruro ke sene ahabábákka iyaréhre.

³⁵ Ahabábákka iyaréh kéga Nánibone nahtapeq íre míahrahowe. Írakaumo. Peh morá wene animárínká mía míaoewe.

³⁶ Íné Manikáne ahninkáwágá pugeq iuwáhnaraq ahabábákka mó íre iyarahráhire.

³⁷ Íné tagaríomé íte Ébáráhma kahnáh míáhwe. We kahnáh méq ítene irupipeq néne ehwehniká íre kagai puaq itega íné nubonehe iwíáhowe.

³⁸ Nániboga íné sokigi anínsabé teiúge. Itewe iteriboga iwáhnori sansá mira aruqarurowe úwe.

Owainawane sánsánsabé ehwéhne.

³⁹ Péhrasi kega Sísansabé, Ébáráhma iteribo wire uwe. Uwana Sísaga sensabé, Ite Ébáráhmane animarí míáhtáq tahirí wene sánsá mirao irino.

⁴⁰ Aiq pútaq ehwéh Nániboga teni tenini ehwéh teiúgaq itega íné nubonehe iwíáhowe. Itega mira onserah Ébáráhmaga íre miraúwe.

⁴¹ Iteriboga mira aruqarurinserah miraowe úwara sega wensabé, Iteinoréh ahabábáq ininsó míáhwe iwíáhono? Iteribo íre áhnte, peh morá Manikáne uwana

⁴² Sísaga sensabé, Maniká Iteribo iraq tahirímé ínénsabe irutaboairaintáh irino. Maniká míéhrabeqte tumióge. Íre néne iwíáhga tumióge. Manikánka eqmaq núwátáirana tumióge.

⁴³ Néne ehweh árahinsabé íre iraho? Itega néne ehweh iuwahrieh puaq íre íráhwe.

⁴⁴ Ite owainawane animarí móe. Owainawanka ahabábáq sansánsabé awahbehnerah itega wene sánsá miraéyabe iuwahbehre. Áwahewé we mó ke subiq suo aní míowe. We íre aiq pútari aní míéh púana péhe ehwéh tei teinire. Wegá péhe aní ména péhe sánsá áhwáro púana péhe ehwéh tei teinire. Wene sánsáne.

⁴⁵ Íné aiq pútaq ehwéh teiúnsabé itewe íre aiq pútare aintáhwe.

⁴⁶ Íné ahabábáq aní míre irarénawe insega irariro? Íné aiq pútaq ehwéh teiúmé aneqsabé íre aiq pútare aintaho?

⁴⁷ Manikáne animárínká wene ehweh íráhwe. Ite íre wene animarí míáh puaq wene ehweh íre íráhwe úwe.

Sísaga, Ébáráhma íre míotaq míáhwa aní múge ú ehwehne.

⁴⁸ Asiu kega wensabé, Are Sámária marákórápéqté aní míahnana owainawanka arene arupipeq míéhre. Aiq pútaq ehwéh íráhwe uwana

⁴⁹ Sísaga sensabé, Nirupipeq owainawa íre míéhre. Nánibonsabé iwíáh iwíáhugaq itega ínénsabe íre kaweq ehwéh aintáhwe.

⁵⁰ Anotah aní míómé íre ínénéne iwíáhe. Nánibo mah kehíná kéhíná saraqmarahna anínká wewega anotah aní míáhno aintéhre.

⁵¹ Kawerue írátiáthro. Néne ehweh irera néne sánsá sehgíra kewé íre pukigehe úwe.

⁵² Úwara Asiu kegá wensabé, Owainawanka arene arupipeq míéhraq amahnága aiq tagarione. Néne ehweh irera néne sánsá sehgrá kewé íre pukigehe eno? Ébárahmareq Manikáne ehweh iraru kereq ómi puku míno.

⁵³ Ébárahma iteribo pukúnsabe arega, Íné Ébárahma kiotaigme aní míóge íwíáhono? Are íwíáhónawe inseúge íwíáhono uwe.

⁵⁴ Úwana Sísaga sensabé, Ínéga ínénénsabe íwíáh íwíáhutaq tahirímé mina abehq náneq úki irino. Nániboga ínensabe íwíáh íwíáh aintéhre. Nánibo itene Manikáne eme

⁵⁵ itega we íre tagaríahwe. Ínéga we tagaríóge. Ínéga we íre tagaríóge teitútáq tahirímé íné ite tahnsá péhe áni míó irino. Ínéwé we aiq tagaríóge. Wene ehweh irena wene sánsá mira aruqaruruge.

⁵⁶ Iteinahbú Ébárahmaga íné tanáhráqsábé íwíáhue níwénunéna íwíáh íwíáhuwe. Anehe íné tagéna wene arupipeq eyoyóúwe úwara

⁵⁷ Asiu kegá wensabé, Are íre aboawah weh míahna puah Ébárahmawe árahue tagariahno uwe.

⁵⁸ Úwana Sísaga sensabé, Kawerue írátiáhro. Ébárahmawe íre míotaq míáhwa aní múge úwe.

⁵⁹ Mí ehwéh irera sega ebahtaté tuparuqme subiq suaneheéra mí ebáh kabarué meyówe. Meyówana Sísaga taqnobague Manikánsabe íwíáh atáh náhtápéqté tueyokúwe.

9

Aura pira áni kawerato ehwehne.

¹ Sísaga ah nogutaq aura pira áni, itaq mahbí tagówe.

² Wenanoga maqmíotaq aura pira áni maqmarowe. Ite we kérahwána kegá Sísansabé, Íwáhnoraníno, wenanoga aura pira áni maqmaronsabe insega ahbabáruo? Aura pira anínká ahbabáruo? Wenanoiboga ahbabáruyao? Insega ahbabáruo kasenowane.

³ Kasenowanana Sísaga itensabé, Íre wereq wenanoiboreqne ahbabáqsabe aura pira áni míéhre. Itega Manikáne arambehri tagagehéna we aura pira áni míéhre.

⁴ Íné eqmaq núwéh aníné arambehri téhreqtaq miraonehe. Penkínaraq ómiga íre arambehriorahúne.

⁵ Ínéwé mah marákó marákó mé tanahráqmé mah kehíná kéhíná míáhrabeq téhrehnka inserahnu aní múge úwe.

⁶ Miraréna marakóraq tehqniarena wene ayahnkaratáté marakó abiroúwana seraweh úkúwe. Mí seráwéhrté aura pira aníné aurátaq abaq arena

⁷ wensabé, Síróama kawéhúpipéq móbabeq paberúno úwe. Sene ehwehme Síróamawe eqmaréh aní míre. Móbabeq paberúno úwana wega pokue móbabeq paberúwana wene aura kaweragúwana kouwekúwe.

⁸ We aura pira áni míotaq ineh inehúwara wenawahraheq mó kereqka taga tagauwe. Wega kouwekútaq mí kegá aura kaweragú aní tagéra mahraréra, Mí anímé tútuue ména ineh inehi anímé webo kasenuwe.

⁹ Mó kegá, We wíre uwara mó kegá, Írakaumo. Peh we tahnsá aní míre uwe. Uwana mí anínká mahraréna, Ite irare anímé íné úge úwe.

¹⁰ Úwara sega wensabé, Arene aura árahue kaweragirowana

¹¹ wega sensabé, Sísae ue áwirató anínká serawehrté niurapi abaq intena ínénsabe, Síróama kawéhúpipéq móbabeq paberúno tenirana móbabeq paberugana niura kaweragire úwe.

¹² Úwara sega wensabé, We eheq míehro uwana, Íné íre tagaríóge úwe.

Sísaga kaweratonsabe Péhrasi kegá ehwehu ehwéhne.

¹³ Sega aura kaweragú aní meqmera Péhrasi kebá móátówe.

¹⁴ Sísaga seraweh mirarena wene aura kawerato tanáhráq ahrena ahrena wehekáhne.

¹⁵ Péhrasi kegá aura kaweragú anínsábé kasenéra, Arene aura árahue kaweragirowana wega sensabé, Serawehrté niurapi abaq intéhrana pabeq paberugana amahnága niura kaweragire úwe.

¹⁶ Úwara mó Péhrasi kegá mahraréra, We ahrena ahrena wehekáhté sánsá anetaníbo íwíáhi puana we íre Manikánka eqmaréh aní míre uwe. Uwara mó kegá mahraréra, We ahbabáq aní tahirímé mina tahnsa otáq sánsá árahue mirai iripo uwe. Mó kegá mó íwíáhuwara mó kegá mó íwíáhuwe.

¹⁷ Sega aura kaweragú anínsábé mó kasenéra, Arene aura kaweratéh anínsábé, Arega aneq íwíáhono uwana, We Manikáne ehweh irari aní míre úwe.

¹⁸ Sísaga aura pira áni kaweratonsabe Asiu kegá íre aiq pútare ató púra wenanoibo akéqsábé síáhrabue kasenuwe.

¹⁹ Kasenára, Mah aní itenahnipo? Maqmíónaraq aura pigúo? Amahnága wene aura árahue kaweragirowe.

²⁰ Úwara wenanoiboga sensabé, We itenahni míre. Teh maqmarahwáyataq aura pira aní maqatahwáye. Mina aiq tagarioye.

²¹ Amahnága we tagahrahinsabé íre tagarioye. Wene aura kaweratéh aní íre tagarioye. Wensabé kaseniranao. We anonani púana irarerahire uye.

²² Wenanoibo akéqká Asiu keyábé áhreuya puara mi ehwéh iraruye. Wene aura íre kaweragútaq Asiu kegá sío síoéra, Sísawe aiq pútaq ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní míre atáh ké momiwí nahtápéqté kaqsuanéhe uwe.

²³ Minayabe wenanoibo akéqká Asiu keyábé, We anonani míre. Kaseniranao uye.

²⁴ Asiu kegá aura kawerato anínsabé mó áhrabéra wensabé, Peh morá Manikánsabe iwíáh iwíáh ato. Ite tagarionawe arega iraréna anímé ahababáq ani míre uwe.

²⁵ Úwana wega sensabé, We ahababáq anípomo. Íné íre tagarióge. Íné aura pira aní mía míaugana amahnága néne niura kaweraintéhre. Peh mína aiq tagarióge úwe.

²⁶ Úwara sega wensabé, Wega aneq miratehro? Arene aura árahue kaweratehro uwe.

²⁷ Úwana wega sensabé, Métáq teiúgaqme íre íráhwe. Mónkakáq aneqsábé teinínkono? Ite moq we kérénehbo úwe.

²⁸ Úwara wensabé ehweh atera, Are we kéréhna aní míahnaq ite Mósísi kérona anímári múne.

²⁹ Manikánka Mósísi ehweh teawuwaq aiq írátíone. Arega iraréna anímé ehqte anípomo. Ite íre tagarione uwe.

³⁰ Úwana wega sensabé, Wenawahpeq íre tagariáh anínká niura kaweraintéhsabé áhtené sansane.

³¹ Manikánka ahababáq kene ehweh íre íréhre. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh kéwé Maniká awahbeh arámbéhrí sehgió kéwé Manikánka mi kené ehweh íréhre. Mina aiq tagarione.

³² Naho mó kegá aura pira aníné aura íre kaweratowe.

³³ Néne niura kaweraintéh aní Manikánka eqmaréh aníne. We peh wehukení tahirímé niura íre kaweraintahráhi irino úwe.

³⁴ Úwana sega wensabé, Are ahababárorabeqte aní móne. Árahue iwáhnorinibo éra we momiwí nahtápéqté kaqsúowe.

Kaweragú anínká Sísansabé aiq pútare ato ehwehne.

³⁵ Sísaga we kaqsue ehweh irena mi aní tagéna wensabé, Wehukení úku anínsabé aiq pútare aintahno úwana

³⁶ wega Sísansabé, Are wehukení úkóna anípo? Arensabé aiq pútare ataníboq tenio úwe.

³⁷ Úwana Sísaga wensabé, Arega íné wehukení úkurau aní aiq tagáhne. Amahnága ehweh teawú aní íné úge úwe.

³⁸ Íné úge úwana wega Sísansabé, Néne Wahnah mone. Arensabé aiq pútare atóge éna iwíáh iwíáh atowe.

³⁹ Sísaga mahraréna, Wehuke saraqmaranieéna marakóipeq tumíarauge. Tumíaraunsabé aura pira kegá tagariagehe. Ite aiq tagarione iwíáho ke íre tagariahraho ke úkigehe úwe.

⁴⁰ Úwara Sísareq míó Péhrası kegá wene ehweh irera wensabé, Ite moq íre tagariahrahúna keabuno uwe.

⁴¹ Úwana Sísaga sensabé ite aura pira ké míáhtáq tahirímé itene ahababáq íre kaga irino. Itega tagarione ensabé itene ahababáq peh kagaire úwe.

10

Sipisípiqsabé pabeqme ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Kawerue írátíáthro. Sipisípiqmarí kaegaeorabeqte ónsárápéq íre ségia móbeq séogésáhago kewé se aebó kéera subónehboq náio e ke wóe.

² Onsarapéq séyéi anímé we sipisípiqmaríné wahnah mire.

³ Sipisípiqmarínká wene ehweh íráhwana méhpehte wáhnáhnká onsa siaréhre. Sene wahnahnka wene sipisípiqmarínsabé sensíwíruwe síáhrabéna ebeq túírara anehe tueráhe.

⁴ Wene sipisípiqmarí máhpeq moke tuegue we ebeq pokirara wene ehweh íráh púara anehe kaqme kéréhwe.

⁵ Se mó aní íre kéréhwe. Wene ehweh íre íráh púara áhreéra kobeq séberowe úwe.

⁶ Sísaga mi pabéqmé éhwéh síwáhnorúwara míó kega mi ehwéhsabé íre ahtebowe.

⁷ Sísaga mó mahraréna, Kawerue írátíáthro. Íné sipisípiqmarí kaegaeorabeqte ónsá uge.

⁸ Íné mahtaq íre míáhwataq su kewé se aebó ké éra subónehboq náio e ke wóe. Sipisípiqmarínká sene ehweh íre írówe.

⁹ Íné onsa uge. Manikánka ínébansabé kira ke kaweraritankéhe. Kaweraritahnara méhpehpeq kierueue táhutahuq nagehe.

¹⁰ Aebó kégá aebóoneheéra sewe. Subiq suaneheéra sewe. Moke íre kaweraruaneheéra sewe. Ínéwé ite oga mía míaiageheéna tumíarauge. Oga mía mía sansánká itene irupipeq obenkítiankeheéna tumíarauge.

¹¹ Íné sipisípiqmariné kaweq Wahnáh múge. Kaweq wahnáhnká sipisípiqmarí séhréh aritankheéna pukorahire.

¹² Mó aninká íre sene wahnahnurá peh arambehri aní púana sipisípiqmarítáq íre kaweq wahnáhnarítéhre. Wega wahnahnirana úrinsi iá sirana tagéna we péhnehoéna áhre pehberáh pokire. Íre wene sipisípiqmarí púana suena pokire. Pokirana úrinsi iánká sipisípiqmarí subipáhqnahpahrirara kobeq séberowe.

¹³ We peh arambehri aní míéh púana sipisípiqmarínsábé anetaníbo íwíáhéna suena pokire úwe.

¹⁴⁻¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Ínéga Nánibo tagaríógana wega íné tagaríéhre. Itega tagari-oyanserah néne sipisípiqmarí tagaríógara sega íné tagaríáhwe. Íné sipisípiqmariné kaweq Wahnáh múge. Sipisípiqmarí oga mía míaiageheéna pukinie.

¹⁶ Íre peh morá mahtaqté sípísípiq wahnahnatióge. Mó sipisípiqkákáq wahnahninauge. Sega néne ehweh iragéhe. Mi tanáhráq sipisípiqmarí moke peh morá sípísípiq nansó tahnsa míagehe. Ínébataq sene Wahnah míanauge.

¹⁷ Íné mó oga úkinieéna pukinie. Minayabe Nániboga ínénsabe arutaboiraíntéhre.

¹⁸ Íre mó kegá iwíáhue nubiq suagéhe. Peh ínénéga iwíáhue pukinie. Íné iwíáhu tanáhráq pukéna mó oga úkinauge. Minayabe Nániboga, miraúno aintáaire úwe.

¹⁹ Sísane ehwehnsabé mó Asiu kegá mó iwíáhuwara mó Asiu kegá mó iwíáhuwe.

²⁰ Íregáritaq míó kega iraréra, Owainawanka wene arupipeq míéhnsabé we uwoyansa aní úkire. Wene ehweh aneqsabé iraho uwe.

²¹ Uwara mó kegá iraréra, Owainawanka wene arupipeq míéh áninká mahna tahnsa éhwéh íre íwáhnororahi mino. Owainawanka aura pira aní íre kaweratahráhi mino uwe.

Mó kegá ite Manikáne ayahpíte íre meirahráhowe í ehwéhne.

²² Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq onsa sie iahreráq ko táhútáhúq tánáhráq Sísá Sarúsarama suwahpeq míowe. Mi tanáhráq ehbiehbeq tanáhráre.

²³ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wiráipéq noguwe. Mi mapéq Sórómóni, anotah wahnáh áninká pearowe. Sísaga mitaq noguwara

²⁴ Asiu kegá weba sáhatawéra wensabé, Págege ehwéh iuwahriehre. Árahtaq pahsuaníbo? Íte meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato anímé arewe webo? Pahsuqme teio uwe.

²⁵ Uwana Sísaga sensabé, Teiátáugaqme ite íre aiq pútare aintáhwe. Nánibo awahbeh arámbéhríunka néne sánsá tei teinire.

²⁶ Íte íre néne sipisípiqmarí míáh púaq ínénsabe íre aiq pútare aintáhwe.

²⁷ Néne sipisípiqmarínká néne ehweh irera séníráhwe. Séníráhwana se tagarawéna oganúq sítóge.

²⁸ Oganúq sítógara se ahriahri íre taqnobagia niuráq matió púara mó kegá se néne niyahpíte íre merirahráhowe.

²⁹ Nániboga ínéba sewíáhro arítéhrara ínéba sewíáhwe. Nániboga moke kiotaíqme aní míéh púana wega auráq matíéh púara mó kegá se wene ayahpíte íre merirahráhowe.

³⁰ Nániboreq ínéreq monseráh ánité úye úwe.

Sísaga Asiu ke teriu ehwehne.

³¹ Asiu kegá Sísá subiq suaneheéra ebahmarí mónkakáq sirówe.

³² Sísaga sensabé, Nániboga kaweq arámbéhríúno tenínsabé, Wehuke kawerinieéna kaweq arámbéhríugaq tagahwe. Ah arámbéhríunsabé ebahnsatate nubonehe ewo úwe.

³³ Úwara Asiu kegá wensabé, Are kaweq arámbéhríónayabé íre subiq suanéhe. Arega Manikánsabe éhruruónayabé subiq suanéhe. Are peh wehukení méwé Maniká múge ényabé suboneheqmúne uwe.

³⁴ Uwana wega sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga itensabé, Íte manikámari móe atoge íre.

(Buk Song 82.6)

³⁵ Wene ehweh író keyabé, manikámari móe aritowe. Íte tagarionawe Manikáne ehweh ahriahri aiq pútaq ehwéhne.

³⁶ Manikánka omaq intena mah marákó marákóipéq eqmaq núwátáire. Íné Manikáne ahninkáwá úge irarunsabé aneqsabé abiahnsa ainteq Manikánsabe éhruru atahne irareo?

³⁷ Íné Nánibone arambehri íre mirautaq tahirímé néne ehwehnsabé anetaníbo íwíáhonsabé aiq kaweri irino.

³⁸ Ínénsabe íre aiq pútare aintáhwe. Kaweq arámbéhríu puaq mi arámbéhríyábé aiq pútare atáhro. Nániboga ínéba mía míairana ínéga Nániboba mía míauge. Minayabe itega kawerue iragéhboq néne arambehriyábé aiq pútare aintáhro úwe.

³⁹ Segá we mó táhtoraneheéra uwana Sísaga se suena pokúwe.

⁴⁰ Sísaga Sorana aroipéq seberaebéq Sóniga wání meriurabéq mó pokue kowíowe.

⁴¹ Kowíowara áhnte kegá weba séra seye náhenéra, Sóniga ótaq sansá íre miraire. Minayabe anetaníbo. Mah anínsabé Sóniga moke irarurai ehwéh aiq pútaq ehwéhne uwe.

⁴² Mítaq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

11

Árásárúsi pukú ehwehne.

¹ Wehukení wenáwíq Árásárúsi awahreúwe. Wene anahnowáraré sensíwíq Máhriareq Máhtarere. Se Pétáni suwahpeqte se ayobioqnáhnahne.

² Mó tanáhráq Máhriawe Sísane aigárátáq wéri abaq marena wene ayahrataté abaearowe. Weniyoy Árásárúsi awahreúwe.

³ Árásárúsi awahreú púara wenanahnorarégá mó aní Sísaba eqmaróye. Eqmaróya anínká Sísansabé, Arega arutaboíratahna anímé anotah awáhréire teawuwe.

⁴ Sísaga mi ehwéh irena mahraréna, Íre puké awáhré wíre. Mókake Manikánseq íné wenahnínseqsabé íwíáh íwíáh aitageheéna amahnága we awahreire úwe.

⁵ Sísaga se ayobioqnáhnahnsabé arutaboíraritena

⁶ Árásárúsi awahreire ú irena téhtaréráq mítaq míowe.

⁷ Téhtaréráq ména ite we kérahwána keyábé, Súría marákórápéq mó pokonehe úwe.

⁸ Úwaq itega wensabé, Íwáhnoraníno, menah Asiu kegá ebahnsatate are subonehe íwáhurowe. Arega mítaq mó pokinibo ewane.

⁹ Ewanana Sísaga íbensabé, Pópoqnah kiembogi tanáhráqmé, wéhékáh tanáhráqmé, tunsorerí tánáhráqmé, mína moke téhreh tanáhráre. Mí tanáhráq nogó ké íre inahnsabówe. Téhreh puara ah nogómé íre inahnsabówe.

¹⁰ Inokáhpeq tanáhráqmé sunkíkiri puara ah nogómé inahnsabówe úwe.

¹¹ Sísaga íbensabé mó mahraréna, Itene iyahnabo aní Árásárúsi aiq sugéhre. Sugéh púana koiri auwaníe úwaq

¹² itega wensabé, Itene Wahnahno, amahnága we sugéhnsabé mókake kaweraginae ewane.

¹³ Sísaga wewene arupipeq tagariomé Árásárúsi aiq pukire íwíáhuwe. Iwíáhéna Árásárúsi sugéhre teiuwe. Ité we kérahwána kegá mi ehwéh ireq Árásárúsi peh sugéhre íwíáhowane.

¹⁴ Sísaga íbensabé pahsuqme teiena, Árásárúsiwe aiq pukire.

¹⁵ Itega aiq pútare aintageheéna íné íre míónsabé pukime aiq kawerire. Puki aní koraganehboq máhoro úwe.

¹⁶ Tómáhsi wene wéhuwehu áwíqmé Tírímásie. Wega íbensabé, Sísá subíq síéhrataq ite moq subíq suagéhboq kéranéhe úwe.

Sísaga, Oganúq sitahráhu aní múge ú ehwehne.

¹⁷ Sísaga Pétáni suwahpeq áhnbórá súwana mó anínká weba séna wensabé, Árásárúsi maisatówana itaréitaréráq kéhre úwe.

¹⁸ Pétáni suwahpeq Sarúsarama suwahpeq wahto kowara

¹⁹ áhnte Asiu kegá Máhtaréq Máhriareqne siyoqkawa aiq pukire u irera se ónanahne siru ukíq sitaneheéra Pétáni suwahpeq seba suwe.

²⁰ Máhriawe nahtapeq míowana Máhtagá Sísá áhnbórá sire u irena Máhria auwena Sísá koweranieéna ahtapeq pokúwe.

²¹ Pokéna Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, are mahtaq míaronaraq tahirímé iteriyoy íre pukurai irino.

²² Íné iwíáhume amahnágaákáq arega Manikánsabe miraúno inaraqmé mirainkehe úwe.

²³ Úwana Sísaga Máhtansabé, Iteriyoy mó kieiriginkehe úwana

²⁴ Máhtagá wensabé, Íné iwíáhume anehe tanáhráq we mó kie iriginkehe úwana

²⁵ Sísaga wensabé, Íné pusa ké irigoro aritahráhu aní múge. Íné oganúq sitahráhu aní múge. Ínénsabe aiq pútare aintáh kegá pukéra mó oga úkuwe mía míagehe.

²⁶ Ínénsabe aiq pútare aintáh kegá oga méra íre airaiq pukigehe. Minayabe aiq pútare aintahno úwe.

²⁷ Úwana Máhtaga Sísansabé kowe atena, Are Manikáne ahninkáwá wóne. Arewe ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní móne. Minayabe aiq pútare atóge úwe.

Sísaga Árásárúinsabé arutaboíréna ibisó ehwéhne.

²⁸ Aiq pútare atóge éna Máhtaga pokue Máhriaba kéna epérahpéréna, Íwáhnori aní séna arensabé áhrabire úwe.

²⁹ Arensabé áhrabire ú irena Máhriaga apubúue kie irigue Sísaba pokúwe.

³⁰ Sísaga se ónanahne nahtapeq íre séna Máhtaga kowerorabeq miówe.

³¹ Asiu kegá Máhriane aru ukiq ataneheéra wene nahtapeq miówe. Miówana Máhriaga apubúue kieirigue pokúwara tagéra kérowe. Árásárúsi maisarórabeq ibisanieéna pokire íwiáhéra kérowe.

³² Máhriaga Sísá miorabeq séna we tagéna wene aigárátáq arehunserarác sewéna wensabé, Are mahtaq mianonaraq tahirimé iteriyooq íre pukurai irino úwe.

³³ Máhriareq we kéro Asiu kereqka ibisowana Sísaga tagéna sensabé anotah arútábóiraritena wene arupipeq págegeúwe.

³⁴ Sísaga sensabé, Eheq maisatoo úwara sega wensabé, Itene Wahnahno, seragáhno uwe.

³⁵ Úwana Sísaga ibisówe.

³⁶ Wega ibisónsabe Asiu kegá iraréra, Tagahro. Pukurai anínsábé anotah arútábóiratéhre uwe.

³⁷ Táhmaro mió kega mahraréra, Aura pira ání kaweratárái puana Árásárúsi pukinauraitaq wega aneqsabé íre segaweratáráiro uwe.

Sísaga Árásárúsi oganúq ato ehwehne.

³⁸ Sísane arupipeq anotahtaq umeh aguwana maisarórabeq pokéna Árásárúsi maisia máíqtáq ebah kowana tagéna

³⁹ sensabé, Ebah meruáhro úwe. Úwana Máhta pukú aniné anahnówágá wensabé, Itene Wahnahno, itaréitaré wéhékáh kéh púana amahnága anotah karésá kúnkúninawire úwe.

⁴⁰ Úwana Sísaga wensabé, Arega aiq pútare ainte Maniká miéhrebeqte ótác sánsá tagankehe teawú mino úwe.

⁴¹ Úwara sega ebah meruówana Sísaga íopeq tagéna Manikánsabe, Nániboo, néne ehweh irahnayabé kaweróne atóge.

⁴² Íné írátiómé néne ehweh ahriahri aiq irahne. Arega eqmaq núwátónayabé moke mahtaq iriwe miáh kegá aiq pútare atageheéna mah ehwéh teawúge úwe.

⁴³ Teawúge éna Sísaga anotahtaq áhrabéna, Árásárúsi, máhpeq tuyeokúno úwe.

⁴⁴ Úwana pukú aninká tuyeokúwe. Maisarówana wene aigará ayahnkara úbíqmáro ambántánkákác tuyeokúwe. Moke wene auranabiahnkakác ambantataté úbíqme maisarówana minawarinkákác tuyeokúwe. Sísaga sensabé, Ambantamarí pugeq áuwáhro úwe.

Wahnah kegá Sísá subiq suaneheéra moraénu ehwéhne.

(Mátíyu 26.1-5; Máhka 14.1-2; Áríka 22.1-2)

⁴⁵ Áhnte Asiu kegá Máhriareq siru ukiqsitaneheéra oganúq atonsabe tagéra Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴⁶ Peh táhmaro tago kegá Péhresi kebá pokue Sísaga miraúnsabe teriúwe.

⁴⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhresi kereqka mó kaunsírí ké síáhábéna momiwíue sío síoéra, Aneronehknono? Mi aninká áhnte ótác sánsá mira aruqarurire.

⁴⁸ Itega pehrahgahnaq wega mó mina inserahninawire. Minayabe ómiga wensabé aiq pútare atagéhe. Mirairataq Aroma kegá séra itega Manikánsabe iwíáh iwíáh atona nah sokoruera itereq iteruwahraheq íre kaweraitagéhe.

⁴⁹ Mi tanáhrác Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Káiyápásaga sensabé, Ite íre íráh ké wóe.

⁵⁰ Iteruwahrah ómi pukiyehboq peh morá áninká iteruwahrah kaweraitanieéna pukinkehe. Mina aiq kawerire. Árahinsabé íre iraho úwe.

⁵¹ Káiyápásaga wewega íre iwíáhue irarúwe. Mi tanáhrác we Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah mío púana Manikáne Awanka wene arupipeq iwíáh atowana mi ehwéh irarúwe.

⁵² Íre peh morá Asiu ke kaweraritanieéna pukinkehe. Moke Manikáne animarí peh mahnana miáhnsabé morábí miágeheéna pukinkehe.

⁵³ Mi tanáhrácqé sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono iwíáhuwe.

⁵⁴ Minayabe Sísaga Asiu ke míórabeq íre ábóraq noguwe. Wega mitaq suena Épáráíma suwahpeq anotah uwórápéq wahto kowana mitaq pokúwe. Wereq ite we kérahwána kereqka mitaq kowíahwane.

⁵⁵ Ite Asiu kené sótaikú iahrreraq ko tánáhráq wahtotarútaq áhnte Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq mósosuanehéera pokuwe.

⁵⁶ Sega Sísansabé anebáhréra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq míótaq seyensabé, Aneq iwíáho? Mah tahutáhúrúnarabeq Sísá íre sinawire iwíáho uwe.

⁵⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka ómiyabé, Sísá karábúsi aranéhboq tagehrataq sereiéro uwe.

12

Máhríaga Sísane aigárátáq wéri abaq ato ehwehne.

(Mátíyu 26.6-13; Máhka 14.3-9)

¹ Ite Asiu kené sótaikú iahrreraq ko tánáhráq áhníbóránútaq abapete morá wéhékáh kotaq Sísaga Pétáni suwahpeq Árásárúsi, iriato ani nawahpeq kúwe.

² Sega penahnarabeqsabé táhútáhúq áwúwe. Máhtaga tíwe náriuwara Árásárúsireq mó kereq Sísarerue moráráq táhutahuruwe.

³ Máhríaga kaweq wéri áhnte moné tahnsa wéri Sísane aigárátáq antiarena wene íre wahto ayáhrátaté sobarúq auwowe. Mi wéri kaweq kunkúni wéri púana nahupeq moke kaweq kungúnúwe.

⁴ Sísá kéro aní, wene naruo koweriranaú aní wenáwíq Súrásae. We mó awíq Ísíkáríótíe.

⁵ Wega Sísansabé, Mi wéri áhnte moné tahnsa wérie. Aneqsabé mi wéri 300 móné paiqmarena mi moné tabonah ke íre náriro úwe.

⁶ Mi ehwéhmé Súrásaga tabonah keyabé íre arutaboiraritasa pehipi irarúwe. We aebó aní púana irarúwe. Itene morábí móné únáhtáq wahnahnéna mi moné aebó mewe paiqna paiqnaúwe.

⁷ Sísaga sensabé, Mi iní pehragatáhro. Íné maisaréhrataqsábé mi wéri abaq intéhre.

⁸ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie úwe.

Árásárúsi subiq suanehe u ehwéhne.

⁹ Áhnte Asiu kegá Pétáni suwahpeq Sísá míéhre u irera mitaq suwe. Íre peh morá Sísá tagéyabe suwe. Árásárúsi Sísaga oganúq ato aninseq taganehéera suwe.

¹⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéqá Árásárúsi moq subiq suanehe éra sío síouwe.

¹¹ Árásárúsi oganúq atonsabe tagéra áhnte Asiu kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké suera Sísansabé aiq pútare ató púara Árásárúsi moq subiq suanehe iwíáhuwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Mátíyu 21.1-11; Máhka 11.1-11; Áruká 19.28-40)

¹² Ahbiah tahnsá táhutatururabeqsabé su ke áhnte kegá Sísá Sarúsarama suwahpeq sinawire u irera

¹³ ahtapeq koáwénunuwe. Áwénunéra awanká ayahnawe mewera anotahtaq mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Maniká áwirue si anínsábé iwíáh iwíáh atone. Ísara kené Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atone uwe.

¹⁴ Manikáne ehwehnka irarinserah Sísaga tónki meqme mi kane abobiahtaq kierútu agúwe.

¹⁵ Mi ehwéhnká mahraréna,

Sáióna* suwahpeqte kéó, íre áhreeq tagaríáhro. Itene Wahnahnka iteba sirana tónki áráhqka áhkokóuwena sire íre.

(Sekaraia 9.9)

¹⁶ Minayabe mi tánáhráq ite we kérahwána kegá íre iahtebahwane. Sísá oganúkéna Maniká míórabeq pokútaq ite mi ehwéh iahrreraq matawéq iwíáhéq, Mi ehwéhnká irarinserah aiq míraurowe ewane.

¹⁷ Menah tahnsa Sísaga Árásárúsi maisaróabeqte áhrabue oganúq atowara tago kegá mitaq teri mahtaq terinuwe.

¹⁸ Tago kegá mi otáq sánsá mitaq teri mahtaq terinu puara áhnte kegá irera ahtapeq Sísá koáwénunuwe.

¹⁹ Péhrasi kegá abiahsanéra seye náhenéra, Aiq tagaho? Ite iuwahbeh arámbéhrí íre miraorahúne. Ómi mah kehinánká we kéráhuwe.

Oga mérapeq awaq meyabe ehwéhne.

* 12:15: Sáiónawe Sarúsarama suwahpeqsabé mó awíre.

²⁰ Kárikí ehwéhnikákáq kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atanehéera táhutahururabeq kowíówe.

²¹ Segá Pírípi, we Pétásáira suwahpeq Kehrari marákórápéqté ánípá séra wensabé, Ite Sísá taganehéeq súne uwana

²² Pírípiga Ehntaru koreawuwe. Mi anitégá Sísá teawúyana

²³ Sísaga sensabé, Íné wehukení úku anímé anotah aní úké tanáhráq awehraq tanáhráre.

²⁴ Kawerue írátíáhtao. Ayu pehipi kahnarag íre iyanae. Mi ayú marakóipeq megue mugurúqme kirahnarag áhnte mó será iyanae.

²⁵ Seyene iwíáhyabe sirutaboiro kewé oga mérapeq íre awaq míáhwe. Mah marákóipéq mé tanahráq seyene iwíáhyabe suwahrieh kewé oga mérapeq awaq míáhwe.

²⁶ Néne arambehri miraéyabe inaraqmé séníráhro. Íné míáhnarabeq néne arambehrira kereq mía míáonehe. Néne arambehrira keyábé Nániboga kawerowe aritankéhe úwe.

Sísá pukínayabé ehwéhne.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Nirupipeq anotah uméhínsabé Nánibonsabé aneq ehwéh teaw-inínkono? Nániboo, mi tanáhráq sineho teawinínkono? Írakaumo. Wehukene ahbabáqsabe pukinieéna tumíaraugé.

²⁸ Nániboo, áhnte kegá arenáwíq pankeráhro arito úwe. Úwana íópeqté éhwéhniká mahraréna, Néníwíq aiq pankeráhro arítóge. Mónkakáq mirainauge úwe.

²⁹ Soruparíó kega mi ehwéh írówe. Mó kegá, Puruburuire uwara mó kegá, Íópeqté ánínká ehweh teawíre uwe.

³⁰ Uwana Sísaga sensabé, Íre ínénsabe peh itega irageheéna mi ehwéh irarire.

³¹ Ahbabáq kehíná kehínánsabé ehweh arite tanáhráq amahnága awehrarire. Ahbabáq kehíná kehínáne wahnah kaqsue tanáhráq amahnága awehrarire.

³² Segá íné marakóipeqté pankeréhrtaq ómi ínéba sabirinie úwe.

³³ We pukína sansá sokigi ariena we pankeréhrensabé irarúwe.

³⁴ Soruparíó kega Sísansabé, Ite írátionawe Manikáne ehwehniká mahraréna, Ite meirena kaweritankeheéna Manikánka omaq ato aní ahriahri mía míainkehe íre. Mínyabe sega wehukení úki aní awankátaq táhparera pankerageheénawe árahinsabé irareno? Wehukení úki anímé insebo uwe.

³⁵ Uwana Sísaga sensabé, Íné téhrehnika inserahnu aní iteba wahto tanáhráq míanie. Sunkíkírirabeq míáh kégá ah íre tagahrahéra aiq nogunapómo iwíáhowe. Mínyabe amahnága íné téhrehnika inserahnu anípá míáhro. Sunkíkírirabeq míehboq ínéba míáhro.

³⁶ Iteba míótáq téhrehnika inserahninkehboq íné téhrehnika inserahnu anínsabé aiq pútare aintáhro úwe. Sísaga mah ehwéh iraréna mitaq suena kopéragúwe. (*Buk Song 89.4, 36; Aisaia 9.7; Daniel 2.44, 7.14*)

Sísansabé íre aiq pútare atónsabe éhwéhne.

³⁷ Sísaga áhnte otáq sánsámárinúwara tago kegá wensabé íre aiq pútare atera peh anetaníbo uwe.

³⁸ Mínyabe Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga irarú ehwehmé aiq pútaragúwe. Wegá mahraréna,

Itene Wahnahno, itega teriuna ehwehmé sega íre aiq pútare aitáh mino. Itene Wahnahne ótaq sánsámárimé tagéq anetaníbo iwíáho mino úwe. (*Aisaia 53.1*)

³⁹ Mínyabe sega íre aiq pútare atahráhowe íre. Áísáíaga mó mahraréna,

⁴⁰ Manikánka siura mütúritena sirupipeq págege aritéhre. Mínyabe sene siura íre ebioráhowe. Peh mütúrawéra sirupipeq íre ahtebowe. Segá ínéba íre sewe. Mínyabe sene ahbabáq íre kawerarítóge úwe. (*Aisaia 6.10*)

⁴¹ Áísáíaga Sísansabé iwíáhéna anotah aní míéhre éna ahtebéna mi ehwéh irarúwe.

⁴² Áísáíaga irarúnserah áhnte Asiu kegá Sísansabé íre aiq pútare atówara mó áhnte Asiu kereq sene wahnahmarínseqka Sísansabé aiq pútare atera Péhrasi keyábé áhreu puara mó ke íre teríúwe. Momíwíu nahtápéq Péhrasi kegá kaqíúwéhoéra mó ke íre teríúwe.

⁴³ Manikánka kawerowe aritonsabe peh ákáhtaq sirútábóiréra wehukega kawerowe aritónsabe anotah sirútábóirúnsabe mó ke íre teríúwe.

Sísaga wehuke ehweh arite ehwehne.

⁴⁴ Sísaga anotahtaq mahraréna, Ínénsabe aiq pútare aintáh ké íre ínébataq ínénsabe aiq pútare aintáhwe. Íné eqmaq núwéh ánínsabéákáq aiq pútare atáhwe.

⁴⁵ Íné tagah kewé íné eqmaq núwéh ánínkákáq tagahwe.

⁴⁶ Mah kehíná kehíná míáhrabeq téhrehnika inserahnuge. Ínénsabe aiq pútare aintáh kégá sunkíkírirabeq íre mía míáiageheéna tumíaraugé.

⁴⁷ Néne ehweh siahrega irera anetaníbo íwíáho keyábé íre ehweh aritoge. Mah kehiná kehínánsábé ehweh aritanieéna íre tumíarauge. Peh sene ahbabáqsabe kaweraritanieéna tumíarauge.

⁴⁸ Ínénsabe suwahrieh kewé néne ehweh íre íráh kéwé néne ehwehnka anehe tanáhráq ehweh aritankéhe.

⁴⁹ Íre ínénéne iwíáh ehweh irare irareuge. Nánibo íné eqmaq núwéh ánínká iwíáh aintena mahrarúno éna niahrreraq íntéh éhwéh tei teinuge.

⁵⁰ Íné írátiómé wene ehweh sehironka oganúq sitankéhe. Minayabe Nániboga terio i éhwéh tei teinuge úwe.

13

Sísaga we kéro kene sigára pabeq pabeq arito ehwehne.

¹ Ite Asiu kené sótaikú iahrreraq ko tánáhráq ahbiah tahnsá Sísaga iwíáhéna, Amahnága íné mah marákó suena Nániboba poké tanáhráq awehrraire úwe. Sísaga mah marákó marákóipéqté we tagariáh keyábé ahriahri arutaboairaitena pukinaú tanáhráqkákq ano-tahtaq arutaboairaitowe.

² Owainawanka Sáimóni, Ísíkáriótine ahninkáwá Súrásane arupipeq Sísane naruo koweriro iwíáh atowe. Iwíáh atowaq ite we kérahwána kegá penorabeq Sísareq moraráq táhuhuruwane.

³ Sísaga iwíáhéna, Íné niyahtebome Nániboga moke náníre éna Maniká míéhrebeqte tuena mébeq tuekinauge éna

⁴ táhuhururabeqte irigéna wene káhq ambántá akairuena táhúri úbíqmiowe.

⁵ Táhúri úbíqmena wáni antehyapipéq ahkiwena peh nahupeqte árámbehri áni tahnsanéna ite we kérahwána kené igarátáq pabeq paberaitena úbíqmatio tahiríráté sobarúq iuwowe.

⁶ Sobarúq iuwena Pítaba súwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, nigará pabeq paberaintaníbo úwe.

⁷ Úwana Sísaga wensabé, Amahnága miraunsabé are íre tagariahne. Mókake tagariankehe úwe.

⁸ Úwana Pítaga wensabé, Amahnágaakákq mókakeakákq arega nigará pabeq paberaintanie éname ahqáho ataníe úwana Sísaga wensabé, Ínéga íre pabeq paberatáhnaraqme arega íné íre sénirahráho úwe.

⁹ Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, minayabe íre peh morá nigará pabeq paberainto. Moke niahnkakaq niyahqnonkakaq pabeq paberainto úwe.

¹⁰ Úwana Sísaga wensabé, Sinonka pabeq pabero ke peh morá nábíbagi sigára pabeq paberowe. Sinonka íre nábíbagi puara mó íre pabeq paberigehe. Ite íre nábíbagiraq miahwanawe peh morá áni nábíbagire úwe.

¹¹ Sísaga wene naruo koweriranaú aní tagario púana mahraréna, Ite íre nábíbagiraq miahwanawe peh morá áni nábíbagire úwe.

Séhréh atéhoru ú ehwehne.

¹² Sísaga sigára pabeq paberarito parabagúwana wene káhq ambántá abaqme tútuue ména wensabé, Ínéga miraitónsábé iahtebaho?

¹³ Itega ínénsabe, Íwáhnoraníne aintáhwe. Itega moq itene Wahnahne aintáhwe. Itega irare íntáhwana aiq míóge.

¹⁴ Íné itene Wahnah, ite íwáhnoru anínká itene igará pabeq paberaitónsábé itega wene wene aigará pabeq paberatéhoru.

¹⁵ Ínéga sokigi aiú serahnoro.

¹⁶ Kawerue írátiáhro. Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire. Poki anínká we eqmaq áuwéh ánimé íre kiotaikire.

¹⁷ Minayabe ite tagariáh púaq irupipeq eyoyóinkehboq we séhréh atéhoru.

¹⁸ Íre ite ómiyabé mi éhwéh iraruge. Ínéga omaq itáráu anímári tagarióge. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Moraráq táhuhururauya anínká néne naruo aní úkire íre.

(Buk Song 41.9)

Mi sehirá aiq pútaraginawire.

¹⁹ Mirainie insabé teiúge. Mótaq mirainkehe. Mi tanáhráq sehiranka ínénsabe irarime aiq pútare atageheéna amahnága teiúge.

²⁰ Kawerue írátiáhro. Mó kegá ínéga eqmaq sutau ke mehweh aritáhtáq ínénkakaq mehweh aintáhwe. Íné mehweh aintáh kegá íné eqmaq núwéh anínkáakákq mehweh atáhwe úwe.

Sísane naruo koweriranaú ani ehwehne.

(Mátíyu 26.20-25; Máhka 14.17-21; Árúka 22.21-23)

²¹ Sísaga mi ehwéh iraréna wene arupipeq págegeúnsabe mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Ité miáhrabeqte ánínká néne naruo kowerirankéhe úwe.

²² Kowerirankéhe únsabe ite we kérahwana kegá wenku ebiqsúéheéq irupipeq iwíáhéq insensabebómo ewane.

²³ Íné Sísaga arutaboairaintéh ánimé wereq ínéreq moráráq tútuue miáhwaye.

²⁴ Pítaga Ínésabe aonáh sabiq suena, Wega irari aní insensabebo kaseninanao úwana

²⁵ ínéga Sísane anepeq mósaqmaqme ména, Néne Wahnahno, we inseboue kasenowae.

²⁶ Kasenowana Sísaga Ínésabe, Ínéga táhutahuq pámbáhue náwéna aní we wire éna táhutahuq pámbáhue Súrásawe, Sáímóni Ísikáriótine ahninkáwá náwuwe.

²⁷ Súrásaga mi tahutáhúq meyoqat owainawanka wene arupipeq ahbabáq iwíáh atowe. Sísaga Súrásansabé, Arega mirainie inaraq amahnága komirauño úwe.

²⁸ Úwaq ómi ite táhutahurowanarabeqte kegá mi ehwéh ireq iwíáhéq, Árahinsabé irariro ewane.

²⁹ Súrásaga itene morábí matiahwana moné únáhtáq wahnahnú púaq táhmaro ite iwíáhéq mó tahutáhúq kobaiqmaro iwíáhénabopoq eqmaréhre. Tabonah ke nário iwíáhénabopoq eqmaréhre iwíáhowane.

³⁰ Súrásaga mi tahutáhúq mewena máhpeq tueyokúwe. Máhpeq tueyokúmé inokáhpere.

Wensabé wensabé irutaboairatéhoro ú ehwehne.

³¹ Súrásaga máhpeq tueyokúwana Sísaga mahraréna, Amahnága íné wehukení úku aní néníwíq pankeragéhe. Ínésabe iwíáhéra Maniká áwíq pankeragéhe.

³² Maniká áwíq pankeráhwana wega néníwíq pankerankéhe. Wega amahnága pankerankéhe.

³³ Néne animaríno, Pehgáriq tanáhráq iteba míanie. Pokonaraq itega íné ninebahrigehe. Ínéga Asiu ke teriátáunserah teinie. Ínéga pokonarabeq itega amahnága ire kioráhowe.

³⁴ Néne o sansa miraigehboq teinie. Itega wensabé wensabé irutaboairatéhoro. Ínéga itensabé nirutaboairunserah itega wensabé wensabé irutaboairatéhoro.

³⁵ Itega wensabé wensabé irutaboairatéh irataqmé ómi kegá íné séniráh ké wóe aitagéhe úwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Mátíyu 26.31-35; Máhka 14.27-31; Áríka 22.31-34)

³⁶ Sáímóni Pítaga Sísansabé, Néne Wahnahno, ehq kinibo úwana Sísaga wensabé, Íné pokinieurabeq amahnága ire sénirankéhe. Mókake sénirankéhe úwe.

³⁷ Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, amahnága aneqsabé ire kéranínkono? Segá nubiq suaneherabomo. Anetaníbo. Are éhnehinauge úwe.

³⁸ Úwana Sísaga wensabé, Arega níéhnehinkehboq ínéreq pukoyehe iwíáhono? Teawiníboq írátíáhno. Kokórega ehwehnina inaraq arega íné ire tagaríóge apahtárórág irariniewóne úwe.

14

Sísaga, Íné Maniká miéhrabeqte áhne ú ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Itene irupipeq iwíáh kikiriyehe. Manikánsabe aiq pútare ateq ínésabeákáq aiq pútare aintááhro.

² Nánibone nahtapeq áhnte paqnáh kéhre. Íre kéhtáq tahirímé métáq teiú irino. Itene máhriq kigawerinieéna pokinauge.

³ Kawerarena kiwekue tumeiranauge. Íné míórabeq mía míaiageheéna tumeiranauge.

⁴ Íné pokinieurabeqte áh tagaríáhwe úwe.

⁵ Úwana Tó máhsiga wensabé, Itene Wahnahno, are pokinie énarabeqme ire tagarione. Mí ah árahue tagarianehnkono úwe.

⁶ Úwana Sísaga wensabé, Íné Maniká miéhrabeqte áhne. Íné aiq pútaq ehwéh áwahe aní múge. Íné oganúq itahráhu aní múge. Nánibo miéhrabeqte áh múge. Íre mó ahnkákáq ínébataq ah múge.

⁷ Itega íné tagaríáhmé Nánibonkakáq tagaríáhwe. Amahnágaákáq mókakeakáq Nánibonsabé itene irupipeq iwíáhue tagarawéq itene iuranka tagahwe úwe.

Sísaga íné tagah kegá Nánibo moq tagahwe ú ehwehne.

⁸ Úwana Pírípiga Sísansabé, Itene Wahnahno, Iteribo taganehboq sokigi aio. Sokigi aínaraq aiq awehraq kanae úwe.

⁹ Úwana Sísaga wensabé, Pírípío, ínégá itereq íre wahto tanáhráq míaraugé. Árahinsabé íné íre tagariahno? Íné tagah kegá Nánibo moq tagahwe. Iteribo taganehboq sokigi aio éna we árahinsabé irareno?

¹⁰ Ínéga Nániboba mía míaugana wega ínéba mía míaire. Minayabe íre aiq pútare aintahno? Íné teiú éhwéh íre ínénégá iwíáhugana Nániboga ínéba mía míaéna wewega arambehrire.

¹¹ Ínéga Nániboba mía míaugana wega ínéba mía míaire teienaq mi ehwéhnsabé aiq pútare aintáhiro. Mi ehwéhnsabé itega íre aiq pútare atéhrame ínégá sokigiona arámbéhríyábé aiq pútare aintáhiro.

¹² Kawerue írátíáhiro. Ínénsabe aiq pútare aintáh kegá ínégá miraona arámbéhrí miraigehe. Nániboba pokinau puana sene arambehri néné arambehri kiotaigme kanae.

¹³ Néníwírué teníratq mirainie. Íné wenahninká mirau arámbéhrí Nánibo áwíg pankerageheéna mirainie.

¹⁴ Néníwírué teníra ehwéhme moke mirainie úwe.

Sísaga Manikáne Awa eqmarinie ú ehwehne.

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, itega ínésabe iuwahbáhnaraqmé néné sánsá sehigíéhe.

¹⁶ Nánibo teawenana wega mó séhréhina aní iteba mía míainkeheéna eqmarankéhe.

¹⁷ Ai q pútari aní Manikáne Awa iteba mía míainkeheéna eqmarankéhe. Ahbabáq kehinánká Manikáne Awa íre tagéra sirupipeq íre tagariáh púara wereq íre mía míaorahowe. Itega we tagariáhwana iteba mía míaéna irupipeq mía míainkehe.

¹⁸ Ite íre airai q iuwaníe. Ite íre ehneranimári tahnsa míageheéna mókake iteba kiwekin- auge.

¹⁹ Mótaq ahababáq kehinánká íné mó íre tagagehe. Itega íné tagagehe. Íné oga mía míau puaq ite moq oga mía míai gehe.

²⁰ Mí tanáhráq sínaraqmé ínégá Nániboba mía míaonaq tagariagehe. Itega ínéba mía míairana ínégá iteba mía míaonaq tagariagehe.

²¹ Néné ehweh irena kawerue sehí ánímé ínésabe awahbehre. Ínénsabe awahbeh anímé Nániboga wensabé arutaboiratankéhe. Ínéga wensabé nirutaboiratena néné sánsá sokigi awinauge úwe.

²² Íre Súrása Ísíkáríóti peh mó Suráságá Sísansabé, Itene Wahnahno, árahinsabé ahababáq ke íre sokigi ariasa peh morá ite arene sánsá sokigi aieno úwe.

²³ Úwana Sísaga wensabé, Ínénsabe awahbeh anínká néné sánsá mirainkehe. Néné sánsá miráfnaraq Nániboga wensabé arutaboiratankéhe. Nániboreq ínereqka weba séta wereq mía míaoyehetauye.

²⁴ Ínénsabe suwahrieh kegá néné ehweh íre sehigíéhe. Ínéga teiú éhwéhme íre ínébataq néné ehwehne. Minawé Nánibo íné eqmaq núwéh áníné ehwehne.

²⁵ Iteba mía míautaq mah ehwéh teiúge.

²⁶ Nániboga séhréhi aní Manikáne Awa néníwírué eqmarahnana ite moke íwáhnorinkehe. Ínéga moke teiéna ehwéh Manikáne Awanka ahrreraq itankéhe.

²⁷ Íné niru ukiqme miónserah ite moq iru ukiqme míáhiro aitóge. Ínéga aitónserah ahababáq kehinánká íre miraorahowe. Itene irupipeq iwíáh kikiréq áhreiyeho.

²⁸ Iuwena pokéna iteba kiwekinie teiewógaq íráh mino. Itega ínésabe irutaboiraintáhmé itene irupipeq eyoyóire. Nániboga íné kiotaigme míéh aní míre. Ínéga weba pokinaunsabé itene irupipeq eyoyóoro.

²⁹ Mótaq sína tanáhráqsábé teiúge. Mí tanáhráq sínaraq itega néné ehwehnsabé aiq pútare aintageheéna amahnága teiúge.

³⁰ Amahnága ahababáq kehiná kéhínáné wahnahnka sínana íre áhntetaq teiníe. Wegá íné íre saiqnaríehre.

³¹ Nánibonsabé nirutaboirume mah kehiná kéhínánká tagariageheéna wega tení árámbehrí mirauge éna ite we kérahwana keyábé, Pokonehboq irigoro úwe.

15

Sera kawerue íyéhnsabé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, íné náhníaq tahnsanugana Nániboga náhníaq sera sotaq wahnahni aní miéhre.

² Néné niyahnawe sera íre íyéhmé Nániboga apirúéhre. Sera íyéh níyáhnáwéwé áhnte mó será iyankeheéna apiruqme kaweq kaweraréhra áhnte será íyéhre.

³ Mína inserah ínégá teiú éhwéhniká itene irupipeq kaweraitéhre.

⁴ Itega ínéba mía míairana ínégá iteba mía míaoono. Pehipi kéh áyáhnáwéwé sera íre iyahráhire. Mína inserah itega móbeq miéhraqmé íre serankakák míaneheqmoé.

⁵ Íné náhniáq tahnsanugaq ite náhniáq ayahnawe tahnsá móe. Itega ínéba mía míairana ínéga iteba mía míainie. Ínéba mía míaira kewé áhnte serankakáq mía míaoheqmóe. Peh itebataq mía míairataq iteriahriáh mó naneq íre miraorahowe.

⁶ Antegi áyáhnáwé súéhrana eh yataginserah ínéba íre mía míao kewé mina tahnsanowe. Mí ayáhnáwé sorupawe mewena iraipéq móruahnana taginawire.

⁷ Itega ínéba mía míaéq ínéga teiú éhwéh íréhrataqmé iwíáhue teniéro. Tenirana mirainie.

⁸ Ite áhnte será iyéhrara tagah kegá Maniká áwíq pankeráhwe. Áhnte será iyéh púaq ite íné séniráh ké miáhwe.

⁹ Nániboga ínénsabe arutaboírinserah ínéwé itensabé nirutaboíruge. Ínéga itensabé nirutaboíru puaq ínéba mía míaooro.

¹⁰ Ínéga Nánibone sánsá sehgiúnsabé wega ínénsabe arutaboíraintéhrana weba mía míauge. Webá mía míanserah itega néne ehweh sehgirataq ínéga itensabé nirutaboíraitahnaq itega ínéba mía míaiagehe.

¹¹ Irupipeq eyoyó aitanieéna mah ehwéh teiúge. Peh irupipeq anotah eyóyínkeheéna mah ehwéh teiúge úwe.

¹² Sísaga mó mahraréna, Néne sánsámé ínéga itensabé nirutaboírinserah itega wensabé wensabé irutaboíratéhoró.

¹³ Wene iyahnabo kaweriritanieéna minayabe pukinaína anímé anotah arútábóiri aní míre. Moke mó sirutaboíro kegá mí aní íre kiotaikorahowe.

¹⁴ Néne ehweh sehgió kéwé néne iyahnabo woe.

¹⁵ Arambehri anímáři íre úqitaníe. Arambehri aní wene wahnahne náneq íre ahtebeh púana itensabé arambehri anímáři íre úqitaníe. Nániboga tení éhwéh moke teiú púana néne iyahnabo anímáři úqítóge.

¹⁶ Itega íné íre omaq itarówana ínéga ite omaq itaráuge. Náhniáq ayahnawe áhnte será iyéhnserah ite néne niyahnawe méq áhnte será iwe kagainkeheéna omaq itaráuge. Áhnte será kéhnsabé itega neniwírué Nánibonsabé teawírataqmé wega mirainkehe.

¹⁷ Ínéga teiúmé wensabé wensabé irutaboíratéhoró úwe.

Sísa kэрáh ké moq íwíoqnagehe i ehwehne.

¹⁸ Sísaga mó mahraréna, Ahbabáq kehiná kéhínánká itensabé suwahriáhnaq téhwe ínénsabe suwahriehre iwíáhoró.

¹⁹ Ite ahbabáq kehiná miáhtáq tahirímé mó ahbabáq kéhínánká sensuwahrahyabé sirutaboírinserah itensabé moq sirutaboíro irino. Ínéga ite omaq itaráugaq ahbabáq sansa sueq kaweq ké úkuro puara ahbabáq kegá itensabé suwahriehre.

²⁰ Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire teiewónsábé ahrreraq matiáthro. Ahbabáq kegá íné níwioqnah puara itenkakáq moq íwíoqnagehe. Segá néne ehweh íráhtáq tahirímé itene ehwehnkakáq íráh irino.

²¹ Ite néne animáři miáh púara sega ite íwíoqnagehe. Segá íné eqmaq núwéh aní íre tagariáhnsabé íwíoqnagehe.

²² Íné íre sena ehweh íre teriútáq tahirímé sene ahbabáq peh kopípéq kéh irino. Ínéga teriúnsabé sene ahbabáq amahnága ábóraq kéhrara sega, Itega árahue ahbabáruno íre irarerahowe.

²³ Ínénsabe suwahrieh kegá Nánibonsabé moq suwahriehre.

²⁴ Néne ótaq sansámáři se íre sokigi ariútáq tahirímé sene ahbabáq peh kopípéq kéh irino. Néne ótaq sansámáři tagahnsabé sene ahbabáq ábóraq kéhrara ínéreq Nániboreqsabé suwahriehre.

²⁵ Manikáne ehwehnka mahraréna,
Sega ínénsabe pehipi suwahriehre íre.

(Buk Song 35.19)

Mí sehíránká aiq pútaragire.

²⁶ Ínéga Nánibo miéhrabeqte séhréhi aní, aiq pútarí aní, Manikáne Awa iteba eqmaraníe. Wegá tuinaraq néne arambehriakáq néne sánsánkákáq pahsuankéhe.

²⁷ Téhwe itega séniráh púaq itega moq néne ehweh terigéhe úwe.

16

Sísaga, Íwíoqnéra iubi q suaneherawoe ú ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Mókake itega ínénsabe anetaníbo éq nuwanéhe iwíáhiyehó éna amahnága mah ehwéh teiúge.

² Segá ite momiwío nahtápéqté kaqiuwagéhe. Mó tanáhráq ite iubi q suaneherao kegá iwíáhéra, Ínénsabe aiq pútare atáh ké subi q suonawe mína Manikáne arambehrie igehé.

³ Segá Nániboreq ínéreq íre tagariáh púara mína tahnsa oneherawoe.

⁴ Sega miraira tanáhráq sínaraq itega néne ehweh ahreraq matiageheéna mah ehwéh teiúge úwe.

Sísaga Manikáne Awane arambehriyabé irarú ehwehne.

Sísaga mó mahraréna, Iteba mía míaú puana mah ehwéh íre teiátáuge.

⁵ Íné eqmaq núwéh ánípá pokinieú puana amahnága teiúge. Itebaté mó morá ánínká ínénsabe, Eheq pokono ue íre kasenire.

⁶ Ínéga mah ehwéh teiúnká itene irupipeq anotah uméhire.

⁷ Teiníboq írátíáhiro. Íné pokinie ume aiq kawerire. Ite séhréh aitanieéna pokinie. Íné mahtaq miáhnaraqmé ite séhréhína anínká iteba íre tuoráhire. Íné pokonaraq iteba we eqmaq auwaníe.

⁸ Eqmaq auwáhnaraq Manikáne Awanka iteba tuinagake ite mah kehiná kéhínáné ahbabáqsabe kaweqtaq méyabe íwáhnorinkehe. Manikánka ehweh aritahnayabé moq íwáhnorinkehe.

⁹ Sega ínénsabe íre aiq pútare aintáhnásabé minawé ahbabáq míre éna íwáhnorinkehe.

¹⁰ Nániboba pokonaq íné íre tagehra puana kaweqtaq méyabe íwáhnorinkehe.

¹¹ Manikánka ahbabáq kehiná kéhínáné wahnah aiq ehweh atéh púana ehweh aritahnayabé íwáhnorinkehe.

¹² Ehweh teiénawe áhnte kéhraqme ite amahnága íre irahráhowe.

¹³ Aiq pútari aní Manikáne Awanka tuinaraq ite moke íwáhnorinkehe. Íre wewene iwíáh iraréna peh wega írátíéh éhwéh teinkéhe. Mókake sína tanáhráqkákáqsabé teinkéhe.

¹⁴ Néne ehweh íwáhnorína puara áhnte kegá néníwíq pankeragéhe.

¹⁵ Moke Nánibone sánsámárimé wereq ínereqne sánsáne. Minayabe ínégá teiú éhwéhmé Manikáne Awanka íwáhnorinkehe teiúge úwe.

Itene irupipeq umehúna naneq mótaq iwíáh iwíáh naneq ukina ehwehne.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Pehgáriq tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné tagagehe úwe.

¹⁷ Úwara táhmaro we kéro kega seye náhenéra, Mi ehwéhmé íre irone. Aneq ehwéhpo? Wega teiena, Pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné tagagehe íre. Wega mó teiena, Nániboba pokinieú puaq itega íné íre tagagehe íre.

¹⁸ Anehe pehgáriq tanáhráre ime aneq ehwéhómo? Minawé ite íre irone éra seye náhenuwe.

¹⁹ Seye náhenuwana Sísaga iwíáhéna, Sega ínénsabe kasenonehe éna wega sensabé, Ínéga métáq mahraréwóge. Pehgáriq tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné mó tagagehe éwóge. Minayabe itene irupipeq iwíáhéq kasenoo?

²⁰ Teiníboq írátíáhiro. Itene irupipeq anotah uméhínaq íbisagehe. Ibisehrara ahbabáq kega sene sirupipeq eyoyóinara wíréh wíréhigehe. Ebeqme itene irupipeq umehue págege ínana anehepeqme itene irupipeq eyoyó aginawire.

²¹ Ani maqmianaitaq uwo uwoinsabé mi iníné arupipeq éri puana anotah uméhire. Maqsuena wene ani miéh púana wene arupipeq eyoyóirana éréwéhnásabé mó íre iwíáhire.

²² Mína inserah amahnága itene irupipeq umehirana ínégá ite mó tagahnagake itene irupipeq eyoyóinkehe. Itene irupipeq eyoyóinara mó kegá mina íre kaqíuwahráhowe.

²³ Mi tanáhráqmé itega ínénsabe mó ehwéh íre teinigéhe. Teiníboq írátíáhiro. Nánibonsabé néníwíre iwíáhue teawíratáq wega mirainkehe.

²⁴ Menahmé itega íre néníwíre teawátówe. Itene irupipeq anotah eyoyóinkehboq Manikánsabe teawéro. Teawíratáq wega mirainkehe úwe.

Sísaga íre kaweq sunúq kiotaikuge ú ehwehne.

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Pabeqme ehwéhne tei teinurauge. Mi tanáhráq pabeqme ehwéh mó íre teíasa peh Nánibo éhwéh pahsuqme teiníe.

²⁶ Mi tanáhráq itega néníwíre wensabé teawigéhe. Nánibonsabé, Ite séhréh arito ue íre teawiníe.

²⁷ Ahqáho. Iteitega we teawigéhe. Maniká wewega itensabé arutaboiritéhre. Itega ínénsabe irutaboiraítáh púana Nániboga itensabé arutaboiraítéhre. Maniká míéhrabeqte tumíaraunsabé aiq pútare ainteq ínénsabe irutaboiraítáh púana Nániboga itensabé arutaboiraítéhre.

²⁸ Nánibo míéhrabeqte mah marákó márakóipéq tumíarauge. Tuména amahnága mah marákóipéq suena Nániboba tuekinie úwe.

²⁹ Úwaq ite we kérahwana kegá Sísansabé, Aiq irone. Arega amahnága íre pabeqme ehwéhnia peh tábúsoqme pahsuqme teiene.

³⁰ Itega amahnága tagónawe arega moke ahtebawe tagariahne. Minayabe arega Maniká míehrabeqte túnayabé aiq pútare atone. Arensabé mó kasenényabe anetaníbo. Ai q pútare atone ewane.

³¹ Ewanana Sísaga itensabé, Amahnága ai q pútare aintaho?

³² Ai q pútare aintáhmé mótaqmé amahnága itega íné nuweq iteruwahpeq kobeq séberoneheqmóe. Íné nuwehrana ínébataq míanie. Nániboga ínéba mía míai puana íre ínébataq míanie.

³³ Ite ínéba mía míaosabé iru ukíq itanieéna mah ehwéh teiúge. Mah marákóipéqmé mó tanáhráq mó tanáhrárué íre kaweq sunúq sinae. Ínéwé íre kaweq sunúqmé ai q kiotaigme míó púaq íwiáh íwiáhoró úwe.

17

Sísaga we kéro ke séhréh aritanieéna púrerú ehwehne.

¹ Sísaga mí ehwéh irareruena íopeq tagéna Manikánsabe, Nániboo, íné pukona tanáhráq ai q awehrarire. Íné arenahninká arenáwíq pankeraniboaq arega nénéwíq pankero.

² Arega moke mah kehiná kéhíná wahnahnúno aintároné. Arega ínéba eqmaq suahna ke oganúq sito aintahne.

³ Arebataq ai q pútaq Manikáne. Arega íné Sísá Karáhé eqmaq núwátóne. Arereq ínéreqsabé ai q pútare aítáh kégá oga mérapeq ai q awaq míáhwe.

⁴ Arega teniena arámbéhri miraué parabarúónsábé are págege aní mé anotah aní míahnara mah marákóipéqté kégá tagahwe.

⁵ Naho mah marákó márakó íre kotaq ínéga areba míáhwataq arereq ínéreq anotah anité míahwaye. Nániboo, naho ite míahwayanserah amahnága mirainto.

⁶ Arega mah marákóipéqté ké ínéba eqmaq suahne. Mi kewé arene sánsá sokigi arítóge. Téhwé mí ke arene animári mé ínéba eqmaq súátóne. Segá arene ehweh irera sehgiówe.

⁷ Arega moke níátóna naneqme peh arerenee. Minawé ínéba eqmaq suahna kegá ai q tagariáhwe.

⁸ Arega teniátóna ehwéhmé moke teriátáugara íráhwe. Ínéwé are míahnarabeqte ánínugara ai q pútaq tagariáhwe. Arega íné eqmaq núwátónayabé ai q pútare atáhwe.

⁹ Arega eqmaq suahna keyábé púrerarítóge. Amahnága moke mah marákóipéqté keyábé íre púrerarítóge. Peh ínéba eqmaq suahna keyábé arene animári púana púrerarítóge.

¹⁰ Moke arene animárimé néne animárine. Moke néne animárimé arene animárine. Mó kegá eqmaq suahna ke tagéra nénéwíq pankeráhwe.

¹¹ Amahnága areba kinie. Íné mah marákó márakóipéq íre míáhnaraq eqmaq suahna kegá mahta q míagehe. Nániboo, kaweqta q mía míaóne. Arene págege awíq níátóne. Arega ínéba eqmaq suahna ke arene págege awíqta q wahnahnarito. Arereq ínéreqka moraráq mía míáuýanserahnigehboq kawerue wahnahnarito.

¹² Ínéba eqmaq suahna kebá mía míaurataq arenáwirue kawerue wahnahnaritaráuge. Kawerue wahnahnaritaráugara se íre taqnobagowe. Peh morá aní iraipéq tabikinai aní taqnobagire. Manikáne ehweh ai q pútaraginkeheéna taqnobagire.

¹³ Amahnága areba kinie. Ínéba eqmaq suahna kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mah marákóipéq ména mah ehwéh iraruge.

¹⁴ Arene ehweh ai q teriúge. Ahbabáq kehiná kéhínánká ínéba eqmaq suahna keyábé suwahriehre. Íné ahababáq kene sánsá íre mirauserah ínéba mía míaó kegá moq peh míáhwe. Minayabe ahababáq kega sensabé suwahriehre.

¹⁵ Se mah marákó márakóipéqté merigme mórítáho íre teawúge. Peh owainawanka se ahababáq aritehnehboq kawerue wahnahnarito teawúge.

¹⁶ Íné ahababáq kene sánsá íre miraugara ínéba eqmaq suahna kegá moq ínéga unserahnéna ahababáq sansansábé suwahriehre.

¹⁷ Arene ehwehme ai q pútaq ehwéhne. Se kaweqta q mía míagehboq arene ai q pútaq ehwéhtáté sirupipeq págege arito.

¹⁸ Arega íné mah marákóipéq eqmaq núwátónanserah ínéga se mah kehiná kéhíná suwahpeq eqmaq suanie.

¹⁹ Segá ai q pútaq arene animári mía míageheéna íné arereq mía míainauge.

²⁰ Ínéba eqmaq suahna kewé íre sebataqsabé púrerarítóge. Segá mó ke terirara irera ínénsabe ai q pútare aintageheéna mí keyábéákáq púrerarítóge.

²¹ Sereq ínéba eqmaq suahna kereq peh morá íwiáhigheéna púrerarítóge. Nániboo, arereq ínéreqka moráénúyanserah se ómi peh morá íwiáhigheéna púrerarítóge. Arega íné eqmaq núwátónayabé mah kehiná kéhínánká ai q pútare atagéhboq peh morá íwiáh arito.

²² Arega íné págege ainte néníwíq pankerahnsERAH ínéga se págege aritena sensíwíq pankeróge. Arereq ínereqka moráénúyanserah sega morá íwíáhígeheéna sensíwíq pankeróge.

²³ Eqmaq suahna ke moráénígeheéna sereq míóge. Are ínereq míahne. Mínyabe sega peh moráénirataq mah kehíná kéhínánká arega íné eqmaq nuwahna ehwéhnsábé aiq pútare atagéhe. Arega ínénsabe arutaboiraintahnanserah sensabé moq arutaboiraritahne. Wega peh morá íwíáhirataq mah kehíná kéhínánká mína tagéra arega arutaboiraritahna ehwéhnsábé aiq pútare atagéhe.

²⁴ Nániboo, ínéba eqmaq suahna kegá íné míáhnarabeq ínereq sereq méyabe nuwahbehre. Mah marákó marákó íre kotaq ínénsabe arutaboíré néníwíq pankeróne. Are néníwíq pankerónayabé sega mínaakaq anotahtaq téhreh naneqkákáq tagageheéna ínereq méyabe nuwahbehre.

²⁵ Naniboo, ínéga are aiq tagaríóge. Kaweqtaq mía míaoéne. Ahbabáq kehíná kéhínánká are íre tagaríáhwe. Arega íné eqmaq nuwahnana sunsabé eqmaq suahna kegá aiq tagaríáhwe

²⁶ Ínéga arene sánsánsábé se sokigi arítóge. Mó sokigi arita aritainie. Arega ínénsabe arutaboiraintahnanserah sega mó keyábé sirutaboírigeheéna sokigi arítóge. Íné sereq mía míainieéna sokigi arita aritauge úwe.

18

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwehne.

(Mátíyu 26.47-56; Máhka 14.43-50; Áríka 22.47-53)

¹ Sísaga Manikánsabe mí ehwéh teawena pokúwe. Wereq ite we kérahwána kereqka Kirona aroiépéq seberaebéq pokowane. Mitaq kaweq matábú kowaq itega mitaq kowíahwane.

² Súrása, Sísane naruo koweriranaú anínká moq mí matábú tagariowe. Sísareq ite we kérahwána kereqka mitaq áhnte tanáhráq momiwíowanayabé tagariówe.

³ Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisíwárinseq sóntia kereq eqmaq súówe. Eqmaq súó kereq Súrásaga meriqmena mí matábúrác súwe. Sega sahmárinkákáq áráhmuakáq kánéqkakaq mewera suwe.

⁴ Sísaga sega miraoneherau naneq wene arupipeq moke tagarawéna su ke taganieéna pehrápeq kowíowe. Kowéna sensabé, Insensabe anebahroo úwe.

⁵ Insensabe anebahroo úwara sega wensabé, Sísá Néhsara suwahpeqte ánínsábé anebahrúne uwana Sísaga sensabé, Íné we uge úwe. Súrása, Sísane naruo koweriro anínseq mitaq iriwe míówe.

⁶ Iriwe míowana Sísaga, Íné we uge teriutaq sega sinehepeqte atáruwe inahsubúwe.

⁷ Sísaga mónkákáq kasenína, Insensabe anebahroo úwara sega, Sísá Néhsara suwahpeqte ánínsábé anebahrúne uwe.

⁸ Uwana Sísaga sensabé, Íné we uge teiú mino. Ínénsabe ninebahrirataq mah animári pehragariteq pokoro arítáho úwe.

⁹ Sísaga métáq tahnsa Manikánsabe mahraréna, Kawerue wahnahnarítáráugara se íre taqnobagowe úwe. Mí ehwéh aiq pútaraginkeheéna mah animári pehragariteq pokoro arítáho úwe.

¹⁰ Sáímóni Pítaga wene poka matawéna Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéné wahnahne arambehri aní wenáwíq Mákúsa apiwe wene púpeqte áhré kiraq auwowe.

¹¹ Kiraq auwowana Sísaga Pítansabé, Poka unahpí úsaro éna, Nánibone níérorahi arámbéhrí nirupipeq emehorahi arámbéhrí mirainau mino úwe.

Sísá Ánásaba móátó ehwehne.

¹² Úwara sóntia kereq sene wahnah anínseq párisíwárinseqka Sísá táhtoqme táhru táhruuwe.

¹³ Téhwe sega Sísá meqmera wehukení áwíq Ánásaba móátówe. Ánásawe Káiyápásane awarénawae. Sísá pukinaú opéq Káiyápásawe Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéné wahnah míowe.

¹⁴ Káiyápásaga menah tahnsa Asiu ke teriena, Iteruwahrah ómi pukiyehboq peh morá ánínká kaweritankéhboq pukinkehe. Mína aiq kawerire úwe.

Pítaga Sísá íre tagaríóge ú ehwehne.

(Mátíyu 26.69-70; Máhka 14.66-68; Áríka 22.55-57)

¹⁵ Ite Sísá kérahwáya aníté Sáímóni Pítareq ínereqka Sísá kérahwáye. Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéné wahnahna íné tagariowe. Wega íné tagarionsabe wene nahtapeqte mátábúrápéq Sísá kérahwae.

¹⁶ Pítaga méhpehpeqté ónsáráq kowíowe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka iné tagario púana inéga onsarapéqté wáhnáh áhrárfiyábé, Onsa sio koreawéwae. Onsa sio teawena Píta meqmema mátaburaq móátáhwae.

¹⁷ Mi ahrárfígá Pítansabé, Are moq mah aní kérahna anípo úwana, Írakaumo. We íre kéroge úwe.

¹⁸ Titirúnsabe arambehri kereq párisiwarínseqka ira parewe totorue míówana Píta moq iriwe ména totorúwe.

Wahnah anínká Sísansabé ehweh ato ehwéhne.

(Mátíyu 26.59-66; Máhka 14.55-64; Áruká 22.66-71)

¹⁹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka Sísansabé we kéro keakáq wega síwáhnorú ehwehnikákáqsabé kasenúwe.

²⁰ Sísaga wensabé, Iné íre epéráhpéria ahriahri peh ábóraq áhnte wehekéq miáhrabeq teri terinuge. Itene momiwio nahtápéqkákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wírápéqkákáq síwáhnoruge. Íre epéráhpéria síwáhnoruge.

²¹ Inénsabe aneqsábé kasenaintaho? Néne ehweh teríú ké írátíáhwe. Seba kogaseninanao úwe.

²² Úwana mibeqté iriwe mío anínká ayahpóra Sísá subiqmarena wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnsabé mina tahnsa éhwéh atéhného úwe.

²³ Úwana Sísaga wensabé, Iné ahababáq ehweh teawénaraqmé tenio. Íre ahababáq ehweh teawúge. Árahinsabé nubono úwe.

²⁴ Úwana Ánásaga Sísá íre pugeq auwasa Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah Káiyápásaba eqmaq auwowe.

Pítaga mónkakáq Sísansabé ahqáho ato ehwehne.

(Mátíyu 26.71-75; Máhka 14.69-72; Áruká 22.58-62)

²⁵ Pítaga iraraq ména pabesug tehesurue totorúwara mío kega wensabé, Are moq we kérahna anípo uwana Pítaga wensabé, Ahqáho. We íre kéroge úwe.

²⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne arambehri anínká Pítansabé, Sísareq arereq mátaburapeq míehyana tagéwó mino úwe. Mi ehwéh irarú animé we Pítaga ahre apiaro aní awahrah aníne.

²⁷ Tagéwó mino úwana Pítaga mónkakáq ahqáho úwana kokórega ehwehnuwe.

Páhirátiga Sísansabé kasenú ehwehne.

(Mátíyu 27.1-2,11-14; Máhka 15.1-5; Áruká 23.1-5)

²⁸ Ahbiahíperura sega Sísá meqmera Káiyápásane nahtapeq suera anotah nahtápéq ehweh aruqaruro nahtápéq Sísá móátówe. Sótáikú tanahráq no nahutáhúq wéhékáh mí nahtápéq kiewé órira púara Asiu kegá íre kíúwe.

²⁹ Mibeqté wáhnáh aní áwíq Páhirátiga máhpeq tueyokéna wensabé, Itega meáúwáh animé aneq ahababáriro úwe.

³⁰ Úwana sega wensabé, Mah aní íre ahababáq ani tahírí túbáh agúna irino uwe.

³¹ Úwana Páhirátiga wensabé, Iteitega we meqmeq iteitene sánsánue iwíáhue ehweh atáhiro úwe. Úwana sega wensabé, Wehukení subiq sueyabe ite Aroma kegá ahqáho aítarówe uwe.*

³² Menah Sísaga, Segá iné pankeragéhe irarúmé amahnága aiq pútaq aginkeheéra mí ehwéh teawúwe.

³³ Páhirátiga nahupeq kibekéna Sísá meqme seroue wensabé, Arewé Asiu kené wahnahpo úwana

³⁴ Sísaga wensabé, Arega irarénawe arerene iwíáhbo? Iné ehweh mó anínká teawiro úwana

³⁵ Páhirátiga wensabé, Iné Asiu anínbugo? Arenawahraheq itene wahnahmarínseqka are meqmera inéba meáúwáhwe. Aneq ahababáruno úwe.

³⁶ Úwana Sísaga wensabé, Iné wahnah wahnahnurabeqme íre mah marákó márakóipére. Mah marákó márakóipéq wahnahnutaq tahírímé Asiu kegá iné táhtoráhtáq iné séníráh kégá ebeho irino. Iné wahnah wahnahnurabeqme íre mah marákó márakóipére úwana

³⁷ Páhirátiga Sísansabé, Are anotah Wahnáh aní miáhno kasenúwana Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne. Aiq pútaq ehwéhnsábé síwáhnorinieéna mah marákóipéq tuména wehukení úkuraage. Aiq pútaq ehwéhnsábé suwahbeh kegá néne ehweh íráhwe úwana

³⁸ Páhirátiga wensabé, Aiq pútaq ehwéhme aneqpomo úwe.

* 18:31: Mí tanáhráq Aroma kegá Asiu kené marákó págegeue wahnahnéra Asiu keyábé, Ite wehukení ehwehotaq we subiq súáhro arite ehweh órirane éra peh morá ite Aroma kegá mí sansánoneheqmúne uwe. Wehukení awankátaq táhpere sansamé Aroma kené sánsáne.

Páhirátiga, Sísa awankátaq táhparáhiro ú ehwehne.

(Mátíyu 27.15-31; Máhka 15.6-20; Áríka 23.13-25)

Páhirátiga wensabé, Aiq pútaq ehwéhmé aneqpomó éna máhpeq tueyokéna Asiu keyábé, Íné iwíáhume we íre ahbabáq ani míre.

³⁹ Sótáikú iahreráq ko tanáhráq ahriahri peh morá karábúsiipéqté áni pugeq íúwóge. Mi sansá mira aruqaruruge. Minayabe Asiu ke itene Wahnah pugeqíninkono úwe.

⁴⁰ Úwara sega anotah ehwéhnabaéra, Mi anímé pehragé Páréhba pugeqio uwe. Páréhbawe wehukeni subena aebó áni míowe.

19

¹ Páhirátiga sóntía keyábé, Sísa meqmeq áréti sahtáté subóro aritowara sega meqmera mósubúwe.

² Mósübera ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atera peh morá táútáúq kórósí abaq atówe.

³ Mó anínká mó anínkáue Sísa séra wensabé, Are Asiu kené wahnahpo éra awiréh atera siyahpóra subúwe.

⁴ Páhirátiga máhpeq mó tueyokéna soruparió keyabé, Írátiáhiro. Íné iwíáhume we íre ahbabáq anine. Minayabe tagariageheéna íteba máhpeq ataníe úwe.

⁵ Úwana Sísa ógaratáté keboria náneqkakáq tautáúq korósíakáq máhpeq tueyokúwe. Tueyokúwana Páhirátiga wensabé, Mah aní tagahro úwe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq wahnah kereqka Sísa tagéra áhnte ehwéh kíkíréra, Awankátaq táhpawe subiq súáhiro éra pagu pagunuwe. Pagu pagunuwana Páhirátiga wensabé, We íre ahbabáq anine iwíáhúnsabe iteitaga meqmeq awankátaq táhpawe subiq súáhiro úwe.

⁷ Úwara Asiu kegá wensabé mahraréra, Wega, Íné Manikáne ahninkáwá úge urainsabé itene sánsá sabiúéhre. Sabiúéhmé puko nanere uwe.

⁸ Úwana Páhirátiga mi ehwéh irena anotah ahré agúwe.

⁹ Wega koti nahtápéq mó kibekéna Sísansabé, Arewe ehqte anípo úwana Sísa ehweh íre iraria peh ehiya míowe.

¹⁰ Páhirátiga Sísansabé, Aneqsabé ehweh íre tenieno? Ínéga are soraq auwahráhuge. Ínéga are awankátaq táhparárhuge. Mahnawé aiq irahno úwe.

¹¹ Úwana Sísa wensabé, Peh morá Manikánka arega wahnahnúno atáráinsabé arega íné awankátaq táhparárhóne. Minayabe areba móintéh aníné ahbabáqka arene ahbabáq kiotaikire úwe.

¹² Páhirátiga mi ehwéh irena, Pugeq auwaníe iwíáhúwe. Iwíáhúwara Asiu kegá anotahtaq mahraréra, Árega we pugeq auwéhnaraqme are íre Síshri, Aroma kené wahnahne iyahnabo aní móne. Íné Asiu kené Wahnah muge iraréna anímé Síshrine naruo aní míre uwe.

¹³ Páhirátiga mi ehwéh irena Sísa máhpeq márunatena wahnah anínká ehweh atorabeq tútuwe míowe. Mibeq áwíq Ebah Ahtápére. Íbaru ehwéhmé mitaq Kábátae ue áwiratówe.

¹⁴ Ahbiah tahnsá ite Asiu kené sótaikú iahreráq ko tánáhráre. Ibora tahnsa wéhékáhnabubu wahtotarútaq Páhirátiga Asiu keyábé, Itene Wahnah tagahro úwe.

¹⁵ Úwara sega ehwehnabaéra, We meqme mósubiq suo. Awankátaq táhpawe subiq suo pagu pagunuwe. Pagu pagunuwana Páhirátiga wensabé, Itene anotah Wahnáh awankátaq táhparáhiro ininkono úwe. Úwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kegá wensabé, Aroma kené wahnahme webataq itene wahnahne uwe.

¹⁶ Úwana Sísa awankátaq táhparageheéna Páhirátiga móatowara sega Sísa meqmera pokuwe.

Sísa awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Mátíyu 27.32-44; Máhka 15.21-32; Áríka 23.26-43)

¹⁷ Sega Sísa meqmera pokuwana Sísa gawe táhparéhra awánká abaqmena kúwe. Kire kire sawéh áwíq Ayahqno Tánúnsutapéq pokuwe. Íbaru ehwéhmé mi sawéh áwíq Kógótáe ue áwiratówe.

¹⁸ Sega Sísa awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigarátaq subiqmarue táhparera awánká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera mó anité mó awánkátáráq táhparera pankeqme pearówe. Sísa ákáhpi pearera mi anité ayeuré ayeuré pearówe.

¹⁹ Páhirátiga, Kanehraq sehiranue táhparáh awánkátáq táhparáhiro aritowara táhparówe. Kanehraté sehíránká mahraréna, Néhsara suwahpeqte áni Sísave Asiu kené Wahnahne úwe.

²⁰ Mi kanéhráq sehiranía apahtáro kéhináné ehwehtaq sehiranéna Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehnikakáq Aroma kené ehwehnikakáq Kárikí kené ehwehnikakáq sehiranúwe.

Sísa táhparótaq Sarúsarama suwahpeq wahtotaq puara áhnte Asiu kegá tagéra mi sehirá sáhnsáhuwe.

²¹ Asiu kené Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá Páhirátinsabé, Asiu kené wahnahne íre sehiranúno. Peh mi anínká, Íné Asiu kené Wahnah muge ire. Minawé sehiranúno uwe.

²² Uwana Páhirátiga sensabé, Íné sehiranéwó náneq aiq sehiranue parabarúóge úwe.

²³ Sónítia kegá Sísa awankátaq táhparera wene korósi mewera itaréitaréráq saraqmarera meyówe. Wene káhq ambánta anehe mewera íre parura peh táránkaq kowe.

²⁴ Peh táránkaq konsabe subansúéhneho íwíáhéra, Insega meyanabomo éra káhsiuwana peh morá ánínká meyowe. Miraunsabé Manikáne ehwehme aiq pútaragúwe. Mí ehwéhnká mahraréna,

Sega néne korósi saraqmera káhq ambánta káhsie meagehe ire. *(Buk Song 22.18)*

²⁵ Kárópane ahre áwíq Máhríae. Mágára suwahpeqte mó iní wenáwíq moq Máhríae. Sereq Sípane anowareq wene ónánahwáreq awankátaq táhparórabeq wahtotaq kowíówe.

²⁶ Kowíówana Sísa íné, we kэрáhwa anínsabé arutaboairintéh ánínseq wenanoreq míahwayana wega ite tagéna wenanonsabe, Areba miéh áni arenahni míankehe éna

²⁷ wega ínénsabe, Náinowé arenano míankehe úwe. Teniunsabe wenanoga néne nahtapeq kaegaéúwana kirabo atáhwae.

Sísa pukú ehwehne.

(Máttyu 27.45-46; Máhka 15.33-41; Áruká 23.44-49)

²⁸ Sísa íwíáhéna, Néne arambehri aiq moke parabagire éna Manikáne ehwehnka aiq pútaraginkehéna wega, Íné tahbobóire úwe.

²⁹ Kítahé nahniáq séra ano obenkisa antéhyá mitaq kowara sehenáh tahnsa náneqaté antehyapípeq pámbáhue sehikaratáq marera wene áwéhipeq atówe.

³⁰ Atówana Sísa néna, Ai q parabagire úwe. Ai q parabagire éna wene anuo píntráhéna wenawa soraq suena putiowe.

Sísa sehsabio ehwehne.

³¹ Ahbiah tahnsá ite Asiu kené ahrena ahrena wehekáhne. Mi tanáhráq itene sótaikú iahreraq kéh tánáhráq púara Asiu wahnáh kégá íwíáhéra, Putianeherao kené sinonka ahrena ahrena wehekáh awankátaq kehneho uwe. Minayabe sega Páhirátiba pokéra wensabé, Putianeherao ke apubúwe pukigeheé siwiah anteruo úno. Putíéhrrataq awanká soriwe mewe maisaragéhe uwe.

³² Sónítia kegá pokue Sísa awankátaq táhparó aniténé siwiah anterúówe.

³³ Sega Sísa séra tagowana aiq putio púara sega wene awiah íre anterúówe.

³⁴ Peh morá sónítia ánínká wene sehsabe karatáté Sípane aroganabí sehsabio- taq korahqkákáq wánínkaq súwe.

³⁵ Nénéne niuranka tagahwae. Íné ai q pútarahnsanuge. Itega ai q pútare atagehéna teiúge.

³⁶ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Wene ayahnsa íre anterigéhe ire. *(Buk Song 34.20)*

³⁷ Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Sehsabearáh áni tagagehe ire. *(Sekaraia 12.10)*

Miraue mi ehwéhtaré ai q pútaragúwe.

Sísane anonka maisé onápípeq maisaró ehwehne.

(Máttyu 27.57-61; Máhka 15.42-47; Áruká 23.50-56)

³⁸ Árimátéa suwahpeqte áni Sósépa Sísansabé ai q pútare atena Asiu keyábé áhreú púana Sísa oga míotaqme we íre ábóraq kérowe. Sósépa Páhirátinsabé, Sípane anonka mewena mómaisaranínkono úwana Páhirátiga wensabé kowe atowana máhpeq tueyokue Níkorímareqka tumeyówe.

³⁹ Níkorímawe menah tahnsa Sísa inokáhpeq sena niginka tahnsa kaweq kunkúni naneqmarí áhnte 30 kíro mewena súwe.

⁴⁰ Sósépareq Níkorímareqka Sípane anonka mewera kaweq kunkúni naneqmarínkákáq wene anonkankákáq kaweq íre wahto ambántátáté úbíq máróye. Mí sansámé Asiu kené wehukeni maisare sansane.

⁴¹ Sísa táhparówana maisaró matábú wahto kowe. Mí matábúráq ó ubuqmaró oná kowe. Mípeq mó aní íre maisarówe.

⁴² Ahbiah tahnsá Asiu kené ahrena ahrena wehekáh púara mó oná kabareyabe íre miraorahuye. Minayabe mí oná wahto ko púara sega Sísa mitaq maisaróye.

20

Sísa oga úkú ehwehne.

(Mátíyu 28.1-8; Máhka 16.1-8; Árúka 24.1-12)

¹ Mó wikíné ebeqte wéhékáh tanahráq tuekinaútaq Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká Sísa maisarórabeq súwe. Méhpehtaq paigmáro ebáh íre paisa peh móbeq kowana tagówe.

² Tagéna we Sáímóni Pítareq íné, Sísa arutaboíraintéh áníseqpa pehbeheráh séna itensabé, Itene Wahnahne anonka ónapípéqte mewera eheqpopoq mánhwe úwe.

³ Úwata Pítareq ínereqka Sísa maisarórabeq koragayeheéta pehbeheráh pokowaye.

⁴ Pehbeheráh ínégá Píta kótaikue Sísa maisarórabeq ebeq kowae.

⁵ Mitaq ebeq kéné taebewe maisia ónapípéq tagahwana Sísa anonka úbíqme maisaróya ambántá mitaq kowana tagahwae. Íné mibeq íre tueagia peh taebewe tagahwae.

⁶ Peh tagahwana Sáímóni Pítaga mitaq séna maisarórabeq kobekue tagówe. Taberábe maisaróya ambántá mitaq kowana tagówe.

⁷ Sísa ayahqno úbíq mároya ambántá mobeq kowe. Ayahqno úbíq mároya ambántámé maisia ámbántá korabeq íre kowe. Peh sabaráwe móbeq kowana tagówe.

⁸ Tagówana íné maisarórabeq ebeq kowa anínká moq kobekue tagahwae. Tagéna, Sísa aiq irigire éna aiq pútare atáhwae.

⁹ Manikáne ehwehme, We pukéna iriginkehe séhírá kowata mi tanáhráq mah sehírá íre iahtebahwaye.

¹⁰ Tagéta ite kaegaeowayarabeq kouwekowaye.

Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká Sísa tagó ehwehne.

(Mátíyu 28.9-10; Máhka 16.9-11)

¹¹ Kouwekowayana Máhriaga maisarórabeq mó séna máhpeq iriwe ména ibisówe. Ibiséna wega maisia ónapípéq taebewe tagówe.

¹² Íre wahto taberábe ambántánkákáq ánité íopeqte ánité Sísa anonka kéworabeq tútuue míoyana Máhriaga tagówe. Mó aní Sísa ayahqno kéworabeq mó aní wene aigará kéworaberue tútuue míoyana tagówe.

¹³ Tagówara sega mi ínínsabé, Aneqsabé ibisahno uye. Uyana wega sensabé, Néne Wahnah ínégá íre tagaríórabeq mórtúáhnsabé íbísoge éna

¹⁴ wega pabeqme tagówana Sísa iriwe míowe. Míowana mi iníné arupipeq Sísa wire ue íre iwíáhue tagówe.

¹⁵ Íre iwíáhue tagówana Sísa wensabé, Are aneqsabé ibisahno? Insensabe anebahrono úwana mi ínínká iwíáhéna, Kaseni aní we mah matábúráq wahnahni aníne iwíáhéna wensabé, Wene anonka mearáhnawe eheq marahno? Koweaníboq tenio úwana

¹⁶ Sísa wensabé, Máhriao úwana mi ínínká weba pabeqme tagéna Asiu kené ehwehtaq, Árábónáio úwe. Mi ehwéh áwahewé Íwáhnoraníno úwe.

¹⁷ Úwana Sísa wensabé, Nániboba íre pokurio puah ninonkataq táhtórhnehboq néne iyahnabo korerio. Maniká Nániboba tuekinauge. Mí ehwéh korerio úwe.

¹⁸ Úwana Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká ite Sísa kéráhwána kebá séna itensabé, Ínéga Sísa aiq tagoge éna Sísa teawu ehwéh teiuwe.

Sísa kéro kega we tago ehwehne.

(Mátíyu 28.16-20; Máhka 16.14-18; Árúka 24.36-49)

¹⁹ Penorabeqte mó wikíné ebeqte wéhékáh tanahráq ite Sísa kéráhwána kegá soruparawéq Asiu keyábé áhrewana puag itene nahupeqte ónsá paigmareq míahwane. Míahwanana Sísa ákáhpi seiriwe ména itensabé, Pehwehrué iru ukiqme míáho úwe.

²⁰ Iru ukiqme míáho éna wene ayahnkarakákáq wene aroganabínkákáq sokigi aiiuwaq itega we tagéq itene irupipeq anotah eyóyóúwe.

²¹ Sísa mónkakáq itensabé, Pehwehrué iru ukiqme míáho. Nániboga eqmaq núwátáinserah ínégá moq ite eqmaq íúwóge úwe.

²² Eqmaq íúwóge éna wene euq ahusaiena, Manikáne Awa íúge úwe.

²³ Manikáne Awa íúge éna wehukéniné ahabábáq soraq súéhraq íre kagainae. Wehukéniné ahabábáq íre soraq súéhraq sene ahabábáq seba kagainae úwe.

Tómáhsiga Sísa tagó ehwehne.

²⁴ Sísa iteba sú tanahráq peh morá we kéro aní, Tómáhsiga íre míowe. Tómáhsine wéhuwehu áwíq Tírimásie.

²⁵ Sísa mó kéráhwána kegá Tómáhsinsabé, Itene Wahnah oga míéhraq tagóne teawewáne. Teawewánana Tómáhsiga itensabé, Pehipi íre aiq pútare aitaníe. Sísa ayahnawarutaq níri subisa ábí tagéna niyahnkarataté wene aroganabí sehsaberapí táhtórhnaaqmé aiq pútare aitaníe úwe.

²⁶ Abapete téhtaré wéhékáh sótaikúwaq Tó máhsireq ite Sísá kérahwána kereq nahupeq míahwane. Onsawári áróki pareq míahwanana Sísaga ákáhpi seiriwe ména itensabé, Pehwehrue iru ukiqme míahro úwe.

²⁷ Iru ukiqme míahro éna Tó máhsinsabé, Néne niyahnkara sosanue tagáhnó. Ayahnkakahrué néne niroganabí táhtoro. Íre aiq pútare aintéhnehboq aiq pútare ainto úwana

²⁸ Tó máhsiga Sísansabé, Néne Wahnah mone. Néne Maniká móne atowe.

²⁹ Atowana Sísaga wensabé, Arega íné tagáhnayabé aiq pútare aintahno? Sene siuratare íné íre tagéra pehipi ínénsabe aiq pútare aintáh kéga íwiáh íwiáhigehe úwe.

Sóniga áwahe ehwéh teí éhwéhne.

³⁰ Mah pukúipéqté séhírá moke Sísane ótaq sansánsabé íre teiúge. Wega áhnite mó miraúwaq ite we kérahwána kéga tagahwane.

³¹ Sísawe ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aninéna we Manikáne ahninkáwá wíre. Minayabe aiq pútare atageheéna mah ehwéh sehiranue teiúge. Sísansabé aiq pútare atéhraqtámé wenáwírué oga mía míagehe.

21

Sísaga we kéro kebá ábórarú ehwehne.

¹ Peh morá káwéhúnsabé téhtaré áwiq kéhre. Kehrari kawéhúne. Mó awíqme Táíbéria kawéhúne. Mó tanahráq mi kawéhu ayehráq Sísaga ite we kérahwána kebá ábórarúwe. Wega mahraue ábórarúwe.

² Ite abapete téhranité kérahwána ke sesorupawe míahwane. Tó máhsiwé wene wéhuwehu awíq Tirímásie. Wereh Sáimóni Pítareh Kéána suwahpeq Kehrari marákorápéqté áni Nátániéiréh ite Sébérine ahninkáwárárereq téhranité mó keróya anitéreq sesorupawe míahwane.

³ Sáimóni Pítaga itensabé, Íné pah sábatáhrinauge úwaq itega wensabé, Ite moq are kérahéne ewane. Itega sípi kéweweq pokue moke penkútaq uwe taga tagaowane. Pah íre maqmera pehipi uwe taga tagaowane.

⁴ Ahbiahipeq Sísaga káwehu áhnopeq súwaq itega we íre tagariahwane.

⁵ Sísaga itensabé, Nanuwahraho, pahmé aiq maqmiaho úwaq, Írakaumo ewane.

⁶ Ewanana Sísaga itensabé, Sípiipéqté éberiopeq uwe tagéq meyagéhe úwaq itega itene kahwe éberiopeq uwe tagéq áhnite pah meyahwáne. Áhnite pah meyahwánayabé kahwe íre pankerahráhowane.

⁷ Íné, Sísaga arutaboairaintéh ánínká Pítansabé, Áhnopeq miéh áni itene Wahnahne teawéwae. Sáimóni Pítaga pehrákora ména arambéhriúnsabe, Ítene Wahnahne teawéwana apubúue wene ambanta úbíq mena káwehupípéq ahkuagúwe.

⁸ Pah kahweipéq kowaq mó ite Sísá kérahwána kéga kahwe sabirue meweq sípi kéweweq áhnopeq pokowane. Áhnopeq wahtotaq ko púaq itega kahwe sabirue meweq pokowane.

⁹ Ite áhnopeq kowanaraq ira pariówana taigowaq tagahwane. Tairáq pahnkákáq párétiakáq kowe.

¹⁰ Sísaga itensabé, Ite matiáh pah táhmaro mewe sero úwana

¹¹ Sáimóni Pítaga sípiipéq kire pahnkákáq káhwé sabirue áhnopeq méarowe. Kahweipéq anotah pahmári íregáritaq 153 pahmári miówana kahwe íre surakúwe.

¹² Sísaga itensabé, Sewe nahro úwe. Itene Wahnah tagariahwanayabé itega, Are inseboue íre kasenowane.

¹³ Sísaga párétiakáq pahnkákáq mewena ménáiuwe.

¹⁴ Sísá oganúq atowana wega ite we kérahwána kebá apahtároráq ábórarúwe. Teiúmé apahtároráq tánáhráre.

Néne sipisípiqmarí kirabo ainto ú pabéqmé éhwéhne.

¹⁵ Táhutahuq nahwanana parabagútaq Sísaga Sáimóni Pítansabé kasenéna, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, Arega mah keyabé ákáhtaq arutaboairite ínénsabe anotah arútábóiraintahno úwe. Úwana Pítaga wensabé, Kowe. Are tagariahnawe arensabé nirutaboiruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiqmarí kirabo ainto úwe.

¹⁶ Sísaga we mó kasenéna, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, ínénsabe arutaboairaintahno úwana Pítaga wensabé, Kowe. Are tagariahnawe arensabé nirutaboiruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiqmarímé wahnahnainto úwe.

¹⁷ Sísaga anehe mó kasenéna, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, ínénsabe arutaboairaintahno úwe. Apahtároráq kasenú púana Pítane arupipeq umeh agúwana Pítaga wensabé, Néne

Wahnahno, arega moke tagariahne. Are tagariahnawe ínégá arensabé nirutaboiruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiq kirabo ainto.

¹⁸ Kawerue írátíahno. Are mahbi míaronaraq arene árétí sabirare arega awahbarairabeq pokurone. Are ore úkínaraq arene ayahnkara pankeréhnaq mó kegá ahmboqme meqmera are íre awahbáhnarabeq móatagéhe úwe.

¹⁹ Mah ehwéhme Sísaga Píta pukína ehwéh teawuwe. We pukína tanáhráq Píta íre áhreinayabé tagehra kegá Maniká áwíq pankeragéhe. Mah ehwéh teawena Sísaga Pítansabé, Séniro úwe.

²⁰ Pítaga pabeqme íné, Sísaga arutaboirainto aní tagówe. Sísá pukinaúwara táhutihurowanaraq ínégá Sísane anepeq mósaqmaqme ména wensabé, Néne Wahnahno, arene naruo kowerirahna anímé insebo kasenowae.

²¹ Pítaga íné tagéna Sísansabé, Néne wahnahno, mah aní anerinkehbo úwana

²² Sísaga wensabé, Íné nuwahbéhnaraqmé kiwekona tanáhráq we peh oga míanawire íwíáhinabugamo. Arereq wehgaqpo? Arereq séniro únsabe

²³ mi ehwéh író kega mó Sísá kéro keyabé, Íné Sóni íre pukinkehe mitaq teri mahtaq terinuwe. Sísaga Pítansabé, Íné Sóni peh mía míankehe íre irarúwe. Wegá Pítansabé peh miraue teawena, Íné kiwekonaraq we peh oga míanæ íwíáhinabugamo. Arereq wehgaqpo úwe.

Sísane áhnte mó arámbéhríwárínsábé éhwéhne.

²⁴ Íné Sísá kéráhwa anínká mah ehwéh iraruge. Mah ehwéh aiq pútaq ehwéh púana sehiranue teiúge.

²⁵ Sísaga íre peh morá teiú arámbéhrí mirauwe. Wegá áhnte mó arámbéhríúwe. Wehukega wene ehwehnkakáq wene arambéhriakáq moke sáhnshwe sehiranutaq tahirímé púkuwarínká mah marákó márákó kíjí agirana marakó íre awehraq kéh irino.

Eqmaro Ke Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Árúkaga ebeq sóthe arámbéhríena anehe wega Pora kérena séhréh atena púku áwíq Árúkae ue sehíranúwe. Anehenura mah pukú Eqmaro Ke pukúte ue sehíranúwe. Sísaga miraéna irarú ehwehnsábé ebeqte pukúgá teíre. Manikáne Awanka mirau arámbéhrí Eqmaro Ke pukúgá teíre. Sísaga eqmaro kega pokue mó kehíná suwahpeq mó kehíná suwahperue Sísaga éhweh koreríuwe. Teríútaq Manikáne Awanka se págege aritena séhréh aritowara áhnte kegá sene ehweh irera Sísansabé aíg pútare atówe. Mí ehwéhniká abae agúwara Sísaga tagariáh ké áhnte úkuwe. Mah pukúípeqté éhwéhniká minayabeákq eqmaro kega mirau arámbéhríákáqsábé teíre.

Eqmaro kega miraunsabé éhwéhne.

Sísaga, Manikáne Awa eqmaraní ú ehwehne.

¹ Tíópirásao, néne sehíramé kawerue sáhnshawe iro. Menah tanáhráq mó pahsí sehíranue áwátáuge. Mí pahsípeq moke Sísaga miraúnsabe sehíranue teawena wega íwáhnórúnsabeakq teawátáuge.

² Wene arambéhrí áhwárótaqkákq íopeq kiu tanáhráqsábéakq teawátáuge. Wega marakóipeq míotaq wehuke eqmaq suaniéena omaq sitowe. Manikáne Awanka Sísaga iwíáh atowana wega íopeq kinaútaq omaq sito ke síwáhnórúwe.

³ Téhwe Sísaga awankátaq táhpague pukéna anehe oga úkéna mó wehekáh mó wehekáhnue omaq sito keba séyéena wewe sokigi aritowara tagowe. Tagowana 40 wehekáh miraéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teríuwe.

⁴ Mí tanáhráq sega momiwíríotaq Sísaga mahraréna, Sarúsarama suwahpeq apubúue sueq pokiyehboq Nániboga eqmarahna aní tuinayabé wensabé áwénunoro. Menah Nániboga eqmarahna aní éhweh teíyátáuge.*

⁵ Naho Sóniga wání meriuwana Manikáne Awanka áhníbórá tunse iteba mía míainkehe úwe.

⁶ Mó tanáhráq eqmaro kega momiwíríotaq sega Sísansabé kasenára, Ísara ke iteitene marakóraq amahnága wahnahnoro aitaníbo uwe.†

⁷ Uwana Sísaga sensabé, Nániboga moke mí tanáhráqkákq wéhékáhnkakaq wahnahnire. Minawé íre iteitene arambéhrí puag itega mí tanáhráqkákq wéhékáhnkakaq íre tagariáhwe.

⁸ Minawé íre tagarawéq mahraue tagariagehe. Manikáne Awanka iteba tuinaraq ite págege aitaahnaq itega íné éhweh mah kehíná kéhíná korerigéhe. Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke mó Súría marakórápéqté kéreq Sámária marakórápéqté kéreq moke mah kehíná kéhíná korerigéhe úwe.

Sísaga íopeq kibekú ehwehne.

(Máhka 16.19-20; Árúka 24.50-53)

⁹ Mah kehíná kéhíná korerigéhe úwana eqmaro kega tagotaq Sísaga tumerowana íopeq kire írabúyápipeq kibekúwe.

¹⁰ Kibekúwara sega íopeq awahnkanue tagariówara taberábe korósiákq ánitégá iriwe míóye.

¹¹ Iriwe méra sensabé, Kehrari marakórápéqté kéó, aneqsabé iriwe méq íopeq ebitiaho? Sísaga ite íuwena íopeq pokiraq tagahwe. We amahnága pokinserah mókake tuinawire uye.

Súrásane arambéhrí awaq mio ehwehne.

¹² Uyara eqmaro kega Óríwi sawéhrápéqté tunse Sarúsarama suwahpeq wahtotaq tueaguwe.

¹³ Tueagéra sega kaegaeu nah abobóráhpeq kíúwe. Sensíwíqmarimé mahraue Píta, Sóni, Sémisi, Ehntaru, Pírípi, Tómáhsi, Pátórómíyu, Mátíyu, Ápiásane ahninkáwá wenáwíq Sémisi, ebeh ehwéh iriaréh aní wenáwíq Sámóni, mó Sémisine aní wenáwíq Súrása mirauaga kíúwe.

¹⁴ Sereq Sísane ábákawaréhreq wenanoreq mó inínsónseqka sirupipeq peh morá íwíáhue moráráq púreq aruqaruruwe.

¹⁵ Mó wehekáh sega mirautaq 120 ke áhnte Sísaga tagariáh kegá momiwíríowe. Pítaga iriwe ména mahraréna,

* **1:4:** Sísaga eqmarahna anímé Manikáne Awa mire. Árúka 24.49, Sóni 14.16-17, Eqmaro 2.33 tagáhno. † **1:6:** Sísaga marakóipeq tutaq Aroma kegá Ísara kené marakó págegeue wahnahnuruwara áhnte kegá iwíáhéra, Wega Aroma ke kaqsuena iteitensabé, Wahnahnoro aitankéhe iwíáhuwe.

¹⁶ Nánuwahraho, naho Manikáne Awanka Tébíti iwíáh atowana Súrása éhweh sehiranúwe. Súrásaga Sípane naruo kowerionsabe mi sehirá aiq pútaraguraire.

¹⁷ Sísa Súrása omaq atowaq Súrásareq itereqka moráráq arambehriuraune úwe.

¹⁸ Súrásaga Sípane naruo kowerionsabe móne meyowara mi monéráté marakó paiqmárowe. Súrásaga sáwéhrapeqté ayahqno maraipéue surahúwana wene ayahba tapoagúwe. Wene ayahba tapoagúe wene ayamári pehrápeq sahaqúwe.

¹⁹ Wega miraúnsabe moke Sarúsarama suwahpeqte kéga írera mi marakóyábé áwirume sene ehweh Ákérámae atówe. Mi awíqmé Korahq Marakóe atówe.

²⁰ Pítaga Súrása éhweh mó mahraréna, Buk Songipeqté éhwéhnká aiq mahraréna, Wene mátabu susa matábú kanae. Mó kegá mitaq ire miáhro arito ire. (*Buk Song 69.25*) Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Mó anínká wene arambehri awaq miankéhe ire. (*Buk Song 109.8*)

²¹⁻²² Sóniga Sísa wání meawátáitaq táhmaro kegá Sísa kétówe. Segá kékérué Sísa oga úkuraitaqkákáq íopeq kiraitaqkákáq tagarowe. Mó ke Sísa éhweh terigeheeq mína tahnsa Sísa kékéri aní iwíáhue omaq atanéhe úwe.

²³ Pítaga mi ehwéh teriuwara sega téhranité omaq sitówe. Mó aní wenáwiq Máhtíasae. Mó aní wenáwiq Sósépae. Sósépawe we mó awíq Pásábae. We mó awíq Sásátae.

²⁴⁻²⁵ Segá mahrarue púreréra, Itene Wahnahno, arega ómi kehináné sirupipeqté iwíáhwé aiq tagariáhne. Arega eqmatona arábéhrí Súrásaga aiq suena ahbabárorabeq pokuraire. Wene arambehri mirainkehé arega omaq atahna aní sokigi aio éra púruwe.

²⁶ Manikánka omaq ato aní taganeheéra sega káriq ebáh tuparuqme tagéra Máhtíasawe Súrásane arambehri mirainkehe atówara we Sísa kéro ke, airápété morá kéreq arambehriúno átówe.

2

Manikáne Awanka tu ehwehne.

¹ Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwiq Péntikósie. * Ebeqte wehekáh sutaq Sísa tagariáh kéga moke peh morábi sáhuriówe.

² Sáhuriówana íopeqte éhwéhnká anotah soíríqká uu inserahnúwara ómi nahupeq tútuue mió kega apubúue írówana

³ anehbí irobina tahnsá náneqmarí ábóraragúwara tagowe. Tagowara irobina abae ague mó anípá mó anípánue abae agúwe.

⁴ Manikáne Awanka sirupipeq tuména iwíáh arito púara sega mó kehináné kambare ehweh iraruwe.

⁵ Mi tanahráq áhnte Asiu ke mó kehiná mó kehiná suwahpeqte Sarúsarama suwahpeq sewiówe. Mi ke Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh ké wóe.

⁶ Segá mi ehwéh írera sega morábi sáhurawéra írówarawe Sísa tagariáh kéga mó kehiná mó kehináné ehweh iraruwe.

⁷ Iraruwara seyene ehweh irarunsabé író kega áhtenéra, Árahue irareo éra iwíáhue tagowe. Segá áhtenéra mahraréra, Iteitene ehweh irare kewé se peh morá Kehrari marakórápéqté ké wóe.

⁸ Segá iteitene ehwehmarí irarewaq irone. Segá itene ehweh árahue irareo?

⁹ Ite Pátía kewé Míría kewé Érámi kewé Mésópótémia marakórápéqté kéwé Súría marakórápéqté kéwé Kápársía marakórápéqté kéwé Póntúsa marakórápéqté kéwé Esia marakórápéqté kéwé itene ehweh irarewaq irone.

¹⁰ Párigía marakórápéqté kéwé Pámbería marakórápéqté kéwé Ísipi marakórápéqté kéwé Áribía marakórápéqté kéwé Sáirini suwahpeq wahtotaq mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé itene ehweh irarewaq irone.

¹¹ Mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé táhmaro Asiu keurá miáhwe. Mó mitaqté ké Asiu kené sánsá mero ke miáhwe. Kíríti marakórápéqté kéwé Árebía marakórápéqté kéwé moke mi kegá itene ehweh irarewaq irone. Manikánka págege arábéhrínsabé sega irarewaq irone. Moke iteruwahraha irarewanserah itene ehwehmarí irarewaq irone uwe.

¹² Segá áhtenéra sene sirupipeq iwíáh kikiréra, Itene ehwehmarí árahue irarewapómo? Aneq sansápómo uwara

¹³ mó kegá siwiréh aritera, Segá peh píah nah puara múguwahgu ehwéh irarewe uwe.

Pítaga pahsuo ehwehne.

* **2:1:** Péntikósiyabé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé "Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne" ue kéhrabeq tagáhno.

¹⁴ Uwara Pítareq airápété moráue eqmaro kereqka iriwe míówe. Pítaga mipi sáhurió keyabé anotahtaq teriena, Sarúsarama suwahpeq kaegaeo kereq moke mó Asiu kerero, ehweh teiníboq írátiáhro.

¹⁵ Abehq wání nah puara múguwahgu ehwéh irarewe eme írakaumo. Amahnága pópoqnah peh ákáhtaq kéhrana íre píah né tanahráre.

¹⁶ Mó kené ehweh irarensabé Manikáne ehweh irarú ani, Sóeriga mahraréna,

¹⁷ Manikánka iraréna, Anehe tanahráq Néniwa mah kehiná kéhínápá eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara itenahmímáhqsonseq iteriyahumáhqsonseqka ehwéh irarigehe. Itene mahbigauné siwanka tagagehe. Orerónká áónáh tagagehe.

¹⁸ Mí tanáhráq néne arambehri mirao weh áhrébá néniwa eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara ehweh irarigehe.

¹⁹ Íópeqté íre tagariáh náneq sokigi ainíe. Marakóipeqté moq págege sansá sokigi ainíe. Korahqkákáq irakákáq áúninaakák tagagehe.

²⁰ Pópoqnah sunkíkraginae. Íótaq korahq tahnsa tautáuraginae. Miráinagake anotah Wahnáh ánínka págegeue wahnahnína tanáhráq áhníbóránire.

²¹ Are néne Wahnah míahno ue níáhrabira kewé kaweraritanauge ire úwe. (Joel 2.28-32)

²² Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, mó ehwéh kawerue írátiáhro. Sísá Néhsara suwahpeqte ání éhweh teiúge. Wega Manikáne arambehri mirainkeheéna Manikánka Sísá omaq atowe. Minayabe tagariageheéna Manikánka págege atáráire. Págege atáráirana wega íre tagariáh náneqkákáq págege arámbéhríákáq sokigi aitaráire. Itene iuranka tagahnsabé aiq ahtebahwe.

²³ Naho Manikánka iwíáhue tagarionserah menah itega Sísá táhtoqme ahbabáq ke móríatówara sega awankátaq táhpatowana putiaraire.

²⁴ Sísá íre airaiq pusa ání míahrahurai puana Manikánka érorahirabeqte iriatena oganúq atáráire.

²⁵ Naho naho Tébiti, Sísane aigaqnaga íre wewensabé irarena peh Sísansabé teiena, Néne Wahnahnka inéreq mía míaime tagarióge. We néne niyah púpeq mía míai puana íre áhreúge.

²⁶ Minayabe nirupipeq eyoyóire. Néne níwéhrate iwíáh íwíáh atóge. Íné pukonaraq arega oganúq intaniewóne íwíáhuge.

²⁷ Íné pukonarabeq arega néniwa íre nuwankéhe. Peh oganúq intankéhe. Arene kaweq aniné ninonka íre karekinawire.

²⁸ Arega oga mía mía ahtápéq sokigi aníátóne. Arereq mía míauya puana nirupipeq eyoyóinawire úwe. (Buk Song 16.8-11)

Mí ehwéhme Tébitiga teiuwe.

²⁹ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itene igaqna Tébiti éhweh pahsuqme teiníe. We naho putiowara maisarówana wene kárékú anónká amahnága maisia máiq mahta q kéhre. Minayabe íre wewensabé iraréna peh Sísansabé irarúwe.

³⁰ Tébitiwe Manikáne ehweh irarú ani ména Manikánka mirainauge ú ehweh írátiowe. Manikánka naho Tébiti teawena, Amahnága arega wahnahnónanserah mókake arenanahga wahnahninkehe. Peh aiq pútariahnsanuge únsabe

³¹ Manikánka mirainau arámbéhríyábé Tébitiga ahtebówe. Ahtebéna we aiq tagariomé Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní oganúq atanawire. We pukirabeq íre auwanawire. Wene anonka íre karekinawire. Peh oganúq atanawire tagariowe úwe.

³² Pítaga mó mahraréna, Manikánka Sísá iriatena oganúq atowaq ite moke tagarawéq teiune.

³³ Manikánka Sísá wene ayah púpeq atowana anotah Wahnáh ání míaraire. Míairana Manikánka teawátáinserah Wenawa Sísaba eqmatairana Sísaga Manikáne Awa iteba eqmaréhre. Minayabe itega amahnága aiq tagariáhwe. Itega íráh éhwéhme Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéhne.

³⁴ Tébiti pukútaq wene anonka íópeq íre kiuwe. Minayabe íre wewene anonkansabé peh Sísá íópeq kiunsabe irarúwe. Wega mahraréna, Itene anotah Wahnáhnká néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq kiwíahno.

³⁵ Mókake arene naruoakák wahnahnarito ataníe irarire úwe. (Buk Song 110.1)

³⁶ Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, ite ómi kawerue iragéhboq írátiáhro. Itega Sísá awankátaq táhpareq subiq sutowe. Manikánka mi anínsabé, Are inéga omaq ató aní móne. Anotah Wahnáh ání míahno atáráuge úwe.

Áhnte wehekéqká Manikánsabe aiq pútare atera wání meyo ehwehne.

³⁷ Morábí kiranéhnurió kega írówana mi ehwéhnká sirupipeq pówe. Sirupipeq pówara sega Pítareq mó eqmaro kereqsbé kasenáre, Iteruwahraho, aneq miraonehknono

³⁸ Úwana Pítaga sensabé, Itene ahababáq kaqiuwankéhbog itene ahababáq sansa sueq Sisansabé áhraboro. Sisansabé áhrabéq wání meyháro. Mirairataq Manikánka itene ahababáq kaweraitena Wenawa iteba eqmarankéhe.

³⁹ Itereq itene animárínseq íre wahtopeqte kéreq ómi mirairataq Wenawa iteba eqmarankéhe. Maniká itene Wahnahnka ómi omaq sito kega mirairataq Manikánka Wenawa iteba eqmarankéhe úwe.

⁴⁰ Pítaga mi keyábé áhnte mó págege ehwéh pahsuqme teriena, Manikánka kawerai-tankéhbog mó kegá ahababárorabeq sueq kaweqtaq miáhro úwe.

⁴¹ Áhnte író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara wání meriúwe. Wání meriúwara mi wehekáh sega Pítarehba kobaritawe miówe. Peh íregáritaq wehekék 3 táhúséni (3,000) wehekéká kobaritawe miówe.

Peh morá íwiáhurió ehwehne.

⁴² Seba méra Pítareq mó eqmaro kereqka síwáhnoru ehwéh irera peh morá íwiáhuwe. Peh morá íwiáhéra sene tópah mewe moráráq néra moráráq púreq aruqaruruwe.

⁴³ Manikánka págege aritowara Pítarehga áhnte otáq sánsá mirauwe. Mirauwara moke tago kegá áhtenuwe.

⁴⁴ Moke Sisansabé aiq pútare ató kega moráráq méra sene ménsámehnsánsabe peh morá íwiáhuriówe.

⁴⁵ Segá sene ménsámehnsátate méyó moné mewera Sísa tagariáh tábónáh ké náriúwe.

⁴⁶ Mó wehekáh mó wehekáhnue sega Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhtápéq séyéuwe. Séyééra pokue sene nahmarítápéq táhutahuq moráráq naruq naruruwe. Sirupipeq eyoyówara táhutahuq moráráq naruq naruruwe.

⁴⁷ Segá Manikánsabe íwiáh íwiáhuwara moke tago kegá íwiáhéra, Kaweq kee uwe. Mó wehekáh mó wehekáhnue áhnte mó kegá Sisansabé aiq pútare atówe. Ai q pútare atówana Manikánka se kaweraritowara Sisansabé aiq pútare ató ke áhnte aguwe.

3

Soriqnah ani kawerato ehwehne.

¹ Tunsorerutaq Asiu kegá púreq aruqarurotaq Pítareq Sónireq Manikánsabe íwiáh íwiáh atáh náhtápéq seyeherauwe.

² Mi nah méhpéh áwiq Kaweq Mehphéne. Mitaq soriqnah ani tútuue miówe. Wenanoga maqmarotaq soriqnah ani maqmarowe. Mó wehekáh mó wehekáhnue wene iyahnabo animárínká meqmera mi mehpéh móata móatauwe. Nahupeq kúra keyábé ineh inehinke-heéra meqmera móátowe.

³ Wega Pítareq Sónireq nahupeq kibekoyehera uyataq tagéna, Náníétao úwe.

⁴ Náníétao úwana Pítaga we ebitáwéna wensabé, Ite tagáhno úwe.

⁵ Úwana wega se tagéna íwiáhéna, Aneqpopoq nánigéhe íwiáhuwe.

⁶ Íwiáhuwana Pítaga wensabé, Íné íre móneakáq áni múge. Mirainieu naneq teawinie. Néhsara suwahpeqte áni Sísa Karáhé áwirue teawúge. Iriwe nogo atóge úwe.

⁷ Miraréna wene púpeqte áyáhnkárátáq táhtoqme iriatowe. Iriatowana wene aiaurankakaq aigáránkákáq apubúue págege agúwe.

⁸ Págege agúwana mi anínká suansúá keirigue nogena nahupeq kierirowe. Kierirena wega nogena ahkuagu ahkuaguéna Manikánsabe íwiáh íwiáh atowe.

⁹ Manikánsabe íwiáh íwiáh atowara ómi nahupeq mió kega we tagéna,

¹⁰ We Kaweq Mehphéttáq tútuue ineh inehéwéh áni míre uwe. Wene aigára kaweragúnsabe, Éhneh. Ai q kaweragire éra áhtenuwe.

Pítaga mitaq mió ke teriu ehwehne.

¹¹ Kaweragú anínká Pítareq Sónireq táhtorowara ómi tago kegá áhtenára pehbeheráh seba suwe. Anotah wahnáh wenáwiq Sórómóni Asiu kené wahnah miótaq pearó owewéhpéttápéq suwe.

¹² Suwana Pítaga tagéna sensabé, Ísara keo, we kaweraginsabé aneqsabé áhtenoo? Itewe aneqsabé ebitiaho? Ite págege anité méta kaweratehye íwiáho? Manikánka itensabé, Kaweq anité wóye aitéhnsabé kaweratehye íwiáho? Írakaumo. Íre itegea.

¹³ Manikámé we Ébáráhmareh Áhisáhkireh Sékópareh itene igaqnaréhne Maniká ména wewega mah aní kaweratéhre. Áhnte kegá wene arambéhri awahbeh ani Sísave, Anotah aní miéhre atagehéna kaweratéhre. Sísa marakóipeq miaraitaq sega we subigeheéq itega táhtoqme naruo kebá meqmeq móátárowe. Wahnah aní wenáwiq Páhírátiga, Sísa íre ahababáq aní púana pugeq auwaníe íwiáhuraira q itega ahqáho atárowe.

¹⁴ Manikánsabe arutaboiri anímé kaweqtaq mía míaurai anímé itega ahqáho atárówe. Peh mó ke subiq sutai aní pugeqio urowe.

¹⁵ Oganúq itahráhi aní subiq sutowe. Itega Sísá subiq sutowana Manikánka iriatáráire. Minayabe Sónireq Inéreqka itene iuranka tagéta teiuye.

¹⁶ Sísansabé aiq pútare ateta wenáwírue áhrabúya puana wega mi aní kaweratéhre. We awaho aní miéhraq tagahwe. Sísansabé aiq pútare atoyanka mi aní kaweratéhraq tagahwe úwe.

¹⁷ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itereq itene wahnahmarínseqka Sísá subiq sutotaq we Manikáne ahninkáwá miéhnsabé itega ire ahtebarowe. Íre ahtebéq pehipi subiq sutowe. Minayabe aiq tagarióge.

¹⁸ Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara ómiga mahraréra, Manikánka omaq ato anínká pukina ínaraq anotah érinawire uwe. *(Aisaia 50.6, 53.5)*

¹⁹ Minayabe Manikánka itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq wensabé áhraboro.

²⁰ Mirairataq Manikánka itene irupipeq eyoyó aitankéhe. Sísá Karáhé itene Wahnah míankeheéna Manikánka omaq atowe.

²¹ Amahnága Sísá íopeq mía míaire. Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara naho mahraréra, Mókake Manikánka moke kawerinkehe uwe. Amahnága Sísá íopeq ména mi tanáhráqsabé áwénuire.

²² Mósísiga itene igaqnansabe naho mahraréna, Maniká itene Wahnahka wene ehweh irarinkeheéna itereq mionarabeqte ání eqmarankéhe. Ínéga mirauraunserah eqmarahna anínká mirainkehe. We sínaraq irarína ehwéh moke kawerue íráhro.

²³ Wega irarína ehwéh íre íréhra kewé pukigehe. Manikáne animámi miéhharabeqte kaqsuahnaraq pukigehe úwe. *(Lo 18.15-19)*

²⁴ Manikáne ehweh irarú ani Sáhmuériga Sísá tutai tanáhráqsabé irarúwe. Moke we anehe su animámi, Manikáne ehweh iraru animárinseqka moq amahnága tánáhráq, Sísá tutai tanáhráqsabé iraruwe.

²⁵ Manikáne ehweh iraru kewé itene igaqnaréh wóe. Íre peh morá itene igaqnaréhyabe iraruwe. Moke tentsabéákq iraruwe.

Manikánka itene igaqna Ébárahmansabé naho teawena, Arenahninká mah marákó márakóipéq mó kahnáh mó kahnáhnue kaweraritankéhe teawuwe éna

²⁶ Manikánka wenahni wene arambehri awahbeh aní iriatena ebeq ite Asiu keba eqmataire. Itene ahbabáq kaqiuwankeheéna wenahni eqmataire úwe.

4

Pítararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹ Pítareq Sónireqka Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq míó keyabé síwáhnoruye. Síwáhnoruyataq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh párisíreq Sáyúsi kéreqka suwe.

² Pítararéga síwáhnoréra, Sísá oga úkurainsabé mókake pukira ke mó oga úkoneherawoe uyara mina su kegá írówe.

Irera sene ehwehnsabé anotah abiáhnsánéra

³ Pítararéba sure táhtoqme meriqmera karábúsiipéq mórítówe. Íó tupekútaq puara ahbi-ahipeq kotiigeheéra mórítówe.

⁴ Mi wehékáh áhnte író kega Sísansabé aiq pútare atówe. Peh íregáritaq wéh 5 táhúséni (5,000) wehgá aiq pútare atówe.

Sega Pítararéyábé ehweh arító ehwehne.

⁵ Ahbiahipeq Asiu wahnáh kéreq Asiu kené aboawah wehreq Mósísine ehweh síwáhnoru kereq Sarúsarama suwahpeq sáhuriówe.

⁶ Sáhuriówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah wenáwíq Ánása míowe. Ánása wenawahrah sensíwíq Káiyápásareh Sónireh Árékásántareh mó wenáwáhráheqka moráraq sáhuriówe.

⁷ Mitaq sáhurawéra, Meriqme sero uwana Pítareq Sónireq meriqmera seba mórítówe. Mórítówara mipi sáhurió kega kasenéra, Insega págege aítaráiraq mi soríqnáh aní kawer-atároyo? Inse áwírue kawerataróyo uwe.

⁸ Uwana Manikáne Awanka Píta págege atena iwíáh atowana Pítaga sensabé, Wahnah kereq aboawah wehro, Írátíáhro.

⁹ Soríqnah ani séhréh atáráuyansabé inse áwírue kawerataróyo kasenoo?

¹⁰ Itereq moke Ísara kereq iragéhboq írátíáhro. Itega Sísa Karáhé Néhsara suwahpeqte ání awankátaq táhpatowana putiaraire. Putiarairana Manikánka iriwe oganúq atáráire. Sísa Karáhé págege aní míéh púana wénáwíq áhraburauyansabé soriqnah aní kaweratáráire. Kaweratáráirana ite miáhrabeq we amahnága awaho aní míéhre.

¹¹ Nah pearáh kégá wahq awanká tagéra, Iroke awankáne éra sutowana anehe mi wahq anotah kawéq wáhq úkire.*

(Buk Song 118.22; Aisaia 28.16)

Mina inserah itega Sísansabé ahqáho atárówana we anotah Wahnáh aní úkuraire.

¹² Peh morá Sísa wabataq itene ahbabáq kaweritahráhire. Peh morá Sísa áwírue ahrabo ke wega kaweritankéhe. Mah marákó marákóipéqmé mó morá ánínká itene ahbabáq íre kaweritahráhire úwe.

¹³ Pítareq Sónireqka míó keyabé íre áhreia ehweh pahsúoyansabé wahnah kereq aboawah wehreqka író kega áhtenuwe. Áhtenára iwíáhéra, Se íre sigaruuroya anité peh wahba arámbéhríraté anité wóye iwíáhuwe. Iwíáhéra, Sewe Sísa kétóya anité wóye uwe.

¹⁴ Wene aigará kawerato aninká Pítararéba míowara tagéra mó ehwéh mi tanáhráq íre irarerahuwe.

¹⁵ Íre irarerahunsabe wahnah kereq aboawah wehreqka Pítararé kaunsíri kegá momiwírabeqte máhpeq sítera sío síouwe.

¹⁶ Sío síoéra, Mí anité aneraruanéhnkono? Segá ótaq sansá aiq pútaq mirauroyara moke Sarúsarama suwahpeqte kégá tagariáhwe. Segá kaweratóya ehwéh itega íre epéq suahráhuwe.

¹⁷ Mí ehwéh abae agínehboq págegeue ehiya miáhta aritanéhe. Mó ke Sísa áwírue síwáhnoriyeho ue terianéhe uwe.

¹⁸ Terianeheéra Pítararé síáhrabéra sensabé, Sísa áwírue mónkakáq síwáhnoréta teriyehboq túbáh agotao ue teriúwe.

¹⁹ Teriúwara Pítareq Sónireqka sensabé, Manikáne ehweh sueta itene ehweh íréhyataq Manikánka itensabé kaweróye aitankéhbo? Írakaumo. Minayabe iteitega iwíáhue tagahro.

²⁰ Itega tagéta írátáuya ehwéh íre ehiya miáhráhuwe. Peh teri terinoyehetauye uye.

²¹ Soriqnah aní kaweratonsabe ómi kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Minayabe wahnah kegá iwíáhéra, Mó kegá itensabé sibiahnsa aitehboq Pítararé pehgararitanehe uwe. Segá Pítararéyábé, Subónehboq Sísa ehweh mónkakáq íre teriétao éra kaqsúówe.

²² Kaweragú aní 40 opéq peh soriqnah aní míówe.

Sísa ehweh terigeheéra págege aito ue púreru ehwéhne.

²³ Kaqsúówara Pítararéga sensuwahraha pokuye. Pokéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnsaq Asiu kené aboawah wehreqne ehweh teriúye.

²⁴ Teriúyara irera Manikánsabe moráráq púreréra mahraréra, Itene anotah Wahnáho, arega íópeqkákáq mah marákó marákóákáq sóreq wanínkákáq miraróne. Moke mahnana kéh náneqkákáq miraróne.

²⁵ Arene arambehriú aní, itene igaqna Tébiti Arenawanka iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

Nahnso kewé aneqsabé anotah abíáhnásánoo? Aneqsabé ehweh pehipi moraenoo?

²⁶ Mah marákó marákóipéqté wáhnáhmárinseq anotah anímárinseq ebehoneheéra sokah sokahowe. Manikánseq wega wehuke merinkeheéna omaq ato anínseqsabé kotioneheéra morábí sáhuriáhwe úwe éra púruwe.

(Buk Song 2.1-2)

²⁷ Segá mó púreréra, Tébitiga naho sehiranúmé amahnága iteruwahpeq Sísa suboneheéra sorupariarowe. Kaweq arenáhni arega eqmarahna aní Sísa suboneheéra sorupariarowe. Érótireq Póntiása Páhirátireq wáhnaupeqté kéreq Ísara kereqka Sísa suboneheéra sorupariarowe.

²⁸ Arega naho págege iwíáhue miraóna iwíáh anehe kaqme miraurowe. Arerega mina iwíáhóna puara sega menah miraurowe.

²⁹ Anotah aníno, amahnága sega itensabé, Subónehboq túbáh agotao eme aiq irahne. Ité arene arambehriúna anímári múne. Minayabe ite íre áhreia peh arene ehweh págegeue irarenehboq séhréh aito.

³⁰ Arene ehweh irarenaraq awahre ke kaweragigehboq arene ayahtate táhtoro. Sísa arene arambehriyabé awahbeh aní áwírue áhrabonaraq ótaq sansámári miraúno éra púruwe.

³¹ Púruwana momiwí nah míu míuúwana Manikáne Awanka sene sirupipeq tunse séhréh arito púara moke sega íre áhreia Manikáne ehweh págegeue iraruwe.

Ménsámehnsá morábí matawéra tabonah ke náriú ehwehne.

* 4:11: Mátiyu 21.42 aigarápéqté ehwéh tagáho.

³² Moke Sísansabé aiq pútare atáh kégá peh morá íwiáhéra sene ménsámehnsá morábí matiówe. Mahna peh morá néne wíre íre iraria peh morábí matiówe.

³³ Eqmaro kega Sísá oga úkú ehweh anotah pagégéue irare irareuwana Manikánka séhréh aritowe.

³⁴ Sísá tagariáh kébáté mó morá tabonah ani íre míowe. Segá iwíáhutaq sene ménsámehnsá paimaq paiqmaréra meyo moné mewera

³⁵ eqmaro ke náriúwara eqmaro kega tabonah ke saraqme náriúwe. Minayabe tabonah ke íre míówe.

³⁶ Wehukení wenáwíq Sósépa míowara eqmaro kega mó awíq Páhnábásae átówe. Mi awíq Páhnábásawe áwahewé séhréhi aníne awíq míre. We Sáipára marakórápéqté ánínéna Áriwái káhnáh aníne.

³⁷ Wene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarena meyo moné mewe eqmaro ke siuwe. Segá tabonah ke saraq miageheéna Páhnábásaga siuwe.

5

Ánáníásireq wene ahrereqka Manikáne Awa áhwárawe tagoya ehwéhne.

¹ Mó akéqká iwíáhue mó sansánuye. Wehukení wenáwíq Ánáníási wene ahre awíq Sapairae. Sene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarera móne meyoé.

² Ánáníásiga mi moné saime ebeqtaq kopéqmarowana wene ahrega tagówe. Tagówana wega mó akáhtaq mewe eqmaro keyabé péhenue peh ákáhtaq moné náriuwe.

³ Náriuwana Pítaga wensabé, Ánáníásio, owainawanka iwíáh atéhrah aneqsabé mira iwíáhono? Arene marakó paiqmarahna moné ákáhtaq kopéqsuahnayabé Manikáne Awansabé péhe éhwéh teawene.

⁴ Arene marakó íre paiqmarahnaq tahiri peh arerene kagai iripo? Arene marakórate paiqmatona moné peh arerene matiarona wino. Arega, Móne ákáhtaq kopéqsue péhe éhwéh teriníe iwíáhona wino. Arene arupipeq aneqsabé ahbabá iwíáhono? Íre peh wehukeyabé Manikánsabe moq péhe éhwéh teawene úwe.

⁵ Úwana Ánáníásiga mi ehwéh irena aunúnkaq márunsurahue putiowe. Putionsabe író kega anotah ahténéra áhre aguwe.

⁶ Mibeqté máhbigáúnká séra pukú aniné anonka ambantataté úbiqme sehgiwera mómaisarówe.

⁷ Anáhkawagá wenawehq putíehre u ehwéh íre irena apahtáró áhwáh sótaikúwana suwana

⁸ Pítaga wensabé, Marakó paiqmarehyame mahraue moné meyehyo úwana kowe mirauwe meyoé úwe.

⁹ Úwana Pítaga wensabé, Itega iwíáhétawe Manikáne Awa áhwárawe tagayehe iwíáheoyo? Arenawehq maisaráh máhbigáúnká amahnága kouwekue méhpéhnsah seuriáhe. Segá arenkakáq sehgiwera pokigehe úwe.

¹⁰ Sehgiwera pokigehe útaq mi iní aunúnkaq Pítane aigárátáq márunsurahue putiowe. Putiowara mahbigaunká nahupeq kire putio iní tagéra sehgiwera awehkawa maisaróraq mómaisarówe.

¹¹ Moke Sísá tagariáh kéreq mó kereqka putióya ehwéh irera anotah ahténéra áhreuwe.

Ótaq sansámárinunsabe ehwéhne.

¹² Eqmaro kega wehuke míópi áhnte otáq sánsámári mirauwe. Asiu kené wahnah aní Sórómóni míotaq pearó oewéhpéhpéq Sísá tagariáh kégá mitaq sáhuria uriauwe.

¹³ Sáhuriówara mó kegá iwíáhéra, Sísá tagariáh kéwé peh kaweqtaq miáh ké wíre iwíáhéra áhtenéra mibeq seba íre suwe.

¹⁴ Áhnte weh áhrégá mó wehekáh mó wehekáhnue Sísansabé aiq pútare atera mó Sísá tagariáh kébá sáharuqarurawe.

¹⁵ Eqmaro kega áhnte otáq sánsá miraunsabé awahre kegá iwíáhéra, Pítane mánkánahnka iteba sótaikínaraq itene awahre kaweraginkehe iwíáhuwe. Mira iwíáhunsabé sene iyahnaboga meriqmera ahtapeq máhriqtaq mórítówe.

¹⁶ Sarúsarama suwahpeq wahtote kereqka awahre kereq owainawanka síwioqno kereq meriqmera mórítówara moke kaweragúwe.

Íoqpeqté ánínká karábúsiipéq míó ke máhpeq sito ehwehne.

¹⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq wereq míó ke, Sáyúsi kereqka iwíáhéra, Ótaq sansá mirao kegá ite kiotaikiyehboq aneraritanéhnkono uwe. Aneraritanéhnkono éra eqmaro keyabé anotah abíahnsánéra

¹⁸ se táhtoqme wahba karábúsiipéq mórítówe.

¹⁹ Inokáhpeq Maniká miéhrabeqte íópeqte áninká karábúsiipéqte ónsá siwe eqmaro ke máhpeq sitowe.

²⁰ Máhpeq sitena sensabé, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kowéq moke náneqmarí oga mía mía ehwéh koreriéro úwe.

²¹ Úwara sega ahbiahiperura pokue íópeqte áninká inokáhpeq koreriéro aritonserah Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kosíwáhnorowe.

Kosíwáhnoruwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq wereq mío kereqka Asiu kené abowah wehreq mó kaunsírí kéreqsabé síáhrabuwe. Síáhrabuwara sure morábí méra párisiwarínsabé, Karábúsiipéq mórítaráu ke koweriráhro uwe.

²² Uwara párisiwarínká pokue karábúsiipéq koragowara eqmaro ke íre míówe. Íre míówara kouwekue sene wahnahnsabé,

²³ Itega tagónawe karábúsiipéqte ónsá paisa tagóne. Karábúsiipéqte wáhnáhmárinká on-sarapéq máhpeq iriwe wahnahnatíáhwaq tagóne. Sega wahnahnatíáhwaq onsa siunaraq kabarúna ke íre miáhwe uwe.

²⁴ Uwara Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqte párisiwaríné wahnahnseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahmarínseqka mi ehwéh irera áhtená, Árahiro? Se eheragowamo iwíáhuwe.

²⁵ Se eheragowamo iwíáhuwana sú aninká sensabé, Itega karábúsiipéq sítáro kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq amahnága iriwe siwáhnorowe teriwe.

²⁶ Teriuwara Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqte párisiwarínseq sene wahnahnseqka pokue Pítareh kowerirera áhreéra, Mó kegá ebahtaté subíyeho éra pehwehrue kow-erirówe.

Pítarehga sene ehweh ayahqme teríu ehwehne.

²⁷ Koweriqmera kaunsírí kebá mórítówe. Mórítówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka Pítarehyabe ehweh aritowe.

²⁸ Ehweh aritena, Sípane ehweh mónkakáq síwáhnoriyeho teiátáu mino. Teiátáuwe íre ireq síwáhnoronsabé áhnte Sarúsarama suwahpeqte kegá Sípane ehweh íráhwe. Itega Sísa subitáúna ehwéh aneqsabé teri terinoo úwe.

²⁹ Aneqsabé teri terinoo úwara Pítarehga mahraréra, Manikáne ehweh anterúéhnehboq wehukene ehwehme árahue iranéhnkono?

³⁰ Itega Sísa awankátaq táhpareq subiq sutowe. Subiq sutowana itereq itene igaqnaréhne Manikánka iriatena oganúq atáráire.

³¹ Oganúq atena wensabé, Niyah púpeq miáhno atena wehuke kawerarito urairana Sísa mitaq ména ite Ísara ke kaweritéh aní miéhre. Itene ahbabáq súéhrataq wega kawerai-tankéhe.

³² Manikánka miraurai naneq tagarionayabé teiune. Íre itebataq teiasa Manikáne Awanka mó teíre. Manikáne sansá mirao kebá Wenawa eqmaréhre uwe.

Pítarehyabe pehragarítáhiro ú ehwehne.

³³ Uwara anotah Asíú wéhwárinká Pítarehne ehweh irera sensabé anotah abíáhnsánéra, Subiq suanehe iwíáhuwe.

³⁴ Iwíáhuwana mibeqte káúnsírí aní wenáwíq Kámária we Péhrasi aní míówe. We Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnorú aní míówara mó kegá, We ahtebia aní míre iwíáhuwe. Wega iriwe ména, Mi ke wéhuwa máhpeq sito úwara máhpeq sítówe.

³⁵ Máhpeq sítówana wega momiwíu keyábé, Ísara keo, mi kegá miraira naneq irarenehe-qmé kawerue iwíáh atawéq irarerero.

³⁶ Menah wehukení wenáwíq Téurása ména, Íné anotah aní múge urairara áhnte wehuké 400 wehuké we kétówe. Kétówara mó kegá we subiq sutowara we kétó kega wene arambehri auwara abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe. Poké agurowana wene arambehri parabaguraire.

³⁷ We subiq sutowara anehe Kehrari marákórápéqte aní wenáwíq Súrása míaraire. Wahnah kegá wehuke síwíq merotaq mi tanáhráq Súrásareq we kétó kereqka kámáhni wahnáh ké subiq suanehe éra ite kámáhni wahnáh ké míaneheqmúne urowara kámáhni wahnáh kegá Súrása subiq sutowana pukuraire. Pukurairara we kétó kegá moq abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe.

³⁸ Minayabe teiníboq írátíáhiro. Pehwehrue miáhro. Máhpeq miáh ké pehragarítáhiro. Mi ehwéh peh seyene iwíáhwé pehipi túbáh agoneherawoe.

³⁹ Manikánka sene sirupipeq mi iwíáh aritéhmé itega íre ahqáho aritahráhuwe. Manikánka itene naruo aní úkínehboq pehwehrue miáhro úwe.

⁴⁰ Úwara momiwíu kegá Kámáriane ehweh irera Pítareh síáhrabuware suwe. Suwara sega subiqmaro atowara wiahnó karatáté subiqmarowara, Síसानe ehweh mónkakák síwáhnoriyeho teriera kaqsúówe.

⁴¹ Kaqsúówara Pítarehga kaunsiri ke suera máhpeq pokuwe. Síसानe arambehri miraunsabé wahnah kegá subiqmáró púara sene sirupipeq eyoyóuwara pokuwe.

⁴² Segá mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákák wehukene nahtapeqkákák mahrarue síwáhnoréra, Manikánka eqmaraníé ú aní, ite kawraitahráhi animé we Sísa wire ue síwáhnó aruqaruruwe.

6

Sítibénireh omaq sitó ehwehne.

¹ Mí tanáhráq Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte úkuwe. Kárirí ehwéh iraru Asiu kegá peh morá Asiu kené ehweh író keyabé abiahnsanuwe. Abiahnsanéra ehmuniq éhmúniréra, Wahnah kegá táhutahuq mó wehekáh mó wehekáhnue saraqmaráhtáq peh morá Asiu kené ehweh író kene kéweinínsó áhnte náriera itene kéweinínsó pehgáriq nári nárinowe uwe.

² Úwara mí airápété téhranité eqmaro kega mó Sísa tagariáh keyábé momiwíoneheqmúne ue síáhrabuware suwe. Suwara sensabé, Táhutahuq kawerue sararaneheéq ite Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhri suewé anotah íre kawerire.

³ Míayabe íráhro. Iteruwahraho, mí arámbéhri miraigehboq itega ite mionarabeqte abapete téhranité omaq sítáhro. Mó kegá, Kaweqtaq mía míowe e ke omaq sítáhro. Manikáne Awanka sereq mía míai ke méra kaweq iwíáho ke omaq sítáhro.

⁴ Ite eqmaq íuwátái kegá peh púrerue Manikáne ehweh íwáhnoroneheqmúne uwe.

⁵ Uwara moke író kega, Mí ehwéhmé kaweq ehwéhne iwíáhéra wehukení wenáwíq Sítibéni omaq atówe. Sítibéniga Sísansabé kawerue aiq pútare ato aní míowana Manikáne Awanka wene arupipeq mía míána séhréh atowe. Mó ke sensíwíq Pírípi, Pókóra, Níkánóri, Tímóni, Páménasa, Níkóra míraue omaq sitowe. Níkórawe we Antíoka suwahpeqte áníne. Téhwe we wáhnauapéqté áni ména anehemé we Asiu kené sánsá Antíowe.

⁶ Mí ke omaq sitera eqmaro kene siuranabiahtapeq mórítówe. Mórítówara táhutahuq saraqme arámbéhri miraigehéera eqmaro kega siyahnkaratáté táhtoqme púrerarítówe.

⁷ Manikáne ehweh áhnte síwáhnoru puara Sarúsarama suwahpeq íregáritaq kegá irera Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka mí ehwéh irera Sísansabé aiq pútare atówana Manikáne ehwehnka abae ágúwe.

Sítibéninsabé ehweh ató ehwehne.

⁸ Manikánka Sítibéni séhréh atena págege ato púana wehuke míórabeq anotah otáq sánsámári míraúwe.

⁹ Míraúwara Sáiríni suwahpeqte Asiu kereq Árékásántaría suwahpeqte Asiu kereqka Sarúsarama suwahpeq momiwíuwe. Sene momiwí nahtápéqsábé Pugeq Súo Kene Nahne ue áwiratówe. Mí kereq Sírisía marákórápéqté kéreq Esia marákórápéqté kéreqka Sítibéniba pokue ehwehuwe.

¹⁰ Ehwehuwana Manikáne Awanka Sítibéni págege ato púana wega ahtebia éhwéh irarúnsabe mí kegá íre ehweh atahráhuwe.

¹¹ Íre ehweh atahráhunsabé sega mó keyábé epéráhpéréra, Sítibéni péhe éhwéh átéhrataq mone náienéhe. Péhe éhwéh mahrarero. Sítibéniga Mósísireq Manikánsesabé síéhuru arítaráiraq íratáune ero uwara sega mone mewera mí pehe éhwéh teriúwe.

¹² Mí pehe éhwéh teriúnsabe író kereq Asiu kené aboawah wehreq Asiu kené sánsá síwáhnoru kereqne sirupipeq págegeue abiahnsanuwe. Segá Sítibéniba pokue táhtoqme kaunsiri kebá móátówe.

¹³ Móatera péhe kegá mahraréra, Mí anínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákák Mósísine sánsánkákáqsábé abehq éhwéhne arítaráire.

¹⁴ Sísa Néhsara suwahpeqte ánínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruankéhe uraire. Mósísiga teiu sansamé Sísa sabi iuanie urairaq íratáune uwe.

¹⁵ Uwara moke kaunsiri ke tútuue méra Sítibéni tagowana wene aru ukiqme míonsabe wene auranabiah íopeqte áníne auranabiah tahnsa ágúwe.

7

Sítibéniga teriu ehwéhne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kene wahnahnka Sítibéninsabé kasenána, Segá irare ehwéhmé aiq pútaqpo úwe.

² Úwana Sítibéniga mahraréna, Nánuwahraho, kawerue írátíáhro. Naho naho itene igaqna Ébáráhmaga Áráni suwahpeq íre pokútaq Mésópótémia marakórápéq míowana Maniká anotáh pagégé ánínká íopeq auwena Ébáráhmaba séna

³ wensabé ehweh teawena, Arene marakówé arenawahrahwe sue teawéna marakórápéq pokúno teawuwe.

⁴ Teawuwana Ébáráhmaga Kária kené marakórapeq suena pokue Áráni suwahpeq kowiowana mitaq wenabo pukúwe. Pukúwana Manikánka ite amahnága míona marakórápéq Ébáráhma eqmarowe.

⁵ Eqmarowana súwana Manikánka Ébáráhma mahtaqté márakó íre eqatowe. Pehgáriq marakó íre eqatasa peh teawena, Mókake arereq arenanahréheq iníe úwe. Mi ehwéh teawu tanahráq Ébáráhma íre wenahninkákák ání míowe.

⁶ Manikánka we mó teawena, Arenanahréh mókake wáhnaupeqté kéné marakórapeq míagehe. Mi kegá arambehriraq saiqnaritera subiqmarera áhnte opéq 400 opéq síwíoqnagehe.

⁷ Síwíoqnehra ke kamah arinauge. Kamah ariénaraq arenanahréhga mitaq suera mahtaqté márakórápéq ínénsabe iwíáh iwíáh aintagéhe teawuwe.

⁸ Teawu ehwéh ahreraq kankeheéna Manikánka Ébáráhmansabé, Áú amurúrué sansa miraúno úwe. Úwana Ébáráhmaga animai wenáwíq Áhísáhki maqatowana abapete apahtáro wéhékáh ména wenahniné áú amurú auwowe. Áhísáhki weh úkéna animai wenáwíq Sékópa maqatowe. Maqatowana Sékópaga airápété téhtaré animái masitowara wene ahninkáwáreh itene igaqnaréh úkuwe úwe.

⁹ Sítibéniga mó mahraréna, Sékópáne ahninkáwáreh airápété téhranité méra se ábárahnahnhka sensibáq Sósépa abiahnsanéra wáhnaupeqté ké eqsitera móne meyówe. Wáhnaupeqté kéga Sósépa meqmera Ísípi marakórápéq móátówana Manikánka wereq mía míaeéna

¹⁰ mó kegá we íre kawerató tanahráq séhréh atowe. Ísípi marakórápéqté wáhnáhnká Sósépa áhrabútaq Manikánka kaweq iwíáh atowana Sósépaga ahte bia éhwéh irarúwe. Ahte bia éhwéh irarúwana Ísípi wahnáhnká, Mah anímé kaweq iwíáhíre éna Sósépsansabé, Arega moke Ísípi marakóákák néne nahtapeqté ménsáméhnshánkákák wahnahnúno atowe.

¹¹ Mi tanáhráq Ísípi marakórápéqkákák Kénáni marakórápéqkákák anotáh ehwéhrótaq áhnte kene sirupipeq umeh aguwara moq itene igaqnaréh táhutahuq íre kowe.

¹² Íre kowana Sékópaga Ísípi marakórápéq táhutahuq kéhre u ehwéh irena wenahnímáhq táhutahuq sabaatáhq Ísípi marakórápéq téh eqmaq suowe.

¹³ Eqmaq suowara Ísípi marakórápéq pokéra táhutahuq mewera sene nahtapeq kouwekuwe. Mi tahutáhúq parabagúwara se Ísípi marakórápéq mó pokutag Sósépaga wenawahrehyabe, Iné iteríbáq múge ue pahsuqme teriuwe. Pahsuqme teriuwana Ísípi wahnáhnká moq Sósépáne awahwáreh ahte bówe.

¹⁴ Ahte bówana Sósépaga wene awahwárehyabe, Nánibo Sékópa meqmeq sero éna eqmaq suowe. Eqmaq suowara awahwárehga sensibo koweqmera áhnte wehekéq 75 wehekéq weba suwe.

¹⁵ Sékópaga Ísípi marakórápéq tuména mitaq pukúwara anehe itene igaqnaréh moq mibeq pukuwe.

¹⁶ Ébáráhmaga naho maisaró marakó áwíq Sékéma ebah monératé paiqmarowe. Ámórine ahninkáwárehga, Maisia marakó meyo atówana paiqmarowe. Itene igaqnaréhga pukuwara sene animárinká sene ayahnsa mewera mina maisaró marakórápéq ónapipéq móárówe úwe.

¹⁷ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Ísípi marakórápéq mía míaeera peh íregáritaq aguwe. Manikánka Ébáráhmansabé marakó iníe teawu ehwéh áhnbórá mirainaútaq itene igaqnaréhga íregáritaq aguwe. *(Stat 15.5; Buk Song 105.24)*

¹⁸ Íregáritaq aguwana Sósépa pukúwana Ísípi marakórápéq we íre tagario anínká wahnah aní úkúwe.

¹⁹ Mi anínká wahnahnéna itene igaqnaréhyabe péhe aritena síwíoqnoúwe. Sene animárinká pukigeheéna wega sensabé, Ani maqmaréhrataq mewe máhpeq súáhro aritowe.

²⁰ Mi tanáhráq wenanoga Mósísi maqmarowana Manikánka, Aiq kaweq aníne iwíáh atowe. Apahtáro ío sega wenabone nahtapeq kopipéq kirabo atówe.

²¹ Apahtáro ío parabagútaq subíyeho éra máhpeq kopipéq áúwówe. Kopipéq áúwówana Ísípi marakórápéqté wáhnáhné ayahunkawagá we tagéna, Kaweq aníne iwíáhéna meqmena wewene ani tahnsa kirabo atowe.

²² Kirabo atowara Ísípi kegá Mósísi áwáhnoruwana we moke Ísípi kené sánsá ahtebówe. Ahtebéna we págege ahtebíá ání úkéna wene ehwehnikakáq wene arambehriakáq págegeue miraúwe úwe.

²³ Sítíbéniga mó mahraréna, Mósísi 40 opéq ména, Nánuwahrah Ísara kebá koraganie íwíáhéna koragówe.

²⁴ Peh morá Ísípi anínká Ísara aní subutaq Mósísiga tagéna wenawahrah aní éhnehéna mi Ísípi ání subiq suowe.

²⁵ Subiq suena iwíáhéna, Manikánka ínénsabe, Arenawahrah séhréh arito éna omaq intowe. Omaq intonsabé nánuwahrahga aiq tagariáhwe iwíáhwara wenawahrahga íre tagariówe.

²⁶ Mó wehekáh wenawahrah anité tobehuyataq Mósísiga tagéna ayositanieéna sensabé, Ite morá káhnáh móye. Aneqsabé tobehoyo úwe.

²⁷ Úwana ahbabárate anínká Mósísi pagunsuena wensabé, Insega wahnahnarito teawátáiro?

²⁸ Inokáh Ísípi aní subiq sutonanserah íné moq nubi q suaníbo úwe.

²⁹ Úwana Mósísiga mitaq suena pehbeheráh pokue wáhnaupeqté kéné marakó áwíq Míríána marákórápéq kowíowe. Nahnso aní kowéna mibeqté áhré meyowana téhtaré ánimáíraré maqmarowe úwe.

³⁰ Sítíbéniga mó mahraréna, Mósísiga mitaq 40 opéq míowe. Sáwéh áwíq Sáináí wega mitaq wahtotaq abataq marákórápéq noguwe. Mitaq noguwana káriq awánká irarówana íopeqté ánínká mi iráípeqté ábóraragúwe.

³¹ Ábóraragúwana Mósísiga tagéna áhtenéna, Wahtotaq koraganie iwíáhéna sútaq Manikánka teawena,

³² Íné arene aigaqnaréhne Maniká múge. Íné Ébárahmareh Áhísáhkireh Sékóparehne Maniká múge úwe. Úwana Mósísiga iransánéna áhreu púana aura íre pankeqme tagówe.

³³ Íre pankeqme tagówana Manikánka wensabé, Íné mío púah arega órira marákórápéq iriwe miahne. Minayabe arene sáq uqururuqme pehipi iriwe miahno.

³⁴ Ísípi marákórápéqté kegá Ísara ke néne animári síwíoqnahtaq tagarióge. Segá uwo uwo aruqarurotaq íróge. Ínéga mibeqté meriqmena móbeq móritanieéna tumióge. Mósísio, are Ísípi marákórápéq eqmaróge. Pokúno teawuwe úwe.

³⁵ Sítíbéniga mó mahraréna, Mósísi itaq mahbí míotaq Ísara kegá wensabé ahqáho atera, Insega wahnahnarito teawátáiro uwe. Mina ahqáho ató ánimé Manikánka arenawahrah amahnága Ísípi marakóráq míowah kowahnahnue meriqme mérito atena eqmarowe. Mósísi abatapi míowana káriq awánká irarowana íopeqté ánínká mi iráípeqté ábóraragútaq Manikánka Mósísi eqmarowe.

³⁶ Eqmarowana Mósísiga Ísípi marákórápéq ótaq sánsá miraéna mi marakó suena wání aroi péq áwíq Káhtore Waní ayehráq móritowe. Móritena mitaq mó otáq sánsá miraéna abatapi móritena mitaq mó otáq sánsá miraúwara 40 opéq múwe.

³⁷ Mósísiga Ísara keyábé, Manikánka ínénsabe, Néne ehweh korerio éna eqmaq nuwonserah mókake mó wene ehweh terí ání iteruwahrahní eqmarankéhe teniátáire úwe.

³⁸ Mirarena mi tanáhráq Ísara ke abatapi míowana Mósísi seba míowana íopeqté ánínká Sáináí sawéhráq Mósísi ehweh teawuwe. Teawuwana Mósísiga itene igaqnaréh mi ogá mé ehweh teriwe úwe.

³⁹ Sítíbéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Mósísine ehweh anteruera wensabé íre iuwahbehre éra Ísípi marákórápéqsábé sirutaboiruwe.

⁴⁰ Ísara kegá Mósísine awahwá Áróninsábé, Arenábáq Mósísi ite Ísípi marákórápéqté meitái aní aiq taqnobagire. We eheq míehrapómo. Ite ebeq itáh mánikámári míagehboq arene ayahnkarataté maniká tahnsa náneqmarí miraúno uwe.

⁴¹ Miraúno éra itene igaqnaréhga káho áráh q tahnsa náneq mirarówe. Mirarera minayabe titirarera sene siyahtate miraró naneqsabé iwíáh iwíáh atówe.

⁴² Iwíáh iwíáh atówana minayabe Manikánka se suowara sega íopeqté náneqmarínsábé iwíáh iwíáh atówe. Minayabe Manikáne ehweh irarú anínká naho sehiranúwana wene ehweh nka mahraréna,

Ísara keo, itega 40 opéq abatapi méq itega ménkámehnká subiqmareq titiruruwe. Íre ínénsabe iwíáhéq subiqme titiraintarówe.

⁴³ Péhepehe maniká Móríkine sériraté pearó wehuwéhú nahtapéq móateq mi nahnkákáq sehgieq poku pokuuowe. Itega wehyoq tahnsá náneq mirareq wenáwíq Árépánie ateq itene manikáne atarówe. Iwíáh iwíáhonehéq itega mi pehepéhé mánikámári miraruruwe.

Miraruronsabé Pábíróni marákórápéq seberaebéq eqmaq iuwanauge ire úwe. (Amos 5.25-27)

⁴⁴ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga abatapi míótaq Manikánka Mósísinsabé, Ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhna sériraté wehuwehu nah mahraue pearo úwe. Manikánka Mósísi sokigíúnserah itene igaqnaréhga mirarówe.

⁴⁵ Itene igaqnaréh pukuwara sene animárínká mi sériraté pearó wehuwéhú nah sehgiwera wehukení wenáwiq Sósúa kérowe.

Manikánka itene igaqnaréh séhréh aritena sene naruo kaqsuowe. Kaqsuowara itene igaqnaréhga sene naruone marakó meyoúwe. Mewera mi sériraté pearó wehuwéhú nah sehgiwera kowiúwe. Mi nah áhnte opéq kagaúwana Tébiti Asiu kené wannah úkéna

⁴⁶ kaweqtaq mía míauंसabe Manikánka wensabé arutaboírúwe. Arutaboírúwana Tébitiga iwíáhéna, Nigaqna Sékópáne Maniká kaweq nahupéq míankehboq pearaní iwíáhéna Manikánsabe, Arene nah pearaní úwana Manikánka ahqáho atowe.

⁴⁷ Ahqáho atowana wenahni Sórómóniga Manikáne nahtapeq pearowe.

⁴⁸ Pearowana Manikánka anotah aní mía míai puana wega ire peh morá wehukega pearáh náhtápéq mía míaire. Minayabe wene ehweh irarú aninká mahraréna,

⁴⁹ Itene Wahnahnka mahraréna, Íópeqmé néne wahnahnu síáh tahnsane. Mah marákó marákówé néne nigúnúbá tahnsane. Minayabe íné moke íópeqkákáq mah marákó marákóákáq wannah wahnahnuge. Minayabe aneq nah peintanéhbo? Íné ire ahreno aní múge.

⁵⁰ Ínébataq ínéga moke mah marákó marákórápéqté náneq miraráhwa mino ire úwe teriuwe. (Aisaia 66.1-2)

⁵¹ Teriena Sítibéniga mó mahraréna, Ite saiyoue píribahri ke wóe. Itene irupipeq ire irasa, ahre parosa ké wóe. Ite Manikáne Awansabé ahqáho atáh ké wóe. Itene igaqnaréhga mirauserah itega amahnága miraowe.

⁵² Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke moke síwíoqno mino. Íre áwíoqno aní insebo? Naho Manikáne ehweh iraru kegá mahraréna, Mókakewe kaweqtaq mía míai aní mahtaq tumíanawire uwara itene igaqnaréhga mina iraru ke subiq súówe. Segá mirauserah itega moq miraurowe. Kaweqtaq míéh aní tumíowaq itega táhtoqmeq móateq subiq sutowe.

⁵³ Íópeqté kegá Manikánka sehgióro ú ehweh teiúwaq itega ire ireq mi ehwéh anteruq anteruro mino úwana wene ehweh aiq parabagúwe.

Sítibéni subiq súó ehwehne.

⁵⁴ Sítibénine ehweh parabagúwara író kega anotah abíáhnánéra sirupipeq págege aguwe. Segá Sítibéninsabé anotah abíáhnásá atówana

⁵⁵ Manikáne Awanka wene arupipeq ména séhréhue págege atowe. Séhréhue págege atowana Sítibéniga íópeq ebitáwéna Manikáne téhreh naneqkákáq tagówe. Sísawe Manikáne ayah púpeq iriwe míowana tagéna

⁵⁶ mahraréna, Tagahro. Íópeq sawekirana wehukení úkurai aninká Manikáne ayah púpeq iriwe miéhrana tagoge úwe.

⁵⁷ Úwara sega kareéra ahre parotáwéra moráráq peheráh kure Sítibéni táhtoqme

⁵⁸ panantáwera ahnansahrapeq móatera sene káhq ambántámárí mitaq marówe. Mitaq marówana wehukení wenáwiq Soraga mi ambántámáritáq wahnahnúwara ebahnsa tuparuqme subiq súówe.

⁵⁹ Segá ebahnsa tuparuqme subiq súótaq Sítibéniga púrerue mahraréna, Sísao, are néne Wannah mone. Néniwa meyo éna

⁶⁰ arehunseraráq ména anotah ehwéhne púreréna, Néne Wannahno, sene ahbabáqsabe ire ayahqmaro ue púreréna putiowe.

8

¹ Putiowana Soraga iwíáhéna, We pukime aiq kawerire úwe.

Sorarehga Sísá tagariáh ké síwíoqnówara pokue abae agu ehwéhne.

Mí wehekáh mó kegá Sarúsarama suwahpeq Sísá tagariáh ké anotahtaq síwíoqnowe. Síwíoqnowara sega pokue Súría marákórápéqkákáq Sámária marákórápéqkákáq abae aguwe. Ómi Sísá tagariáh kegá abae aguware peh morá Manikánka eqmaro kega Sarúsarama suwahpeq mitaq míówe.

² Táhmaro kaweq kegá Sítibéni mómaisarera wensabé sirutaboírera anotahtaq ibisowe.

³ Ibisowana Soraga Sísá tagariáh ké anotahtaq síwíoqnéna mó nahtápéq mó nahtápérue kiena weh ahre táhtoqme panantáwena karábúsiipéq móritowe.

Pírípiga ótaq sansánú ehwehne.

- ⁴ Abae agu kegá poku pokuurabeq Sísane ehweh teri terinuwe.
⁵ Pírípiga Sámária ke suwahpeq mó anotah matábúrápéq tunse, Sísawe Manikánka omaq ato aní mire éna Sísá Karáhéne ehweh teriuwe.
⁶ Áhnte kegá wene ehweh irera ótaq sansámári tagéra wene ehweh kawerue írówe.
⁷ Mi otáq sánsámé Pírípiga owainawamarí áhnte wehukéné sirupipeqté kaqsuowara íre kaweq karéaruera poké aguwe. Wega sinonka mareqmareragú kereq soriqnah kereq kaweraritowe. Minayabe ómiga tagéra wene ehweh kawerue írówe.
⁸ Minayabe Sámária kené sirupipeq eyoyóúwe.

Ahgora anínká miraú ehwehne.

- ⁹ Peh morá áhgórá aní wenáwiq Sáimóni mitaq míowara ómi Sámária kegá anotahtaq áhtenuwe. Sáimóniga menahmé págege sansánéna, Iné anotah aní múge íwiáhúwara
¹⁰ ómi anotah kereq íre síwiqkakaq kéreqka wene ehweh kawerue irera wensabé, Maniká págege aninéna wega mi aní págege atéhnsábé we anotah pagégé aníne atówe.
¹¹ Mi áhgórá anínká íre wahto tanáhráq ótaq sansá mira aruqaruru púara moke áhtená wene ehweh kawerue irera we kérowe.
¹² We kérowana Pírípiga Sísá Karáhé áwiqsabe teriena mó kawéq éhwéh Manikánka wahnah wahnahní ehwéh teriuwara weh ahrega mi ehwéhnsábé aiq pútare atówe. Ai q pútare atówana wání meriuwana
¹³ mi áhgórá aní Sáimóniga moq aiq pútare atowana wání meawuwe. Pírípiga ótaq sansámári miraútaq Sáimóniga anotahtaq áhtená kérowe.

Manikáne Awanka Sámária kebá tu ehwehne.

- ¹⁴ Sámária suwahpeqté kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáhwe teriúwara Sarúsarama suwahpeq eqmaro kega írówe. Írótaq sega Pítareq Sónireq Sámária marákórápéq eqmaq súówe.
¹⁵ Eqmaq súówara mitaq séra Manikáne Awanka mi kené sirupipeq tumíankeheéra siyahnkarataté táhtoque púruyue.
¹⁶ Pítararéqá íre suyataq mó kegá itene Wahnah Sísá áwirue wání meriútaq Manikáne Awanka sene sirupipeq íre tumiowe.
¹⁷ Minayabe Pítararéqá siyahnkarataté táhtorera púruyana Manikáne Awanka Sámária kené sirupipeq tumiowana
¹⁸ Sáimóniga mina tagówe. Tagéna móne mewe séna Pítararéyábé,
¹⁹ Niyahnkarataté mó ke táhtoráhnaraqmé Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíankehboq págege aintáhtaó úwe.
²⁰ Úwana Pítaga wensabé, Arene móneakáq arenkakáq toráh aginiewóne. Manikánka pehipi awina naneq íre paiqmarahráhone. Arega mira íwiáhóna puah iraipéq toráh aginiewóne.
²¹ Itega miraúya arámbéhrí arereq wehgapo? Manikánka arene arupipeq tagariéhre. Arene arupipeq íre kaweq íwiáhóna puah arega itene arambéhrí íre miraorahóne.
²² Arene ahbabáq iwiáh sue mahraue púreré, Nirupipeqté áhbabáq íwiáh kawerainto úno.
²³ Arene arupipeq tagome ahbabáqka kírágirá atíéhre úwe.
²⁴ Úwana Sáimóniga Pítansabé, Arega iraréna ehwéh aiq pútaragínehboq púrerainto úwe.
²⁵ Pítareq Sónireqka mi ke suwahpeq méra, Sísaga ite anotahtaq séhréh aitaráire éra Sísane ehweh teriuye. Teriera mitaq suera Sámária marákórápéq mó mapéq mó mapéruwe kaweq ehwéh teriera Sarúsarama suwahpeq kouwekuye.

Pírípiga Ítiópia marákórápéqté ánínsábé teawu ehwehne.

- ²⁶ Manikáne íopeqté anínká Pírípinsabé, Sokah sokahue Sarúsarama suwahpeqté Kása suwahpeq kuriéh áh abatapité áhtápéq pokúno úwe.
²⁷ Pokúno úwana sokah sokahuna pokúwe. Pokéna mi ahtápéq kútaq Ítiópia aní tagówe. Naho mó kegá sene íre kaweq sansá miraéra mi Itiópia aniné awahnta pirúówe. Mi anímé Ítiópia marákórápéqté wáhnáh iní wenáwiq Kántásine móneraq wahnah wahnahnú aníne. We Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwiáh íwiáh atórabéq kéna kouwekúwe.
²⁸ Kouwekéna we óseraréqá sabirue nogí káhréipéq tútuue ména Manikáne ehweh irarú aní Áisáíaga sehíranaru ehwéh sáhnshahuwe.
²⁹ Sáhnshahuwana Manikáne Awanka Pírípinsabé, Mi aniné káhreraq wahtotaq kowíahno úwe.
³⁰ Úwana Pírípiga pehbeheráh weba kútaq Áisáíaga sehíranú ehwéh sáhnshahuwana irowe. Irena wega kasenéna, Arega sáhnshahona ehwéh aiq ahtebahno úwe.
³¹ Úwana, Mó anínká íre níwáhnorínsabé árahue ahtebaninkono? Arega mah káhréipéq inéba mahbeq kieague kirútuúno úwe.

³² Ítíópía anínká sáhnshu ehweh, Manikáne ehwehnka mahraréna, Sipisípiq subonehéra meráhtáq sipisípiqka ehiya miéhre. Mina inserah wega ehiya miéhre. Sipisípiq áyó kiraqsúéhtáq sipisípiqka íre kureq kurerire. Mina inserah wega íre ehwehnire.

³³ Sega we ehweh atáhtáq íre aiq pútaq ehwéh irarewe. Subiq súáhnshábé we mah marákóipéq íre miéhre. Sega wene oga mé tanahráq parabarúáhe. Wene animári íre miáh púara wehuke se éhweh íre terieráhowe íre. (Aisaia 53.7-8)

Ítíópía marákórápéqté áni wání meawu ehwehne.

³⁴ Ítíópía anínká Pírípinsabé, Iraníboq tenio. Manikáne ehweh irarú anínká insensabe irarúwo? Wewensabé irarúwo? Mó anínsabé irarúwo kasenúwe.

³⁵ Kasenúwana Pírípiga mi ehwéhtáruwe Sísane kaweq ehwéh teawuwe.

³⁶ Sega wání aroipéq suyataq mi anínká Pírípinsabé, Tagáhno. Wání mahta qéhre. Arega wání meninibo kasenúwe.

³⁷ Kasenúwana, Arene arupipeq Sísansabé aiq pútare atéhnaraq wání meawiníe úwe. Úwana mi anínká, Sísá Karáhé Manikáne ahninkáwáe. Minayabe aiq pútare atóge úwe. Ai q pútare atóge éna

³⁸ Óseraréyábé, Túbáh agotao aritowe. Sega wání aroipéq túyana Pírípiga wání meawuwe.

³⁹ Wání aroipéq suera kíuyataq Manikáne Awanka Pírípi meawuwana Ítíópía anínká we mónkákáq íre tagéna ahtapeq pokútaq wene arupipeq anotah eyóyóúwe.

⁴⁰ Eyoyóúwana Pírípiga Ásaróta suwahpeq ábóra q kéné mó natáq mó natáruwe wega Sísane ehweh teri terinúwe. Teri terinéna Sésária suwahpeq kúwe.

9

Soraga Sísá kéro ehwehne.

(Eqmaro 22.4-16, 26.9-18)

¹ Soraga Sísá tagariáh kényábé anotah ehwéh aritena, Mi ke síwioqnéna subiq suaníe íwíáhéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa pokúwe.

² Pokéna wensabé, Sísá tagariáh ké weh ahre tagéna táhtoqme koweriqmena Sarúsarama suwahpeq méritaniboq páhswarí nánio. Támákasa suwahpeqte Asiu kené momiwí nahmarítápéqté ké sokigi ariniboq páhswarí nánio úwe.

³ Úwana mi anínká páhswarí sehiranue awuwana Soraga mewena Támákasa suwahpeq pokue wahtotaq kútaq apubúwe íopeqte Manikáne téhrehnka anotahta q téhrówe.

⁴ Téhrówana wega marakóipeq múrunsurahúwana íopeqte éhwéhnká iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwioqnáho we.

⁵ Úwana Soraga iraréna, Anotah aníno, are insebo úwana, Íné Sísá uge. Íné arega níwioqnáhna aní múge.

⁶ Irigue mi ke suwahpeq pokúno. Mitaq arega mirainieóna arámbéhrí éhwéh peh morá anínká teawinkéhe úwe.

⁷ Úwara Sorareq nogú kega mi ehwéh irera wehuke íre tago puara peh ehiyansá síwéh panantágúwara míówe.

⁸ Soraga irigue aura pankeqme ebiena tagóta q íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe wereq nogú kega wene ayahta q panantáwera Támákasa suwahpeq móátówe.

⁹ Móátówana apahtáróráq wene aura íre tagahrahéna wáninkaka q táhutha qkákáq awehriúwe.

¹⁰ Awehriúwana Támákasa suwahpeqte áni Sísá tagariéh ánínéna wenáwíq Ánáníásie. Ánáníásine awanka tagówana Manikánka áhrabéna, Ánáníásio úwe. Ánáníásio úwana, Mahna míóge úwana

¹¹ Manikánka wensabé, Wehukeni wenáwíq Súrásae. Irigue wene nahtápéqté áh áwíq Obarisa áhtápéq pokúno. Wene nahtapeq Tahsa suwahpeqte áni wenáwíq Sora ména amahnága púrerire.

¹² Métáq wenawanka tagéwéhtáq wene aura ebieyabe arega weba sure táhtorahnana wene auranka tagehre. Weba koragáhno úwe.

¹³ Úwana Ánáníásiga mahraréna, Áhnte kegá arega iraréna aniné ahabáqsabe teniátówe. Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh ké wega íre kawerarítáruwe.

¹⁴ Moke arenáwíruwe áhrabo ke karábúsiipéq móritanieéna sire. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahmarínká páhsi awera pokue komiraúno átáruwe úwe.

¹⁵ Úwana Manikánka wensabé, Pokurio. Néne arambehri mirainkeheéna omaq atáruwe. Wega Ísara kereq wahnaupeqté kereq sene wahnahmarínseq néne ehweh korerinkéhe.

¹⁶ Néne arambehri mirainayabé mó kegá we anotahta q áwioqnagehe. Minayabe sokigi awinauge úwe.

¹⁷ Úwana Ánáníásiga pokue Sora mío nahupéq kibekéna wene ayahtate táhtorena wensabé, Sorao, are nánibáq móne. Arega ahtapeq séwaronaraq itene Wahnah areba séwíarai ani wenáwíq Sísaga eqmaq núwéhre. Arega mó tagehnana Manikáne Awanka arene arupipeq sewíankeheéna eqmaq núwéhre úwe.

¹⁸ Úwana Sorane aura ahra tahnsá akariatio naneq apubúue megúwana tagéna irigúwana wání meawuwe.

¹⁹ Wání meawuwana táhutahuq nówana wene anonka págege agúwe.

Soraga Sísá ehweh pahsuo ehwehne.

Táhmáro wehekáh Soraga Sísá tagariáh kébá Támákása suwahpeq ména

²⁰ apubúue Asiu kené momiwí nahtápéq kiwéna Sísá ehweh teriena, Sísawe Manikáne ahninkáwáe úwe.

²¹ Úwara wene ehweh író kega moke áhtenéra mahraréra, Irari anínká Sarúsarama suwahpeq ména Sísá áhrabo ke síwioqnéna karábúsiipéq sitárai mino. Mahta qkákáq mirainiééna surai mino. Wega Sísá áhrabo ke táhtoqme táhrue Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa móritanieéna surai mino uwe.

²² Uwana Soraga págege ehwéh irarú ani úkue kaweq tábúsoqme ehweh teriena, Mah marákó marákóipéq sína aní, Manikánka omaq ato anímé Sísá wire ue tábúsoqme síwáhnorúwe. Tábúsoqme síwáhnorú púara Támákása suwahpeqte Asiu kegá mó íre irarerahowe.

Áhnte Asiu kegá Sora subiq suonehera unsabe pokú ehwehne.

²³ Áhnte wehekáh sótaikúwara Asiu kegá momiwíue sío síoéra, Sora subiq suanéhe íwíáhuwe.

²⁴ Subiq suanéhe íwíáhéra moráénuwana mó anínká sene ehweh irena Sora koreawuwe. Koreawuwara sega subonehéera Támákása suwahpeqte áhnánsáhrápéqté áhtápéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq wahnah wahnahnuwe.

²⁵ Wahnahnuwara inokáhpeq Soraga anotah pahsikétíipéq tútuue míowara we kéro kega méatera náhniáqtate páhsikétíraq iwe panantáwe tunse ebah kuri pera máhpeq márúnátowe.

Soraga Sarúsarama suwahpeq síwáhnorú ehwehne.

²⁶ Soraga Sarúsarama suwahpeq pokéna, Sísá tagariáh kébá kowíanauge íwíáhuwara sega wensabé áhreéra, We íre aiq pútaq Sísá tagariéh aní míre íwíáhuwe.

²⁷ Iwíáhuwana Páhnábásaga Sora meqmena eqmaro keba móatowe. Móatena sensabé, Mah anínká ahtapeq itene Wahnah tagarairana wega ehweh teawátáire. Teawátáirana wega Támákása suwahpeq Sísá ehweh págegeue síwáhnorurairé úwe.

²⁸ Úwana Soraga Sísá tagariáh kébá mía míaéna Sarúsarama suwahpeq íre áhreia peh mó minatáq mó mahnatárué Sísá ehweh págegeue síwáhnorúwe.

²⁹ Síwáhnorúnsabe wereq Káríki ehwéh iraru Asíú kéreqka ehwehuwe. Mi kegá, Sora subiq suaneheqmúne íwíáhuwara

³⁰ Sísá tagariáh kégá mína irera Sora meqmera Sésaría suwahpeq márunatera mibeqté Tahsa suwahpeq eqmarówe.

³¹ Eqmarówara mí tanáhráq mó kegá Súría marákóákáq Kehrari marákóákáq Sámária marákóákáq Sísá tagariáh ké íre síwioqnia peh míówe. Peh míówara sirupipeq Sísane sánsá ahtebéra kawerue mirauwe. Manikáne Awanka págege aritena sirupipeq kaweq iwíáh aritowara íregáritaq mó wehekéqká Sísansabé aiq pútare atera kawerue kérowe.

Pítaga Ánía kawerato ehwehne.

³² Pítaga Sísá tagariáh ké mío nahmáritápéq poku pokuúwe. Pokéna Áríra suwahpeqte Sísá tagariáh kéreqpa tuwe.

³³ Mí ke suwahpeq mío aní wenáwíq Áníae. Wega abapete apahtáro ópéq wene máhriqtáq ména ah íre nogoráhuwe.

³⁴ Ah íre nogoráhuwana Pítaga we tagéna wensabé, Áníiao, Sísá Karáhéga amahnága kaweratéhre. Irigue arene máhriq sabaráwe sokah sokahúno úwana wega apubúue irigúwe.

³⁵ We kawerúnsabe moke Áríra suwahpeqte kéreq Sáróna suwahpeqte kéreqka tagéra Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgiónehe íwíáhuwe.

Tókási pukú ehwehne.

³⁶ Sópa suwahpeq mío iní wenáwíq Tábítáe. We Sísá tagariéh aní míowara Káríki ehwéh iraru kegá Tókásie ue áwíratowe. We kaweq arámbéhri iní ména íre arambehrioraho ke séhréh aruqarurúwe.

³⁷ Píta Áríra suwahpeq míotaq mi iní anotahtaq awahreue pukúwe. Pukúwara wene anonka pabeq paberue abobórâhpeqte náhtápéq átówe.

³⁸ Sôpa suwahpeq Áríra suwahpeq wahtotaq kowara Sísá tagariáh kégá Pítawe Áríra suwahpeq míehre u írówe. Irera téhraníté Pítaba eqmaq suera, Pehbeheráh súno koreawétao éra eqmaq súówe.

Tókási oga úkú ehwehne.

³⁹ Eqmaq súwara pokue koreawúye. Koreawúyana Pítaga se kérirowe. Eqmaq súó keba suwara sega meqmera abobórâhpeqte nahtapéq móátówara mibeqté kéwéinínsónká Pítaba iriwe méra ibisowe. Ibiséra Tókási oga míotaq mîraro korósí Píta sokigiue teawúwe.

⁴⁰ Pítaga se moke máhpeq kaqsuena arehunseraráq ména púrerúwe. Púreréna pabeqme putio anínsábé, Tábitao, irigúno úwe. Irigúno úwana wene auranka tagéna Píta tagótaq máhriqtaq kirútuue míowe.

⁴¹ Míowana Pítaga wene ayahnkara táhtoqme pankeq auwowe. Pankeq auwena kéwéinínsónseq mó Sísá tagariáh kéreqsábé síáhrabéna sensabé, Seragahro. Oga úki aní tagahro éna sokigi ariuwe.

⁴² Moke Sôpa suwahpeqte kégá oga úkú ehweh irera áhnte kégá Sísansabé aiq pútare átówe.

⁴³ Pítaga áhnte wehekáh Sôpa suwahpeq ména ménkámehnkáne áú kaweraqari aní wenáwíq Sáimónine nahtapeq kaegaeúwe.

10

Íopeqté ánínká Kóníría teawu ehwehne.

¹ Sésaría suwahpeq mío weh wenáwíq Kóníríae. We áhnte Aroma sontiá ké 100 Ítári marákórápéqté sontiá kéné kíápéténí míowe.

² We Maniká awahbeh sansa sehgiu aníne. Mi karirónánínká Manikánsabe iwíáh íwíáhéra wene sánsá sehgiúwe. We ire arambehrioraho ke nári nárinena Manikánsabe púreq aruqarurúwe.

³ Íó tunsorerutaq wenawanka tagówana Manikáne íopeqté ánínká weba súwana kawerue togówana wensabé, Kóníríao úwe.

⁴ Úwana we ebitáwéna áhreéna wensabé, Árahono úwe.

Árahono úwana íopeqté ánínká wensabé, Arega púreq aruqarurónawe Manikánka irena arega tabonah ke nári nárinónawe wega tagéna arensabé kaweróne atéhre.

⁵ Wehukení wenáwíq Sáimóni we mó awíq Pítae. We Sôpa suwahpeqte koweragéhboq wehuke eqmaq suo.

⁶ Pítaga ménkámehnkáne áú kaweraqari aniné nah sóreq waní áhkórapeq kéh náhpípéq kaegaeire.

⁷ We koweragéhboq wehuke amahnága eqmaq suo éna pokúwe. Pokúwana Kóníríaga wene arambehriuya anitéreq peh morá sontiá áninseq síáhrabúwe. Mi sontiá áni Maniká awahbeh sansa sehgi áni ména Kóníría séhréhu ani míowe.

⁸ Síáhrabéna su ke íopeqté ániné ehweh moke teriena Sôpa suwahpeq eqmaq suowe.

Pítane awanka tagó ehwehne.

⁹ Mó wehekáh se ahtapeq Sôpa suwahpeq áhnibórá kutaq Pítaga nah abogéhrapeq wehekáhnabubu púrerinieéna kíuwe.

¹⁰ Púreréna arupibiúwana, Tópahnsabé níre úwe. Mó kegá táhutahuq tiátótaq wenawanka tagówe.

¹¹ Tagówana íopeq sawekúwana mipeqté anotah paráhnkék tahnsa náneq tuwe. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué pagume we míorabeq mewerúwe.

¹² Mí paráhnkéqpípéq áhnte menkámehnkánkákákáq karahrabahnkakákáq kabarankakákáq míowe.

¹³ Míowana íopeqté éhwéhnká mahraréna, Pítao, irigue mi kamári subiqme tíwe náhno úwe.

¹⁴ Subiqme tíwe náhno úwana Pítaga anotah ahqáho éna, Anotah Wahnáh áni, ite Asiu kegá íre nona naneq kamári púana órirane. Naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge úwe.

¹⁵ Úwana íopeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqsabé órirane atéhneho úwe.

¹⁶ Apahtárórâq ménkámehnká parahnkeqpipeq sáhwe mewena márumarena tuekéna úwana íopeqté éhwéhnká mó apahtárórâq irarúwana íopipeq tumeyowe.

¹⁷ Wenawanka tagónsabe Pítaga áhtenéna, Néniwanka aneq tagehramo íwíáhúwe. Mira íwíáhútaq Kóníríaga eqmaq suo kega Sáimónine nah kabarue ábóraq marera ogesáh ogesáhrapeq iriwe míowe.

¹⁸ Iriwe méra anotahtaq kasenéna, Sáimóni mó awíq Píta mahtaq kaegaeiro kasenuwe.

¹⁹ Wenawanka tagónsabe Pítaga iwíáhútaq Manikáne Awanka wensabé, Sáimónio, írátíahno. Apahránitógá arensabé anebahrowe.

²⁰ Iriwe tutagáahno. Inéga se eqmaró púah iwíáh kikirinehboq pehipi kériro úwe.

²¹ Úwana Pítaga seba tutagéna sensabé, Itega kabaro animé íné úge. Aneqsabé seo úwara

²² sega wensabé, Sóntía kené kíápéténi wenáwíq Kóníríaga eqmaq úwátáire. We kaweqtaq mía míai aní ména Manikánsabe áhtenuwe. Moke Asiu kegá iwíáhéra, Kóníríawe peh kaweqtaq tabasiwe miéh áníne iwíáhuwe. Maniká miéhrebeqte íopeqté ánínká wensabé, Pítaga ehweh teinkéhboq siqmarehnara arene nahtapeq koweráhiro uraire uwe.

²³ Úwana Pítaga sensabé, Nahupeq kíoro éna inokáhpeq kirabo aritowe. Ahbiahipeq Pítareq we seweró kereqka pokuwara mó mibeqté Sisa tagariáh kégá kérowe.

Pítaga Kóníríane nahtapeq kú ehwehne.

²⁴ Mó wehekáh Pítarehga Sésaría suwahpeq kuwe. Kóníríaga wenawahrehq wene iyahnabo animárinseq síahrabúwara sega wene nahtapeq sure momiwíue Píta áwénunuwe.

²⁵ Pítaga nahupeq kinautaq Kóníríaga weba séna wene aigárátáq arehunseraráq ména wensabé iwíáh iwíáh atowe.

²⁶ Iwíáh iwíáh atowana Pítaga wensabé, Irigúno. Íné moq peh wehukení múge úwe.

²⁷ Pítareq wereq ehwehéra nahupeq kíuyara áhnte wehuké mitaq sáhuríowe.

²⁸ Mitaq sáhuríowana Pítaga sensabé, Asiu kené sánsámé nahnsa ke momiwíotaqmé Asiu kegá mibeq pokéyabe órira mire éq ire pokorahúne. Minayabe tagariáhwe. Manikánka sokigiue teniena, Mó ke peh abehq ké wóe iwíáhineho uraire.

²⁹ Minayabe itega níahraburowana pehipi surauge. Aneqsabé níahraburoo? Teniéro úwe.

Kóníríaga Píta teawu ehwéhne.

³⁰ Kóníríaga Pítansabé, Mó mahsenahrí amahnága tahnsa tanáhráq tunsoreráitaq nahtapeq púreruraage. Púreruraugana patahga inserah téhreh ambántánkákáq ánínká íné níarautaq ábóraruraire.

³¹ Ábóraréna ínensabe, Kóníríao, Manikánka arega púreróna ehwéh íréhre. Arega nári nárínóna sansá tagariéhre.

³² Minayabe wehukení wenáwíq Sáimóni we mó awíq Píta kowero. We Sópá suwahpeqte kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. Mó aní wenáwíq Sáimóni ménkámehnkáne áu kaweragaari aníne nah sóreq waní áhkórapeq kéh náh Pítaga kaegaeire uraire.

³³ Urainsabé are kiweragehéna apubúue wehuke eqmaq súátáuge. Eqmaq súátáugah arega suronawe kaweróne. Ite ómiga Manikáne aurátáq sewíone. Minayabe Manikánka korerio urai ehwéh amahnága moke teio úwe.

Pítaga Sisa ehweh Kóníríareh teriu ehwéhne.

³⁴ Kóníríaga, Moke teio úwana Pítaga sensabé mahraréna, Íné amahnága tagariómé Manikánka aiq pútaq moke mah kehiná kéhínánsábé monseráhnue arutaboirire.

³⁵ Wensabé áhtenéra kaweqtaq mía míao keyábé arutaboirire. Íre peh morá Asiu keyábé moke mah kehiná kéhínánsábé arutaboirire.

³⁶ Manikánka ite Ísara ke teiu ehwéhme itega írátíahwe. Mi ehwéhme Sisa Karáhéwé mah kehiná kéhíná wahnahnarítéhre. Wene kaweq ehwéhnsábé aiq pútare atáh ké peh morá ké tahnsa úkowe.

³⁷ Sóniga Kehrari marákórápéq kaweq arámbéhrí áhwéréna ehweh teriena wání meriuwe. Anehe ite moke Ísara kehiná suwahpeq mirauro sansá aiq tagariáhwe.

³⁸ Manikánka Sisa Néhsara suwahpeqte ánípá Wenawa eqmatairana Wenawanka Sisa séhréh atena págege atáráire. Sisaga mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue kaweq arámbéhrí arítaráire. Manikánka Sísaba mía míai puana owainawanka síwíoqneh ke kawer-arítaráire. Inéga teiú ehwéhme aiq íráhwe úwe.

³⁹ Pítaga mó mahraréna, Asiu kené marakórápéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkákáq Sísaga moke mirarurai arámbéhrí ínéreq mó we kéro kereqka tagaraune. Ísara kegá Sisa awankátáq táhparera subiq sutowe.

⁴⁰ Subiq sutowana pukúwana apahtáro wéhékáhtáq Manikánka Sisa iriwe oganúq atáráirana wega iteba suraire.

⁴¹ Íre ómi kehinápá peh iteba surairaq tagaraune. We oganúq kuraitaq tagéq itereq wereq moráráq táhutahururaune.

⁴² Manikánka itensabé, Mah kehiná kéhíná koreriéro. Sisa ínéga omaq ató ánínká mókake moke oga míáh kéreq pusa kéreq ehweh aritankéhe. Mi ehwéh tábúsoqme koreriéro uraire.

⁴³ Moke Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra,

Mi aní áwíq áhrabéra wensabé aiq pútare atáh kéwé Manikánka sene ahababáq kawerari-tankéhe uwe teriuwe. (*Aisaia 33.24, 53.5,6; Jeremaia 31.34; Maika 7.18; Sekaraia 13.1; Aroma 10.11; Kárétia 3.22*)

Manikáne Awanka nahnsó kebá tumío ehwéhne.

⁴⁴ Pítaga mi ehwéh teriutaq Manikáne Awanka író kene sirupipeq tumiówara

⁴⁵⁻⁴⁶ sega kambare ehwéh iraréra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atówara Sísansabé aiq pútare atáh Ásíú ké Pítareq su Asiu kegá irera áhtenuwe. Áhtenára irarera, Manikáne Awanka íre peh morá iteba tumíéhre. Nahnsó keba moq tumíéhre uwe.

⁴⁷ Uwana Pítaga mahraréna, Manikáne Awanka itene irupipeq tumíarainserah mah kené sirupipeq moq tumíéhre. Minayabe wání merieyabe insega ahqáho aítahráhiro úwe.

⁴⁸ Insega ahqáho aítahráhiro éna Sísá Karáhé áwíqtaq wání meriéro úwara mi ke wání meriúwe. Wání meriúwara sega Pítansabé, Táhmaro wehekáh mahtaq míahno uwe.

11

Pítaga Sarúsarama suwahpeqte Asiu ke teriu ehwehne.

¹ Nahnsó kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atárówe uwara Súría marákórápéqté eqmaro kereq mó Sísá tagariáh kéreqka írówe.

² Írówana Pítaga Sarúsarama suwahpeq kiutaq mibeqté síú amurúróo kegá ehweh atówe.

³ Ehweh atera, Íre Asiu kené nahtapeq árahinsabé pokue táhutahururono uwe.

⁴ Uwana Pítaga Kóníríane nahtapeq pokú ehweh mahraréna,

⁵ Íné Sópá suwahpeq púrerurautaq néniwanka tagaraire. Tagarairana íópeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tutaire. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué íné míaraurabeq mewe tutaire.

⁶ Íné ebitáwéna ménkámehnkánkakaq karahrahahnkakáq kabarankakáq mi paráhnkéqpípéq míaraire.

⁷ Míarairana íópeqté éhwéhnká iraréna, Pítá, irigue mi kamári subiqme tiwe náhno uraire.

⁸ Urairana ínéga anotah ahqáho éna, Íre nóna naneq kamári púana naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge urauge.

⁹ Uraugana íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraráh náneqme íre no naneq kane atéhneho uraire.

¹⁰ Mi ehwéh apahtároráq irarurairana mi paráhnkéqkákáq íópeq tuekuraire.

¹¹ Tuekuraिताq Sésaría suwahpeqte ánínká, Íné koweniuro únsabe apahránítógá íné koweni-ranehéera kaeurau nahtápéq suwe.

¹² Suwana Manikáne Awanka ínénsabe, Iwíáh kikirinehboq pehipi kériro urairaq ínereq abapete morá mó Sísá tagariáh kéreqka se kériáúne. Kérireq itega mi wehné nahtapeq kure kiraune.

¹³ Kiraunana wene nahtapeq íópeqté tutaí aníné ehweh teiátáire. Teiena, Íópeqté tutaí anínká ínénsabe mahraréna, Wehukení wenáwíq Sáímóni we mó awíq Píta Sópá suwahpeq míéhre. We kiweragéhboq wehuke eqmaq suo.

¹⁴ We sínaraq arereq arenawahrahreqsabé oga úké ehweh teínkéhe ire uraire.

¹⁵ Kóníríaga mi ehwéh teriátáirana ínéga Sísá éhweh áwaheue teriátáuge. Sísá éhweh áwaheue teriátáutaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíaire. Téhwe itene irupipeq tumíarainserahnue tumíaire.

¹⁶ We marakóipeq míaraitaq Sísaga mahraréna, Sóniga wání meri merinínana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíankehe uraire.

¹⁷ Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíairana mi ehwéh niahreraq káráire. Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíaire. Itene irupipeq tumíarainserah sene sirupipeq moq tumíaire. Manikánka wewega miraruraire. Íné peh wehukení míó púana Manikánsabe árahue ahqáho atanínkono úwe.

¹⁸ Úwara sega Pítane ehweh irera túbáh aguwe. Túbáh agéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera, Nahnsó keakáq sene ahababáq súáhnsabé Manikánka oganúq síthre uwe.

Sísá Karáhé tagariáh kéwé Ántióka suwahpeq téhwe Kárisítini kee ue síwirarító ehwehne.

¹⁹ Sítbéni subiq súó tanahráq sega Sísá tagariáh ké síwioqnowe. Síwioqno puara sega Sarúsarama suwahpeq suera abae aguwe. Abae ague mó kegá Pónísía marákórápéq pokuwara mó kegá Sáipára marákórápéq pokuwara mó kegá Ántióka suwahpeq pokuwe. Poké agurabetaq peh morá Asiu ke Sísá éhweh teriúwe.

²⁰ Táhmaro Sísá tagariáh kéwé Sáipára marákórápéqté kéreq Sáírini marákórápéqté kéreqka Ántióka suwahpeq pokue Káríki ke Sísá itene Wahnah éhweh teriúwe.

²¹ Wene ehweh teriú ke Manikánka séhréh arito púara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehjónéhe iwíáhuwe.

²² Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagariáh kégá irera Páhnábása Ántioka suwahpeq eqmarówe.

²³ Eqmarówana Ántioka suwahpeq séna Manikánka wehuke séhréh arito tagéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóéna sensabé túbáh agiyehboq Síसानe sánsá kawerue sehgióro úwe.

²⁴ Páhnábása kaweqtaq mía miáu aní ména Sísansabé kawerue aiq pútare atowana Manikáne Awanka séhréh atowe. Séhréh atowara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Síसानe sánsá sehgióneheqmúne íwiáhuwe.

²⁵ Páhnábásaga Sora anebahrinieéna Tahsa suwahpeq pokúwe.

²⁶ Pokéna Sora tagéna koweqmena Ántioka suwahpeq kouwekúwe. Segá peh morá ópéq mitaq méra Sísa tagariáh kérerue momiwíue áhnte ke síwáhnoruye. Mitaq mó kegá Sísa tagariáh keyábé Kárisítini kee ue téh síwirarítówe.*

Morábí soruparó monéyábé éhwéhne.

²⁷ Mi tanáhráq Manikáne ehweh iraru kegá Sarúsarama suwahpeq suera Ántioka suwahpeq túwe.

²⁸ Peh morá sú ani wenáwiq Ágábúsaga iriwe miówana Manikáne Awanka iwíah atowana irarúwe. Iraréna, Anotah ehwehrahna tanáhráq mah marákó marákó sinae úwe. Wehukeni wenáwiqtare Károriúsa Sisáhari anotah wahnáh aní miotaq mi ehwéh aiq pútaragúwe.

²⁹ Ai q pútaragúwara Ántioka suwahpeqte Sísa tagariáh kégá iwíáhéra, Súría marákórápéqté Sísa tagariáh ké táhutahuq paiqmaragehéq móne nárienéhe. Nárinie ú aninká wewega iwíáhue náriuwe.

³⁰ Mina tahnsa sene móne morábí soruparówara Páhnábásareq Sorareqka mi moné mewera Súría marákórápéq pokuye. Mitaq Sísa tagariáh ábóawáh wéhgá nárigheéra móríuye.

12

Píta karábúsiipéq móató ehwehne.

¹ Mi tanáhráq Asiu kené anotah wahnáh aní wenáwiq Érótiga Sísa tagariáh ké síwioqnówe. ² Síwioqnéna, Sónine awahwá wenáwiq Sémisi subóro aritowara pokatate kiraqme subiq súówe.

³ Subiq súónsabe Asiu kegá Érótingsabé kaweróne atówe. Kaweróne atówana Érótiga Píta karábúsiipéq móátáthro úwara táhtoqme móátówe. Sótai kú siahrreraq ko tánáhráq karábúsiipéq móátówe.

⁴ Móátówana Érótiga áhnte sontiá keyábé wahnahnatiáthro aritowe. Mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe mía mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe míaué 16 sontiá ké miówe. Érótiga iwíáhéna, Sótai kú siahrreraq kéh tánáhráq parabaginaraq wehuke miáhpí kotiinie iwíáhúwe.

⁵ Iwíáhúwara Píta karábúsiipéq míotaq Sísa tagariáh kégá Píta pugeq auwageheéra púrerata atauwe.

Íopeqté áninká Píta séhréh ato ehwehne.

⁶ Érótiga Píta Asiu kebá móatanaútaq Pítaga inokáhpeq karábúsiipéq sugowe. Píta taqnobagineho éra téhtaré séniráté táhrerera sontiá anítaréga ébeq ayéhráq ébeq ayéhráruwe wahnahnuyara mó sontiá anítaréga méhpehtapéq wahnahnatióyana sugowe.

⁷ Sugowana Maniká miéhrabeqte áninká ábóragagútaq karábúsiipéq téhragúwe. Téhragúwana íopeqté áninká Pítane ahwíraq subiq subirue iriatena wensabé, Apubúue irigúno úwe. Úwana wene ayahpíte séniraré megúwe.

⁸ Megúwana íopeqté áninká wensabé, Arene ambanta sábirue úbíqme arene súu sukio úwana Pítaga wene ehweh irena miraúwana, Arene korósi aneranerue íné séniro úwe.

⁹ Íné séniro úwana Pítaga we kérena iwíáhéna, Íopeqté áninká tumeniréhnsabé aiq pútaqpmo peh néniwanka tagehrapómo iwíáhúwe.

¹⁰ Sontia aninká wahnahnúrabéq sótaikéra mó sontiá áninká wahnahnúrabéq sótaikéra wahba áhtápéq séagoyehéera anotah kahpáh ónsá korabéq suye. Mi ónsá pehipi sigúwara segá máhpeq séaguye. Séagéra ahnanahq sótaikuyataq íopeqté áninká Píta auwena taqnobagúwe.

¹¹ Taqnobagúwana Pítaga iwíáhéna, Íre néniwanka tagehrana amahnága aiq niahteboge. Érótireq Asiu kereqka nubiyehoéna Manikánka íopeqté aní eqmaréhre. Íné tumenirankeheéna eqmaréhre iwíáhéna

¹² Máhkane anowa Máhriane nahtapeq pokúwe. Máhkawe mó awíq Sónie. Mi nahtápéq áhnte Sísa tagariáh kégá momiwíue méra púreruwana

* 11:26: Mi awíq áwahewé Karáhéne animárine áwiré.

¹³ Pítaga mähpeqte ónsáráq pakobakoúwana ahrari wenáwíq Áróraga onsarapéq tuirowe.

¹⁴ Tuirena, Ehweh irari aní Pítage iwíáhéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóúnsabe wega onsa íre siatasa peh nahupeq pehbeheráh kibekue, Píta méhpehtapéq iriwe míéhre teriuwe.

¹⁵ Teriuwara sega wensabé, Are uwoyansa aní úkóne uwana mi ahrárigá, We míéhre. Peh aiq pútariahnsanuge úwara sega wensabé, Peh íópeqté aní Píta wahnahnatéh ánípómo uwe.

¹⁶ Uwana Pítaga mó pakobakoúwara sega onsa siatera Píta tagéra áhtenuwe.

¹⁷ Áhtenuwana se túbáh agigeheéna Pítaga ayahnka saiqnéna Manikánka karábúsiipéqté tumero ehwéh teriuwe. Teriena sensabé, Sémísireq mó Sísá tagariáh kéreq koreríéro éna mitaq suena móbeq pokúwe.

¹⁸ Ahbiahipeq Píta karábúsiipéqté taqnobagúnsabe sóntía kegá, Eheragiro éra sirupipeq iwíáh kikiruwe.

¹⁹ Érótiga sóntía keyábé, Píta koanebahroro úwara koanebahruwe. Anebahruwana Píta íre ábóraq míonsabe Érótiga Píta wahnahnuro sóntía ké ehweh aritena mó sóntía keyábé, Mi ke subiq súáhro aritowe. Subiq súáhro aritena Érótiga Súría marákórápéq suena Sésaría suwahpeq kowíowe.

Éróti pukú ehwehne.

²⁰ Érótiga Táíya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreqsabé abiahnsanúwe. Abiansanúwara Érótiga wahnahnú marákórápéqté táhútáhúq paiqmaq paiqmaru puara sega weba suwe. Érótime arambehri kené wahnahnú aní wenáwíq Párasátae. Moráráq su kegá wensabé, Érótiga itensabé ahqáho aitehnehboq are itene ehweh mibeq mahbeq aní miahno uwe. Inshawé oneheéra Érótiba suwe.

²¹ Érótiga iwíáhú wehekáh wene wahnah awáhríq náneqmarí sukiwena wahnah siáhráq tútuue ména ehweh teriuwe.

²² Teriuwara író kega anotah ehwehnabaéra, Teí aní íre wehukení míre. We Maniká míre uwana

²³ Érótiga, Ahqáho. Íné íre Maniká múge. Peh wehukení múge íre iraria peh ehiya míowe. Minayabe íópeqté aní Maniká miéhrebeqte ánínká apubúue, Awahreúno atowana wene arupipeq awiria sóagúwana putiowe.

²⁴ Putiowara mó ke suwahpeq mó ke suwahperue áhnte kegá Manikáne ehweh irera Sísansabé aiq pútare átowe.

²⁵ Páhnábásareq Sorareqka sene mibeqté árámbéhri parabaruera Máhka mó awíq Sóni meqmera Sarúsarama suwahpeq suera Ántióka suwahpeq kouwekuye. (*Eqmaro 11.29,30, 12.1*)

13

Porareq Páhnábásareq eqmaq súo ehwehne.

¹ Ántióka suwahpeq Sísá tagariáh ké míórabeq Manikáne ehweh iraru kereq síwáhnoru kereq míówe. Mi anímári síwíqmé Páhnábása, Símióni we mó awíq Naisa, Sáiríni marákórápéqté aní Árusía, Sora, Mánái miraué míówe. Mánáireq anotah wahnáh aní Érótireq animairare míoyataq motakakiah ánité míóye.

² Segá kawerue púreroneheéra táhutahuq awehriuwe. Mi tanáhráq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atótaq Manikáne Awanka sensabé, Páhnábásareq Sorareqka teriena arámbéhri miraigehboq eqmaq súáhro úwe.

³ Úwara sega táhutahuq awehriéra púreréra mi aniténé sinonka táhtoqme púreraritera eqmaq súówe.

Ahgora aniné aura pigú ehwehne.

⁴ Manikáne Awanka siqmarowara Sorareq Páhnábásareqka pokue Sérúsía suwahpeq túye. Mitaq suera sípi kéwewera kure Sáipára marákórápéq pokuye.

⁵ Pokéra Sárámisi suwahpeq sutaq sega Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikáne ehweh teri terinuyana Máhkaga seba ména séhréh aritowe. Máhkawe mó awíq Sónie.

⁶ Segá moke Sáipára marákórápéq nogera Pápósa suwahpeq suwe. Mitaqté aní wenáwíq Páhsísae. We Asiu aní ména ahgora aní míowe. Wega, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge úmé péhepehenúwe.

⁷ Wega Pápósa suwahpeqte wahnáh áníbá míowe. Mi wahnáhné áwíqtare Ségia Pórasae. We áhnte ahtébiá aní ména Manikáne ehweh irankeheéna Sorararéyabé mahbeq sewéta Manikáne ehweh teniétao úwe.

⁸ Mi ahgóra ání áwíq mó awíqmé Erimae. Erimaga Sorararéne ehwehme abehq éhwéhne aritowe. Mitaqté wáhnáh ánínká Sísane ehwehnsabé aiq pútare inehoéna wega Sorararéne ehwehnsabé abehq éhwéhne aritowe.

⁹ Sorawe we mó awíq Porae. Manikáne Awanka we págege atena séhréh atowana wega Erima págegeue ebitáwéna wensabé,

¹⁰ Are owainawane ani móne. Are kaweqtaq méyabe awahrieh aní móne. Are péhe ánimé ahbabáqsabe áwí ání móne. Arega Manikáne ehweh íre tábúsoqme teriasa aeqme síwáhnoróne.

¹¹ Írátíahno. Manikánka amahnága kamah awinah are aura pira ání míankehe. Áhnte wehekáh téhreh íre tagahrahóne úwana wene aura apubúue pigúwana we íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe mó anínká wene ayahnkaratáq ahmboqme ah sokigi aninkeheéna kabaq kabarúwe.

¹² Wahnah anínká mina tagéna Sísane ehwehnsabé áhtenu puana aiq pútare atowe.

Porareq Páhnábásareqka Ántíóka suwahpeq terúya ehwehne.

¹³ Porarehga Pápósa suwahpeq suera sípi kéwewera kure Péríga suwahpeq Pámbíría marákórápéq kuwe. Mitaq Máhkaga Porareh suena wenawahpeq Sarúsarama suwahpeq seuwekúwe.

¹⁴ Seuwekúwara Porarehga Péríga suwahpeq suera Ántíóka suwahpeq Písíría marákórápéq kuwe. Mitaq kéra ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahtápéq kire tútuue miówe.

¹⁵ Tútuue miówara mibeqté wáhnáh kégá Mósísiga sehgióro ú sehirankákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirankakaq sáhnsahera sega Porarehyabe, Itene irupepeq séhréhorahi ehwéh kahnaragme teiéro uwe.

¹⁶ Úwana Poraga irigéna se túbáh agigeheéna ayahnka saiqnéna mahraréna, Ísara kereq Manikánsabe áhteno kerero, írátíahro.

¹⁷ Maniká Iteribo ite Ísara kené Manikáne. Wega itene igaqnaréh omaq sitena séhréhúnsabe sega Ísípi marákórápéq íregáritaq aguwe. Manikánka págegeue séhréh aritena Ísípi marákórápéqté meriqmena móbeq mórítowe.

¹⁸ Segá 40 opéq abataq marákórápéq miówe. Miówana mi tanáhráq Manikánka se peh áwérágówe.

¹⁹ We abapete téhtaré Kénáni marákóráq mió kehiná kaqsuowe. Kaqsuo kene marakó itene igaqnaréh eqsitowe.

²⁰ Mi arámbéhrí miraúmé peh íregáritaq opéq 450 opéq sótaikúwe. Sotaikúwana wega ehweh kaweraritageheéna wahnah ke omaq sitowe. Anehe Sáhmuéri wene ehweh irari aní omaq atowe úwe.

²¹ Poraga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Manikánsabe, Íregáritaq wahnáh keyábé iuwahriehre. Peh morá anoth págege wahnáh ánínká ite wahnahnaitankeheé omaq ato uwe. Úwana Manikánka Pénsámíni kahnáh ání Kisine ahninkáwá wenáwíq Sora omaq atena itene igaqnaréh wahnahnarito atowe. Soraga 40 opéq wahnahnúwe.

²² Wahnahnúwana Manikánka Soransabé, Arega wahnahnurona tanáhráq aiq parabagire éna Tébiti sene anoth wahnáh ání míankeheéna omaq atowe. Omaq atena mahraréna, Sésine ahninkáwá tagaríoge. We niruni ání míre. Wega moke nuwahbeh sánsá mirainkehe úwe.

²³ Manikánka irarúnserah Tébitine anahwagá ite Ísara ke kaweraitankeheéna Manikánka omaq atowana aiq tutaire. Tutai ani wenáwíq Sísae.

²⁴ Sísaga tuina uraitaq Sóniga Ísara keyábé mahraréna, Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míéhtrataqmé wání meinie uraire.

²⁵ Sóniga wene arambehri parabaruana uraitaq wega mó mahraréna, Íné inse wíre íwíáhoo? Íné ite áwénunúna ánimé íre we úge. Írátíahro. Íné inehe si aniné súu nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge uraire úwe.*

²⁶ Poraga mó mahraréna, Nánuwahraho, Ébáráhma kahnáhné animárinseq Manikánsabe áhteno kerero, írátíahro. Itega oga mía miáonayabé mi ehwéh Manikánka aiq teire.

²⁷ Sarúsarama suwahpeqte kéreq sene wahnah animárinseqka Sísá tunsabe we íre siahtabarowe. Segá ahrena ahrena wehekáh Manikáne ehweh iraru kené sehira sáhnsahwe taga tagaéra mi ehwéhnsabé íre kawerue iwíáhurowe. Íre kawerue iwíáhéra Manikáne ehweh iraru kégá sehiranunserah sega Sísá ehweh atera subiq suanéne atówe.

²⁸ Segá, Sísá áhnte ahbabáruaire íre irarerahéra sega pehipi Páhrátínsabé, Subiq suo ato ue teawátówe.

* 13:25: Máhka 1.7 aigárapéqté éhwéh tagáhno.

²⁹ Manikáne sehiranka irarúnserah sega subiq sutowara awanká soriwé táhparó ani sehgiwera maisé onápípeq mómairsówe.

³⁰ Mómairsówana Manikánka iriatena oganúq atáráire.

³¹ Oganúq atáráirana Kehrari marákórápéqté Sarúsarama suwahpeq we kété keba suraire. Surairara sega áhnte wehekáh we taga tagauronsabé sega amahnága mó ke teri terinowe úwe.

³² Poraga mó mahraréna, Anotah kawéq éhwéh mahrarue teiune. Manikánka itene igaqnaréhyabe, Kaweraitahna ani iteba eqmaraníe aiq irarúwe.

³³ Eqmaraníe aiq iraréna Sísa iriatena oganúq atáráinsabé wega irarú ehweh aiq pútaraguraire. Itene igaqnaréhne animárinká aiq tagariaraune. Wega iriatena oganúq atáráinsabé Buk Songipeqté éhwéhnká mahraréna,

Are nénahni móne.

Íné Arenabo uge ire.

(Buk Song 2.7)

³⁴ Manikánka iriatena oganúq ato puana wene anonka mókake marakóipeq ire karekorahire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga Tébiti omasa éhwéh teawúnserah mókake ite kawerarena áhnte kaweq naneq inie ire. (Aisaia 55.3)

³⁵ Manikáne ehweh mó mahraréna,

Arega miraónayabé arene arambehri miraéyabe omaq ato aniné anonka ire karekinawire ire. (Buk Song 16.10)

³⁶ Tébitiga oga mio tanáhráq Manikáne arambehri kawerue miraéna wene arambehri parabarutaq putiowara itene igaqnaréh maisaróabeq maisarówe. Maisarówana Tébitine anonka kárékúwana

³⁷ Manikánka iriatena oganúq atárái aniné anonka ire kárékuraire.

³⁸ Minayabe teiníboq írátiáthro. Sísa miraaurainsabé itene ahbabáq kaqiuwahráhire.

³⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itene ahbabáq ire kaqiuwahráhire. Sísansabé aiq pútare atonayabé itene ahbabáq moke kaqiuwahráhire úwe.

⁴⁰ Poraga mó mahraréna, Naho sáiyó ké tahnsa míyehboq néne ehweh kawerue írátiáthro. Mi keyábé Manikáne ehweh irarú aninká naho sehiranue mahraréna,

⁴¹ Ire aiq pútare ainteq peh niwirého keo, tagariáthro. Ite áhtenék pukoneheqmóe. Ite miéhra tanáhráq anotah pagégé árámbehri mirainauge. Wehukega mi árámbehri teietáq tahirímé itega sensabé ire aiq pútare arítáh irino úwe teriue.

⁴² Porane ehweh parabagútaq wereq Páhnábásareqka Asiu kené momiwí nahtápéqté tueyokuye. Tueyokuyara mibeqté kégá sensabé, Mó ahrena ahrena wehekáh arega teiena ehweh mahta q mónkakáq sereiyó uwe.

⁴³ Momiwí nahtápéqté kégá abae agutaq áhnte Asiu kereq Asiu kené sánsá mirau kereqka Porareq Páhnábásareq kériówe. Kériówara Porararéga ehweh teriera, Manikánka ite séhréh aitankeheeq wene sánsá kawerue sehgióro uye.

Asiu ke suera nahnsó ke korerítuya ehwehne.

⁴⁴ Mó ahrena ahrena wehekáh mi ke suwahpeqte ké peh íregárita q kégá Manikáne ehweh iranehéera momiwíuríówe.

⁴⁵ Sísansabé ire aiq pútare atáh Ásíú kégá áhnte wehekék momiwíuríówara tagotaq sene sirupipeq págegeéra abiahnsanuwe. Minayabe sega Poransabé awiréh atera, Arega iraréna ehweh ire aiq púta q ehwehne atówe.

⁴⁶ Atówara Porareq Páhnábásareqka ire áhrea peh pahsuqme teríuye. Teriera, Itega Asiu ke miáh púata téh itega teiue. Itega, Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre éq oga mérapeqsabé ire iuwahbehnsabé ite iwueta mó ke nahnsó ke korerieyéhe.

⁴⁷ Manikáne ehwehnka irarinserahnue mahraréna, Nahnsó ke sunkíkiribe q kawerue nogigéhboq kánék keráhnserahnue itega kaweq ehweh koreriéro. Mah kehiná kéhína iragehéena eqmaróge ire uye.

⁴⁸ Uyara nahnsó kégá mi ehweh íróta q iwíáh iwíáhéra, Manikáne ehweh aiq kaweq ehwehne iwíáhuwe. Oga mía míaiagehéena Manikánka omaq sito kega Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴⁹ Sísansabé aiq pútare ató kega mitaq teri mahta q terinuware áhnte mibeqté kégá írówe.

⁵⁰ Mibeqté Asiu kega Porararéyabé abiahnsanéra kaweq abóawáh ínínseq mi ke suwahpeqte abóawáh wéhreq eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Porareq Páhnábásareq síwíoqnéra sensuwahpeqte káqsúówara

⁵¹ Porararéga sene sigáratáté tánáhuq aiyápóranirue poruaruóye. Itega aiq teriuyansabé amahnága mirao sansá seylene ahbabáre iwíáhéra sene sigáratáté tánáhuq poruaruera Áikónia suwahpeq pokuye.

⁵² Pokuyana Manikáne Awanka mitaq Sisa tagariáh kéné sirupipeq ména séhréh aritowara sega iwíáh iwíáhuwe.

14

Áikónía suwahpeq ótaq sansámári mirauya ehwéhne.

¹ Porareq Páhnábásareqka Áikónía suwahpeq pokuyataq sene sánsánéra Asiu kené momiwí nahtápéq kibekuye. Kibekéra Sísane ehweh tábúsoqme síwáhnoruyansabé áhnte Asiu kereq Káriki kereqka Sísansabé aiq pútare atówe.

² Íre aiq pútare ató Asiú kégá nahnsó keyábé, Porararéne ehwehme peh abehq éhwéhne uwara mi nahnsó kégá aiq pútare arító keyabé abiahsanarítówe.

³ Porararéngá íre wahto tanáhráq mitaq méra íre áhrea Manikáne ehweh síwáhnoruye. Mi ehwéh págegeue síwáhnoruyataq Manikánka sirupipeq págege aritowara sega ótaq sansámári mirauye.

⁴ Mi ke suwahpeqte kégá íre morá iwíáhuwe. Mó kégá Porararéne ehweh aiq pútaq éhwéhne iwíáhuwara mó kégá, Írakaumo. Peh Asiu kené sánsá aiq pútaq sansáne uwe.

⁵ Asiu kereq nahnsó kereq sene wahnahnseqka momiwíera, Porararé síwíoqnéra ebahnsatate tuparuqme subonéhe iwíáhuwe.

⁶ Iwíáhuwara Porararéngá mi ehwéh íróyataq apubúue mitaq suera Árikiónía marákórápéq Árisáta suwahpeq Tébi suwahpeq pokuye. Mitaqkákák mó ayéhrápéqté ké suwahpeqkákák teriáqme nogúye.

⁷ Mí marákórápéqté ké Sísane kaweq éhwéh teriáqme nogúye.

Soriqnah ani kaweragú ehwehne.

⁸ Peh morá soriqnah ani Árisáta suwahpeq tútuue míowana wenanoga soriqnah ani maqmaronsabe íre nogoráhuwe.

⁹ Poraga síwáhnorútaq mi anínká kawerue irowe. Irena, Sísaga íné kaweraintahráhire iwíáhuwana Poraga we ebitáwéna wene iwíáh tagéna anotahtaq teawena,

¹⁰ Irigue nogo úwana wega apubúue iriwe noguwe.

¹¹ Noguware mibeqté kégá Poraga miráú tagéra anotah éhwéhnabaéra Árikiónía marákórápéqté kéné ehweh mahraréra, Manikátaregá wehukenité úkéra iteba tumiéhye uwe.

¹² Tumiéhye éra Páhnábásansabé sene maniká áwíq Súsie ue áwíratówe. Poransabé sene maniká áwíq Érémsie ue áwíratówe. Poraga áhnte éhwéhnúnsabe, We Érémsi tahnsá ánine éra Érémsie ue áwíratówe.

¹³ Sene maniká Súsinsabé iwíáh iwíáh ató nah sensuwahpeq ahnansahrapeq kowe. Súsine ehweh mibeq mahbeq aritéh ánínká káhoakák awanká aramarinkákák ogesáh ogesáhrapeq mewena súwe. Segá, Porareq Páhnábásareqsabé manikátare wóye iwíáhéra titironeherauwe.

¹⁴ Titironehera uwara íre mirao sansá miraonehera unsabé mi kegá túbáh agigeheéra Porararéngá sene ambanta subansúóye. Subansuera wehuke míórabeq pehbeheráh pokue anotahtaq ehwehnéra,

¹⁵ Aneqsabé miraoo? Peh ite tahnsá wéhúké míoye. Íre miraoro. Itega kaweq éhwéh teieyeheéta súye. Írátíáhro. Maniká we oga mía míai aní míre. Wega íópeqkákák mah marákó marákóakák sóreq wanínkákák moke kéh náneqmarínkákák mirarowe. Péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáho sansá sueq Manikánsabe áhraboro.

¹⁶ Naho wehukega seyene mirau sansánuwana Manikánka pehragaritowe.

¹⁷ Íópeqté ibonsúno atéhraana ibonsirana ménsámehnsá kawerue kíréhre. Kawerue kíréhraana iyahbankirehra q itene irupipeq eyoyóire. Minayabe wega ite kaweraitena aiq pútaq míoge éna aiq sokigi aíre uye.

¹⁸ Mi ehwéh iraruyara titironehe iwíáhu ke ebeq sene ehweh íre írówe. Íre írówara Porararéngá anotahtaq págegeue ahqáho aritoyara mi kegá, Aiq míre. Itene titironehe iwíáh suanehe éra súówe.

Ebahnsatate Pora subú ehwehne.

¹⁹ Ántióka suwahpeqte Asiu kereq Áikónía suwahpeqte Asiu kereqka mitaq séra mó ehwéh teriúnsabe mitaqte kégá sene ehweh meyówe. Mewera ebahnsatate tuparuqme Pora subúwana we marakóipeq aunúnkaq surahúwara sega, Aiq putiéhe iwíáhéra abariue ahnansahrapeq márówe.

²⁰ Márówara Sisa tagariáh kégá weba sáhuriótáq Poraga irigéna mi ke suwahpeq kouwekúwe. Ahbiah tahnsá Porareq Páhnábásareqka mitaq suera Tébi suwahpeq pokuye.

Sisa tagariáh ké págegeue míageheéra síwáhnoréra abowah weh omaq sitóya éhwéhne.

²¹ Sega Sísane kaweq ehwéh Tébi suwahpeqte ké teríuyara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówara Porararégá mitaq suera Árisáta suwahpeqkákáq Áíkónia suwahpeqkákáq Ántíóka suwahpeqkákáq kouwekuye.

²² Kouwekéra Sísá tagariáh ké págegeue míageheéra síwáhnoruye. Síwáhnoréra, Túbáh agiehboq Sísá kawerue kéréhro éra Sísane ah íre mareqmaraq ahne. Ebeq mó kegá íwíoqnehraq anehe Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokoneheqmúne uye.

²³ Sísá tagariáh kéréq wahnahnigeheéra Porararégá mó mapéru mó mapéru aboawah weh omaq sitóye. Omaq sitera táhutahuq awehriue mahraue púreréra, Maniká Iteriboo, síósirapéq wahnahnira kegá arensabé aiq pútare atáhwe. Arega se págege arite wahnahnarito ue púreruye.

Písíría marákó Ántíóka suwahpeq seuwekuya ehwéhne.

²⁴ Porararégá mitaq suera Písíría marákórápéq kotaikue Pámbíría marákórápéq pokuye.

²⁵ Mitaq Péríga suwahpeq Sísane ehweh teriera suera Átária suwahpeq pokuye.

²⁶ Mitaq suera sípi kéwewera kure Ántíóka suwahpeq kouwekuye. Mitagté Sísá tagariáh kegá eqmaq suanehe íwíáhéra púreruwe. Manikánka Porararé séhréh aritankeheéra púreréra eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Sísane ehweh kawerue teriera sene arambehri parabarúóyansabé Ántíóka suwahpeq seuwekuye.

²⁷ Seuwekuyataq sega Sísá tagariáh ké momiwí arítóye. Momiwí aritera Manikánka séhréh arito ehwehnikákáq áhnte nahnsónká Sísansabé aiq pútare ató ehwehnikákáq teríuye.

²⁸ Teriera sega íre wahto tanáhráq mi ke suwahpeq Sísá tagariáh kébá mía míauye.

15

Tábúsoq marageheéra eqmaq súó ehwehne.

¹ Táhmaro Súría marákórápéqté kegá Ántíóka suwahpeq tuera Sísá tagariáh ké síwáhnoruye. Síwáhnoréra, Peh morá Mósísine sánsá sehgió ké sene síu amurúruáh kegá oga mérapeq awaq miáhráhowe uwe.

² Uwara Porareq Páhnábásareqka mi ehwéhnsabé anotah ahqáho arítóye. Minayabe sereq tú kereqka anotah ehwéhuwe. Anotah ehwéhuwara Ántíóka suwahpeqte Sísá tagariáh kegá Porareq Páhnábásareq táhmaro mó kereq omaq sitera Sarúsarama suwahpeq pokoro arítówe. Sarúsarama suwahpeq Manikánka eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreqsabé mi ehwéh tábúsoq marageheéra Porareh pokéwáho arítówe.

³ Sísá tagariáh kegá pokéwáho arítówara sega Pónísia marákóákáq Sámária marákóákáq kótaikuwe. Kótaikutaq mitagté Sísá tagariáh ké teriera, Nahnsó ké Sísansabé aiq pútare atówe ue teríuwe. Teríuwara moke sirupipeq íwíáh íwíáhéra eyoyóuwe.

⁴ Porarehga Sarúsarama suwahpeq sutaq mibeqté eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreq moke Sísá tagariáh kéreqka mehweh arítówe. Mehweh arítówara Porarehga Manikánka séhréh aritena moke miráú naneqkakaq teríuwe.

⁵ Teríuwara táhmaro Sísansabé aiq pútare ató ké Péhrrasi kené sánsá mirao kegá irigéra mahraruwe. Mahraréra, Nahnsó kegá oga mérapeq awaq miagéhboq Mósísine áu amurúruto sánsá miraoro terio. Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúéhboq kawerue sehgióro terio uwe.

⁶ Eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreqka mi ehwéhnsabé íwíáhoneheéra momiwéra sío síouwana

⁷ Pítaga irigéna sensabé, Nanuwahraho, ite tagariarome naho nahnsó kegá kaweq ehwéh irera aiq pútare atageheéna Manikánka ite miaraunabeq omaq intáráire. Omaq intena, Korerio aintáráire.

⁸ Manikánka wehukene sirupipeq tagariéhre. Wenawa iteba eqmaq áuwátáinserah nahnsó keba moq eqmaq áuwátáire.

⁹ Wegá íre peh morá ite Asiu keyábé arutaboírre. Wegá nahnsó keyábé moq arutaboírre. Segá Sísansabé aiq pútare atáro puara sene sirupipeq kawerítaráire.

¹⁰ Aneqsabé Maniká áwíoqnaho? Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgié sansa anotah pagégé sánsáne. Itene igaqnaréhreq itereqka mi sánsá íre tábúsoqme sehgiórahúne. Minayabe itega aneqsabé nahnsó ke mi pagégé sánsá sehgióro terio?

¹¹ Íre mi sánsá sehgiunaga oga mérapeq awaq miáhráhu. Peh morá itereq nahnsó kereq Sísansabé aiq pútare atonaga oga mérapeq awaq miáhráhu uwe.

¹² Pítaga mi ehwéh irarue parabaruwara Porareq Páhnábásareqka momiwírúro ke ehweh teríuyara ehiya míówe. Porararégá nahnsó ke míópi Manikánka séhréh aritena ótaq sánsámári miraurai ehwéh teríuye.

¹³ Teríuyana sene ehweh parabagútaq Sémisiga mahraréna, Nánuwahraho, néne ehweh íráhro.

¹⁴ Manikánka nahno ke we kahnáh míageheéna omaq sitáráire. Wega téh miraurainsabé Sáimóniga aiq teíre.*

¹⁵ Manikáne ehweh iraru kegá minayabe aiq monseráh éhwéh teiúwana Manikáne ehwehna aiq mahraréna,

¹⁶ Itene anotah Wahnáhnká mahraréna, Nah sokogi inserah Tébiti kahnáhmé ahbabárowe.

Íné kouwekutaq sokogi nah pankeráhnserah íné Tébiti kahnáh kaweraritaníe. Sokogi nah pankeráhwana o nah tahnsa kéhnserah íné we kahnáh kaweraritaníe.

¹⁷ Mó kegá íné sene Wahnahnsabé ninebahrigeheéna kaweraritaníe. Ómi ínéga omaq sitó náhnsó kéga ínésabe ninebahréna iwíáh iwíáh aintagéhe ire.

¹⁸ Naho itene anotah Wahnáhnká áwahewé sína naneq aiq teiuwe úwe.

Awehrio naneqsabé éhwéhne.

¹⁹ Sémisiga mó mahraréna, Íné iwíáhume Manikánsabe áhrabo nahnsó kéga Maniká kэрáh sánsá sene sirupipeq umeh agínehboq ahqáho ariteho.

²⁰ Peh mahrarue páhsi sehiranue terienéhe. Terieq,

Péhepehe manikánsabe iwíáh iwíáhoneheéra titirirataq náira naneq íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro. Wehukeníká awio páríki náneq ka íre nahro. Korahq íre nahro.

Mahraue páhsiipéq sehiranue terienéhe.

²¹ Mósisine ehweh ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahmáritápéq ahriahri sáhnsháówe. Wene ehweh moke mi kehiná suwahpeq síwáhnorowe. Minayabe wene ehweh író kega abiahsaniyeho éra peh morá teiú náneqmarínsabé awehrioro ue páhsiipéq sehiranue terienéhe úwe.

Páhsiipéqté éhwéhnsabé éhwéhne.

²² Eqmaro kereq Sísa tagariáh abóawáh wéhreq moke mó Sísa tagariáh kéreqka Ántioka suwahpeqté ké korigeheéra kaweq ke omaq sitanéhe iwíáhuwe. Segá itebaté téhtaré ánité Sáírásareq Súrása we mó awíq Pásábareq omaq sitowe.

²³ Omaq sitera mi anitéreq Porareq Páhnábásareq mi páhsi siera eqmaq súówe. Páhsiipéqté éhwéhnká mahraréna,

Síría marákórápéqté kéreq Sírísía marákórápéqté kéreq Ántioka suwahpeqté kэрero, ite nahno ke owanawé Sísa tagariáh púaq iteruwahrah úkowe. Ite eqmaro kereq aboawah wehreqka mah páhsi sehiranue teiune.

²⁴ Ite írátáúnawe menah táhmaro mahtaqté kéga iteba kure íwáhnorowe. Mi ke íre eqmaq súátáunara peh seyega iwíáhue iteba pokue íwáhnorowe. Itega sene ehwéh aiq pútaq ehwéhómo éq iwíáh kikiruowe.

²⁵ Minayabe itega sío síoéq iteba Porararé moraráq iteba eqmaq súáhna anité omaq sitone. Porareq Páhnábásareq itene kaweq iyáhnábó ánité méq sensabé irutaboírune.

²⁶ Sereq itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh terieyeheéra wehuke suboráho ke suwahpeq pukuóye.

²⁷ Mó anité síwíq Súrásareq Sáírásareq míehye. Segá sehiranu ehwéh moq teigéhe.

²⁸ Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq itega págege sansámári íre teieq peh mahraue miraoro teiune.

²⁹ Péhepehe manikámáínsabé iwíáh iwíáhoneheéra titiré náriu naneq íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukeníká awio páríki náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro.

Itega mahna irarúna ehwéh íréhrataqmé kaweqtaq míagehe. Pehénáe. Mah páhsi aiq parabagire. Iroro uwe.

³⁰ Eqmaq suwara sega pokue Ántioka suwahpeq tuera sega Sísa tagariáh ké momiwí aritera páhsi náriúwe.

³¹ Náriúwara sáhnshahra mi páhsiipéqté éhwéhnká sirupipeq eyoyó aritowe.

³² Súrásareq Sáírásareq Manikáne ehweh iraruya anité méra Sísa tagariáh ké págegeue míageheéra sega áhnte ehwéhne síwáhnoruye.

³³ Síwáhnoréra táhmaro wehekáh mitaq méra seuwekoyehe iwíáhuyara pehwehru pokéwáhtao éra eqmaq súówe. [

³⁴ Sáírásaga mó iwíáhéna íre pokia peh mitaq míowe.]

³⁵ Porareq Páhnábásareqka Ántioka suwahpeq kauye. Sereq áhnte mó kereqka Sísa sene ehweh teriera síwáhnorowe.

Porararéga Máhkansabé ehwehuya ehwéhne.

* 15:14: Árúkaga Pitane mó awíqmé Sáimónie áwiratowe.

³⁶ Táhmaro wehekáh sótaikútaq Poraga Páhnábásansabé, Sísane ehweh síwáhnorurauya ke suwahpeqtaq seuwekoyehe. Sísá tagariáh ké kaweqtaq míahwapómo moke sensuwahpeq koragayehe úwe.

³⁷ Úwana Páhnábásaga, Sóni we mó awíq Máhkaga séinrahnata pokoyehe úwe.

³⁸ Úwana Poraga ahqáho atena, Itega Pámbíría marákórápéq pokurauyataq Máhkaga mitaq ite iuwena tabanaguraire. Mi tanáhráq wene arambehri ire parabarusa pehipi taqnoabagurainsabé wega mó ire séirankéhe úwe.

³⁹ Mira iwíáhuyansabé sega ehwehuye. Minayabe Páhnábásaga Pora auwena Máhka meqmena sípi kéwewena Sáipára marákórápéq pokúwe.

⁴⁰ Pokúwana Poraga Sáirása omaq atowara Sísá tagariáh kégá monseráh iwíáhéra, Pokéwáhtao éra mahrarue púreruwe. Púreréra, Maniká Iteriboo, arega mah anitéyábé arutaboíróna puah kawerue págege arite séhréh arito uwe.

⁴¹ Uwara Porareq Sáirásareqka pokue Síría marákóákáq Sírísía marákóákáq Sísá tagariáh ké momiwíurabeq págege aritayeheéra síwáhnoruye.

16

Tímótiga Porarehreq poku ehwehne.

¹ Porararéga Tébi suwahpeq kótaikéra Árisáta suwahpeq suyana mibeqté Sísá tagariéh áni wenáwíq Tímóti míowe. Wenano Sísá tagariéh Asiu iní míowana wenabo Káarki aní míowe.

² Árisáta suwahpeqte Sísá tagariáh kégá Tímóti kaweq anine uwara Áikónía suwahpeqte Sísá tagariáh kéreqka moq monseráh iwíáhuwe.

³ Poraga iwíáhéna, Tímóti ite séirankéhe iwíáhuwe. Ómi mibeqté Asiu kegá tagariómé Tímóti abowá peh Káarki aní míowe. Káarki aní mío púana Poraga iwíáhéna, Tímóti ite séireyabe Asiu kegá abiahnsa aitého éna Tímóti meqmena wene áu amurú auwowe.

⁴ Porareq Sáirásareq Tímóti reqka mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue Sísá tagariáh ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra Sarúsarama suwahpeqte eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreqne páhsi teri terinuwe. Teriera, Mah ehweh kawerue iwíáhéq sehgióro uwe.

⁵ Minayabe Sísá tagariáh kégá Sísane sánsá kawerue ahtebéra sehgiówe. Mó wehekáh mó wehekáhnue mó kegá Sísansabé aiq pútare atera Sísane sánsá sehgiówe.

Porane awanka Maserónía marakórápéqté áni tagó ehwehne.

⁶ Porarehga, Itega Esia marákórápéq Sísá éhweh korerienéhe iwíáhuwana Manikáne Awanka ahqáho aritowe. Ahqáho aritowara sega Párigía marákóákáq Kárétia marákóákáq kótaikuwe.

⁷ Kótaikéra Mísía marákórápéq wahtotaq kéra, Pítínía marákórápéq Sísá éhweh korerienéhe iwíáhuwe. Iwíáhuwana Sísane Awanka mó ahqáho aritowara

⁸ Mísía marákórápéq kótaikuwe. Kótaikéra Tóása suwahpeq sóreq waní ayehrápéq túwe.

⁹ Mitaq inokáhpeq Porane awanka tagówana Maserónía marákórápéqté ánínká ábóraragúwe. Ábóraragéna iriwe ména Poransabé, Maserónía marákórápéq séhréh aitagéhboq máhoro éna pahibahirúwe.

¹⁰ Porane awanka tagónsabe itega iwíáhowame* Manikánka mitaq Sísá éhweh koreriéro aitéhre. Aiq teiátáinsabé ireq ite Maserónía marákórápéq pokoneheqmúne iwíáhéq apubúwe sokah sokahowane.

Áririaga Sísá kéro ehwehne.

¹¹ Itega Tóása suwahpeq sueq sípi kéweweq Sámótesi marákórápéq pokowane. Mitaq séq mó wehekáh sueq sípi kéweweq Néápórisi suwahpeq kowane.

¹² Mitaq sípi sueq Pírípái suwahpeq kiowáne. Aroma kegá Pírípái suwahpeq téh nah aborisowe. Mitaq anoth matábú kéna moke Maserónía marákórápéqté matábú kiotaqme matabu kowe. Itega táhmaro wehekáh mitaq kowiahwane.

¹³ Ahrena ahrena wehekáh itega ahnansahrapeq wání aroipéq pokowane. Ite iwíáhowanawe, Mahtaq ibora wehukega púrerowe iwíáhéq tunse áhnopeq tútuue míahwane. Mibeqté momiwíuríó ininsó Sísá éhweh teriewáne.

¹⁴ Peh morá iní wenáwíq Áririaga itene ehweh irena we Táiyátáira suwahpeqte iní ména wene arambehriwe tautáúq ámbántámári paigmaq paigmarúwe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh ato iníne. Poraga ehweh irarútaq we kawerue irankeheéna Manikánka mi iní séhréh atowe.

* **16:10:** Mó kegá iwíáhéra, Árúka mah pukú sehiranú anínká táhmaro tanáhráq Porareh kérirowe iwíáhowe.

¹⁵ Séhréh atowana irowaq itega wereq wene nahtapeq kaegaeu kereq wáni meriewáne. Meriewánana mi inínká itensabé, Íné Sísansabé aiq pútare atóge iwíáhirataq néne nahtapeq segaegaero úwe. Segaegaero únsabe itega wene nahtapeq kogaeawane.

Poraga owainawa kaqauwo ehwehne.

¹⁶ Itega wehuke púrerorabeq pokowanaraq mó kené arambehri ahráiréq ahtapeq piehgiowáne. Wene arupipeq mío owáináwánká mókake aiq pútaragína ehwéh iwíáh atowana mi ahráiréq irarúwe. Irarúnsabe mó kegá móne náwa náwanuwana wene wahnah animáirí nári nárinúwe.

¹⁷ Wega Porareq itereq séirena sawai sawaiéna, Mah kewé Manikáne arambehri ke wóe. Manikámé anotah págege aní míre. Segá Manikáne oga mía mía ehwéh teri terinowe úwe.

¹⁸ Áhnte wehekáh mi ahráiréq ite séirena mi ehwéh irare iraréúwe. Minayabe Poraga iwíáh kikiréna wega pabeqme owainawansabé, Sísá Karáhé áhrabu puah mi ahráirí auwe pokúno atoge úwe. Úwana mi tanáhráq owainawanka mi ahráirí apubúue auwena pokúwe.

Pírípái suwahpeq Porararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹⁹ Mí ahráiréne wahnahmarínká iwíáhéra, Owainawa kaqauwéhra poki puaq ite mókake mó moné íre meyahráhune éra abiahnsanuwe. Abiahnsané sega Porareq Sáirásareq táhtoqme abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáhmáripá máhkétirapéq mórítówe.

²⁰ Móritera wahnah keyábé, Mí anité Asiu anité méra iteruwahpeq ahabábq sansanóye. Seyene sánsá miraoro éyame íre kaweróye.

²¹ Ite Aroma ke míona puaq sene sánsá íre miraúna sansáne uwe.

²² Uwara mitaq momiwú kereqka ehweh arítówara wahnah kegá Porararéne korósi keqsúowe. Keqsuera, Morahri sahtáté subóro arítówara subúwe.

²³ Anotahtaq subera karábúsiipéq móritera mibeqté wáhnáhsabé, Kawerue wahnahnúno atówe.

²⁴ Kawerue wahnahnúno atówana wega se meriqmena karábúsi nahtápéq ákáhpíte máhrípípéq mórítowe. Móritera sene sigáratáré awanká abahrahriapipéq sukiwe táhparówe.

²⁵ Táhparówara inokáhnabubu Porareq Sáirásareqka púreréra igonkónéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atóyara mó karábúsiipéq mío kega tótuqméra írówe.

²⁶ Írówana anotah mariúwana karábúsi nah míu míuúwana moke onsawáirí apubúue pehipi siraragúwe. Siraragúwana ómi karábúsi kené séniwarí wewega pugetara agúwe.

²⁷ Karábúsi wahnáhnká sugorabeqte irigéna onsawáirí siraragú tagówe. Tagéna, Karábúsi ke moke taqnobagowe iwíáhúwe. Míra iwíáhú púana wene poka mewena apubúue pukinieéna néne ninonka sehsabianíe iwíáhúwe.

²⁸ Sehsabianaútaq Poraga anotahtaq áhrabéna, Arene anonka sehsabiéhnehboq túbáh agúno. Íte moke míone úwe.

²⁹ Úwana karábúsi wahnáhnká wene arambehri anínsabé, Kánéq keqme súno éna pehbeheráh karábúsiipéq kibekúwe. Kibekéna áhréú púana Porararéne paqnahipeq pokue iransánéna arehunseraráq míowe.

³⁰ Wega Porararé máhpeq márunsitena sensabé, Árahonaga oga mía míaininkono ue kasenúwe.

³¹ Kasenúwara sega wensabé, Sísansabé aiq pútare atéhnaraqmé oga mía míainkehe. Arenawahrahreq moq oga mía míaiége uye.

³² Porararéga wereq wene nahtapeq kaegaeu kereqsabé itene Wahnah Sísá éhweh teríúye.

³³ Teríúyana mi tanáhráq karábúsiipéqte wáhnáh Porararé meriqmena puramburanagú pabeq paberaritowe. Pabeq paberaritowara Porararéga wereq wene káironanínseq wáni náriúye.

³⁴ Wáni náriúyana mi wahnáhnká Porararé wene nahupeq meriqmena táhutahuq náriuwe. Wereq wene káironanínseqka Sísansabé aiq pútare atónsabe sene sirupipeq eyoyóúwe.

³⁵ Ahbiahipeq mi ke suwahpeqte wáhnáhmáirínká párisireh síáhrabéra sensabé, Karábúsiipéq mórítaró anité pugeq suo koreawéro uwe.

³⁶ Koreawéro uwara karábúsiipéqte wáhnáh koreawúwana Pora mi ehwéh teawuwe. Teawena wensabé, Wahnah kegá sigmaráh párisíwáirínká, Ite pageqsuo aiq teniéwe. Minayabe tuesdayue pehwehrué pokéwáhtaó úwe.

³⁷ Úwana Poraga párisiwarínsabé, Ite íre peh Asiu anité úye. Ite moq Aroma marákórápéqte anité úye. Segá íre tábúsoqme ehwéh aitasá pehipi iubiúq marera karábúsiipéq móitárowe. Segá amahnága kopípéq kaqiuwagéhbo? Ahqáho. Seyega séra ite pugeqme máhpeq iuwagéhe uye.

³⁸ Uyara párisiwarínká wahnah keba kouwekue mi ehwéh teríúwe. Teríúwara wahnah kegá ite Aroma marákórápéqté ánité úya ehwéh írónsabe áhreuwe.

³⁹ Áhreéra Porararéba sure sensabé, Ite Aroma marákórápéqté ánité míehyame íre írátíaraune. Minayabe íre kaweruraune éra máhpeq márunsitera sensabé, Mahtaq sueta pokotao uwe.

⁴⁰ Uwara Porararéga karábúsiipéq suera Áríriane nahtapeq pokuye. Pokéra mitaq Sísa tagariáh keyábé kaweq ehwéh iraréra sensabé, Sípane sánsá kawerue sehgióro aritera pokuye.

17

Tésárónáika kega, Porararé subonéhe u ehwéhne.

¹ Porarehga pokue Ámbipóri suwahpeq sótaikéra Ápórónia suwahpeq sótaikéra Tésárónáika suwahpeq kéra mitaq Asiu kené momiwí nahtápéq kuwe.

² Ahrena ahrena wehekáh Poraga wene sánsánéna mi nahpípéq kibekue síwáhnorúwe. Asiu kené ahrené wehekáh apahtáro áhréná áhréná wéhékáh kibekue Manikáne púkuipéqté séhírá síwáhnorúwe.

³ Síwáhnoréna, Mó kegá Manikánka omaq ato aní áwíoqnéra subiq sutowana pukéna mó oga úkuraire. Manikáne ehwehnka minayabe aiq irarire. Manikánka omaq ato animé íné teiú aní wenáwíq Sísa wire úwe.

⁴ Úwara táhmaro Asiu kegá mi ehwéhnsábé aiq pútare atera Porareq Sáírásareq kobaritawe míówe. Manikánsabe áhteno Káríki kéreq áhnte aboawah inínsónseqka moq kobaritawe míówe.

⁵ Minayabe íre aiq pútare ató Asiu kegá abiahsnanuwe. Abiahsanéna ahababáq ke pehipi máhkétirapéq nogó ké meriqmera momiwíue anotahtaq ehwehuwe. Porararé wehuke momiwíurabeq mórítankeheéra wehukeni wenáwíq Sésónine nahtapeq pehbeheráhnue pokuwe. Pokue wene nahtapeqté ónsá subiqme sueruera Porararéyábé sinebahruwara íre míóye.

⁶ Íre míóyansabé sega Sésónineq mó Sísa tagariáh kéreq abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáh kébá mórítówe. Móritera ehwehéra, Moke mah nahnsó ke ahabárarítóya anitéga suroyataq

⁷ Sésóniga wene nahtapeq mehweh aritowe. Mi anitéga itene anotah wahnáh aní Sísáhrine sánsá íre mirauroye. Íre miraia peh iraréra, Mó Wahnáh aní Sísae iraruye uwe.

⁸ Uwara mi ke suwahpeqte kéreq sene wahnah kereqka mi ehwéh írótaq kurináhnéna abiahsnanuwe.

⁹ Sega Sésónirehyabe, Kotiyabé ite móne paiqmárhro éra sene móne mewera kaqsúówe.

Porareq Sáírásareqka Péría suwahpeq arambehriuya ehwéhne.

¹⁰ Íó penkúwara mibeqté Sísa tagariáh kegá Porareq Sáírásareq Péría suwahpeq eqmaq súówe. Eqmaq súówara Péría suwahpeq suyataq Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéra síwáhnoruye.

¹¹ Síwáhnoruyara mibeqté Asiu kegá irera Manikáne ehwehnsabé kawerue iwíáhue tagowe. Sene iwíáhga Tésárónáika suwahpeqte kéné iwíáh kiotaikúwe. Sega Porane ehweh írótaq sirupipeq eyoyóue Manikáne sehira mó wehekáh mó wehekáhnue sáhnshue iwíáhue tagéra, Porane ehweh aiq pútaqomo éra iwíáhue tagowe.

¹² Minayabe áhnte Asiu kegá aiq pútare atówe. Sereq mó áhnte ke, Káríki anotah weh áhregá moq aiq pútare atówe.

¹³ Poraga Manikáne ehweh Péría suwahpeqkakáq teríre uwara Tésárónáika suwahpeqte Asiu kegá írówe. Irera Péría suwahpeq séra mibeqté keyábé, Porane ehwehnsabé aiq pútare atehboq íre íráhro ue pagu pagunuwe.

¹⁴ Pagu pagunuwara mibeqté Sísa tagariáh kegá Pora apubúue sóreq waní ayehrápéq eqmaq áúwówe. Eqmaq áúwówara Sáírásareq Timótireqka peh mitaq míóye.

¹⁵ Míóyara ah tagariáh kegá Pora meqmera Áténi suwahpeq márúnátówe. Márúnátówana wega sensabé, Sáírásareq Timótireqsabé, Peheráh setao teriéro úwara pokuwe.

Poraga Áténi suwahpeqte ké teriú ehwehne.

¹⁶ Poraga Áténi suwahpeq síwénunútaq mibeqté kegá áhnte péhepehe manikáne atah naneq kowana tagéna wene arupipeq págege agúwe.

¹⁷ Minayabe Poraga Asiu kené momiwí nahtápéqté kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh ató kereqsabé ehwehnuwe. Máhkétirapéq mó wehekáh mó wehekáhnue su kereq moq ehwehnuwe.

¹⁸ Táhmaro mibeqté síwáhnoru kegá Porareq piehgiera áhnte ehwéh kíkírue ehwehnuwe. Mibeqté su kegá táhmaro Épikúríane sánsa ahtebowara mó tahmáro kegá Sítóikine sánsa ahtebowe. Táhmaro kegá seye náhenéra, Áhnte ehwéhnikákáq ání aneq ehwéhnikákáq ánípo uwe. Poraga Sísa oga úkú ehweh teriunsabe mó kegá, We wáhnaupeqté máníkámári éhweh tei teinire uwe.

¹⁹ Segá Pora meqmera Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kegá momiwíurabeq móátówe. Móatera wensabé, Arega síwáhnoróna ehwéh peh o ehwéh míre. Mi ehwéh teio.

²⁰ Arega iraréna ehwéh áwánáh éhwéh míre. Mi ehwéhmé áwahe ahtebanehboq kawerue teio uwe.

²¹ Áténi suwahpeqte kéreq mibeq wáhnaupeqté sewió kereqka ahriahri o ehwéh irera mi ehwéhnsábé irare irareuwe. Seyene sánsáne.

²² Poraga Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kegá momiwíurabeq iriwe ména mahraréna, Áténi suwahpeqte wého, inéga iwíáhume itene manikámarinsabé áhnte iwíáh iwíáho ke wóe.

²³ Iteruwahpeq nogewótáq itega iwíáh iwíáhorabeq tagéwómé peh morá táhbérápéq kéh séhírámé sáhsahwe tagéwóge. Mi sehiránká mahraréna, Mah tahbé íre tagariona manikáne tahbe wire íre. Itega íre tagarawéq pehipi iwíáh iwíáh atáhnábé minawé teiúge.

²⁴ Teiúge éna mó mahraréna, Manikánka moke mah marákó marákóipéq kéh náneqkákáq mah marákó marákóákáq mirarowe. We mah marákó marákóákáq íopeqkákáq wahnah-natíéh áni míre. Minayabe wega wehukega pearáh náhúpéq íre kaegaei aní míre.

²⁵ We íre akahrákáhi aní míre. Wewega moke wehukene irupepeqté éúqkákáq moke kéh náneqkákáq náí náinire. Minayabe wehukega we íre séhréh atáhráhowe.

²⁶ Mah kehiná kéhínáné igaqna peh morá áníne. Manikánka mi aní téh mirarena itene ogamé tanahráq iwíáh aitéhre. Mah marákó marákórápéq mó kehiná mó kehinánsábé, Míáho aitéhre.

²⁷ Itega Manikánsabe kabarigeheéna mira iwíáh aitéhre. We tagarianeheéq kabarúne. Ite ómi kehiná míonarabeq we wahtotaq miéhre.

²⁸ Maniká ména mira aruqaruri puag itega oga míahrahúne. Iteba sehira tagariéh ánínká aiq mahraréna, Ite moke wene animárine íre.

²⁹ Ite Manikáne animári míona puag we peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhiyeho. We íre ebahtaté miraia aníne. We íre móneraté miraia aníne.

³⁰ Naho wehukega Maniká íre tagariówe. We íre tagariarera, We peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhuwe. Mi tanahráq Manikánka mi kewé peh áwé tagówe. Amahnága wega mah kehiná kéhínánsábé, Itene ahbabáq sansa súáho íre.

³¹ Manikánka peh morá áni omaq atena wega iwíáhína tanahráq mi anínká mah kehiná kéhíná tábúsoqme ehweh aritankéhe. Minayabe mah kehiná kéhínánká tagariageheéna Manikánka mi aní iriatena oganúq atáráire úwe.

³² Míó kega oganúq atarái ehwéh írówe. Táhmaro kegá awiréh atówara mó kegá Poransabé, Arene ehweh mókake mónkakáq iranéhe uwe.

³³ Uwana Poraga mitaq suena pokúwe.

³⁴ Pokúwara táhmaro wehwárináka we kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe. Peh morá áni aiq pútare ato aní wenáwíq Tiónísíae. Wereq mó ahtebia kéreq Áréópágúsa sawéhráq momiwíue aruqaruruwe. Peh morá íní wenáwíq Támárisae. Wereq mó kereqka Pora kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe.

18

Poraga Kórína suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹ Poraga Áténi suwahpeq suena Kórína suwahpeq pokúwe.

² Póntúsa marákórápéqté áni wenáwíq Ákúúra míowana wene ahre awíq Párisírae. Se Asiu akéq menah Ítari marákórápéq míoyana mibeqté wáhnáh áníne áwíqtare Káróríusa Sísáhríe. Mi wahnáhnká moke Aroma suwahpeq míó Asiu keyábé, Pokoro aritena kaqsuowara Ákúúra akéqká Aroma suwahpeq suera Kórína suwahpeq kowíoye.

Poraga mitaq se tagéna sene iyahnabo aní úkúwe.

³ Wereq sereq peh morá árábéhriuwe. Sene arambéhriwe wéhuwehu nahmári piageheéra sériwarí kogahnue kawerarówe. Wereq sereqne arambéhri peh monseráh púana seba kobaritawe míowe. Wereq sereqka moráráq arambéhriuwe.

⁴ Moke ahrena ahrena wehekáh Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq Asiu kereq Kárikí kereqsabé Sísa éhweh terinieéna poku pokúwe.

⁵ Sáírásareq Tímótireqka Másérónía marákórápéq suera Pora míorabeq suye. Segá suyataq Poraga Manikáne ehweh Asiu ke teri terinéna, Manikánka omaq ato anímé Sísaé úwe.

⁶Úwara író kega mi ehwéhnsábé ahqáho atera íre kaweq ehwéh atówana wega sensabé, Aiq mire. Ínéga aiq teiúge éna wene ambanta suruparuena teriuwe. Itega iraipeq pokirame iteitene irupipeqté íwiáhgeá. Íné aiq pútaq ehwéh aiq teiúge. Itega ahqáho aintáhsábé nahnsu ke korerinauge úwe.

⁷Manikánsabe íwiáh íwiáh ato aní wenáwiqtare Títia Sásátae. Wene nah Asiu kené momiwí nahtápéq wahtotaruwana Poraga momiwí nahtápéq suena mi aniné nahtapeq kowíowe.

⁸Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh aní wenáwiq Kárisápa. Wereq mi karíronáninseqka Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte mó Kórina suwahpeqte kégá Porane ehweh irera aiq pútare atera wání meyówe.

Porane awanka tagó ehwehne.

⁹Inokáhpeq Porane awanka tagówana Sísaga wensabé, Íre áhreúno. Túbáh aginehboq néne ehweh pahsuo.

¹⁰Ínéga areba míó púara mó kegá are íre subigéhe. Kórina suwahpeqte kéwé áhnte kegá ínensabe aiq pútare aintagéhe úwe.

¹¹Minayabe Poraga Kórina suwahpeq peh morá ópéq mó opéq ákáhtaq ména Manikáne ehweh síwáhnorúwe.

¹²Wehukení wenáwiq Kárióe. We Ákáia marákórápéqté wáhnáh míotaq Asiu kegá momiwí Pora táhtoqme ehwehurabeq móatówe.

¹³Sega Kárisansabe, Mah anínká itega Manikánsabe íwiáh íwiáh atona sansá sueq mó sansánoro tei teinire úwe. Wega o tei sánsámé Mósísiga íre miraoro ú sansáne uwe.

¹⁴Úwana Poraga ehweh irarinaútaq Kárióga Asiu keyábé mahraréna, Asiu keo, mi anínká ahkaragaraéna anoth ahhbáritaq tahirímé inéga itene ehweh kawerue író irino.

¹⁵Peh iteitene ehwehkkákq wehukene síwiqkakaqsabé iteitene sánsánkákáqsabé iteitaga íwiáhue miraoro. Íre néne arambehri puana túbáh aginauge éna

¹⁶se moke ehwehurabeqte kaqsúáhro aritowe.

¹⁷Kaqsúáhro aritowara Asiu kené momiwíurabeqte náhtápéqté wáhnáh wenáwiq Sósáténi táhtoqme máhpeq subúwe. Subútaq Kárióga se peh áwé tagowe.

Poraga Ántióka suwahpeq kouwekú ehwehne.

¹⁸Poraga Kórina suwahpeq áhnte mó wehekáh ména Sénkária suwahpeq pokúwana wene ayahra káúqauwowe. Pehípi íre káúqauwowa Asiu kené sánsánéna Poraga Manikánsabe ehweh teawunsabe káúqauwowe. Káúqauwowa Sísá tagariáh ké mitaq suena Párisírareq wenawehq Ákúirareq meriqmena sípi kéwewena Síria marákórápéq pokúwe.

¹⁹Sega sípi kéwewena Épésá suwahpeq kuwe. Mitaq Poraga Párisírareq Ákúirareq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna wereq Asiu kereqka ehwehnuwe.

²⁰Mi kegá Poransabé, Mahtaq miahno uwana ahqáho éna

²¹Épésá sensuwahpeq suanieútaq sensabé, Manikánka kouwekúno íwiáh aintahnaraq kouwekinie úwe. Kouwekinie éna Épésá suwahpeq suena sípi kéwewena pokúwe.

²²Sípiga Sésaría suwahpeq sútaq Poraga sípi suena kire Sísá tagariáh ké mehweh aritanieéna Sarúsarama suwahpeq kiuwe. Mehweh aritena Sarúsarama suena Ántióka suwahpeq tuwe.

²³Táhmaro íó Ántióka suwahpeq ména mitaq suena pokúwe. Wega Sísá tagariáh kéné sirupipeq kaweq íwiáh aritanieéna Kárétia marákóákq Párigia marákóákq mó mapéq mó mapéruwe nogena pokue teriáqme noguwe.

Ápóroga Épésá suwahpeqte ké ehweh teriú ehwehne.

²⁴Peh morá aní. Arékásántaría suwahpeqte anínká Épésá suwahpeq séna wenáwiq Ápóroe. We Manikáne sehira ahtebeia aní ména kawerue teri terinú ani míowe.

²⁵Mó kegá we Manikáne sansá áwáhnoruwana wega mó ke págegeue síwáhnorúwe. Peh morá Sísá éhweh ákáhtaq ahtebeína tábúsoqme teri terinéna Sóniga wání meriu ehweh moke ahtebéwe.

²⁶Épésá suwahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq págegeue síwáhnorúwe. Wega síwáhnorútaq Párisírareq Ákúirareqka wene ehweh irera móbeq meqmera we íre ahtebé ehweh, Manikáne sansá tábúsoqme áwáhnoruye.

²⁷Ápóroga, Íné Ákáia marákórápéqté ké kosíwáhnorinie íwiáhuwara Épésá suwahpeq Sísá tagariáh kégá wensabé, Kaweróne. Kosíwáhnorúno éra mibeqté Sísá tagariáh kégá we mehweh atageheéra páhsi sehiranue áwúwe. Manikánka áhnte Ákáia marákórápéqté ké séhréh aritowara Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe Ápóroga mitaq séna mi ke anotahtaq séhréh aritowe.

²⁸ Wega Manikáne sehira sáhnshahena, Manikánka omaq ato anímé Sísae teriuwe. Wehuke míopi págegeue teri terinúnsabe wene ehweh Asiu kené ehweh kiotaikúwe. Minayabe wega Sísansabé aiq pútare atáh ké anotahtaq séhréh aritowe.

19

Poraga Manikáne Awansabé Épésa ke teriu ehwehne.

¹ Áporo Kórína marákórápéq míotaq Poraga sáwéhrapeq kótaikéna Épésa suwahpeq tuwara táhmaro Sísá tagariáh ké míówe.

² Míówana Poraga sensabé, Itega Sísansabé aiq pútare atárotaq Manikáne Awanka itene irupipeq aiq tutairo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Ahqáho. Manikáne Awa éhweh íre írátáune uwana

³ Poraga sensabé, Aneq waní meroo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Sóniga wání meriátáinserah mó kegá mina tahnsa wání meraune uwe.

⁴ Uwana Poraga sensabé, Sene ahbabáq sansa sutonsabé Sóniga wání meriátáire. Meriena mahraréna, Inehé sína anínsabé aiq pútare atáho. Wenáwíq Sísae uraire úwe. Sóniga irarú ehweh Poraga teriuwe.

⁵ Teriuwara írówana itene Wahnah Sísá áwírue wání náriuwe.

⁶ Poraga sensinetaba wene ayahnkaratáté táhtorotaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tuwara sega kambare ehwéh iraréra Manikáne Awanka iwíáh arito ehweh iraruwe.

⁷ Mirau kewé airápété téhranitée.

⁸ Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh págegeue teriuwe. Teriuwara Asiu kegá wene ehwehnsabé áhtetaq kasenéra iwíáhuwe. Iwíáhuwana apahtárot íótáq miráúwara

⁹ táhmaro író kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atera saiyóuwe.

Saiyóera momiwíurabeq Sísane sánsánsabé íre kaweq ehwéh atówana Poraga se suena Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqúmena pokúwe. Sigarurapéqte wáhnáh ání wenáwíq Tíránásae. Poraga Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqúmena Tíránásane sigaru nahpípeq mó wehekáh mó wehekáhnue síwáhnoréna ehwehnuwe.

¹⁰ Poraga téhtaré ópéq mí sigárúrúq síwáhnorúwara moke Esia marákórápéqte Asiu kereq Kárikí kereqka Manikáne ehweh írówe.

Owainawa íre kaqsuahráhu ehwéhne.

¹¹ Manikánka págegeue séhréh atowana Poraga anotah otáq sánsámári miráúwe.

¹² Minayabe mó kegá Poraga táhtoro ambántámári meyówe. Mí ambántámári awahre kebá móríúwara sene suwahre kaweragúwara owainawamarínka se suera pokuwe.

¹³ Táhmaro Asiu ahgorá kéwé nahnsa suwahpeqtaq kégaeyaq tuegaeyaréu animári méra owainawa kaqsuq kaqsurowe. Mí kegá itene Wahnah Sísá áwírue owainawamarí kaqsuanéhe iwíáhéra Poraga kaqsuonserah itega moq kaqsuanéhe iwíáhuwe. Minayabe sega mahraréra, Owainawano, Poraga teri terini aní, Sísá áwírue wehukení auwe pokúno teawune uwe.

¹⁴ Abapete téhtaré Asiu animárinka owainawamarínsabé mina tahnsa éhwénuwe.

Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ání wenáwíq Síkéba sibowá míowe. Wene anahwarégha mó wehekáh mí ehwéhnuwana

¹⁵ owainawanka sensabé, Sísá aiq tagarióge. Pora moq aiq tagarióge. Itewe inseréhbo úwe.

¹⁶ Úwana owainawa wene arupipeq mío anínka seba ahkuagéna sene korósi moke subansuena subiqmaq subiqmarúwara korahq tabagu tabagúwara se pehrákora méra nahupeq suera máhpeq pehbeheráhnue pokuwe.

¹⁷ Asiu kereq Kárikí kereq peh moke Épésa suwahpeqte kéreqka mí ehwéh irera áhtenuwe. Minayabe mí kegá itene Wahnah Sísá áwíq pankerera iwíáh iwíáh atowe.

¹⁸ Mí tanáhráq áhnte Sísá tagariáh kegá sure sene ahbabáq sansa pahsuqme teriúwe.

¹⁹ Ahgora tagarió kega sene ahbabáq pukúwári mewera ómi wehukega tagariótaq ira pariówe. Segá mí irá parió pukúwári árahue kehramo éra sáhnsháhuwe. Sáhnshahera, Peh íregáritaq 50 táhúséni (50,000) moné tahnsa pukúwári ira parione iwíáhuwe.

²⁰ Púku ira parearónsabe Manikáne ehwehka áhnte kene sirupipeq pówara sega págege animári úkéra wene ehweh mitaq teri mahtaq terinuwana mí ehwéhnka abae agúwe.

Épésa kegá Pora ehweho ehwéhne.

²¹ Anehe Poraga iwíáhéna, Máserónia marákórápéqkákáq Ákáia marákórápéqkákáq pokinie. Mibeq Sísá tagariáh ké koragéna sótaikue Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mibeq Sísá tagariáh ké koragéna sótaikue Aroma suwahpeq pokinie iwíáhuwe.

²² We kéroya anité Tímótireq Érásátireq míóye. Poraga mí anité Máserónia marákórápéq eqmaq suena we Esia marákórápéq pehgáriq tanáhráq míowe.

²³ Mi tanáhráq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kegá áhnte abíáhnánéra ehwehuwe.

²⁴ Wehukení wenáwíq Témítíúsie. Wene arambehriwe káhpah tahnsa náneqtaté pehgáriq pikísah tahnsá náneq mira aruqaruruwe. Mi ke suwahpeqte kéné péhepehe maniká wenáwíq Átémísie. Témítíúsireq mó kereqka Átémísine pikísah tahnsá náneq miraera paiqme áhnte moné meyówe.

²⁵ Témítíúsiga moke mi arábéhrí mirau ke momiwí aritowe. Wega sensabé, Itega maniká tahnsa náneq miraonsabé áhnte moné meweúne.

²⁶ Itega Porane sansá aiq tagarawéq wene ehweh aiq írátíáhwe. Wehukega mirao naneq íre aiq pútaq Manikáne tei teinire. Minayabe áhnte kegá itega mirao naneqsabé anetaníbo íwíáhowe. Íre peh morá Épésa suwahpeqte kegá áhnte Esia marákórápéqté kereqka moq mira íwíáhuwe.

²⁷ Minayabe anotah íre kawerire. Itene arambehri íre kaweragíneho. Mó kegá itene maniká Átémísine nahnsabe, Peh abehq náneq nahne íwíáhiyeho. Esia marákórápéqté kereq mah kehiná kéhínánseqka amahnága Átémísinsabé, Ano iní miáhne éra íwíáh íwíáh atáhwe. Poraga wene ehweh síwáhnorinsabé mó kegá Átémísinsabé íre íwíáh íwíáh atera peh anetaníbo íwíáhiyeho úwe.

²⁸ Úwara moke arambehriu kega mi ehwéh írótaq anotah abíáhnánéra ehwehnabauwe. Ehwehnabaéra, Átémísiwe Épésa suwahpeqte kéné maniká anotah iníne uwe.

²⁹ Minayabe mi kegá anotahtaq ehwehnéra keyéuwe. Téhraníte Másérónía marákórápéqté ánité sensiwíq Káíúsireq Árisátákire. Poraga ahpeq nogutaq sega we kéroye. Keyéu kegá mi anité táhtoqme koti matábúrápéq abariuera mórítowe.

³⁰ Poraga, Íné wehuke momiwíorabeq pokinie úwara Sísá tagariáh kegá ahqáho atówe.

³¹ Táhmaro Esia marákórápéqté wáhnáh kegá Porane iyahnabo anímári miówe. Segá mó anínsabé, Pora ehweh koreawo. Mahraue koreawe, Wehuke momiwíorabeq pokínehboq mitaq miáhno ato éra eqmarówana koreawuwe.

³² Momiwíurabeqte kegá áhnte ehwéhnera íre peh morá íwíáhuwe. Mó kegá mó ehwéhnuwara mó kegá mó ehwéhnuwe. Áhnte kegá íwíáhéra, Aneqsabé momiwíuno uwe.

³³ Wehukení wenáwíq Árékásántae. Asiu kegá we pagunera, Irigue ehweh terio uwana wega ehwéh teriníeéna ayahnka saiqnówe.

³⁴ Saiqnówara sega we tagéra, We Asiu aní míre éra ehwehnabauwe. Segá íre wahto tanáhráq téhtaré áhwáh moráráq ehwehnuwe mahraréra, Átémísi ite Épésa suwahpeqte kéné maniká anotah iní míre uwe.

³⁵ Mibeqté kúsíkúsiqká momiwíurabeqte keyábé ehweh saiqnaruwe. Saiqnaritena sensabé, Épésa suwahpeqte wého, áraho? Írátíáthro. Itene anotah maniká Átémísie. Itewe Épésa suwahpeqte kegá wensabé íwíáh íwíáh atona nahtápéq wahnah wahnahnúne. Wene íópeqté ébáh tahnsa pikísah wahnah wahnahnúne. Minayabe ómi kehínánká aiq tagariáh míno.

³⁶ Mó kegá péhenóne íre irarerahowe. Minayabe ahbabáriyehboq tabasiwe miáthro.

³⁷ Itega abariue mórítáh ánitégá Átémísiwe íre ahbabáratehye. Segá wensabé íre abehq éhwéh atehye.

³⁸ Témítíúsireq wene arambehrio kereqka ehweh kahnarq sega koti orabeq koreri-uwara mitaq kamahni kegá ehweh aritagéhe.

³⁹ Itega mó ehwéh kahnarq wahba kegá koti orabeq koreriéro. Segá íwíáhue teigéhe.

⁴⁰ Anotah wahnáh kegá itensabé, Ibora aneqsabé tobého kasenirataq itega aneq ehwéh terianéhnkono? Írakaumo. Ite ehweh íre kéhre.

⁴¹ Minayabe pehwehrue pokéwáthro éna kúsíkúsiqka se kaqsuowe.

20

Poraga Másérónía marákórápéq pokú ehwehne.

¹ Momiwíurabeqte éhwéh parabagútaq Poraga Sísá tagariáh ké síáhrabéna, Ínéba sero úwara suwe. Suwana sirupipeq kaweq íwíáh aritaníeéna Poraga ehweh teriuwe. Teriena mehweh aritena mitaq suena Másérónía marákórápéq pokúwe.

² Poraga Másérónía marákórápéq pokue mó mapéq mó mapérué Sísá tagariáh kegá págegeue kéranéhe íwíáhigeheéna ehweh teriuwe. Teriena Másérónía marákórápéq suena Kárikí marákórápéq pokúwe.

³ Kárikí marákórápéq kiena apahtáro íó mitaq ména sípi kéwewena Síria marákórápéq pokinaútaq Asiu kegá, Pora suboneheqmúne uwe. Uwana Poraga mó íwíáhéna, Másérónía marákórápéq kouwekinie úwe.

⁴ Máserónia marákórápéq kouwekinie úwara mó kegá, Are k éranéhe íwiáhuwe. Pírú sine ahninkáwá P éria suwahpeqte áninéna wenáwíq Sópátae. Tésárónáika suwahpeqte ánit é sensiwíq Árisátákireq Sékúntareq míóye. Tébi suwahpeqte áni wenáwíq Káiúsi miéhre. Esia marákórápéqte ánit é sensiwíq Tíkíkúsireq Tárópímareq míóye. Moke mi kereq Tímótireqka

⁵ Tóása suwahpeq pokie mitaq itensabé iwénunuwe.

⁶ Íre muoráhi paréti né tanahráq parabagútaq íné Árukareq Porareqka Pírípái suwahpeq sueta sípi kéweweta pokowaye. Itaréitaréráq sípiipéq méta moberíáhtáq Tóása suwahpeq iwénunu kebá sewaye. Seba séta abapete téhtaréráq mitaq miahwaye.

Pukú mahbí oga úkú ehwehne.

⁷ Mó wiki ebeqte wéhékáh itega táhuthuq keqme moráráq naneheéq momiwíue miahwane. Mi tanáhráq Poraga ehweh teriuwe. Ahbiah pokinie íwiáhéna inokáhnabubu weheh íre parabarusa peh irarúwe.

⁸ Abobóráhpeqte náhúpéq momiwíue miahwanana áhnte aráhmúgá mitaq téhrówe.

⁹ Peh morá máhbi wenáwíq Íyútíkai. Wega abobóráhpeqte náh áwáhnkúráq tútuwe míowe. Poraga íre wahto ehwéh teriu púana mi mahbí sugekúwe. Sugekú púana máhpeq inahnsu-uwara tueyokue tagowe. Tagéra tuiriátómé putiowe.

¹⁰ Putiowana Poraga moq tueyokue tagéna tutaebewe mi mahbí saiqnawe káhkoue míoye. Poraga míó keyabé, Íre ibisahro. We amahnága oga miéhre úwe.

¹¹ Poraga tuekue kiutaq itega táhuthuq keqme moráráq nahwane. Poraga áhnte mó ehwéh teriena tuekutaq ahbiahpeq mitaq suena pokúwe.

¹² Oga úkú mahbiné awahrahga we meqmera awaho ani míó púara sirupipeq eyoyóéra sene nahtapeq pokie.

Poraga Tóása suwahpeq suena Mirétúsi suwahpeq pokú ehwehne.

¹³ Poraga pokinaútaq itensabé, Ásósá suwahpeq iwénuninauge éna iuwena ahtapeq pokúwe. Pokúwaq itega sípi kéweweq Ásósá suwahpeq Pora sípiipéq koweraneheéq pokowane.

¹⁴ Itega Ásósá suwahpeq Porareq piehgiowánaraq sípi kéweweq Mítírini suwahpeq pokowane.

¹⁵ Itega mitaq sueq sípi kéweweq mó wehekáh Kíósá suwahpeq marakó kowaq kótaikowane. Mó wehekáh Sámósá suwahpeq sewane. Mitaq sueq mó wehekáh Mírétúsi suwahpeq sewane.

¹⁶ Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwíq Péntikósie. Poraga íwiáhéna, Péntikósi tanahráq íné Sarúsarama suwahpeq méyabe nuwahbehre. Minayabe amahnága Esia marákórápéq suena sípi kéwewena apubúue Sarúsarama suwahpeq pokinieéna Épésá suwahpeq íre kowíanauge. Peh kótaikinie íwiáhúwe.

Épésá suwahpeqte kéyábé iroro arito ehwehne.

¹⁷ Poraga Mírétúsi suwahpeq míotaq Épésá suwahpeq Sísá tagariáh ábóawáh wéh kiweri-rankeheéna eqmarowe.

¹⁸ Épésá suwahpeqte Sísá tagariáh ábóawáh wéhwe Poraba sutaq wega sensabé mahraréna, Íné Esia marákórápéq téh surautaqqákákáq amahnágaákákáq itereq mía míaugaq néne sánsá tagariáhwe.

¹⁹ Anotah aní méyabe nuwahriarairana peh Manikáne arambehriéyabe nuwahbarairana mira aruqaruruge. Ite tagariáhmé Asiu kegá áhntetaq moraénue níwioqnarutowana áhnte tanáhráq íbisarauge.

²⁰ Wehuke momiwíurotaqqákákáq mó natáq mó natáruwe ite séhréhorahi ehwéh pahsuqme tei teinurauge.

²¹ Asiu kereq Kárikí kereqsabé, Itene ahbabáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Itene Wahnah Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáhro tei teinuraugaq tagariáhwe úwe.

²² Poraga mó mahraréna, Manikáne Awanka pokúno aintaránsabé íné amahnága Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mitaq sega nubiú suaneherabowamo. Árahoneherabowapómo. Íné íre tagarióge.

²³ Peh morá íné niahtebome Sarúsarama suwahpeqte kégá níwioqnéra karábúsiipéq móintagéhe. Mó mapéq mó mapéruwe séyéuraútaq Manikáne Awanka mó ke íwiáh aritowara mira éhwéh teni teninowe.

²⁴ Segá nubiú súéhansabé íre áhreuge. Minayabe anetanibo. Itene Wahnah Sísá Karáhéga teniátái arámbéhrí parabarueyabe nuwahbehre. Manikánka ite séhréh aitena kaweraitéh éhwéh teri terinéyabe nuwahbehre úwe.

²⁵ Poraga mó mahraréna, Manikánka wahnahni ehwéh ite miáhrabeq tei teinuraage. Íné tagariómé amahnága pokonaraq mókake íné mó íre tagagehe.

²⁶ Iborá pahsuqme teiníboq írátíáthro. Iraipéq pokira kegá ínénsabe íre abiahnsa ain-tahráhowe.

²⁷ Íné íre túbáh agia Manikáne sánsá moke pahsuqme íwáhnorurau puara íre abiahnsa aintahráhowe.

²⁸ Manikáne Awanka ite omaq itena, Wahnahnúno aítaráire. Wahnahnúno aítarái puag sipisípiq wahnáhnká wene kamarí wahnahninserah itega moke Sísá tagariáh ké moq kawerue wahnahnarítáthro. Kawerue wahnahnariteq Sísaga mi kené ahbabáqsabe wene korahqtaté paigmataire íwíáthro.

²⁹ Sísane sánsá íre tábúsoqme miraéra peh mó sánsá miraigeheéra íné pokona tanáhráq mó kegá séra péhe éhwéh íwáhnorigehe. Úrinsi iánká sipisípiq subínserah sega ite morábí méra íre kaweritagéhe.

³⁰ Sísá tagariáh kégá wehukene sánsá miraigeheéra ite miáhrabeqte kégá moq péhe éhwéh íwáhnorigehe.

³¹ Minayabe íwéh panatágínaq uqmatíáthro. Apahtáro ópéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq itensabé nirutaboíréna kawerue íwáhno aruqaruruge. Minayabe iahrreraq matíáthro úwe.

³² Poraga mó mahraréna, Manikánka séhréh aitéh éhwéh anotah pagégé éhwéhne. Mí ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq miárahowe. Mí ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq méq oga mía míaira kereq moráráq míagehe. Minayabe Manikáne ehweh kawerue ireq wene sánsá míraoro.

³³ Iteba míarau tanáhráq mó aniné korósiakákáq móneakáqsábé íre nirutaboíruraage.

³⁴ Ínéreq séhréh aintáh kéreq táhutahuroneheéna ínénéga arambehriuraage. Minayabe tagariáhwe.

³⁵ Itega mareqmarero ke séhréh aritaneheéq kawerue arambehrioro. Ínéga aiq mira aruqaruruserah arambehrioro. Itene Wahnah Sísaga mahraréna,

Mó anínká are náwí tánáhráq are iwíáh íwíáhóne. Arega mó aní náwena tanáhráq anotah iwíáh íwíáhóne

uraira. Mí ehwéhnsábé iahrreraq matíáthro úwe.

³⁶ Poraga mí ehwéh aiq teriutaq wereq abowah wehreqka sirehunseraráq méra púreruwe.

³⁷ Púreq ehwéh parabagútaq sega Pora káhkoue mehwehéra íbisowe.

³⁸ Poraga, Mókake íné mó íre tagagehe únsabe sirutaboírera íbiséra we sípiipéq meqmera móauwera kowekuwe.

21

Porareh Sarúsarama suwahpeq poku ehwéhne.

¹ Itega Épésá suwahpeqte ábóawáh wéh sueq sípi kéweweq obariqme kure Kósa marákórápéq pokowane. Mó wehekáh itega Árórésa marákórápéq kéq mitaq sueq Pátára suwahpeq pokowane.

² Mitaq séq Pónísia marákórápéq pokína sipí kabarue tagéq mí sipí kéweweq pokowane.

³ Sáipára marákórápéq ábóraq kowanaraq tagéq marakó ayehrápéq kótaikowane. Kótaikéq Síría marákórápéq tagéq Táíya suwahpeq korahowane. Mó kegá sípiipéqte ménsáméhnásá mewe marakóipeq sáharótaq

⁴ itega Táíya suwahpeqte Sísá tagariáh kébá kowíahwane. Kowéq abapete téhtaré wéhékáh seba kowíahwane. Seba míahwanaraq Manikáne Awanka se iwíáh aritowara sega Pora teawera, Wehukega are subiq súéhboq Sarúsarama suwahpeq pokineho uwe.

⁵ Mí tanáhráq parabagútaq itega pokonehe íwíáhéq kaegaeowanarabeq suahwáne. Suahwánaraq moke mibeqté kéreq sene káironanínseqka meiqmera ahnansahrapeq méíúwówe.

⁶ Itega arahwéraq irehunseraráq méq púreréq iriwe mehwehowane. Mehweh ariteq sípiipéq kiasagowanara tagéra sene nahtapeq seuwekuwe.

Ágábúsaga Sésaría suwahpeq Pora ehweh teawuwe.

⁷ Itega Táíya suwahpeq sueq sípi kéweweq pokue Tórémési suwahpeq pokowane. Mibeqté Sísá tagariáh kéreq mehwehéq peh morá wéhékáh seba kowíahwane.

⁸ Mó wehekáh itega mitaq sueq Sésaría suwahpeq pokowane. Mitaq Pírípine nahtapeq kaegaeowane. Eqmaro kega abapete téhtaré wéhúké omaq sitótaq Pírípi omaq atówe.* Pírípi Sísá ehweh teri terinu aní míowe.

* 21:8: Pírípinsabé éhwéhmé Eqmaro 6.1-5, 8.5-6, 26, 40 tagáhno.

⁹ Wene ayahunkawaréh itaréitaré itaq ahrárigáú míówe. Manikáne Awanka iwíáh aritowara se wene ehweh iraru ahrárigáú míówe.

¹⁰ Itega Sésaría suwahpeq kaegaeowanaraq táhmaro wehekáh parabagútaq wehukení wenáwiq Ágábúsaga Súría marákórápéqté tuwe. Manikáne Awanka iwíáh atowana wega wene ehweh irarerahúwe.

¹¹ Wega iteba séna Porane áréti pugeqme mewena minarate wewene aigará ayahnkara táhru táhruúwe. Táhru táhruéna mahraréna, Ínéga táhru táhruunserah Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá mah aretí abo moq táhru táhruigehe. Táhru táhruera nahnso kebá móatagéhe. Mah ehwéhémé Manikáne Awanka aiq irarire úwe.

¹² Mi ehwéh irahwánaraq itereq mitaq míó kereqka Poransabé, Sarúsarama suwahpeq íre pokúno éq saiqnahwane.

¹³ Saiqnahwanana Poraga itensabé, Nirupipeq umehínehboq aneqsabé saiqnéq ibisaho? Karábúsiyabé íre áhreuge. Itene Wahnah Sísane arambehri miraunsabé Sarúsarama suwahpeq nubiq suaneherabowapómo. Anetaníbo úwe.

¹⁴ Anetaníbo úwaq wega itene ehweh íre ironsabe túbáh agéq, Maniká awabeh sansá mirainkehe ewane.

Poraga Sarúsarama suwahpeq pokú ehwehne.

¹⁵ Mi tanáhráq parabagúwaq ménsámehnsá sokahueq Sarúsarama suwahpeq pokowane.

¹⁶ Sésaría suwahpeqte Sísá tagariáh ké táhmaro kegá ite kie irówe. Wehukení wenáwiq Násónie. We Sáipára marákórápéqté áninéna íre wahto tanáhráq Sísá tagariowe. Kie iró kega Násónine nahtapeq kaigeheéra móítówe.

¹⁷ Itega Sarúsarama suwahpeq kowanaraq mibeqté Sísá tagariáh kéga sirupipeq eyoyóéra mehweh aítówe.

¹⁸ Mó wehekáh Porareq itereqka Sémisiba pokowanara ómi Sísá tagariáh ábóawáh wéh míówe.

¹⁹ Poraga sereq mehwehéna Sísá éhweh nahnso ke moke teriunsabe Manikánka miráú arámbéhri sáhnshawe teriuwe.

Aboawah wehwárinká Poransabé, Manikánsabe iwíáh iwíáho nahtápéq pokúno ato ehwehne.

²⁰ Poraga miráú arámbéhri sáhnshawe teriuwara aboawah wehgá írotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atera we anotah aní míre iwíáhuwe. Segá Poransabé, Iteribáq móne. Áhnte, peh íregáritaq Asiu kegá Sísansabé aiq pútare atáhe. Segá Mósísiga sehgióro ú ehwehnsabé iwíáh iwíáh atáhe.

²¹ Wene ehweh iwíáh iwíáh atáhwara arega miraurona sansámé mó kegá se péhepehe ehwéh teriátowara aiq írátówe.

Mi pehe éhwéh mahraréra, Arega nahnso ke miáhrabeqte Asiu keyábé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnsabé anetaníbo. Itene aniné áú amurúráhro ú sansánkákák mó Asiu kené sánsánkákák íre miraoro teri terinire ewe.

²² Itega tagarionawe arega aiq sire u ehwéh Asiu kegá iraneherawoe. Minayabe amahnága aneronehkonono?

²³ Aneronehkonono éra sega mó mahraréra, Asiu kega túbáh agigehboq itega teawéna ehwéh miraúno. Mahbeqté itaréitaré wéhúkégá Manikánsabe, Itene omasa éhwéh miraoneheqmúne teawéwe.

²⁴ Arereq mósosugéhboq mi animári meriqme Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq mórito. Titironeherau ka paiqmaro. Anehe sene siyahra káúqsuagéhe. Mirairataq ómi kegá tagarianeheéra Mósísiga sehgióro ú ehweh anteruahnayabé íre aiq pútare atagéhe. Peh Mósísine ehweh kawerue sehgióne iwíáhigehe uwe.

²⁵ Sísá tagariáh ábóawáh wehgá mó mahraréra, Sísansabé aiq pútare atáh náhnsó ké páhsi iwíáhue sehiranue siátóne. Mi pahsiáh mahraréna, Péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáhoneheéra titirirataq náira naneq íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukeníká awio párkí náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro ire.

Peh miraue iwíáhue sehiranue teriátúne uwe.

²⁶ Uwana Poraga kowe éna omasa éhwéh miraoneheqmúne u animári móritowe. Mó wehekáh wereq sereqka sosúo sansa áhwáréra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekuwe. Sosúo sansa parabagína tanáhráq mibeq mahbeq aritáh ké terieneheéra kibekuwe. Teriera, Mi tanáhráq parabagínaraq itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq titironehe uwe.

Asiu kegá Pora saiqnarúo ehwehne.

²⁷ Sosúo sansamé abapete téhtaré wéhékáh parabaginaútaq Esia marákórápéqté Asiu kegá Pora tagowe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq míowara tagéra abiahnsanuwe. Segá Pora táhtoqme

²⁸ nahtapeq mió kega ehwehnabaéra mahraréra, Ísara keo, séhréh aitáhiro. Mah anínká ómi mah kehíná kéhínánsábé ite Asiu ke íre kawéq ke wóe síwáhnoréna Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúáhiro ue síwáhnorire. Mah nahnsábé anetaníbo ue síwáhnorire. Wega mó ahbabáritéhmé Káríki ke Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq móáritéhre. Móáritéh púana wega mah kawéq náhnsábé íre kaweratéhre uwe.

²⁹ Epésá suwahpeqte áni wenáwíq Tárópímae. Menah Asiu kegá wereq Porareq Sarúsarama suwahpeqte áhtápéq nogúyataq tagowe. Mitaq tagonsabe sega péhe iwíáhéra, Poraga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq nahnsó aní meqme surainsabe órira mire uwe. Meqme móátáráire ume péhe éhwéhne.

³⁰ Minayabe ehwehnabaéra ómiga abiahnsanéra pehbeheráh seyeue sorupera Pora Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéqté táhtoqme abariuera máhpeq márunatera onsawári paigsúówe.

Aroma sontía kegá Pora táhtoró ehwehne.

³¹ Segá Pora suboneherautaq Aroma sontía kéné anotah wahnáhnká ómi Sarúsarama suwahpeqte kegá aiq tobehowe u irowe.

³² Irena wega apubúue sóntía keákáq sene wahnah animárinkákáq meriqmena pehbeheráh túwe. Túwara Pora subu kegá mi ke tagéra túbáh aguwe.

³³ Sóntía kené wahnahnka Poraba tuena táhtoqme téhtaré séniráté táhraráhiro úwe. Táhraráhiro éna, We insebo? Aneq ahbábáriro kasenuwe.

³⁴ Kasenúwara áhnte kegá mió púara ehwehnabaéra mó kegá mó ehwéhnuwara mó kegá mó ehwéhnuwe. Áhnte ehwéhnu puara wega íre kawerue irahráhnúsabe sóntía keyábé, Ite kaegao nahupéq móátáhiro úwe.

³⁵⁻³⁶ Kaegao nahupéq kibekoneherautaq se kéro kega paentáwe kéra ehwehnabaéra, Subiq súáhiro. Subiq súáhiro uwe. Subiq súáhiro unsabe Pora subíyehoéra sóntía kegá we sawiwera nogúwe.

Poraga Asiu ke we éhweh teriu ehwehne.

³⁷ Segá we nahupeq móataneherautaq Poraga Káríki ehwehtáq sóntía kené wahnahnsabé, Ehweh teawinínkono kasenuwe. Kasenúwana mi anínká éhnehéna, Are Káríki ehwéhme aiq írátíahéna,

³⁸ Menah peh morá Ísipi marákórápéqté ánínká kámáhni ke ebehinkeheéna áhnte ke 400 subiq suahráho ke meriqmena uworapeq pokuraire. Íné iwíáhume, Arewe we woné iwíáhuge úwe.

³⁹ Úwana Poraga, Íné Asiu aní múge. Íné Sírísia marákórápéq Tahsa suwahpeqte áni múge. Tahsa suwahpeq áhnte nahnsó ké miáhwe. Íné mahtaq miáh ké ehweh terinie úwe.

⁴⁰ Úwana, Terio únsabe Poraga awahsahniataq méwotate irigéna mió kega ehiansá agigeheéna ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówara túbáh aguwana Poraga Asiu kené ehwehtaq mahraréna,

22

¹ Nánibáqmari móe. Nániboreh wóe. Nánuwahraho, néne ehweh íráhiro. Íné íre ahbabáq anine ue iahtebagehboq néne ehweh íráhiro úwe.

² Wega Asiu kené ehweh irarúwara irera ehiansá aguwe.

Ehiansá aguwana Poraga mahraréna,

³ Íné Asiu aní múge. Náinoga Sírísia marákórápéq Tahsa suwahpeq maqinténa Sarúsarama suwahpeq méintowana mahtaq anonúkowae. Anotah síwáhnori aní Kámáriaga iteriborehne sansá irankeheéna kawerue níwáhnoruraire. Ibora itega Manikáne arambehri mira onserah ínéga moq mira aruqarururaage.

⁴ Menah ínéga Sísansabé aiq pútare atáh ké pukigeheéna síwóqnaraage. Weh ahre táhtoqme táhru táhruena karábúsiipéq móritáruage.

⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq abowah wehreqka minayabe tagéra teeráhowe. Segá Támákása suwahpeqte Asiu ke páhsi sinkeheéra sehíranue níátówe. Íné Támákása suwahpeq pokuraage. Mibeqté Sísá tagariáh ké táhru táhruue Sarúsarama suwahpeq móritanieéna pokuraage. Se kamah arinie iwíáhuraage úwe.

*Poraga íopeqté téhreh naneq tagónsabe teriu ehwehne.
(Eqmaro 9.3-19, 26.12-18)*

⁶ Poraga mó mahraréna, Íné ahtapeq pokue Támákása suwahpeq kinauraage. Kinaurau-gana wéhékáhnabubu íné kuraurabeq apubúue íopeqté anotahta q téhraguraire.

⁷ Téhragurairana marakóipeq márunsurahéna ehweh írátáuge. Mi ehwéhkná mahraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno uraire.

⁸ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraage. Uraugana wega ínénsabe, Íné Sísa Néhsara suwahpeqté aní arega níwíoqnáhna aní múge uraire.

⁹ Íné sénító kegá téhragurai tagéra peh teniátái ehwéh íre írátówe.

¹⁰ Ínéga, Néne Wahnahno, anerininkono kasenuraage. Kasenurau-gana wega ínénsabe, Irigue Támákása suwahpeq pokúno. Mitaq arega moke miraina arámbéhrí teawiníe uraire.

¹¹ Anotah téhrarainsabé íné íre tagahrahuraage. Íre tagahrahurau puara íné sénító kegá niahta q ahmboqmera Támákása suwahpeq móntárówe úwe.

¹² Poraga mó mahraréna, Mibeqté aní wenáwíq Ánáníásie. We Mósísiga sehgióro ú ehweh kawerue írátái aníne. Moke wenawahrah Asiu kegá, Are aiq kaweq aníne íwíáhuwe.

¹³ Ánáníásiga ínéba séna iriwe ména ínénsabe, Sorao, náníbáq móne. Arega tagahrahóne urairana niura apubúue kaweragurairana we tagaraage.

¹⁴ We tagaraugana wega ínénsabe, Itene ígaqnaréhne Manikánka wene sánsá ahtebanke-heéna are omaq atéhre. Wene kaweq ahnínkáwá tagé wene ehweh irankehéna are omaq atéhre.

¹⁵ Arega wene ehweh ómi kehinánsábé terinkéhe. Arega tagé írátóna ehwéh terinkéhe.

¹⁶ Amahnága túbáh aginehboq iriwe mé wání meyo. Arene ahabbáq kaqauwankéhboq Sísansabé áhrabúno uraire úwe.

Manikánka Poransabé, Nahnsó ke néne ehweh korerio ú ehwehne.

¹⁷ Poraga mó mahraréna, Íné Sarúsarama suwahpeq seuwekuraage. Mibeqté Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq púrerurautaq néniwanka

¹⁸ Sísa tagaraage. Tagaraugana wega ínénsabe, Mahtaqté kegá arene ehweh íre aiq pútare atéhra puah Sarúsarama suwahpeq apubúue sue móbeq pokúno uraire.

¹⁹ Urairana ínéga wensabé, Néne Wahnahno, Asiu kené momiwí nahmáritápéq arensabé aiq pútare atáro ke subiqme karábúsiipéq sítaráuge. Minayabe mahtaqté kegá tagaríáhwe.

²⁰ Sítibéni arene ehweh teriátái animé Asiu kegá ebahnsatate subitótáq ínéga wahtotaq iriwe ména we pukime aiq kawerire éna subitó kené káhq ambántámáritáq wahnahnuraage teawátáuge.

²¹ Teawátáugana wega ínénsabe, Nahnsó suwahpeq íre wahto marákórápéq eqmaraníe. Arega nahnsó ke néne ehweh korerinkéhboq pokúno teniátáire úwe.

Aroma wahnáh ánínká Poransabé kasení ehwehne.

²² Poraga teriu ehwéh sega kawerue írówe. Írówana Poraga nahnsó keyábé irarútaq sega ehwehnabaéra mahraréra, We oga miéhmé anotah íre kawerire. Subiq súáhro uwe.

²³ Porane ehweh íre suwahbó púara sega ehwehnabaéra sene ambantamarí ugurue tuperúpeéra tanahuqkakaq mewe tuperúpeuwe.

²⁴ Sega mirauwana sóntía kené wahnahnka, Mi aní nahupeq móátáhro úwe. Móátáhro éna, Asiu kegá aneqsabé abiahnsanéra áhnte ehwéhnoo íwíáhúwe. Iwíáhéna, Teninkéhboq mah aní áréti sahtáté subóro aritowe.

²⁵ Sega we subiqmaraneheéra wene aiayah táhru táhruuwana Poraga weba wahtotaq iriwe mío wahnáh ánínsabé, Íné Aroma aní múge. Aneqsabé ehweh íre aintasa pehipi nuboneheo? Mi sánsá aiq mírao sánsánoo úwe.

²⁶ Úwana kíápéténiga irotaq anotah wahnáh ánípá pokue wensabé, Itega suboneheú aní Aroma aní miéhnsabé anerinibo úwe.

²⁷ Úwana wega Poraba séna wensabé, Are Aroma anípo? Tenio úwana, Kowe úwe.

²⁸ Kowe úwana anotah wahnáh ánínká wensabé, Íné áhnte moné paiqmataunsabé Aroma aní úkuraage úwe. Úwana Poraga wensabé, Náinoga maqintotaq Aroma aní maqintowe úwe.

²⁹ Úwara Pora suboneherau kegá irera apubúue auwera peh tagowe. Anotah wahnáh ánínká iwíáhéna, Mah aní Aroma aní miéhrana táhru táhruéwómé íre kaweruge. Íre kaweruge éna wega moq áhreúwe.

Poraga momiwíurío ke teriu ehwehne.

³⁰ Áhreéna arupipeq iwíáhéna, Asiu kegá aneqsabéboq we ehweh atáhwe. Iraníe iwíáhéna mó wehekáh wega, Pora táhrraró nahgáq pugeq áuwáhro aritena, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq mó kaunsírí kéreqsabé, Momiwíoro aritowe. Momiwíoro aritena, Pora meqme momiwíurabeq móátáhro aritowe.

23

¹ Poraga kaunsíri ke ebitáwéna mahraréna, Nánuwahraho, Manikánka nirupipeq tagariéhre. Menahnkákákq amahnágaákákq kaweqtaq mia míauge úwe.

² Peh morá wáhnáh aní Ánáníásiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké wahnáhuwe. Wega Poraba iriwe mió keyabé, Wene áwéh suranóro aritowe.

³ Aritowana Poraga wensabé, Awisúitagi wirá áwánká taberábe pentí maráhwara awisúitagi awánká íre tagahrahowe. Mina inserah are kaweq ambántá úbíq miahnawe arene arupipeq peh awisúitagi wirá áwánká tahnsane. Arega íné áwéh suranóro aritahnaga Manikánka are mina tahnsaninkehe. Arega mitaq tútuue Mósísiga sehgióro ú ehweh iwíáhé ehweh aintahne. Minayabe aneqsabé níwéh suranóro aritahno? Miraónaga Mósísine ehweh aiq anteruahne úwe.

⁴ Úwara Poraba iriwe mió kega wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aítáh kéné wahnahnsabé aneqsabé ehweh atahno uwe.

⁵ Úwana Poraga wensabé, Manikáne ehweh nka mahraréna,

Itene wahnahnsabé abehq éhwéh atéhneho ire.

(Kisim Bek 22.28)

We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aítáh kéné wahnah tagariótákq tahirímé mi éhwéh íre iraru irino úwe.

⁶ Kaunsíri kewé mó akáhtákq Sáyúsi ke miówara mó akáhtákq Péhrasi ke miówe. Minayabe Poraga se tagéna iwíáhuwe momiwiuriórabeqte kéyábé anotahtaq mahraréna, Nánuwahraho, íné Péhrasi aní múge. Nániboreh Péhrasi kené sánsá mirau ke miówe. Manikáne omasa éhwéhnsábé aiq pútare atena wega mókake pusa ké oganúq sitankéhe iraruraunsabé ehweh aintáhwe úwe.

⁷ Péhrasi kegá mó iwíáhuwara Sáyúsi kegá mó iwíáhuwe. Íre morá iwíáhunsabé seye ehwehuwe.

⁸ Péhrasi kegá iwíáhéra, Mókake Manikánka pusa ké oganúq sitankéhe. Segá íopeqté kéreq Maniká míéhrebeqte kéreqsabé aiq pútaq míáhwe iwíáhuwe. Sáyúsi kegá minayabe íre aiq pútare aritówe. Segá iwíáhéra, Manikánka pusa ké íre oganúq sitanawire iwíáhuwe. Minayabe se mó iwíáh mó iwíáhu puara seye ehwehuwe.

⁹ Anotah ehwehutaq táhmaro Péhrasi sánsá síwáhnoro kegá iriwe méra mahraréra, Itega iwíáhúnawe mah animé íre ahbabáq anine. Íopeqté ké, Maniká míéhrebeqte kegá ehweh teawátówapómo. Itewe íre tagariahrahúne uwe.

¹⁰ Unsabe seye áhnte éhwéhnaunsabe sóntía kené wahnahnka, Asiu kegá Pora abariwe subiyeho iwíáhéna, Sóntía keyabé, Mi aní tutáhtoqme sabiwe meqmeq itega kaegaeorabeq móátáhro aritowe.

¹¹ Mó penórábéq Sísaga Poraba sebatawe ména wensabé, Íre áhreuño. Íné éhweh arega Sarúsarama suwahpeq teriátónanserah mókake Aroma suwahpeq moq terinkéhe úwe.

Asiu kegá, Pora subiq suaneheqmúne u éhwéhne.

¹² Mó wehekáh Asiu kegá sío síoéra moráénéra, Manikánka tagariéhre. Wáninkakaq táhutahuqkákq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe uwe.

¹³ Áhnte weh 40 wehgá miraue sío síoéra moráénue iwíáhuwe.

¹⁴ Segá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqpa pokue wensabé teriera, Manikánka tagariéhre. Itega wáninkakaq táhutahuqkákq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe.

¹⁵ Minayabe itereq mó kaunsíri kéreqka sóntía kené wahnahnsabé péhe éhwéh mahrarero. Mahraréq, Itega Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súnó ero. Itega ahtapeq wahnahnurawéq wega sinaraq suboneheqmúne uwe.

¹⁶ Úwana Porane anahnówáné ahninkáwágá mina mehwaró ehweh irowe. Irena sóntía kegá kaegaeurabeq kibekue Pora teawuwe.

¹⁷ Teawuwana Poraga kíápéténinsabé áhrabéna mahraréna, Mah mahbigá arene wahnah aní ehweh teawinkéhboq meqme móato úwe.

¹⁸ Úwana wega meqména anotah wahnáhpá móatena wensabé mahraréna, Mah mahbigá ehweh teawinkehéna meqména suge. Karábúsiipéqté aní wenáwíq Poraga níáhrabue we meqme areba móato teníre úwe.

¹⁹ Úwana anotah wahnáh anínká mahbine ayahtaq panantáwe meqména kopípéq mógasenúwe. Kasenéna, Aneq éhwéh teniníbo úwana

²⁰ mahbiga wensabé, Asiu kegá moráénéwáhwe. Segá arensabé, Ahbiah Porawe kaunsíri kebá meqme súnó teawigéhe. Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súnó teawigéhe.

²¹ Minayabe aiq pútare aritéhnehboq 40 kegá mehwatíáhwe. Sega aiq mahraréra, Manikánka tagariéhre. Itega wáninkakáq táhutahuqkákáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe ewe. Sega amahnága sokah sokahue miáhwe. Peh arene ehwehnsabé áwénunowe úwe.

²² Úwana anotah wahnáhnká mi mahbíyábé, Arega tenienawe mó ke teríneho. Pehwehrue pokéwahnó éna eqmaq auwowe.

Pora kámáhni wahnáh ání wenáwíq Péríkiba móato u ehwehne.

²³ Eqmaq auwena téhtaré kíápéténi siáhrabúwe. Siáhrabéna sensabé, Inokáhpeq wehuke sugé tanahráq Pora Sésaría suwahpeq meqmeta móátáhtaó. Áhnte sontiá ké 200 sontiá kéreq 70 oségá káhkókóawíáh sóntiá kéreq mó áhnte 200 sehsabekara matiáh sóntiá kéreq sokah sokah aritáhtaó.

²⁴ Pora moq óseraq tútuue miáhnaraq anotah wahnáh ání Péríkiba kawerue meqmeta móátáhtaó úwe.

²⁵ Móátáhtaó éna Péríkine páhsi sehiranue mahraréna,

²⁶ Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh ání móne. Íné Káróríusa uge. Mó niwíqmé Árisiásá uge. Néne páhsi sáhnshahwe tagáhno.

²⁷ Asiu kegá mah aní táhtoqme subitótaq we Aroma aníne urairana írátáuge. Írátáútaq ínéreq sóntia kereqka pehbeheráh tueq tumetáune.*

²⁸ Wega aneq ahabábirapómo éna iraníeéna sene kaunsíri kebá móátáráuge.

²⁹ Sega seyene sánsánsabé ehweh atówana wega íre anotah ahabábirare. Mi ahabábáqmé íre suboráhi ahabábáq míre. Íre karábúsiipéq móatahráhi ahabábáq míre.

³⁰ Asiu kegá mah aní suboneheqmúne uro irena apubúne areba eqmaq áúwóge. Wensabé ehweh atáh keyábé areba pokue mi ehwéh koreawéro atóge úwe. Páhsiipéqté éhwéhnká aiq irarúwe.

³¹ Sene wahnahnka teriunserah sóntia kegá Pora meqmera inokáhpeq Ántípáti suwahpeq móátówe.

³² Mó wehekáh óseakáq kegá Pora meqmera Sésaría suwahpeq pokuwe. Pokuwara mó sontiá kegá sene nahtapec tuekuwe.

³³ Tuekuwara óseakáq sóntiá kegá pokue Sésaría suwahpeq kéra anotah wahnáh ání Péríkiba Pora móatera páhsiakáq móátówe.

³⁴ Móátówana wega páhsi sáhnshahena Poransabé, Are ehqte ánípo kasenúwana, Íné Sírísia marákórápéqté ání múge úwe.

³⁵ Úwana, Arensabé ehweh atéhra ke túirataq arene ehweh iraníe úwe. Wega sóntia keyábé, Érótime anotah nahtápéq ateq mitaq wahnahnoro aritowe.

24

Asiu kegá Pora ehweh ató ehwehne.

¹ Manikáne ehweh míbeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Ánáníásie. Moberiáh wéhékáh parabagútaq wereq táhmaro Asiu kené abowah wehreqka peh morá págegeue ehweh aritahráhi aní wenáwíq Tétúra meqmera túwe. Sega Aroma kené anotah kámáhni ání Péríki Pora éhweh teawanehe úwe.

² Péríkiga, Pora meqmeq sero úwara meqmera móátówe. Móátówana Tétúraga mahraréna, Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh ání móne. Arega wahnahnónayabé ite Asiu ke pehwehrue mia miorahúne. Arega kawerue iwíáhónawe séhréh aitanie é itene marakó kaweraitahne.

³ Minayabe itega iwíáh iwíáh ateq kaweróne atone úwe.

⁴ Tétúraga mó mahraréna, Áhnte ehwéh íre irarinie. Pehgáriq ehwéh teawiníboq iro.

⁵ Ite iwíáhúnawe mah anímé ahabábáq aruqaruri aníne. Wega mah marakó marákóipéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Asiu keyábé pagu pagunurairara áhnte kegá tobehéra ebehowe. Wega itene sánsá suena Néhsara suwahpeqte ániné sánsá meyáh ké wahnahnire.

⁶ Wahnahnéna wega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq íre kawerina uraitaq itega táhtotiarane. Itene sánsá anterutainsabé ehweh ateq parabaruanehé iwíáhuraune.

⁷ Iwíáhuraunaraq itega Pora ehweh atanéhe uraunaraq sóntia kené wahnah wenáwíq Árisiásarehga tuera ite págegeue iubera Pora meqmera móbeq móátárówe. Árisiásaga itensabé, Pora ehweh atagéhboq anotah aní míhrabeq pokue mitaq ehweh atáhro uraire.

⁸ Moke ehweh atéhra ehwehnsabé wewega teawinkéhboq kaseninanao úwe.

⁹ Úwara moke wereq su Asíú kegá wega irarú ehwéhnsabé kowe atera mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne atówe.

* 23:27: Eqmaro 21.30-33, 22.25-27, 24.7 tagáhno.

Poraga Péríkinsabé we éhweh teawu ehwehne.

¹⁰ Poraga ehwehninkehéna anotah kamáhní ánínká ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówana Poraga wensabé, Itene marakórapeq arega áhnte opéq wahnahnurone. Mina tagariónsábé pahsuqme teawinié.

¹¹ Ínéga Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atanieéna kowíaraugana peh airápété téhtaré wéhékáh parabaguraire. Mó kegá mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne teaw-igéhboq kaseninanao.

¹² Mi ke suwahpeq íné íre ehwehéna mó ke íre pagu pagunurauge. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpeqkákáq Asiu kené momiwí nahtápéqkákáq máhpeqkákáq peh túbáh agurauge.

¹³ Segá ehweh aintáhsabé íre sokigi aintahráhowe.

¹⁴ Pahsuqme teawiniñoq írátiahno. Segá Sísane sánsámé íre suwahbeh puara áwáhnáh sánsáne ewe. Mi sánsámé inéga sehgiúge. Miraunsabé itereq itene igaqnaréhreqne Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge. Mósisine ehwehnkakáq Manikáne ehweh íraru kené ehwehnkakáqsabé aiq pútare aritóge.

¹⁵ Mókake Manikánka moke pusa kéwé kaweq kereq ahababáq kereq iriritankéhe. Ehweh aintáh kéreq inéreqka minayabe iwíáhue áwénunúne.

¹⁶ Íné kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Manikánseq ómi wehukéreqsabé íné íre ahababáritónsábé nirupipeq eyoyóire úwe.

¹⁷ Poraga mó mahraréna, Táhmaro opéq nahnso kené marakórapeq ména nánuwahrahba seuwekurauge. Tabonah Asiu ke móne nárinieéna seuwekéna Manikánsabe iwíáh iwíáhue nawinieéna seuwekurauge.

¹⁸ Ítega sosueq mirauraunaraq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq ite tagarowe. Íre áhnte ke ínéba míarowana pehwehribeq míaraugara

¹⁹ Esia marakórapéqté Asiu kegá tagarowe. Tagarowana inéga ahababáururataq tahiri sega aneqsabé areba íre séra ehweh aintáh iripo?

²⁰ Ínéga kaunsíri ke ehwéh teriátáugara areba suro kegá írátíarowe. Ahababáururataq tahiri sega teawé irino.

²¹ Se momiwíurorabeq peh morá éhwéh iraruraunsabé sega, Íné ahababáururaire iwíáhurowamo. Mi tanáhráq inéga anotah ehwéhne mahraréna, Manikánka pusa ké iriritankéhe. Ínéga mira iwíáhsunsabé ibora itega ehweh aintáhwe urauge úwe.

²² Úwana Péríkiga irena Sísansabé aiq pútare atáh kéné sánsá ahtebonsabé, Pehitare aritowe. Pehitare aritena sensabé, Anotah sántiá kéné wahnah aní Árisiásaga mahtaq tuinaraq itene koti ehwehnsabé iwíáhue teiníe úwe.

²³ Teiníe éna wene kíápéténinsabé, Pora kawerue wahnahnato. Pehwehrue wahnahnúno. Wene iyahnabo animárinká séhréh ataneheéra ménsámehnsánkakaq túirataq íre ahqáho arito úwe.

Pora téhtaré ópéq karábúsiipéq mío ehwéhne.

²⁴ Táhmaro mó wehekáh parabagúwana Péríkiga wene ahre wenáwíq Tárúsira meqmena súwe. Wene ahre Asiu iní míowe. Wega, Pora meqme súno atowana móatowana Poraga Sísansabé aiq pútare ate ehwéh teriúwe.

²⁵ Poraga kaweqtaq méyabewé tabasiwe méyabewé Manikánka mókake ómi kehinánsabé ehweh aritahnayabéwé irarúwe. Irarútaq Péríkiga áhre agéna mahraréna, Pehitare. Amahnága pokúno. Mókake ahwimi íre kahnararaq mó áhrabinie úwe.

²⁶ Péríkiga iwíáhéna, Pugeq auwahnana Poraga móne náninabomo iwíáhuwe. Mira iwíáhsunsabé wega mó wehekáh mó wehekáhnue Pora meqme súno atowana Pora weba súwe. Wereq Porareqka ehwehনারুচরুয়ে.

²⁷ Asiu kegá wensabé kaweróne atageheéna Péríkiga Pora íre pugeq auwowana peh téhtaré ópéq karábúsiipéq míowe. Mi tanáhráq parabagúwana mó anínká Péríkine wahnah árámbehrí meyowe. Mi aní wenáwíqtare Pósiúsa Pésátae.

25

Poraga, Anotah wahnáh aní Sísáhriba pokinie ú ehwehne.

¹ Pésátaga Sésária suwahpeq wahnahné arámbehrí awaq mianieéna mitaq súwe. Apahtáróraraq mitaq ména suena Sarúsarama suwahpeq pokúwe.

² Mibeqté Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq mó anotah Asiu kereqka Pésáta Poraga ahababarurai ehwéh teawúwe.

³ Segá moráénéwéra, Pora subonéhboq ahtapeq mehwaranéhe iwíáhuwe. Mira iwíáhsunsabé sega Pésátansabé, Pora mahtaq Sarúsarama suwahpeq ehweh atanéhboq meqmeq sero arito uwe.

⁴ Úwana Pésátaga sensabé, Pora Sésária suwahpeq karábúsiipéq miéhre. Mibeq áhníborá pokinie.

⁵ Minayabe ite mionarabeqte anotah kegá séniragéhe. We ahbabáq kahnaq mitaq ehweh atagéhe úwe.

⁶ Wega sensuwahpeq abapete apahtáro wéhékáhpópoq nayáhnkú wéhékáhpópoq mitaq ména suena Sésária suwahpeq pokúwe. Pokéra mó wehekáh wega wahnahnúrabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero aritowe.

⁷ Poraga sútaq Sarúsarama suwahpeqte su Asíu kegá seabugéqnáhnue iriwe miówe. Iriwe méra, Wega mira ahbabárire éra áhnite ehwéh atówe. Sene ehwehme aiq pútaq ehwéh íre sokigi aweráhuwe.

⁸ Ehweh atówana Poraga mahraréna, Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq íre ahbabárarítáráuge. Itene anotah wahnáh Sísáhiri moq íre ahbabáratáráuge úwe.

⁹ Úwana Pésátaga Poransabé, Asiu kegá ehweh aintagéhboq Sarúsarama suwahpeq ínéreq arereq pokéyabe awahbehro úwe. Pésátaga Asiu kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mi ehwéh irarúwe.

¹⁰ Úwana Poraga wensabé, Ahqáho. Íné Asiu keyábé íre ahbabárarítáráume tagariahne. Minayabe ite Aroma kené anotah wahnáhné koti arítáh náhtápéq mióge. Mahtaq ehweh parabaruo.

¹¹ Íné pukorahu sansá íre miraurage. Miraurataq tahirímé íné nubiq suo teawú irino. Segá ehweh aintáhmé íre aiq pútaqwe. Minayabe arega íné Asiu kebá íre móintaráhóne. Aroma wahnáh ání Sísáhiri íné ehweh teawenana wewega iwíáhue tagankehe úwe.

¹² Úwara Pésátareq weba mía míau ahtébiá kéreqka sío síoéra iwíáhuwe. Pésátaga Poransabé, Sísáhiri íné ehweh teawenana iwíáhue tagankehe ényabé weba pokinkehe úwe.

Ágáripaga Pora ehweh iro ehwéhne.

¹³ Táhmaro mó wehekáh parabagútaq mó marákórápéqte wáhnáh áníneq wenanahnoreqka Sésária suwahpeq suye. Wahnah aní wenáwíq Ágáripae. Anahnowá áwíq Pénáisie. Segá Pésáta mehweh atayeheéra suye.

¹⁴ Segá táhmaro wehekáh weba mióyana Pésátaga Pora ehweh Ágáripa teawuwe. Teawena Ágáripansabe mahraréna, Péríkine arambehri merautaq wehukeni karábúsiipéq miaraire.

¹⁵ Íné Sarúsarama suwahpeq miarautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarinseq Asiu abóáwáh wéhreqka we ehweh teniátówe. Teniera mahraréra, Itega we naho aiq ehweh ataráúnayabé itene ehweh iro. We subiq suo teniátówe.

¹⁶ Teniátówana ínéga ahqáho aritena sensabé, Ite Aroma kegá wehuke pehipi íre subiq suahráhuwe. Ebeqme we ehweh átáh ké miáhrabeq wene ahbabáqsabe ehwehnikkehe uraue.

¹⁷ Asiu kegá we ehweh ataneheéra ínéba tutotaq íné íre túbáh aguraue. Mó wehekáhtáq mi ehwéh iraníeéna wahnahnuraurabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero arítáráugara koweqme suowe.

¹⁸ Wega aneq ahkárágárá urairo iwíáhuraugara wensabé ehweh atáro kegá irigéra íre mi ehwéhnia peh mó ehwéh irare atárówe.

¹⁹ Peh seyene sánsánsabé ehwehurowe. Poraga, Putiarai aní wenáwíq Sísa oga miéhre urainsabé werek sereq ehwehuwe.

²⁰ Mi ehwéhme íre niahteboge. Aneq ehwéhpómo? Árahue kaweraritanínkono iwíáhuraue. Iwíáhuraunsabé ínéga Pora kasenína, Sarúsarama suwahpeq pokue mitaq mah ehwéh kobarabaruanéhnkono uraue.

²¹ Uraugana Poraga, Ahqáho. Aroma wahnáh ání Sísáhiri íné ehweh teawenana wega iwíáhue tagéna teinkéhe uraire. Urainsabé, Ínéga eqmaq auwahráhonaraq Sísáhriba pokinkehe. Amahnága karábúsiipéq míahno atáráuge úwe.

²² Úwana Ágáripaga Pésátansabé, Ínénéga mi aniné ehweh iraníe úwana, Ahbiah arega irankéhe úwe.

²³ Mó wehekáh Ágáripareq wenanahno Pénáisireqka wahnah anité táhnsá siwahriruera suye. Sereq sóntía kené wahnahnseq anotah wehwárinseqka momiwí nahtápéq kibekuwe. Kibekuwana Pésátaga, Pora koweqme sero úwana koweqme suwe.

²⁴ Pésátaga mahraréna, Ágáripareq ómi itereq momiwíuna kerero, mah aní tagahro. Moke Asiu kegá Sarúsarama suwahpeqkákáq mahtaqkákáq mah anínsabé teni teninurowe. Segá inénsabe, Mi aní anotah ahbabáq ání púah subiq suo ato éra pagu pagunaitárówe.

²⁵ Ínéga we kasenue tagéna pukorahi ahabábáq íre tagarauge. Wega, Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wewega iwíáhue tagankehe uraire. Urainsabé ínéga weba eqmaraníe íwíáhurauge.

²⁶ Mah anínsabé kasenue tagéna wene ahabábáq íre tagaraunsabé Sísáhrinsabé aneq ehwéh páhsiiipéq sehiranue teawininkono? Mínyabe wene ehweh irageheéna iteba móátóge. Ágáripao, wene ehweh iro. Itene anotah wahnáh Sísáhri wene ahabábáqsabe páhsi sehiranini-boq itega mah aní kasenoro.

²⁷ Karábúsiipéqté ání mó wahnáh ánípá pehipi eqmaq áúwéhnyabé íre kaweq sansáne. Mínyabe wene ahabábáqmari sehiraninie úwe.

26

Poraga we éhweh Ágáripa teawu ehwehne.

¹ Ágáripaga Poransabé, Are éhweh teio úwe. Úwana Poraga ayah pankeqme mahraréna,

² Ágáripao, are anotah wahnáh ání móne. Íné éhweh teawenayabé nirupipeq eyoyóire. Asiu kegá áhnte ehwéh aintáronsabé amahnága tábúsoqme teawinie.

³ Arega moke Asiu kené sánsánkákák sene ehwehnikákák aiq ahtebáhne. Mínyabe arega néne ehweh irahnayabé nirupipeq eyoyóire. Kawerue iwíáhinkehoq pehwehrué mé iro úwe.

⁴ Poraga mó mahraréna, Ómi Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq miraurau sansá tagariáhwe. Íné animai míáhwataq nánuwahrah míórabeq miraowa sansá tagariáhwe.

⁵ Péhrasi kegá mirau sansá anotah pagégé sánsáne. Íné Péhrasi aní ména mi sansá kawerue miraurauge. Mínyabe Asiu kegá tagariáhwe. Mí ehwéh teaweyabe suwahbehtaq tahirímé sega aiq teawé irino.

⁶ Naho naho Manikánka itene igaqnaréhyabe áhnte kawéq éhwéh teriuwe. Ínéga mi ehwéhnsabé aiq pútare atóge. Aiq pútare atena áwénunuraunsabé mó kegá ehweh aintárówana amahnága mahtaq móge.

⁷ Airápété téhtaré iteruwahrah kahnáhnká inokáhpeqkakák wéhékáhnkakaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhwe. Sega kawerue iwíáh iwíáh atera, Manikánka omasa éhwéh sehginawire éra áwénunuwe. Ínéga moq miraué áwénururauge. Mínyabe Asiu kegá ehweh aintárówe.

⁸ Manikánka pusa ké iriritéhsabé aneqsabé íre aiq pútare ataho úwe.

⁹ Poraga mó mahraréna, Ínéga menah Sísá, Néhsara suwahpeqte ánínsabé aiq pútare atáh ké síwíoqnanauge iwíáhurauge.

¹⁰ Iwíáhéna Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh ké síwíoqnarauge. Manikáne ehweh míbeq mahbeq aritáh kéné wahnáh kegá, Miraúno aintárówana Sísá tagariáh ké karábúsiipéq sitáruge. Se subiq suanéhe iwíáhurowana miraoro aritáhrauge.

¹¹ Sísá tagariáh kégá sene sánsá suera Sísansabé íre kaweq ehwéh atageheéna ínéga moke Asiu kené momiwí nahmáritápéq anotahtaq kamah ariena síwíoqnarauge. Anotah abíáhnásá aritena wáhnaupeqté ké suwahpeqkakák pokue síwíoqnarauge úwe.

Poraga Sísá tagó ehweh Ágáripa teawu ehwehne.

(Eqmaro 9.3-19, 22.6-16)

¹² Poraga mó mahraréna, Ínéga mirauraunsabé Támákása suwahpeq pokinie iwíáhurauge. Iwíáhuraugara Manikáne ehweh míbeq mahbeq aritáh kéné wahnáh animárinká, Kaweróne éra, Komiraúno aintárówe. Komiraúno aintárówana ahtapeq pokurauge.

¹³ Pokuraugana wéhékáhnabubu lópeqté anotahtaq téhraguraire. Mí tehrehme pópoqnah kiotaiaqme téhrarairana tagarauge. Ínéreq ahtapeq sénitó kereq míaraunarabeq téhraguraire.

¹⁴ Anotah téhraguraitaq moke itega marakóipeq márunsurahuraune. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehnka iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno? Kirusa séhikárátáq are pera q miáhnana érinserah amahnága arere érire uraire.

¹⁵ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraugana wega, Íné Sísá arega níwíoqnáhna aní múge.

¹⁶ Iriwe miáhno. Arega néne arambehri mirainkeheéna areba tuena omaq atóge. Amahnága tagáhna naneqkakák mókake sokigi awéna naneqkakák teri terininkehe.

¹⁷ Nahnsó kebá eqmaraníe. Mókake ínéga are séhréh atáhnaraq sereq Asiu kereqka íre subiq suagéhe.

¹⁸ Nahnsó kegá sirupipeqté síurá ebiqué tagéra sunkikírirabeqte sánsá suera téhrehabeqte sánsá miraigehboq kosiwáhnorúno. Owainawane págege sansá suera Manikáne ahtapeq nogigéhboq kosiwáhnorúno. Sega arene ehweh íréhrataqmé sene ahabábáq kaweraritanie. Kaweraritena sensabé, Ite ínénsabe aiq pútare aintáh púana ínéga omaq itó ánimári míáhwe aitanie urairana írátauge úwe.

Poraga Ágáripa wene arambhriyabé teawu ehwehne.

¹⁹ Poraga mó mahraréna, Ágáripao, are anotah wahnáhní aní míahna puah néne ehweh iro. Sísaga íopeqté teniátái ehwéh íre anterúóge. Írakaumo.

²⁰ Téhwe Támákása suwahpeq síwáhnoruraage. Síwáhnoréna mitaqté kényábé, Itene ahabábáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Áhrabirataq mó ahabábáq pehragég peh kaweqtaq méq wene arambhri miraoro. Mirairataq mó kegá itene ahabábáq sansa aiq pútaq sutowe íwíahigehe uraage. Anehemé Sarúsarama suwahpeqkákáq moke Súría marákórápéqkákáq naruo ke míarorabeqkákáq mah ehwéh síwáhnoruraage.

²¹ Mah ehwéh síwáhnoruraunsabé Asiu kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq íné tagéra táhtoqme, Subiq suanéhe iwíáhuowe.

²² Manikánka menahnkákáq amahnágaákáq aiq séhréh aintéhre. Séhréh aintéh púana iriwe ména anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqsabé ehweh teiúge. Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka iraru ehwéhme teiúge. Ínéga mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge.

²³ Segá mahraréra, Mókakewe Manikánka omaq ato aní, ite meirena kaweraitéh ani anotah erínana pukinkehe. Pukéna pusa ké míáhrarabeqte ebeq iriginkehe. Wega irigena Asiu kereq nahnsó kereq téhrorahi ehwéh terinkéhe uwe. (Aisaia 42.6, 49.6)

Mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge úwe.

Poraga Ágáripansabé, Aiq pútare ato ú ehwehne.

²⁴ Pésátaga Porane ehweh saiqnaruenta anotah ehwéhnéna, wensabé, Porao, are múguwahgu aní úkurone. Áhnte sehírana púkú sáhnshah sáhnshahuronaga múguwahgu aní úkurone úwe.

²⁵ Úwana Poraga wensabé, Pésátao, are anotah wahnáhní aní móne. Íné íre múguwahgu aní ména peh aiq pútariahnsanuge. Íre pehipi irarúge. Peh tábúsoqme iwíáhéna iraruge.

²⁶ Ínéga teiú ehwéhme Ágáripaga tagariéh púana wensabé pahsuqme teawúge. Sísaga mirauraimé íre epéráhpéria peh wehuke míaropi miraurai puana Ágáripaga aiq moke íratíéhre.

²⁷ Ágáripao, arega Manikáne ehweh iraru kené ehweh aiq pútare aritahno? Íné tagaríomé arega aiq pútare aritahne úwe.

²⁸ Úwana Ágáripaga Poransabé, Arega tenienayabé ínéga mótaq Sísá kériani iwíáhono úwe.

²⁹ Úwana Poraga wensabé, Mótaqpópoq mókakebopoq íné íre tagaríóge. Íre arebataq ómi amahnága néne ehweh íráh kényábé nirutaboíraritóge. Ite ómi íné tahnsa aní úkigeheéna púreraitóge. Íre íné tahnsa karábúsiipéq míageheéna peh Sísansabé aiq pútare atageheéna púreraitóge úwe.

³⁰ Úwara Ágáripareh Pésátareh Pénáísireh sereq tútuue míó kereqka irigue

³¹ máhpeq tueyokuwe. Tueyokéra sebataq ehwehnéra, Mi anínká pukorahi ahabábáq íre mirauraire. Wega karábúsiipéq mía míarorahi ahabábáq íre mirauraire uwe.

³² Ágáripaga Pésátansabé, Mi anínká, Aroma wahnáhní aní Sísáhriga íné ehweh iranawire íre iraruraitaq tahirímé soraq auwo ató irino úwe.

27

Pora Aroma suwahpeq pokinkeheéra sipiipéq móató ehwéhne.

¹ Pora Ítári marákórápéq eqmarankeheéra sega wereq mó karábúsiipéq míó kereq wehukeni wenáwíq Súríasaba mórítówe. Súríasawe we sóntia kené kíápéténi ména 100 sóntiá ké wahnahnéna anotah wahnáhní aní Sísáhrine arambhri aní míowe.

² Árámítíami suwahpeqte sípígá mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Esia marákórápéq pokinaútaq Súríasaga Porareq mó karábúsiipéqte kéreq sipiipéq mórítówe. Mó aní wenáwíq Árisátáki sipiipéq míowe. We Tésárónáika suwahpeq Másérónia marákórápéqte áníne. Itega sípi kéweweq pokowane.*

³ Pokéq mó wehekáh Sáíróna suwahpeq sewane. Súríasaga Pora kaweratenana wensabé, Arega mahtaq sewíéhnaq arene iyahnaboga kirabo atagéhe úwe.

⁴ Mó wehekáh itega sípi kéweweq pokowane. Iuranabiahapeq anotah soirírúnsabe marakó áwíq Sáipára ogehpeqtáq sótaikowane.

⁵ Sótaikéq Sírísia marákórápéqkákáq Pámbría marákórápéqkákáq anotah wanítábá sótaikéq Árísia marákórápéq Máíra suwahpeq kowane.

* 27:2: Árúka mah pahsí sehíránú aní moq mi sipiipéq kiwiowe.

⁶Sóntía kené kíápéténiga mitaq mó sipí Ítári marákórápéq pokína sipí kabaruwe. Kabaréna wega Árékásántaría suwahpeqte sipí Ítári marákórápéq pokína sipí ábóraq marena ite meiqmena sípiipéq móitowe.

⁷Mitaq sipí kéweweq anotah soirírúnsabe táhmaro wehekáh pehwehrue pokowane. Pehwehrue kúwaq itega Níra suwahpeq kótaikowane. Mitaq anotah soirírúnsabe itega obariqme íre korahowane. Itega Sárámóni marákórápéq kótaikéq Kíríti marákórápéqte áyéhrápéq kótaikéq mí marákó ogehpeq kowane.

⁸Sípiwarí segagairabeq áwíq Kaweqtapére. Mitaq Áráséa suwahpeq wahtotare. Sípiipéq pehwehrue mitaq kowane.

⁹Anotah soirírúnsabe koyabo seyabonue áhnte wehekáh sótaikúwe. Ópeq tanáhráq súwana anotah soirírúnsabe wánínka áhnte nonaburóróúwe. Minayabe Poraga sensabé,

¹⁰Sípiakáq itenkakáq wánínkoneho. Íné iwíáhuwe pokonaraq íre peh sípiakáq kahgoakáq ite moq wánínkoneheqmúne úwe.

¹¹Úwana sóntía kené kíápéténiga Porane ehweh íre irena peh sipí soberú anínseq sipí abowáreqne ehweh irowe.

¹²Sípiwarí segagairabeq ópeq tanáhráq méyabe íre kaweqtapéq púara áhnte kegá, Sípi kéweweq pokoneheqmúne uwe. Kíríti marákórápéq mó sipí kagairabeq áwíq Piníkie. Segá iwíáhéra, Píníkiwe íre anotah soiríri marákóe. Minayabe sipí kéweweq pokue ópeq tanáhráq mitaq kowianehe uwe.

Anotah soirírúnsabe wánínka anotah nonaburóróúwe.

¹³Pehgáriq soirírúnsabe sega iwíáhéra, Aiq kawerire iwíáhuwaq sipí kéweweq Kíríti marákórápéqte áyéhrápéq wahtotaq pokowane.

¹⁴Pokowanana marakóipeqte anotah soiríqká paentowe.

¹⁵Anotah soirírúnsabe sipí sóirírúabeq íre korahúwe. Íre korahúnsabe sipí soberú anínká sipí kéyabonkúwana sóiríqka anehepeq pagume meqména kúwe.

¹⁶Itega Káúra marákó sótaikowanaraq pehgáriq sipí abariue pankeqme sípirapéq marahwáne. Anotah soirírú púana mí arámbéhrí anotah pagégé arámbéhríe.

¹⁷Sípi pitegíneho éra págege nahgáqtáté ákálnabubu táhru táhruuwe. Ápárika marákóráq sóiríqka sipí paentáwena arahwéraq móitehneho éra sega séri pugéq súówana sípiga pehipi pokúwe.

¹⁸Mó wehekáh peh anotah soirírúwana sipí umehúnsabe wánínkineho éra sega kahgowarí mewe wánípipeq súówe.

¹⁹Súówana mó wehekáh mónkakáq anotah soirírúwara mó wehekáh anotahta q áhreu puara sipí soberé mensáméhnsámári mewe wánípipeq súówe.

²⁰Áhnte wehekáh íónkakaq pópoqnahakáq wehyoqkákáq íre ábóraq kowana peh anotah íbónsúwana sóiríruwe. Minayabe sega wánínkoneheqmúne iwíáhuwe.

²¹Wánínkoneheqmúne iwíáhéra áhnte wehekáh táhutahuq awehriuwe. Awehriuwana Poraga se míórabéq séna sensabé mahraréna, Wehukeo, néne ehweh íreq Kíríti marákórápéq íre súótaq tahirímé sípiipéqte ménsáméhnsá peh kéh irino.

²²Amahnága íre áhreoro. Moke itega íre pukoneheqmúne. Peh morá sipí airaiq piteginawire.

²³Íné Manikáne aní ména sensabé iwíáh iwíáhata atauge. Inokáhpeq wene íópeqte ánínká ínéba iriwe ména

²⁴mahrarue tienena, Porao, íre áhreúno. Aroma kené wahnah Sísáhriga arene ehweh irankéhboq weba pokiniwóne. Minayabe Manikánka arereq moke sípiipéq miáh kéreq amahnága íre pukia peh oga miáthro aitéhre.

²⁵Manikánka teni éhwéhnsabé aiq pútare atóge. Wega teninsabé aiq pútaraginawire iwíáhuwe. Minayabe íre áhreoro.

²⁶Peh morá sóiríqka paentáwe sipí marakóipeq surahue piteginkehe úwe.

²⁷Inokáhpeq 14 wehekáh parabagútaq anotah soiríqká íre parabagia peh sipí anotah soréq wání áwíq Méritérenía paentowe. Paentowara inokálnabubu sípiipéq arambehrio kegá, Marakó peh wahtotare iwíáhuwe.

²⁸Iwíáhéra sega náhgáqtate wání agehga marówana peh ákáhta q wahtótáq 40 míta kowe. Konsabe sípiga mó kúwara sega mótaq mó agehga marówana peh wahtotaq 30 míta agúwe.

²⁹Peh wahtotaq agú púara sipí marakóipeqte ébáhmári paentáwe súnsabe pitegíneho éra áhreuwe. Áhreéra itaréitaré náhgáqtáq áhéni sarira mewe wánípipeq márówe. Mí ahénígá wánípipeq tuegáwagiwe ambubu aginkeheéra inokáhpeq sipí anehepeqte tuparúówe. Tuparuera apubúue ahyahbikerankeheéra púreruwe.

³⁰Sípiipéq arambehriu kegá seye náhenéra, Mahta q pukonehboq sípiakáq karábúsi keákáq sueq káriq sipí kéweweq marakóipeq pokoneheqmúne uwe. Mira iwíáhunsabé sega mó ke

péhe éhwéh teriera, Itega mó ahéní sípí abiahtapeq sariwe tuparuanéhe uwe. Tuparuanéhe éra káriq sípí wánípeq mărúmárówe. Mi káriq sípí kéwewera pokonehe éra mărúmárówe.

³¹ Mărúmárótaq Poraga sóntía kené kiápéténireq wene sóntía kereqsabé, Sípiipéq arambehriu kegá ite iuwera pokirataq wánínkoneheqmóe úwe.

³² Úwara sóntía kegá káriq sípí táhraró nahniáq kiraq súówana mi sípí sóreq wanitáq mărúnsurahéna pehipi pokúwe.

³³ Ahyahbinkiranotaq Poraga ómi mió keyabé, Táhutahuq nahro éna pagu pagunéna sensabé, Itega téhtaré wíki iwíáh kikiréq táhutahuq íre narutówe.

³⁴ Irupi pukiyehboq amahnága nahro. Ite íre wánínkoneheqmúne. Peh ite ómi áhkórapeq kéagorahúne úwe.

³⁵ Mi ehwéh iraréna se tagotaq táhutahuq mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme nówe.

³⁶ Keqme nówara sirupipeq moke eyoyóera táhutahuq nowe.

³⁷ Peh íregáritaq 276 wehuké mi sípíipéq míahwane.

³⁸ Se táhutahuq nowana siyahbankirowara sípí umehíneho éra moke tahutáhúq wánípeq súówe.

Sípi pitegú ehwehne.

³⁹ Ahbiahipeq marakó ábóraq kowara sípiipéq arambehriu kegá tagéra eheqte marakóbo iwíáhuwe. Iwíáhéra kaweq arahwé tagéra sípí korahonaraq mitaq kowíanehe iwíáhuwe.

⁴⁰ Mira iwíáhunsabé sega áhéni nahniáq kiraqme sóreq waníipéq súówe. Sípi soberinkeheéra sega soberé kara pugeq súówe. Sóiriqka sípi paentáwe áhnopeq méitankeheéra sega séri pankeqmárówe.

⁴¹ Moke mirau puana sípiga peheráh kéna wánípeqte arahwéraq móbegue kowíówe. Arahwéraq móbegúnsabe íre pokorahúwana anehepeq wánínka mésubiqmaq subiqmarúwe. Mésubiqmaq subiqmarúnsabe sípi piteginaúwe.

⁴² Sóntía kegá iwíáhéra, Karábúsi kegá wánípeq súbímíue áhkórapeq keague taqnobagiyeho éq amahnága se subiq suanehe iwíáhuwe.

⁴³ Iwíáhuwana sene kiápéténiga, Pora subiq súého iwíáhéna ahqáho aritowe. Wega wánípeq súbímí tagariáh kéyábé, Ebeqme itega wánípeq ahkuague súwímíue áhkórapeq pokoro.

⁴⁴ Anehe mó kegá sípi pitegia áyéhráqpópoq abaraqpópoq táhtoqme áhkórapeq kéagigehe úwe. Úwaq itega moke wega teiunserahnue kaweqtaq áhkórapeq kéagowane.

28

Wehenka Pora pó ehwehne.

¹ Áhkórapeq kowéq mi marakó áwíq Máraítae irahwáne.

² Mibeqté kegá ite mehweh aitera kaweraitówe. Ibonsúwana titirúnsabe sega ira pariówe.

³ Poraga irawarí kosiqme sesiqmeue ira pariowe. Ira pariotaq osoronsabe mipi mó wehenká ira kunkúnúwana tueyokéna Porane ayahnkara pówe.

⁴ Wehenka wene ayah péna pahtiwara mibeqté kegá tagéra seye náhenéra, Mi animé wehuke subiq suo anípómo. Íre wánínkinsabé we ahababáq ani púana amahnága pukinkehe uwe.

⁵ Uwana wene ayahnkara kóbiq kóbirúwana wehenka iraipéq megúwana Pora peh míowe.

⁶ Peh míowara sega áwénunéra iwíáhéra, Wene ayahnkara muinabomo. Aunúnkaq mărúnsurahéna pukinabirapómo iwíáhuwe. Íre wahto tanáhráq áwénunuwana sene iwíáh íre aiq pútaragúnsabe sega mó iwíáhéra, We manikápómo iwíáhuwe.

Awahre koré kaweragú ehwehne.

⁷ Mi marakórápéqte wáhnáh áni wenáwíq Púbíúsae. Mitaq wene marakó wahtotare. Wega ite mehweh aintena wene nahtapeq apahtáráq kawerue kirabo aitowe.

⁸ Wenabo osorosorú awahréna puriq puriqkakarúwe. Awahreúwana Poraga weba séna púreréna wene ayahnkaratáté táhtorowana kaweragúwe.

⁹ Kaweragúwara moke mi marakórápéqte kegá minayabe írówara moke awahre kegá Poraba suwana púreraritowana kaweragúwe.

¹⁰ Mibeqté kegá ménsámehnsá pehipi náí náinuwe. Itega mi marakóraraq apahtáro íó méq suanehe owanaraq moke iuwahbeh naneq ménsámehnsá sípiipéq sáharageheéra náíuwe.

Poraga Aroma suwahpeq pokú ehwehne.

¹¹ Árékásántaría suwahpeqte sípí ópeq tanáhráq mitaq sípi kagairabeq kowe. Sípi abiahtapeq se ábarahréné siyahqmo tahnsa náneq pikisah kowe. Mi ábaráhréwé péhe mániká áwíq Súsine ahnínkáwáráree. Apahtáro íó itega mi marakóipéq méq mi sípi kéweweq pokowane.

¹² Mó marákórápéq pokue Sírakíusa suwahpeq apahtárórąq kowiahwane.

¹³ Mitaq sueq sípi kéweweq pokue Árégiúma suwahpeq pokowane. Mó wehekáh sípi anehepeqte sóirírúnsabe mitaq sueq apahtárórąq sípiipéq Púteóri suwahpeq kowiahwane.

¹⁴ Mitaq Sísa tagariáh ké méra, Iteba kaegaeoro unsabe abapete téhtarérąq seba kowiahwane. Mitaq sueq ahtapeq pokue Aroma suwahpeq konehe iwíáhowane.

¹⁵ Aroma suwahpeqte Sísa tagariáh kéga, Porarehga áhnbórą seneherawoe u ehwéh irera táhmaro kega ahtapeq sure máhkétirapéq áwiq Ápiúsa séra mitaq iwénunuwe. Mitaq kaegaeo nah apahtáró korabeq iwénunuwe. Poraga sutaq se tagéna wene arupipeq eyoyóéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

¹⁶ Itega Aroma suwahpeq kowíahwanaraq sega Pora íre karábúsiipéq móatera peh wewene nahtapeq móatówe. Wereq peh morá we wahnahnú sontiá ánínseqka kaegaeuye.

Poraga Aroma ke kaweq ehwéh teriu ehwéhne.

¹⁷ Wega mitaq ména apahtárórąq mibeqté Asiu kené wahnah keyábé síáhrabúwara suwe. Weba suwana sensabé, Nánuwahraho, Asiu ke íre ahababáq aritárąge. Iteriborehne sansá íre anterutaqge. Se íre ahababáraritárągarawe Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá íné táhtoqme Aroma kebá móintárówe.

¹⁸ Aroma kegá néne ahababáqsabe kabaréra kasenaintárówe. Kasenaintera se ahtebome íné íre pukorahi ahabábáruansabé sega, Soraq auwanéhe urowe.

¹⁹ Soraq auwanéhe urowara Asiu kegá anotah ahqáho aritárówe. Anotah ahqáho aritárónsabé ínéga mahraréna, Aroma wahnáh áni Sísáhri íné éhweh teawenana iwíáhue tagéna teinkéhe urauge. Minayabe surauge. Séna nánuwahrah Asíú keyábé ehweh aritanieéna íre surauge.

²⁰ Ite tagéna mah ehwéh teinieéna íáhrabuge. Marakóipeq tuina animé ite Asiu kegá áwénunona animé wensabé aiq pútare atóge. Minayabe karábúsiipéq míóge úwe.

²¹ Úwara sega wensabé, Súría marákórápéqte kéga are éhweh pahsi íre sehiranue látówe. Mahtaq suro Asiu kegá arega ahababárire íre teiátówe.

²² Mah marákó marákórápéqte kéga Sisane sánsá íre kaweq sansáne tei teinurowe. Minayabe arega teiena ehwéh iraneheqmúne uwe.

²³ Seyega iwíáhu wehekáh Porane nahtapeq áhnte kegá weba suwe. Suwana wega moke mi wehekáh Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriuwe. Sega Sísa éhweh irageheéna wega Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákq Manikáne ehweh iraru kené sehrankakaq síhnsahwe síwáhnorúwe.

²⁴ Síwáhnorúwara táhmaro író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara mó kegá íre aiq pútare atówe.

²⁵ Sega íre peh morá iwíáhuwana pokonehera utaq Poraga mahraréna, Manikáne Awanka wene ehweh irarú ani wenáwiq Áísáía iwíáh atowana wega itene igaqnaréhyabe mahraréna,

²⁶ Mah ke korerio. Korerie, Itene iahrega áhnte tanáhrąq ireqmé íre kawerue iahtebahwe. Itene iuranka áhnte tanáhrąq tagéqmé íre kawerue iahtebahwe korerio.

²⁷ Sene iwíáh págege agirara sene siahrerate ireyabe suwahrieh puara sene siahre parokirara sene siura aiq pigire. Sega ireyabe íre suwahriehaq tahirímé sene siahre íréra siura tagéra kawerue siahtebah irino. Iahtebahtaq tahirímé ínéba surowana kawerarító irino. Íné Manikánka aiq iraruge úwe teriuwe. *(Aisaia 6.9-10)*

²⁸ Poraga Áísáiane ehweh teriena mó mahraréna, Ite mina tahnsano puana Manikáne Awanka iwíáh ato ehwehniká aiq pútagaire. Minayabe Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarite ehwéh nahnsó ke korerio aintéhre. Nahnsó kegá kawerue iratiagehe. Minayabe ahtebahro úwe.

²⁹ Poraga Aroma suwahpeqte Asiu ke mi ehwéh aiq teriuwe. Teriuwara Asiu kegá seye ehwehéra pokuwe.

³⁰ Poraga mitaq téhtaré ópéq ména wewega mó iotąq mó iotárue paiqma paiqmaru nahtápéq míowe. Wene nahtapeq su keyábé kawerue mehweh aritena

³¹ Manikánka wahnahni ehwéh teri terinúwe. Teriena itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh pahuqme síwáhnorúwe. Síwáhnorúnsabe Aroma wahnáh kéga íre ahqáho atówe.

Aroma Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Poraga mah pahsí sehiranue mó aní awuwana wega Aroma suwahpeq mewena mibeq Sísá tagariáh ké móriuwe. Mah pahsí áwahewé maharána, Ite moke áhbabáq ke míone. Mósísiga miraoro ú ehweh sehgiunaga ite íre kaweraitahráhire. Itega kaweq arámbéhriúnaga moq íre kaweritahráhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atonaga wega ite kaweraitena oganúq itahráhire. Manikáne Awanka Sísansabé aiq pútare atáh ké séhréh aritena kaweq sansá miraoneheqmúne íwiáh aritena ahriahri sereq mía míaire. Poraga mah ehwéh Aroma suwahpeq Sísá tagariáh ké náriu pahsíépéq sehiranúwe.

Aroma suwahpeqte ké siu pahsíe.

Poraga wene arambehriyabé teriu ehwéhne.

¹ Íné, Pora Sísá Karáhéne arambehriu aní múge. Manikáne ehweh korerinkeheéna omaq intena eqmaq núwátáire.

² Naho naho Manikánka omasa éhwéh wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara áwahe pukúipéq sehiranuwe.

³ Omasa éhwéhmé wenahni, itene Wahnah Sísá Karáhé éhwehne. Sísawe wehukuení úkúnsabe anotah wahnáh aní, Tébiti kahnáh anínéna

⁴ we pukútaq Manikánka págege sansánue iriwe oganúq atowe. Oganúq atonsabe Manikáne Awanka ite sokigi aitéhmé we Manikáne ahninkáwá wíre. We Sísá Karáhé itene Wahnahne.

⁵ We nahnso kereqne Wahnah míankeheéna Manikánka ite meiqme Sísá Karáhéne ayahpi itena anotahtaq séhréh aitéhre. Wega íné nahnso kebá eqmaq núwátáire. Mó kehiná mó kehinánká Sísansabé aiq pútare atera wene ehweh sehgiheéna kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

⁶ Ite moq Sísá Karáhéne animári míageheéna omaq itena íáhraburaire. Íáhraburairaq ite Sísá kéráhwe.

⁷ Aroma suwahpeqte Manikáne animárinó, íné Porane ehweh íráhro. Manikánka itensabé arutaboiritena wene animári míageheéna íáhraburaire. Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukíq itagéhe.

Poraga Aroma ke ehweh koreriyabe awahbo ehwéhne.

⁸ Téhwe teiéna ehwéh íráhro. Itega Sísá Karáhéne ehweh kawerue sehgiómé áhnte kegá íráhwe. Minayabe ínéga ite ómi niahreraq matawéna Sísá Karáhé áwirue Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

⁹ Sísá Karáhé éhweh teri terinéna Manikáne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna mirauge. Manikánka tagariéhmé íné íre túbáh agia

¹⁰ itensabé ahriahri púreraitóge. Ite tagéyabe nuwahbehre. Minayabe Manikánsabe págegeue púreruge. Púreréna maharána, Aroma kebá pokiniboq pokúno ainte séhréh ainto ue púreruge.

¹¹ Itene irupipeq págegeinkeheéna Manikáne Awanka séhréh aitahráhire. Wega mirainkeheéna iteba sure séhréh aiteyabe nuwahbehre.

¹² Ínéga Sísane ehweh kawerue sehgiúnsabé itega íné tagehrataq itene iru kawerinae. Itega moq Sísane ehweh kawerue sehgiónsabé tagahnarraq nirume kawerinae. Minayabe moke irupipeq eyoyóinae.

¹³ Néne iyahnabo animárinó, teiéna ehwéh iahtebagehboq íráhro. Áhntetaq iteba pokinieurautaq íre pokorahuraage. Sísane ehweh teriátáutaq mó nahnso kegá aiq pútare atera sehgiówe. Ite moq aiq pútare ateq sehgiheéna teieyabe nuwahbehre.

¹⁴ Manikánka ómi korerio urainsabé Kárikí kereq íre Kárikí kereq ahtebah kereq múguwahgu kereq teri terininie.

¹⁵ Itega moq Sísá éhweh irageheéna ite Aroma suwahpeq míáh ké koreiyeyabe nuwahbehre.

Kaweq ehwéhmé Manikáne págegeorahi sansánsabé tei éhwéhne.

¹⁶ Manikánka Sísane kaweq ehwéhnsabé ómi aiq pútare atáh ké kaweraritéhre. Minayabe mi ehwéh terieyabe íre niyehitehre. Maniká págege aní púana séhréh aitahráhinsabé ite koreiyeyabe nuwahbehre. Téhwe Asiu kegá mi ehwéh írówara anehe nahnsonka írówe.

¹⁷ Wehukega Sísane ehwehnsabé aiq pútare atáhtáq Manikánka kaweraritena sensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aritéhre. Íre wehukega arambehriónka peh morá wensabé aiq pútare

atáhnká kawerarítéhre. Mi kawerarítéh sánsámé Manikánka aiq sokigi aitéhre. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Manikánka wensabé aiq pútare atáh keyábé, Kaweqtaq miáhwe arítéh púara se oga mía miáoneherawoe ire. *(Habakuk 2.4)*

Maniká auwera múguwahgu ke úko ehwéhne.

¹⁸ Manikánka íopeq ména wene áyáteh naneq sansá sokigi aire. Ahbarera ahkaragára kené ahkaragáraga Manikáne aiq pútaq sansánsábé ahqáho atáhwe. Ahqáho atáh púana Manikánka anotahtaq abiahnsanéna kamah arinkéhe.

¹⁹ Maniká wewega wene sánsá tábúsoqme sokigi ariátái puara wehukega tagariahrahowe. Tagariahrahonsabé wene sánsánsábé ahqáho atáh púana Manikánka anotahtaq kamah arinawire.

²⁰ Naho naho Manikánka mah marákó márakó mirarowe. Wega kaweqtaq mía miáéna moke miraro mensáméhnás ábóraq marowe. Amahnága minawari kéhrara wehukega taga tagao puara wene sánsá tagariahrahowe. Tagéra iwíáhorahome Maniká webataq Manikánéna ahriahri págege aní mía miáaire. Minayabe mi ahbábáq kégá Manikánsabe, Arene sánsá peh kopípéq kéhre ire irarerahowe. Íraukaomo.

²¹ Segá Maniká tagarawéra wensabé, Are Maniká Íteribo wóne ire owe. Arensabé iwíáh iwíáhonehqmune ire owe. Wensabé kaweróne ire atáhwe. Minayabe se múguwahgu agéra tábúsoqme iwíáh ire iwíáhia peh sunkikírirabeq miáhwe.

²² Ite ahte bia ké úne éra saiyóera múguwahgu ke úkowe.

²³ Manikánka anotah aní ména ahriahri mía miáirara wehuke ire mía miáaowe. Maniká auwera abehq náneq wehukéní awankátate kuruqme mirarera minawarinsábé iwíáh iwíáh atáhwe. Kabaramé ménkámehnkámé karahrabahme abehq náneq awankátate kuruqme mirarera, Itene manikáne éra minawarinsábé iwíáh iwíáh atáhwe.

Ómiga ahbabáq aruqaruro ke wóe i ehwéhne.

²⁴ Segá mirao puana Manikánka se suena áwé tagehrara sene sirupipeq sirutaboiro ahbabáq mira aruqarurowe. Wahba sobaruqnahbaruronsabé ahbabárowe.

²⁵ Manikáne aiq pútaq sansá suera péhepehe iwíáhéra wene sánsá ire sehgiówe. Maniká moke náneq miraro aninsábé ire iwíáh iwíáhia peh Manikánka miraro naneqmarinsabé iwíáh iwíáhowe. Manikánka moke náneq miraro puaq wensabé iwíáh iwíáh atonawe kaweq sansáne. Aiq pútaq míre.

²⁶ Segá mira áhbábáronsabé Manikánka se suena áwé tagehre. Áwé tagehrara sega áhnte ire mirao naneq miraéra ahbabáq aruqarurowe. Ahrronká sensuwéhqso suera síwáhu ahrróné sinonka sobaruqnahbarurowe.

²⁷ Wehga moq sene ahroero suera síwáhu wehné sinonkansabé sirutaboirá sobaruqnahbarurowe. Mi sánsámé anotah siyehiteh sánsánirara pehipi mira aruqarurowe. Segá mira áhbábáq aruqaruro puana sene iwíáhwé sene sinonkame ire kaweragire.

²⁸ Segá Manikánsabe iuwahriehre iwíáho puana Manikánka se suena áwé tagehrara sega ahbabáq iwíáhéra ire mirao naneq miraowe.

²⁹ Sene sirupipeq áhnte ahkaragáraakáq ahbabáqkakaq kéhre. Áhnte ménsáméhnásábé sirutaboiro ke wóe. Ire tábúsoréh sánsáno ke wóe. Ebehyabé suwahbeh ke wóe. Mó kené ménsáméhnásábé aigará pabeki ke wóe. Wehuke subiq sueyabe suwahbeh ke wóe. Se tobeh aruqaruro ke wóe. Se péhe éhwéhne mó kené ménsáméhnásá mewé mewé ke wóe. Mó ke ire kawerarítáh ké wóe. Síéhrru aruqaruro ke wóe.

³⁰ Mó keyábé péhe éhwéh arítáh ké wóe. Manikánsabe suwahrieh ke wóe. Aboawah weh áhréyábé abehq éhwéh arítáh ké wóe. Se saiyóera seye síwíq pankeráh ké wóe. Ahbabáq áhwárah ke wóe. Sinoibone ehweh anterúáh ké wóe.

³¹ Se múguwahgu ke wóe. Itega miraoneheqmúne e ehwéh anterúáh ké wóe. Sensuwahrahayabé ire suwahbeh ke wóe. Mó keyábé iuwahriehre éra ire séhréh arítáh ké wóe.

³² Manikánka mína tahnsa pukorahi ahbabáq aruqaruro ke kamah arinawire. Segá minayabe irera anetaníbo iwíáhowe. Anetaníbo iwíáhéra mira ahbabáq aruqaruréra mína tahnsa áhbábáro keyábé kawerowe aritera iwíáh iwíáh arítáhwe. Manikánka moke mína tahnsa áhbábáq ké anotahtaq kamah arinawire.

2

Manikánka ómi kené arambehri tagéna sainsuahna ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímáino, ite iwíáhome mí ahbabáq ké ire kaweq ke wóe éq peh ite kaweqtaq mía miáuine iwíáhowe. Aneqsabé mira iwíáho? Itega moq mí ahbabáq mira aruqarurowe. Se ahbabáq ke woe eme iteitensabéakáq mirarewe. Itega moq mí ahbabáq

miraŋ puaq iteitensabéákáq mirarewe. Minayabe, Ómi itega kaweqtaq mía míaúne íre irarerahowe.

² Ite tagarionawe Manikánka tábúsoqme iwíáhéna mina tahnsa áhbábáq ké ehweh aritena kamah arinawire.

³ Se ahbabáq ke woe iwíáhéq itega moq mi ahbabáq mirao mino? Néne iyahnabo animárinŋ, Manikánka ite íre kamah ainawire iwíáhoo? Ahqáho. Wega moke ahbabáq ke monseráhnue kamah ainawire.

⁴ Manikánka itensabé arutaboiritena íwénunire. Íwénunéna íre apubúue kamah aíre. Minayabe, Anetaníbo. Pehipi ahbabáronene iwíáhoo? Itene ahbabáq sansa sueq wene sánsá sehgiheéna Manikánka itensabé arutaboiritena íwénunire. Minawé íre ahtebaho?

⁵ Itene ahbabáq sansa íre sueq peh piriabahriéq, Ite iuwahbeh sánsá miraoneheqmúne iwíáhonsabé itene ahbabáq áhnte aginae. Áhnte agirana Manikánka ehweh aitahna tanáhráq tábúsoqme iwíáhéna anotah kamáh ainawire.

⁶ Wega wehukene arambehri agehmarena ehweh aritena sainsuanawire.

⁷ Mó kegá Maniká míéhraheq téhrehraheq pokéra we tahnsá méyabe suwahbehre. Manikánka sensabé, Kawerowe ariteyabe suwahbehre. Ahriahri oga mérapeq pokéyabe suwahbehre. Mina tahnsa suwahbeh kegá kaweq sánsá mira aruqarurirataq Manikánka oganúq sitankéhe.

⁸ Mó kegá peh seyene iwíáh mira aruqarurowe. Segá aiq pútaq sánsá íre sehgiro peh ahbabáq aruqaruro puana Manikánka mi keyábé anotah abíáhnásá aritena kamah arinawire.

⁹ Manikánka moke ahbabáq ke kamah arinara síerinayabé uwo uwo oneherawoe. Téhwe Manikánka ahbabáq Asíú ké kamah ariena anehe ahbabáq nahnsó kéákáq kamah arinawire.

¹⁰ Manikánka kaweq sánsá mira aruqaruro keyábé, Kawerowe aritena siru ukiq sitena, Néne téhrehraheq kíóro. Anotah animári míagehe aritankéhe. Téhwe wega kaweqtaq miáh Asíú keyábé mirareritena anehe kaweqtaq miáh náhnso keyábé mirareritankéhe.

¹¹ Manikánka moke mi kené arambehri agehmarena tábúsoqme iwíáhéna saraqmarena sainsuanawire.

¹² Nahnsó kegá Mósísiga sehgióro ú ehweh siahrrerate íre irera sega ahbabáronsabé iraipéq pokigehe. Asiu kegá Mósísine ehweh irera ahbabáronsabé Manikánka Mósísiga sehgióro ú ehwehnká irarúnserahnue ehweh aritena kamah arinawire.

¹³ Asiu kegá Mósísine ehweh sene siahrrerate íráhwe. Minayabe Manikánka mi keyábé, Ite kaweqtaq miáhwe pehipi irareritankéhbo? Ahqáho. Írakaumo. Peh morá moke mi ehweh sehgió keyábé, Ite kaweqtaq miáhwe irareritankéhe.

¹⁴ Nahnsó kegá mi ehweh siahrrerate íre irera pehipi sehgiónsabé sirupipeq kaweq sánsá ahtebahwe.

¹⁵⁻¹⁶ Mi ehweh íráhnsabé sehgió? Ahqáho. Manikánka sirupipeq kaweq sánsá aritéhnsabé sehgiówe. Segá ahbabárotaq sirupipeq umeh agirara kaweqtaq miáhtáq sirupipeq eyoyó agire. Ínéga kaweq ehweh teiúme Manikánka Sísa Karáhénsabe, Wehukene sirupipeqté épéráhpéro sansánsabé sainsuo atéhre. Minayabe Sísa tuina tanáhráq wehukene sirupipeqté sánsánká seye sainsuankéhe.

Asiu kegá Mósísine ehwehnka séhréh aitankéhe iwíáho ehwehne.

¹⁷ Itewe áraho? Ite Asiu animári múne éq Mósísine ehweh sehgiune éq ite Manikáne animári múne irare irareowe.

¹⁸ Maniká awahbeh sánsá tagarione éq Mósísine ehweh aiq irone éq minayabe ite tábúsoqme iwíáhorahúne ewe.

¹⁹ Ite iwíáhome itewe Manikáne ah íre tagariáh ké sokigiúna animári múne iwíáhowe. Sunkikírabeq miáh ké kawerue nogigeheéq ite sene kánéq tahnsa míone iwíáhowe.

²⁰ Áhwára áhwára ke kaweraritone iwíáhéq káriq animárinseq íre íráh kéreq síwáhnorúne iwíáhowe. Mósísine ehweh matawéq aiq moke iahtebóna puaq mi arámbéhri miraorahúne iwíáhowe.

²¹ Itega mó ke síwáhnoréq mina síwáhnoro ehweh aneqsabé itewe íre sehgió? Itega mó keyábé, Aebóiyeho eme aneqsabé itewe aebóo?

²² Itega mó keyábé, Mó kené ahre abariiyeho eme aneqsabé itewe mó kené ahre abarioo? Itega mó keyábé, Abehq náneqsabé manikáne ateq iwíáh iwíáh atého eme itewe aneqsabé péhepehe manikáne árótu nahtápéq kéh náneqmarí aebóo?

²³ Itega iteitene iwíq pankereq Manikánka sehgióro i ehweh teri terinome itewe aneqsabé mi ehweh anteruaho? Mirairataqmé Manikánsabe éhruru atáhwe.

²⁴ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Itega ahabábirataq nahnso kegá tagéra Manikánsabe éhruruorahowe ire. (Aisaia 52.2; Esekiel 36.20-23)

Mina onserah itega Manikáne ehweh anterúáhnshábé tagah kegá wensabé éhruruowe.

Íre síú amurúruáhnshábé Asiu keúrú míáhwe i ehwéhne.

²⁵ Ite Asiu kegá íú amurúruueq Manikánka sehgióro i ehwéh sehgiónaraq aiq kawerire. Wene ehweh anterúáh Asíú kéwé nahnso ke síú íre amurúruúáh ké tahnsa úkowe.

²⁶ Síú íre amurúruúáh kegá Manikáne ehweh sehgiótáq wega sensabé, Ite Asiu keúrú tahnsa míáhwe aritáhwe.

²⁷ Ite Asiu kewé íú amurúruona kewé Manikáne ehweh kéhraq íre sehgiówe. Minayabe nahnso ke síú íre amurúruúáh kegá wene ehweh sehgiótaraq ite Asiu kegá minayabe tagéq íre kawerurone íwíáhigehe.

²⁸ Asiu anínurame insebo? Peh morá wene áú amurúrutai aní Asiu anínura mire íwíáhoo? Írakaumo. Íre minayabe Asiu anínura míéhre.

²⁹ Íre peh síú amurúruúáh sánsá miraonka Asiu keúrú úkowe. Íre púkuipéqté éhwéh íráhnká peh morá Manikáne Awanka wehukene sirupipeq sogigtaté tahnsa amurúruéhnká sirupipeqkákákq sene íwíáhipeqkákákq kaweraritéh ké Asiu keúrú úku úkuowe. Íre wehukéga peh Manikánka mina tahnsa keyábé, Kawerowe aritéhre.

3

Manikáne sansá peh kaweq sansáne i ehwéhne.

¹ I te Asiu kené sánsánká nahnso kené sánsá kiotaikiro? Íú amurúruue sansa miraonsabé aneq kaweq naneq kanabo?

² Manikánka áhnte kawéq náneq ite Asiu ke náí náínúwe. Téhwe Manikánka wene ehweh ite Asiu ke teiena, Néne sánsá auráq matiáhro aitowe.

³ Mó Asíú kegá Manikáne ehwehnsabé íre aiq pútare atówe. Íre aiq pútare atónsabe Manikáne ehweh abehq úkiro?

⁴ Írakaumo. Peh aiq pútaq ehwéh kagaire. Minayabe Manikáne ehwehnka irarinserahnéna,

Arega iraréna ehwéh aiq pútaraginkehe. Ai q pútaragínara wehukega tagagehe. Wehukega ehweh atéhrrataq arega se kiotaikinkehe ire. (Buk Song 51.4)

⁵ Wehukega íwíáhue iraréna, Itega ahababárúnaga Manikáne tábúsoréh sánsá ábóraq máréhre íwíáhowe. Mira íwíáhéra, Minayabe Manikánka kamah ainawe we áhwára áhwára íwíáhéna íre kawerire ewe. Mah íwíáhwé peh wehukene íwíáh wíre. Ite mina tahnsa íwíáhonehnkono?

⁶ Ahqáho. Írakaumo. Mi íwíáhwé peh abehq íwíáhe. Manikámé áhwára áhwára íwíáhi aní tahirímé wega mah kehíná kéhíná íre tábúsoqme ehweh aitéh irino.

⁷ Wehukénká mó íwíáhue iraréna, Ínéga péhe éhwéh irarunka peh Maniká aiq pútari aní mire ue ábóraq máréhre íwíáhire. Iwíáhéna, Minayabe néne péhe éhwéh íráh kegá Manikánsabe íwíáh íwíáhigehe ewe. Mira íwíáhéna, Wega néne ahababáqsabe ehweh aintahnawe árahinsabébo? Ehweh aintéhmé we áhwára áhwára íwíáhéna íre kawerire ewe.

⁸ Mina tahnsa íwíáho kegá, Pehipi ahababáronehe ewe. Ahqáho. Manikánka mina tahnsa íwíáho keyábé ehweh aritena kamah arinawire. Kamah arinawe áberanawire. Mó kegá péhenéra, Íné Poraga mahraréna, Itene ahababáqka kaweq sansá ábóraragire éna minayabe pehipi ahababáronehqmúne síwáhnorire ewe. Írakaumo. Mi kewé péhe éhwéh aintáhwe.

Mó morá kaweqtaq mía míai aní íre míéhre i ehwéhne.

⁹ Aneq íwíáhonehnkono? Nahnso kegá ahababárowaqme peh morá ite Asiu ke kaweqtaq míone íwíáhoo? Ahqáho. Írakaumo. Ahababáqka ite Asiu kereq nahnso kereq ite ómi saiqnaríéhre teiú mino?

¹⁰ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Kaweqtaq mía míao ke míaho?

Írakaumo. Íre míáhwe.

Mó morá kaweqtaq mía míai aní írakaunuránowe.

¹¹ Maniká awahbeh sansá sega íre ahtebahwe.

Wensabé iuwahriehre éra we íre anebahrowe.

¹² Ómiga Manikáne ahme aiq súáhwe.

Suera moke abehq ke úkowe.

Kaweq sansá mirai anímé mó morá írakaunuránowe.

¹³ Sirupipeqté éhwéh íre kaweq ehwéh púara

púsa ké karesa kúnkúninserah ke wóe.

Sene áwéhipeqté péhe éhwéh kisuq kisurowe.

Wehenka wehuke pehtaq pukorahi naneq wehukene sinonkapipéq sítéhnserah sene péhe éhwéhnká wehuke íre kawerarítéhre. (*Saveman 7.20; Buk Song 5.9, 14.1-3, 140.3*)

¹⁴ Segá ehbo ehwéhnká kákáq tobeh ehwéhnká kákáq irare irareowara mó kené sirupipeq umeh aritáhwe.

(*Buk Song 10.7*)

¹⁵ Segá mó ke peheráhnue subiq suq subiq surowe.

¹⁶ Pokorabeq mibeqté ké ahabábáq aritera íre kawerarítáhwe.

¹⁷ Mó kereq morá íwiáhue mé sansa íre miraowe.

¹⁸ Manikánsabe íre áhreowe íre.

(*Buk Song 36.1; Aisaia 59.7-8*)

¹⁹ Mósísine ehwehme íte Asiu kegá moke sehgiheéna Manikánka mi ehwéh iuwe. Iuwaqme íre sehgiórahúne. Minayabe íte tábúsoqme sehgiune íre irarerahúne. Íte tagarionawe Manikánka itereq mah kehiná kéhinánseqne ahabábáqsabe ehweh aitanawire.

²⁰ Mósísine ehweh anteruonayabé Manikánka, Íte kaweqtaq miáhwe íre aitankéhe. Minayabe wehukénká, Íné Manikáne ehweh aiq tábúsoqme sehgiúge irarerahiro? Ahqáho. Íraukaumo. Moke mah kehiná kéhinánká mi ehwéh anteruona puaq íte ahabábáq animári múne tagarawéq mi ehwéh íre irarerahúne.

Sísa Karáhénsabe aiq pútare atéh ánimé peh kaweqtaq miéh áníne i ehwéhne.

²¹ Manikánka Mósísine ehweh sehgió keyábé, Íte aiq kaweqtaq miáhwe teriro? Íraukaumo. We mó sansánire. Amahnága mi sansá ábóraragirana wega itensabé, Aiq kaweqtaq miáhwe irarerahire. Mi sansánsabé Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqka aiq iraruwe.

²² Mi sansámé mahrárena, Manikánka moke Sísansabé aiq pútare atáh ké kaweraritena aiq kaweqtaq miáhwe aritéhre. Asiu kené mó ah, nahnsó kené mó ah íraukaumo. Manikánka Asiu kereq nahnsó kereqsabé peh morá íwiáhéna peh aiq pútare atáh keyábé kaweraritena kaweqtaq miáhwe íre.

²³ Íte moke mah kehiná kéhinánká ahabábáruana puaq Manikánka kaweqtaq miáhwe íre mairaserah íte kaweqtaq íre miá miaorahúne.

²⁴ Sísa Karáhéga ítene ahabábáq paiqmaro púana Manikánka séhréh aítene wáh insahwé aítene itensabé, Íte kaweqtaq miáhwe aitéhre.

²⁵ Naho naho Sísa íre tutaq Manikánka ahabábáq ke síwénunéna mi tanáhráq íre apubúue kamah ariuwe. Wega wenahni eqmarowana Sísa pukútaq wene korahqtaté wehukene ahabábáqsabe paiqmarowe. Minayabe Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarítéhre. Mina ireq Maniká anotah kawéq áníne íwiáhúne.

²⁶ Manikánka miraúnsabe amahnága itega, Maniká tábúsóreh áníne tagarione. Wega moke Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarítéhre.

²⁷ Minayabe iteitensabé iwíáh iwíáhónehnkono? Íraukaumo. Iteitega Mósísine ehweh tábúsoqme miraúnayabé Manikánka itensabé, Íte kaweqtaq miáhwe aitehro? Íraukaumo. Peh morá Sísansabé aiq pútare atona puana itensabé, Íte kaweqtaq miáhwe aitéhre.

²⁸ Manikánka Mósísine ehweh tábúsoqme sehgi ánínsábé, Are kaweqtaq miáhne aitehro? Íraukaumo. Íte tagarionawe peh wenahínsabé aiq pútare atéh ánínsábé, Are kaweqtaq miáhne atéhre.

²⁹ Manikámé peh morá íte Asiu kené Manikápo? Íraukaumo. We moke íte Asiu kereq nahnsó kereqne Maniká míre.

³⁰ Maniká peh morá ánínéna íte Asiu kereq nahnsó kereqsabé peh morá íwiáhíre. Íte Asiu kereq nahnsó kereqka wensabé aiq pútare atonayabé Manikánka itensabé, Íte kaweqtaq miáhwe aitéhre.

³¹ Minayabe Mósísine ehwehnsabé abehq éhwéh míre éq anetaníbo enehnkono? Ahqáho. Íraukaumo. Manikáne ahninkáwánsabé aiq pútare atona puaq Mósísine ehweh kaweq éhwéhne págegeue irarúne.

4

Manikánka Ébáráhma kaweqtaq miéh áníne ú ehwehne.

¹ Ébáráhmawe íte Asiu kené igaqna míowe. Wensabé aneq iwíáhónehnkono?

² Ébáráhmaga kaweq arámbehriúnsabe Manikánka, Are kaweqtaq miáhne atoo? Íraukaumo. Wene arambehriyabé Ébáráhma kaweqtaq miáhne atotaq tahirímé wewensabé iwíáh iwíáhú irino. Íre wega arambehriúnsabe peh morá Manikánka miraúnsabe Ébáráhmaga wewensabé íre iwíáh iwíáhorahúne.

³ Manikáne ehwehnsa mahraréna,

Manikánka teawu ehwehnsabé Ébárahmaga aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq miáhne atowe ire. *(Stat 15.6; Jeremaia 2.23)*

⁴ Arambehri anínká ápeq pehipi íre meyéhre. Wega arambehrii puana wene wahnahnka ápeq áwíre.

⁵ Wehukenínká wewene arambehriyabé íre iwíáh iwíáhia peh ahababáq ke kawerari-tahráhi anínsabé aiq pútare atéhrana Manikánka mi anínsabé, Are kaweqtaq miáhne atéhre.

⁶ Manikánka, Ite kaweqtaq miáhwe arito keyabé Tébitiga naho naho iraréna iwíáh iwíáhuwe. Íre sene kaweq arámbéhriyábé kaweraritowana iwíáh iwíáhuwe.

⁷ Minayabe Tébitiga Manikáne púkuipéq naho aiq sehiranue mahraréna, Manikánka sene ahababáq kaqsuena kaweraritéh kéwé sirupipeq eyoyói ke méra iwíáh iwíáhowe.

⁸ Itene Wahnahnka sene ahababáqsabe íre ehweh aritéh kéwé sirupipeq eyoyói ke méra iwíáh iwíáhowe úwe. *(Buk Song 32.1-2)*

⁹ Manikánka kaweraritéhrara sirupipeq eyoyói kewe peh morá síu amurúruáh Ásíu kébo? Ahqáho. Íre sebatare. Manikánka síu íre amurúruó nahnsó kéreq moq kaweraritéhrara sirupipeq eyoyóire. Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq miáhne atowe teiewóge.

¹⁰ Ébárahmane áu íre amurúruotaq kaweqtaq miáhne atoo? Wene áu amurúruotaq kaweqtaq miáhne atoo? Árahtaq kaweqtaq miáhne atoo? Wene áu íre amurúruotaq kaweqtaq miáhne atowe.

¹¹ Wene áu íre amurúruotaq Ébárahmaga Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ato púana wensabé, Are kaweqtaq miáhne atowe. Kaweqtaq miáhne atonsabe mó ke sokigi arinke-heéna anehe Manikánka Ébárahmansabé, Áu amurúruo atowe. Minayabe Ébárahmaga Manikánsabe téh aiq pútare ato púana síu íre amurúruo peh moke aiq pútare atáh kéné sinahbúwá úkirana Manikánka sensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aritéhre.

¹² Asiu kegá pehipi síu amurúruáhmé Ébárahmawe sinahbúwábo? Írakaumo. Ébárahmane áu íre amurúruótaq wega Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atowe. Aiq pútare atowara wega aiq pútare atáhnserahno kewé Ébárahmawe sinahbúwá miéhre.

Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atéh éhwéhne.

¹³ Manikánka Ébárahmareq wene anahwaréhreqsabé, Mókakewe itega mah marákó marákó awaq miagéhe teriuwe. Segá Mósísine ehweh kawerue sehgiúnsabe teriuwo? Írakaumo. Segá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ató púana wega sensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aritena awaq miagéhe teriuwe.

¹⁴ Peh Mósísine ehweh kawerue sehgió kegá awaq miáhtáq tahirímé Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáh ké íre awaq miówana Manikánka mirainauge ú ehwehmé abehrúki irino.

¹⁵ Manikánka Mósísine ehweh anterúáh ké kamah arinkéhe. Nahnsó kegá Mósísine ehweh sene siahrrerate íre írátíáhwe. Minayabe itega mi keyabé íre ehweh aritahráhuwe.

¹⁶ Manikánka Ébárahmareq moke wene anahwaréhreqsabé iwíáhéna, Séhréh ariteyabe níre éna ínégá mirainauge úwe. Mirainauge ú púana wensabé aiq pútare atáh ké kawerari-tankéhe. Manikánka peh morá Mósísine ehweh sehgió ké kaweraritanékébo? Írakaumo. Ébárahmaga wensabé aiq pútare atonserahno kereq moq kaweraritanékéhe. Ébárahmawe ite Manikánsabe aiq pútare atona kené iteinahbúe.

¹⁷ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Ínéga miraunka arewe áhnste nahnsó nahnsóné sigaqna míankehe ire. *(Stat 17.5; Aisaia 48.13)*

Ébárahmaga wensabé aiq pútare atotaq Manikánka tagéna wensabé aiq pútare atáh kéné sigaqna míankehe atowe. Ébárahmaga aiq pútare ato animé we Manikánéna pusa ké oganúq sitena íre kéh náneq ábóraq kahno atéhrana ábóragire.

Ébárahmaga Manikánsabe kawerue aiq pútare ato éhwéhne.

¹⁸ Manikánka wensabé, Arewe áhnste nahnsó nahnsóné sigaqna míankehe úwana Ébárahmaga aiq pútare atena áwénunúwe. Manikánka, Arenanahréh áhnste míagehe atonsabe Ébárahmaga mi ehwehnsabé aiq pútare atena áwénu aruqarurúwe.

¹⁹ Aiq pútare atena áwénu aruqaruréna peh íregáritaq ópéq 100 ópéq míonsabe naho korééna wene anonka taropagúwe. Wene ahre Sárahe orení úkúnsabe wega ani íre maqmiahráhuwe. Minawé Ébárahmaga tagéna, Manikánka tení éhwéh péhe éhwéhpómo íre iwíáhuwe. Írakaumo. Mira iwíáh íre iwíáhia peh aiq pútaq aginawire éna áwénunúwe.

²⁰ Áwénunéna árahinabomo íwiáh íre íwiáhia peh teawu ehwhéhsábé aiq pútare ato puana págegeue ambubu atawéna Manikánsabe íwiáh íwiáh atowe.

²¹ Íwiáh íwiáh atena, Manikánka moke miraorahi aní púana wega teniátái ehwhé aiq pútaraginawire íwiáhéna áwénunúwe.

²² Ébárahmaga Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq míahne atowe.

²³ Manikánka wensabé, Are kaweqtaq míahne ato ehwhémé íre peh morá Ébárahmansabé sehíranúwe. Írakaumo.

²⁴ Itensabéákák teíre. Sísa itene Wahnah pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atowe. Itega oganúq ato anínsabé aiq pútare atáhnaraq wega itensabé, Kaweqtaq míahwe aítankéhe.

²⁵ Sega Sísa subiq suaneherautaq Manikánka mi ke íre saiqnaritowara subiq súówana itene ahbabáqsabe putiowe. Ite kaweraitankehéna Manikánka we iriwe oganúq atowe.

5

Manikánka itensabé, Ite kaweqtaq míah ké wóe ú ehwehne.

¹ Sísansabé aiq pútare ataráuna puana Manikánka kaweraitena, Kaweqtaq míahwe aítaráire. Wega kaweraitaráinsabé ite insahwé aítana irunukiq ita itaire. Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe miraurainka Manikánka irunukiq ita itaire.

² Sísansabé aiq pútare ataráuna puana Manikánka itensabé, Ínéba sero éna séhréh aita aitaire. Séhréh aitéhraq Manikánka kaweqtaq mía míainserah itega mókake weba méq we tahsánue kaweqtaq mía míaoneheqmúne íwiáhúnayabé itene iru eyoyóire.

³ Íre peh morá minayabe iru eyoyóire. Íre kaweragi tanáhráq ebeqme itene iru umeh agire. Mi tanáhráq íwiáhéq, Sísane sánsá íre sueq peh ambubu atione íwiáhúne. Mira íwiáhúnayabé itene iru eyoyóire.

⁴ Manikáne sánsá ambubu atíáhnaga ahbabáqsabe ahqáho atáhráhu. Ahqáho atáhnaraq wega séhréh aitanawire íwiáhéq wega ite kaweraitanawire éq áwénunúne.

⁵ Áwénunúnaraq íre pehipi áwénunúne. Írakaumo. Manikánka Wenawa iteba eqmaq áúwátáiraq ite mó keyábé irutaboirigeheéna wenawanka séhréh arite sansa sokigi airaq ite íre pehipi áwénunúne.

⁶ Ite ahbabáq aruqaruréq kaweqtaq íre míahrahúnana awehraq tanáhráq Sísa Karáhéga ite meirena kaweraitanieéna putiowe.

⁷ Tábúseréh aní séhréh atanieéna mó anínká pukinabo? Írakaumo. Minawé íre wehukene sánsáne. Anotah kawéq aní séhréh atanieéna mó anínká pukinabomo.

⁸ Ite ahbabáq animári míaraunaraq Sísa Karáhéga ite kaweraitanieéna putiowe. Miráu púana Manikánka itensabé anotahtaq arutaboirire ue aiq sokigi aíre.

⁹ Sísa Karáhé putiotaq wene korahq tunsabe Manikánka itensabé, Kaweqtaq míahwe aitéhre. Kaweqtaq míahwe aítana ite anotah sehréh aita aitaéna mókake mó ke ehweh ariténa ite íre ehweh aitanawire.

¹⁰ Ite Manikáne naruo animári míaraunaraq wenahni putionsabe Manikánka insahwé aítaráire. Amahnága Sísa oga mía míai anínká ite insahwé aítarái kebá ména séhréh aita aitaire.

¹¹ Minawé aiq pútaq ehwhéhsábé íwiáh íwiáhúne. Maniká Iteribonsabé moq íwiáh íwiáhúne. Itene Wahnah Sísa Karáhéga insahwé aitéhnsabé Maniká Iteribonsabé anotah íwiáh íwiáhúne.

Éhrámaga miraúnka puké sansa áhwárowana Sísa miraúnka oga mé sansa áhwárowa ehwehne.

¹² Itega tagarionawe naho naho mah marákó marákó ahbabáq íre kotaq peh morá anínká ahbabáq áhwárowe. Wega ahbabárúnka puké sansa áhwárowe. Moke anehe piah ké moq ahbabáruonsabé puku pukuowe.

¹³ Mósísiga sehgióro ú ehweh íre irarútaq mah marákó marákóipéqté kégá ahbabárowe. Sehgióro ú ehweh íre irarú púana Manikánka mó aniné ahbabáq mó aniné ahbabáruwe íre íwiáhúwe.

¹⁴ Ahbabáq íre íwiáhúwara Éhrámareq wene animárinseq puku pukuowe. Mósísi mío tanáhráqkákák pukuwe. Éhrámaga Manikánka pehragáhno ú ehweh anteruowara anehe piah kégá moq ahbabáwera pukuwe.

Éhrámawe anehe sú aniné pikísah tahsáne.

¹⁵ Éhráma peh morá aní ména o sansa áhwárowana we anehe sú animé peh morá anínká moq o sansa áhwárowana íre monseráh sánsátaré wíre. Ahqáho. Írakaumo. Sípane sánsánká Éhrámane sánsá kiotaikire. Éhrámaga ahbabárúnsabe wereq moke mó kereq puku pukuowe.

Sísa Karáhéga áhnte ke séhréh aitanieéna itene ahabábáqsabe putiowe. Putionsabe Manikánka itensabé arutaboirena séhréh aitena oganúq ítéhre.

¹⁶ Oganúq ítéh sánsámé Éhrámaga ahabábaru sánsámé íre peh morá sánsáne. Ahqáho. Íraukamo. Oganúq ítéh sánsánká ite kaweraitehrana Éhrámaga ahababárú sansanká ite anotahtaq íre kaweraitéhre. Éhrámaga peh morá ání ména ahababárúnsabe Manikánka ite ómi kamah aiuwaq pukorahúne. Áhnte ahabábárowana Manikánka o sansanue oganúq itena itensabé, Kaweqtaq míáhwe aitéhre.

¹⁷ Peh morá ánínká ahababárúnsabe ahababáqka áhnte wehuké saiqnariéhrara puku pukuowe. Puku pukuowana oganúq ítéh sánsánká Éhrámaga ahababárú sansa kiotaikire. Sísa Karáhéwé peh morá ánínká miraúnka Manikánka íné eqmaq núwátáirana iteba míarautaq págege arámbéhríéna ótaq sansá, itega íre tagariaro sánsánurautaq pehwehrue míaraugaq tagarowe. Itega mina tagéq ahteabahme Manikánka íné eqmaq núwátái aní ména wene arambehri tábúsoqme mira aruqaruruge.

¹⁸ Kawerue írátíáhró. Éhrámaga ahababárúnka moke ahababáronsabé Manikánka ómi mah kehíná kéhíná ehweh aritahráhire. Sísa Karáhéga kaweq sánsánúnka Manikánka ómi mah kehíná kéhínánsabé, Kaweqtaq míáhwe aitena oganúq itahráhire.

¹⁹ Éhráma peh morá ání ména wega Manikáne ehweh anteruonsabe áhnte wehuké ahababáq ke úkowe. Sísaga peh morá ání ména Wenabone ehweh tábúsoqme sehgiunsabe áhnte wehuké kaweraito púaq kaweqtaq mía míaorahúne.

²⁰ Wehukega ahababáq áhnte kéhre siahtebageheéna Manikánka sehgióro ú ehweh náriuwe. Ahababáq áhnte agúwana Manikánka séhréh aitéh sánsánká ahababáq sansa kiotaikire.

²¹ Ahababáqka wehuke saiqnariéhrara puku pukuowe. Itene Wahnah Sísa Karáhéga miraúnnsabe Manikánka itensabé, Kaweqtaq míáhwe aitena oganúq itena áhntetaq séhréh aitena itensabé, Oga mía míaoro aitéhre.

6

Sísa pukútaq ite moq pukowana ehwéhne.

¹ Minayabe aneq íwíáhonehknono? Mahra íwíáhonehknono? Manikánka ite áhntetaq peh íregáritaq séhréh aítankéhboq ahababáq aruqaruroneheqmúne íwíáhonehknono?

² Ahqáho. Íraukamo. Pusa ké ahababáq sansa súáhnserah ite moq pusa ké tahnsa méq ahababáq suone. Minayabe árahue ahababáq aruqaruronehknono?

³ Ite pusa ké tahnsa úkuna tanáhráq íre ahteabaho? Ite wání meraunaraq itereq Sísa Karáhéreq morá ání tahnsa úkuraunana we pukútaq ite moq pukowane.

⁴ Ite wání meraunawe itereq Sísa Karáhéreq pukuraune. Pukuraunara we maisarótaq itenkakáq maisarówe. Maniká Iteribo págege aní ména Sísa Karáhé iriwe oganúq atotaq itenkakáq iriwe oganúq itowe. Ite o sansanigeheéna iriwe oganúq itowe.

Ite Sísareq oga mía míáúne i ehwéhne.

⁵ Sísa Karáhé pukúwaq ite moráráq pukéq wereq itereq morá ání tahnsa úkowane. Mina únserah Manikánka Sísa iriwe oganúq atotaq itereq moráráq iriwe oganúq itowaq wereq itereq morá ání tahnsa mía míáune.

⁶ Ite tagarionawe Manikánka itene irupipeqté áhbábáq íwíáh awankátaq táhparowe. Itene ahababáq íwíáh parabaruanieéna Sísa awankátaq táhparótaq Manikánka itene ahababáqkakaq mítaq táhparowe. Minayabe amahnága ahababáqka ite íre saiqnariahrahire.

⁷ Itene ahababáqka árahinsabé ite íre saiqnariahrahire? Ahababáqka pusa ké íre saiqnariahrahire. Ite pusa ké tahnsa úkúna puana íre saiqnariahrahire.

⁸ Sísa Karáhé pukútaq itereq pukowanayabé itereq wereq moráráq mía míaoneheqmúne. Mina aiq pútaq ehwéhne íwíáhúne.

⁹ Ite írátionawe Sísa Karáhé mó íre pukinae. We pukúwana iriwe oganúq ato púana we mó íre pukinae. Mó íre pukorahi puana peh oga mía míainawire.

¹⁰ We peh morá tánáhráq pukú púana mó íre pukinae. Pukúnka ahababáq sansa aiq saiqnariahre. Amahnága we oga mía míaime Maniká awahbeh sansá miraire.

¹¹ Mina inserahnoro. Itene naho áhbábáq sánsá aiq suto puaq mó íre ahababáronhe íwíáhoró. Itereq Sísa Karáhéreq moráráq oga méq Maniká awahbeh sansá miraoneheqmúne íwíáhoró.

¹² Ahababáqka itene pukorahi inónká saiqnariahnehboq ahababáq apubúue súáhró. Itene irupipeqté íwíáhgá ite áugi ínehboq ahababáq íwíáh apubúue súáhró.

¹³ Itega irutaboiro naneq meyanehéq itene aiayahnka ahababáriyeho. Ahababáriyehboq ite mó anínká mó anínkáue Manikánsabe, Néne ninonka are áwúge. Wahnahnainto teawéro. Itega pusa ké tahnsa míarotaq Manikánka oganúq itarái puaq wensabé áhrabéq, Arene kaweq sansá miraoneheqmúne teawéro.

¹⁴ Manikánka séhréh aitéh púana Mósísiga sehgióro ú ehwehniká ire ehweh aitéhre. Minayabe ahbabáqka ite ire saiqnariéhre.

Sehgíra sansánka ite saiqnarawé ehwehne.

¹⁵ Minayabe aneq iwíáhonehnikono? Manikánka séhréh aitéhraq Mósísine ehwehniká ire ehweh aitéhnsábé ahbabáq aruqaruronehnikono? Írakaumo.

¹⁶ Sehgióra sansánka saiqnariéhmé ire iahtebaho? Ite ahbabáq aruqarurirataq ahbabáqka saiqnariahnaq pukoneheqmóe. Ite Manikáne sansá sehgiórataq kaweq sansánka ite saiqnariahnaq kaweqtaq mía míaoheqmóe.

¹⁷ Menah itega ahbabáq aruqarururotaq ahbabáqka ite saiqnariaraire. Saiqnariaraitaq mó kegá aiq pútaq ehwéh iwáhnorurowaq ireq iwíáh iwíáhéq sehgirowana ahbabáqka saiqnariaraime Manikánka sabi iuwátáire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atone.

¹⁸ Kaweq sansánka ite saiqnariéhsábé iwíáh iwíáh atone.

¹⁹ Íre irasa ké míehboq kawerue irageheéna pahsuqme teiúge. Menah itega ahbabáqsabe irutaboírég mira aruqaruronserah amahnága peh kaweq sansánsábé irutaboírég kaweqtaq miáhro.

²⁰ Ahbabáqka ite saiqnariaraitaq itega kaweqtaq ire miáhrahurawe.

²¹ Itega ahbabáruro sansánsábé amahnága iyehitehre. Itega ahbabárurotaqmé kaweq apéq meroo? Írakaumo. Mina onserahno kewé pukoneherawoe.

²² Ahbabáqka ite saiqnariarairana Manikánka sabirutairaq wene arambehri anímári úkurowe. Minayabe ite kaweqtaq méyabe iwíáh iwíáhéq oga mérépeq mía míaoheqmóe.

²³ Ahbabáqka saiqnariéhnká aneq apéq wehuke siro? Ahbabáqka saiqnariéh ké pukoneherawoe. Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare atona kewé Manikánka wáh kaweraitena oganúq itena, Sísa req ahriahri mía míaooro aitéhre.

7

Oganúq itonsabe kaweq sansánonehe i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, itega Mósísiga míraoro ú ehweh aiq ahtebahwe. Wehukene oga mé tanahráq mah ehwéhme anterúéhrrataq mi ehwéhniká ehweh aritahráhire. Se pukirataq mi ehwéhniká se ire ehweh aritahráhire. Minawé aiq írátíah mino.

² Mi ehwéhniká, Arenawehqpa mía míáuno únsabe wenawehq oga miéh tánáhráq áuwéh áhréwé mi ehwéh aiq anterúéhre. Wenawehq aiq pukirana mó weh kéréhmé mi ehwéh ire anterúéhre. We puki puana mi ehwéh ire anterúéhre.

³ Wenawehq oga miéhtaq mó weh kéréhrana mi ehwéhniká, Are ahbabáq ini móne atéhre. Wenawehq pukínarqmé we mó weh kéréhráhire. Wenawehq puki puana mó wehkinsabé mi ehwéhniká, Are ahbabáq ini móne ire atahráhire.

⁴ Néne iyahnabo anímárinó, ite mi iní tahnsa móe. Sísa Karáhé pukútaq ite moq pukunsabé Mósísine ehwehniká amahnága ire ehweh aitéhre. Manikánka wenahni iriwe oganúq atowaq Sísa ne anímári ukéq wene arambehri miraoneheqmúne.

⁵ Iteitene ahbabáq iwíáhgá saiqnariarai puaq Mósísine ehweh ireq mi ehwéhnsábé iuwahriehre éq pukorahúna ahbabáq aruqarurúne.

⁶ Sísa req moráráq pukowanayabé ite saiqnariarai naneq soraq iuwena Mósísine ehweh moq soraq sueq amahnága Manikáne Awanka sokigi aí ó sánsánúne. Íre Mósísiga sehgióro ú sansa peh Manikáne Awanka sokigi aí ó sánsá sehgioneheqmúne.

Ahbabáq sansánka ite ahbabáraitehre i ehwéhne.

⁷ Ite ahbabáronaraqmé aneq iwíáhonehnikono? Mósísine ehwehme ahbabáq ehwehne iwíáhonehnikono? Írakaumo. Peh morá mi ehwéh írátáunsabé ahbabáq ani múge iwíáhurage. Mi sehíránka mahraréna, Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekíneho ire. Mi ehwéh írátáunsabé íné tagariómé mó aniné ménsámehnsánsabe nigará pabekime ahbabáq míre.

⁸ Mi ehwéh irena ire sehgióráhuraunsabé ahbabáqka íné saiqnariarairana áhnte ire kaweq sansá néne nirupipeq áhwaraire. Mósísine ehweh ire kéhtaq tahiri ahbabáq árahue ahtebóna iripo?

⁹ Mósísine ehweh ire írátáutaq. Íné kaweq aní múge iwíáhurage. Anehe mi ehwéh kawerue irena, Ahqáho. Íné ahbabáq ani

¹⁰ púana pukorahuge iwíáhurage. Wehukega oga míageheéna Mósísiga mi ehwéh irarúwe. Mi ehwéh irena, Íné ire oga miáhrahuge éna peh pukorahuge iwíáhurage.

¹¹ Mi ehwéh irena ire sehgióráhuraunsabé ahbabáqka péhe sánsá aintena saiqnariarairana, Íné pukorahuge iwíáhurage.

¹² Minayabe anere enehnikono? Manikánka iwíáh atowana Mósísiga irarú ehwehmé Manikáne ehwehnéna tábúsoréh éhwéhneka kaweq ehwéh míre.

¹³ Mi kawéq éhwéhnká íné íre kaweraintáráiro? Írakaumo. Mi ehwéh írátáugana ahbabáqka saiqnarawéna íre kaweraitáráire. Íné áhnte ahbabáq ání ména pukorahuge íwíáhinkeheéna mi ehwéhnká sokigi aniátáire.

Ahbabáqka ite saiqnariéh éhwéhne.

¹⁴ Ite írátionawe Manikánka íwíáh atowana Mósísiga mi ehwéh irarúwe. Minayabe mi ehwéh kaweq éhwéhnirana ahbabáqka íné saiqnariéhmana Maniká awahbeh sansá íre sehgiórahéna peh ahbabáq aruqaruruge.

¹⁵ Íné nuwahbeh kawéq sánsá mirainie íwíáhume íre mira aruqaruruge. Peh íre nuwahbeh ahbabáq sánsá mira aruqaruruge. Aneqsabé mira aruqarurugo? Minawé íre niahteboge.

¹⁶ Íné nuwahrieh ahbabáq sánsá mira aruqarurugana Mósísine ehwehnka néne ahbabáq sokigi anírana mi ehwéhmé peh kaweq éhwéhne íwíáhuge.

¹⁷ Minayabe íre ínénéga peh nirupipeqté áhbábáq íwíáhga saiqnariéhnká ahbabáq aruqaruruge.

¹⁸ Kaweq sansá mirainauge uganawe íre miraorahuge. Íre miraorahunsabé íné tagariómé nirupipeq kaweq íwíáh íre kéhre.

¹⁹ Íné nuwahbeh kawéq sánsá mirainie íwíáhume íre mira aruqaruruge. Peh nuwahrieh ahbabáq sánsá mira aruqaruruge.

²⁰ Íné nuwahrieh ahbabáq sánsá mira aruqarurunsabé íre ínénéga peh nirupipeqté áhbábáq íwíáhga saiqnariéhnká ahbabáq aruqaruruge.

²¹ Íné mahraue tagarióge. Íné nuwahbeh kawéq sánsánsábé íwíáhutaq ahbabáqka saiqnariéhnká íre miraorahuge.

²² Manikáne sansá peh kaweq sansáne íwíáhéna mi sansánsábé íwíáh íwíáhuge.

²³ Mirainauge íwíáhugana nirupipeq mó íwíáh kéhre. Ahbabáq íwíáhga kaweq íwíáh kiotaiki puana ninonka nirutaboiru ahbabáqka saiqnariéhmana ahbabáq aruqaruruge.

²⁴ Íné ahbabáq ani míó púana nirupipeq áhnte umehire. Insega séhréh aintena sabi nuwankéhbo?

²⁵ Ahbabáqka saiqnariéhnká pukorahuge. Manikáne sansá sehgieyabe nírana peh nirutaboiru íwíáhga saiqnariéhmana ahbabáqka. Minayabe insega séhréh aintena sabi nuwankéhbo uge. Sísa Karáhé itene Wahnahnka miráunka Manikánka séhréh aintena sabi nuwahráhire. Minayabe wensabé íwíáh íwíáh atóge.

8

Sísa Karáhéga itene ahbabáq kaqiuwena Manikáne Awa iteba eqmaro ehwehne.

¹ Sehgióro ú ehwehnká Sísa Karáhéreq mía míaúna ke íre ehweh aitéhre.

² Aneqsabé íre ehweh aitehro? Ahbabáqka ite saiqnariéhnká pukorahúnaraq Manikáne Awanka oganúq itena sabi íúwéhre. Sabi íúwéhmana Sísa Karáhéreq mía míaúnayabé íre ehweh aitéhre.

³ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itene ahbabáq íre kaqiuwahráhire. Árahinsabébo? Itega mi ehwéh íre sehgiórahúne. Minayabe mi ehwéhnká íre kaweraitahráhire. Íre kaweraitahráhinsabé Manikánka webataq wewega itene irupipeqté áhbábáq íwíáh kaqiuwankeheéna wenahni eqmarowe. Eqmarowana ite tahnsá wéhúkéní úkéna itene ahbabáqqsabe putiowe.

Itene ahbabáqqsabe putiotaq Manikánka mi ahbabáq kaqsuonsabe amahnága itene ahbabáq íwíáhga ite íre saiqnariahrahire.

⁴ Íre iteite iuwahbeh ahbabáq íwíáh peh Manikáne Awanka íwíáh aitehraq we awahbeh íwíáh miraonsabé kaweq sansá Mósísine ehwehnka irari sansá mira aruqarurúne.

⁵ Sene sirupipeqté áhbábáq íwíáh mirao kegá ahbabáq sansánsábé íwíáh íwíáhowe. Manikáne Awanka íwíáh aritéh árámbéhri mirao kegá wene sánsánsábé íwíáh íwíáhowe.

⁶ Sene sirupipeqté áhbábáq sánsánsábé íwíáh íwíáh kegá pukoneherawoe. Manikáne Awanka awahbeh sansánsábé íwíáh íwíáh atáh kegá oga mía míaowana sirunukúq sítéhre.

⁷ Sene sirupipeqté áhbábáqqsabé suwahbeh kegá Manikáne ehweh íre sehgiórahéna peh anteruera Manikáne naruo miáhwe.

⁸ Sene sirupipeqté áhbábáq íwíáh sehgió kegá Maniká awahbeh sansá íre sehgiórahéna.

⁹ Manikáne Awanka itene irupipeq mía míairaq itene irupipeqté áhbábáq íwíáh íre miraia peh Manikáne Awanka íwíáh aitéh íwíáh miraowe. Sísa Karáhéna Awanka wene arupipeq íre mía míai anímé we íre Sísa Karáhéna ani míre.

¹⁰ Itega ahbabáqarunsabé itene inonka pukorahi naneq mire. Sísa Karáhéga itene irupipeq míéhraq kaweqtaq míahrahéq iteyuwame oga mía míaowe.

¹¹ Manikáne Awanka itene irupipeq mía miáinaraq wega Sísa Karáhé iriwe oganúq atonserah itene pukorahi inónká moq mókake iriwe oganúq itankéhe. Manikáne Awanka itene irupipeq mía míai puana mirainawire.

Manikáne Awanka séhréh aitéhraq ite Manikáne animári úkorahúna ehwéhne.

¹² Minayabe ite anotah arámbéhrí kéhre. Mi arámbéhríwé íre itene irupipeqté áhbábáq sánsá miraé arámbéhrí wíre. Ahqáho. Írakaumo. Néne iyahnabo animáriño,

¹³ itene irupipeqté áhbábáq íwiáh mirairataqmé pukoneheqmóe. Manikáne Awanka séhréh aitéhnsábé itene irupipeqté áhbábáq íwiáh kaqsueq íre mirairataq oga mía miáoneheqmóe.

¹⁴ Manikáne Awanka íwiáh aritéh íwiáh sehgió kéwé Manikáne animárine.

¹⁵ Manikánka Wenawa iteba eqmarowana Wenawanka ite saiqnarawéna áhre aitanabo? Írakaumo. Wene animári miágeheéna eqmarowana Wenawanka ite págege aitéh púa q ite Manikánsabe, Iteriboe itene.

¹⁶ Manikáne Awanka itene irupipeq ména, Néne animári móe tei teininsabé ite tagarionawe ite Manikáne animári múné.

¹⁷ Ite Manikáne animári míona puaq ite mókake wega ina naneq kaweq naneq awaq mianeheqmúné. Sísa Karáhé, iteruwahga aiq awaq mionserah itega mókake moke kaweq naneq awaq mianeheqmúné. Segá Sísa áwioqnonserah ite moq íwioqnagehe. Íwioqnehrataq Síसानe sánsá kawerue sehgiónaraq mókake we tahnsá méq wereq mía miáoneheqmúné.

Kaweqtapéq awaq me ehwéhne.

¹⁸ Mah marákóipéq míona tanáhráq íérinka irupipeq umehire. Mókake téhrehrebeq miáhnaraq áhnte kawéqtápéq púana irupipeq anotah eyóyóinae. Anotah eyóyói naneqka umehi naneq kiotaikína puana umehinsabé anetaníbo íwiáhéq kaweqtapéqsábé áwénunonehe.

¹⁹ Ite Manikáne animári púana wega mibeqté kaweraitahna sánsá sokigi ainaraq ahte-banehe. Mi tanáhráq sínaragsábé moke Manikánka miráú naneqka arutaboíréná áwénunire.

²⁰ Téhwe moke miráú naneq anotah kawerarowana anehe abehrúkuwe. Íre wewega abehrúkuwe. Írakaumo. Peh Manikánka abehrúkuño atowana mira agúwe. (Stat 3.17-19)

Amahnága mi naneqka Manikánka kawerarahna tanáhráqsábé áwénunire.

²¹ Mókakewe moke miráú naneq mó íre kárékinae. Manikánka omasa tánáhráq moke mi naneq kawerarankéhe. Ahbabáqka ite wene animári íre saiqnariahrah inserah kareki sánsánká moke miráú naneq íre saiqnariahrahire.

²² Ahre inínká ani maqmianaitaq érisabé uwo uwoire. Ite tagarionawe uwo uwoinserah moke miráú naneqka naho naho uwo uwoéna amahnágaákáq uwo uwoéna kaweq tanáhráq sínaragsábé áwénunire.

²³ Uwo uwoéna kaweq tanáhráq sínaragsábé áwénuniraq ite wehukega moq uwo uwoéq áwénunúne. Manikánka Wenawa téh iteba eqmarowana iteba mía miáéna séhréh aitéhre. Minayabe anehe wega itene inonkansabé, Kaweq inónká úkúno aitena néne animári móe aitanawire. Mi tanáhráqsábé arutaboírég áwénunúne.

²⁴ Manikánka ite kaweraitena oganuq itáráirana amahnága inonka kaweraitahna tanáhráqsábé áwénunúne. Áwénunúna naneq tagónaraq tahiri íre áwénunúna irino. Ai q tageh aníká mó íre áwénunire. Wega ai q tageh puana aneqsabé mó áwénuninkehbo?

²⁵ Itene iuranka íre tagóna naneqsabé áwénunúne. Manikánka ai q mirainawire íwiáhéq pehwéhre áwénunúne.

²⁶ Íre págege ke míonana Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Manikánsabe, Aneq ehwéh púrerue teawenéhknono únana Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Wega itene irupipeq miéhra q itega íre ehwehnorahúna tanáhráq peh muka q mukaqsúnana íte séhréh aitanieéna wene íwiáh Maniká teawena iteitene umehi naneqsabé púreraitéhre.

²⁷ Manikánka itene irupipeqté íwiáh tagariéhre. Wenawanka Maniká awahbeh sánsá tagariéh púana ite wene animárisábé púreraitéhra Manikánka wene púreq ehwéh íréhre.

²⁸ Wenahni táhnsá miágeheéna Manikánka omaq itowaq wensabé irutaboírúne. Ite tagarionawe ite meirena kaweraitanieéna Manikánka moke kaweq tanáhráqkákáq moke íre kaweq tanáhráqkákáq séhréh aitéhre.

²⁹ Téhwe Manikánka ite tagariowe. Tagarawéna wenahni táhnsá miágeheéna ite omaq itowe. Sísa iteruwah beq kéna miowaq ite wenábáqmari míone.

³⁰ Manikánka ite omaq kíto ke íáhrabéna itensabé, Kaweqta q miáhwe aitéhre. Kaweqta q miáhwe aitéhnsábé wega itensabé, Ínéba méq kaweqta q mía miáunserah miágehe aitowe.

Manikánka itensabé ahriahri arutaboiritéh ehwéhne.

³¹ Manikánka itensabé, Ínéba méq kawetaq mía míausnerah míagehe aitonstabe aneq iwíáhonehnikono? Wega ite íéhneh aitéhnsábé itene naruoga íre saiqnariahraho mino.

³² Manikánka wenahni íre saiqnatasa peh moke itene ahabábáqsabe pukinkeheéna eqmarowe. Wega íre saiqnato puana moke kaweq naneq náiena séhréh aitanawire.

³³ Wene animári míageheéna Manikánka ite omaq ito púana insega ite ehweh aitankéhbo? Írakaumo. Maniká wewega itensabé, Kaweqtaq miáhwe aitéhre.

³⁴ Manikánka kaweraito púara inseréhga itene ahabábáqsabe ehweh aitera kamahigéhbo? Írakaumo. Sísá Karáhéga itene ahabábáqsabe putiowana iriwe oganúq atowana wega amahnága Maniká Iteribone ayah púpeq ména itensabé púreraitéhre.

³⁵ Sísá Karáhéga itensabé arutaboiritéhre. Íre kaweq tanáhráq sínawe, íeri tanáhráq sínawe, iwíóqné tanáhráq sínawe, ehwehrahna tanáhráq sínawe, tabonah tanáhráq sínawe, pukorahúna tanáhráq sínawe, ite subiqme kamah áira tanáhráq sínawe Sísaga itensabé íre arutaboiria peh iuwankéhbo? Írakaumo. Moke mi tanáhráq moq arutaboiritena iteba mía míainawire.

³⁶ Minayabe Manikáne ehwehna mahraréna, Arene animári míonayabé sega ahkakebopoq iubi q suaneherawoe. Wehukega sipisípiq subiq súáhnserah ite moq iubi q suanehe iwíáhowe íre
(Buk Song 44.22)

³⁷ Moke teiyú tánáhráqsábé áhreonehnikono? Írakaumo. Sísaga itensabé mi tanáhráqkákáq arutaboiritena íéhnehi puq itene naruo kiotaikorahúne.

³⁸ Mó kegá miraonsabé wega itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Ite pukonaraqmé oga míonaraqmé Manikánka itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Íópeqté kéwé owainawamarímé anotah wahnáh kéwé sega miraonsabé Manikánka itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Amahnága íre kaweq tanáhráq kéhnsábé mókake íre kaweq tanáhráq sínaraqsbé Manikánka itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo.

³⁹ Sehwerapeqté náneq kéhnsábéwé, maraipéqté náneq kéhnsábéwé, Manikánka moke miraro naneq kéhnsábéwé Manikánka itensabé íre arutaboria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Itene Wahnah Sísá Karáhé kéronayabé Maniká Iteriboga íre túbáh agia peh ahriahri itensabé arutaboiritanawire. Minawé aiq tagaríóge.

9

Poraga Ísara keyábé arutaboirú ehwehne.

¹ Íné Sísá Karáhéne ani mió púana péhe éhwéh íre teiasa peh aiq pútariahnsanuge. Manikáne Awanka nirupipeq ména aiq pútaróne aintéhre.

² Nánuwahrah Ísará ké Sísá Karáhé íre tagaríáhnsábé nirupipeq umeh agu aguire.

³ Nánuwahrah Ísará kéga Sísá kéréra oga miáhtáq tahirimé íné iraipéq pokéyabe íre ahqáho u irino.

⁴ Ísara ke Manikáne animári míageheéna Manikánka naho omaq itowe. Omaq itowara igaqnaréhga Manikáne págege tehreh naneq tagowana wega omasa éhwéh teriuwe. Wega Mósísi iwíáh atowana sehgióro ú ehweh teriuwe. Manikánsabe iwíáh iwíáh ató sansa sokigi ariena mókake awinauge ú ehweh teriuwe.

⁵ Itene igaqnaréh anotah ke miówe. Sísá Karáhéga mah marákóipéq tutaq wenano Ísara iní miówe. Sísá Maniká ména moke miráu naneqkákáq wahnahniraq wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atone. Ai q míre.

Manikánka Ísara kebá miráu sansansábé éhwéhne.

⁶ Naho naho Manikánka Ísara keyábé, Néne animári míageheéna omaq itóge úwe. Amahnága áhnte Ísara kegá Manikánsabe suwahriehre éra íre wene animári miáhwe. Minayabe Manikánka teriu ehweh abehq úkiro? Írakaumo. Manikánka Ísara kené sinahwaréh wene animári míageheéna ómi íre omaq sitowe.

⁷ Minayabe wega íre moke Ébárahmane animári omaq sitowe. Peh morá wenahni Áhísáhkine animári Ísara kené sigaqnaréh miówe. Manikánka Ébárahma naho teawena, Arenahni Áhísáhkiwe itene igaqna míankehe úwe.
(Stat 21.12)

⁸ Mah ehwéh áwahewé íre Ébárahmane ahrega maqmaro animárinká Manikáne animári úkowe. Írakaumo. Peh Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ata atao kegá Ébárahma kahnáh kée ue síwiraritáhwe.

⁹ Mi ehwéhnúme Manikánka Ébárahmansabé naho mahraréna, Mó opéq kouwekinaráq Sárá arene ahrega animai maqmarankéhe úwe. (Stat 18.10,14)

¹⁰ Mó ehwéhnsábé iwíáhoró. Áhísáhkine ahre wenáwíq Árébékaga morágáké téhraníte maqmíowe. Sibowáwe peh morá itene igaqna Áhísáhkíe.

¹¹ Sinowagá maqmianaútaq sega kaweq sansánsákákáq ahababáq sansánsákákáq íre mirao-rahuye. Minayabe íre seyene arambehriyabé peh morá Maniká awahbeh iwíáhghá aiq pútaranginkeheéna omaq sitowe.

¹² Mí tanáhráq Manikánka sinowansábé,
Ebeq piah anínká anehe piah aní awahbeh arámbéhrí mirainkehe úwe. (Stat 25.23)

¹³ Míayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,
Anehe piah aní Sékópansabé nirutaboíréná ebeq piah aní Ísonsabé nuwahriehre íre. (Lo 21.15)

¹⁴ Manikánka aiq irarúnsabe aneq iwíáhonehknono? Wega íre tábúsoq sitéhre iwíáhonehknono? Ahqáho. Mira iwíáh íre orahúne.

¹⁵ Manikánka Mósínsinsabé naho mahraréna,
Ínénéga iwíáhu aní séhréh ataníe. Ínénéga niruní ánínsábé nirutaboírataníe úwe. (Kisim Bek 33.19)

¹⁶ Manikánka wehukení omaq atáhnsábé íre mí aníné iwíáh wíre. Íre wene arambehriga séhréh atéhrana peh Manikánka wehukenínsábé arutaboíréná séhréh atéhre.

¹⁷ Mósísi Ísípi marárórápéq míotaq Manikáne ehwehnka mibeqté wáhnáhnsábé mahraréna, Néne págege sansá sokígí arinieéna wahnahnúno atáráuge. Minayabe mah kehíná kehínánsábé néne págege sansá ahtebegehe íre. (Kisim Bek 9.16)

¹⁸ Míayabe Manikánka wehuke tagéna iwíáhéna mó keyábé arutaboíréná séhréh aritena mó keyábé, Saiyo animárí méq mitaq miáhro arítéhre.

¹⁹ Ite miáhrebeqte ánínká ínénsabe, Maniká wewe awahbeh iwíáh mirainsabé árahinsabé itene ahababáqsabe ehweh aitehro kasenire. Kasenéna, We awahbeh iwíáh mirainsabé wehukenínká we awahbeh iwíáh íre miraorahi mino íre.

²⁰ Itewe peh wehuke puaq Manikánsabe abehq éhwéh kaseniyeho. Kunubaga ehwehni-taq tahirímé miraréh ánínsábé, Aneqsabé mahna tahnsa miraintahno iripo? Írakaumo.

²¹ Kunuba miraréh ánínká peh morá áwánkátáté kawerue mirai kunúbáákáq íroke kunúbáákáq miraimé ehweh atanabo? Írakaumo. Kunuba miraréh ánínká wewene arambehri puana we awahbeh iwíáhue miraréhre.

²² Manikánka moq we awahbeh iwíáhue miraréhre. Wehukega wene págege sansá tagageheéna Manikánka kamah arie sansa sokígí arítéhre. Wega ahababáq keyabé siwénunéna peh mótaq mótarue ehweh aritena anotahtaq kamah arinkéhe.

²³ Wega wewe anotah aní mé sansánsákákáq wewe págegeue séhréh aite sansánsákákáq sokiginieéna ite wene animárí arutaboíraitena iwíáhéna, Mókake ite néne téhrehrebeq kaweqtaq míagehe úwe. Mí iwíáhwep peh wewene iwíáhe.

²⁴ Manikánka íre peh morá ite Ísara keyábé arutaboíraitena omaq itowe. Wega nahnsó keyábé moq arutaboíraitena omaq sitowe.

²⁵ Míayabe Manikáne ehweh irarú aní wenáwíq Óséaga púkuipeq sehiranéna Manikáne ehweh mahraréna,
Nahnso keyábé, Menah íte íre nánuwahrah ke woe. Itensabé, Nánuwahrah kee aritaníe. Íre nirutaboírurau keyábé, Nirutaboírue aritaníe úwe íre. (Hosea 2.23)

²⁶ Mí ehwéhnká mó mahraréna,
Wega mí keyábé, Ite íre néne animárí móe arítárarabeq, Ite íné oga mía míau Manikáne animárí móe aitaníe úwe íre. (Hosea 1.10)

²⁷ Manikáne ehweh irarú aní wenáwíq Ásísáaga naho Ísara keyábé iwíáhéna anotahtaq mahraréna,

Nahmbísibeq arahwéh áhnte kéhre. Ísarane anahwaréh mína tahnsa áhnte agirana Manikánka peh táhmaro kaweraritankéhe.

²⁸ Wega mó mah kehíná kehínánsábé ehweh aritena apubúue kamah arinawire úwe. (Aisaia 10.22,23)

²⁹ Míayabe Ásísáaga mó mahraréna,
Ite moke miraorahi Wahnáhnká anotahtaq kamah aiena íre túbáh agútaq tahirímé wega Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreq subipáhrarutonserah iteinahréh moq subipáhrarúéh irino úwe. (Aisaia 1.9)

Ísara kegá íre aiq pútare ató ehwehne.

³⁰ Mí ehwéh ireq aneq iwíáhonehknono? Téhwe nahnsó kegá kaweqtaq méyabe íre sirutaboíruwe. Amahnága sega Manikáne ehweh irera aiq pútare atáhnsábé Manikánka sensabé, Ite kaweqtaq miáhwe arítéhre.

³¹ Ísara kegá Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgióneheqmúne éra mi ehwéh íre sehgióráhowe. Minayabe se kaweqtaq íre miárahowe.

³² Aneqsabébo? Segá íre aiq pútare atera peh seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Minayabe wehukega ahtate ebáh íre tagéra siyobetaq pegue inahnsúbónserah sega íre aiq pútare atera peh áhwára áhwáraowe.

³³ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Tagariáhro. Íné Sáióna sawéhrápéq* Ísara kené ahtapeq siyobetaq pegue inahnsúbóráhi ebáh máróge. Mitaq kéhnsábé wehukega surahoneherawoe. Wensabé aiq pútare atáh ké íre siyehitanawire íre. (Aisaia 8.14, 28.16)

10

Ísara kegá Manikáne sansa íre írátíáh éhwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímáríno, íné anotahtaq nuwahbehme Manikánka Ísara ke nánuwahrah merirena kaweraritankeheéna púreq aruqaruruge.

² Íné teiúmé sega Manikáne sansá sehgieyabe sírara peh mi sansá íre ahtebah puara áhwára áhwáraowe.

³ Manikánka wehuke kaweraitéh sánsá íre ahtebahwe. Peh seyene iwíáho sansá mira aruqaruronsabé Manikánka kaweraitéh sánsá íre sehgiówe.

⁴ Mósísine ehwehnka itensabé, Kaweqtaq miáhwe íre aitahráhirana peh morá Sisa Karáhéga itensabé, Kaweqtaq miáhwe aitahráhire. Minayabe Manikánka moke Sísansabé aiq pútare atáh kéyábé, Ite kaweqtaq miáhwe aitéhre.

⁵ Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgió kéyábé wega naho sehiranue mahraréna, Néne ehweh kawerue sehgióra kegá oga mía míaigehe úwe. (Wok Pris 18.5)

⁶ Manikánka Sísansabé aiq pútare atéh áninsábé, Are kaweqtaq miáhne atéhhrana Manikáne ehweh sehgiore. Mi anínka íraréna, Insega íópeq pokinabo itene irupipeq iwíáhiyeho íre. Sisa Karáhé íópeqé kiweranehe iwíáho? Mira iwíáh íre oro.

⁷ Mi anínka mó mahraréna, Insega pusa ké miáhrabeq pokinabo kaseniyeho íre. Sisa Karáhé pusa ké miáhrabeqte tumeranéhe iwíáho? Mira iwíáh íre oro.

⁸ Mi kasé éhwéhnsábé Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne ehweh peh wahtotaq kéna itene irupipeq kéhraq íwéhrate irarewe íre. (Lo 30.12-14) Mi éhwéhmé aiq pútare atona éhwéhnsábé iwáhnorúne.

⁹ Íwáhnoréq mahraue teiune. Sisa néne Wahnah mire íwéhrate iraréq wega pukútaq Manikánka iriwe oganúq atonsabe irupipeq iwíáhirataq wega meirena kaweraitankéhe.

¹⁰ Manikánka irupipeq aiq pútare atáh ké insahwé aítana íwéhrate, Sisa néne Wahnah mire irare ke kaweraitéhre.

¹¹ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Wensabé aiq pútare atáh ké íre siyehitanawire íre. (Aisaia 28.16)

¹² Manikánka Ísara kereq nahnso kereqsabé peh morá iwíáhire. Itene Wahnahnka Ísara kereq nahnso kereq wahnahnaitena wensabé áhrabo kené ehweh irena kaweraitena séhréh aitéhre.

¹³ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Are néne Wahnah miáhno. Íné séhréh ainto ue áhrabira kewé Manikánka kaweraritanawire íre. (Joel 2.32)

¹⁴ Wehukega Sísansabé íre aiq pútare atéhrataqmé árahue néne Wahnah mé íné séhréh ainto ue áhrabigehbo? Sisa éhweh íre íréhrataqmé árahue aiq pútare atagéhbo? Sisa éhweh terí ání íre miáhnaraqmé árahue iragéhbo?

¹⁵ Sisa éhweh terié ké íre eqmaq súéhrataqmé árahue korerigéhbo? Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Kaweq éhwéh teríra ke sirara tagehrataq sene sirupipeq eyoyóinae íre. (Aisaia 52.7)

Áhnte Ísara kegá kaweq éhwéhnsábé íre aiq pútare ató ehwehne.

¹⁶ Moke kaweq éhwéh írah kégá mi éhwéh sehgióo? Írakaumo. Minayabe Ásísáiga naho mahraréna,

Itene Wahnahno, itega teriuna éhwéhnsábé inseréhga aiq pútare aitaho úwe. (Aisaia 53.1)

¹⁷ Ite tagarionawe ite Manikáne ehweh ironaraq aiq pútare atone. Mah éhwéhmé Sisa Karáhéga téh irarúwe.

¹⁸ Minayabe kasenuge. Ísara ke mi éhwéh íre írátóo? Sene ahrrerate mi éhwéh aiq írátówe. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

* **9:33:** Sáióna sawéh Sarúsarama suwahpeq kéhre. Mó kegá Sarúsarama suwahpeqsabé Sáiónae ue áwirátówe.

Se miáhabeq mi ehwéh aiq teriatowara íráhwe. Mi ehwéhnká mah marákó márákóipéq aiq abae agire ire. *(Buk Song 19.4)*

¹⁹ Mó kasenuge. Ísara kegá mi ehwéh áwahe íre ahteboo? Ahqáho. Segá aiq ahtebowe. Minayabe Mósísiga sehiraenána Manikánka irarú ehweh mahraréna, Nahnsó ke íre áwiqkakaq ké miáhwe. Se íre anotah ke miáhwe. Se íre ahtebah ke miáhwana ínéga mi ke kaweraritahnaraq itega abiahnsa ariteq taonsahoneheqmóe úwe íre. *(Lo 32.21)*

²⁰ Áísáiaga íre áhreja Manikánka irarú ehweh pahsuqme mahraréna, Ínésabe íre ninebahrúro kegá ínéba sewe. Ínésabe íre kabarrúro kebá ábóraraguraúge úwe.

²¹ Ísara keyábé Áísáiaga mó sehirañue Manikánka irarú ehweh mahraréna, Ahriahri mi ke séhréh ariteyabe nírra se saioéera néne ehweh anteruq anterurowe úwe. *(Aisaia 65.1-2)*

11

Manikánka Ísara keyabé arutaboírarito ehwehne.

¹ Ísara kewe saio ke miáhnésabé kase ehweh kéhre. Manikánka sensabé anetaníbo éna kaqsuehro? Írakaumo. Ínéwé Ísara aní múge. Íné Ébárahmane anahwa úge. Íné Pénsámíni kahnáh ání múge.

² Manikánka naho íwiáhue omaq sito ke amahnága íre kaqsúéhre. Manikáne ehwehna Éráisa éhweh irarime aiq ahtebaho? Éráisaga Ísara kené ahababáqsabe Maniká teawena,

³ Néne Wahnahno, sega arene ehweh irare ke aiq subiq sutowe. Arensáe íwiáh íwiáh atonarabeqte táhbé aiq sokorúáhwe. Ínébataq miónsabé sega íné ninebahreue nubiq suaneherawoe úwe. *(1 King 19.10,14)*

⁴ Mi ehwéh mirarúnsabe Manikánka aneq ehwéh teawuwo? Wega mahraréna, Ínéga se omaq sitó púara áhnte wehuké 7 táhúséni (7,000) wehuké íné íre nuwera péhe mániká wenáwio Páhrinsabé íre káuqmunue íwiáh íwiáh atáhe úwe. *(1 King 19.18)*

⁵ Mína inserah ibora táhmaro ke Manikáne sansá íre susa peh kaweqtaq miáhwe. Manikánka íte arutaboírue séhréh aítana, Néne animári móe ue omaq itéhre.

⁶ Íre itega arambehriñayabé peh wewega arutaboírue séhréh aítana omaq itéhre. Manikánka itene arambehriñayabé omaq itéhtáq tahirimé séhréh aíte sansa íre kéh írino.

⁷ Minayabe aneq íwiáhonehñkono? Áhnte Ísara kegá, Kaweqtaq mé sansa sehgióneheqmúne éra íre miraorahowe. Peh morá Manikánka omaq sito kega ahtebowara mó kegá sirupipeq íre irahráhuwe.

⁸ Minayabe Manikáne ehwehna aiq mahraréna, Manikánka múguwahgu íwiáh aritowara se súdo ke tahnsa úkera pusa ké tahnsa úkuwe. Sene siuranka íre tagia sene siahrega íre irahráhowe. Amahnágaákák se mína tahnsa miáhwe íre. *(Lo 29.4; Aisaia 29.10)*

⁹ Tébitigi minayabe aiq mahraréna, Kahnkapi wah pariéhraña tahkapi póeráhq subitíéhraña ebahnka wehukéniné aigará subínserah sega wahba táhútáhúrorabeq anotah kamáh ariena subipáharuanawire.

¹⁰ Sene siuranka íre tagahrahéna múguwahguigehe. Se sibobiah antera ké tahnsa ahriahri nogigéhe úwe. *(Buk Song 69.22-23)*

Manikánka nahnsó ke kawerarito ehwéhne.

¹¹ Íné kase ehweh kéhre. Ísara kegá Manikánka kawerarítéh sánsá íre ahtebahnsabé ahriahri peh ahababáq ke míaneherabo? Ahqáho. Írakaumo. Segá Manikáne sansánsabé, Iuwahriehre ensabé we awahbeh sansánue nahnsó ke kawerarítéhre. Ísara kegá mína tagéra íwiáhéra, Ite minayabe iuwahbehre. Ite moq kawerairito igehééna nahnsó ke kawerarítéhre.

¹² Ísara kegá Manikánka kawerarítéh sánsánsabé iuwahriehre ensabé Manikánka mah kehiná kéhiná séhréh arítéhre. Ísara kegá Manikáne sansá sinehepeq súónsabe wega nahnsó ke séhréh arítéhre. Mókake áhnte Ísara kegá Maniká awahbeh sansánsabé suwabháhnaraq íte tagarionawe mi kereq mó kereq áhnte kaweraritankéhe.

¹³ Nahnsó keo, amahnága íte ehweh teiúge. Manikánka ínésabe, Néne ehweh nahnsó ke korerio éna eqmaq núwátái puana néne arambehri áhnte kaweq arámbéhri wíre íwiáhuge.

¹⁴ Míra íwiáhunsabé táhmaro nánuwahrah Ísará kegá néne arambehri tagéra íwiáhéra, Manikánka íte moq meirena kaweraiteyabe iuwahbehre éra Manikápa kouwekirataq kaweraritankéhe.

¹⁵ Manikánka Ísara keyábé ahqáho aritonsabe nahnsó ke insahwé aritena kawerarítéhre. Wega Ísara keyábé kowe aritahnaraq se pusa ké oga úkonserahnue míagehe.

¹⁶ Asiu kegá sene sánsánéra ákáhtaq wíti paráwáh mewe páréti tírótaq peh morá páréti Maniká áwéwe. Maniká áwé puara mó ákáhtaq wíti paráwáh mewe tíró páréti moke Manikáne wire. Manikánka awanká ánúq matiahnaraq moke ayahnaweakák wewene úkire.

¹⁷ Ísara kewé kaweq oríwí awánká tahnsa miáhwaq ite nahnsó kewé abehq oríwí áwánká tahnsa miáhwe. Manikánka kaweq oríwí áwánká ayahnawe apiruena ite abehq oríwí áwánká ayahnawe mitaq táhparena táhrarowana kaweq awánká ano kéhnsábé kawerue kírérhe.*

¹⁸ Ite amahnága kaweqtaq miáhnsábé Ísara ke kiotaikúne íwiáhiyehboq peh tábúsoqme iwíáhoró. Ite awanká ayahnawe tahnsá miáhwe. Awanká ayahnawe anonka ánúqtaq íre tuire. Írakaumo. Awanká ánúq anonka ayahnawerapeq kíre.

¹⁹ Itega mahraréq, Manikánka ite awanká ayahnawe ákáhnababí táhparanieéna mibeqté áyáhnáwé apirutaire eme

²⁰ aiq pútaq ehwéhnowe. Ísara ke Sísansabé íre aiq pútare atáhnsábé apirúérhe. Ite nahnsó ke Sísansabé aiq pútare atáhnsábé Manikánka ite kaweq awánká ákáhnababí táhparérhe. Minayabe ite píribahriyehboq áhreue miáthro.

²¹ Manikánka téh kárái ayáhnáwé apirutainserah ite píribahri ke míéhrataq ite moq apiru-ankéhe.

²² Kawerue iwíáhoró. Manikámé arutaboiri aní ména kamah aieráhi aní miéhre. Wega wene sánsánsabé suwahrieh ke kamah ariena ite wene ehwehnsabé suwahbeh keyabé arutaboírre. Wene ehweh íre sehgirataq ite moq apiruena kamah ainkéhe.

²³ Manikánka apiruo ayáhnáwéwé táhparena táhrawe kawerarahráhire. Ísara kegá sene píribahri sansá suera aiq pútare atéhrataq wehukeníka apirúéh áyáhnáwé kawerarehnserah Manikánka Ísara ke kaweraritahráhire.

²⁴ Wehukeníka abehq oríwí áwánká ayahnawe mewe kaweq oríwí áwánká ákáhnababí táhparena táhrawe kaweraréhre. Mina inserah Manikánka ite nahnsó ke kaweraitáaire. Kaweq oríwí áwánká ayahnawe mewe seyene kaweq oríwí áwánká ákáhnababí táhparena táhrue kaweraréh sánsámé íre págege sansáne. Mina inserah Manikánka Ísara ke mókake kaweraritankéhe.

Manikánka nahnsó kéreq Ísara kereqsabé arutaboiri ehwéhne.

²⁵ Néne iyahnabo animáрино, itega kawerue ahtebageheéna menah Manikáne íre pahsutaí ehwéh amahnága teiníe. Ite ahtebehrataqmé píribahri animári íre miagehe. Amahnága Ísara kene sirupipeq págegeéra Manikáne sansá íre íráhwe. Mókake nahnsó kegá awehraq wene sánsá sehgirataqmé Ísara kegá iragéhe.

²⁶ Mí tanáhráqmé Manikánka moke Ísara ke merirena kaweraritankéhe. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Kaweraritahna aníka Sarúsarama suwahpeq sínaraq wega Sékópáne anahwaréhne ahbabáq kaqsuankéhe íre.

²⁷ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Sigaqnaréh teriunserah sene anahwaréhne ahbabáq kaqsuaníe íre. (Aisaia 59.20-21; Jeremaia 31.33)

²⁸ Ísara kegá Sísá éhweh irera iuwahriehre ensabé Manikáne naruo úkurowaq ite nahnsó kegá mí ehwéh ireq sehgiówe. Manikánka Ísara ke téh omaq sitena sigaqnaréhyabe naho arutaboírú púana amahnága sinahwaréhyabe moq arutaboírre.

²⁹ Manikámé íre mó iwíáh mó iwíáhi aní míre. Wega náwinie íwiáhínaraqmé náwinawire. Wega aiq omaq sitóge ínaraqmé anehémé íre kaqsuankéhe.

³⁰ Menah ite nahnsó kegá Manikáne ehweh anterutowara amahnága Ísara kegá wene ehweh anterúáhnsabé wega itensabé arutaboírrena séhréh aitéhre.

³¹ Ísara kegá Manikáne ehweh anterúáhwana Manikánka itensabé arutaboírrena séhréh aitéhnserah mókake sensabé arutaboírrena séhréh aritankéhe.

³² Ómi kegá wene ehweh anterúónsabe Manikánka, Ahbabáqka ite saiqnariankehe aritéhre. Anehe wega mah kehiná kéhínásabé arutaboírrena séhréh aritankéhe.

Manikánsabe iwíáh íwíáh atanéhe i ehwéhne.

³³ Manikámé áhnte séhréh aitéh aní ména moke tagarawéna anotah ahtébiá aní míre. Ite peh wehuke míona puaq wega tábúsoqme iwíáhi sansámé itega íre ahtebahrahúne. Wega mirai sansámé itega íre ahtebahrahúne.

³⁴ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

* **11:17:** Ísara kegá sene sánsánéra oríwí awánká íre kaweq ayáhnáwé apiruera mó kaweq awánkátápéqté áyáhnáwé apirúqme mitaq táhparera táhraráhwana kirena kaweq oríwí sérá iyéhre.

Wehukeníká itene Wahnahne iwíáhwé ahtebahrahiro? Írakaumo. Wehukeníká we áwáhnororahiro? Írakaumo. ire. (Aisaia 40.13)

³⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Wehukeníká Maniká ebeq náwinana Manikánka íné nánino iwíáhono? Írakaumo ire. (Jop 35.7, 41.11)

³⁶ Manikánka wewega moke kéh náneq mirarowe. We moke kéh náneq áwahe wíre. Minayabe moke kéh náneq peh wewene wíre. We anotah aní púaq ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq míre.

12

Itene inónká Maniká awe ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, néne ehweh kawerue íráhro. Manikánka ite kaweraitena séhréh aitéh púaq itene inonka we áwéro. Ité oga miáhtáq itene inonka we náwíransabé kaweqtaq méq we awahbeh sansánoro. Minawé Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh sánsáne.

² Itega Maniká awahbeh sansánigeheéna wega itene irupipeq o iwíáh aitéhre. Mah marákó márakóipéqté sánsá sehgiéhboq peh Manikánka iwíáh aitéh sánsánoro. Mirairataq Maniká awahbeh arámbéhrí miraéq wene kaweq tábúsoréh sánsámé we awahbeh sánsámé ahtebahrahowe.

Manikánka náíátái pagégéráté wene arambéhri sehgióro i ehwéhne.

³ Manikánka íné séhréh aintéhnsabé ínéga teiéna ehwéh íráhro. Itega, íné anotah aní múge éq arerensabé iwíáh iwíáhiyeho. Írakaumo. Arerensabé peh tábúsoqme iwíáhoro. Manikánka aiq pútaq iwíáh aitéhnserah tábúsoqme iwíáhoro.

⁴ Wehukeníné anonka peh morá ánonkánirana áhnte naneq kéhre. Mi naneqmarínká íre peh morá arámbéhrí miraorahowe.

⁵ Mina inserah moke ite Sísa Karáhé tagariona kewé áhnte méq Sísame anonka tahnsá míone. Ité íre peh morá arámbéhrí miraúne. Íre itebataq itebatarue mía ite peh morá ánonká tahnsa míone.

⁶ Manikánka séhréh aitena wewega mó arámbéhrí mó arámbéhríue íátáire. Minayabe ite íre peh morá arámbéhrí kéhre. Manikánka arensabé, ínéga iwíáh atahna ehwéh irarúno atahnaraqmé arega aiq pútare atahnanserahnue pahsuo.

⁷ Séhréh arito atahnaraqmé kawerue séhréh arito. Síwáhnorúno atahnaraqmé tábúsoqme síwáhnorúno.

⁸ Mó kené iwíáh kawerarito atahnaraqmé tábúsoqme miraúno. Wehwehúno atahnaraqmé eyoyóue wehwehúno. Wahnahnúno atahnaraqmé tábúsoqme iwíáhue wahnahnarito. Mó keyábé arutaboairite séhréh arito atahnaraqmé eyoyóue séhréh arito.

Mó Sísa tagaríah keyábé arutaboairito i ehwéhne.

⁹ Mó keyábé aiq pútaq irutaboairítáhro. Moke ahbabáqsabe anotahtaq ahqáho ato. Ahbabáq sansa pehragéq peh kaweq sansá ambubúue sehgióro.

¹⁰ Iteruwahrahyabé irutaboironserah moke Sísa tagaríah keyábé moq irutaboiréq sensabé iwíáh iwíáhéq sensíwíq pankeráhro. Íre arene áwíq peh mó ke síwíq pankeráhro.

¹¹ Manikáne arambéhriyabé taorahoiyehboq tauntahunue arambéhrioro. Manikáne Awanka iwíáh aitéhnserah itene wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq wene arambéhri kawerue sehgióro.

¹² Manikánka mirainawire iwíáhéq itene irupipeq eyoyóue miáhro. Íre kaweq sunúq sinaraq uwaresa ké méq kaweqtaq miáhro. Púreré sansa taorahoiyehboq ahriahri púreq aruqaruroro.

¹³ Sísa tagaríah ké tabonahirataq náriéro. Nahnsó ke sirataq mehwehue kawerariteq kirabo arítáhro.

¹⁴ Mó kegá ite iwíóqnehrataq Manikánsabe, Mi ke kamah ario íre oro peh kaweraritoue púrerarítáhro.

¹⁵ Mó kegá eyoyóue iwíáh iwíáhirataq ite moq eyoyóue iwíáh iwíáhoro. Sirupipeq umehináraq íbisehrataq ite moq irutaboairiteq íbisahro.

¹⁶ Ómi keyábé peh monseráh sánsánoro. Ité anotah ke úne éq píribahriyeho. Írakaumo. Ité anotah ke púaq íre áwíqkakaq keyábé iuwahriehre iyeho. Sereq méyabe iwíáh iwíáhoro. Íre áwíqkakaq arámbéhríyabé iuwahriehre iyeho. Itebataq ahtebone éq iteitensabé iwíáh iwíáhiyeho.

Ité ahbabáraitéhra ke séhréh arítáhro i ehwéhne.

¹⁷Mó kegá itensabé íwioqnéra ahabáraitéhrrataq itega moq sensabé mina tahnsaniyehboq peh uwaresa anímári miáhro. Ómi ite tagah kegá, Kaweq sansáne íwiáhigehéeq peh kaweq sansánoro.

¹⁸Taonsah íwiáh tobek íwiáh iyehboq uwaresa ké miáhro. Árahue mó kereq iru ukiqme míanehnkono éq mina tahnsanue sereq iru ukiqme miáhro.

¹⁹Néne iyahnabo anímáriño, mó kegá ite ahabáraitéhrrataq se íre ahabárarítáhró. Manikánka se kamah arieráhire. Wene ehwehnka aiq mahraréna,

Ínéne arambehri puana inénega kamah arinauge íre. (Lo 32.35)

²⁰Wene ehwehnka mó mahraréna,

Are ahabáratáhna anímé, arene naruo anímé arupinsabe ínaraq kirabo ato. We wání tahbobóire ínaraq wání náwo. Arega mirainaraq we ayehtanawire íre. (Sindaun 25.21-22)

²¹Ahabábáqka are saiqnariehnheboq kaweq sansánúno. Arega mirainaraq arene kaweq sansánká ahabábáq sansa kiotaikinae.

13

Kámáhni kené ehweh sehgióro i ehwéhne.

¹Ite moke kámáhni kené ehweh kawerue sehgióro. Ite tagarionawe wahnah kegá pehipi íre wahnahnówe. Írakaumo. Manikánka wahnah sansá áhwárowe. Áhwárowara amahnága kámáhni kegá wahnahnóme webaqtaq Manikánka, Wahnahnoro arítéhre.

²Minayabe kámáhni kené ehweh anteruahnaragmé se Manikánka wahnahnoro arítéh kéné ehweh anterúáhwe. Anterúáhnásábé ehweh aritena kamah arinkéhe.

³Kaweqtaq mía máo kegá sene wahnah keyábé íre áhrowara peh ahabábáq kega sene wahnah keyábé áhrowe. Ite íre áhreigehboq peh kaweqtaq méq itene wahnah kené ehweh sehgióro. Mirairataqmé wahnah kegá itensabé, Kawerowe aitagéhe.

⁴Itega kaweqtaq míagehéena Manikánka wahnah keyabé, Néne arambehri miraigehboq wahnahnoro arítéhre. Ite ahabárirataq wahnah kegá kamah aieráho puaq sensabé áhreo. Se ahabábáq ke kamah arirana Manikánka kawerowe aritankéhe.

⁵Itene wahnah kené ehweh anteruahnaragmé kamah aiyehboq sehgióne íwiáhoo? Íre peh morá mi íwiáhiransabé sehgióro. Wahnah kené ehweh irona sansámé kaweq sansáne íwiáhéq irupipeq eyoyóue sehgióro.

⁶Manikánka wahnah keyabé, Wahnahnoro arítéhnásábé táhkísi moné síero. Segá sene wahnah áráméhrí kawerue miraigehboq síero.

⁷Minayabe seyene arambehri kahna naneq síero. Táhkísi moné meyhá ké táhkísi moné síero. Áráhísinísi moné meyhá ké áráhísinísi moné síero. Wahnah keyábé siwiréh arítéhboq peh sensabé íwiáh íwiáhéq ayahmaq síero.

Mó keyábé arutaboíro i ehwéhne.

⁸Arega mó anínsábé monebopoq aneqpopoq, Nánio. Mótaq náwinie inaraqmé arene tínáhu túbáh aginehboq apubúue náwo. Itene tínáhu ahriahri apubúue parabarúáhró. Peh morá tínáhu ahriahri kagaire. Mí tínáhuwé mó keyábé ahriahri irutaboíro. Mó keyábé sirutaboíro kegá Manikáne ehweh moke sehgiówe.

⁹Manikáne ehwehnka mahraréna,

Mó kené ahre weh abariyeho. Mó aní subiq súého. Aebóiyeho. Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekíneho íre. (Kisim Bek 20.13-17; Lo 5.17-21)

Anehe Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Arerensabé arutaboíronanserah mó keyábé moq arutaboírúno íre. (Wok Pris 19.18)

Mó keyábé arutaboíre ehweh sehgióraqmé ebeq teí éhwéhnkákáq moke mó miraoro ú ehwehnkákáq aiq sehgiówe.

¹⁰Mó anínsábé arutaboíri anínka mí aní íre ahabáratéhre. Minayabe mó keyábé aiq pútaq sirutaboíro kegá moke Manikáne ehweh sehgiówe.

Tábúsoqme méq peh kaweq sansá tauntahunue sehgióro i ehwéhne.

¹¹Mah tanáhráq tagariona puaq kaweqtaq méq Manikáne ehweh sehgióro. Ite kaweraiteh aní tuina tanáhráq áhnbórání puaq sugéhboq peh áwénunéq kawerue auráq matiáhró. Itega Sísansabé aiq pútare atárótaq we tue tanáhráq ákáhtaq wahto káraire. Amahnága we tuina tanáhráq peh wahtonagire.

¹²Inokáhpeq parabagina irana tuekína tanáhráq sinaire. Mina inserah mah tanáhráq áhnbórá parabagina irana Sísaga tuinaire. Minayabe itega sunkíkírabeqte áhbábáq sánsá sueq téhrehrebeqte kaweq sansánoro.

¹³ Uwoyansamé, píah néra múguwahgu agéwé, mó aniné ahre weh abariéwé, ahkaragárawe, tobehwé, mó keyábé aru págege atewé, mina tahnsa áhbábáq súáho. Peh morá téhrehabeqte kaweq sansá miraoro.

¹⁴ Ahbabáq iwíáhijehboq peh morá itene Wahnah Sísa Karáhéba wahtotaq méq wene sansánsábé iwíáh iwíáhue sehgióro.

14

Mó Sísa tagariáh kéné sánsá íre saraqme tagahro i ehwéhne.

¹ Sísansabé aiq pútare atéh ánínká Sípane sánsá íre kawerue ahtebeána iteba sínaraq mehweh ateq séhréh atáho. We íre ahtebehnsabé ehweh atého.

² Mó Sísa tagariéh ánínká moke táhutahuq nah nanere íwíáhéna pehipi nehrama mó Sísa tagariéh ání íre págegeue aiq pútare atéh ánínká nah naneqpomo éna we awehrii naneq íre nehre.

³ Neh anínká íre neh anínsábé awiréh atéhneho. Awehri anínká neh anínsábé ehweh atéhneho. Írakaumo. Manikánka moke táhutahuq neh anínsábé, We moq néne ani míre atéh púaq wega táhutahuq nehnsabé ehweh atéhneho.

⁴ Mó aniné arambehri anínsábé aneqsabé ehweh atáho? Minawé íre itene arambehri wire. Wewene wahnahnka wene sánsá tagéna tábúsoq atahráhire. Maniká itene Wahnahnka arambehri aní séhréh atéh púana wene wahnahne arambehri kawerue mirainawire.

⁵ Mó anínká ahrena ahrena wehekáhnká moke mó wehekáh kiotaikire íwíáhirana mó anínká moke wéhékáh peh monseráhnire íwíáhire. Minayabe itene irupipeq iwíáhue tagéq peh kaweq sansá miraoro.

⁶ Ahrena ahrena wehekáhmé Manikánsabe iwíáh iwíáh tanahráre íwíáhi anínká Manikánsabe iwíáhi puana mira íwíáhire. Moke táhutahuq neh anínká Manikánsabe iwíáh iwíáhéna moke táhutahuq nehnsabé Maniká awahbeh sansáne íwíáhire. Íre neh anínká awehrime Maniká awahbeh sansáne íwíáhéna we moq Manikánsabe iwíáh iwíáhire.

⁷ Iteitene iwíáhúna sansá miraúnayabé oga míono? Írakaumo. Ite pukonaraq iteitene mátaburapeq kowíanehnkono? Írakaumo.

⁸ Peh Maniká itene Wahnah awahbeh sansá miraonehéq oga míone. Ite pukonaraq itene Wahnahne kaweq matábúrápéq kowíanehe. Ite oga míonaraqkákáq pukonaraqkákáq ite Maniká Iteribone animári míaneheqmúne.

⁹ Sísa Karáhéga oga míona kereq pukonaraq wahnahnaitanieéna pukéna iriwe oganúkúwe.

¹⁰ Mókake ite moke Manikánka wahnahnirabeq iriwe perehnehue míahnana wega itene oga mé sansamé itene arambehriwe tagéna saraqmaranawire. Minayabe mó Sísa tagariéh ánínsábé, Are abehq sansánóna aní móne atéhneho. Wega mirai sansánsábé awiréh atéhneho.

¹¹ Manikánka saraqmarahna tanáhráqsábé wene ehwehnka aiq mahraréna, Íné oga mía míau Wahnáh ání míógara moke mah kehiná kéhínánká ínéba séra sirehunseraráq néra ínénsabe, Are aiq pútaq Maniká móne aintanehrawoe ire. (Aisaia 45.23)

¹² Minayabe mi tanáhráq itega miraurauna sansánsábé morá ánínká morá ánínkáue Maniká teaweneheqmúne.

Ahbabáq sansa mó aní insoq atéhnehboq suaníe i ehwéhne.

¹³ Mó Sísa tagariéh ánínká miraínsabe, Abehq sánsánire atého. Ínéga mirau sansámé wega tagéna ahbabárinehboq mi sansá suena mó íre mirainie íwíáho.

¹⁴ Sísa itene Wahnahnka néne iwíáh aiq kaweraintéhnabé íné tagariómé Manikánka moke táhutahuq nah nanere ire. Minayabe moke táhutahuq noge. Mó anínká mó naneq tahutáhúqsábé, Íre nah nanere ínaraq mina awehrinkehe.

¹⁵ Itega nahwana mó Sísa tagariéh ánímé iwíáh kikiritaq wega itene táhutahuqsábé, Órira míre atéhnaqme mó tahutáhúq mó nehó. Iwíáh kikiri anínsábé, Anetaníbo pehipi nanie i anínká we íre arutaboiratéh ání míre. Sísa Karáhéga iwíáh kikiri aniné ahbabáqsabe putionsabe itega nehranka ahbabáratého.

¹⁶ Itega, Kaweq sansáne íwíáhéq mirairara mó kegá tagéra, Íre kaweq sansáne íyehboq mi sansá mó íre miraoro.

¹⁷ Manikánka ite wahnahnaitéhnabé itega táhutahuqsábé íre iwíáh iwíáhúne. Írakaumo. Peh kaweqtaq méyabewé, iru ukíq iteyabewé, iru eyoyó aiteyabewé iwíáh iwíáhúne. Manikáne Awanka minawari iwíáh aitéhre.

¹⁸ Manikánka Sísa Karáhéne arambehri miraue sehgió keyábé, Kawerowe aritowara tagah kegá, Se kaweq ke wóe íwíáhigehe.

¹⁹ Minayabe moráénue Sísane sánsá miraoneheéq we séhréh atéhonehe íwíáhero.

²⁰ Moke táhutaquqme nah nanere aiq pútaq ehwéhne. Peh táhutaquqsabé íwíáh íwíáhónaga Manikáne arambehri íre kawerarúéhneho. Arega náhna tahutáhúqme mó anínká tagéna, Órirane íwíáhéna wene órira sánsámári suena ahababárinaraqmé arega we aiq ahababárataneho.

²¹ Sísá tagariéh ánínká are tagéna arega miraónaga ahababáratehnehboq mina íre miraúno. Minayabe órira tahutáhúqkákáq píahakáq náhnaga mó Sísá tagariéh áni ahababáratehnehboq íre náhno.

²² Arega miraóna sánsámé, Kaweq sánsáne íwíáhé mó anínsábé, Ínéga mirau serahnúno ue teawíneho. Arega miraóna sánsá peh Maniká teawo. Kaweq sánsánuge íwíáhi animé wene arupipeq íre umeh agínana wega íwíáh íwíáhinkehe.

²³ Mó anínká íwíáhéna, Mah tahutáhúq nonka kaweq sánsánugapómo éna náhnaraqmé wega ahababárinae. Aiq pútaq kaweq sánsáne íwíáh íre kahnarag wega ahababárinae. Moke itene sánsámé aiq kaweq sánsáne íwíáh íre kéhtáq mi sánsánunawe itega aiq ahababárúne.

15

Sísá Karáhéne sánsá sehgioneheqmúne i ehwéhne.

¹ Ite Sísane sánsá ahtebóna kewé séhréh arite arámbéhri kéhre. Sísane sánsá peh ákáhtaq ahtebah kegá tábúsoqme sehgigeheéq séhréh aritanéhe. Íre peh iteitensabé íwíáhia peh séhréh arite íwíáhonehe.

² Itene iyahnabo animári Sísane sánsá ahtebéra kawerue sehgigeheéq íre ite iuwahbeh íwíáh peh se séhréh arite íwíáhonehe.

³ Sísá Karáhéga Wenabone arambehri mirainiéna we awahbeh íwíáh suowe. Minayabe Manikáne ehwehnka irarinserah mó kegá Sísá awiréh atowe. Mi ehwéhnká mahraréna, Sega arensabé awiréh atáhtáq ínénsabe moq niwiréh aintáhwe íre. *(Buk Song 69.9)*

⁴ Manikánka íwíáh arito kegá wene ehweh pehipi íre sehiranuwe. Itega sánsahwe ahte-bageheéra naho sehiranuwe. Itega Manikáne sánsá kawerue ambubu atawéq sehgigeheéra sehiranuwe. Itega Manikáne sánsá íre sueq peh ite meirena kaweraitahna tanáhráqsábé áwénunigeheéra sehiranuwe.

⁵ Itega Manikáne sánsá ambubu atawéq kawerue sehgigeheéna séhréh aitéhre. Ite Sísá Karáhéne sánsá sehgieq moráénue peh morá íwíáhigeheéna wega séhréh aitéhre.

⁶ Moráénue peh morá íwíáhirataq itene Wahnah Sísá Karáhéne Abowá Manikánsabe íwíáh íwíáh atagéhe.

Sísá Karáhéga Asiu kereq nahnso kereq séhréh aritéh éhwéhne.

⁷ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárotaq wega íre ahqáho aitasa peh séhréh aitéráire. Mina urainserah Sísá tagariéh ánínká iteba sínaraq mehweh ateq séhréh atáhero. Mirairame Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh sánsá míre.

⁸ Teiníboq írátiáhero. Naho Manikánka ite Asiu kené igaqnansabe omasa éhwéh teriwe. Sísá Karáhéga mah marákóipéq míotaq we Asiu aní ména ite Asiu ke séhréh aítowe. Séhréh aitonka sokigi aitomé omasa éhwéh aiq pútaragire.

⁹ Moke nahnso ke moq séhréh ariteyabe áwíre. Sega wensabé íwíáh íwíáh aintageheéna séhréh ariteyabe áwíre. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Nahnso ke miéhrarabeq arensabé íwíáh íwíáh ataníe. Arenáwíq pankerónsábé igonkónue íwíáh íwíáh ataníe íre. *(Buk Song 18.49)*

¹⁰ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Nahnso keo, Asiu kereq itereqka moráráq íwíáh íwíáhero íre. *(Lo 32.43)*

¹¹ Mí ehwéhnká mó mahraréna,

Nahnso keo, ite ómiga itene Wahnahnsabé íwíáh íwíáh atáhero. Mah kehíná kehínánká wensabé íwíáh íwíáh atáhero íre. *(Buk Song 117.1)*

¹² Áísáíaga mó mahraréna,

Sésine anahwa anotah aní míanawire. We anotah aní úkéna Asiu kereq nahnso kereq wahnah aritankéhe. Mí tanáhráq nahnso kegá íwíáhéra, Wega ite kaweraitankéhe éra áwénunigehe úwe. *(Aisaia 11.10)*

¹³ Manikánka omasa éhwéhnéna, Áhnite kawéq náneq iníe únsabe ite amahnága áwénunúne. Wensabé aiq pútare atáh púana wega itene iru ukiq itena eyoyó aítankéhe. Manikáne Awanka kawerue séhréh aitéhnsábé ite íwíáhéq, Wene ehweh aiq pútaq ehwéhne. Wega aiq náina puag áwénunúne ewe.

Poraga nahnso ke Sísá éhweh teri terinúnsabe éhwéhne.

¹⁴ Néne iyahnabo animárinó, Íné tagariómé ite kaweq sánsá mira aruqaruroro ke wóe. Ite Sísane sánsá aiq ahtebah puag wensabé wensabé íwáhnoraréh orahowe.

¹⁵ Ite ibitarúého éna mah pahsi sehiranue iahreraq ítóge. Manikánka séhréh aintéh púana págegeue teiena pagu pagunuge.

¹⁶ Nahnsó kegá Manikáne sansá kawerue ahtebéra sehgeheéna ehweh mibeq mahbeq aritéh áni tahnsanéna wene kaweq ehwéh teri terinuge. Nahnsó ke séhréh aitanieéna Sísá Karáhéne arambehri mira aruqaruruge. Nahnsó kegá Maniká awahbeh sansá sehgiéna kaweqtaq mía miageheéna Manikáne Awanka séhréh aritena kaweraritéhre.

¹⁷ Sísá Karáhéba mía miáéna Manikáne arambehri kawerue miraunsabé iwíáh iwíáhuge.

¹⁸ Mó kené arambehri ire teiúge. Peh morá Sísá Karáhéga séhréh aintáráirana míraurau arámbéhri teiúge. Nahnsó kegá mína tagéna Manikáne ehweh sehgiówe.

¹⁹ Manikáne Awanka séhréh aintáráinsabé ótaq sansá míraéna ehweh teriátáuge. Nahnsó kegá tagéna teriu ehwéh sehgiówe. Sarúsarama suwahpeqkákákq Íríríkúma marákórápéqkákákq moke ákáhpeqte ké suwahpeqkákákq Sísá Karáhé ehweh teri terinurauge.

²⁰ Peh Sísá Karáhé ehweh ire írátiáhrabeq korerieyabe nuwahbehre. Mó anínká nahwiahnsanse pearahnarag ínéwé wene nahwiahnsanseraq abogéhue nah peyabe nuwahriehre.

²¹ Írakauo. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, We ehweh ire teriu ke tagariagehe. We ehweh ire írátiáh ké siahtebagehe ire. (*Aisaia 52.15*) Mi ehwehnká irarinserah ire írátiáh ké korerieyabe nuwahbehre.

Poraga Aroma suwahpeq pokéyabe awahbó ehwehne.

²² Nahnsó ke teri terinurau arámbéhri gá saiqnariarairana iteba ire korahuraugé.

²³ Ínéwé áhnte opéq ite tagéyabe nuwahbaraire. Amahnága mahtaqté árámbéhri aiq parabarúo púana ite koraganie iwíáhuge.

²⁴ Sípéni marákórápéq pokonaraq iteruwahpeq kéraganie. Iteba pehgáriq tanáhráq kowéna iuwena pokinieonaraq itega séhréh aintagéhe.

²⁵ Téhwe Sarúsarama suwahpeq Manikáne animári nárinieéna pokinie.

²⁶ Táhmáro mibeqté ánimári tabonah ke miáhnsabé Másérónía marákórápéqté kéreq Ákáia marákórápéqté kéreqka nárienehéera móne soruparera níátówe.

²⁷ Seyega nárienéhe iwíáhurónka sirupipeq eyoyóuraire. Sarúsarama suwahpeqte ké gá Sísá ehweh téh írátówe. Segá irera nahnsó ke teriátówe. Minayabe amahnága nahnsó kegá nárienéhe iwíáhurónsabé aiq kaweruowe.

²⁸ Níátáo moné Sarúsarama suwahpeqte ké aiq náriénarag Sípéni marákórápéq pokonaraq iteba kéragéna kótaikinie.

²⁹ Iteba konaraq Sísá Karáhéga iwíáh aintahna ehwéh teiníe. Wega iwíáh aintanawire iwíáhuge.

Poraga, Púreraintáthro ú ehwehne.

³⁰ Néne iyahnabo animárinó, itene Wahnah Sísá Karáhénsabe iwíáhoró. Manikáne Awanka ite iwíáh aintáráirag itega mó keyábé irutaboírune iwíáhoró. Mira iwíáhotag págege arámbéhri ínéreq míraoro. Mi pagégé árámbéhriwé púreq arámbéhri wíre. Púreréq ínésabeákáq púreraintáthro.

³¹ Sarúsarama suwahpeqte Sísá ehwehnsabé suwahrieh kegá nubiyehboq púreraintáthro. Ínéga mibeqté Manikáne animári kawerue séhréh aritankeheéq púreraintáthro. Segá néne arambehri aiq ábéehre iwíáhigeheéq púreraintáthro.

³² Mi ke séhréh aritáhnaraq Manikánka kowe aintahnaraq iwíáh iwíáhue iteba kinie. Mi tanáhráq itereq ínéreqka ehwehnonaraq irupipeq eyoyóinaq iwíáh iwíáhónehe.

³³ Manikánka ómi itene iru ukijq itena iteba mía miáire. Ai q míre.

16

Poraga áhnte keyábé íroro ú ehwehne.

¹ Íné nuwahbehme Sísá tagariéh íni wenáwiq Píbi séhréh atáthro. We Sénkária suwahpeqte íni ména mibeqté Sísá tagariáh ké séhréh aritéhre.

² Áhnte ke séhréh aritena íné moq séhréh aintáráire. Minayabe wega iteba kínaaq mehweh ateq we tabonah ína naneq séhréh atáthro. Ite moke Manikáne animárin ká itene Wahnahnsabé iwíáhég mó ke séhréh aritananserah mi íni séhréh atáthro.

³ Sísá Karáhéne arambehriurataq Ákúirareq Párisíraeq mi akéqká moq moráráq arambehriuraune. Sensabé irao tao aritáthro.

⁴ Segá íné séhréh aintáróyame pukorahuroye. Íre ínébataq moke Sísá tagariáh náhnsó ké gá moq mi anitéyábé iwíáh iwíáh aritáhwe.

⁵ Mi akéqseq sene nahtapeq momiwío ke Sísá tagariáh kéreqsabé íroro aritáthro.

Esia marákórápéq Sísá Karáhé ehweh teriátáutaq mi ehwehnsabé Épáinétúsaga téh aiq pútare atena sehgiáire. We niruní áni míre. Iraúno atáthro.

⁶ Máhríaga ite séhréh aitanieéna anotah arábéhríuraire. Wensabé iraúno atáhiro.

⁷ Nánuwahrah Asiú ánité Ántáróníkureq Súníásareq miéhye. Íné karábúsiipéq míarautaq sega moq mitaq miaroye. Íné Sisa Karáhé íre tagariarautaq sega we tagariaroyara eqmaro kega wensabé iwíáh iwíáh arítárówe. Wensabé iraotao arítáhiro.

⁸ Itene Wahnahne sánsá kawerue sehgi áni wenáwiq Ámbiátu miéhre. We niruní áni míre. Wensabé iraúno atáhiro.

⁹ Sisa Karáhéne arambehri miraurautaq Úrábánureq moq moráráq arambehriuraue. Wensabé iraúno atáhiro. Mó niruní áni Sítákísansabé iraúno atáhiro.

¹⁰ Sisa Karáhéne sansá tábúsoqme sehgi áni wenáwiq Apérie. Wensabé iraúno atáhiro. Áritóbúru karírónánínseqsabé iroro arítáhiro.

¹¹ Nánuwahrah Asiú áni Éróiónansabé iraúno atáhiro. Náhsísune nahtapeq kaegaeo Sisa tagariáh keyábé iroro arítáhiro.

¹² Itene Wahnahne arambehri kawerue miraóya anité sensíwiq Tárípínareq Tárípósareqsabé iraotao arítáhiro. Itene Wahnahne arambehri áhnte miraurai inímé Pérísie. We niruní iní míre. We néne iyahnabo iní míre. Iraúno atáhiro.

¹³ Itene Wahnahne sánsá tábúsoqme sehgi áni wenáwiq Árupansabé iraúno atáhiro. Wenanowé náino tahnsa áni úkurainsabé mi inínsábé moq iraúno atáhiro.

¹⁴ Mó kewé Ásínkáritureq Pégónireq Érémsireq Pátóbareq Érémásareq sereq moráráq Sisa tagariáh kéreqsabé iroro arítáhiro.

¹⁵ Mó kewé Pírórógureq Súríahrequeq Néréúsareq wene anahnówareq Órímbareq sereq miáh Sisa tagariáh kéreqsabé iroro arítáhiro.

¹⁶ Iteite we mehweh atéhoru. Moke mahtaqté Sisa tagariáh kéga ítensabé iroro ewe.

Ahbabáq aitaahráho keyábé éhwéhne.

¹⁷ Néne iyahnabo animárinu, ehgarogaro animárinsequeq ahbabáq aitaahráho animárinsequeq tagariáhiro. Íwáhnoruro éhwéhnsábé ahqáho aítáh ké tagariáhiro. Sega miéhrarabeq miéhboq peh móbeq miáhiro.

¹⁸ Mina tahnsa kéga itene Wahnah Sisa Karáhéne arambehri íre miraéra peh seyene sirupipeqté iwíáh mira aruqarurowe. Sega áhnte éhwéhnéra ehnenehne aritéhrataq íre ahtebah kéga mi éhwéh irera kaweq éhwéhne iwíáhowe.

¹⁹ Itega Sísané ehweh kawerue sehgiónsábé ómiga íráhwe. Minayabe iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire. Ahbabáq sansa ahtebehoq pehrageq peh kaweq sansá ahtebahro.

²⁰ Maniká iru ukiq itéh ánká owainawa saiqnarianaire. Itene igaranka noginairabeq saiqnarianaire.

Itene Wahnah Sisa Karáhéga séhréh aitéhre.

Porareq mió kega Aroma keyábé iroro u ehwehne.

²¹ Tímóti ínérequeq arambehrii anínká ítensabé iroro ire. Nánuwahrah Asiú kéwé Árúsiarequeq Sésónirequeq Sósipátareqka ítensabé moq iroro ewe.

²² Mah éhwéh páhsiipeq sehiranu aní néníwiq Tétíae. Poraga tenínserahnue pépahqtaq sehiranuge. Íné moq Sísané aninéna ítensabé iroro uge.

²³⁻²⁴ Mahtaqté Sisa tagariáh kéga Káiúsine nahtapeq momiwíowana wega íné Pora kirabo aitéhre. Wega ítensabé iroro ire.

Mah ke suwahpeqté táhkísi moné wahnahni aní wenáwiq Érásátie. Wereq itene iyahnabo aní wenáwiq Kúátúsareqka ítensabé iroro éye.

Manikánsabe iwíáh iwíáh atanéhe i éhwéhne.

²⁵ Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Ínéwé kaweq éhwéh Sisa Karáhé éhweh teri terinuge. Itega mi éhwéh ireq sehgiheéna Manikánka págege aitéhre. Naho mi éhwéh íre ábóraragia peh kopípéq kowe.

²⁶ Kopípéq kowana Manikáne ehweh iraru kéga aiq sehiranuro puana amahnágawe ábóraq kéhre. Mah kehiná kéhinánká mi éhwéhnsábé aiq pútare atera sehgiheéna Manikánka koreriéro aítáráire.

²⁷ Manikánka webataq mía míaéna aiq moke ahtebehre. Sisa Karáhéga miraúnsabe itega Maniká Iteribonsabé ahriahri iwíáh iwíáh atanéhe. Aiq míre.

1 Kórína Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Kórína suwahpeqme nahnsó kene anotah matábú Kárikí marákórápéq kowe. Poraga peh morá ópéq mó opéq ákáhtaq mitaq kowéna Sísa éhweh pahsuowe. Pahsuowara wehukega Sísansabé aiq pútare atówana wega mitaq suena mó ke suwahpeq Sísa éhweh pahsuanieéna pokúwe. Pora Kórína suwahpeq íre míotaq Sísa tagariáh kégá sainkue táhmaroga íre kaweq sansánuowe. Mí tanáhráq wega mah pahsí sehiranue mó aní awuwana wega Kórína suwahpeqte Sísa tagariáh ké móriuwe. Mibeqté Sísa tagariáh kégá peh kaweq sansánigeheéna Poraga mah pahsí sehiranúwe.

Kórína suwahpeqte ké ebeq siu pahsíe.

¹ Sísa Karáhé éhweh korerinkeheéna Manikánka íné Pora omaq intena eqmaq nuwowe. Ínéreq itene iyahnabo aní Sósáténireqka

² mah pahsí sehiranúwe. Ite Kórína suahpeqte Sísa tagariáh kéó, itega sehiranúya pahsí sáhnshawe tagahro.

Wene kaweq animári míageheéna Manikánka ite omaq itowaq wene sánsá sehgiówe. Iteq moke mó kehiná suwahpeqte ké itene Wahnah Sísa Karáhé tagariáh kéreq omaq itowaq itega wensabé iwíáh iwíáhéq púrerúne. Púrerúnana ite kawerue wahnahnaitéhe.

³ Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé itene Wahnahnseqka ite séhréh aitera itene iru ukig itehye.

Poraga Manikánsabe iwíáh iwíáhú ehwehne.

⁴ Manikánka ite meiqme Sísa Karáhéne ayahpi itena anotahtaq séhréh aitéhe. Wega ite kaweraitena séhréh aita aitainsabé ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atóge.

⁵ Wega séhréh aitéh púaq wene ehweh kawerue iraréq iahtebia ké úkowe.

⁶ Sísa Karáhé éhweh iwáhnoruraq kawerue irátó puana Manikáne Awanka págegeue séhréh aitéhe.

⁷ Págegeue séhréh aitéhnsabé itega Sísa Karáhé itene Wahnah tuina tanáhráq áwénunotaq Manikáne Awanka náina naneqsabé íre tabonahowe.

⁸ Wega ite págege aítana séhréh aitéh púaq ite oga mé tanáhráq kaweqtaq míahrahowe. Kaweqtaq míéhraqmé itene Wahnah Sísa Karáhé tuinagake íre ehweh aítankéhe.

⁹ Wenahni itene Wahnah Sísa Karáhéreq míá míageheéna Manikánka ite omaq itéhe. Omaq itena ite íre iuwasa peh mirainie i naneq aiq pútaq mirainawire.

Poraga, Peh morá iwíáhoró ú ehwehne.

¹⁰ Néne iyahnabo animáрино, itene Wahnah Sísa Karáhéga síwáhnorúno aintáráinsabé págegeue teiniboq irátíáhro. Ite mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoró. Síó síoue peh morá sánsánonehe iwíáhoró.

¹¹ Néne iyahnabo animáрино, ite tagariáh aní wenáwíq Karoe. Karone awahrahga teniera, Ite wensabé wensabé abiahnsanéq íre insahwéue míáhwe teniátówe.

¹² Itega mahna tahnsanue mó ehwéh mó ehwéhnowe. Ite mó anítógá, Porane sánsánúne ewara ite mó anítógá, Ápórone sánsánúne ewara ite mó anítógá, Pítane sánsánúne ewara ite mó anítógá, Karáhéne sánsánúne ewe.

¹³ Aneqsabé mina tahnsa irareo? Sísa Karáhéne animári mó aní mó aníne míone iwíáhoo? Írakaumo. Itene ahbabáq kaweraitanieéna íné Pora awankátaq táhpague putia-raugo? Írakaumo. Itega wání merotaq néníwírué meroo? Írakaumo.

¹⁴ Iteba míarautaq peh morá Kárisápareq Káfúsireq wání meriátáuge.

¹⁵ Minayabe mó kegá, Íné Pora néníwírué wání meriátóne iyehoéna mó ke wání íre meriátónsabé iwíáh iwíáhuge.

¹⁶ Mó ke wání íre meriátáuge ume Sítépána karirónánínsabé nibitagire. Se moq wání meriátáuge. Mó kewé wání meriátáugamo íre niahrreraq kéhre.

¹⁷ Íre wání meriayabe peh, Néne kaweq ehwéh koreri terinúno éna Sísa Karáhéga eqmaq núwátáire. Wega awankátaq táhpawe putio ehwehmé págege ehwéhne. Mí ehwéh abehq éhwéh úkinehoéna ahtebia áninká teinserah ehwéh íre teiasa peh pahsuqme tei teinuge.

Sísa pukúme Manikánka págege aítahráhi ehwéhne.

¹⁸ Sísa itene ahbabáqsabe awankátaq pukú ehwehmé iraipéq pokoneherao kegá iwíáhéra, Múguwahgu ehwéhne ewe. Maniká Iteriboga ite kaweraitéh kégá Sísa awankátaq pukú ehweh iwíáhéq, Íre wehukene iwíáh peh Manikánka págegeue miraorahi ehwéhne úne.

¹⁹ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Íné ahtebia ání múge íwiáhi animé ínégá mi íwiáh kaqsuaníe. Íné tábúsoqme íwiáhu aní múge íwiáhi animé mi íwiáh parabaruaníe ire. *(Aisaia 29.14; Jeremaia 8.9)*

²⁰ Mah marákó marákóipéq miáh áhtébiá káyábé anere enehnkonó? Púku sáhnsahoráho keyábé anere enehnkonó? Tobehue ehweho keyábé anere enehnkonó? Manikánka mirainka ite íwiáhúnawe mi ahtébiá kéné ehwehme peh múguwahgu ehwéh úkire.

Manikáne sansánká wehukene sánsá kiotaiki ehwéhne.

²¹ Maniká áhnte ahtébiá ání míre. Mah marákóipéq miáh kégá ire seyene ahtebahnka we tagariahrahowe. Itega teri terinúna ehwéhme mi kégá, Múguwahgu ehwéhne ewana Manikánka mi ehwéhnsábé aiq pútare atáh ké kaweraritéhre.

²² Asiu kégá itensabé, Itene ehwehnsabé aiq pútare aitanéhoq ótaq sansá miraoro tei teinowara Káriki kégá itensabé, Ahtebia éhwéh teíro tei teinowe.

²³ Tei teinowaq itegawé peh Sísa Karáhé awankátaq táhpawe pukú ehweh teri terinúne. Asiu kégá mi ehwéhnsábé, Iuwahrieh ehwéhne aítáhwara Káriki kégá mi ehwéhnsábé, Múguwahgu ehwéhne aítáhwe.

²⁴ Manikánka omaq itéh kégá pukú ehwehnsábé aiq pútare atone. Ite Asiu kereq nahnso kereqka mi ehwéhnsábé aiq pútare atone. Aiq pútare ateq Sísa Karáhé pukú ehwehmé Manikáne págege sansáne éq wene ahtebia sánsáne aiq tagarione.

²⁵ Mó kégá, Manikáne sansámé peh múguwahgu mareqmareq sansáne atáhwana Manikáne sansánká wehukene ahtebia sánsá sene págege sansá aiq moke kiotaikire.

Wene animári míageheéna Manikánka omaq ito ehwéhne.

²⁶ Néne iyahnabo animárinó, Manikánka ite íáhrabéna omaq itaráitaq aneq tahnsá animári míaroo? Minayabe íwiáhoró. Ahtebia kéké, tauntahu kewé, anotah kewé, ite ire áhnte míarowe. Mó kégá ite tagéra, Múguwahgu ke wóe aítáhwe.

²⁷ Ahtebia ké siyehitarinkeheéna Manikánka ite múguwahgu aítáh ké wene animári míageheéna ite omaq itowe. Tauntahu ke siyehitarinkeheéna Manikánka ite mareqmareq aítáh ké wene animári míageheéna omaq itowe.

²⁸ Mah kehiná kéhínánká íwiáh íwiáho naneqsabé abehq úkinkeheéna Manikánka ire anotah animárinseq mó kégá siwiréh arítáh kéreq omaq itowe.

²⁹ Minayabe wehukeníká Manikánsabe, Íné anotah aní míó púah omaq intároné ire irarerahowe.

³⁰ Wega ite aiq omaq itarái puag Sísa Karáhéreq mía míowe. Sísa Karáhéga kaweq íwiáh aitéh púaq tábúsoqme íwiáhorahúne. Wega itene ahabáqsabe pukú púana kaweraitena insahwé aítana Manikánka wene kaweq animári mía míageheéna Sísa sá séhréh aitéhre.

³¹ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Íwiáh íwiáhi aninká peh morá itene Wahnahnsabé íwiáh íwiáh atankéhe ire. *(Jeremaia 9.23-24)*

2

Kórína suwahpeqte kégá aiq pútare atówe ú ehwehne.

¹ Néne iyahnabo animárinó, iteba séna Manikáne kaweq ehwéh teiátáutaq mó ehwéh mó ehwéhne ahtebia áníká teínserah ire teiasa peh pahsuqme teiátáuge.

² Iteba míarautaq ínégá íwiáhéna, Mó aní ehweh ire teiníe. Írakaumo. Peh morá Sísa Karáhéga pukurai ehwéh teiníe íwiáhuraage.

³ Iteba míarautaq néne ninonka ire págegeuraire. Írakaumo. Ninonka mareqmareréna áhreéna iransánuraage.

⁴ Manikáne ehweh teiátáutaq ahtebia áníká ehnehehe aítana teínserah ire teiasa Manikáne Awanka séhréh aintarái puana págegeue tei teinuraage.

⁵ Peh íné wehukeníká irarurau ehwéhniká ire awehraq káráirana Manikáne Awanka séhréh aintarái puana págegeue tei teinuraugaq aiq pútare aintárowe.

Manikáne Awanka ite kaweq íwiáh aitéhraq ahtebia ké úkúne i ehwéhne.

⁶ Peh morá Sísa sánsá kawerue sehgió káyábé ahtebia éhwéh síwáhnó aruqarurúne. Mi ahtébiá éhwéhme ire mah marákóróq wahnahno kené ahtebia éhwéh tahnsane. Wahnah ke pukírataq sene ahtebia éhwéh parabaginae.

⁷ Itega íwáhnorúna ehwéhme íre ínénéne íwiáh peh Manikáne íwiáh púana ahtebia éhwéh íwáhnorúne. Mah marákó marákó íre mirarotaq Manikánka íwiáhéna, Mókakewe wehuke ínéba íópeq kígeheéna kaweraritaníe íwiáhuwe. Íwiáhéna ite kaweraite ah sabarankeheéna omaq atowe. Naho naho mina omaq ato ahnsabé éhwéh ire pahsuqme teiuwana peh kopípéq kagaúwe.

⁸ Kopípéq kagaúwara mah marákóróq wahnahno kégá mi ehwéh ire írátíarowe. Írakaumo. Segá írátíarotaq tahirímé itene íópeqté Wáhnáh ání ire subiqme awankátaq táhpato irino.

⁹ Manikáne ahte bia iwíahyábé wene ehwehnka aiq mahraréna, Naho naho wehukene siuranka íre tagah naneq, sene siahrega íre íráh náneq, sene sirupipeq íre iwíáho naneqme, moke minawari Manikánka wensabé sirutaboירו keyábé kawerarowe íre. (Aisaia 64.6)

¹⁰ Minayabe mi ehwéh kopipéq kowana Manikánka Wenawa iteba eqmatairana aiq sokigi aire. Manikáne Awanka moke tagéna Manikánka ite íre tei iwíáh aiq tagariéhre.

¹¹ Wehukeníne arupipeqté iwíáhwé mó anínká tagariahrahiro? Írakaumo. Peh morá wehukení wewene awanka tagariéhre. Mina inserah Manikáne arupipeqté iwíáhwé wehukeníne íre tagariéhrena peh morá Manikáne Awanka tagariéhre. Minayabe wega Manikáne iwíáh aiq sokigi aire.

¹² Itega mah marákóipéqté kégá iwíáh onserah íre úne. Írakaumo. Manikánka Wenawa iteba eqmaq áuwátáirana itereq mía múaire. Wega náí náini naneqmari ahte bagehéna Wenawa iteba eqmaq áuwéhe.

¹³ Manikáne Awanka iwíáh aítene wega náí náini naneq teiúge. Peh ahte bia wéhúkégá teienserah íre iwáhnoruge. Írakaumo. Manikáne Awanka iwíáh aintéh éhwéh iwáhnoruga ahte bahrahowe.

¹⁴ Manikáne Awansabé awahrieh anínká wene ehweh íre ahte béna wega náí náini naneqsabé. Peh múguwahgu ehwéhne éna nuwahriehre iwíáhire. Mira iwíáhinsabé Manikáne Awanka mi aní peh áwé tagehrana wega mi ehwéhnsabé íre ahte bahrahire. Peh morá Manikáne Awanka weba mía míai anínká mi ehwéh iwíáhue tagéna ahte behre.

¹⁵ Manikáne Awanka wene arupipeq mía míai anínká mó kené ehweh íréhtáq iwíáhue tagéna aiq pútaq ehwéhnikákáq péhe éhwéhnikákáq iwíáhue saraqme tagahráhire. Manikáne Awanka mía míai puana mó anínká mi aniné sánsá íre saraqme tagahráhire.

¹⁶ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Itene Wahnahne iwíáh tagarawéna wensabé áwáhnori anímé íre miéh mino ire. (Aisaia 40.13)

Íre miéhrena Manikáne Awanka séhréh aitéh púana Sísa Karáhéga iwíáhinserah iwíáhorahúne.

3

Sísa tagariáh kéwé Manikáne arambehri ke wóe i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animáirino, iteba míarautaq itega mah kehíná kéhínánká iwíáh onserahnurowe. Mira iwíáh onserahnuro puq ite pehgáriq animáirínká tahnsa iwíáhurowe. Minayabe Manikáne Awanka iwíáh aritéh ké siwáhnoruraonserah ite íre iwáhnoruraige. Írakaumo.

² Pehgáriq animáirínká tahnsa iwíáhuro puq ite peh náh néq awaq íre nahrahowe. Minayabe mi tanáhráq págege ehwéh íre iwáhnoruraige. Amahnága moq íre iwáhnoruge.

³ Amahnágaákáq itene irupipeqté áhbábáq sánsánsabé irutaboירו puq págege ehwéh íre iwáhnoruraige. Itewe abíahnsanéq tobeh ehweh aruqarurowe. Míraonsabé iteite iuwahbeh iwíáh miraeq peh wehukene sánsá sehgió mino.

⁴ Mó anínká, Íné Porane sánsánu aní múge irana mó anínká, Íné Ápórone sánsánu aní múge ire. Mira iwíáhonsabé peh wehukene sánsá sehgiówe.

Sotápéq arambehrióya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

⁵ Kawerue iwíáho. Ápórone insebo? Íné Porawe insebugo? Ite peh Manikáne arambehri anité úye. Manikáne itene Wahnahna íné mó arámbehri niena Ápóro mó arámbehri awena urairata mi arámbehriurayuaq itega Sísansabé aiq pútare atárowe.

⁶ Wehukeníne ayu sotápéq uqmaréhnserah ínéga Sísa néhweh teiátáuge. Mó anínká wání sotápéq tuinkehéna ubenah kíqmaréhnserah Ápóruga inehe iwáhnoruraire. Manikánka sotápéqté ménsáméhnsánsabé kiro atéhnserah wega itensabé, Aiq pútare ainteq néne sánsá sehgió aítáaire.

⁷ Íné ayu uqmatau anínseq ubenah kíqmaréh anínseqsabé íre iwíáh iwíáh aítáho. Írakaumo. Peh morá kiro atéh aní Manikánsabe iwíáh iwíáh atáho.

⁸ Ayu uqmaréh anínseq ubenah kíqmaréh anínseqka monseráhnue arambehrióye. Manikánka sene arambehri ageghamarena ápeq nárinkéhe.

⁹ Itewe Manikáne so tahnsa móe. Ínéreq Ápóroneq moráraq Manikáne arambehrióya anité úye.

Nah peyabe pabeqme ehwéhne.

Itewe Manikáne nah tahnsa móe.

¹⁰ Íné Manikáne nah pe ani míankehéna séhréh aítene omaq intáaire. Minayabe nah pe sansa tagariéh aní tahnsanéna nahwíahnsanse pearógana abogéh tagariéh anínká

abogéhire. Mi arámbéhrí Manikáne arambehri puaq ite mi arámbéhrí mirao ke tábúsoqme arambehrioro.

¹¹ Manikáne arambehriwe nah pe arámbéhrí tahnsane. Manikánka Sísa Karáhéwé nah-wiahnsanse úwe. Mó aní nahwiahnsanse íre miáhráhrana Sísa webataq awehrare.

¹² Manikáne arambehrio kegá abogéhotaq íre monseráh arámbéhríowe. Wehukega pearáh náneqme itene arambehri tahnsáne. Kawerue arambehrio kegá kóraraté pearáhwara mó kegá págege moné tahnsa náneqtaté pearáhwara mó kegá kaweq ebáhtáté pearáhwara mó kegá awankátate pearáhwara mó kegá onerate pearáhwara mó kegá námúqtate pearáhwe.

¹³ Sísa tuinagake Manikánka ehweh aritahnarag kaweq arámbéhríowamo éna mó aniné arambehri mó aniné arambehriue agehmarena íre kaweq arámbéhrí moke kekiruankéhe. Kekiruahnaragmé uworapecté náneq moke taginserah íre kaweq arámbéhrí moke tagi-nawire.

¹⁴ Sano ebáh íre tagia peh kagainserah kaweq arámbéhrí aniné arambehri íre toráh agia peh kagainawire. Wene arambehri íre toráh agia peh kahnarag mi arámbéhríyábé ápeq meyanae. Mó aniné arambehri moke tagínaragmé mi anímé ápeq íre meyanae.

¹⁵ Ápeq íre meyéh anímé nahperehrabeqte aní tahnsane. Wehukéniné nah irarehtaq mó anínká mi aní nahupeqte koweqme máhpeq atahnana wene nahnkakaq wene ménsámehnsánkakaq moke taginawire. Mina inserah Sísansabé aiq pútare atéh anínká íre ábéreh arámbéhrínarag Manikánka we íópeq tumeiranae. Peh morá wene arambehri moke tagína puana ápeq íre meyanae.

Itene inonka Manikáne nahne i ehwehne.

¹⁶ Manikáne Awanka itene irupipeq mía míai puaq itewe Manikáne nah moe. Minayabe aiq ahtebaho?

¹⁷ Itene inonka Manikáne nah mire. Wega, Néne nahne éna we mía míairabeq ahababáq íre kéhre. Minayabe wene nah ahabáratéh anímé kamah awinawire.

Itega peh wehuke síwíq pankerého i ehwéhne.

¹⁸ Itene irupipeqté péhé éhwéhnká iteite péhe éhwéh nuwíyého. Peh morá mah marákóipéqté sánsá ahtebéh anínká iwíáhéna, Íné anotah ahtébiá aní múge iwíáhnarag íre kawerire. Wehukénínká iwíáhéna, Íné íre ahtebia aní múge iwíáhnarag mókake ahtebia aní úkorahire.

¹⁹ Aneqsabé mira iwíáhinkehbo? Manikánka mah marákóipéqté áhtébiá iwíáhyábé múguwahgu iwíáh wíre aritéhre. Minayabe ahtebia keyábéwé wene ehwehnka mahraréna, Táhmaro kegá mó ke ahabárarite sansansabé iwíáhéra mó ahabábáq sánsá mó ahabábáq sánsá miraonehe iwíáhowe. Iwíáhowana Manikánka peh áwé tagehrana seyene ahabábáq sansanká seye saiqnaríehre íre. (Jop 5.13)

²⁰ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Itene Wahnahka ahtebia kéné iwíáh aiq tagehre.

Sega miraoneheqmúne iwíáh aiq tagehre.

Tagéna abehq iwíáhe aritéhrara íre miraorahowe íre.

(Buk Song 94.11)

²¹ Abehq iwíáh aritéhnsabé wehukega miraoraho arámbéhríyábé íre iwíáh iwíáhoró. Manikánka séhréh aitéhnsabé ite moke wega i náneq matiáhwe.

²² Íné Porareq Ápóroreq Pítareqka ite séhréh aitanehéq míone. Manikánka moke mah marákó marákó náiena itene oga mé tanahráqkákáq itene puké tanahráqkákáq omaq itéhre. Manikánka séhréh aitanieéna amahnága kéh náneqkákáq mókake kahna naneqkákáq matiáhro aitéhre.

²³ Ite Sísa Karáhé kahnáh miáhwana we Maniká Iteribone ahninkáwá míehre.

4

Maniká wewega wene arambehri animári agehmarena sainsue ehwéhne.

¹ Itensabé iwíáhirataq, Ite Sísa Karáhéne arambehri miraúna kee iwíáhoró. Ite Manikáne kopípéqté éhwéh wahnahnúne iwíáhoró.

² Kaweq arámbéhrío kegá se arambehri aritéh aniné ehweh kawerue sehgiówe.

³ Íné kaweq arámbéhríu aní míogamo. Itereq mó kereqka néne arambehri iwíáhue tagéq tenírataq nirupipeq íre iwíáh kikirinie. Mó kegá néne arambehriyábé koti irataq nirupipeq íre iwíáh kikirinie. Íné moq ínénene arambehri íre ageghaqme tagarióge.

⁴ Ínéga arambehriurautaq áhwára áhwára arámbéhríuraome íre niahreraq kéhre. Íre niahreraq kéhnsabé peh kawerue arambehriuraugamo? Árahuraugamo? Íre ínégá iwíáhunka peh morá Manikánka ageghaqme sainuwankéhe.

⁵ Amahnága íre ehweh arite tanahráq púaq mó kené arambehri agehmareq ehweh aritého. Sísa itene Wahnahka tuinagake moke sunkikirirabeq kopéqsúáh náneqkákáq itene

irupipeqté íwíáhákáq wene téhrehrabeq marahnana ábóraginae. Mi tanáhráq Manikánka mah kehíná kéhíná agehmarena sainsuankéhe.

Anotah animári múne íwíáhiyeho i ehwéhne.

⁶ Néne iyahnabo animárinó, Manikáne sansá ahtebagehéena ínéreq Ápóroreqsabé teiewóge. Ite anitéyábé íwíáhéq Manikáne púkuga irarinserah tábúsoqme sehgióro. Manikáne anitéyábé peh morá áninsábé íwíáh íwíáh ateq mó aní peh áwé tagahwe. Íre kawerowe. Manikáne ehweh anterúehboq mina tahnsa íre oro.

⁷ Ite anotah animári múne íwíáhoo? Manikánka íre náíátáitaq tahirímé ite peh tabonahéq mareqmareq ke miáh iripo? Manikánka aiq náiena séhréh aítaráinsabé aneqsabé iteitsabé íwíáh íwíáhoo?

⁸ Itewe, Manikáne sansá aiq moke ahteboéne íwíáhowe. Itega íné, Pora kiotaikéq anotah animári múne íwíáhoo? Itega aiq pútaq ahteabahtaq tahirí ínéga moq íwíáh íwíáhu irino.

⁹ Íné íwíáhume Manikánka ite, wega eqmaro keyabé, Moke mó ke ebeq nogirara ite sinehe sigewe íre. Wehukega wehukení subiq suaneheraotaq áhnte kegá taganehéera sewe. Ite eqmaro kewe mina subiq suaneheraotaq wehukení tahnsa múne. Íre peh wehukega ite iwahnkanowara íópeqté kéreka moq iwahnkanowe.

¹⁰ Ite eqmaro kega Sísá Karáhéne arambehri miraúnayabé áhnte tagah kegá iwiréh aitera múguwahgu mareqmareq ke wóe aítáhowe. Itega íwíáhéq, Sísá Karáhéne sansá aiq ahteboéne éq págege animári míone éq mó kegá itensabé íwíáh íwíáh aítáhowe ewe.

¹¹ Ite eqmaro ke menahnkákáq amahnágaakákáq irupibiire. Tahbobóire. Itene korósi peh subankire. Mó kegá ite subiq máráhwaq íre nahnkakaq ké wéq ahtapeq áhnte nogune.

¹² Itene iyahnkaratáté págege arambehriúne. Mó kegá ite íre kaweq ehwéh aítáhtáq itega kaweq ehwéh ayahqme teriúne. Mó kegá íwíóqnahtaq peh míone.

¹³ Mó kegá ite íéhruruotaq se ínsahwé aritone. Mó kegá ite eqmaro keyabé, Ite atuú tahnsanéq abehq ké wóe aítáhowe.

Poraga, Ínéga íwíáhowe mira aruqaruru serahnoro i ehwéhne.

¹⁴ Iyehitankehéena mah ehwéh sehiranue teiugo? Írakaumo. Itensabé nirutaboiru animári miáh púana kaweq íwíáhigeheéna mah ehwéh sehiranue teiuge.

¹⁵ Peh íregáritaq ke 10 táhúséni (10,000) íwáhnoro ke miáhtáq tahirí íre áhnte itéribórhé miáh iripo? Írakaumo. Téh koreiátáú animé peh morá ínébatate. Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárótaq we ehweh ínébataq telátáunsabé iteribo úkuraúge.

¹⁶ Iteribo úkuraunsabé ínéga íwíáhowe mira aruqaruru serahnoro éna tei teinuge.

¹⁷ Ínéga mira aruqaruru serahnigeheéna Tímóti iteba eqmaq áúwóge. Tímótiwe Sísá itene Wahnahne aninéna wene sánsá kawerue sehgiena nirutaboiru aninéna nénahni tahnsa míehre. Sísá Karáhéne sansámé mó ke suwahpeq mó ke suwahperue momiwíuriáhtáq síwáhnoro aruqaruruge. Mi sansá iahreráq itena íwáhnorinkeheéna Tímóti iteba eqmaq áúwóge.

¹⁸ Táhmáro itega píribahriéq, Poraga iteba íre sinkehe íwíáhowe.

¹⁹ Itene anotah Wahnáhnká kowe aintahnaráq iteba apubúue kinie. Konaraq píribahri kené ehweh anetaníbo éna sene sánsá págege sansápómo éna taganie.

²⁰ Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsámé íre peh ehwehne. Mi sansámé págege aítahráhi sansá míre.

²¹ Iteba konaraq abowágá wene ani kamah awínserahne págegeue kininkono? Iteba konaraq nirutaboírue pehwehne kininkono? Aneq sansánue kininkono? Teniéro.

5

Wenabone ahre abarii ehwéhne.

¹ Ite miáhrabeqte ánínká anotah íre kaweq ahabárire uro ehwéh írátáuge. Mi ahabábáqmé ahkaragára sansanéna anotah oríráne. Wehukega íre mirao sansá mi anínká mirauraire. Wenabone ahre abariuraire urowe.

² Itewe anotah ke úne íwíáhéq mó ke kiotaikúne íwíáhoo? Aneqsabé itene irupipeq íre umehiro? Iyehitáhnáq mi ahabábáq aní móbeq kaqsúáho.

³ Íné iteba miótaq tahirí itene iuranabiahapeq mi ahabábáq aní ehweh ató irino. Ninonka mahtaq miógana peh morá néniwa iteba miéhnábé mi áninsábé aiq ehweh atóge.

⁴ Itega momiwíiéq Sísá áwíq áhrabirataq néniwa moq míanae.

Itene Wahnah Sísaga págege aítahnáq

⁵ mi áninsábé ehweh atanéhe. Ahabábáq aniné anonka kamah awinkéhboq owainawapa kaqsúáho. Itega miraonaraq wega íwíáhowe wene ahabábáq suahnaraqmé Sísá itene Wahnah tuina tanáhráq íre kamah awinkéhe.

Ahbabáq ani móbeq kaqsúáhiro i ehwéhne.

⁶ Ite anotah ke úne irareme íre kawerowe. Ite miáhtáq anotah ahbabáq ání miéh mino. Páréti agiéh ánínká pehgáriq muoráhi naneq marahnarraq moke páréti mugue anotah úkinae. Mina inserah ite miáhrabeq ahbabáq úgi ínehoéq mi ahbabáq ání kaqsúáhiro.

⁷ Muoráhi naneq páráwahipéq íre kahnarraqmé páráwah peh kanae. Íre muinae. Minayabe naho muoráhi naneq súáhiro. Ite o paréti íre muoráhi paréti tahnsa miagehboq ahbabáq ani kaqsúáhiro. Kaqsúéhtrataqmé wene ahbabáqka ite íre úgi ínaq peh kaweqtaq miagehe. Sótaikú iahreraq ko tánáhráq sokah sokahéra* sipisípiq áráhq subiq márónserah Sísa Karáhé subiq súówe.

⁸ Iwiáh iwiáhé tanahráqsabé sokah sokahonehe. Sokah sokahéra Asiu kegá sene nahtapeqté nahonáh muoráhi naneq súónserah ite Sísa tagariona animárinká itene ahbabáqkakaq moke íroke sansánkákáq suaneheqmúne. Wehukega o paréti íre muoráhi naneq kéh páréti tírúnserah itega peh tábúseréh sánsámé aiq pútaq sánsámé sehgióneheqmúne.

⁹ Mó animáriné ahre abari aruqaruro kereq íre mia míaoro éna sehiranue teiewóge.

¹⁰ Moke ahbabáq ké sueq móbeq miáhiro íre uge. Se mah marákóipéqté kéera mó kené ahre weh abariéra mó kené ménsámehnsá meyaneheéra subiqme sabiwiáhwe. Segá Manikánsabe íre iwiáh iwiáhia peh mó naneqsabé iwiáh iwiáh aruqarurowe. Itega moke mina tahnsa ké súáhtáq tahirímé mah marákórátq íre miáhraho írino.

¹¹ Peh morá, Ite Sísa tagarione e kegá ahbabáriransabé sehiranue teiewóge. Mó kené ahre weh abariemo, mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabekime, Manikánsabe íre iwiáh iwiáhia peh mó naneqsabé iwiáh iwiáh atáhmé, mó keyábé péhe éhwéh aritewé, píah néra múguwahgu aruqarurowe, aebówé mina tahnsano ke sueq móbeq miáhiro. Ite Sísa tagarione e kegá mina tahnsa áhbabárirataq morárátq táhutahuriyehboq móbeq miáhiro.

¹² Sísa íre tagariáh kéyábé ehweh aritanínkono? Ahqáho. Írakaumo. Minawé íre néne arambehri wire. Sísa tagariáh ké ite momíwiuriáh kégá ahbabárirataq ehweh ariteyabe iteitene arambehri wire.

¹³ Sísa íre tagariáh kéyábé ehweh aritewé peh Maniká wewene arambehri wire. Ahbabáq aninsábé Manikáne ehwehuka mahraréna, (Lo 13.5, 17.7, 21.21, 22.21-24)

6

Sísa tagariáh ké koti aritéhneho i ehwéhne.

¹ Sísa tagariéh ánínká miráinayabé arega abiahnsa atéhnaqramé anerinabo? Sísa íre tagariéh wáhnáh ánípá meqme móate koti atéhneho. Minawé ayeहितeh sansáne. Peh Sísa tagariáh kébá meqme kure koti ato.

² Mókakewe itega Sísa tagariáh kégá mah kehiná kéhínané sánsánsabé iwiáhue tagéq sararaneheqmúne. Minawé aiq ahtebaho? Itega mókake mah kehiná kéhíná ehweh aritáhnayabé amahnága aneqsabé pehgáriq ahbabáq náneq íre kaweraritahráho?

³ Mókake itega íópeqté kéné sánsá moq saraqmaráhnawe íre ahtebaho? Minawé anotah arámbéhríe. Amahnága ahbabáq naneq kaweraritewé pehgáriq arámbéhríe.

⁴ Minayabe ite Sísa tagariáh kégá koti ehwéh kahnarraq Sísa íre tagariáh kégá kaweraitageheéq aneqsabé seba pokoo?

⁵ Seba pokonsabé aneqsabé íre iyehitehro? Ite Sísa tagariáh ké miáhrabeq ahtebia ánimé mi arámbéhrí miraorahi aní miéh mino?

⁶ Sísa tagariéh ánínká mó Sísa tagariéh ání ehweh atankeheéna Sísa íre tagariáh kégá tagahtaq meqmna móatéhmé íre kaweq sansáne.

⁷ Sísa íre tagariáh ké miáhrabeq itega Sísa tagariáh kéyábé ehweh aritéhrame ahbabáq sansanéq Sísa Karáhéne sansa íre sehgiowé. Sísa tagariáh kégá ite ahbabáraitéhtrataqmé itega túbáh agirataqmé íre ahbabárowe. Minayabe túbáh agina sansánká ehweh atahna sansá kiotaikire. Sísa tagariáh kégá arene ménsámehnsá aebóináqramé arega túbáh aginawe mi sansánká ehweh atahna sansá kiotaikire.

⁸ Kiotaikiraq peh itewe íre túbáh agowe. Írakaumo. Íre túbáh agia peh mó Sísa tagariáh ké ahbabáriteq sene ménsámehnsá aebóowe.

⁹ Ahbabáq kega Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq miáhmé aiq ahtebah mino. Péhe éhwéhnká itene irupipeq péhe nuwiyéhboq íráhro. Ahrari mahbi abario kewé, Manikánsabe íre iwiáh iwiáhia peh mó naneqsabé iwiáh iwiáh atáh kéwé, mó aniné ahre weh abario kewé, wehga áwáhu weh sobaruqnahbaruro kewé Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq mianeherawoe.

* 5:7: Kisim Bek 12.3-21, 13.6-7 tagáho.

¹⁰ Aebó kéwé, mó kené ménsámehnsánsabe sigará pabeki kewé, píah néra múguwahgu aruqaruro kewé, mó keyábé péhe éhwéh arítáh kewé, mó kené ménsámehnsá pehipi meyháh kewé, mina tahnsa áhbábáq aruqaruro kewé Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq mianeherawoe.

¹¹ Menahmé ite táhmaro mina tahnsa ké miarowe. Miarowana Manikánka ite pabeq paberaitena, Néne animári míáhwe aítaráire. Itega itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárótaq Manikáne Awanka itene ahbabáq kaqiuwena itene irupipeq kaweritáráitaq Manikánka itensabé, Kaweqtaq míáhwe aítaráire.

Itene inonkame Manikáne Awane nah puaq mó kené ahre weh abariiyeho i ehwéhne.

¹² Manikánka íre ahqáho aítarái sansá aiq miraorahuge irareme aiq pútaq iwíáhowe. Peh moke miraorahúna sansánká íre séhréh aítaráhire. Minayabe mó sansánká íné saiqnariéhnehoéna pehwéhue míanie.

¹³ Itega pabeqme ehwéh irareme, Táhutahuqme itene irupipeq iyahbankire nanere éq minayabe Manikánka itene ayahba mirarowe ewe. Itene ayahbame tópah mewe nanere éq minayabe Manikánka tópah kirahno atéhre ewe. Mí ehwéh aiq pútaq ehwéhnrana peh mókake Manikánka táhutahuqkákáq itene inonkankakákáq parabaruankéhe. Mina inserah mó kené ahre weh abariigeheéna Manikánka itene inonka miraroo? Írakaumo. Itene inonkame itene Wahnahne anonka mire. Wene sánsá miraigeheéna itene inonka mirarowe.

¹⁴ Maniká págege aní púana itene Wahnah Sísa iriwe oganúq atonserah ite moq iriwe oganúq itankéhe.

¹⁵ Itene inonkataq moke kéh náneqmarí Sísa Karáhéne naneq mire. Minawé aiq ahtebaho? Itene inonkame moke inonkataq kéh náneqme Síssane naneq púaq árahue itene inonka ahbabáq ininsó sienéhnkono? Írakaumo. Anotahtaq ahqáho uge.

¹⁶ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,
Weh ahre peh morá áú tahnsa úkigehe íre.

(Stat 2.14)

Minayabe arega ahbabáq ini abariónaga wereq arereqne íú peh morá áú tahnsa úkire. Minawé aiq ahtebaho?

¹⁷ Itene Wahnah Sísa req mía míanaraq arereq Sísa reqne iwa peh morá áwá tahnsa úkire.

¹⁸ Mó kené ahre weh abarié sansa pehrahahro. Ahriahri mí sansánirabeq móbeq míáhro. Moke mó ahbábáqmé íre wewene anonka ahbabáruwiahrahire. Mó kené ahre weh abarii animé wewene anonka ahbabáruwíéhre.

¹⁹ Manikánka Wenawa iteba eqmatairana iteba mía míainsabé amahnága arene anonka wene nah mire. Minawé aiq ahtebaho? Arene anonkame íre arebataq arene wíre. Írakaumo.

²⁰ Insahwé aitanieéna Manikánka anotah apéqtáté paiqmarowe. Aiq paiqmaronsabe itene inonkankakákáq Manikánsabe iwíáh iwíághoro.

7

Poraga wehké sansánsabé irarú ehwehne.

¹ Itega sehiranue kasenuro ehwéh teiníboq írátíáhro. Ahre íre mera peh míéh animé aiq kawerire.

² Íre ahreakák ánínká mó kené ahre abariínehboq we ahre meyankéhe. Ahrari wehkinkehe.

³ Wehne anonkame íre webataq wene anonka mire. Minayabe arene ahrega, Máho ínah íre ahqáho ato. Ahrene anonka moq íre webataq wene anonka mire. Minayabe arenawehqka, Máho ínah íre ahqáho ato.

⁴ Ahrega wewene anonka íre wahnahnire. Írakaumo. Peh wenawehqka wahnahnatéhre. Mina inserah awehkawagá wewene anonka íre wahnahnire. Írakaumo. Peh wene ahrega wahnah atéhre. Minayabe arene ahreyabé arenawehqsabe íre ahqáho ato.

⁵ Ité weh ahre morá iwíáhéta kawerue púeroyehe iwíáhéta awehriéta peh míayehe irataqmé aiq kawerire. Púerira tanáhráq parabagínaraq mó íre ahqáho ato. Owainawanka mó aní abarié iwíáh atehnehboq íre ahqáho ato.

⁶ Ahre meyo éhwéh íre teiúge. Ahreyabé awina anínká iwíáhue meyankéhe. Séhréh aiteyabe mah ehwéh teiúge.

⁷ Moke mó ke íné tahnsanue míáhtáq tahirí aiq kaweri irino. Peh Manikánka ahre meweyabe mó aní mó iwíáh atena mó aní mó iwíáh atena aruqarurire.

Íre túbáh agorahotaq ahre meyágho i ehwéhne.

⁸ Mahbigaunseq ahrarigaunseq kéweíninsónseqsabé mahraruge. Íné íre ahreakák ání múge. Ité íné tahnsa miéh rataqmé aiq kawerire.

⁹ Ite íre peh míahrahirataqmé ahre weh meyháero. Mahbiga, Ahreyabé níre irana ahrariga, Weh kéreyabe níre íre. Mó kené ahre weh abariiyehboq arerene ahre weh airaiq meyháero.

Arenawehq auwéhneho i ehwéhne.

¹⁰ Ahreakáq wehakaq kéyábé mahraruge. Ánáhkawagá awehkawa íre auwo atóge. Mahnawé íre inénéne ehwehne. Írakaumo. Itene Wahnahnka aiq irarire.

¹¹ Ánáhkawagá wenawehq auwahnaq mó wehkínehboq peh míankehe. Áúwátái wehbá kouwekue insahwé atahnaraq aiq kawerire. Awehkawagá wene ahre airaiq áúwéhneho.

Nánuwehq kéranie ínaraq awehkawagá áúwéhneho i ehwéhne.

¹² Mó keyábé peh inénéne iwíáhu ehwéh teinie. Íre itene Wahnahnka tení éhwéh peh inénéga iwíáhéna mahraruge. Awehkawawé Sísá tagariéh áninirana ánáhkawa Sísá íre tagariéh íninká, Nánuwehq kéranie ínaraq awehkawagá áúwéhneho.

¹³ Ánáhkawa Sísá tagariéh ínirirana awehkawa Sísá íre tagariéh wéhgá, Néne ahrereq míanie ínaraq ánáhkawagá áúwéhneho.

¹⁴ Ánáhkawagá Sísane sánsá sehgieyabe Sísá íre tagariéh áwéhkawagá wene ahre íre auwena wene sánsá tagéna kaweqtaq míahrahe. Awehkawagá Sísane sánsá sehgieyabe Sísá íre tagariéh ánáhkawagá wene weh íre auwena wene sánsá tagéna kaweqtaq míahrahe. Minayabe arene ahrega, Arereq míanie ínaraq áúwéhneho. Arenawehqka arereq míanie ínaraq áúwéhneho. Íre áúwéhrataq itene animárí moq kaweqtaq míahrahowe. Kaweqtaq míahrahi ehwéh péhe éhwéh tahirimé itene animárí Sísá íre tagariéh ké miáh irino.

¹⁵ Wehgabópoq ahregabópoq Sísá íre tagariéh áninéna wensabé nuwahriehre éna pokinie ínaraqmé peh áwé tagahro. Manikánka itensabé, Pehwehrue míáhro aitéhnsabé itene iru ukiq itankeheeq mí aninká pokinie ínaraqmé peh áwé tagehrataqmé aiq kawerinae.

¹⁶ Arenawehqka arereq miéhnsabé mókake wega Sísane sánsá sehginabirapómo. Arega íre tagariahne. Arene ahrega arereq miéhnsabé mókake wega Sísane sánsá sehginabirapómo. Arega íre tagariahne.

Manikánka ite saraq íatái arámbéhrí sehgióro i ehwéhne.

¹⁷ Maniká itene Wahnahnka ite omaq itena wene arambehri saraq íatáire. Saraq íatái arámbéhrí kawerue sehgióro. Sísá tagariéh ké iwáhnorutaq mah ehwéh tei teinuge.

¹⁸ Manikánka are íre áhraburai tanáhráq mó kegá arene áú amurúrutonsabé ayehitéhnehboq anetaníbo iwíáhúno. Manikánka are áhraburaitaq arene áú íre amurúrutonsabé amahnága mí sansánsabé arutaboirinehboq pehragáhno.

¹⁹ Arene áú amurúrutonsabé peh abehq míre. Anetaníbo iwíáhúno. Arene áú íre amurúrutonsabéákáq anetaníbo iwíáhúno. Peh Manikánka sehgióro ú ehweh sehgiónsabé anotah sánsá míre.

²⁰ Manikánka áhraburaitaq miraurona arámbéhrí miraúno.

²¹ Manikánka áhraburaitaq mó aniné arambehriga are saiqnariarairo? Minayabe iwíáh kikirineho. Arene marakóipeqté wáhnáhnká saraq auwena pokúno atahnaraq pokinkehe.

²² Maniká itene Wahnahnka are áhraburai tanáhráq mó aniné arambehriga are saiqnariarairana Sísá itene Wahnahnka arene ahbabáq kaqauwátáinsabé wega saraq áúwéh áni tahnsa míahne.

Wega áhraburaitaq pehipi míaronana Sísá Karáhéne arambehriga amahnága are aiq saiqnariéhre.

²³ Wene animárí miágeheéna Sísaga anotah apéqtáté paigmarowe. Paigmaronsabe peh wehuke suwahbeh sánsá miraiiyeho. Peh Maniká awahbeh sánsá miraoro.

²⁴ Néne iyahnabo animáríno, Manikánka ite íáhraburaitaq mirauro arámbéhrí miraéq Maniká Iteriboreq mía míaooro.

Poraga mahbigaunseq ahrarigaunseqsabé teriu ehwéhne.

²⁵ Mahbigaunseq ahrarigaunseqsabé mahraruge. Itene Wahnahnka mah ehwéh terio íre tenírana peh inénéga aiq pútaq ehwéhnéna iwíáhue teiúge. Wega íné séhréh aintéhrana wene arambehri mira aruqaruge. Minayabe néne ehweh íráhro.

²⁶ Íre kaweq sunúq áhnbórá sinainsabé ahre meyaníe iwíáh, wehkinie iwíáh súáhro. Mí iwíáh súéhrataqmé aiq kawerire iwíáhuge.

²⁷ Ahreakáq miéhnaraqmé áúwéhneho. Íre ahreakáq miéhnaraqmé ahre meyaníe iwíáhineho.

²⁸ Arega ahre meyhénaq minawé íre ahbabáriniewóne. Arega wehkinaraq minawé íre ahbabáriniewóne. Ahre meyhéna kegá mah marákóráq mé tanáhráq sirupipeq umeh aginawire. Itene irupipeq umeh agínehoéna teiúge.

²⁹ Néne iyahnabo animáríno, mah marákóipéq mé tanáhráq aiq parabaginaire. Sísá tuina tanáhráq áhnbórá sinaire. Minayabe ahre mero keo, íre ahreakáq ké tahnsa míáhro.

³⁰ Ibisah keo, íre ibisah ke tahnsa miáhro. Iru eyoyóo keo, iru íre eyoyóo ke tahnsa miáhro. Ménsámehnsá paigmaq paigmaro keo, íre ménsámehnsánkakaq ké tahnsa miáhro.

³¹ Mah marákóipéqté sánsá parabaginai puaq áhnte ménsámehnsánkákáq kéó, itene ménsámehnsánsabe irutaboiriyeo.

Iwiáh kikiriyeo i ehwéhne.

³² Ite iwiáh kikiriyeo éna mah ehwéh teiúge. Íre ahre merai ánínká Maniká wene Wahnahne arambehri kawerue sehgieyabe iwiáhíre.

³³ Wene ahrega kaweróne atankeheéna ahre merai ánínká mah marákóipéqté náneqsabé iwiáh iwiáhíre.

³⁴ Minayabe we mó iwiáh mó iwiáhíre. Sísa tagariéh áhrárigá iwiáhéna, Néne nionkakakaaq néniwankakaqmé kaweqtaq míanieéna Maniká áwúge éna Maniká wene Wahnahne arambehriyabé iwiáh iwiáhíre. Wenawehqka kaweróne atankeheéna wehakaq ínínká mah marákóipéqté náneqsabé iwiáhíre.

³⁵ Págege sansánka saignariankeheéna íre teiúge. Írakaumo. Peh séhréh aitanieéna mah ehwéh sehiranue teiúge. Maniká itene Wahnahnsabé webataq iwiáh iwiáh ateq wene sánsá kawerue sehgieheéna sehiranue teiúge.

Wene ahre aráryábé éhwéhne.

³⁶ Wene ahre aráryábé arutaboiriéna abariinie iwiáh aruqaruri anímé ahabáratehnehboq airaiq meyankéhe. Wega airaiq meyahnwawe íre ahabárinae.

³⁷ Wewene anonkataq kawerue wahnahnorahi mahbígá, Ahre íre meyanie iwiáhinaraq aiq kawerire.

³⁸ Wene ahre aráryábé anímé kawerire. Ahre íre meyé anímé anotah kawéire.

³⁹ Wenawehq oga miáhnaraqmé mi inínka awehkawareq mia miáigehe. Sísa tagariéh íníne awehkawa pukínaraq we mó Sísa tagariéh aní kérankéhe.

⁴⁰ We mó Sísa tagariéh aní kérahnaraqmé aiq kawerire. We peh kéweini miáhnaraqmé anotah kawéire. Mahnwé inénéga iwiáhuge. Manikáne Awanka mah iwiáh aintehrámó. Wega mah iwiáh aintétre iwiáhuge.

8

Poraga titirue nárie naneqsabé irarú ehwehne.

¹ Péhepehe manikánsabé titiro naneq nanehnkono éq inénsabe kasenurowe. Mó aní mó anínkae minayabe íné aiq ahteboqe eme aiq pútaq ehwéhnowe. Ai q ahteboqe iwiáhíre saiyo sansane. Peh morá mó anínsabé irutaboírúnaga séhréh aitahráhi sansáne.

² Íné moke ahteboqe iwiáhi anínka íre anotahta q ahtebehrana wene ahtebeh sansa íre awehrare.

³ Manikánsabe arutaboiri anímé Manikánka we tagariétre.

⁴ Péhepehe manikánsabé titiro naneq nanehnkono ue kasenuonsabé teiúge. Ite tagarionawe péhepehe manikámé íre aiq pútaq nanere. Peh abehq pikísáh tahnsane. Íre áhnte manikámári miáhwe. Írakaumo. Ite tagarionawe Manikámé peh morá anínéna webataq Maniká míre.

⁵ Mó kegá mahraréa, Íopeqkákáq mah marákó marákóipéqkákáq áhnte manikámárinseq wahnah animárinseq miáhwe ewe. Ite tagarionawe mi ehwéhme íre aiq pútaq ehwéhne.

⁶ Maniká Iteribo peh morá anínéna webataq Maniká míre. We moke mirarena wene animári miágeheéna ite moq mirarowe. Sísa Karáhéwé we peh morá anínéna itene Wahnah míre. We moke mirarowaq amahnága séhréh aitéhnsabé oga míre.

⁷ Mó kegá Maniká éhweh íre ahtebehwe. Segá Sísa íre tagariarotaq péhepehe manikáné sánsá aiq sehgirowe. Ai q sehgirowe amahnága mi naneqsabé titiro tahutáhúqmé íre nah nanere éra áhwára áhwára iwiáhowe. Mina tahnsa iwiáho kegá mi tahutáhúq nehrrataq, Mi tahutáhúqká ite ahabáraitétre iwiáhowe.

⁸ Itega táhutahuq nahnyabé Manikánka kaweraitankého? Írakaumo. Wega awehrío keyábé íre ehweh aritétre. Nah keyábé kawerowe íre aritétre.

⁹ Ite iuwahbeh tahutáhúq naneheqmúne irataqmé áhwára áhwára iwiáho kegá ite tagéra ahabáriyehó. Itega nehrrataq mó ke ahabáriyehboq kawerurero.

¹⁰ Are ahteabhna anínka péhepehe manikánsabé árótu nahtápéq míehnararaq titiro tahutáhúq nehna áhwára áhwára iwiáhi anínka are tagéna íné moq nanie iwiáhinabomo.

¹¹ Wega aiq pútaq sánsá peh ákáhta q ahtebehnsabé náhnaraq wene arupipeq íre kaweraginae. Are ahtebeia anínka miraónaga mina áhwára áhwára iwiáhi aní anotahta q íre kaweratanae. Sísa Karáhéga mi aníné ahabáqsabeákáq pukúwe.

¹² Áhwára áhwára iwiáhi aní ahabáratahna puah Sísa Karáhé moq ahabábáq atahne.

¹³ Ínéga nahnayabé mó Sísá tagariéh ánínká íné tagéna ahababárinaraq mína íre kawerinae. Minayabe mó Sísá tagariéh ání ahababáq atéhnehoéna mí tahutáhúq ahriahri awehrinie.

9

Poraga wene arambehriyabé móne íre meyonsabe iwíáh iwíáhú ehwehne.

¹ Itega néne sansa aiq tagariáhwe. Mó naneqka íné íre saiqnariéhre. Íraukaumo. Wene arambehri mirainkeheéna Manikánka eqmaq núwátái míno. Sísá itene Wahnah aiq tagarau míno. Sísá itene Wahnah éhweh teiátáutaq wensabé aiq pútare atáro míno.

² Mó kegá iwíáhíwe, Manikánka íné íre eqmaq áuwátáire iwíáhíwe. Peh itene Wahnah éhweh teiátáugaq aiq pútare atáronsabé ite tagariáhmé Manikánka íné eqmaq núwátáire.

³ Mó kegá ehweh aintéhraq mahrarinie.

⁴ Manikáne arambehri miraunsabé wehukega íné kirabo aintáhmé íre kaweq sansápo? Íraukaumo. Kaweq sansáne.

⁵ Manikáne arambehri miraoneheéra Sísá ábáqmarinseq Pítareq mó eqmaro kereqka ahtapeq nogótáq sene ahronká se kíríráhwe. Ínéga moq mí sansá mirautaq tahirímé kaweq sansáne iwíáho irino.

⁶ Mó kegá Manikáne arambehri miraome pehipi kiraboowe. Peh morá ínéreq Páhnábásareqka itene tóph paiqmarayeheéta arambehriúye.

⁷ Sene kíápéténine arambehri miraoneheéra sóntía kegá ahtapeq nogótáq íre seyene móneraté peh wahba monératé tóph paiqmaq paiqmaro míno. So uqmatai anínká táhutahuq nera kéhtáq mewe narúq narurí míno. Sípísípiq wahnahni anínká mí kané náhnano narúq narurí míno.

Ite séhréh aitera iwáhnoro ke kirabooro i ehwéhne.

⁸ Ínéga peh wehukene sansá iwíáhéna mí ehwéh mirarire iwíáhíyeho. Íraukaumo. Naho Manikánka Mósísi iwíáh atowana wega minayabe sehiranue mahraréna,

⁹ Káhoga arambehriitaq wene áwéhípeq náhgáq táhrrareho. Mí kanká arambehrii puana arupibiínaraqmé pehipi táhutahirinkehe úwe. (Lo 25.4)

Manikánka peh káhoyabé arutaboiréna mí ehwéh irarúwo? Íraukaumo.

¹⁰ Itensabé iwíáhéna irurú míno. Itega mína tahnsanigeheéna irarúwe.

Sonsoréh ánínká, Mókake sotápéqté táhútáhúq mewe nanieéna arambehriire. Wereq we séhréh atéh ánínseqka nayeherawoye.

¹¹ Wehukega ayu uqmarera anehe mí sotápéqté tóph nahnserah itega Manikáne ehweh tei teinúye. Tei teinúyansabé itene ehweh írah kegá kirabo aitéhrataqmé kaweq sansánoneheq móe.

¹² Itega mó ke kirabouro puaq itenkakáq kirabourotaq tahirímé anotahtaq kawerowe urauya irino.

Kirabo aitáho íre teiátáúye. Iteba pehipi míarauye. Itensabé abiahsanéq Sísá Karáhéne kaweq ehwéhnsabé anetaníbo iwíáhíyeho éta kirabo aitáho íre teiátáúye.

¹³ Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq arambehrio kegá mibeqté táhútáhúq mewe nahwe. Minawé tagariáh míno. Mitaq titiro tahberaq arambehrio kegá mí naneq pehgáriq mewe nah míno.

¹⁴ Mína inserah Sísá itene Wahnahnka mahraréna, Kaweq ehwéh írah kegá se síwáhnoro kené sinonka séhréhorahi naneq nárigéhe íre.

¹⁵ Ínéga itene táhutahuq pehipi íre merauge. Mókake íné pehipi kirabo aintageheéna sehiranue teiugo? Íraukaumo. Nirupinsabé pukonaraq íre ineh inehinie. Íné ineh inehutaq tahirímé ínéga pehipi iwáhnoro sansánsabé íre iwíáh iwíáhorahu irino. Mó kegá néne iwíáh iwíáhu sansá sabi núwého.

¹⁶ Manikáne kaweq ehwéh tei teinunsabé kaweq aní múge éna iwíáh iwíáhininkono? Íraukaumo. Manikánka koreri terinúno aintaránsabé íné kaweq aní múge ue íre iwíáh iwíáhorahuge. Mí kawéq éhwéh íre teriasa ehiya míotáq tahirímé anotahtaq íre kaweru irino. Kaweq ehwéh teri terinu arámbéhri íre suanie.

¹⁷ Ínénéga iwíáhu miraurataq tahirímé ápeq meyo irino. Íre ínénéga iwíáhurauge. Manikánka koreri terinúno aintaránsabé pehipi míra aruqaruruge.

¹⁸ Minayabe aneq apéq meyaninkono? Mó teri terino kegá ápeq meyhnserah íre uge. Kaweq ehwéh pehipi tei teinunsabé niru eyoyóue nirutaboirume néne ápeq míre.

Porawe áhnte ke séhréh aritéh áníne i ehwéhne.

¹⁹ Mó kegá íné íre saiqnariáhwe. Áhnte kegá Sísane sánsá sehigigeheéna sene arambehri aní tahnsa míóge.

²⁰ Asiu kegá Sísane ehweh kawerue irera sehigigeheéna seba míarautaq sene sánsánuraage. Mósísiga sehgióro ú ehwehniká iné ire saiqnariéhre. Íre saiqnariéhrra Asiu ke mi ehwehnsábé iwíáh iwíáho puana seba míarautaq mi ehwéh ire anterutauge. Asiu kegá Sísane ehweh kawerue irera sehigigeheéna mi ehwéh ire anterutauge.

²¹ Nahnsó ke Mósísine ehweh ire sehgió ké wóe. Minayabe nahnsó kereq míarautaq se tahsá ména iné moq ire sehgirauge. Írakaumo. Manikáne ehweh ire susa Sísá Karáhéne ehweh sehgiúge. Nahnsó kebá míarautaq sega Sísane ehweh kawerue irera sehigigeheéna Manikáne ehweh ire anteruena peh mi kené sánsánuraage.

²² Sísane sánsá áhwára áhwáraue sehgió kébá míarautaq sega órirane iwíáho sánsá pehipi ire anterutauge. Segá Sísane ehweh irera kawerue sehigigeheéna sene órira sansa pehipi ire anterutauge. Mah kehiná kéhíná suwahpeq míarautaq mi sánsá miraurauge. Segá Sísansabé aiq pútare atageheéna miraurauge. Manikáne kaweq ehwéh sehigigeheéna mi sánsá mira aruqaruruge.

²³ Mira aruqarurunsabé Sísansabé aiq pútare atáh kéreq inéreqne irupipeq eyoyóire.

Kagai apéq náinkeheéq Manikáne sánsá tauntahunue sehigioneheqmúne i ehwéhne.

²⁴ Ábáhro tanahráq áhnte kegá árésísie peheráhnotaq peh morá kótaiki anínká ápeq meyéhre. Mina inserah Manikánka ápeq náinkeheéq wene sánsá tauntahunue sehgióro.

²⁵ Kótaikoneheqmúne iwíáho kegá sene sinonka págegeinkeheéra túbáh aginie iwíáh suera peh ahriahri tauntahunue arambehri aruqarurowe. Peh kamaréki apéq meyanehéera tauntahunowana Manikánka náina apéqmé peh ahriahri kagainawire.

²⁶ Ínéwé Manikáne sánsá ire múguwahguue sehgiúge. Árésísi kiotaiki anínká ire mibeq tagia móbeq tagéna pehbeheráh pokinserah tauntahunue sehgiúge. Tobehi anínká wene ayahnkara ire móbeq subisa peh tábúsoqme wehukéniné anonka subínserah Sísane arambehri tábúsoqme arambehriuge.

²⁷ Ínéga mó keyábé, Sísane sánsá tauntahunue sehgióro uraunsabé Manikánka iné nuwehnehóq ire túbáh aginie. Peh kaweq sánsá tábúsoqme sehginieéna néne ninonka kawerue wahnah wahnahnuge. Néne ninonka págegeinieéna tauntahunue arambehriuge. Ínéga kagai apéq meanieéna tauntahunue arambehriuge.

10

Íre kaweq sunúq sínaraq ite Sísane sánsá súého i ehwéhne.

¹ Naho itene igaqnarénga Mósísi kérowe. Segá miraunsabé iahreráq kankeheéna teiúge. Segá abatapi nogútaq írábúyá akariuriowe. Segá írábúyá anehe karageheéna Manikánka mi írábúyá omaq atowe. Manikánka iwíáh aritowara segá Káhtore Waní kéréwégue seberaebéq pukuwe.

(Kisim Bek 13.21-22, 14.21-29)

² Segá írábúyá akariuriotaq nogútaqkakáq Káhtore Waní kéréwégue seberaebéq puku-taqkakáq segá wáni meyónserahnéna mitaq nogera Mósísi kéra wengkahnáh úkuwe.

³ Manikáne Awanka íopeqté tóph náriuwara ómiga nowe.

⁴ Wega ótaq sánsánútaq wáni arahno ebahpipéqté súwana náriuwara nowe. Mi ebáhmé Sísá Karáhé. Segá pokutaq mi Ebáhnká sereq moráráq pokúwe.

⁵ Pokúwara Maniká sene sánsánsabé ire awahbó púara abatapi nogútaq puku pukuéra sene sinonka abatapinue mibeq móbeq kowe.

⁶ Segá ahabárunserah itega miraiyeho éna Manikáne ehwehnka tei teinire. Segá ahabábáq naneqsabé sirutaboiru serahnnyeho.

⁷ Táhmaro mi kegá péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atónserahnnyeho. Segá miraunsabé Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ísara kegá tútuue méra táhutahuréra irigéra ábáhréra nahnsó kené sansanéra mó kené weh ahre abariuwe ire.

(Kisim Bek 32.6)

⁸ Segá mó tanáhráq ahabábéra áhnte kegá mó kené ahre ahrari abariunsabe Manikánka abiahnsa aritena kamah ariuwara peh íregáritaq wehuké 23 táhúséni (23,000) wehuké peh morá wéhékáh pukuwe. Segá mirau serahnnyeho.

(Namba 25.1-9)

⁹ Mó tanáhráq táhmaro Ísara kegá sene wahnahnsabé, Árahono éra wensabé éhruruunsabe Manikánka wehe omaq atowana éhruruu ke pówara pukuwe. Segá éhruruu serahnnyeho.

¹⁰ Mó tanáhráq táhmaroga Manikánsabe abiahnsa atera ehmuniq éhmúniruwana Manikánka íopeqté ánínsabé, Márunsubiq suo atowana mi ke márunsubiq suowe. Segá ahabáru serahnnyeho.

(Kisim Bek 16.2)

¹¹ Manikáne ehwehnka sene ahabábáq teire. Segá ahabárunserah itega moq miraiyeho éna teire. Amahnága anehe tanáhráq sinainsabé itega kaweqtaq mía míaiageheéna teire.

12 Íné kaweqtaq ména págegeue iriwe mióge iwíáhóna aníno, inahsubínehboq áwéh panan-taginah págegeue iriwe miáhno.

13 Áhwáre naneqka íre arebataq areba sire. Írakaumo. Mah kehiná kéhínápá sire. Áhwáre naneqka ite íre saiqnariankeheéna Manikánka wene omasa éhwéh ahreraq matawéna ite séhréh aitankéhe. Wega séhréh aitena kaweq ah sokogí ainkéhe. Wega ite págegeue míageheéna séhréh aitowana áhwáre naneqka ite íre saiqnarianawire. Ahababáqka moq ite íre saiqnarianawire.

Owainawansabé titirue nárié náneqme pehragahro i éhwéhne.

14 Néne iyahnabo animárino, péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh ate sansa pehragahro.

15 Itewe ahte bia ké miáhsabé teiú éhwéhnsabé iwíáhue tagahro.

16 Sisa itene ahababáqsabe pukúnsabe iahrereraq kéh tánáhráq itega káhpupéqté wánínsabé meyone. Mewe nahnayabé itene Wahnahnsabé kaweróne iteg Sisa Karáhéne korahq tunsabe itene ahababáq kaweraitéhre iwíáhúne. Mi tanáhráq itega tópah* keqme nahnayabé Sísane anonka kamahúnsabe itene ahababáq kaweraitéhre iwíáhúne.

17 Mira iwíáhéq morá ké tahnsa míone. Itega keqme nóna topáhmé peh morá tópah púaq ite áhnte wehuké méq morá ké tahnsa míone.

18 Asiu kené sánsánsabé iwíáhoro. Segá tahberapeqté titirue nárié náneq nahtaq Manikáne tahbe puara mi tanáhráq sega wensabé aiq pútaq iwíáh iwíáh atáhwe.

19 Teiú éhwéhnsabé aneq iwíáhonehnkono ewo? Péhepehe manikámári íre oga miáh náneqmaríne. Mí naneqmarí titirue nárié náneq íre Maniká náwé náneq tahnsáne.

20 Írakaumo. Nahnso kegá titirue nárié náneq Maniká íre náwasa peh owainawamarí náriéwe. Owainawansabé iwíáh iwíáh atéhboq sensabé titirue nárié náneq pehragahro.

21 Itene Wahnah pukú tanáhráq iahrereraq kéh káhpupéqté wáninkákákáq owainawansabé iwíáh iwíáh atáh káhpupéqté wáninkákákáq moraráq neho. Itene Wahnah pukú tanáhráq iahrereraq kéh tópahnkákákáq owainawansabé iwíáh iwíáh atáh tópahnkákákáq moraráq neho.

22 Mirairataq Sisa itene Wahnahka, Aneqsabé íné nuweq owainawansabé iwíáh iwíáh ataho éna abiahnsa aitanawire. We anotah pagégé áni púaq itega we íre kiotaikorahúna mino.

Ahriahri itega Maniká áwíq pankeraneheqmúne i éhwéhne.

23 Mó kegá, Ite moke miraona naneq aiq kawerire ewe. Peh moke miraona naneqka ite kaweqtaq méyabe íre séhréh aitahráhire. Moke miraona naneqka ite Sisa kawerue kéreyabe íre págege aitahráhire.

24 Ite iuwahbeh sansá pehipi miraiyeho. Peh itene iyahnabo séhréh aritahráhi sansánoro.

25 Máhkétirapéqté táhútáhúq paiqmaréhrataq mah tahútáhúq aneq sansánia táhútáhúqpo ue íre kasenoro.†

26 Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Moke mah marákó marákóákákáq mahtaq kéh náneqkakákáq itene Wahnahne náneq mire íre. (Lo 10.14; Buk Song 24.1)

27 Sisa íre tagariéh ánínká itensabé, Táhutahuronehboq máhoro ínaraqmé ite iuwahbáhnaraq kowe nahro. Wensabé, Mah tahútáhúq eheqtepo ue íre kasenoro. Wega náwí náneq pehipi nahro.

28 Mó anínká itensabé, Mah awáq owainawansabé titirúna naneq náwúge ínaraq íre nahro. Mi awáqkáwé ite íre ahababáq aitahráhire. Peh ite teí áni ahababáq atéhboq íre nahro.

29 Itega ahababáq iwíáhowe íre iraruge. Írakaumo. Peh teí ánínká, Itega aiq ahababárowe iwíáhineho.

Mína tahnsa iwíáhi aní íre miáhnaraq íné nuwahbeh naneq nahrahuge. Peh móbeq míéh áníné awehrii sansánká íné íre saiqnariahrahí mino.

30 Manikánsabe, Kaweróne atena mi tahútáhúq nahnara tagehra kegá árahue ehweh aintagéhbo?

31 Itega tópahnkákákáq wáninkakáq nehrataq mó naneq arámbéhrí mirairataq Maniká áwíq pankeraneheqéq wensabé iwíáhue kawerue miraoro.

32 Itega miraonka Asiu kereq nahnso kereq Sisa tagariáh kéreq ahababáq aritéhboq iwíáhue peh kaweq sansánoro.

33 Ómi mó kegá moke ínéga mirau sansá kaweq sansáne iwíáhigeheéna mirauge. Íné nuwahbeh sansámé íre mira aruqaruruge. Íné tagah ke séhréh aritanieéna sensabé

* 10:16: Kárikí éhwéhmé tópahme íre kéhre. Páreti kéhre. † 10:25: Mó tanáhráq mó tanáhrárué mó kegá ménkámehnkáne awaq titirue péhepehe maniká náwúwe. Náwera anehe máhkétirapéq mi awáq kobaiqmarówe. Mi awáqsabé Poraga Sisa tagariáh kéyábé, íre kasenégé pehipi paiqme nahro úwe.

iwíáhéna peh kaweq sansá mirauge. Sega Sísane ehweh irera kawerue sehgihehéna sensabé iwíáhéna mirauge.

11

¹ Ínéga Sísá Karáhéne sansá sehgiúnserah ite moq néne sansá sehgióro.

Poraga ayahqonsabe irarú ehwehne.

² Itega iné iahrerag matawéq moke iwáhnorurau ehwéh kawerue sehgió púana itensabé iwíáh iwíáh aitóge.

³ Mó ehwéh kawerue ahtebagehboq írátíáhro. Wehga wene ahre wahnahnirana Sísá Karáhéga moke weh wahnahnirana Maniká Iteriboga Sísá Karáhé wahnahnire.*

⁴ Sísá Karáhé wene Wahnah puana wehga púrerínaraq wene ayahqno íre akari atiankehe. Manikáne Awanka iwíáh atahna ehweh irarínaraq wene ayahqno íre akari atiankehe. Mi tanáhráq wene ayahqno íre akariaráh ahréwé ayahra káúqsúé ahré tahnsane.

⁵ Wenawehq wene wahnah puana ahrega púrerínaraq wene ayahqno akari atiankehe. Manikáne Awanka mi ahre iwíáh atahna ehweh irarínaraq wene ayahqno akari atiankehe. Mi tanáhráq wene ayahqno íre akariaráhnaq wega wenawehq ayehtawinawire. Mi tanáhráq wene ayahqno íre akariaráhnaq káúqsuankéhe. Ayahra moke káúqsue sansa ayehteh sansáne iwíáhirataq ayahra pehragéq ayahqno akariaráhro.

⁶ Wene ayahqno íre akariaráhnaq wene ayahra káúqsuankéhe. Ayahra moke káúqsue sansa ayehteh sansáne iwíáhirataq ayahra pehragéq ayahqno akariaráhro.

⁷ Manikánka weh mirarotaq wewe tahnsá mirarowara wehga Manikáne anotah awíqkákáq Manikáne págege sansánkákáq sokigiowe. Minayabe wehga púrerínaraq wene ayahqno íre akariinkehe. Manikánka ahre mirarotaq wenawehqne awíqkakaq wene págege sansánkákáq sokiginieéna akariinkehe.

⁸ Manikánka wehuke mirarotaq wega ahrene ayahnsatate weh miraroo? Írakaumo. Wega wehne ahwígara piruqme ahre mirarowe.

⁹ Manikánka ahreyabé iwíáhéna wehga séhréh atankehééna miraroo? Írakaumo. Wega wehyábé iwíáhéna ahrega wenawehq séhréh atankehééna mirarowe.

¹⁰ Ahreronká sensuwehqsone ehweh kawerue sehgiónsábé íopeqté kégá tagagehboq mi inínsónká púrerirataq sene siyahqno akari atiagehe.

¹¹ Manikáne animárimé weh sebataq ahre sebarue mía mía sansámé Maniká íre awahbhe sansáne. Írakaumo. Ahrega wenawehq séhréh atahnana wehga moq wene ahre séhréh ato aitéhre.

¹² Téhwe Manikánka wehne ahwígara mewe ahre mirarowara amahnága ahreronká ani maqmaq maqmarowara áhnte weh miáhwe. Manikánka moke kéh náneq áhwárarowe.

¹³ Ahrega wene ayahqno íre akaria Manikánsabe pehipi púrerínaraqmé kaweq sansápo? Iteitega mi sansámé iwíáhue tagahro.

¹⁴ Weh íre wahto ayáhrá kahnarag minaga we ayehtanae. Itene sánsánká minayabe aiq sokigi aí mino.

¹⁵ Ahrene íre wahto ayáhrá kahnaragmé wene ayahrame wene awahriq nanere. Wene ayahqno akariinkehééna Manikánka ayahra áwíre.

¹⁶ Ayahqno akariare ehwéhnsábé suwahrieh keyábé mó íre terinie. Mó sansá írakaunire. Iteq mó Sísá tagariáh kéreqsabé peh morá mahna teiú sánsá kéhre.

Kórína kegá siahrerag ko táhútáhúq notaq íre kaweq sansánu ehwéhne.

¹⁷ Amahnága mó ehwéh teiníboq írátíáhro. Itega momiwíotaq mó ke séhréh aritéh sánsá íre miraia peh ahbabárowe. Minayabe itensabé íre iwíáh iwíáh aitóge. Írakaumo.

¹⁸ Mó aninká tenimé itega Manikánsabe iwíáh iwíáh atanehéq momiwíotaq íre morá iwíáhia peh mó iwíáh mó iwíáhéq mó keyábé abiahnsa arítáhwe teníre. Tení ehwéhme aiq pútaq ehwéhpómo. Peh aiq pútaq ehwéhne iwíáhuge.

¹⁹ Íre morá iwíáhirataq kaweq sansá ábórarinkehéq sío síoéq iwíáhue tagéq, Insega aiq pútaq sansá sehgiramo éq ahtebahrahowe.

²⁰ Itega momiwíotaq itene Wahnah pukúnsabe iahrerag kéh táhútáhúq íre tábúsoqme nahwe.

²¹ Itega mó ke íre síwénunia peh apubúue wewene wewene táhutihuq nahwe. Miraonsabé pehgáriq tahutáhúq kéh kégá sirupibiirara mó kegá piáh áhnte nahnsabé múguwahgu agowe.

²² Itene nahtapeq táhutihurég naraho mino. Manikáne nahmé peh abehq nánere iwíáhoo? Itega mítaq séq tópah tabonah ke íre náriénsábé se siyehiteh mino. Aneq ehwéh teinínkono?

* **11:3:** Písini ehwéh wahnahninsabéwé "het" kéhre. Písini ehwéh "het" téhtaré áwáhé kéhre. Mó morá áwáhé itene ehwehme ayahqnone. Mó morá áwáhéwé itene ehwehme wahnahne.

Itega miraonsabé kawerowe aitanínkono? Ahqáho. Írakaumo. Itega mirao sansá íre kaweq sansáne.

Sísaga párétiakáq sera anonkakaq we kéro ke náriu ehwéhne.

(Mátíyu 26.26-29; Mähka 14.22-25; Árúka 22.14-20)

²³ Itene Wahnahnka níwáhnorurai ehwéh iwáhnoréna teiátáuge. Mahraue teiátáume Súrásaga Sísane naruo koweriro inókáhpéq itene Wahnahnka páréti mewena[†]

²⁴ Manikánsabe kaweróne atena keqme mahraréna, Mahnawé ninonka mire. Ite kaweraitanieéna ninonka Maníka awena pukinie. Íné iahreraq matiagehboq amahnága mirau sansánoro úwe.

²⁵ Úwara sega páréti nowana Sísaga káhpú mewena monseráh sánsánéna mahraréna, Mah nahniáq sérá anome néne korahq mire. Néne korahq tuinaga o sansa áhwárankehe. Itega nehrataq ahriahri íné iahreraq matiáthro úwe.

²⁶ Itega mah ehwéh sehgiónká Sísá itene Wahnahnka itene ahababáqsabe pukúme pah-súéhre. Itega mi parétiákáq sera anonkakaq nahnka we pukúme pahsúéhre. Wega tuina tanáhráq mah sansá parabaginae.

Itene irupipeqté iwíáh ebeq iwíáhue tagéq anehe nanehe i ehwéhne.

²⁷ Sísá itene Wahnah pukúnsabe iahreraq kéh táhútáhúq neh anínká íre iwíáhue tagéna pehipi náhnaraqmé íre kawerinae. Mina tahnsa neh anínká itene Wahnahne anonkankakáq korahqkákáqsábé íre kaweratéh púana wega aiq mirainsabé anotahta q kamah awinkéhe.

²⁸ Náhná anínká wene arupipeqté iwíáh ebeq iwíáhue tagéna anehe párétiákáq sera anonkakaq nankehe.

²⁹ Náhná anínká itene Wahnahne anonkansabé kawerue íre iwíáhéna pehipi náhnaraq wega mirainsabé kamah awinkéhe.

³⁰ Ite áhnte kegá mina tahnsa narutonsabé amahnága mareqmarerue awahreowe. Mó táhmaroga itene Wahnahne anonkansabé kawerue íre iwíáhía pehipi narutonsabé aiq pukurowe.

³¹ Minayabe itega miraira sansá ebeq kawerue iwíáhue tagéq anehe nahnaraq Manikánka ite íre kamah ainkéhe.

³² Manikánka mah marákóipéqté sánsá sehgió ké ehweh aritena íre kaweqtapéq suankéhe. Itene Wahnahnka itene sánsá tagéna íre ábéreh sansáne iwíáhéna kamah ainkéhe. Mókake íre kaweqtapéq eqmaq íúwéhnehoéna itega ahababáro tanáhráq kamah ainainire.

³³ Néne iyahnabo animárino, momiwíue méq Sísá pukúnsabe iahreraq kéh táhútáhúq nehrataq mó naneheraira keyábé iwíáhue síwénunue moráráq nahro.

³⁴ Manikánka kamah awinehboq arupibii anínká ebeq wene nahtapeq táhutihuraruena anehe momiwíorabeq pokinkehe.

Íné mó ehweh kéhre. Iteba konaraq mó áhwára áhwárao sansá kaweraitanie.

12

Poraga Manikáne Awanka náina naneqsabé tei ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, Manikáne Awanka náina naneqsabé múguwahguéq áhwára áhwára iyehboq iwáhnorinie.

² Ite tagariáhmé itega Sísane sánsá íre tagariarotaq péhepehe maníká íre ehwehnorahi naneqsabé iwíáh iwíáhue mi sansá sehgirowe.

³ Teiniboq kawerue irátíahro. Manikáne Awanka iwíáh atéh anínká Sísansabé íre éhruru atahráhire. Manikáne Awanseq íre mía míai anínká, Sísá néne Wahnah mire. We awahbeh sansá sehginie irarerahiro? Írakaumo. Wega íre irarerahire.

⁴ Manikáne Awame we peh morá áninéna wega í náneqme mó naneq mó naneq náire.

⁵ Maniká itene Wahnah peh morá áninéna wene arambehriwe wega sainsúéh arámbéhrí mó naneq mó naneq arámbéhrí sainsúéhra q miraúne.

⁶ Manikáne arambehri miraúnayabé mó aní mó arámbéhrí mó aní mó arámbéhríue miraúne. Maniká peh morá áninéna wene arambehri kawerue miraigeheéna séhréh aitéhre.

⁷ Itega mó Sísá tagariáh ké séhréh aritageheéna Manikáne Awanka págege naneq ite mó aní mó anínue náire.

⁸ Wega mó aní iwíáh atéhra na peh Manikáne iwíáh púana ahte bia iwíáh pahsuahráhire. Wega mó aní mó iwíáh atéhra na wene auranka íre tageh naneq wene arupipeq tagari-ahrahéna pahsuahráhire.

⁹ Wega mó aní iwíáh atéhra na mi anínká Manikánsabe anotahta q aiq pútare atéhre. Wega mó aní págegeue séhréh atéhra na aware keyábé púreq aritéhrara kaweragowe.

[†] 11:23: Párétiwe Asiu kené tópahne.

¹⁰ Wega mó aní págege atéhraña ótaq sansá miraorahire. Wega mó aní iwíáh atéhraña mi anínká ire wewene iwíáh peh Manikáne Awanka iwíáh atéh éhwéh irarerahire. Wega mó aní iwíáh atéhraña mi anínká owainawane awankakaq wehukene awankakaq saraq-suaráhire. Mó aní iwíáh atéhraña we kambare éhwéh irarerahire. Irarirana Manikáne Awanka mó aní iwíáh atéhraña mi kambaré éhwéh ahtebéna wewene ehwehta q pah-suaráhire.

¹¹ Manikáne Awa peh morá ánínéna mi pagégé náneqmarí náire. Wewega iwíáhue mó aní mó naneq awena mó aní mó naneq awena ue náire.

Ite Sísane anonka tahnsá míone i éhwéhne.

¹² Wehukeníne anonka peh morá ánónkánirana áhnte naneq kéhre. Mi naneqmarí kéhrana peh morá ánónká kéhre. Mina inserah moke ite Sísá tagariona kewé wene morá ánónká tahnsa míone.

¹³ Ambanta wánípepeq kéhtáq wánínka moke ambantaipéq kéhnserah Manikáne Awa peh morá ánínéna itene irupipeq séna mía míaire. Wega iteba mía míai puag ite ómi Sísane morá ánónká tahnsa míone. Ite Asiu kereq nahnsó kereq arambéhriraq saignariáh kéreq arambéhriyabé ápeq meyháh kéreq morá ánónká tahnsa míone. Ite págege anímári míageheéq wáni ahriahri nónanserah Manikáne Awanseq mía míauine.

¹⁴ Ite tagarionawe wehukeníne anonka ire peh morá náneq kéhre. Írakaumo. Wene anonkataq áhnte naneq kéh míno.

¹⁵ Aigáránká mahraréna, Íné ire ayahnkara púana íné ire mah anónkáné aigará múge itaq tahirímé anonkanka wene aigará súéh iripo? Írakaumo. Anonkanka wene aigará ire suahráhire.

¹⁶ Wehukeníne ayahqnotaq kéh áhrégá mahraréna, Íné ire aura puana íné ire mah anónkáné ahre úge itaq tahirímé anonkanka wene ahre súéh iripo? Írakaumo. Anonkataq kéh ahre ire suahráhire.

¹⁷ Anonka ire mó naneqkakáq peh aura kéhtáq tahirímé ehwehme árahue irahráh iripo? Anonka ire mó naneqkakáq peh ahre kéhtáq tahirímé árahue táhutahuq kaweq kunkúnire irari iripo?

¹⁸ Anonkame ire peh morá náneq kéhre. Írakaumo. Manikánka wehukeníne anonka mirarotaq we awahbónserah moke náneq mirarena kawerarowe.

¹⁹ Wehukeníne anonkataq peh morá náneq kéhtáq tahirímé ire anonkanurá kéh irino.

²⁰ Wehukeníne anonkataq áhnte naneq kéhrana wene anonka peh moráe.

²¹ Wehukeníne auranka wene ayahnkansábé, Are ire míahnaraq tahirímé kaweqtaq mío irino ire irarerahire. Írakaumo. Wehukeníne ayahqnonka wene aigáransábé, Are ire míahnaraq tahirímé kaweqtaq mío irino irarerahiro?

²² Írakaumo. Wehukeníne anonkataq mó naneq págege naneq kéhrana mó naneq mareq-mareq naneq kéhre. Mi maréqmáréq náneq ire kéhtáq tahirímé wene anonka kaweqtaq kéh iripo? Írakaumo.

²³ Itene inonka mareqmareq naneqme sehikaranká peraq inehoéq mi maréqmáréq náneq kawerue wahnahnúne. Itene inonka iyehiteh naneq mó kegá tagehoéq kawerue aneranerue akari atione.

²⁴ Itene inonka iwíáh iwíáhuña naneq mina tahnsanue ire akari atione. Itene inonka mareqmareq naneqkakáq iyehiteh naneqkakáq kawerue wahnahnigeheéna Maniká wewega iwíáhéna moke itene naneq mirarena kawerarowe.

²⁵ Kawerarwana ire webataq webatarue kéhre. Írakaumo. Mina inserah ite Sísane anonka méq mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoró. Ite Sísane anonka míah puag peh morá arerensábé iwíáh iwíáhinehboq mó keyábé iwíáhue we séhréh atéhoró.

²⁶ Wehukeníne anonkataq ehéqpopoq érinaraq wene anonka moke érire. Mina inserah ite Sísane anonka míona puag mó aní éritaq ite moq ómi íérire. Mó kegá ite míonarabeqte ánínsábé iwíáh iwíáh atáhwag itega moq wensabé iwíáh iwíáhuña.

Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaq sitéh éhwéhne.

²⁷ Ite Sísá Karáhé tagariáh ké wene morá ánónká méq mó aní mó anínue wene anonkataq náneq míáhwe.

²⁸ Sísá tagariáh kegá wene sánsá kawerue sehigigeheéna Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaq sitéhe. Téhwé wega eqmaro ke omaq sitéhe. Anehémé Manikáne Awanka sokigi ari éhwéh pahsuáh ké omaq sitéhe. Mó anéhémé síwáhnoro ke omaq sitéhe. Ótaq sansá mirao kewé, awahre ke kaweraritáh kéwé, séhréh aritáh kéwé, wahnahnaritáh kéwé, mó kehináné kambare éhwéh irare kewé, minawari Manikánka moke omaq sitéhe.

²⁹ Sísá tagariáh ké eqmaro kene arambehri ómiga íre mirao mino. Manikáne Awanka sokigiari éhwéh ómiga íre pahsúáh mino. Síwáhnoré arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Ótaq sansá miraé arámbéhrí ómiga íre mirao mino.

³⁰ Awahre ke kawerarite arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Kambare ehwéh iraré arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Kambare ehwéh ahtebéra seyene ehwehtaq pahsue arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Írakaumo. Ómi kegá mi arámbéhríári moke íre miraorahowe. Peh Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaq síthénserah miraorahowe.

³¹ Manikáne Awanka náí náneq iwíáhue tagéq kiotaiki naneqmarí meyanéhe iwíáhéq minayabe irutaboiororo.

13

Moke mó keyábé irutaboioronehe i ehwéhne.

Kiotaiki sansánsábé teinie.

¹ Íné moke mó kehináné ehwehnikakáq íópeqté kéné ehwehnikakáq irarenaraqmé mó keyábé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé íné peh abehrání míanie. Táoyankakáq peroqkákáq subírana ehwehnirara íráh kégá anetaníbo iwíáhonserah ínéga mó keyábé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé sega néne ehwehnsabé moq anetaníbo iwíáhigehe.

² Manikáne Awanka iwíáh aintéh éhwéh irarenaraqmé mó keyábé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé íné peh abehrání míanie. Ínéga moke epéqté éhwéh ahtebahnarqmé mó keyábé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé peh abehrání míanie. Ínéga Manikánsabe anotahtaq aiq pútare atónsábé sáwéhyabe, Móbeq agúno atáhnaraqmé mi sawéh móbeq agínaraq mó keyábé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé peh abehrání míanie.

³ Moke néne ménsámehnsá tabonah ke náriénaraq sensabé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé tabonah ke náriénaga íre séhréh aintankéhe. Sípane sansá sehgiúnsábé mó kegá íné táhtoqme ninonka iraipéq nuehrana tabikonaraq sensabé íre nirutaboiorarítáhnaraqmé ínéga miraonaga íre séhréh aintankéhe.

⁴ Mó keyábé arutaboiorarítéh ánínká íre áyátia peh uwareasa áníne. Wega mó ke kaweraritena se matiáh náneqsabé aigará íre pabekire. Írakaumo. Wega, Íné anotah aní múge íre iwíáhíre. Wega wenáwiq íre pankeréhe.

⁵ Arutaboiorarítéh ánínká íre ahababáq saiyo aníne. Wega peh morá wewensabé íre iwíáh iwíáhíre. Wega íre apubúue abiahmáreh áníne. Mó kegá we ahababáratáhnsábé íre iwíáhí aníne.

⁶ Arutaboiorarítéh ánínká ahababáqsabe íre iwíáh iwíáhía peh aiq pútaq sansá kaweq sansánsábé iwíáh iwíáhíre.

⁷ Arutaboiorarítéh ánínká íre kaweq sunúqkákáq kawerue arambehrire. Wega Manikáne ehwehnsabé ahriahri aiq pútare atéh áníne. Manikáne omasa éhwéhnsábé mirainawire iwíáhéna kawerue áwénunire. Wene arupipeq umehi tanáhráqkákáq íre túbáhagia Manikáne sansá peh tábúsoqme ambubu atawéna sehgire.

⁸ Itega mó keyábé irutaboiorarite sansamé íre parabagorahire. Írakaumo. Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéh irare sansá parabaginawire. Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq kambare ehwéh irare sansá parabaginawire. Kawerue ahtebé sansá parabaginawire. Peh morá mó keyábé irutaboiorarite sansamé íre parabaginawire.

⁹ Amahnága ite peh ákáhtaq ahtebóne. Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéh peh ákáhtaq ireq irarerahúne.

¹⁰ Aiq pútaq naneq sínaraq moke amahnága ahtebóna naneqmarí parabaginawire.

¹¹ Íné káriq aní míarautaq káriq anímárinká ehwehnéra iwíáhéra mira onserah sansánuraue. Anotah aní úkurautaq káriq aniné sansá sutaue.

¹² Wehukenínká sunkikíri nahupéqté timanopipéq tagéna awankuraq íre kawerue tagehnserah amahnága itega Manikáne naneqmarí peh ákáhtaq tagahrahúne. Wehukenínká mó aniné auranabiah tagehnserah mókake itega Manikáne naneqmarí kawerue taganeheqmúne. Manikánka amahnága ite moke tagariéhnserah mi tanáhráq itega we moq taganeheqmúne.

¹³ Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atewé, Manikánka ite kaweraite tanáhráqsábé áwénunéwé, mó keyábé arutaboioraritewé, mi sansátároró peh kagainae. Mó keyábé arutaboiorarite sansanká mó sansátároró kiotaikire.

14

Manikáne Awanka iwíáh atéhraha pahsúéh éhwéhne.

¹ Mó keyábé irutaboirarite sansansábé ahriahri anotahtaq irutaboiroro. Manikáne Awanka náina naneqsabé anotahtaq iuwahbehre iwíáhoró. Wega iwíáh aitéhraq Manikáne ehweh irareraho sansansábé anotahtaq irutaboiroro.

² Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irari anínká íre mó keyábé peh Manikánsabe irarire. Mó kegá mi kambaré éhwéh íre íráhwana peh Manikánsabe irarire. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irari anínká peh epéqté éhwéh Manikánsabe irarire.

³ Manikáne Awanka iwíáh atéhrana Manikáne ehweh pahsúéh ánínká wehukeyabé irarire. Wehuke séhréhue págege aritanieéna irarire. Íráh kegá peh kaweq sansá sehgihehéna irarire. Sirupipeq eyoyó aritanieéna irarire.

⁴ Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irari animé mi ehwéh irarinka peh morá wewene arupipeq kawerire. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana Manikáne ehweh pahsúéhnká moke mibeqté Sisa tagariáh ké séhréh aritéhre.

⁵ Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq kambare ehwéh irarúnaraq kaweq sansánirana moke itega mirairansabé nuwahbehre. Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq wene ehweh pahsúáhnaraq irare sansá anotah kawéq sansá púana itega moke mirairansabé anotahtaq nuwahbehre. Wehukénínká kambare ehwéh irarínaraq mó anínká Sisa tagariáh ké séhréh aitanieéna mi kambaré éhwéh áwahewé itene ehwehtaq pahsuankéhe. Itene ehwehtaq pahsuahna aní íre míahnaraq Manikáne ehweh irarinka kambare ehwéh kiotaikire.

Kambare ehwéh irari anínsábé éhwéhne.

⁶ Ínéga iteba senaraq Manikáne Awanka íné iwíáh aintahnana kambare ehwéh irarenaraq árahue séhréh aitanínkono? Peh kambare ehwéh irarenaga ite íre séhréh aitárhúge. Ínéga séhréh aitó iwíáh matiáhnaraqmé Manikáne Awanka sokigi aní náneq teiníe. Manikáne Awanka iwíáh aintéhrana wewene ahtebia iwíáh pahsuqme teiníe. Maniká Awanka iwíáh aintéh éhwéh pahsuaníe.

⁷ Táoyankakaq kíthakák íre oga miéh náneqtaré wíre. Wehukega mi naneqtaré múguwahgue subirana íre kaweq ehwéhínara íréhra kegá aneq igonkópómo iwíáhígehe.

⁸ Sontía anínká pemiááh íre kawerue póbiahnaraqmé áwáhu sontiá kegá ebehirabeqsabé árahue apubúue sokah sokahígehbo?

⁹ Mína inserah itega kambare ehwéh irarirataq mó kegá árahue iragéhbo? Kambare ehwéh púara mó kegá íre íráhwana mi ehwéhímé peh abehraginae.

¹⁰ Mah marákó márakóipéq áhnte ehwéh kéhre. Moke mi ehwéhímárimé mó kegá mó kegáue íráh éhwéhne.

¹¹ Mó anínká íné íre írátíó éhwéh irarínana, Eheqte kambaré éhwéhpómo iwíáhugana wega moq ínénsabe, Kambare ehwéh iraréna aní móne aintéhre.

¹² Mína inserah itega kambare ehwéh irarirataq mó kegá íre iragéhe. Manikáne Awanka náina naneqsabé irutaboirowe. Minayabe ite Sisa tagariáh kegá wene sansá moráraq kawerue sehgihehéq Manikáne Awanka náina naneq mewe we séhréh atéhoro.

Poraga kambare ehwéh irare sansá teriu ehwehne.

¹³ Minayabe Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irari anínká mi ehwéh ahtebé pahsuankéhboq púrerúno atóge.

¹⁴ Kawerue iwíáhoró. Kambare ehwéhtáté púrerutaq peh morá néniwanka púrerirana nirupipeqté iwíáhwé peh túbáh agire.

¹⁵ Minayabe anerininkono? Néniwanka púrerirana néne nirupipeqté iwíáhgá moq púrerinie. Néniwanka igonkónirana néne nirupipeqté iwíáhgá moq igonkóninie.

¹⁶ Arega mína tahnsa íre mirainaraqmé peh arenawanka Manikánsabe, Kaweróne atéhrana mó anínká mi kambaré éhwéh íre íréh púana Manikánsabe árahue moráraq kaweróne irarinkehbo? Írakaumo. Wega, Kaweróne íre irarinkehe.

¹⁷ Mí kambaré éhwéhímé íre íréhre. Minayabe arega kawerue púrerónaga we íre séhréh atéhre.

¹⁸ Ínéga kambare ehwéh irare irareunsabé Manikánsabe iwíáh iwíáhuge. Ínéga kambare ehwéh irarunka itene kambare ehwéh irare sansá kiotaikire.

¹⁹ Sisa tagariáh ké momiwíotaq ínéga wehuke síwáhnorinieéna pehgáriq irahráho ehwéh irarenaraq kawerire. Pehgáriq irahráho ehwéhnká áhnte kambaré éhwéh kiotaikire. Minayabe íwáhnorutaq kambare ehwéh íre iraruge.

²⁰ Néne iyahnabo anímárimó, káriq anímárimnká iwíáho serahniyehboq peh ahtebia ábóawáh wéhgá iwíáho serahnoro. Inahunahnínká ahabáqsabe íre iwíáhi serahnoro.

²¹ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Wáhnaupeqté kambare ehwéhnkákák ké iwíáh arítógara sega mahtaqté ké néne ehweh terigéhe. Terírataq néne ehwehnsabé, Ahqáho. Iuwahriehre igehe. Maniká itene Wahnahnka aiq mahrarire ire. *(Aisaia 28.11-12)*

²² Minayabe Manikáne Awanka iwíáh aritéhrara kambare ehwéh irare sansámé Manikánka mi sansá inseréhyabe iwíáhéna omaq sitehro? Wensabé aiq pútare atáh keyábé iwíáhéna mi sansá omaq sitehro? Írakaumo. Peh wensabé ire aiq pútare atáh kéga wensabé iwíáhigeheéna mi sansá omaq sitehre. Manikáne Awanka iwíáh aritéhrara wene ehweh pahsuáh sánsá wensabé ire aiq pútare atáh keyábé iwíáhéna mi sansá omaq sitehro? Írakaumo. Peh morá wensabé aiq pútare atáh ké séhréh aritageheéna mi sansá omaq sitehre.

²³ Ite Sisa tagariáh kéga momiwíirataq ite ómi kambare ehwéh irariyeho. Irarirataq mó ke Sisa ire tagariáh kéga séra mi kambáré éhwéh íréhrataq itensabé, Uwoyansa ke móe aitagéhe.

²⁴ Manikáne Awanka iwíáh aitahnaraq ite ómiga Manikáne ehweh pahsuqme irarenaraq Manikánsabe ire aiq pútare atéh ánípópoq mó ánípópoq sínaraq itene ehwehnka wene arupipeq pankehe. Pahnarag, Íné ahababáq ani múge iwíáhéna

²⁵ Ite arupipeqté iwíáh pahsúéhnsábé Manikánsabe áhtenána káuqmunue iwíáh iwíáh atena, Manikánka iteba aiq pútaq miéhe inkehe.

Ite momiwío arámbéhri tábúsoqme miraoro i ehwéhne.

²⁶ Néne iyahnabo animárino, itega momiwíirataq aneq sansánonehknono ewo? Teiníboq írátíáhro. Itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneheéq momiwíirataq Sisa tagariáh ké we séhréh atéhoru. Mó anínká itensabé, Mah igónkónonehe irarinkehe. Mó anínká iwáhnorinkehe. Mó anínká ire wega iwíáhi naneq peh Manikánka sokigi awi náneq teinkéhe. Manikáne Awanka iwíáh atéhra na mó anínká kambare ehwéh irarinkehe. Manikáne Awanka iwíáh atéhra na mó anínká kambare ehwéh áwahe itene ehwehta q pahsuankéhe. Momiwíirataq peh morá we séhréh atéhoru aítóge.

²⁷ Kambare ehwéh irarirataq ire áhnte kéga irarigehe. Peh téhranítégábópoq apahránítógábópoq irarigehe. Moráráq irariyeho. Írakaumo. Peh mótaq mótarue irarero. Peh morá ánínká kambare ehwéh irarínaraq anehe ahtebeh anínká mi ehwéh áwahe itene ehwehta q pahsuankéhe.

²⁸ Kambare ehwéh áwahe pahsuahráhi anínká ire míahnaraq kambare ehwéh ábóra q irariyehboq peh itene irupipeq iwíáhue Maniká teawéro.

²⁹ Manikáne Awanka iwíáh aitahnaraq pahsúéhrataqmé peh téhranítégábópoq apahránítógábópoq pahsuagéhe. Pahsúéhrataq sene ehweh írah kéga sirupipeq kawerue iwíáhue tagagehe.

³⁰ Manikáne Awanka tútuue miéh áni iwíáh atahnana wega iriginkehe. Mi iwíáh atahna ehwéh pahsuankéhboq mó ehwéh irari anínká ehiya míankehe.

³¹ Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh ite ómiga mótaq mótarue irarigehe. Ite ómiga ahtebeq itene irupipeq eyoyóinkehboq mótaq mótarue irarigehe.

³² Manikáne Awanka iwíáh aritahna kéga mi ehwéh pehipi ire irarigehe. Peh sene iraré tanahráqsábé áwénunigehe.

³³ Manikánka moke wene arambehri tábúsoqme arambehriire. Wega ire áhwára áhwára sansánire. Minayabe itega momiwíirataq ite moráéne we awahbeh sansánoro.

³⁴ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mahraréna, Ahreronká weh wahnahniyeho ire. Minayabe Sisa tagariáh kéga momiwíirataq ahreronká ehweh irariyehboq peh ehiya méra kawerue iragéhe.

³⁵ Sisa tagariáh kéga momiwíirataq ahre inínká mitaq ehweh irarínaraq ire ábéreh sansáne. Minayabe ahreronká ire kawerue íréhrataq mótaq sene nahtapeq sensuwehqsansabé kasenigehe.

³⁶ Teiú éhwéhnsábé ite ire iuwahbehro? Manikánka wene sánsá ite miónarabeq áhwárehre iwíáhoo? Ire itebataq wene sánsá iahteboána wino.

³⁷ Íné Manikáne ehweh iraru ani múge íránue kereq íné Manikánka iwíáh aintéhre iwíáho kerero, néne ehweh íráhro. Ínéga sehiranue teiú éhwéhmé Manikánka sehgióro i ehwéhne. Minayabe aiq pútare aintáhro.

³⁸ Néne ehwehnsabé ahqáho aintéh ánimé we ire Manikáne ehweh irari ani míre atáhro. ³⁹ Néne iyahnabo animárino, Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq wene ehweh pahsúé sansánsábé irutaboioro. Manikáne Awanka iwíáh atéhra na kambare ehwéh irare sansánsábé ire ahqáho atáhro teriéro.

⁴⁰ Momiwíirataq moke mira sánsánirataq peh kawerue tábúsoqme miraoro.

¹ Néne iyahnabo anímárinu, kaweq ehwéh teiátáutaq ireq aiq pútare ainteq kawerue sehgirowe. Mi kawéq éhwéhnsábé iahrreraq itóge.

² Itega kawerue sehgirowsabé Manikánka kaweraitéhre. Sísansabé aiq pútare atera anehe túbáh ago kewé peh abehragowe.

³ Teniátái ehwéh teiátáuge. Mi ehwéhnká moke mó ehwéhmarí kiotaikire. Teiena mahraruraige. Manikáne ehwehnka aiq irarinserah Sísá Karáhéga itene ahbabáqsabe kaweraitanieéna pukúwe.

⁴ Sega we maisarówana Manikáne ehwehnka aiq irarinserah Manikánka apahtáro wéhékáhtáq iriwe oganúq atowana

⁵ Sísaga ebeq Pítaba kéna anehe we kéro keba kúwara tagowe.

⁶ Anehe áhnte ke, wensabé aiq pútare ató kega momiwúwe. Mi kewé sene náhmbahq 500 kiotaikire. Momiwúwana Sísaga seba kúwara tagowe. Áhnte tago ke oga míáhwara mó tahmáro pukurowe.

⁷ Anehe wega Sémísiba kéna anehe moke eqmaro keba kúwe.

⁸ Moke eqmaro keba kúwana anehe iné ire kaweq aní míaraugana wega inéba surairana tagarauge. Anowagá wene aní ire ábéreh tanáhráq maqmaréhnserah aní mióge.

⁹ Sísá tagariáh ké síwioqnaraunsabé niyehítehre. Miraurau puara mó kegá inénsabe, Manikánka eqmaréh aní míre ire irarerahowe. Moke mó eqmaro kega iné kiotaikowe.

¹⁰ Manikánka inénsabe arutaboiraingtáinsabé amahnága wene kaweq arámbéhrú aní mióge. Wega séhréh aintáráitaq iné ire túbáh aguraige. Mó eqmaro kega kawerue arambehriurawana néne arambehriga moke sene arambehri kiotaikuraire. Inériahriáh ire arambehriuge. Peh Manikánka séhréh aintéhnká kawerue arambehriuge.

¹¹ Sereq inéreqne arambehriyabé ire iwíáh iwíáhuge. Itega kaweq ehwéh teiátáúnaraq aiq pútare aitarónsabé iwíáh iwíáhuge.

Ite moke pukonana Manikánka anehe tanáhráq ite oganúq itahna ehwéhne.

¹² Sísá pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atonsabe tei teinuge. Minayabe táhmaro itega, Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sitankéhe éhwéhmé aneqsábé irareo?

¹³ Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sítéhtáq tahirímé wega Sísá Karáhé moq ire iriwe oganúq ato irino.

¹⁴ Sísá Karáhé ire iriwe oganúq atotaq tahirímé itega tei teinúna ehwéh abehq éhwéh úki irino. Sísansabé aiq pútare atona sansá moq abehq sansá úki irino.

¹⁵ Manikánka Sísá Karáhé iriwe oganúq ato ehweh tei teinu puana Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sítéhtáq tahirímé wene ehweh múguwahguéq péhepehenúna irino.

¹⁶ Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sítéhtáq tahirímé wega Sísá Karáhé moq ire iriwe oganúq ato irino.

¹⁷ Ire iriwe oganúq atotaq tahirímé aiq pútare atárónka abehragirana itene ahbabáq peh kéh irino.

¹⁸ Ire iriwe oganúq atotaq tahirímé wensabé aiq pútare atera pukuro ke iraipéq pokuro irino.

¹⁹ Itega Sísansabé aiq pútare ateq wensabé áwénunúne. Ite peh marakóipeq míona tanáhráq Sísaga ite kaweraitéhre éq áwénunúnaraq tahirímé ite irupipeq umehi ke míona irino. Mó ke siru umehi ke míáhwe. Ite peh anotahtaq iru umehi ke míona irino.

²⁰ Manikánka Sísá Karáhé iriwe oganúq ato ehwehmé aiq pútaq ehwéhne. Manikánka Sísá Karáhé ebeq iriwe oganúq atena mó ke anehe iriwe oganúq itankéhe.

²¹ Wehukéninká puké sansa áhwárowana mó wehukéninká iriwe oganúqite sansa áhwárowe.

²² Éhrámaga téh ahbabáréna pukúnsabe moke anehete ke moq pukorahowe. Manikánka Sísá Karáhé téh iriwe oganúq atonserah we tagariona ke moq moke iriwe oganúq itankéhe.

²³ Ite oganúq itahna tanáhráq iriwe oganúq itankéhe. Sísá Karáhé téh iriwe oganúq atena wega tuína tanáhráq wensabé aiq pútare atona ke iriwe oganúq itankéhe.

²⁴ Iriwe oganúq itahnana moke náneqmarí parabaginae. Sísá Karáhéga moke íopeqté wáhnáh kéreq mah marakóipeqté wáhnáh kéreq págege kéreq saiqnariankehe. Saiqnarawéna Wenabonsabé, Moke minawari arene ayahpi máróge irarinkehe.

²⁵ Sísá Karáhéga kawerue wahnahnéna wene naruo moke karegaráruankéhe.

²⁶ Wega wene naruo moke saiqnaruenta anehe puké sansa moq parabaruankehe.

²⁷ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka wensabé, Moke wahnahnúno atéhe ire.

(Buk Song 8.6)

Manikánka moke wahnahnúno atéh éhwéhmé wensabé, Inénkakaq wahnah ainto ire irarire. Wega Karáhénsabe, Peh moke mó naneqmarínkákáq wahnahnúno atankéhe.

²⁸ Karáhéga moke wahnahnínagake wega Maniká Wenabonsabé, Ínénkakaq wahnahnainto atankéhe. Mi tanáhráq Manikánka Sísareq moke itereq wahnahnaitankéhe.

²⁹ Mó kegá pusa ké séhréh aritaneheéra wání meyháwe. Segá mi sansá aneqsabé miraoo? Segá, Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitankéhe íwiáhowe. Mira íwiáh íre ome aneqsabé wání meyaho?

³⁰ Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq ítéhtáq tahirímé mó kegá nubiq suahráhorabeq arambehriu iripo? Írakaumo.

³¹ Néne iyahnabo animárino, ahriahri nirupipeq iwíáhéna, Ibora nubiq suaneherabowamo éna iwíáh aruqaruruge. Itega Sísá Karáhé itene Wahnahne ehweh sehgiónsábé iwíáh iwíáhéna mah ehwéh teiúge.

³² Épésá suwahpeqte kégá áwéhq poeráhq tahnsa méra Sísane arambehri mitaq miraurataq níwioqnarowe. Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sítéhtáq tahirímé mirau arámbéhriyábé ápeq meyo iripo? Írakaumo. Mó kegá mahraréra, Mókake pukona tanáhráqsábé íre iwíáh iwíáhia peh táhutahuréq ábáhroneheqmúne ewe. Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sítéhtáq tahirímé sene ehweh sehgióro teiú irino.

³³ Mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritého. Ahbabáq kereq mía míairataq sega itene kaweq sansá íre kaweraragéhe.

³⁴ Itene múguwahgu sansá sueq tábúsoqme iwíáhoró. Ahbabáq sansa íre oro. Táhmáro itewe Maniká íre tagariáhwe. Minayabe iyehitankeheéna teiúge.

Iriwe oganúq ite inónkámé áwáhnáh inónká úkinae i ehwéhne.

³⁵ Mó kegá kasenára, Pusa ké árahue iriwe oganúq sitankéhbo éra aneq tahnsá sínónká úsitankéhbo ewe.

³⁶ Mína tahnsa káséno kewé peh múguwahgu iwíáho kee. Ayu uqmaráhtáq pehipi íre kíréhre. Ebeqme mi ayú mugurúqme anehe kiapoue kíréhre.

³⁷ Ite ayu úótáq ánáhakaq íre uqmaráhwe. Peh sera uqmaráhwana kiapoue kíréhre.

³⁸ Manikánka mó ayúnsábé mó naneq kiro atena mó ayúnsábé mó naneq kiro atéhrana moke kíréh náneq íre monseráh náneq kéhre.

³⁹ Moke oga miáh náneq kamári íre monseráh sínónká kéhre. Írakaumo. Wehukéniné anonka mó tahnsánirana ménkámehnkáne sinonka mó tahnsánirana kabarane anonka mó tahnsánirana pahné anonka mó tahnsáne.

⁴⁰ Íopeqté náneq mó tahnsánirana mah marákó marákóipéqté náneq mó tahnsáne. Íopeqté náneq mó awáhríq náneq kéhrana mah marákó marákóipéqté náneq mó awáhríq náneq kéhre.

⁴¹ Pópoqnahga patahírana íónka íónitehrana wehyoqmarínká moq pehgáriq téhrehre. Minawarínká íre monseráh téhrehre. Mó wehyóqká ákáhtaq téhrehrana mó wehyóqká pehgáriq téhrehre.

⁴² Mína inserah pusa ké iriwe oganúq sitahnaraq mó tahnsá sínónká oganúq sitankéhe. Pusa ké maisaráhtáq kárékorahi sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq peh kagao-rahi sínónká kanae.

⁴³ Pusa ké maisaráhtáq íre kaweq mareqmareq sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq kaweq págege sínónká úqkinae.

⁴⁴ Pusa ké maisaráhtáq awaqkakaq sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq íre awaqkakaq sínónká peh wenawa tahnsá sínónká kanae. Amahnága awaqkakaq sínónká kéh púana mókake peh wenawa tahnsá sínónká kanae.

⁴⁵ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Teh miraro wehukení Éhráma oga mío aní úkúwe íre.

Mó Ehrámáwé anehenura súwe. Wenawanka oganúq itahráhire.*

⁴⁶ Oganúq itahráhi wehukénínká ebeq íre súwe. Írakaumo. Peh tanahuqtate miraro wehukénínká ebeq súwana oganúq itahráhi wehukénínká anehe súwe.

⁴⁷ Manikánka mah marákóipéqté tánáhúq mewe ebeq Éhráma mirarowana anehe sú animé íopeqté tuwe.

⁴⁸ Mah marákóipéqté kéwé Éhráma tahnsá miáhwará íopeqsabé suwahbeh kewé íopeqté tu ani tahnsa miáhwe.

⁴⁹ Amahnága ite tanahuqtate miraro ani tahnsa méq mókake ite íopeqté tu ani tahnsa míanehe.

⁵⁰ Néne iyahnabo animárino, teiníboq írátíáthro. Mah marákóipéqté inónkánká Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre kioráhire. Itene kambarékorahi inónkánká kaweq naneq kagairabeq íre kioráhire.

* 15:45: Mó Ehrámáwé anehenura sú animé Sísá Karáhé wíre. Aroma 5.14-19 tagahno.

⁵¹ Epéqté éhwéh teiníboq írátíáhro. Ite Sísá tagariona ke pukonaq mó táhmaro íre pukigehe. Itene inonkanka moke apubúue kagaorahi inónká úkinae.

⁵² Anehete pembíáhnká ehwehúna tanáhráq wehukenínká auwíkéh inserah puko kegá irigéra mó íre pukigehe. Ite íre pukira kegá apubúue irigéq kagaorahi inónká meyanehemúne.

⁵³ Itene kárékorahi inónkámé peh kagaorahi inónká úkinae. Itene pukorahúna inónkámé peh oga mía míaé inónká úkinae.

⁵⁴ Itene kárékorahi inónkámé peh kagaorahi inónká úkinae. Itene pukorahúna inónkámé peh oga mía míaé inónká úkinae. Mi tanáhráq Manikáne ehwehme aiq pútaraginawire. Mi ehwéhnká mahraréna,

Manikánka págegeue mirainka kiotaikéna puké sansa parabarúéhre íre. (Aisaia 25.8)

Mahnawé peh aiq pútaq ehwéhne.

⁵⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Puké sansanká amahnága ite íre saiqnariéh mino. Puké sansanká ite íre kamah aí mino íre.

(Hosea 13.14)

⁵⁶ Amahnága tanáhráq Mósísiga sehgióro ú ehweh íre sehgioráhúnayabé ahababárúne. Itega ahababárúnayabé puké sansanká ite kamah aíre.

⁵⁷ Itene Wahnah Sísá Karáhéga miraúnka págege aitéhraq itega ebehúna naneq kiotaikorahúne. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atone.

⁵⁸ Néne iyahnabo anímárinó, kiotaikorahúnayabé Sísane sánsá íre túbáh agia peh ambubu atawéq sehgióro. Itega miraonayabé itene Wahnahnka aiq ahrreraq matíéh púaq itene kaweq arambéhrí íre abehq úkorahire. Minayabe itene Wahnahne arambéhrí tauntahunue miraoro.

16

Poraga, Náríra moné sorupahro ú ehwehne.

¹ Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh ké nárigheéna teiníe. Kárétía marákórápéqté ké Sísá tagariáh ké ínéga teriátáu serahnoro.

² Itene arambehriyabé meyháh mónéwé itega ómi mó anínká mó anínkáue iwíáhue tagahro. Náríra moné tabanaginéhboq o wíki ebeqte wéhékáhtáq ebeqte wéhékáhtárué móbeq soruparáhro. Itega mirairataq ínéga iteba konaraq mi moné awehraq kanae. Awehraq kahnararaq ínéga iteba konaraq itega sorupare arambéhrí íre kanae.

³ Iteba konaraq itega táhmaro ke omaq sitáhro. Segá Sarúsarama suwahpeq pokue mitaqté ké sorupato moné nárigheéq omaq sitáhro. Iteba konaraq Sarúsarama suwahpeqte ké páhsi sehíranue omaq sitéhra ke síníe. Néne páhsiakáq itene mónekáq Sarúsarama suwahpeqte ké nárigheéna eqmaq suaníe.

⁴ Ínéga moq pokinie iwíáhonaraq itega omaq sitéhra kegá ínéreq pokonehe.

Poraga Kórína suwahpeqte ké koragéyabe awahbó ehwehne.

⁵ Ínéga Másérónía marákórápéqté ké kérageína iteba kinie iwíáhuge.

⁶ Iteba konaraq ópeq tanáhráq mitaq míanabugamo. Iteba ména iuwena pokonaraq séhréh aintagéhe.

⁷ Amahnága iteba wahto tanáhráq méyabe íre nuwahbehre. Mókake itene Wahnahnka kowe aintahnaraqmé ákáhtaq íre wahto tanáhráq iteba míanie iwíáhuge.

⁸ Amahnága ínéga mahtaq Épésá suwahpeq ména mah ke séhréh aritaníe. Itene iahrreraq kéh tanáhráq Péntikósi parabaginaraq mahtaq suena iteba kinie.

⁹ Manikánka séhréh aintéhra mahtaq áhnte arambéhríorahunsabé amahnága mahtaq ména Sísane arambéhrí mirainie. Mahtaq néne naruo moq áhnte miáhwe.

Poraga, Tímótireq mó kereq séhréh arítáhro ú ehwehne.

¹⁰ Ínéga itene Wahnahne arambéhrí miraunserah Tímótiga moq miraire. Minayabe wega iteba sínaraq pehwéhrué ateq séhréh atáhro.

¹¹ Wensabé awiréh ateq inehpeq súého. Sísá tagariáh kegá ínéba sirataq íné iwíáhuge Tímótiga moq kouwekinkehe. Minayabe kouwékina ínaraq pehwéhrué ateq kawerue séhréh atéhra inéba sinkehe.

¹² Ínéga itene iyahnabo aní Apóronsabé, Pokúno éna iteba koneherao ke Sísá tagariáh kéreq are moq moráráq pokúno éna pagu pagunuraue. Pagu pagunuraugana wega amahnága pokéyabe íre awahbehra mókake wega iwíáhina tanáhráq iteba sinkehe.

Sísane sánsá ambubu atawéq sehgióro i ehwéhne.

¹³ Aiq pútare atáh sánsá ambubu atawéq sehgióro. Íre áhreia peh págegeue miáhro. Kawerurero.

¹⁴ Moke arambehri mirairataq Manikánseq moke mó kereqsabé irutaboirue arambehri-oro.

¹⁵ Néne iyahnabo anímárino, ite tagariáhmé Ákáia marákórápéq Sitépána karíronánínká Sísansabé téh aiq pútare atárówe. Aiq pútare atera Sísá tagariáh ké áhntetaq séhréh arítáhwe.

¹⁶ Mina tahnsa kene ehweh kawerue íráhro. Moke séhréh arítáh kéné ehweh kawerue íráhro.

¹⁷ Sitépánareq Pótúnátareq Ákáíkásareqka ínéba suronsabé nirupipeq eyoyóire. Itega ínéba íre serahonsabé sega íné séhréh aintáhwe.

¹⁸ Mi kegá itene irupipeq eyoyó aítónserah nirupipeq moq eyoyó aintáhwe. Mina tahn-sano keyábé iwíáh iwíáhoro.

Poraga, Iroro ú ehwehne.

¹⁹ Esia marákórápéqté Sísá tagariáh kegá itensabé, Iroro ewe. Mi akéq Ákúirareq Párisírareq sene nahtapeq momiwío kereqka itene Wahnah áwirue itensabé, Iroro ewe.

²⁰ Moke mahtaqté Sísá tagariáh kegá itensabé, Iroro ewe. Itega we kawerue mehweh atéhora.

²¹ Íné Poraga mah anéhété séhírá ínénéne nyahnkaratáté sehiranuge.

²² Itene Wahnahnsabé suwahrieh kewé íre kaweragoneherawoe. Itene Wahnahno, iteba mahbeq tuo.

²³ Itene Wahnah Sísaga itensabé arutaboiraitena séhréh aitéhre.

²⁴ Ite Sísá Karáhé tagariáhnsabé itensabé ahriahri nirutaboiruge.

2 Kórína Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Poraga Kórína suwahpeqte ké wega ebeq sehiranú pahsí náriuwara tagowe. Anehe mó tanáhráq Táitásaga Kórína suwahpeq suena Poraba séna Kórína ke éhweh teawuwe. Teawuwana mi tanáhráq Poraga mah pahsí 2 Kórína pahsí sehiranúwe. Wene ehweh sehgiro keyábé Poraga kawerowe aritena wene ehweh íre sehgiro keyábé, Manikánka aiq pútaq íné eqmaq núwátái puaq néne ehweh íráhro teriuwe. Sisa tagariáh ké tabonah ke nárie sansá sokigi arinieéna anehe sehiranúwe.

Kórína suwahpeqte ké anehe siu pahsíe.

¹ Íné Porane pahsí sáhnsahwe tagahro. Maniká awahbehrana omaq intena Sisa Karáhé éhweh síwáhnorinkeheéna eqmaq nuwowe. Ite Kórína suwahpeqte kéreq moke Ákía marákórápéqté Sisa tagariáh kéreqsábé mah pahsí sehiranuge. Iteruwahrah aní Tímótiga ínéreq ména itensabé, Nirutaboiruge íre.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sisa Karáhéreqka ite séhréh aitera iru ukiq itagéhe.

Manikánka Porareh wahnahnue séhréh arito ehwéhne.

³ Maniká Iteribo áwíq pankerone. We itene Wahnah Sisa Karáhéne abowá ména itensabé arutaboiritena irupipeq umehi tanáhráq eyoyó aitéhre.

⁴ Moke íre kaweq sunúq irupipeq umehi tanáhráq kaweraitena eyoyó aitéhre. Maniká Iteriboga kaweraitena eyoyó aitéhnsábé mó kené sirupipeq umehi tanáhráq itega moq mi ke séhréh ariteq eyoyó aritahráhué.

⁵ Mó kegá Sisa Karáhé áwíoqnonserah ite moq íwíoqnahwana Sisa Karáhéga itene iru anotahtaq ukiq itéhre.

⁶ Sísane ehweh teiúnsábé mó kegá níwíoqnahwe. Mi ehwéh teiúnká séhréh aintéhraq aiq pútare aítáhnká kaweraitéhre. Manikánka íné séhréh aintéhtáq ite moq séhréh aitéhre. Mó kegá íné níwíoqnahonserah ite moq íwíoqnagehe. Mi tanáhráq ite págegeue míageheéna Manikánka séhréh aítankéhe.

⁷ Sega níwíoqnahonserah íte moq íwíoqnahwe. Itega aiq tagarionawe Manikánka ite séhréh aitéh púaq wene sánsá kawerue sehgironehqmóe.

⁸ Néne iyahnabo animáрино, ínéreq ínéba míaro kereqka Esia marákórápéq míaraunaraq anotah íre kaweq sunúq káráire. Minayabe iragéhboq teiníe. Íre kaweq sunúqká anotah kamáh aiátánsabé ite pukorahúne íwíáhuraune.

⁹ Mó kegá iubi q iuwanehrawoe íwíáhuraune. Iteriahríáh íre miraorahuraune. Íraukaomo. Íre miraorahuraunayabé Manikánka webataq séhréh aítankéhe íwíáhuraune. Manikánka pusa ké iriwe oganúq itahráhinsabé ite moq séhréh aitaráhire íwíáhuraune.

¹⁰ Ite pukorahúne íwíáhuraunaraq séhréh aítana kaweraitárire. Mókakeakáq séhréh aítana kaweraitankéhe. Íre kaweq sunúq sínaraq wega wahnahnue séhréh aitanawire íwíáhúne.

¹¹ Itensabé púreraitáhro. Itensabé púreraitéhraqa mókakeakáq wega wahnahnue séhréh aítankéhe. Mirainayabé áhnte kegá mina tagéra wensabé kaweróne atera iwíáh iwíáh ataneherawoe.

Sísawe kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne i ehwéhne.

¹² Iteba míaraunaraq kaweqtaq méq Manikáne sansá tábúsoqme sehgiaráune. Ahtebia anínká íwáhnorinsarah íre miraia peh Manikánka séhréh aítana iwíáh aitaráraq íwáhnoruraune. Itene irupipeqté iwíáhga kawerúne íwíáhúnayabé iwíáh iwíáhúne.

¹³ Itega sáhnsahwe írahráho ehwéh sehiranue teiúge. Mó naneq tahsá éhwéh íre sehiranue teiúge.

¹⁴ Itega sehiranú ehweh peh ákáhtaq íráhwe. Íné nuwahbehme ínéga sehiranu ehwéh áwahewé iragéhe. Itene Wahnah Sísaga tuinagake itega ínensabe iwíáh iwíáh aintageheéna sehiranu ehwéh áwahewé írátiáhnsábé nuwahbehre. Íréhrataq wega tuinagake ínéga itensabé iwíáh iwíáh aítónserah itega ínensabe moq iwíáh iwíáh aintagéhe.

¹⁵ Itega néne sánsá ireq iwíáh iwíáhoneheqmóe éna téhwe iteba téhtaréráq ite koragéna séhréh aítanauge íwíáhurauge.

¹⁶ Mira íwíáhuraume Máserónia marákórápéq pokonaraq ite kéraganie iwíáhéna mibeqté kouwekonaraq ite mó séraganie íwíáhurauge. Mi tanáhráq Súra marákórápéq pokinie onaraq itega íné séhréh ainteq eqmaq nuwagéhe íwíáhurauge. Minayabe téhtaréráq ite koraganie íwíáhurauge.

17 Mira íwiáhuraunsabé, Aneqsabé mó íwiáhé iteba íre surono ewo? Íné mó íwiáh mó íwiáhóna anípo ewo? Ínéga kowe aruq ahqáho aruróna anípo ewo? Írakaumo.

18 Maniká aiq pútari anínirana inéga moq kowe aruq ahqáho aruq íre u aní múge.

19 Tímótireq Sáírareq ínereqka Manikáne ahninkáwá Sísá Karáhé éhweh tei teinuraune. Tei teinurauna anímé kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne. Wega peh morá kowe ehweh irari aníne.

20 Manikáne omasa éhwéhmé Sísá Karáhéga moke kowe éna sehgire. Minayabe aiq míre éq Maniká wenáwíq pankereq wensabé íwiáh íwiáh atone.

21 Maniká Iteriboga séhréh aitéhnká itereq ínereqka Sísá Karáhé tagéq wene sánsá seh-gionehegmúne.

22 Maniká Iteriboga ite aiq omaq itena néne arambehri miraoro aitowe. Manikáne Awanka itene irupipeq mía míaeána séhréh aitankeheéna iteba eqmataire. Wega Wenawa ebeq eqmaréh púana anehe áhnte kaweq naneq náí náininkehe.

Poraga Kórína suwahpeq íre apubúue pokú ehwehne.

23 Ite kamah aiénehoéna Kórína suwahpeq iteba íre suraue. Manikánka tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge.

24 Itega aiq pútare atah náneq ambubu atíah púana peh morá néne ehweh sehgióro éna íre pagu pagunuge. Itene irupipeq eyoyínkeheéna ite séhréh aiteyabe nuwahbehre.

2

1 Itene irupipeq mónkakáq umeh agínehoéna iteba íre koraganie íwiáhuraue.

2 Ínéga kamah aiénaaraq itene iru págegeirataq insega niru ukiq intankého? Iteitega niru ukiq intahráhowe.

3 Nirupipeq umeh aniyéhoéna iteba íre koragia peh páhsi sehiranue menah eqmatauge. Nirupipeq eyoyóinaraq itene irupipeq moq eyoyó aitahráhuge.

4 Ebeqte páhsí sehiranurataq nirupipeq íwiáh kikiréna nirupipeq umeh agurairana ibiséna sehiranuraue. Itene irupipeq umeh aginkeheéna mi páhsí íre sehiranuraue. Írakaumo. Peh itensabé anotahtaq arutaboíraitéhre íwiáhigeheéna sehiranuraue.

Ahbabáq aniné ahababáqsabe mó íre íwiáhoró i ehwehne.

5 Ite míahrabeqte ahababáruai anínká íre inébataq néne nirupipeq umeh aníátáire. Itene irupipeq moq umeh aiátáire.

6 Itebaté áhnte kegá kamah awátóme aiq awehraq káráire.

7 Wene ahababáq sansa aiq sutainsabé ahnánaga wene ahababáqsabe íre íwiáhoró. Wene arupipeq mó umeh agínaga Sísane sánsá suehnehboq wene arupipeq eyoyínkeheéq séhréh atáthro.

8 Mónkakáq teiúme mi anínká íwiáhéna, Ínénsabe irutaboírowe íwiáhinkeheéq séhréh atáthro.

9 Itega néne ehweh aiq moke sehgiowámo taganieéna menah mi páhsí sehiranue eqmatauge.

10 Ahbabáq ani kawerateq wene ahababáqsabe íre íwiáhirataq íné moq wene ahababáqsabe íre íwiáhinie. Wehukene ahababáqsabe íre íwiáhonaraq ite séhréh aitanieéna Sísá Karáhé tagehtaq miraue.

11 Owainawamaríné wahnah wenáwíq Séténie. Wene sánsá tagarió púana ite saiqnar-iehnehoéq ahababáq ani séhréh ateq wene ahababáqsabe mó íre íwiáhonehe.

Poraga Táitása tagéyabe awahbó ehwehne.

12 Sísá Karáhé éhweh teri terininieéna Tóása suwahpeq surataq itene Wahnahne arambehri mirainkeheéna wega kowe aintena séhréh aintaráire.

13 Néne iyahnabo aní wenáwíq Táitása mítaq íre míaraire. Minayabe niwa íre ukítáinsabé mibeqté ké iroso aritena mítaq suena Másérónía marákórápéq pokuraue.

Manikánka págege aitéhraq págege naneq kiotaikúne i ehwehne.

14 Manikánka ahriahri págegeue séhréh aitéhnká ite págege naneq kiotaikúne. Sóiriqka kaweq kunkúni naneq abae arúehnserah Manikánka séhréh aitéhnká Sísá Karáhé éhweh mah kehíná kéhíná suwahpeq abae agire. Itega teri terinúnara íráhwana abae agire. Minayabe Manikánsabe íwiáh íwiáh atóge.

15 Ínéga Sísá Karáhéne arambehri miraunsabé Maniká Iteriboga ínénsabe, Kaweq kunkúni naneq tahnsá aní móne aintéhre. Kawerarítéhra kereq iraipéq pokoneherao kereqka kunkúni naneq monseráhnue aiki aikionserah kawerarítéhra kereq iraipéq pokoneherao kereq siahrega néne ehweh íráhwe.

16 Irapéq pokoneherao kegá néne ehweh irera, Pukorahi ehwehne íwiáhowara kawerarítéhra kegá néne ehweh irera, Oga míahrahi ehwehne íwiáhowe. Mi arámbéhríyábé iteriahriáh tábúsoqme íre miraorahune.

¹⁷ Peh móne meaneheéra arambhehrionserah mó kegá moq móne meaneheéra Manikáne ehweh teri terinowe. Ínéga moq mina tahnsanugo? Írakaumo. Manikánka íné eqmaq núwátái puana íné Sisa Karáhéne arambehriu aninéna tábúsoqme iwíáhéna we éhweh tei teinuge.

3

Poraga, Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahtebahrahowe ú ehwehne.

¹ Néníwíq mónkakáq pankerogo? Arambehri aniné wahnahnka wene arambehriyabé páhsi sehiranue áwirana mewe nogíre. Itereq ínéreqka mi sansá miraonehknono? Írakaumo.

² Itewe néne arambehri páhsi tahnsa miáhwe. Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahboeqme ahtebahrahowe.

³ Néne arambehri páhsi Sisa Karáhéga itene irupipeq sehiranuraire. Mó kegá mi páhsi anereuwo éra néne sánsá tagéra mi páhsi sáhnsahoráhowe. Sísaga mi páhsi pépahqtaq íre sehiranire. Manikánka oga mia miáéna Wenawa iteba eqmatairana wega itene irupipeq páhsi tahnsá sehira aruqarurire.

Manikánka áhnte séhréh aintéh éhwéhne.

⁴ Íné iwíáhume Manikánka íné omaq intena séhréh ainta aintainsabé Sisa Karáhéne arambehri miraorahuge.

⁵ Ínériahíáh Sísane arambehri íre miraorahuge. Peh morá Manikánka séhréh aintéhnká miraorahuge.

⁶ Wega ínénsabe o sansanúno éna séhréh aintéhnká miraorahuge. Naho sánsá sehgióro ú sehirá kéhrana o sansamé Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Sehgióro ú sehíránká mirainka pukorahúna sansánirana Manikáne Awanka mirainka oganúq itahráhi sansánire.

Sirupipeqté síurá akariuriéh náneqsabé éhwéhne.

⁷ Iwíáhue tagahro. Miraoro ú ehweh ebah kanéhráq sehiranútaq Manikáne téhreh naneq Mósísine auranabiahapeq áboraragúwe. Anotahtaq téhrehnsabé Ísara kegá Mósísine auranabiahapeq íre ebitiahrahuwe. Mi tehrehnka parabagina útaqakákq íre ebitiahrahuwe.

⁸ Miraoro ú sehíránká pukorahúna sansá áhwárótaq anotah téhrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéh sánsá anotah kawéq sánsánéna miraoro ú sehirá sánsá anotahtaq kiotaikire.

⁹ Miraoro ú sehirá sánsámé ehweh aitaahráhi sansánirana anotahtaq téhrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéhmé kaweqtaq miահrahúna sansánéna ehweh aitaahráhi sansá kiotaikire.

¹⁰ Aiq kiotaiki puaq naho téhró naneq amahnága íre téhrehre.

¹¹ Manikáne Awanka séhréh aitéh sánsánká peh kagai puana naho parabagurai sansá aiq kiotaikire.

¹² Manikáne Awanka séhréh aita aita puaq itega íre áhreqq peh págegeue Sisa éhweh teri terinorahúne.

¹³ Mósísiga miraúnserah itega íre miraoneheqmúne. Mósísine auranabiahapeq téhró naneq parabagina únsabe mó kegá tagehoéna wene auranabiahapeq ambantataté akaruriowe.

¹⁴ Ísara kegá miraoro ú sehirá sáhnsahera sirupipeqté síurá akarié naneq konsabe sega íre ahtebahrahowe. Amahnágaákákq sega íre ahtebahrahowe. Wehukega Sisa Karáhénsabe aiq pútare atéhranka sene sirupipeqté síurá akariuriéh náneq meruankéhe.

¹⁵ Iborankákákq sega Mósísiga miraoro ú sehirá sáhnsáhótáq sirupipeqté síurá akariuriéh náneq kéhnsabé sega íre ahtebahrahowe.

¹⁶ Maniká itene Wahnahnsabé áhrabirana sene siura akariuriéh náneq meruankéhe.

¹⁷ Itene Wahnah Manikáne Awa miéhtáq sabirúéh náneqka ite mó íre saiqnariahrahire.

¹⁸ Itene iuranabiah íre akariuriéhre. Téhrehnka timanotaq sokaeqsúéhara wehukega tagahnserah Manikánka séhréh aitena kaweraitowara mó kegá ite tagéra Manikáne sansá tagahrahowe. Itene Wahnah Manikáne Awa ména we tahnsá miágeheéna séhréh aitena kaweraita aitaire.

4

Owainawanka wehuke sunkkírabeq saiqnariéhre i éhwéhne.

¹ Manikánka ínénsabe arutaboiraintena mah arámbéhrí miraúno aintaránsabé íre túbáh agia aiq mirainauge iwíáhuge.

² Kopipéqté niyehiteh sansánkákákq péhepehe sansánkákákq aiq suena íre mó ehwéh peh Manikáne aiq pútaq ehwéh iwáhnoruge. Peh moke tábúsoqme iwáhnoréna Manikánka tagariéhtáq ómi kegá, Íné kaweq sansá miraue tagageheéna kaweqtaq ména Manikáne ehweh teri terinuge.

³ Mi kawéq éhwéhnsabé, Íre irahráhuéne irare kewé peh iraipéq pokoneherao ke wóe.

⁴ Owainawame, mah marákóipéqté péhepehe wahnáhnká sunkíkírabeq se saiqnariéh púra kaweritahráhi ehwéhnsábé íre aiq pútare atahráhowe. Kaweq ehwéhnká téhrehnka tahnsanéna sirupipeq téhragínehoéna owainawanka mi ke sunkíkírabeq saiqnariéhre. Sísá Karáhéwé téhreh anínéna Maniká tahnsa mía míaire.

⁵ Írátáhro. Íné éhweh íre tei teinuge. Sísá Karáhé webataq kaweq Wahnáh aní míéhra tei teinuge. Sísane sánsá sehgiena itene arambehrii aní tahnsa míoge.

⁶ Manikánka téh mahraréna, Sunkíkírabeq téhráhnno úwe. Téhráhnno únserah menah itene irupipeq téhraitáránsabé itega Sísá Karáhé éhweh aiq pútare ateq, Manikánsabe anotah aní móne atone.

Poraga, Ite eqmaro ke Manikáne arambehri miraéq mi arámbéhríráté pukorahúne ú ehwehne.

⁷ Itene inokame peh antehya tahnsanirana Manikánka wene kaweq naneq mi antéhyápipéq mánhre. Ite íre págege animári mionana peh morá Maniká webataq págege aní míéhre. Ite tagah kegá mina iwíáhigehéena Manikánka wene kaweq Awá itene irupipeq eqmaréhre.

⁸ Moke mó ke suwahpeq mó ke suwahperue íwíoqnah kegá ahbabáq aítáhwaq anetaníbo íwíáh íre úne. Áhahiramo íwíáh íre iwíáhia itene arambehri suanehe íwíáh íre úne.

⁹ Íwíoqnahtaq Manikánka ite íre íúwéhre. Mó kegá iubówaq marakóipeq márunsurahéq irigibe nogune.

¹⁰ Sísaga ite kaweritanieéna putiowe. Mina únserah itega mó ke séhréh aritaneheéq pukorahúne. Mó ke séhréh aritahnara ite tagah kegá iwíáhéra, Mi sansá Sísane oga míéh sánsáne wee.

¹¹ Itene oga miona tanáhráq Sísane sánsá sehgiunayabé mó kegá ite iubiq iuwahráhowe. Itega Sísane oga míéh sánsá tagageheéq wene arambehri sehgiune.

¹² Ite Sísá tagarawéq oga mía míaiageheéq pukorahúne.

¹³ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Íné aiq pútare ató púana iraruge íre.

(Buk Song 116.10)

Mi ehwéhnká irarinserah itega moq aiq pútare atona puaq Sísá éhweh irarúne.

¹⁴ Ite tagarionawe Manikánka itene Wahnáh Sísá iriwe oganúq ato púana ite moq iriwe oganúq itena meiqmena Sísaba moráráq móitankéhe.

¹⁵ Itega Sísansabé aiq pútare atageheéq we éhweh tei teinúnara mó kegá íwíoqnéra ahbabáq aítáhwe. Manikánka séhréh aítahnaga áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare ataneherawoe. Segá miraéra Manikánsabe kaweróne éra wensabé iwíáh iwíáh ataneherawoe.

Manikánka náina naneqsabé irutaboírúne i ehwéhne.

¹⁶ Minayabe Sísane sánsá íre sueq peh sehgieneheqmúne. Itene inonka ore orení úkonanawe Manikánka séhréh aita aitaí puaq itene irupipeq peh o animári tahnsa ahriahri mía míauéne.

¹⁷ Mó kegá íwíoqnéra ahbabáq aítáhnásabé peh wahto tanáhráq kéhhrana mókake kagai apéq náinaq kaweq matábúrápéq ahriahri míanehe. Amahnága íre kaweq sunúqmé peh wahto tanáhráq kéh púana meáhna naneqka mi sunúq anotahtaq kiotaikinae.

¹⁸ Amahnága ábóraq kéh náneqmarínsabé íre irutaboiria peh Maniká míéhrebeq kopípéq kagai naneqsabé irutaboírúne. Amahnága ábóraq kéh náneq mókake parabaginae. Maniká Iteribo míéhrebeq náneqme amahnága kopípéq kéh náneqme peh ahriahri kagaína puaq minayabe irutaboírúne. Minayabe amahnága íre kaweq sunúq kéhnsabé anetaníbo íwíáhéq peh Sísane sánsá kawerue sehgieneheqmúne íwíáhúne.

5

Kagai inónká awaq meyabe iuwahbeh ehwéhne.

¹ Mah marákóipéq miona tanáhráq itene inokame wéhuwehu nah tahnsane. Mi nah sokogínaraq íopeq kíónaraq Manikánka kaweritéh náh awaq míanéhe. Mi nah wehukega íre pera peh ahriahri kagai inonká awaq míanéhe. Minayabe tagarione.

² Íopeqté náhnásabé anotahtaq irutaboírúna puaq iwehínsah aruqarurúne.

³ Mi nah awaq míáhnaraq kawerue kagai náhnásabé íre tabonahoneheqmúne.

⁴ Itega mah wehuwéhú náhtápéq mía míauúnaraq irupipeq umehinka kamah aítáh iwehínsah aruqarurúne. Itene inonka amahnága sueyabe íre iuwahbehre. Írakaumo. O korósí sukionanserah o inonká oga mérapeq awaq meyabe iuwahbehre. Mókake kagaína inónkánká amahnága kéh inónká kiotaiki puaq minayabe irutaboírúne.

⁵ Oga mérapeq awaq miageheéna Manikánka kaweraitáire. Manikánka menah Wenawa aiq eqmaq úwátáínsabé mókake wega moke mó kaweq naneqmarí náinkéhe tagarione.

Manikánka ite sainsuena awehraq apéq náinkéhe i ehwéhne.

⁶ Wega mirainawire íwiáhéq íre áhreúne. Itene inonkame iteyuwane nah tahnsáne. Ite tagarionawe iteyuwanka inonkapipéq miéhraq amahnága íopeqté itene Wahnahne nahtapeq íre míone. Írakaumo.

⁷ Itene iuranka íre tagéq peh itene irupipeq aiq pútare ateq mira íwiáhuéne.

⁸ Wega mirainawire íwiáhéq íre áhreúne. Itene inonka sueyabe iuwahbehra q itene o nahtápéq itene Wahnah miéhrapeq méyabe iuwahbehre.

⁹ Mah marakóipéq míona tanáhráqkákáq itene Wahnahba míáhnarabeqkákáq we awahbeh íwiáh sehgieyabe iuwahbehre.

¹⁰ Mókake íte ómi Sísá Karáhéga ehweh aitaahnarabeq iriwe míáhnana itega marakóipeq miráuna arámbéhrí íwiáhue tagankehe. Wega itene ahababáqkakaq itene kaweq arámbéhríákáq íwiáhue tagéna sainsuena awehra q apéq náinkéhe. Minayabe we awahbeh íwiáh sehgieoneheqmúne íwiáhuéne.

Wensabé aiq pútare atáthro éna pagu pagunú ehwehne.

¹¹ Itene anotah Wahnáhnsábé áhtenu puana mó keyábé, Wensabé aiq pútare atáthro éna pagu pagunuge. Manikánka néne nirupipeq tagaríéhre. Ínénsabe, Ai q tábúsoqme íwiáhi aníne aintáhnsábé nuwahbehre.

¹² Ínéga íte íre ehnenuge. Itega ínénsabe, Tá búsóqme íwiáhi aní miéhre aintageheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Peh itega néne sansansábé íwiáh íwiáhigehééna teiúge. Íre mó kené sirupipeqté íwiáhyábé peh seyene ábóra q kéh náneqsabé sirutaboiro keyábé ehweh ayahqme terigeheéna teiúge.

¹³ Mó kegá íné uwoyansa aníne aítáhwana ínéga, Anetaníbo. Peh Manikáne arambehri mirainauge íwiáhuéne. Íné peh tá búsóqme íwiáhu aninéna íte séhréh aita aitaugé.

¹⁴ Sísá Karáhéga ítensabé anotahta q arutaboiritéhnká íte Wahnah aitéhra q wene sánsá sehgiune. Ite tagarionawe peh morá ánínká mah kehiná kéhínánsábé pukú púa q íte moke pusa ké tahnsa míone.

¹⁵ Sísaga ómi ítensabé putionsabe itene oga mé tanáhrá q peh iteite iuwahbeh íwiáh sehgieonehkonono? Írakaumo. We moke ítensabé pukú púa q amahnága peh we awahbeh íwiáh sehgieoneheqmúne. We putiowana iriwe oganú q atowe.

Manikánka insahwé aítana insahwé arite arámbéhrí ítáti ehwéhne.

¹⁶ Menah wehukega íwiáhuronserah itega mó kené sánsá íwiáhue agehgamatáúne. Sísá Karáhéne sánsá moq menah mira íwiáhue agehgamatáúne. Amahnága itega agehgamare sánsa ai q sutauna pua q mókake mó íre miraoneheqmúne.

¹⁷ Írátíáthro. Sísá Karáhé ai q púta q tagaríéh ánímé o aní úkire. Wene naho sánsá ai q parabagurairana wega peh o sansanire.

¹⁸ Minawé Manikánka ai q moke mirauraire. Itega wene naruo míaraunara Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka insahwé aítana mó ke insahwé arite arámbéhrí ítáti.

¹⁹ Itega mahraréq, Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka mah kehiná kéhíná insahwé aitaahráhire. Wega íte insahwé aitéh kéné ahababá q íre ahrera q matawéna mó ke insahwé arite ehwéh koreriéro aítaráire teiune.

²⁰ Itewe Sísá Karáhéne ehweh mibeq mahbeq aritona anímá rí méq ítensabé, Manikánka íte insahwé aitankeheéq Sísá Karáhénsabe ai q pútare atáthro tei teinúne. Manikánka teriéro aítaráinsabé ítensabé, Sísansabé ai q pútare atáthro pagu pagunue tei teinúne.

²¹ Sísá íre ahababá q aní míota q itene ahababáqsabe pukinkeheéna Manikánka itene ahababáqmá rí awuwe. Minayabe itega Sísareq mía míaonaraq Maniká Íteriboga kaweqta q mía míainserahne mía míaorahúne.

6

Túbáh agiyehboq Manikáne ehweh kawerue íráthro í ehwéhne.

¹ Manikánka séhréh aitéhrana wene arambehri miraéna ítensabé, Manikánka ítensabé arutaboiritena séhréh aitéh púa q wene ehweh sehgieyabe túbáh agiyehboq peh kawerue íráthro tei teinuge.

² Minayabe Manikánka mahraréna,

Ínéga omaq atáráu tanáhrá q arene ehweh írátáuge. Kaweratáráu tanáhrá q séhréh atáráuge íre. (Aisaia 49.8)

Teiníboq írátíáthro. Amahnága awehra q tanáhrá rirana íboramé Manikánka kaweraite tanáhráre.

Poraga Sísane arambehri miráunsabe íre mareqmareq áhne í ehwéhne.

³ Mó kegá néne arambehri tagéra, Aneqpopo q íre kawerire iyehoéna moke áhwára áhwára sánsá suena peh kaweq sánsánuge.

⁴ Mó kegá ínénsabe, Manikáne kaweq arámbéhríona aní móne igeheéna wene arambehri moke miraéna peh kaweq sansánuge. Néne nirupipeq moke umehi naneq si tanáhráqmé íné íre kaweraintáhráhi tanáhráqmé Manikáne arambehri suaníe íwíáh íre urauge. Peh kawerue sehgiúge.

⁵ Kawerue sehgiúnsábé mó kegá nubiq marera karábúsiipéq móintera momiwíorabeq ehweh aintárwana ínéga anotah arámbéhríéna íre kawerue sugéna táhutaq íraKaunurainsabé nirupibiuraire.

⁶ Manikáne arambehri kawerue sehginieéna íné peh kaweqtaq ména tábúsoqme íwíáhéna pehwéhre ména mó keyábé kaweq sansá aritena mó keyábé aiq pútaq nirutaboiruge. Manikáne Awanka séhréh aintéhnká mina tahnsanuge.

⁷ Ai q pútaq ehwéh tei teinugana Manikánka págege aintéh púana kaweq arámbéhríuge. Itene igaqnaréhga sene iqtate ebhunserah owainawansabé ahqáho atena kasuq kasuruge. Kaweqtaq mía míaéna kaqsuq kaqsuruge.

⁸ Mó kegá ínénsabe íwíáh íwíáh aintáhwara mó kegá níéhruru aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Kaweq sansánóne aintáhwara mó kegá ínénsabe, Abehq sánsánóne aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Péhenóna aní móne aintáhwana ínéga peh ahriahri Manikáne ehweh sehgiúge.

⁹ Mah marákóipéqté sánsá mirao kegá íné íre tagariáhwara peh áhnte Sísa tagariáh kegá íné tagariáhwe. Nubiq nuwahráho sansá sehgiéna íre pukia peh oga míóge. Kamah aniera íre nubiq núáhwe.

¹⁰ Niru umehi tanáhráqkákq Manikánsabe íwíáh íwíáhuge. Íné tabonah aní ména áhnte ke kagai naneqmarí nári nárinuge. Mó kegá ínénsabe, íre matiahna aní móne aintáhwana íné moke kaweq naneq matiúge.

¹¹ Kórína suwahpeqte kéó, ínéga pahsuqme teiena itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Itensabé nirutaboirume íre túbáh agía peh iteitega ínénsabe íre irutaboiraintáhwe.

¹³ Sibowaréhga sene animarí síwáhnorunserah ite íwáhnoréna itensabé nirutaboiraítónserah itega moq ínénsabe irutaboiraítáthro.

Itene inonkame Manikáne nahne i ehwéhne.

¹⁴ Sísansabé awahrieh anínseq íre wahto tanáhráq moraráq arambehrinie íwíáhiyeho. Kaweqtaq míéh ánínseq ahbabáq anínseq moraráq íre mía míaorahóya mino. Téhrehnkakákq sunkíkirinkakákq moraráq íre kagaorahi mino.

¹⁵ Sísa Karáhéreq owainawanséqka íre morá íwíáhóya mino. Sísa tagariéh ánínseq Sísansabé awahrieh anínseqka íre morá íwíáhóya mino.

¹⁶ Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh náhnkákákq péhepehe manikánsabé íwíáh íwíáh atáh náhnkákákq íre monseráh náh kéh mino. Maniká oga mía míairana itene inonka wene nah mire. Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna,

Ínéga seba kéna sereq mía míainie. Ínéreq sereq ahtapeq moraráq nogonéhe. Íné sene Maniká míanauge. Se néne animarí míagehe íre. (Lo 7.2-3)

¹⁷ Itene Wahnahnka mó mahraréna, Itega íre íráh ké míáhrabeq sueq móbeq míáthro. Moke ahbabáq naneq súéhrataq iteba míanie íre. (Aisaia 52.11)

¹⁸ Itene Wahnahnka mó mahraréna, Iteribo míanie. Itewe nénahni nániyahu míagehe íre. (2 Samuel 7.14)

Itene págege Wahnáhnká aiq mahrarire.

7

¹ Manikáne omasa éhwéh aiq írátíona puaq itene inonkankakákq iteyuwankakákq ahbabáq aitéh náneq moke suaneheqmúne. Néne iyahnabo animaríno, Manikánsabe áhtenéq kaweqtaq mía míaoneheqmúne.

Mi kegá Porane ehweh kawerue sehgiúnsabe wega íwíáh íwíáhu ehwehne.

² Ínénsabe irutaboiraítáthro. Ínéwé íre ahbabáq aítaráuge. Moke ananeq meyanieéna péhe éhwéh íre teiátáuge.

³ Peh ehweh aitanieéna íre teiúge. Métáqkakaq amahnágaákq itensabé nirutaboiruge teiúge. Ité oga míéhrataqkákq pukirataqkákq iteba morábí méyabe nuwahbehre.

⁴ Itega Sísansé sánsá kawerue sehgiéhe íwíáhéq itensabé íwíáh íwíáhuge. Nirupipeq umehi tanáhráqkákq itensabé íwíáhwana nirupipeq eyoyóirana íwíáh íwíáhuge.

⁵ Ínéga Másérónía marákórápéq surautaq néne nirupipeq umehi naneq áhnte káráirana íre ahrenarauge. ÍraKaumo. Mó kegá ehweh aintera pagu pagunuwana nirupipeq umehurairana áhreurauge.

⁶ Itene irupipeq umehína tanáhráq Manikánka itene irupipeq eyoyó aítahráhire. Wegá Táiása ínéba eqmatairana surainka niru eyoyó aintáráirana Manikánka niru ukíq intáráire.

⁷ Íre peh morá we surainka wega teniátái ehwhéhnká moq néne niru eyoyó aintáráire. Táitása iteba miáraitag itega wene aru eyoyó atárówana wega minayabe teniátáirana nirupipeq eyoyó aguraire. Itega iné tagéyabe iuwahbarainsabé teniátáire. Ínénsabe irutaboiruome teniátáire. Itereq inéreq morá íwiáhonehe irarewe teniátáire. Moke mi ehwéh teniátáinka nirupipeq anotah eyoyóire.

⁸ Ínéga téh sehiranue eqmatau pahsígá wahto tanahráq iru umeh aítáráire. Iru umeh aítáráinka mi tanáhráq iné moq niru umeh aguraire. Mi pahsi sehiranuraunsabé menah íre kaweruge íwiáhéna amahnága peh kawerurauge íwiáhuge. Iru umeh aítáráinka ahbabáq sansa sueq sehiranurau pahsiípéqté éhwéh sehgirowe.

⁹ Amahnága nirupipeq eyoyóire. Itene iru págege aítaráinsabé nirupipeq eyoyóiro? Íraukaumo. Itene ahbabáq sansa sueq kaweq sansá sehgirowsabé nirupipeq eyoyóire. Itene iru umeh aítaráinsabé Manikánka, Kamahoro aítáráire. Minayabe ahbabáq íre aítáráuge. Íraukaumo.

¹⁰ Manikánka ahbabáq ke kamah arinayabe sirupipeq umeh agire. Segá sene ahbabáq suageheéna wega kamah aríre. Sene ahbabáq súáhwana wega kawerarítéhre. Kawerarítérara mi kegá Irupipeq umeh kówhémé amahnága aiq kaweragire ewe. Wega sene ahbabáq suehrana kaweraritanieéna kamah aríre. Kawerarítéhrara mi kegá, Irupipeq umeh aguraime aiq kaweruraire ewe. Mah marákóipéqté náneqsabé wehukene sirupipeq umeh agínara pukorahowe.

¹¹ Manikánka kamah aiena itene irupipeq umeh aítáráire. Miraurainka ite séhréh aítáráire. Minayabe íwiáhue tagahro. Séhréh aítaráinsabé itene ehweh tábúsoqme kawerareq ahbabáq aninsabé ehweh atárówe. Séhréh aítaráinsabé Manikánsabe áhtenéq inénsabe irutaboírég ahbabáq ani kamah awátówe. Sehiranurau ahbabáq kaweratotaq itega íre ahbabária peh kawerue miraurowe.

¹² Téh sehiranurau pahsiwé peh morá ahbabáq aninsabé íwiáhue sehiranuraugo? Íraukaumo. Íre wereq wega ahbabáratárái anínseqsabé sehiranurauge. Itega néne ehweh sehgirowsabé Manikánka itensabé, Kawerowe aítáráire. Itega inénsabe aiq pútaq irutaboírúne íwiáhigeheéna mi pahsi sehiranue eqmatauge.

¹³ Mira íwiáhuraunaq itega mirauronka nirupipeq pehwehrue aítáráire. Minayabe niru pehwehrue eyoyóire. Itega Táitása séhréh ateq wene aru eyoyó atáronsabé iné moq niru eyoyóire.

¹⁴ Ínéga Táitása iteba eqmaq auwaníe urautaq wensabé, Mi kegá néne ehweh aiq sehioneherawoe íwiáhuge teawátáuge. Itega aiq kawerue sehgiro puana mi ehwhénsabé íre niyehitairaire. Íraukaumo. Moke mi ehwéh aiq pútaragurairana Táitásaga ahtebaraire.

¹⁵ Wega iteba suraitaq itega áhreeq iransánég mehweh atárówe. Itega wene ehweh sehgirowsabé Táitásaga ahrreraq matawéna itensabé anotahtaq arutaboiraitéhre. Wega itene kaweq sansá íwiáhéna itensabé anotahtaq arutaboirarítéhre.

¹⁶ Itega peh moke kaweq sansá sehgiroheeqmóe íwiáhunsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

8

Sísa tagariáh ké séhréh aritagéhboq móne soruparáhro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, Manikánka Másérónia marákórápéqté Sísa tagariáh keyábé sirutaboíréna séhréh aritárái ehwéh teiníe.

² Anotah íre kaweq sunúq káráitaq Másérónia marákórápéqté ké áhnte tabónáhéra sirupipeq íre umehia peh eyoyóera sega mó Sísa tagariáh ké séhréh aritageheéra áhnte moné soruparowe.

³ Minayabe teiníboq írátiáhro. Segá moke nárieráhi naneq náriátówe. Seyega íwiáhue áhnte mónkakáq pehipi náriátówe.

⁴ Segá Súría marákórápéqté Sísa tagariáh ké séhréh aritaneheqmúne íwiáhéra itensabé, Ite séhréh aritanéhe éra itega sorupóna moné meyháro págegeue teiátówe.

⁵ Teiátówana inéga íwiáhéna, Peh móne nárigéhe íwiáhurauge. Íwiáhurauga téhwe Maniká itene Wahnahnsabé sirutaboírera sinonka náwéra wega awahbeh sansá sehgierra anehemé móne náwátówe. Manikánka íwiáh aritowara ite moq irutaboiraitáráire.

⁶ Menah Táitásaga náwe sansá ite Kórína ke íwáhnoruraire. Íwáhnorurainsabé inéga wensabé, Kórína kegá moq mina irutábóri sansá kawerue sehgiroheéna minayabe moke síwáhnoré séhréh arito éna teawátáuge.

⁷ Itega moke mirao sansá aiq kawerue miraowe. Itega Manikánsabe anotahtaq aiq pútare atáhwe. Wene ehweh teri terinonehéq kawerue arambehriurowe. Itewe ahtebia ké méq Manikáne arambehri kawerue miraowe. Ínénsabe irutaboiraintáhwe. Itega moke

mó arámbéhrí kawerue mira onserah itewe iwíáhue tagéq itene móne Maniká náwenéhe iwíáhoró.

⁸ Minayabe miraoro éhwéh íre aítóge. Másérónía kegá nárie sansansábé teiúge. Segá sirutaboairaritera nárienserah itega moq irutaboairariteq nárigéhe iwíáhuge. Mó keyábé aiq pútaq irutaboirowapómo ite taganeheéna mah ehwéh teiúge.

⁹ Itene Wahnah Sísa Karáhéga ílopeq áhnte kaweq naneq matiorabeq suena ite kawerai-taniééna mah marákópéq tuména tabonah ani miowe. Wega miraúnka itega áhnte kaweq naneq meyhárhúne. Meyahrárhúnayabé wega séhréh aitéh sánsámé tagarione.

¹⁰ Mahra iwíáhunsabé móne sorupé ehwéh teinié. Itega inokáh opéq mi arámbéhrí áhwárowe. Itega mi arámbéhrí pehipi íre áhwárareq téhwe miraoneheqmúne iwíáhéq áhwárowe.

¹¹ Minayabe amahnága mi arámbéhrí parabarúáthro. Itega áhwárotaq iwíáhuronserahnéq náweráho moné soruqparáthro.

¹² Wehukeníká náwinie iwíáh kahnaraqmé minawé Maniká awahbeh sansáne. Manikánka itega íre matiáh náneqsabé náníéro aitehro? Írakaumo. Peh morá matiáh náneq náweráhowe. Manikánka peh morá itega náweráho naneq iwíáhéna itega náwíra naneq tagéna kawerowe aitéhre.

¹³ Mó ke kaweqtaq miéhraq ite tabonah ke míageheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Ité ómi monseráhnue awehraq matiageheéna teiúge.

¹⁴ Amahnága áhnte moné matiáh púaq móbeqte tábónáh ké séhréh aritagéhe. Mókake ite tabonahirataq se áhnte matiéhraqmé sega ite séhréh aitagéhe. Mirairataq itewe íre tabonah ke míaneheqmóe.

¹⁵ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Mi topáh áhnte meyháh kegá arahq íre maráhwe. Pehgáriq meyháh kegá awehraq matiáhwe íre. *(Kisim Bek 16.18)*

Poraga wehuke Kórína suwahpeq eqmaro ehwéhne.

¹⁶ Manikánka Táitása iwíáh atáráirana ínégá ite séhréh aitanie iwíáhunserah Táitásaga moq mira iwíáhire. Manikánka mi iwíáh atáráinsabé wensabé iwíáh iwíáh atóge.

¹⁷ Táitásaga néne ehweh irena iwíáh iwíáhurairé. Íre ínégá pagu pagunuraunsabé peh wewega ite, Koséhréh aitanage iwíáhéna iteba sinie íre.

¹⁸ Mó anínká mó kehíná suwahpeq mó kehíná suwahperue nogena Manikáne kaweq ehwéh teri terinúwara mibeqté Sísa tagariáh kegá irera, Kaweq ehwéh tei teini aní míre atáhwe. Mi aní iteba eqmarahnana wega Táitása kérankéhe.

¹⁹ Sísa tagariáh kegá mi aní omaq atera ínereq ínéba miáh kéreq moráráq nowe arambehriinkehéra eqmatowe. Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atageheéq mah kawéq árámbéhríúne. Sísa tagariáh tábónáh ké séhréh aitanéhe iwíáhúwara mó kegá mina tagagehe.

²⁰ Mó kegá iwíáhéra, Itega nárirá naneq íre kawerue wahnahnowe iwíáhiyeho éq mó aní eqmarahnana wega moq mina nárirá naneq wahnahninkehe.

²¹ Íre peh morá Maniká itene Wahnahnka tagariéhtáq kaweq sansánonehe. Wehukega tagahtaqkákáq kaweq sansánonaraq tagagehe.

²² Itega kaweq sansánowe iwíáhigeheéq mó aní eqmaranéhe. Mi anínká métáq iraru anité kérirankeheéq eqmaranéhe. Mó arámbéhrí mó arámbéhríue awena tagaraugana wega aiq kawerue arambehriurairé. Kawerue arambehriéna, Itega Sípane sánsá kawerue sehgi-oneheqmóe iwíáhinsabé ite koséhréh aitanie iwíáhinsabé iteba eqmaranéhe.

²³ Táitásawe ite tagariáhwe. Ite séhréh aitayeheéta arambehriúye. We kéroya anitéwé Sísa tagariáh kegá aiq omaq sitówara mó kegá Sísa Karáhénsabe iwíáh iwíáh atageheéra sega kawerue arambehriigehe.

²⁴ Itega mi keyábé irutaboairariteq séhréh arítáthro. Mirairataq móbeqte Sísa tagariáh kegá mina irera néne ehweh aiq pútare aitagéhe. Itega kaweq sansáno ke wóe irarurauwara mi ehwéhnsabé aiq pútare aitagéhe.

9

Maniká tagariáh tábónáh ké nárie ehwéhne.

¹ Maniká tagariáh ké nárie ehweh aiq ahtebahwe. Minayabe nárie ehwéhnsabé íre áhnte sehiraninie.

² Itega sorupawe nárienéhe iwíáh aiq tagarióge. Minayabe Másérónía marákórápéqté keyábé itega miraira ehwéh aiq teriena itewíwí panketauge. Ínégá sensabé mahraréna, Ákáia marákórápéqté kegá inokáh opéq tabonah ke nárienéhe iwíáh áhwárowe uraугe. Uraugara irera mi kegá, Itega moq miraoneheqmúne iwíáhurowe.

³ Ínéga teriátáu ehwéh péhe éhwéh agínehoéq miraira arámbéhrí amahnága parabaruageheéna mah anító siqmaraníe.

⁴ Itega moke nárrira naneq aiq kawerareq íwénunowe iwíáhuge. Másérónía marákórápéqté kéreq ínereqka iteba senaraq itega miraira arámbéhrí íre parabaruéhrataq itereq ínereq iyehitanawire.

⁵ Mira iwíáhéna itega miraira arámbéhrí parabaruageheéna mah anító iteba ebeq siqmaraníe. Segá séhréh aitehraq nárrira naneq sorupawe kaweraréhrataq ínégá iteba senaraq aiq awehraq kanae. Awehraq kahnaraq tagehra kegá iwíáhéra, Íre ínégá pagu pagununsabé peh iteitaga nárienéhe iwíáhuraunayabé miraowe iwíáhigehe.

⁶ Wene sotápéq íre áhnte uqmaréh ánínká pehgáriq tahutáhúq meyanae. Áhnte uqmaréh ánínká áhnte meyanae. Minayabe iwíáhue tagahro.

⁷ Mó ani mó anínue itene irupipeq iwíáhéq náriéro. Itega nárrira naneqsabé itene irupipeq iwíáh kikiriyehe. Itega iwíáhéq, Mó kegá itensabé anah ke woe éra abiahnsa aitéhboq nárienéhe iwíáh íre oro. Peh Manikánka wehwehi anínsabé arutaboiri puq aru eyoyóue náriéro.

⁸ Manikánka ite íre mationa naneq áhnte náieráhire. Ite moke awehraq kankeheéna náinkéhe. Itega mó ke séhréh ariteq moke kaweq arámbéhrí miraigeheéna Manikánka náinkéhe.

⁹ Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna, We tabonah ke áhnte sinsinire. Wene tábúsoréh sánsá ahriahri kagaire ire. *(Buk Song 112.9)*

¹⁰ Manikánka sonsoráh ké ayu nárrira uqmaráhsabé áhnte tahutáhúq nárrira nahwe. Mina inserah wega ite íre kéh náneq náinaq ite awehraq naneq matawéq mó ke wehwehue séhréh ariteq itega nárriransabé Manikánka náina naneq anotah úkinawire. Itene kaweq sánsámári moq anotah úkinae.

¹¹ Manikánka ite áhnte náinaq itega moq tabonah ke ahriahri nárieráhowe. Itega miraunayabé tabonah ke nárrirataq meyéhra kegá minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

¹² Itega Manikáne tabonah ke nárrirataq se tabonah ira naneq aiq awehrraginae. Itega nárriransabé mi kegá Manikánsabe anotahtaq iwíáh iwíáh atagéhe.

¹³ Itega mó ke séhréh ariteq nárrirataq sega itega Sísá Karáhéne ehweh aiq kawerue sehgiówe iwíáhéra Maniká áwiq pankerera wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

¹⁴ Itega eyoyóue nárrirataq sega itensabé, Áhnte irutaboiro ke wóe aitera Manikánsabe, Ite kaweraritoue púreraitagéhe. Manikánka ite séhréh aitená mi iwíáh aitahnara nárrira kegá itensabé anotahtaq sirutaboirára púreraitagéhe.

¹⁵ Manikánka wenahni iteba eqmarowe. Anotah kawéq sánsá miráú púaq moke mó sánsá kiotaikinsabé itene ehweh íre irarerahéq peh Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataúne.

10

Poraga wene arambehriyabé irarú ehwehne.

¹ Íné Porane ehweh kawerue íráhro. Sísá Karáhé uwarena áninéna pehwehrue mionserahnue teiníe. Iteba mió tánáhráq wehukega ínensabe, Uwarena áni míahne ewe. Iteba íre mió tánáhráq peh móbeq ména páhsi sehiranue ehweh teiútátq ínensabe, Págege ehwéh sehiranue iene aintáhwe.

² Iteba senaraq págege ehwéh aiteyabe nuwahriehre. Minayabe kawerurero.

Mó kegá ínensabe, Mah marákóipéqté sánsánóne aintáhwe. Mina tahnsa ehwéhno keyábé págege ehwéh aritahráhuge. Ite mah marákóipéq míone eme aiq pútarowe.

³ Peh mah marákóipéqté kegá iwíáhue ebehonserah íre úne.

⁴ Manikáne arambehri miraonehéq iqtate íre ebehúne. Owainawane arambehri saiqnareq Manikánka náí náneq, págege naneqtaté ebehúne.

⁵ Mó kené péhe éhwéh píribahri ehwéhnká Manikáne sánsá taganeherao kené ah paitiehnehoéq saiqnaruone. Sísá Karáhéne ehweh sehgiégehéq moke mó iwíáh saiqnarúóne.

⁶ Itega néne ehweh sehgirataq itereq ínereqka néne ehweh anterúáh ké kamah arienéhe.

⁷ Itega tagahna naneqsabé tábúsoqme iwíáhhoro. Ite Sísá Karáhéne animámi múné iwíáhhoo? Íné moq wene ani mió púaq minayabe iwíáhhoro.

⁸ Ite saiqnariankeheéna Manikánka omaq intáráiro? Írakaumo. Manikánka ínensabe, Ite séhréh arite kawerarito aintena omaq intáráire. Minayabe néne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna néníwíq pehgáriq pankerónsábé íre niyehitehre.

⁹ Néne páhsi tagéq anotah ahréigeheéna íre sehiranuge.

¹⁰ Mó kegá mahraréra, Néne páhsiipéq págege ehwéh irarire éra peh iteba mívaritáq íné mareqmareq aní ména págege ehwéh íre iraruraire ewe.

¹¹ Mira iwíáho keo, íráhro. Ínéga sehíranue teiú éhwéhnkákáq iteba miáhnaraq teiéna ehwéhnkákáq peh monseráh éhwéhtaré wíre mókake ahtebagehe.

¹² Seyensabé iwíáh iwíáhéra, Ite moke mó ke kiotaikúne iwíáho kegá mira onserah íre úne. Segá seyene arambehri tagéra wene wene arambehri agehgamarera peh seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Mi sánsámé peh múguwahgu sánsáne.

¹³ Néníwíq pehipi pankereyabe íre nuwahbehre. Írakaumo. Peh morá Manikánka omaq intarái arámbéhri miraunsabé iwíáh iwíáh éna iraruge. Wega ite séhréh arito aintarái puana mi arámbéhriyábé iwíáh iwíáhéna iraruge.

¹⁴ Manikánka, Ite séhréh arito aintarái puana wene ehweh sehgiéna iteba séna Sísá Karáhéne kaweq ehwéh teiátáuge.

¹⁵ Mó kené arambehriéyabe, Ínénéne arambehrie éna néníwíq pankeranieéna iwíáh iwíáhugo? Írakaumo. Ínéga ite séhréh aitahnaq itega Sísane sánsá kawerue ambubu atawéq sehgirataq mó ite miáhrabeqte ké séhréh aritanie iwíáhuge.

¹⁶ Ínéga ite seberiopéq pokue Sísane kaweq ehwéh mitaq teri mahtaq terininie. Miraonaraq íre mó kegá arambehriorabeq peh ínébataq néne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna irarinie.

¹⁷ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Iwíáh iwíáhóna aníno, peh morá Manikánka mirainsabé iwíáh iwíáhé irarúno ire.

¹⁸ Wewensabé iwíáh iwíáhéna wenáwíq pankeréh ániká, Manikánka anotah aní móne íre atankéhe. Peh Manikánka wehukéniné áwíq pankeréh ánimé webataq anotah aní míankehe.

11

Porareq péhe éhwéh iwáhnoro kereqne sánsá íre morá sánsáne i éhwéhne.

¹ Ínéga irarena ehwéhnshábé itega, Múguwahgu ehwéhne aintagéhe. Pehipi teiníboq kawerue írátíáhro.

² Manikánka itensabé arutaboiri serahnuge. Itega peh morá Sísá Karáhénsabe irutaboirigeheéna ite aiq omaq itaráuge. Kaweq ahrárigá peh kaweqtaq ména mó weh máhbí íre tagehre. Írakaumo. Peh morá wega kérahna anínsabé áwénunue mókake webataq kéranie iwíáhíre. Mina inserah itega Sísá Karáhénsabe irutaboiréq kéraneheqmúne iwíáhigeheéna séhréh atóge.

³ Éhrámane ahre wenáwíq Íwie. Mi iníka wehene péhe éhwéhnshábé aiq pútare atena ahababárúnserah itega moq péhe éhwéhnshábé aiq pútare atého. Minayabe nirupipeq íwh kikiruge. Sísá Karáhénsabe irutaboiréq wene kaweq sánsá súého.

⁴ Mó kegá iteba séra íre ínéga Sísá Karáhéne ehweh teiúnserahnue peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Segá íre Manikáne Awa ehweh peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Íre Manikáne kaweq ehwéhnshábé peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Itega iwíáhéq, Mi ehwéhmé peh ahtebia éhwéhne éq mi ehwéhnshábé ireyabe iuwahbehre ewe.

⁵ Írátíáhro. Mi kegá anotah ke wóe iwíáhoo? Segá íné íre kiotaikowe iwíáhuge.

⁶ Ínéga ehweh teiútáq áhwára áhwáraume tagarióge. Peh morá néne iwíáhwé íre áhwára áhwárauge. Ínéga tábúsoqme iwíáhúraume ehweh teiátáutaqkákáq iwáhnorurautaqkákáq páhsi sehíranurautaqkákáq néne kaweq iwíáh sokigi aiátáugaq írátíro mino.

⁷ Ínéga Manikáne kaweq ehwéh teiátáutaq ápeq nániéro íre uraume. Ite anotah animári míagehboq íné pehgáriq aní míanieéna mi sánsánuraugé. Miraauraume ínéga ahababáruaone iwíáho?

⁸ Ite séhréh aitanieéna iteba arambehriurataq mó kehiná suwahpeqte Sísá tagariáh kégá móne náni náninurowe. Íre se séhréh aritena peh iteite séhréh aitanieéna mó kené móne mewe meweurauge.

⁹ Iteba ména tabonahurataq itensabé íre inehuraugara Másérónia marákórápéqte Sísá tagariáh kégá íné íre matiarau naneq mewe náni náninurowe. Iteba mívarataq irupipeq umeh aginehoéna íre inehuraugé. Mókakeakáq íre inehinie.

¹⁰ Sísá Karáhéne aiq pútaq ehwéh irena mókakeakáq ite íre ineh inehinie. Mi ehwéhmé ite Ákáia marákórápéq míáh kégá, Péhe éhwéhne íre aintahráhowe.

¹¹ Itensabé íre nirutaboirunshábé irarugo? Írakaumo. Manikánka tagariéhtáq itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Mó kegá, ínéga arambehriunserah arámbéhriúne éra seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Mó kegá sensíwíq pankeragehéra miraowe. Mó kegá mína miraigeheéna

amahnága mirau sansá mókakeakáq miraéna néne arambehri tauntahunue tábúsoqme mirainauge.

¹³ Manikánka mi ke íre siqmatai puara péhe éhwéhnkákáq ké miáhwe. Sene arambehriyabé péhe éhwéh irarewe. Sisa Karáhéga se aiq pútaq siqmarowe íwíáhigeheéra mó kegá tagahtaq íre sene sansá peh mó sansánowe.

¹⁴ Minayabe áhteniyehboq owainawanka moq mi pehe sánsánsábé aiq ahtebehre. Wehukéga, Owainawa kaweq aníne íwíáhigeheéna owainawanka téhrehrabeqte íopeqté ání tahnsa úkorahire.

¹⁵ Owainawanka mi sansá aiq mirai puara wene arambehri kegá moq miraorahéra kaweqtaq mía mía ke tahnsa úkorahowe. Miraonsabé áhteniyeho. Mókake Manikánka sene arambehri sainsuena kamah arinkéhe.

Poraga arambehriúnsabe íre kaweq sunúq ábóraragú ehwehne.

¹⁶ Mététaq teiú éhwéh mónkakáq teinié. Íné múguwahgu aníne íwíáh aintehboq néne ehweh íráhro. Néníwíq pehgáritaq pankeraníboq íráhro.

¹⁷ Néne arambehriyabé íwíáh íwíáhu éhwéh teinié. Amahnága teiú éhwéhmé íre Manikáne Awanka íwíáh aintéhrana iraruge. Peh ínénéga múguwahgu anínká mira inserahnéna néníwíq pehgáritaq pankeróge.

¹⁸ Mó kegá mah marákóipéqté sánsánéra seyene arambehriyabé sensíwíq pankeráhwe. Ínéga moq mi sansánéna néníwíq pakeraníe.

¹⁹ Itega íwíáhéq. Ite ahteibia ké úne éq múguwahgu kené ehweh íráhwe.

²⁰ Mó kegá miraoro e éhwéh apubúue íráhwe. Segá itene ménsámehnsá apubúue parabaruera péhe éhwéh irarensabé ite saiqnaruera ite pribahri aitera ite ahsuehwe íubówe. Segá miraurotaq itega túbáh agéq peh áwé tagahwe.

²¹ Segá mirauroserah ínéga íre mirauroage. Minayabe niyehitanabo? Írakaumo. Minayabe íre niyehitanawire.

Mó kegá seyene arambehriyabé íwíáh íwíáhéra teírataq íné moq múguwahgu aní tahn-sanéna teinié.

²² Segá mahraréra, Ite Íbaru kahnáh múne eme íné moq Íbaru kahnáh múge. Segá mahraréra, Ite Ísara ke úne eme íné moq Ísara aní múge. Segá mahraréra, Ite Ébáráhmane animári múne eme íné moq Ébáráhmane aní múge.

²³ Segá mahraréra, Ite Sisa Karáhéne arambehriúna ke úne eme uwoyansa anínká irarinserahnowana néne arambehriga moke sene arambehri kiotaikire. Segá pehgáriq arámbéhríowana ínéga anotahtaq arambehri mira aruqaruruge. Sísane arambehri miraonsabé wensabé suwahrieh kegá karábúsiipéq móinta intaowe. Móintera nubiqmaq nubiqmarowana pukorah aruqaruruge.

²⁴ Asiu kegá moberíáh tánáhráq áréti sahtáté áhntetaq 39 tánáhráq nubitowe.

²⁵ Aroma kegá mó tánáhráq mó tánáhrárué apahtároráq sahtáté nubitowara wáhnaupeqté kegá peh morá tánáhráq ebahnsa tupaaruqme nubitowe. Apahtáro tánáhráq íné míarau sípí pitegue wánípipegurairé. Peh morá wéhékáhnkákáq inokáhpeqkákáq wánípipeq míaraue.

²⁶ Mó kehíná suwahpeq mó kehíná suwahperue puku pokunsabé íre wahto ah nogúge. Wánípipeq tupekorahuge. Aebó kegá nubiq suahráhowe. Nánuwahrah Asíú kegá nubiq suahráhowe. Nahnsó kegá moq nubiq suahráhowe. Mó ke suwahpeq míótáq abatapi míótáq sóreq wanípípeq míótáq nubiq suahráhowe. Ite néne iyahnabo animári múne e kegá moq nubiq suahráhowe.

²⁷ Íné áhnte págege arámbéhríuraue. Arambehriuraonsabé mó tánáhráq mó tánáhrárué inokáhpeq íre ahrenarauge. Nirupibiuraire. Wání tahbobóuraire. Áhnte tánáhráq tópah íre narauge. Néne korósi íre awehraq káránsabé sóiriqka kamah aniátáire.

²⁸ Íre peh morá mína teiú náneqmarínká kamah aniátáire. Sisa tagariáh kegá wene ehweh kawerue sehgiowapómo íwíáhunka mó wehekáh mó wehekáhnue nirupipeq íwíáh kikirunka nirupipeq umeh agire.

²⁹ Mó anínká, Sísane sansá suaníe iraritaq nirupipeq págege agire. Mó anínká ahbabáritaq nirupipeq umeh agire.

³⁰ Néníwíq árahue pankeranínkono? Íné peh mareqmareq aní miónsábé néníwíq pankerena íwíáh íwíáhéna teiúge.

³¹ Manikámé itene Wahnah Sísane abowáe. Wensabé ahriahri íwíáh íwíáh atanéhe. Wegá tagariéhtáq peh aiq pútaríahnsanuge.

³² Anotah wahnáh aní wenáwíq Árétae. Wegá Támákása suwahpeqte márakóakáq wahnahnuraire. Íné Támákása suwahpeq míarautaq sóntía kené wahnahnka íné saiqnaríankeheéna wene sóntía keyábé moke mibeqté kúri méhpehtaq wahnahnoro aritaraire.

³³ Wega miraurainsabé néne iyahnabo anímárinká séhréh aintera sehwerapeqté áwánkúrápéq páhskétiipéq iné úsawe náhniáq iwe panantáwe kuri ogesáhue máhpéq núwátówara sega iné íre saiqnariarowe.

12

Porane awanka tagó naneq ehwéhne.

¹ Ínénsabe iwíáh iwíáhéna teiú ehwéhnká ite íre séhréh aitahráhire. Anetanibo pehipi teinié. Ínéniwanka tagaraitaq Manikánka sokigi aniatái ehwéh teinié.

² Sisa Karáhé tagariarautate sure sure 14 opéq parabaguraitaq Manikánka iné kiotaikue íopipeq wehuwa móintáráire. Néne ninonkankakáqpópoq peh morá néne niwankakáqpópoq móintáráirana inéga íre tagariógana peh morá Manikánka tagariéhre.

³ Íopeqté mátábúráq ména néne ninonkankakáqpópoq peh morá néniwapopoq móintáráirana inéga íre tagariógana peh morá Manikánka mina tagariéhre.

⁴ Kaweq iopéqté mátábúráq móintáráirana wehukega íre irareraho ehwéh írátáugana mó ke terieyabe ahgáho aintáráire.

⁵ Néne niwanka tagaraitaq Manikánka sokigi aniatáinsabé iwíáh iwíáhéna teiúge. Peh amahnága miraunsabé néniwíq íre pankeranié. Mareqmarerutaq Manikánka séhréh aintéhnsabé iné mareqmareq aní miónsabé iwíáh iwíáhéna teiúge.

⁶ Ínénsabe iwíáh iwíáhéna pahsúótáq tahirimé múguwahgu aní tahnsa íre mío irino. Peh aiq pútaq ehwéh teiéna puana múguwahgu aní tahnsa íre míanie. Mó kegá néne ehweh irera néne arambehriú sansá tagéra inénsabe tábúsoqme iwíáhorahowe. Mirairataq aiq kawerinae. Ínénsabe iwíáh iwíáhéna teiú ehwéhnsabé irera inénsabe íre tábúsoqme iwíáhorahowe. Minayabe inénsabe iwíáh iwíáhu ehwéh mó íre teinié.

Pora mareqmarerútaq Manikánka págege ato ehwéhne.

⁷ Néniwanka tagaraitaq Manikánka áhnte kaweq naneqmarí sokigi aniatáirana taga-rauge. Mina tagaraunsabé inénsabe iwíáh iwíáhéna píribahri agonehoéna sehikaranká pera-q áwirana érinserah Manikánka níeri naneq niátáire. Owainawanka eqmaréh ániká nubirana mina íeri naneq néne ninonkataq kéhre. Iné píribahri aní miéhnheoéna Manikánka nániatáire.

⁸ Iné apahtáro tánáhráq Manikánsabe púrerue mahraréna, Néne Wahnahno, níeri naneq kaqnuo urauge.

⁹ Kaqnuo urauganawe wega inénsabe, Are mareqmareq aní miéhnaraq págege atanie. Inéga págegeue séhréh atónká aiq awehraq kanae uraire.

Aiq awehraq kanae urainka nirupipeq eyoyóéna iné mareqmareq aní miónsabé Sisa Karáhéga págege aintéh púana iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire.

¹⁰ Inéga Sisa Karáhéne arambehri miraunsabé mareqmarerutaq mó kegá inénsabe abehq ehwéh aintáhtáq íroke sunúq sitaq mó kegá níwíoqnahtaq mó kegá íre kaweraintáhtáq nirupipeq pehwehrué móúge. Iné mareqmarerutaq Manikánka págege aintéhnká wene arambehri págegeue miraorahuge.

Poraga Kórna suwahpeqte ké séhréh ariteyabe irari ehwéhne.

¹¹ Itega miraonka inéga múguwahgu anínká irarinserahnuge. Itega néne arambehriuns-abé íre iwíáh iwíáhonsabé mi ehwéh iraruge. Iné íre anotah aní miónsabé niahtebohge. Iteba péhe ehwéh iwáhnoro kegá iné íre kiotaikowe. Minayabe mi keyábé aneqsabé iwíáh iwíáhoo?

¹² Manikánka eqmaq núwátáirana iteba míarautaq págege arambéhriéna ótaq sansá itega íre tagariaro sansánurautaq pehwehrué míaraugaq tagarowe. Itega mina tagéq Manikánka iné eqmaq núwátái aní ména wene arambehri tábúsoqme míra aruqaruruge ahtebahrahowe.

¹³ Mó kehiná suwahpeq Sisa tagariáh kéga iné kirabo aintera iné íre kárái naneq niátówana merauge. Iteba míarautaq mi sansá íre miraurauge. Minayabe itega iwíáhéq, Inéga íre kaweritáráire iwíáhoo? Mira iwíáh kahnaraq mó mina tahnsa iwíáh íre oro.

¹⁴ Téhtaré tánáhráq iteba míaraunsabé íre ineh ineh aítaráuge. Mónkakáq iteba koragéyabe nuwahbehrana mi tanáhráqkákáq moq íre ineh inehinie. Itene ménsámehnsánsabe íre nirutaboíréna peh morá itensabé nirutaboíréna ite séhréh aiteyabe nuwahbehre. Káriq anímárinká sinoibo íre kiraboowara peh morá sinoiboga sene animári kiraboowe. Iné iteribo tahnsá miónsabé sinoiboga sene animári kawerue séhréh aritáhnserah mirainie.

¹⁵ Ite séhréh aitanieéna moke matió náneq parabaruahráuge. Ite séhréh aitanieéna pukorahuge. Itensabé anotahtaq nirutaboiru puaq itega inénsabe pehgárita arutaboiraintahoo?

¹⁶ Itega mahraréq, Inéga itene ménsámehnsá ábóraq íre meraire ewe. Mó anínká mahraréna, Inéga ehnenue péhe ehwéh teiatáitaq aneqpopoq kopipéq meraire ewe.

¹⁷ Árahuraugo? Inéga iteba eqmatau kegá itene ménsámehnsá íre mero mino.

¹⁸ Táitásareq mó Sísá tagariéh ánínseq iteba eqmatautaq Táitásaga itene ménsámehnsá íre merai mino. Manikáne Awanka wereq ínéreq peh morá íwiáh aitéh púata peh morá sánsánúya mino.

¹⁹ Itega ínensabe, Kaweq aní móne íwiáhigeheéna mah ehwéh sehiranue teiugo? Írakaumo. Néne iyahnabo animárinó, peh morá ite séhréh aitanieéna moke mah ehwéh sehiranue teiuge. Manikánka tagariéhtaq Sísá Karáhéga íwiáh aintéhnsarahnué teiena itega wensabé kawerue aiq pútare ateq wene sánsá págegeue sehgiégeéna séhréh aruqaruruge.

²⁰ Ínéga itensabé, Kaweqtaq miáhro aitaráuge. Aitaráunsabé iteba senaraq ite ahabábq animári miého. Míéhrataq íné abiahnsa aní úkonehoéq íre kaweróne aintagéhe. Mira íwiáhunsabé nirupipeq íwiáh kikiruge. Tobehwé, mó anínsabé íre kaweq íwiáh atewé, mó anínsabé abiahnsa atewé, peh wewene íwiáh sehgie sansamé, éhruruwe, péhe éhwéh atewé, píribahriwe, momiwíotaq íre tábúsoqme sánsánome, iteba senaraq mahna tahnsa sánsá kehnehboq kawerurero.

²¹ Menah áhnte itega mó kené weh ahre abariéq mó ahabábq sánsánuruwe. Mi sánsá airaiq sutaune íwiáh íre urowe. Iteba kowéna mina tagahnaaq nirupipeq págege aginana ite míéhharabeq Manikánka, Íbisáhno aintahnana niyehitanawire. Mira íwiáhunsabé nirupipeq íwiáh kikiruge.

13

Kórina kegá Sísane sánsá kawerue sehgiégeéna Poraga séhréh arito ehwéhne.

¹ Menah téhtaré tánáhráq iteba surauge. Mónkakáq ite koragéyabe nuwahbehre. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Téhranitégábópoq apahránítógábópoq wehukeniné ahabábq sabe morá éhwéh irarirataq itega mi ehwéh kaweratahráhowe íre. *(Lo 19.15)*

² Menah ahabábáru kereq ómi itereq teiníboq írátíáhro. Ite anehe koragarautaq teiátáume amahnága móbeq miónsabé mónkakáq teiníe. Mó iteba konaraq ahabábq ke íre peh áwé taganie.

³ Sísá Karáhéga íné séhréh aintehrámo íwiáhéq iteba konaraq Sísaga séhréh aintéhnká miráinawe taganeheqmóe. Sísá Karáhéga ite kamah aímé mareqmareq sánsápo? Írakaumo. Peh págegeue miraire.

⁴ Sega Sísá awankátaq táhparótaq we mi tanáhráq mareqmareq aní miówana Manikánka págege atéh púana we amahnága págegeue mía miáire. Sísareq mía miáunsabé mareqmareq aní miógana Manikánka págegeue séhréh aintéhnká wereq oga mía miáéna ehweh teiena págegeue séhréh aitaníe.

⁵ Itega Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá kawerue sehgiowámo. Minayabe kawerue íwiáhue tagahro. Sísá Karáhé itene irupipeq íre míehro? Írakaumo irataq itega wensabé íre tábúsoqme aiq pútare atáhwe. Minawé aiq ahtebaho?

⁶ Ínéwé Sísá Karáhéne arambehri miraéyabe íre túbáh agire éq tagariagehe íwiáhuge.

⁷ Itega íre ahabábárigheheéna itensabé púreraita aitaugé. Ínéga kaweq arámbéhríire íwiáhigeheéna itensabé púreraitogo? Írakaumo. Mó kegá, Íné kaweq arámbéhríire íwiáhowamo. Anetaníbo. Peh iteitaga kaweq sánsánigeheéna itensabé púreraita aitaugé.

⁸ Itega aiq ahtebahme Manikáne aiq pútaq ehwéh íre saiqnariahrahúne. Írakaumo. Mí ehwéhnsabé peh kowe ateq mó keyábé mí ehwéhnsabé aiq pútare atáhro arita aritaúne.

⁹ Ite mareqmareronaraq itewe págegeue míéhransabé íwiáh íwiáhúne. Ite kaweqtaq méq aiq pútaq sánsánigeheéq itensabé púreraita aitaúne.

¹⁰ Iteba konaraq págegeue kamah aiénehoéna amahnága móbeq miótaq mah pagégé éhwéh sehiranue teiuge. Maniká Iteriboga wene arambehri mirainkeheéna págege aintéhre. Kamah ario éna íre págege aintéhre. Peh séhréh arito éna págege aintéhre.

Poraga iroro ú ehwehne.

¹¹ Néne iyahnabo animárinó, iroro. Néne ehweh íreq kaweq sánsánoro. Peh morá íwiáhue uwaresa animári miáhro. Mirairataq Manikánka itensabé arutaboíréná itene irupipeq ukíq itankéhe. We itereq mía miáinkehe.

¹² Iteite we mehweh atéhoró. Mahtaqté Maniká tagariáh kegá itensabé iroro ewe.

¹³⁻¹⁴ Itene Wahnah Sísá Karáhéga ite séhréh aitéhrana Maniká Iteriboga itensabé arutaboíraitéhrana Manikáne Awanka ómi iteba mía miáire.

Kárétia **Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.**

Kárétia we marakó áwiré. Poraga mitaq Sísa éhweh síwáhnoréna mitaq suena mó ke suwahpeq pokúwe. Anehe péhe éhwéh síwáhnoro kegá Kárétia marakó séra mahraréra, Peh Sísansabé aiq pútare ate sansámé ire awehraq kéhre. Mósísiga miraoro ú ehweh moq sehgióro uwana Poraga mi ehwéh irena mi pehe éhwéhnú keyabé anotahtaq abiahsanéna mah pahsí sehiranúwe. Wega sehiranéna, Mósísiga miraoro ú ehwehkná ire séhréh aitahtáhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atera wene sánsá sehgiro kegá oga mérapeq awaq mianeherawoe. Minayabe Sísansá sánsá ambubu atawéq Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq peh kaweq sansánigehe úwe.

Poraga Kárétia marákórápéqté ké siu pahsíe.

¹ Íné Pora eqmaq núwátóya aní múge. Íre wehukega omaq intera eqmaq núwátówe. Íraukaumo. Sísa Karáhéreq we iriwe oganúq ato aní, Maniká Iteriboreqka omaq intera eqmaq núwátóye.

² Íné Porane páhsi sáhnsahwe tagahro. Ínéreq moke mahtaqté Sísa tagariáh kéreqka ite Kárétia marákórápéqté Sísa tagariáh kéné páhsi eqmaq suone.

³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

⁴ Maniká Iteriboga Sísa Karáhé iwíáh atowana amahnága ahababáq aruqaruro kegá mirao serahniyeho éna ite kaweraitanieéna itene ahababáqsabe putiowe.

⁵ Minayabe Manikánsabe ahriahri iwíáh iwíáh atone. Aiq mire.

Kaweq ehwéhmé peh morá kéhre i ehwéhne.

⁶ Wene animári miageheéna Manikánka omaq itaráirana Sísa Karáhéga séhréh aitaráiraq itega wensabé aiq pútare atárowe. Amahnága mó kené ehweh sehgióneheéq ite omaq itarái aní apubúwe áuwáhwe. Miraonsabé áhtenuge.

⁷ Kaweq ehwéhmé peh morá kéhre. Mó ehwéhmé ire aiq pútaq ehwéhne. Mó kegá Sísa Karáhéne ehweh úbiráhbíq ehwehnue iwáhnoruro puaq ite ire tábúsoqme iwíáhurowe.

⁸ Ínéga kaweq ehwéh teiátáutaq aiq pútaq ehwéh iwáhnoruraue. Amahnága ínégabópoq íoqéqté anínkáboq mó ehwéh teiáyataq Manikánka, Iraipéq pokúno aitahtawe aiq kawerinae.

⁹ Aiq teiúge. Mónkakáq teinié. Mó anínká itega téh írátó ehwéh ire teiasa peh mó ehwéh teinaraq Manikánka, Iraipéq pokúno atahnaue aiq áberanae.

¹⁰ Wehukega ínénsabe iwíáh iwíáhigeheéna mah ehwéh teiugo? Íraukaumo. Manikánka kaweróne aintankeheéna iraruge. Wehukega ínénsabe suwahbankeheéna mah arámbéhriugo? Íraukaumo. Wehukega ínénsabe suwahbankeheéna arambehriutaq tahirimé Sísa Karáhéne arambehriu aní ire mió irino.

Manikánka Pora eqmaq auwo ehwehne.

¹¹ Néne iyahnabo animáрино, Teiníboq írátíáhiro. Ínéga teiú káwéq ehwéhmé wehukeníká ire áhwáraraire.

¹² Mó kegá mi ehwéh ire teniátówe. Mó kegá mi sánsá ire níwáhnorurawe. Sísa Karáhéga webataq mi sánsá sokigi aintáiraie.

¹³ Ite íráhmé ínéga miraurau sansámé aiq íráhwe. Ite iwíáhome ínéga Sísa ire tagariarautaq Asiu kené sánsánsabé iwíáh iwíáhéna tábúsoqme sehgiuraue. Mi tanáhráq Sísa tagariáh keyábé ire nirutaboiria peh anotahtaq síwioqnéna moke mi ke subiqme parabaruanie iwíáhuuraue.

¹⁴ Íné nigaqnane sansánsabé iwíáh iwíáhéna nánuwahrah Asíú kéné sánsá kawerue sehgiuraue. Ínéga sehgiuraunka moke néne wehgau kiotaikuraue.

¹⁵ Náinoga íné ire maqintotaq Manikánka omaq intena séhréh aintena néne arambehri mirainkehe aintowe.

¹⁶ Anehe wene kaweq ehwéh nahnsó ke korerinkeheéna Manikánka wenahni Sísa sokigi aniatáiraie. Sokigi aniatáirana minayabe mó keyábé ire kasenuraue.

¹⁷ Ínéga Sísa ire tagahwataq mó kegá wene arambehri miraiageheéna Manikánka omaq sitena siqmarowara se Sarúsarama suwahpeq miówe. Anehe Manikánka Sísa sokigi aniatáirana mi kebá ire kiragaraue. Téhwé Árébia marákórápéq kowéna anehe Támákása suwahpeq kouwekuraue.

¹⁸ Apahtáro ópéq parabaguraitaq Píta taganieéna Sarúsarama suwahpeq kiwéna 15 wehekáh weba míarauge.

¹⁹ Mi tanáhráq ínégá mó ke Manikánka eqmaro kewe íre tagarauge. Peh morá Sémísi itene Wahnahne ábákawa tagarauge.

²⁰ Ínégá sehiranue teiúmé aiq pútariahnsanuge. Manikánka tagariéh púana péhe éhwéh íre iraruge.

²¹ Anehe Siría marákórápéqkákáq Sirísia marákórápéqkákáq kowara

²² Súría marákórápéqté Sísá tagariáh kégá ínénku íre tagarowe.

²³ Mó kégá sensabé, Íwioqnarai anínká amahnága Sísane sánsá sehگیرé. Sísá tagariáh ké subiqme parabaruanie urai anínká amahnága Sísá éhweh teri terinire urowara írátówe.

²⁴ Manikánka íné aiq kaweraintáráinsabé sega wensabé iwíáh iwíáh atárówe.

2

Sísá tagariáh kéráq wahnahno kereq Porareq monseráh iwíáhu ehwéhne.

¹ Áhnte opéq 14 opéq parabaguraitaq Sarúsarama suwahpeq mó kirauge. Ínéreq Páhnábásareqka Táitása meqmeta móátaráúye.

² Ínéreq mibeqté Sísá tagariáh kéráq wahnahno kereqka momiwíuraunaraq wahnahno ke sebatag ehweh teriátáuge. Nahnsó ke teri terinurau ehwéh teriátáuge. Manikánka mi iwíáh aintena, Kirerio aintáráirana kireriátáuge. Ínégá áhwára áhwára arámbéhríoneho éna sega néne ehweh iwíáhue tagariagehéena nahnsó ke teri terinurau ehwéh teriátáuge.

³ Íné sénítái aní wenáwíq Táitásawe íre Asiu anínéna peh Kárikí marákórápéqté ánine. Mibeqté kégá, Táitásane áu amurúrúáhro ue íre pagu pagunorowe.

⁴ Mó kégá ahboeraneheéra séra itensabé, Íte moq Sísá tagariona anímári múne éra péhenurowe.

Ítega Sísá Karáhéne sánsá sehگیرáúnayabé Mósísine ehweh nka ite íre saiqnariaraire. Mi ehwéh nka íte moq saiqnariankeheéra ahboeréhra kégá íte tagéra Táitásane áu amurúrúáhro éra pagu pagunorowe.

⁵ Íte nahnsó kégá aiq pútaq sánsá kawerue miraigeheéq itega sensabé págegeue ahqáho aritáráúnara sega wene áu íre amurú auwahráhurowe.

⁶ Manikánka wahnah kereq mó kereqsabé peh morá iwíáhi puana mibeqté wahnah keyábé íre áhtenurauge. Mi wahnáh kégá ínégá nahnsó ke teri terinurau ehwéh írera o ehwéh íre teniátówe.

⁷ Segá néne ehweh írera iwíáhéra, Manikánka Pítansabé, Asiu ke kaweq ehwéh koreri terinúno atáráinserah wega ínénsabe, Nahnsó ke koreri terinúno aintáráire iwíáhurowe.

⁸ Manikánka Píta omaq atena Asiu kebá eqmarena págegeue séhréh atéhnserah wega íné omaq intena nahnsó kebá eqmaq nuwena págegeue séhréh aintéhre.

⁹ Manikánka mi arámbéhríraq íntonsabe mibeqté kéné wahnahmarí sensíwíq Pítareh Sémísireh Sónirehga ahtebéra ínéreq Páhnábásareq mehweh aítárówe. Sereq itereq morá iwíáhéq, Ínéreq Páhnábásareq nahnsó kebá arambehri kéhrara se Asiu kebá arambehri kéhre iwíáhuraune.

¹⁰ Segá peh morá éhwéh teiera, Tabonah keyábé ahreraq matawéq se nárie sansa síwáhnorotao aítárówe. Íné nárie sansa aiq sokigi aritena mókakeakáq mirainie teriátáuge.

Poraga Pítane ahabábáq pawsuo ehwehne.

¹¹ Pítaga Ántióka suwahpeq míairana ehweh atáráuge. Wega miraurai sansámé íre kaweq sansáne.

¹² Pítaga Ántióka suwahpeq téh suraitaq Sísá tagariáh náhnsó kéreq moráráq táhutahururaire. Sémísiga eqmaq súátái Asíú kégá mitaq surowana Pítaga suro keyábé áhreéna nahnsó kebá moráráq íre táhutahururaire. Suro Asíú kégá mahra iwíáhéra, Nahnsó kégá Sísansabé aiq pútare atehrara sene síú amurúrúáhro iwíáhurowe. Míra iwíáhuronsabé abiahnsa atéhoéna Pítaga áhreéna nahnsó kebá mónkakáq moráráq íre táhutahururaire.

¹³ Pítaga mi ahabábáq sánsá miraurainsabé mó Asiu kégá moq mína tahnsa urowe. Sene ahabábáq Páhnábása insoq atárówe.

¹⁴ Segá aiq pútaq ehwéh íre tábúsoqme sehgirowana tagéna ómi míarotaq Pítansabé wene ahabábáqsabe ehweh atáráuge. Ínégá wensabé, Are Asiu anínéwé téh suronaraq Asiu kené sánsá íre sehگیرa peh nahnsó kené sánsá mirarurone. Minayabe amahnága árahinsabé nahnsó keyábé, Asiu kené sánsá sehگیرó eno urauge.

Sísansabé aiq pútare atéh anímé Manikánka kaweqtaq míahne atéh éhwéhne.

¹⁵ Iteinoibo Asiu ke míáh púara íte maqitónsabe íte moq Asiu ke méq ahabábáq nahnsó ké íre míone. Írakaumo.

¹⁶ Manikánka Mósísine ehweh sehgi ánínsábé, Mi ehwéh kawerue sehgiõna puah kaweqtaq miáhne atehro? Írakaumo. Ite aiq iahtebónawe peh morá Sísá Karáhénsabe aiq pútare atéh ánínsábé, Kaweqtaq miáhne atéhre. Minayabe Manikánka, Kaweqtaq miáhwe aitankeheéq Sísá Karáhénsabe aiq pútare atone. Mó morá áh íre kéhre. Írakaumo. Peh morá Sísá Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikánka, Kaweqtaq miáhwe aitéhre. Mósísine ehweh sehgi ánínká moke mi ehwéh íre sehgiõrahire. Írakaumo. Minayabe Manikánka wensabé, Kaweqtaq miáhne íre atéhre.

¹⁷ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare aitarótaq Manikánka, Kaweqtaq miáhwe aitaráiraq anehemé nahnso kegá ahababáronserah Sísá Karáhéga ahababáq áhwárehro? Írakaumo.

¹⁸ Íné saiqnariéh sánsá súáhnaaq anehe mi sánsá mó sehgiõnaraqmé ahababáq aní úkorahuge.

¹⁹ Íné pusa aní tahnsa miógana Mósísine ehwehnka íné íre saiqnariéhre. Íre sehgiõrahunka pusa aní tahnsa úkuraugé. Manikánka, Oga miáhno aintankeheéna pusa aní tahnsa úkuraugé.

Sísá Karáhéga oganúq intowe. Awankátaq táhpawe putiotaq íné moq wereq moráráq pukowana

²⁰ oganúq intowe. Oganúq intowana amahnága íné nuwahbeh iwíáh íre miraugé. Írakaumo. Sísá Karáhéga nirupipeq mía míai puana we awahbeh iwíáh sehgiúge. Manikáne ahninkáwágá ínénsabe arutaboírèna néne ahababáqsabe pukú púana wensabé aiq pútare atena we awahbeh iwíáh sehgiúge.

²¹ Mósísine ehweh sehgió keyábé, Kaweqtaq miáhwe aritéhtáq tahirímé Sísá Karáhé pehipi pukú irino. Manikánka ínénsabe arutaboirantéh púana inehpeq íre súoge.

3

Mósísine sánsánkákáq Sísansabé aiq pútare atona sánsánkákáqsábé éhwéhne.

¹ Kárétia marákórápéqté kéõ, árahinsabé múguwahgu ke úkuroo? Sísá Karáhé awankátaq táhpawe putio ehwéh pahsuqme teiatáúnaq írátówe. Amahnága péhe éhwéhnsábé aiq pútare atáhnsábé itega múguwahgu iwíáhowe. Inseréha péhe éhwéh teiatóo?

² Peh morá kásé éhwéh teiniboq írátíáho. Mósísine ehweh sehgiõnsabé Manikánka Wenawa iteba eqmatairo? Írakaumo. Sísá éhweh ireq minayabe aiq pútare atáronsabé Manikánka Wenawa iteba eqmataire.

³ Téh Manikáne Awanka ite séhréh aitaráiraq kaweq sánsánurowe. Amahnága mi sánsá sueq, Iteriahriáh kaweqtaq miáhrahúne iwíáho? Mína tahnsa múguwahgu iwíáhwé árah iwíáho?

⁴ Manikánka séhréh aítana sokigi aiátáime amahnága sueq anetaníbo iwíáho? Íné iwíáhume ite íre ibitagire.

⁵ Manikánka Wenawa iteba eqmatairana ótaq sánsá mirauraire. Mósísine ehweh sehgiõnsabé Manikánka Wenawa iteba eqmatairo? Írakaumo. Sísá éhweh ireq minayabe aiq pútare atáronsabé Manikánka Wenawa iteba eqmataire.

⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka Ébárahma éhweh mahraréna, Wega Manikánsabe aiq pútare ato púana Manikánka wensabé, Kaweqtaq miáhne atowe ire. *(Stat 15.6)*

⁷ Manikánsabe aiq pútare atáh ké Ébárahma kahnáh ké tahnsa úkowe. Minawé iahtebaho?

⁸ Naho Manikánka iwíáhéna, Kaweq éhwéhnsábé aiq pútare atáh náhnsó keyábé, Kaweqtaq miáhwe aritanie úwe. Minayabe Manikánka Ébárahmansabé kaweq éhwéh teawuwe. Wene ehwehnka Ébárahmansabé mahraréna, Arega miraónayabé moke mah marákó marákóipéqté ké kaweraritanie ire.* *(Stat 12.3, 18.18, 22.18)*

⁹ Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atowana kaweratawe. Mína únsarah Manikánsabe aiq pútare atáh ké moke kawerarítéhre.

¹⁰ Ínéga Mósísine ehweh sehgiõnsabé Manikánka aiq kaweraintankéhe iwíáho kewé wega kaweraritanabo? Írakaumo. Wega wene ehwehnka irarinserah mirainkehe. Wene ehwehnka mahraréna, Mósísine ehweh sehgió ké moke mi ehwéh íre sehgiõrataq Manikánka mi ke iraipéq eqmaq suanawire ire. *(Lo 27.26; Jeremaia 11.3)*

¹¹ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Wensabé aiq pútare atéh aní Manikánka kaweratahnana oga mía míainkehe ire. *(Habakuk 2.4)*

* 3:8: Manikánka teawu ehwehnsabé Ébárahmaga aiq pútare atena we Sísane aigaqna úkúwe.

Mi ehwéhnká Mósísine ehweh sehgió keyábé aiq sokigi aiuwaq ite pahsuqme irátionawe Manikánka mi ke ire kaweraritéhre.

¹² Mósísine ehweh sehgie sansamé aiq pútare ate sansamé peh morá sánsápo? Írakaumo. Sehgie sansa mó sansáne. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Mósísine ehweh peh moke mi ehwéh sehgió ké kaweqtaq miahrahowe ire. (*Wok Pris 18.5; Nehemia 9.29*)

¹³ Mósísine ehwehnka itereq moke wehukereq mi ehwéh íre sehgirataqsábé mahrarúwe. Mahraréna, Manikánka ite ire kaweraitanawire ire. Sisa Karáhéga ite séhréh aitanieéna awankátaq táhpagéna mah awíq meyomé Ahbabáq Anine. Mi awíq mewena itene ahbabáqsabe awankátaq táhpawe putawéna ite meirena kaweraitowe. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Awankátaq táhpawe putiéh ánímé Manikánka Ahbabáq Anine áwiratowe ire. (*Lo 21.23*)

¹⁴ Manikánka Ébárahma kaweratowe. Kaweratenana wensabé, Nahnso ke kaweritanie ú ehweh aiq pútaraginkeheéna Sisa Karáhéga itene ahbabáqsabe putiowe. Manikánka, Néníwa wehukeba eqmaraníe únsabe amahnága Sisa Karáhénsabe aiq pútare atáh kébá Wenawa eqmaréhre. (*Esekiel 11.9; Jol 2.28-29; Sekaraia 12.10; Eqmaro 2.33*)

Mósísine ehwehnka Manikánka mirainauge ú ehweh íre meruahráhire i ehwéhne.

¹⁵ Néne iyahnabo animárinó, itene sansánsábé iahreraq itena teiníe. Téhranitégá omaq maréhra ehwéhmé mó morá ánínká mi ehwéh íre meruahráhire.

¹⁶ Naho Manikánka Ébárahmareq wenanahreqsabé omasa éhwéh irarúwe. Íre ómi wene anahwaréhyabe peh morá ánínsábé irarúwe. Mi animé Sisa Karáhéne.

¹⁷ Teiú éhwéh áwahe íráhro. Ebeq Manikánka Ébárahmansabé omasa éhwéh irarúwana anehe áhnte opéq 430 opéq parabagútaq Mósísine ehweh sehiranúwe. Manikánka Ébárahma teawu ehwéhmé Mósísiga sehiranú ehwehnká íre meruahráhire.

¹⁸ Mósísine ehweh sehgironka Manikánka kaweraitéhtáq tahirímé wega Ébárahma teawu ehweh abehrúki irino. Manikánka Ébárahmansabé, Néne omasa éhwéh miranauge ú púana Manikánka mi ehwéh aiq miraúwe.

¹⁹ Ai q miraúnsabe Manikánka aneqsabé Mósísi iwíáh atowana wega sehgióro ú ehweh sehiranú? Wehukega, Ite ahbabáq animári múné iwíáhigeheéna Mósísinsabé sehiranúno iwíáh atowe. Ébárahmane anahwa íre tutaq mi ehwéhnká wahnahnaritankeheéna Manikánka Mósísinsabé sehiranúno atowe. Manikánka mi ehwéh íopeqté ké teriuwara sega mibeq mahbeq arito áni teawúwana ómi mó kegá tagageheéna sehiranúwe.

²⁰ Sehiranú animé Mósísine mibeq mahbeq arito ani miowe. Maniká peh morá ánínéna Ébárahma ehweh teawutaq mibeq mahbeq arito ani íre teawasa peh Ébárahma webataq teawuwe.

Mósísine ehwehnka ite íre saiqnarawéna wahnahnire i ehwéhne.

²¹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká Manikánka mirainauge ú ehweh kiotaikiro? Írakaumo. Íre kiotaikire. Sehgióro ú ehweh sehgiráúnaga oga mía miáúnaraq tahirímé mi ehwéhnká ite kaweraitéh irino.

²² Manikáne ehwehnka mahraréna, Ahbabáqka moke mah kehíná kéhíná saiqnaríéhre (*Aroma 3.9-19*) ire.

Minayabe Sisa Karáhénsabe aiq pútare atona ke Manikánka kaweraitena Wenawa eqmaraníe ú púana iteba eqmaréhre.

²³ Sisa Karáhénsabe aiq pútare ate tanahráq íre suriotaq Mósísine ehwehnka moke wehuke saiqnaríowe. Awehraq tanahráq Sísansabé aiq pútare atageheéna mi ehwéhnká naho wehuke saiqnaríowe.

²⁴ Sisa Karáhé íre tutaq Mósísine ehwehnka wehuke wahnahnúwe. Sísansabé aiq pútare atonayabé Manikánka kaweraitankeheéna Mósísine ehwehnka wahnahnúwe.

²⁵ Sísansabé aiq pútare ate tanahráq aiq awehraq kéhnsábé Mósísine ehwehnka amahnága ite íre saiqnarawena wahnahnaitéhre.

Sísansabé aiq pútare atonaga Manikáne animári úqítéhre i ehwéhne.

²⁶ Sisa Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikánka itensabé, Néne animári miáhwe aitéhre.

²⁷ Itega Sisa Karáhénsabe aiq pútare ateq wání meraunaraq itereq wereq morá áni tahnsa úkuraune.

²⁸ Sisa Karáhénsabe aiq pútare ateq wereq mía miáeq peh morá áni tahnsa ké úne. Asiu kereq nahnso kereq arambehriraq saiqnaríáh kéreq arambehriyabé ápeq méyáh kéreq wehreq ahrereq Sísaba mía miáéra íre mó ke mó kéera peh morá ké úne.

²⁹ Ite Sísa Karáhé tagariáh ké púaq Ébárahma kahnáh ké úkowana Manikánka Ébárahma teawunserah ite kaweraitéhre.

4

Ite Manikáne animári úkúne i ehwéhne.

¹ Wenabo pukínaraq káriq anínká wenabone marakó wene ménsámehnsá awaq mena mi tanáhráq íre meyhárahire. We káriq aní púana peh arambehri aní tahnsa míahnara mó kegá we wahnahnéra wene ménsámehnsánkakaq wahnahnatáhwe.

² We anotah aní úkéna wenaboga omaq atéh tánáhráq wewega wahnahninkehe.

³ Ite Sísa íre tagariaraunaraq pehgáriq animári tahnsa méq mina onserahnuraune. Owainawanseq wahnsawarinseqka ite saiqnarawéra wahnahnurowe.

⁴ Awehraq tanáhráq Manikánka wenahní eqmarowana Asiu inínká we maqmarowana Asiu kené sánsántúwe.

⁵ Mósísine ehwehnka saiqnario ke sabiruankeheéna Manikáne animári míageheéna tumíowe.

⁶ Amahnága wene animári míona puana Manikánka wenahniné awa itene irupipeq eqmaréhre. Wenawanka iwíáh aitéhraq Manikánsabe, Iteriboe atone.

⁷ Amahnága ite íre arambehriaraq saiqnariáh ké tahnsa méq peh Manikáne animári míone. Ite wene animári míona puana Manikánka moke náina naneq náinkéhe.

Poraga Kárétia keyábé iwíáh kikirú ehwehne.

⁸ Menah ite Maniká íre tagariarotaq owainawanseq wahnsawarinseqka ite saiqnarawéra íre Maniká Iteriboga tahnsanue wahnahnaitárowe.

⁹ Amahnága itega Maniká tagariáhwana wega ite tagariéhre. Tagariéh púaq aneqsábé owainawanseq wahnsawarinseqne sánsá sehgieyabe iuwahbehro? Se íre págegeowe. Segá íre séhréh aitaráhowe. Segá ite mó saiqnariéhboq aneqsábé sene sánsá sehgieyabe iuwahbehro?

¹⁰ Itega mó wehekáh mó tanáhráqsábé iwíáh iwíáhéq awehriowe. Itega mó íonkakaq ópeqkakáq sínaragsábé sánsánowe. Íre kawerowe.

¹¹ Mi sánsánonsabé nirupipeq págege agire. Ínéga séhréh aító árámbehriwé abehrúkinabo?

¹² Néne iyahnabo animáрино, ínéga Asiu kené sánsánsábé iwíáhuuserah iwíáhoró. Asiu kené sánsánká íné íre saiqnariéh púana ite menah míaronserahne míarauge. Iteba téh surautaq néne ehweh ireq íre ahqáho aintárowe.

¹³ Mi tanáhráq nuwahreuraunsabé mitaq iteruwahpeq íre kótaikorahu puana kaweq ehwéh téh teiátáuge. Mina ahreraq matiaho?

¹⁴ Ite iuwahrieh nuwáhréuraugaq itega íné íre kaqnúwátówe. Íraukaumo. Maniká míéhabeqte íópeqté ánínseq Sísa Karáhéreqka iteba suoyataq tahirí itega se kawerue mehweh arítároro irino. Se kawerue mehweh arítáronserah íné moq mehweh aintárowe.

¹⁵ Mi tanáhráq itega iwíáh iwíáhurowe. Amahnága aneqsábé túbáh agoo? Néne niura awahreuraunsabé irutaboiraiteq itene iura meruqmaqme nienehé urotaq tahirímé níátó irino teniátówe. Mina iahreraq itena teiúge.

¹⁶ Amahnága ite aiq pútaq ehwéh teiúnsábé íné itene naruo aní úkugo?

¹⁷ Mó kegá itensabé ehnenehne aitera ite kawerue séhréh aitanéhe iwíáh íre owe. Itega néne ehweh sueq sene ehweh sehgiegehéra itensabé ehnenehne aítáhwe.

¹⁸ Íné iteba míótáqkákáq íre míótáqkákáq wehukega ite aiq pútaq séhréh aitanéhe iwíáhotaq tahirímé aiq kaweri irino.

¹⁹ Néne iyahnabo animáрино, kía míéh inínká aní maqmianaitaq érinserah itensabé nirutaboírunka nirupipeq umehirana níerire. Sísa Karáhéga iwíáhuuserah itene irupipeq tábúsoqme iwíáhirataq nirupipeq eyoyóinae.

²⁰ Itega miraonsabé nirupipeq áhnte iwíáh kikiruge. Ite mó iwíáhigeheéna amahnága iteba méyabe nuwahbehre.

Maqmio initéyábé pabeqme ehwéhne.

²¹ Mósísine ehweh sehgieyabe iuwahbeh keo, mi ehwéhmé aiq kawerue iahtebaho?

²² Manikáne sehírunka Ébárahma éhweh teíre. Ébárahmaga wene arambehri iní wenáwíq Égah abariúwana animai maqmarowe. Anehe Manikánka Ébárahma teawena, Arene ahreuré orenínéna animai maqmiankéhe úwe. (Stat 16.15, 21.2)

²³ Wegá irarúnka mó opéq mi orénínká animai maqmíowe. Minayabe se abahnínáhnah míówana Manikáne ehwehnka aiq teíre.

²⁴ Mi initéráq pabeqme ehwéhne. Mina maqmíóya initéwé téhtaré éhweh tahnsanéna mahraue kéhre. Égahwe ebeqte éhweh tahnsane. Moke wene animárimé saiqnariáh ké wóe.

²⁵ Árébia marákórápéqté sáwéh áwíq Sáínáie.* Égahwe mi sawéh tahnsane. Wereq wene animári saiqnariáh ké púana we moq mah marákóipéqté Sarúsarama suwahpeq tahnsáne.

²⁶ Mó iní, wene ahreurá íópeqté Sárúsarámáwé iteruwahpeq mire. We iteino wíre. Wene animári ite íre saiqnariéh ké úne.

²⁷ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Orahiníno, arupipeq eyoyóue míahnó. Ani íre uwo uwoue maqmiahna iníno, arupipeq eyoyóue iwíáh iwíáhúno. Áúwéh inímé áhnte anímárinseq míankehe. Wenawehqpa mía míai inímé peh táhmaro anímárinseq míagehe íre. (Aisaia 54.1)

²⁸ Néne iyahnabo anímárinó, Manikánka omasa éhwéh teawunka mi koréninká Áhísáhki maqmiowe. Mina inserah Manikánka omasa éhwéh teiatáinka ite wene animári úkue míone.

²⁹ Mi tanáhráq wenanoga pehipi maqmío animáigá Manikánka irarúnka maqmío animáí áwíoqnówe. Mina únserah amahnága peh sinowaréhga maqmíáh kégá ite Manikáne Awanka maqitéh ké íwíoqnahwe.

³⁰ Íwíoqnahnsabé Manikáne ehwehnka mahraréna, Arambehri inínseq wenahninseq kaqsuo. Mi anínká Ébárahmane ahreuráné ahninkáwáreq monseráhnue sibowáné náneq awaq miehneho. Awaq miehnehoq ebeq piah ahnínkáwáreq wenanoreq kaqsuo íre. (Stat 21.10; Sóni 8.35)

³¹ Néne iyahnabo anímárinó, ite Sísá tagariona puaq arambehri inímé ite íre wene animári múne. Írakaumo. Ite wene ahreuráné animári múne.

5

Wuhukene sánsánká ite saiqnariéhneho i ehwéhne.

¹ Mósisine ehwehnka saiqnariarairaq Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárúnaga ite sabi iuwátáire. Mi ehwéhnká mónkakák saiqnariéhnehoq peh morá Sísansabé aiq pútare ate sansanoro.

² Iné Poraga teiníboq irátíáthro. Asiu kegá síú amurúrúáhnserah itega itene íú amurúrúáhnaraq Manikánka itensabé, Kawerowe aitankéhe iwíáhoo? Mira iwíáhirataq Sísá Karáhéga miraú arámbéhrígá ite íre séhréh aitahráhire.

³ Mónkakák teiníboq irátíáthro. Asiu kené síú amurúrúáh sánsá miraonehe iwíáhirataq moke Mósisine ehweh sehgióro aitantéhe.

⁴ Mósisine ehweh sehgioneheqmúne iwíáho keo, mira iwíáhonka Sísá Karáhéga séhréh aitéh sánsá aiq súáhwana wega íre séhréh aitéhre.

⁵ Sísá Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikáne Awanka séhréh aitéhrana Manikánka, Kaweqtaq mía míaowe aitantéhe. Itega mira iwíáhég áwénunúne.

⁶ Sísá Karáhéreq mía miao kegá síú amurúrúáh sánsánkákák síú íre amurúrúáh sánsánkákák monseráhnire. Mi sansátaré mirairanka íre séhréh aitahráhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare ateq mó keyábé irutaboiro sansánká séhréh aitahráhire.

⁷ Menahmé itega aiq pútaq sansá kawerue sehgirowe. Mi sansá súáthro insega teiena pagunurairo?

⁸ Minawé íre omaq itarái anínká iwíáh aitarái ehwéhne. Mó iwíáhigeheéna aneq ehwéh teinínkono?

⁹ Iteriborehga mah pabéqmé éhwéh iraréra, Páráwahipéq pehgáriq muoráhi naneg maréhrataq mi paráwáh moke muinae ewe.*

¹⁰ Péhe éhwéh irari anínká mó ehwéh teínsabé itene irupipeq iwíáh kikirowe. Mi pehe éhwéhni aní inebómo. Manikánka we tagéna kamah awinkéhe. Itene Wahnahnka séhréh aitahna puag péhe éhwéh sueq ínéga teiú éhwéh mónkakák sehgioneheqmóe iwíáhuge.

¹¹ Néne iyahnabo anímárinó, Manikánka kawerowe aitantéhoq itene íú amurúrúáthro tei teinutaq tahirimé mó kegá íre níwíoqnah irino. Sísá Karáhéga itene ahbabáq kaqsuena ite kaweraitanieéna awankátaq táhpawe putio ehweh tei teinunsabé mó kegá abiahnsa aintera níwíoqnahwe.

¹² Itene íú amurúrúáthro tei teino kegá seyene áwáhnta pirúéhataq aiq kawerinae.

Mó keyábé irutaboiréq we séhréh atéhoró i ehwéhne.

¹³ Néne iyahnabo anímárinó, mó nanegka ite íre saiqnariankeheéna Manikánka itensabé, Ínéba sero ue omaq itaráire. Mó nanegka ite íre saiqnariéhnsabé ite iuwahbeh sansá íre kaweq sansá pehipi miraoneheqmúne iwíáhiyehboq peh mó keyábé irutaboiréq we séhréh atéhoró.

* 4:25: Manikánka sehgióro ú ehweh Sáínái sawéhrápéq Mósisi teawuwana sehiranúwe. * 5:9: Mi pabéqmé éhwéh áwahe mahrarúwe. Mina inserah itene irupipeq pehgáriq íre kaweq iwíáh kahnarag mótaq anoth ahbabáq úkinae. Ahwa kené pabegme ehwéhme mahna tahnsa kéhre. Uwaruntútaq pehgáriq irá kekiaráhtaq apubúe anoth irárehre.

¹⁴ Mósísiga sehgióro ú ehweh áwahewé Sísaga aiq mahraréna, Arerensabé iwíáhue arutaboírónanserah mó keyábé moq iwíáhue arutaboírero.

¹⁵ Póeráhqka tópah nehtaq mó áwáhu poeráhq pawe kaqsúéh serahníyeho. Mirairataq tobehue kobeq séberiyehboq kawerurero.

Manikáne Awanka iwíáh aitéhnserahno i ehwéhne.

¹⁶ Teiníboq irátíáhro. Manikáne Awanka iwíáh aitéh serahnoro. Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq itene irupipeqté áhbábáq iwíáh íre sehgioneheqmóe.

¹⁷ Itene irupipeqté áhbábáq iwíáhákáq Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáhákáq íre monseráh púana tobehinonóye. Minayabe ite iuwahbeh sansá íre miraorahowe.

¹⁸ Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq Mósísine ehwehnka ite íre wahnah-naitahráhire.

Irupipeqté áhbábáq iwíáhqá miráúna sansánsábé éhwéhne.

¹⁹ Itene irupipeqté áhbábáq iwíáhqá mirai sansá tagariáhuwe. Mahna tahnsane. Mó aniné ahre weh abariéwé, íre kaweq iwíáhwé, ahabábáq sansamé,

²⁰ péhepehe manikánsábé iwíáh iwíáh atewé, ánéhgiéwé, ebewhe, tobehwé, ehwehwé, mó anínsábé aru págege atewé, ménsámehnsánsabe aigará pabekime, abiahnsa atewé, peh morá arerensabé iwíáh iwíáhéwé, sainkéwé,

²¹ mó keyábé íre kaweq iwíáh aritewé, píah néra múguwahgu agéwé, píribahriwe, ahriahri ehwehwehéwé, irupipeqté áhbábáqká moke mahna tahnsa ahabábáq áhwárehre. Menah teiátáu ehwéh mónkakáq teiníe. Mina tahnsano ke Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre kioráhowe.

Manikáne Awanka iwíáh aitéhnsábé éhwéhne.

²² Manikáne Awanka iwíáh aitéh sánsámári teiníe. Mó keyábé arutaboíréwé, aru eyoyówé, aru ukíqme méwé, uwaréqme méwé, séhréh atewé, tábúsoqme ah nogewé, tábúsoqme arámbéhriéwé,

²³ mó ke suwahbeh sansá miraéwé, we awahbeh sansá suena kaweq sansánéwé, minawari moke Manikáne Awanka iwíáh aitéh sánsáne. Sehgióro i ehwéhncá mah kawéq sánsá íre ahqáho aítahráhire.

²⁴ Sísá Karáhé tagariáh kégá iwíáhéq Sísá pukú awánkátáq itene irupipeqté áhbábáqsábé iuwahbeh iwíáhwé, igará pabeki iwíáhwé aiq sutaune.

²⁵ Manikáne Awanka oganúq itarái puag wega iwíáh aitéhnsábé sehgioneheqmúne.

²⁶ Mó ke kiotaikuge éq píribahriyeho. Mó ke ahabábáráitého. Mó kené ménsámehnsánsabe igará pabekíneho.

6

Iteite we séhréh atéhoró i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, Sísá tagariéh ánínká ahabábáréna Sísane sánsá suena peh túbáh aginawe íre kawerire. Mi anínká mónkakáq Sísane sánsá kawerue sehginkeheéq ite Manikáne Awane sansá tábúsoqme sehgió kégá mi aní pehwehre séhréh atáho. Owainawanka ite moq ahabábáq iwíáh aitehnehboq kawerurero.

² Iteite we séhréh atéhéq aru ukíq átéhoró. Mirairataqmé Sísá Karáhéga sehgióro i ehwéh kawerue sehgoráhowe.

³ Pehgáriq anínká iwíáhéna. Íné anotah aní múge ime wewensabé péhe iwíáhíre.

⁴ Ómiga wene wene arambehri tagéa, Aiq kawerugapómo éra iwíáhue tagahro. Arerene arambehriga mó aniné arambehri kiotaikínayabé iwíáh iwíáhíyehboq peh morá arerene arambehriyabé iwíáh iwíáhoró.

⁵ Minayabe arerene arambehri kawerue sehgio.

⁶ Manikáne ehweh áwáhnorinana íréh ánínkáwé moke kaweq naneq áwáhnori aní náwino.

Kaweq ayúnkákáq íre kaweq ayúnkákáqsábé pabeqme ehwéhne.

⁷ Péhe iwíáhíyehboq tábúsoqme iwíáhoró. Manikánsabe anetaníbo iwíáho ke kamah arinawire. Wehukeníká abehq náneq ayú uqmarahnaq íre kaweq será iyanae. Kaweq naneq ayú uqmarahnaq kaweq será iyanae.

⁸ Mina inserah arene arupipeqté áhbábáq iwíáh sehginaraq kaweqtapéq íre awaqme irapéq pokiníwóné. Manikáne Awanka iwíáh atéh iwíáh sehginaraq oga mérapeq awaq miankéhe.

⁹ Kaweq sansánéq arambehri túbáh agíyehboq mi sansá íre susa peh kawerue sehgirataq Manikánka sainsuahna tanáhráq kagai apéq náinkéhe.

¹⁰ Minayabe séhréh arite tanáhráq kahnaq ómi kawerarítáho. Sísá tagariáh ké anotah-taq séhréh ariteq kawerarítáho.

Poraga Sísa awankátaq táhpagúnsabe iwíáh iwíáh ú ehwehne.

¹¹ Moke mahna parabarúó éhwéhmé ínégá peh ehweh teawúgana mó anínká sehiranéwéhre. Amahnága ínénégá sehirankara mewe mah pahsí sehiranue parabaruaníe. Néne anotah sehirá tagahro.

¹² Síú amurúrúáh kégá peh wehuke suwahbeh sansánsábé iwíáh iwíáhéra iú amurúrúáhro aitera pagu pagunowe. Pagu pagunéra peh morá Sísa awankátaq táhparó ehweh terinotaq tahirímé mó Asiu kégá síwíoqnah írino.

¹³ Síú amurúrúáh kégá Mósísine ehweh moke íre sehgira peh ákáhtaq sehgirowe. Itega iú amurúrúáhro e ehwéh sehgirataq sega iwíáh iwíáhigehe. Itene ehweh kawerue sehgiówe éra iwíáh iwíáhigeheéra ite pagu pagunowe.

¹⁴ Ínégá mirauraunsabé íre iwíáh iwíáhéna peh morá Sísa miraúnsabe iwíáh iwíáhinauge. Sísa awankátaq táhpawe putionka mah marákóipéqté sánsánsábé néne iwíáhipeq aiq sutauge. We putio tanáhráq íné moq pukuraunsabé mah marákóipéqté sánsá sehgieyabe íre nuwah-behre.

¹⁵ Síú amurúrúáh sánsánsábé íre iwíáh iwíáhorahi naneq mire. Síú íre amurúrúáh sánsánsábé moq monserahnire. Peh Manikáne Awanka wehukéniné arupipeq kawer-atéhrana o aní úkinsabé minawé anotah iwíáh iwíáhorahi naneq mire.

¹⁶ Manikánka mi iwíáh sehgió ké wene animárínsábé arutaboíréná siru ukiq sitéhre. Mi ke aiq pútaq Ísara kahnáh móe.

¹⁷ Mó kégá niru págege aintéhoéna ínégá Sísa arambehriu aní ména wene sánsá sehgiráuge. Mirauraunsabé mó kégá nubiq matowana ninonkataq náonabí kéhre.

¹⁸ Néne iyahnabo animáríno, itene Wannah Sísa Karáhéga séhréh aitéhre. Ai q mire.

Épésa Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Poraga Épésa suwahpeq mó opéq mó opéue kosíwáhnorúwe. Anehe we Aroma suwahpeq karábúsiipéq míotaq wega mah pahsí sehíranéna Tíkíkúsi awuwana wega Épésa suwahpeq Sísa tagariáh ké mewe móriuwe. Mah pahsí áwahewé Maniká tagariáh ké moke morá íwiáhue peh morá ké tahnsa míagehe teíre. Manikánka wene kaweq sansá sokigi ariuwe teíre. Weh ahre kawerue míageheéna teíre. Anehete éhwéhmé owainawa kiotaikorahúna ehwéh teíre.

Poraga Épésa suwahpeqte ké siu pahsíe.

¹ Épésa suwahpeqte kéó, íné Poraga sehíranu pahsí sáhnsahwe tagahro. Ite Manikáne animári méq Sísa Karáhéne sansá kawerue sehgiówe. Sísa Karáhé ehweh síwáhnorinkeheéna Manikánka we awahbeh sansánéna omaq intena eqmaq nuwowe.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera iru ukiq itehye.

Manikánka ite Sísa tagariona ke áhnte kaweq naneq náí náini ehwéhne.

³ Itene Wahnah Sísa Karáhéne abowá Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Ite Sísa Karáhéreq mía míáunayabé Maniká Iteriboga ite págege aitankeheéna moke íópeqté kaweq naneq náí náinire.

⁴ Manikánka mah marákó marákó íre mirarotaq wereq Sísa Karáhéreqne animári míageheéna omaq itowe. Wega tagehtaq íre ahbabáq ke méq peh kaweqtaq mía míaiageheéna omaq itowe.

⁵ Mah marákó marákó íre mirarotaq Manikánka itensabé anotahtaq arutaboíréná we awahbeh sansánéna iwíáhue omaq itowe. Wega iwíáhéna, Sísa Karáhéga miráinaga wensabé aiq pútare ataneherao ke néne animári úkigehe iwíáhuwe.

⁶ Wene arutaboírí ahnínkáwágá miráúnsabe Manikánka anotahtaq séhréh aíténa wáh kaweráitowe. Minayabe Manikánsabe, Anotah aní móne ateq wenáwíq pankereq iwíáh iwíáh atone.

⁷ Sísa Karáhéga ite meirena itene ahbabáq kaweráitanieéna putiotaq wene korahq tuwe. Wega miráúnsabe Manikánka anotahtaq arutaboíráitena itene ahbabáq sabi iúena insahwé aítowe.

⁸ Insahwé aíténa anotahtaq arutaboíráitena itensabé, Ahtebeia ánimári méq tábúsoqme iwíáhoraho ke míáthro aítowe.

⁹ Sísa Karáhéga miráúnsabe Manikánka naho mirainage ú iwíáh we awahbeh iwíáh íre teiasa peh amahnága teíre.

¹⁰ Awehraq tanáhráq sínaraq Manikánka moke miráú naneqmarí soruparánkéhe. Moke íópeqté náneqkákáq mah marákó marákóipéqté náneqkákáq soruparena Sísa Karáhénsabe, Minawari moke wahnáhnúno atankéhe.

¹¹ Manikánka moke wene arambéhri pehipi íre miráia ebeqme tábúsoqme iwíáhéna anehe miráire. Miráue tábúsoqme iwíáhéna ite Sísa Karáhéreq méq wene animári míageheéna Manikánka iwíáhue omaq itowe.

¹² Ite Asiu kegá Sísansabé téh aiq pútare ateq wene sansá sehgiune. Itega, Maniká téhrehnka inserahni aní ména págege aní miéhre ateq wensabé iwíáh iwíáh atageheéna ite omaq itowe.

¹³ Itega moq aiq pútaq ehwéhmé ite kaweráitahráhi ehwéh írátótaq Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikánka Wenawa iteba eqmataire. Manikánka, Sísansabé aiq pútare atéhra kebá Néniwa eqmaraní únsabe wene kaweq animári míageheéna Wenawa iteba eqmataire.

¹⁴ Manikáne Awanka itereq mía míai puq Manikánka náiníe i naneq náinawire aiq tagarione. Wega kaweráitárai puq mókake weba mía míaeq moke kaweq naneq meyanehq múne éq áwénunúne. Áwénunéq wensabé iwíáh iwíáh atone.

Poraga Épésa suwahpeqte keyábé púrerarito ehwéhne.

¹⁵ Ínéga írátíómé itega itene Wahnah Sísansabé aiq pútare ateq Maniká tagariáh keyábé irutaboírowe. Itega irutaboíro ehwéh irena

¹⁶ Manikánsabe kaweróne ata atáena íre túbáh ague. Púrerutaq itensabé niahreraq matawéna ite ehweh Maniká Iteribo teawa teawanuge.

¹⁷ Itene Wahnah Sísa Karáhéne Manikánsabe púrerue kaweq iwíáh arito teawúge. Itega Manikáne sansá kawerue ahtebageheéna wensabé, Arene sansá sokigi arío teawúge. Maniká Iteribo kiotaiki aní ména anotah tehrehnkakákáq aní miéhre.

¹⁸ Itega áwénunúna naneqme áhnte kaweq naneqme awaq miageheéna Manikánka ite omaq itowe. Minayabe kawerue tagariageheéna Manikánsabe, Itene irupipeqté íurá tagahro arito teawúge.

¹⁹ Itega Manikáne págege arámbéhrí íre agehgamarárhúne. Wensabé aiq pútare atona ke Manikánka anotahtaq págege aitena séhréh aita aitaire. Minayabe itega ahtebageheéna púreruge.

²⁰ Sísá Karáhé pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atena págege atena íópeq wene ayah púpeq tútuue miáhno atonserah ite moq págege aitena séhréh aita aitaire.

²¹ Sísá Karáhéga moke wahnah kereq anotah animárinseq íópeqté kéné wahnah kereq págege kereq kiotaikire. Wenáwíqka moke mó ke síwíq kiotaikire. Amahnágaákq mókakeákq wenáwíqka peh kiotaikinae.

²² Manikánka Sísansabé, Moke wahnahnúno atena moke íné tagariáh ké auráq matawé wahnahnarito atowe.

²³ Moke we tagariona ke Sísá Karáhéne anonka tahnsá miónana we itene iyahqno tahnsa míehre. Wega Maniká tagariona ke auráq matawéna wahnahnaitéhre. Wega moke kéh náneq miraue náiena wahnahnire.

2

Manikánka ite iriwe oganúq itena Sísareq wahnahnoro aito ehwéhne.

¹ Menah itega Manikáne ehweh anterueq ahbabáq aruqarurowe. Itene ahbabáqka ite subiq sutairaq ite pusa ké tahnsa míarowe.

² Mí tanáhráq itega mah marákóipéqté áhbábáq sánsá sehgieq owainawamaríné wahnahne sánsá sehgirowe. Mí ahbabáq wáhnáhnká moke Manikáne ehweh anterúáh ké aiq saiqnaríehre.

³ Menah itega moq Manikáne ehweh anterúáh kéga ahbabáro serahnuraune. Itene irupipeqté iwahbeh iwíáhga aiq saiqnaríéh púaq itega irutaboíro sansánkákq ite iwahbeh iwíáhákq sehgirowe. Mí sansámári sehgieq Manikánka ahbabáq ke kamah aritahna naneq ite moq meyahráhuraune.

⁴⁻⁵ Itega wene ehweh anterutauna puana itene ahbabáqka ite iubiq sutainsabé ite pusa ké tahnsa míaraune. Peh pusa ké tahnsa míaraunaraq Manikánka itensabé anotahtaq arutaboíraitena kaweraitena oganúq itáráire. Oganúq itáráinsabé Sísá Karáhéreq mía míaué. Manikánka séhréh aitowaq Sísansabé aiq pútare atárúnayabé ite kaweraitáráire. Peh morá Manikánka arutaboíraitéh sánsánká ite meirena kaweraitáráire.

⁶ Manikánka Sísá Karáhé iriwe oganúq atotaq ite moq wereq iriwe oganúq itena Sísá Karáhéreq íópeq tútuue wahnahnoro aitowe.

⁷ Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka ite iwíáhéna mí kawéq sánsá miraúwe. Manikánka árahinsabé miraúwo? Wega ite ómi keyábé anotahtaq arutaboíraitito sansa pahsuaniééna miraúwe. Mókake mó tanáhráq mó tanáhrárué ahriahri mína aiq ahtebageheéna ite oganúq itena Sísá Karáhéreq íópeq tútuue wahnahnoro aitowe.

⁸ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáronsabé Manikánka ite anotahtaq arutaboíraitena ite meirena kaweraitáráire. Íre iteitega miraunonka kaweraitáráire. Írakaumo. Manikánka wáh kaweraitáráire.

⁹ Íre iteitega arambehriuronka kaweraitáráire. Minayabe iteíwíq íre pankerárahowe. Írakaumo. Itega miraunonsabé íre iwíáh iwíáhorahowe.

¹⁰ Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka ite oganúq itena we awahbeh arámbéhrí miraigeheéna omaq itena mí arámbéhrí kawerarowe.

Sísaga miraúnka ite morá ké tahnsa míone i ehwéhne.

¹¹ Íte íre Asiu ke peh nahnsó ke miáhwe. Asiu kegá sene síú amurúruera ite tagéra, Síú íre amurúruáh ké wóe aitarówe. Íte nahnsó ke méq Sísá íre tagariaro ke míaro tanáhráqsábé iwíáhoró.

¹² Mí tanáhráq itega Sísá Karáhé íre tagariarowe. Asiu kené naruo méq Manikánka mirainage ú ehweh, wene omasa éhwéh íre írátówe. Itega mah marákóipéqté sánsá sehgieq Maniká Íteribo íre tagariarowe. Mókake Manikánka kaweraitanawire iwíáh íre urowe.

¹³ Íte wáhnaupeqté ké míarotaq Sísá Karáhéga ite kaweraitanieéna putiowana wene korahqka insahwé aitowaq amahnága ite Sísareq mía míaeq íre wáhnaupeqté ké miáhwe.

¹⁴ Menah Asiu kegá nahnsó keyábé, Iwahriehre arítárowara nahnsó kegá moq Asiu keyábé, Iwahriehre arítárowe. Kuri ogirahrué kéhnserah Asiu kereq nahnsó kereqne suwahrieh iwíáhga kuri tahnsá ógrárhq kowana Sísá Karáhéga ómi itene ahbabáqsabe pukúnka mí kuri saweyuena iru ukíq itowe.

¹⁵ Sísaga miraúnsabe ite morá ké mionana Mósísiga sehgióro ú ehwehniká wehuke íre saiqnariahrahire. Sísaga miraúnka Asiu kereq nahnsó kereq insahwé aitena itensabé, Ínéreq mía míaéq morá ké miáhro aitowe.

¹⁶ Wega itene ahbabáqsabe awankátaq táhpawe pukútaq itene iuwahrieh íwiáh kaqiuwena Asiu kereq nahnsó kereq insahwé aitena Manikápa móitowe.

¹⁷ Menah Asiu ke Manikánseq wahtotaq miárowaq ite nahnsó ke íre wahtotaq miárowe. Sísá Karáhéga séna insahwé aite ehweh ite nahnsó kereq Asiu kereq iru ukire ehweh tei teinuraire.

¹⁸ Sísá Karáhéga nahnsó kereq Asiu kereq kaweraitena Manikáne Awa iteba eqmaq áúwátáiraq ite Maniká Iteriboba kowiahrahúne.

Ite Manikáne nah tahnsa múne i ehwéhne.

¹⁹ Minayabe ite nahnsó ke íre wáhnaupeqté ké miáhwe. Íraukaumo. Ite peh Manikáne animári méq wenkahnáh miáhwe.

²⁰ Ite Manikánka piéh náh tahnsa miáhwaq ite eqmaq iuwátái kereq Manikáne ehweh iraru kereq nahwiahnsanse tahnsá mionana Sísá Karáhé wahq tahnsa miéhre.

²¹ Abogéh awanká wahqtáq kawerue táhpawe kéhnserah ite Sísareq mía míaonehe. Manikánka piéh náh púana anotah nah kanae. Peh wewene kaweq nahne.

²² Manikánka itereq moke mó we tagariáh kéreq moráráq sorupaitáiraq ite wene kaweq nah míone. Wereq Wenawanseqka mi nahupéq mía míaóye.

3

Poraga Sísá ehweh nahnsó ke koreriu ehwéhne.

¹ Íné Pora Sísá Karáhéne arambehriu anínéna ite nahnsó ke séhréh aítaráunsabé mó kegá karábúsiipéq móintárowe.

² Manikánka ite nahnsó ke séhréh aitankeheéna wega ínensabe arutaboiraientena omaq intena, Kosíwáhnorúno aintáráime írátowe.

³ Asiu kereq nahnsó kereq morá ké úké ehwehmé nahomé kopípéq kowe. Menah Manikánka mi ehwéh teniátáirana minayabe métáq mah pahsiipéq pehgáriq ehwéh sehiranue aiq teiewóge.

⁴ Sísá Karáhéga Asiu kereq nahnsó kereqsabé mirainau arámbéhrí nahomé kopípéq kowaq itega néne pehgáriq ehwéh kawerue sáhnshírataq íné Poraga Sísá Karáhéga mirau arambehri aiq kawerue ahtebehre íwiáhigehe.

⁵ Naho Manikánka mi kopéqté éhwéh wehuke íre teiasa peh amahnága Manikáne Awanka mi íwiáh aitéhraq Manikánka eqmaro kereq wene ehweh irare kereqka irone.

⁶ Naho kopípéq ko ehwéhme pahsuqme teiníboq íráhro. Amahnága Manikánka íre peh morá Asiu ke kaweraitéhre. Sísá Karáhé ehweh íreq wensabé aiq pútare atona kewé Manikánka moke kaweraitéhre. Moke kaweraitéh púaq Sísansabé aiq pútare atona kewé nahnsó kereq Asiu kereq peh morá ké míone. Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka náinie i naneqmari ite ómi morábí awaq mianéhe.

⁷ Manikánka ínensabe arutaboiraientena omaq intena, Mah kawéq éhwéh kosíwáhnorúno aintowe. Mi arámbéhrí kawerue mirainkeheéna Manikánka págege aintena séhréh ainta aintaraire.

⁸ Moke Manikáne arambehrio kegá íné kiotaikowana Manikánka ínensabe arutaboiraientena séhréh aintéhre. Íre ínénga kaweq arámbéhríraunka Manikánka o arámbéhrí níátáire. Íraukaumo. Wewega íwiáhéna ínensabe, Sísá Karáhé ehweh kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire. Sísawe áhnte matiéh áni miéhraana mina matiéh náneqme íre sáhnshoráhire.

⁹ Manikánka moke ménsámehnsánkakaq wehukeakáq mirarena wega mirainauge ú íwiáh naho íre teiasa peh kopípéq kowe. Peh kopípéq kowana amahnága wehukega wene íwiáh ahtebageheéna kosíwáhnorúno aintáráire.

¹⁰ Naho Manikáne íwiáh peh kopípéq kowara amahnága ite Asiu kereq nahnsó kereqka moráráq momiwíue wensabé íwiáh íwiáhúne. Iwiáh íwiáhúnara íopeqté anotah anímárinseq mibeqté wáhnáh kéreqka ite tagéra Manikáne ahtebeia íwiáh ahtebeia íwiáh íwiáhigehe.

¹¹ Manikánka naho íwiáhéna, Mókake Sísá Karáhéga miraina arámbéhrígá wensabé aiq pútare atáh kéwé Asiu kereq nahnsó kereq peh morá ké miágehe úwe. Amahnága mi arámbéhrí aiq parabarúéhre.

¹² Itene Wahnah Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq wereq mía míaúne. Mía míaúnayabé we Maniká miéhraheqté áh púana Manikánsabe íre áhreaia wensabé itene íwiáh teawa teawanúne.

¹³ Amahnága teiúme ite séhréh aítónsabé mó kegá níwioqhansabé íwiáh kíkriyeho. Minayabe íreq túbáh agiyehboq ite séhréh aító púaq Sísane sánsá kawerue sehgióro.

Épésá kegá Sísane sánsá kawerue sehigigeheéna Poraga púrerarito ehwéhne.

¹⁴ Manikánka áhnte miraurai naneqsabé iwíáhéna nirehunseraráq ména Maniká Iteribonsabé iwíáh iwíáhéna púreruge.

¹⁵ Maniká Iteribowe moke Sísansabé aiq pútare atáh kéné Sibowá miéhre. We mah marakóipéqté kéreq íopeq poko kereqne Iteribo miéhre. Wega ite moke iwíraitéhre.

¹⁶ Manikámé áhnte kaweq naneq matiéhre. Minayabe inéga wensabé, Arenawanka ite séhréh aitena págege aitankeheéna púreruge.

¹⁷ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáh púana wega itene irupipeq mía miáire.

Awanká ánúqka marakóipeq íre wahto túrana mi awánká págegeue kéhnserah itega mó keyábé irutaboírirtaq Sísane sánsá ambubu atawéq kawerue sehgiórahowe.

¹⁸ Sísá Karáhéga itensabé anotahtaq arutaboíraitéhre. Wega íre pehgáritaq arutaboíraitena peh anotahtaq arutaboíraitéhre. Itereq moke mó Maniká tagariáh kéreqka minayabe ahtebageheéna itensabé púreruge.

¹⁹ Wega arutaboíraitéh sánsámé anotah sansá púaq minayabe itega íre moke ahtebahrahúne. Mi sansánkákáq wene moke mó sansánkákáq ahtebageheéna itensabé púreruge.

²⁰ Manikánka págegeue séhréh aitena áhnte miraorahire. Wega miraorahinka itega iwíáhúne púrerona naneq kiotaikire.

²¹ Sísá Karáhéga miraúnsabe ite we tagariona kegá momiwíéq amahnágaakáq mókakeakáq ahriahri Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneheqmúne. Ai q míre.

4

Ite Maniká tagariona ke Sísá Karáhéne anonka tahnsá míone i ehwéhne.

¹ Íné Poraga itene Wahnahne arambehri mirauraunsabé karábúsiipéq móintárówana mahtaq miónsabé néne ehweh kawerue íráhro. Manikánka ite omaq itena kawerairitáránsabé we awahbeh sansá tábúsoqme sehgióro.

² Píribahri ke miéhboq ahriahri peh uwaresa ké méq pehwehrie miáhro. Wensabé wensabé arutaboírég we séhréh atéhoro.

³ Manikáne Awanka iru ukíq ítéhsabé mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoro.

⁴ Manikánka omaq itowaq minayabe, Mókake moráráq kaweqtapéq awaq mianéhe iwíáhúne. Mira iwíáhúnayabé ite peh morá ké úkuraune. Manikáne Awame peh morá ánine.

⁵ Itene Wahnah moq peh morá ánine. Wensabé aiq pútare ate sansa moq peh morá sánsáne. Wenáwirue wání meona sansá peh moráe.

⁶ Manikámé peh morá ánine. We mah kehíná kéhínáné Iteribo ména itetaq moke wahnahnéna ite míonarabeq arambehriéna moke itene irupipeq miéhre.

⁷ Sísá Karáhéga wene arambehriaraq ite sainsúéhnerah itega kawerue miraiageheéna wega ite mó aní mó anínue íopeqté náneq náiena págege aitéhre.

⁸ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Wega íopeq kiutaq áhnte saiqnarito ke meriqmena móritena wehuke wene arambehriaraq sainsuena íopeqté náneq náriena págege aritéhre íre. *(Buk Song 68.18)*

⁹ Íopeq kiu ehweh áwahewé Sísá Karáhéga íre peh íopeq kiuwe sokigi aire. Írakaumo. Téhwe we marakóipeq tumíowe.

¹⁰ Marakóipeq tumíó anínká iriwe ména íopeq kiwéna moke íopeqkákáq mah marakó marákóakáq wahnahníeéna kiuwe.

¹¹ Sísá Karáhéga wene arambehri sainsúéhre. Wega mó keyábé, Eqmaro kene arambehri miraoro aitena mó keyábé, Manikáne Awanka sokigi arí éhwéh pahsúáh ké miáhro aitena mó keyábé, Nahnsó ke suwahpeq Manikáne ehweh koreri sererinoro aitena mó keyábé, Íné tagariáh kéréq wahnahné arámbéhríoro aitena mó keyábé, Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhríaraq ítéhre.

¹² Ite Maniká tagariáh kegá Sísá Karáhéne arambehri kawerue miraiagehe aitéhre. Sísá Karáhé tagariáh ké págege aitena kaweqtaq mía miáiegeheéna wega mi arámbéhríwáritáq wahnah ke sainsúéhre.

¹³ Ite Sísá tagariona ke wene sánsá ahtebéq moráráq kawerue sehgiageheéna wega mi arámbéhríwáritáq wahnah ke sainsúéhre. Sísane arambehriwáritáq wahnah kegá séhréh aitéhrataq moke ite Maniká tagariona ke morá ké méq anonani tahnsa míone. Anonani tahnsa méq wenahni Sísá Karáhéne sansá kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgióneheqmúne.

¹⁴ Wene sánsá tábúsoqme sehgiónaraq káriq anínká áhwára áhwára inserahni sansá íre oneheqmúne. Mí tanáhráq múguwahgu sansá íre sehgiónehe. Mó kegá péhe éhwéh iwáhnorirataq sensabé íre aiq pútare aritanehe.

¹⁵ Itega péhe éhwéh pehgrégq mó keyábé irutaboírég aiq pútaq éhwéh pehwehrie irarero. Áhwára áhwára sansá sueq Sísá Karáhéne sansá tábúsoqme sehgióneheqmúne. We itene iyahqno tahnsa miéhraq ite wene anonka tahnsá míone.

¹⁶ Wehukeníné aruپیeqté iwíáhgá wene aigará, ayahnkara, aura mó arámbéhrí mó arámbéhríue sainsúéhnserah Sísaga ite wene arambéhríúna ke mó arámbéhrírág mó arámbéhrírárue saiiúwéhre. Wega saiiúwéh árámbéhríúnayabé ite wene anonka tahsánue kaweqtaq míone. Wega saiiúwéh árámbéhrí tábúsoqme sehgiónaraq we séhréh atéhonehe. Wensabé wensabé irutaboírég iteite we séhréh atéhúnaga ite Sísane anonka kaweqtaq méq anonúkúne.

Ahbabáq kega mirao serahniyehboq kawerurero i ehwéhne.

¹⁷ Itene Wahnahne sánsá págegeue teiníboq írátíáhro. Maniká íre tagariáh náhnsó kégá mirao serahniyeho. Sega peh ahbabáq iwíáhéra

¹⁸ siruپیeq sunkikírirara íre tábúsoqme iwíáhorahowe. Se múguwahguéra saiyoo puara Manikánka oganúq sitahráhi sánsá íre ahtebahwe.

¹⁹ Sega kaweq sánsá suera ahbabáq aruqarurowe. Sega íre mirao naneq sánsá pehipi miraéra minayabe íre siyehitehre. Sega mirao serahniyehboq kawerurero.

²⁰⁻²¹ Sega mirao sánsámé íre Sísá Karáhéne sánsáne. Ite Sísane sánsá ahtebarotaq mi ahbabáq sánsá íre ahtebarowe. Itega Sísá Karáhé éhweh ireq kéraneheqmúne iwíáhowaq ínérég mó kereqka wene aiq pútaq sánsá íwáhnoruraune.

²² Itene iruپیeqté áhbabáq iwíáhgá íre kaweq naneqmarínsábé arutaboírowana menah saiqnariarairaq ahbabáq sansa sehgirowe. Amahnága itene iruپیeqté áhbabáq iwíáh súáhro.

²³ Itene iruپیeq kaweq iwíáh kankehboq peh kaweq sánsánsábé iwíáhoro. Manikánka kaweqtaq ména iwíáhinserahnoro.

²⁴ Miraéq tábúsoqme iwíáhéq Maniká awahbeh sánsá sehgieq kaweqtaq mía míaooro.

Abiahnsaninaraq apubúue parabaruo i ehwéhne.

²⁵ Ite Sísá Karáhéne animári méq peh morá káhnáh míáh púaq péhe éhwéh irariyehboq peh aiq pútaq ehwéh irarero.

²⁶ Mó anínsábé aru págegeue abiahnsanéq ahbabáryehboq apubúue parabarúáhro. Abiahnsanónawe ío tupekínaraq abiahnsa peh kehnehboq apubúue parabarúáhro.

²⁷ Owainawanka iteba séna ahbabáq íúgi ínehboq abiahnsanirataq apubúue parabarúáhro.

²⁸ Menah aebóuro kegá mókake mó aebóiyehboq ápeq meyagéhboq arambéhrioro. Tabonah ke nárieq séhréh aritaneheéq arambéhrioro.

²⁹ Ahbabáratahráhi ehwéh irariyehboq peh morá séhréh atahráhi ehwéh irarero. Séhréh atahráhi ehwéh irarinaraq íréhra kegá tábúsoqme iwíáhéra kaweqtaq miagehe.

³⁰ Abehq éhwéh irarirataq Manikáne Awane aru págege agíneho. Manikáne Awanka iteba mía miái puaq ite wene animári miónana Sísaga tuina tanáhrág ite airaiq kaweraitankéhe.

³¹ Teiéna sánsámé súáhro. Abiahnsame, áyátéwé, taonsahwé, tobek ehwehmé, éhruru ehwehmé, ahbabáq atewé, moke mi sánsámári súáhro.

³² Mi ahbabáq sánsámári sueq mó keyábé irutaboírég we séhréh atéhoro. Sísá Karáhéga miraúnsabe Maniká Iteriboga itene ahbabáqsabe íre iwíáhue ahreraq matíehre. Mina inserah mó anínká are ahbabáratannah mi ahbabáq íre iwíáhue ahreraq matiahno.

5

Wensabé wensabé irutaboírég we séhréh atéhoro i ehwéhne.

¹ Ite Manikáne arutaboíri animári mionayabé we awahbeh sánsá sehgióro.

² Naho Asiu kegá Maniká titiratówana kaweq kunkúni naneq mire éna kawerowe aritowe. Sega titiratówana Manikánka, Kawerowe aritonserah Sísá Karáhé ite kaweraitanieéna pukúwana Manikánka wensabé, kaweróne atowe. Sísaga pukútaq itensabé anotahtaq arutaboírúnserah itewe moq wensabé wensabé irutaboírég we séhréh atéhoro.

³ Itewe Manikáne animári míáh púaq ahbabáq sansa miraome íre ábérehre. Mó aniné weh ahre abariéwé, íre kaweq sánsámé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime pehragahro. Ite Manikáne animári míáh púaq minawarínsábé íre ehwehnoro.

⁴ Ehbome, múguwahgu ehwéhme, ogie ehwéhme pehragahro. Minawari íre ábéreh sánsáne. Írakaumo. Moke ahbabáq pehragéq peh Manikánsabe kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáh atáhro.

⁵ Ménsámehnsánsabe arutaboíri animé owainawansabé titiratéh áni tahsane. Minayabe ménsámehnsánsabe arutaboíro kewé, mó aniné weh ahre abario kewé, íre kaweq sánsá mira aruqaruro kewé Sísá Karáhéreq Maniká Iteriboreqka wahnah wahnahnóyarebeq íre kioráhowe. Minayabe ahtebahro.

Peh téhrehrebeqte kaweq sánsánoro i ehwéhne.

⁶ Manikánka mi sansáno ke íre kamah arinkéhe eme péhe éhwéhnowe. Sene múguwahgu ehwéhsábé aiq pútare aritéhboq kawerurero. Manikánka mi ahbábáq sánsáno ke, wene ehweh íre sehgiro ke anotahtaq kamah arinkéhe.

⁷ Minayabe mi ahbábáq sánsáno kereq íre miáhro. Sene ahbabáq insoqitéhboq sereq íre miáhro.

⁸ Menah itewe mi ahbábáro ke tahnsanéq sunkíkírirabeq míarowe. Amahnága itene Wahnahne animárí miáh púaq téhrehrebeq miáhwe. Ite téhrehrebeq miáh púaq sunkíkírirabeqte sánsá pehragéq peh morá téhrehrebeqte káwéq sánsánoro.

⁹ Téhrehrebeqte sánsá sehgiro kegá kaweq sansánéra tábúsoqme arámbéhríera aiq pútaq ehwéh irarewe.

¹⁰ Itene Wahnah awahbeh sansá ahtebéq sehgióro.

¹¹ Sunkíkírirabeqte áhbábáq sánsáno kereq íre méq peh sene ahbabáq pahsúáhro. Sene ahbabáq sansanká kaweq naneq íre áhwárahrahire.

¹² Segá kopípéq mirao sansámé niyehiteh sansá púana minayabe móme íre irarinie.

¹³ Téhrehnka moke sansá áwahe sokigi ainieéna ábóraq marahrahire.

¹⁴ Téhrehnka moke sansá áwahe ábórararuahna puana mó íre kopéq suahráhire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Sugahna aníno, irigúno. Pusa ké miáhrebeqte iriwe miáhno. Iriwe miéhrataqmé Sísá Karáhéga téhrehme kaweq sansámé sokigi ainkéhe íre. (Aisaia 26.19)

Píah nahnsabé múguwahgu agéra ahbabáq aitahráhi sansáne i ehwéhne.

¹⁵ Itega sehgió sánsá kawerue auráq matiáhro. Múguwahgu kegá onserahníyehboq peh ahtebia ké tahnsanue miáhro.

¹⁶ Mah tanáhráq pehipi sotaikínehboq ahriahri Manikáne arambehri miraoro. Mah tanáhráq íre kaweq tanáhráq púaq kawerue arambehrioro.

¹⁷ Múguwahgu sansániyehboq itene Wahnah awahbeh sansá ahtebéq sehgióro.

¹⁸ Píah nahnsabé múguwahgu iyeho. Ahqáho. Mi sansánká ahbabáq aitahráhire. Manikáne Awanka itene sánsá moke wahnahninkehboq teaweq, Nirupipeq mía míaé auráq íntárahno teawéro.

¹⁹ Iteq mó Sísá tagariáh kéreq moráráq méq itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atanéhboq Sísansabé iwíáh iwíáh igónkónoro. Moke Púkuipéqté igónkómé momiwíorabeqte igónkómé Manikáne Awanka iwíáh aitárái igónkómé wensabé iwíáh iwíáhoró. Itene irupipeq eyoyóue igonkónéq itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáhoró.

²⁰ Ahriahri Maniká Iteribonsabé moke mó naneqsabé, Kaweróne atáhro. Itene Wahnah Sísá Karáhé áwirue kaweróne atáhro.

Ahrerono, iteruwehqsone ehweh kawerue sehgióro i ehwéhne.

²¹ Itega Sísá Karáhénsabe irutaboiréq áhteno puaq morání moráníne Sísá tagariáh kéné ehweh íreq sehgióro.

²² Ahrerono, Sísá itene Wahnahne ehweh kawerue sehgiónserah iteruwehqsone ehweh moq kawerue sehgióro.

²³ Sísá Karáhéga we tagariáh kéréq wahnahninserah awehkawagá wene ahrraq wahnahninkehe. Sísá Karáhéga ite kaweraitéhsábé ite we tagariona ke wene anonka tahnsá úkue míone.

²⁴ Minayabe ite Sísá tagariona kegá wene ehweh kawerue sehgiunanserah ahreronká iteruwehqsone ehweh kawerue sehgióro.

Weho, itene ahreronsábé irutaboiroro i ehwéhne.

²⁵ Sísá Karáhéga íte we tagariona ke arutaboiraitena ite kaweraitanieéna pukúwe. Weho, Sísaga itensabé arutaboirinserah itene ahreronsábé moq irutaboiroro.

²⁶ Sísaga ite kaweraitanieéna pukúwaq wene kaweq ehwéh írátáúnaga kaweqtaq méq wání meraune. Mirauraunayabé amahnága kaweqtaq miárahúne.

²⁷ Íte we tagariona ke íre ahbabária peh kaweqtaq mía míaiagehéna Sísaga ite kaweraitanieéna pukúwe.

²⁸ Wehga wene anonka arutaboiréna kawerue wahnahninserah wene ahreyabé moq arutaboirue wahnahninkehe. Wene ahreyabé arutaboiri wehgá wewensabé moq arutaboiri.

²⁹ Wehukenínká wewene anonkansabé, Nuwahriehre íwíáh íre iwíáhire. Wewene anonkansabé arutaboiréna kawerue wahnahnéna táhutahurire. Íte Sísá tagariona ke wene animárí púana wega ite kawerue wahnahnaitéhre.

³⁰ Íte Sísá Karáhéne anonka tahnsá púana wega wahnahnaitéhre.

³¹ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Wehga wenanoibone nahtapeq suena wene ahrereq mía míainkehe. Se morá ání tahnsanue míagehe ire. *(Stat 2.24)*

³² Mi ehwéhniká íre peh morá weh ahreyabé irarire. Mi ehwéhniká Sísa Karáhéreq we tagariona kereqsabé moq irarire.

³³ Weho, morá ání tahnsanue míagehe irarinsabé arerene anonkansabé arutaboíré kawerue wahnahnónanserah arene ahreyabé moq arutaboírúno. Ahrega wenawehqne ehweh kaweruwe irena wensabé iwíáh iwíáhinkehe.

6

Iteinoibone ehweh íráhro i ehwéhne.

¹ Animárinó, iteinoibone ehweh íráhro. Itene Wahnahnka sene ehweh íráhro aitéhnsábé mína aiq kaweq sansáne.

²⁻³ Manikánka sehgióro ú ehwehniká mahraréna, Iteinoibonsabé iwíáh iwíáhoró. Mirairataq kaweqtaq méq mah marakóráq ore orení uragéhe ire. *(Lo 5.16)*

Wega sehgióro ú ehweh irarútaq wega mah omásá éhwéh téh irarúwe.

Itene animári tábúsoqme síwáhnororo i ehwéhne.

⁴ Sibowárého, itene animárinásabé áhnte ehwéh aruqarurónka siwahsoreqsirara sega itensabé abiahnsa aitagéhe. Minayabe mí sansá sueq itene animáriniká itene Wahnahne sánsá kawerue ahtebagehboq tábúsoqme síwáhnororo.

Itene Wahnahne ehweh kawerue sehgióro i ehwéhne.

⁵ Mó kené arambehriraq saiqnariáh kéó, itene marakóipeqté wáhnáhnárinásabé áhtenéq sene ehweh kawerue sehgióro. Sene arambehriraq taoraho iyehboq Sísa Karáhéne arambehri kawerue miraonserah sene arambehri moq miraoro.

⁶ Íre peh morá sega tagehrataq kawerue arambehrioro. Íraukamo. Segá íre míéhrtaqkakáq kawerue arambehrioro. Ité Sísa Karáhéne arambehrio ke púaq moke mírao arábéhrí kawerue arambehrioro. Minawé Maniká Iteribo awahbeh sansáne.

⁷ Itene marakóipeqté wáhnáhné arambehri miraotaq íre peh morá sene arambehri miraowe. Mí arábéhríwé Sísa itene Wahnahne arambehri úkire.

⁸ Minayabe mí arábéhrírataq iru eyoyóue kawerue arambehrioro. Sísa itene Wahnahnka moke kaweq arábéhrío ke ápeq náinkéhe. Arambehri saiqnariáh kéreq sene arambehriyabé móne méyáh kéreq peh morá iwíáhéna mókake ápeq náinkéhe.

⁹ Arambehriraq wahnahno keo, iteba arambehrio keyábé peh kaweq sansánoro. Anotah ehwéh aritéhboq itene ehweh kawerue sehgióratq itega se pehwehrie arítáhro. Itereq sereqne íopeqté Wáhnáhnká íre mó iwíáh mó iwíáhire. Wega moke wehukéyabé peh morá iwíáhi puaq minayabe ahreraq matawéq kawerurero.

Sísa tagariáh kégá owainawamarínseq ebehúne i ehwéhne.

¹⁰ Ínéga parabaruanau ehwéh íráhro. Itene Wahnahme ayahnsa kira anínéna págegeue mía míaire. Ité moq mína tahnsa míaneheéq wega séhréh aitéhnsábé weba wahtotaq mía míaeq págegeue mía míao.

¹¹ Owainawanka ahbabáq aitehnehboq itega kaweqtaq míaneheéq Manikánka náí íq, póriáh, téhniké sokahue míáhro.

¹² Íre wehukereq ebehúne. Íraukamo. Owainawamarínseq sene wahnahmarínseq sunkikírirabeqte wahnáhnseq áhnte íopeqté áhbábáq kéreq ebehúne.

¹³ Minayabe Manikánka náí íq, póriáh, téhniké sokahue míáhro. Mirairataq owainawamarínká iteba siráq ebehirataq sega ite íre iuboráhowaq peh págegeue méq ebehorahowe. Ebeh parabarueq págegeue míahrahowe.

Owainawanséq ebehúna naneqsabé pabeqme ehwéhne.

¹⁴ Owainawanséq kawerue ebhoneheéq teiú náneqmarí sokah sokahue míáhro. Aiq pútaq ehwéh irareme itene árétí tahnsáne. Kaweqtaq mía míaewé káhpahraté miraira síótí tahnsane.

¹⁵ Manikáne kaweq ehwéh insahwé aite ehwéh teriéme itene igarápité súú tahnsáne.

¹⁶ Sísansabé aiq pútare atewé itene tehnke tahnsane. Mí tehnké mararaq pentabehrataq owainawane poriaha íre séuqmianae.

¹⁷ Manikánka aiq kaweraitéhmé itene págege ayáhúq tahnsane. Manikáne púkuipéqté éhwéhmé itene poka tahnsane. Mí ehwéh irarirataq Manikáne Awanka séhréh aitanae.

¹⁸ Manikáne Awanka iwíáh aitahna naneqsabé ahriahri púreroro. Mó naneq mó naneqsabé iwíáhue púreroro. Kawerue púreroneheéq túbáh agiyehboq áwéh panantágináq tagéq moke Maniká tagariáh kéyábé púreroro.

¹⁹ Ínénsabe moq púreraintáhiro. Íné íre áhreia Manikáne kaweq ehwéh peh kawerue pahsuaníboq Manikánsabe, Íné págege ate séhréh ato ue teawéro.

²⁰ Íné Manikáne ehweh koreri terinu aní múge. Teri terinunsabé mó kegá karábúsiipéq móíntáhwe. Kaweq ehwéh págegeue teri teriné sansamé kaweq sansáne. Ínéga íre áhreia peh tábúsoqme mirainíboq púreraintáhiro.

Poraga Manikánsabe mi ke moke kawerarito ú ehwehne.

²¹ Itene iruí iyáhnábó aní wenáwíq Tikíkúsie. Wega itene Wahnahne arambehri kawerue mira aruqarurire. Wega íné éhweh teinkeheéna iteba eqmaróge.

²² Ínéwé árahue míéhre íwíáhoo? Íné aneq arámbéhríre íwíáhoo? Íné éhweh Tikíkásaga moke teiena itene irupipeq eyoyó aitankéhe.

²³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka itene iru ukiq itehye. Itega kawerue aiq pútare ariteq mó keyábé irutaboorigeheéta séhréh aitehye.

²⁴ Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe anotahtaq irutaboiro kewé Manikánka séhréh aitéhre.

Pírípái Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.

Pírípái suwahpeqme Másérónía marákórápéq kowe. Poraga mibeqté keyábé anotahtaq arutaboíréná mah pahsí sehiranúwe. Mah pahsíípéq wega mó naneq mó naneq ehwéh sehíranéna sega Sísane sánsá ambubu atawéq kawerue sehgeheéna mah pahsí sehiranúwe. Segá mótaq mótarue Pora móne náuwúwana wega sensabé kawerowe aritowe. Wega sensabé, Ahriahri iru eyoyóéq iwíáh iwíáho uwe.

Poraga Pírípái suwahpeqte ké siu pahsíe.

¹ Pírípái suwahpeqte kéó, iné Porane pahsí sáhnsahwe tagahro. Moke Sísá Karáhéne animárinseq wahnahno kereq séhréh arító kérero, mah pahsí kawerue tagahro. Inéreq Tímótireqka Sísá Karáhéne arambehriúya anité úye.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

Poraga Pírípái ke púrerarito ehwéhne.

³ Itensabé niahreraq kéhtáq ahriahri Maniká Iteribonsabé kaweróne atena iwíáh iwíáh atóge.

⁴ Itensabé púreraitótáq ahriahri nirupipeq eyoyóirana púreraitóge.

⁵ Inéga Sísane kaweq ehwéh téh teiátáutaqkákáq amahnágaakákáq séhréh aintáhwe. Séhréh aintáh púana itensabé púreraitótáq ahriahri nirupipeq eyoyóirana púreraitóge.

⁶ Iné aiq tagariómé Maniká Iteriboga itene irupipeq kaweq arámbéhrí áhwáraraire. Mi arámbéhrí ire túbáh agía Sísá Karáhé tuinagake Manikánka parabaruanawire.

⁷ Manikánka Sísane kaweq ehwéh koreri terinúno urairana tábúsoqme koreri terinurauge. Sísane kaweq sansánsabé ehweho kereq moq teri terinurauge. Teri terinurautaqkákáq amahnága karábúsiípéq míótáqkákáq mi arámbéhrí mirainkeheéq itega náni náninéq séhréh aintáhwe. Minayabe itensabé ahriahri nirutaboiritóge. Mira iwíáh aitómé aiq tábúsoqme iwíáhuge.

⁸ Manikánka aiq tagariéhmé Sísá Karáhéga itensabé arutaboiritena iné mira iwíáh aintéh púana inéga itensabé moq nirutaboiritóge.

⁹ Itega mó keyábé anotahtaq irutaboiritageheéna itensabé púreraitóge. Irutaboitéq ahtebea ké tábúsoqme iwíáho ke míageheéna itensabé púreraitóge.

¹⁰ Mína tahnsa ké míéhraq ite peh kaweq sansá omaq itahráhire. Peh kaweq sansá omaq itahráhinsabé mirairataq Sísá Karáhé tuinagake ite ire ahbabáq ke méq peh kaweqtaq míagehe.

¹¹ Sísá Karáhéga séhréh aitahnaga ite peh kaweq ke míagehe. Ite tagehra kegá Maniká Iteribo áwiq pankerera wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

Pora karábúsiípéq míó ehwehne.

¹² Néne iyahnabo animárinó, mah ehwéh iragéhboq kawerue írátíáho. Inéga Sísá Karáhéne arambehri mirauraunsabé saiqnaintera karábúsiípéq íntárówe. Íntáróme sega kaweq ehwéhme ire saiqnariahrahowe. Írakaumo. Segá iné karábúsiípéq íntáronka kaweq ehwéh ire saiqnaruto puana peh págegeue abae agurairaire.

¹³ Minawé moke mahtaqté wáhnáhné sóntía kereq mó kereqka tagariáhwe.

¹⁴ Iné karábúsiípéq míónsábé kaweq ehwéh abae agurairaire áhnte Sísá tagariáh kegá íráhwe. Íráhwana itene Wahnahnka séhréh aritéhrara sega moq ire áhrea Manikáne ehweh pahsúáhwe.

¹⁵ Táhmaro kegá néne arambehri tagéra, Ite moq anoth animári míaneheqmúne iwíáhéra Sísá Karáhé ehweh teri terinowe. Mó kegá peh kawerue iwíáhéra mi ehwéh teri terinowe.

¹⁶ Inéga Sísá Karáhé ehweh pahsutaunsabé karábúsiípéq móintárówe. Minawé kaweq kegá tagéra ínensabe sirutaboitéra Sísá ehweh teri terinowe.

¹⁷ Ire kaweq iwíáho kegá sensíwiq pankeranehe iwíáhéra, Amahnága Pora karábúsiípéq míéhnásabé we kamah aweneheéq Sísá ehweh teri terinonehe ewe.

¹⁸ Minayabe abiahnsanugo? Írakaumo. Nirupipeq eyoyóire. Mó terié ké kaweq iwíáhowara mó terié ké ire kaweq iwíáhowe. Moke sega Sísá Karáhé ehweh teri terinonsabé nirupipeq eyoyóire.

Poraga Sísareq méyabe awahbó ehwehne.

¹⁹ Itega ínénsabe púreraintáhnká Sísá Karáhéne Awanka séhréh aintéhrana karábúsiipéqté pugeq nuwagéhe íwíáhuge. Mira íwíáhunka nírúpipeq eyoyóire.

²⁰ Mókakeakák peh eyoyóinae. Wega níátái arámbéhrí kawerue mirainieéna anotah nírútábóiruge. Niyehitegurégúonehoéna mi arámbéhríyábé kawerue mirainauge. Íné íre áhrea peh ahriahri Sísá Karáhé éhweh teri terinuraunserah amahnágaakák pahsuqme terieyabe nuwahbehre. Miraonaraq oga míanabu pukinabugapómo néne arambehri tagehra kegá Sísá Karáhénsabe íwíáh íwíáh atagéhe.

²¹ Íné oga mío tánáhráq peh Sísá Karáhéreq mía míainie. Íné pukonaraq weba mía míaonawe anotah kawerinawire.

²² Íné mah marákóipéq oga míáhnaraq mó kaweq arámbéhríéna áhnte ke séhréh ari-tahráhuge. Minayabe anerininkono? Íre tagaríoge.

²³ Anerininkono íwíáhéna téhtaré íwíáhuge. Niru eyoyói sansámé néne ninonka suena Sísaba pokéyabe nuwahbehre íwíáhuge. Sísaba pokéyabe niranawe

²⁴ peh mahtaq ména ite séhréh aitaahráhuge íwíáhuge.

²⁵ Ite séhréh aitaahráhuge tagaríó púana mahtaq ména ite séhréh aitanauge. Ínéga ite séhréh aitaáhaga ite Sísane sánsá ambubu atíéhra puana itene irúpipeq eyoyóinae.

²⁶ Ínéga iteba konaraq íné tagéq Sísá Karáhénsabe íwíáh íwíáh atagéhe.

Itene naruoga íwíoqnah ehwéhne.

²⁷ Anotah ehwéh teiníboq írátíáthro. Sísá Karáhéne kaweq ehwéh tábúsoqme sehgióro. Sehgirataq itega peh morá íwíáhue kaweqtaq mía míaiége. Kaweqtaq mía míaeq moráénue Sísane sánsá ambubu atawéq wene ehweh teri terinigehe. Mirairataq iteba konaraqpópoq mahtaq míáhnaraqpópoq ite kaweqtaq mía míao ehwéh irané.

²⁸ Itene naruoyabé íre áhreoro. Sensabé íre áhreirataq itene naruoga mina tagéra íwíáhéra, Ite pukonehequmúne. Peh moró Manikánka Pírípái suwahpeqte ké séhréh aritéhnsabé kaweqtaq míaneheqmóe siahtebagehe.

²⁹ Manikánka itensabé, Sísansabé aiq pútare atáthro éna néne arambehri miraoro. Miraéq wenáwíq pankeréhrataqmé itensabé suwahrieh kegá íwíoqnagehe ire.

³⁰ Menah ínéga Sísane arambehri mirauraunsabé níwíoqnarowaq tagarowe. Amahnágaakák Sísane arambehri miraunsabé mó kegá níwíoqnah ehwéh itega íráhwe. Itereq ínereqka ahbabáq saiqnarueq peh morá árámbehríúne. Minayabe Sísane ehwehnsabé suwahrieh kegá íwíoqnahwe.

2

Moráénue séhréh atéhoru i ehwéhne.

¹ Itega Sísá Karáhéreq mía míaowana aiq págege aitehro? Wega itensabé arutaboiritéhnsabé itene irúpipeq eyoyóiro? Itereq Manikáne Awanseqka moráénoo? Itega mó ke séhréh ariteq sensabé irutaboiroo?

² Kowe irataq moráénoro. Mó keyábé irutaboirariteq wensabé wensabé arutaboiratéhoru. Peh morá íwíáhue míáthro. Ite mi ehwéh sehgiranka nírúpipeq eyoyóinkehe.

³ Itene arambehri mirairataq peh iteitensabé íwíáh íwíáhiyeho. Ite mó ke kiotaikuna ke úne íwíáhiyehboq íre píribahrioro. Írakaumo. Mó kegá ite kiotaikowe íwíáhéq uwarena ké míáthro.

⁴ Íre peh morá iteitene arambehriyabé auráq matíáthro. Itene iyahnabone náneq moq íwíáhue séhréh arítáthro.

Sísaga, Íné anotah aní múge íre ú púana Manikánka wenáwíq pankero ehwéhne.

⁵ Sísá Karáhéga íwíáhhúnserahno.

⁶ Werek Manikánseq senahnáéra monseráhnuye. Minayabe Sísaga, Íné Nánibo míéhrebeq peh we tahnsá anotah Wahnáh aní míanauge íwíáhuwo? Írakaumo.

⁷ Ite kaweraitanieéna Wenabo míéhrebeq íopeq suena wehukení úkéna arambehri aní tahnsa úkúwe.

⁸ We wehukení úkéna mah marákóipéq míotaq íre píribahri anínéna peh Wenabo awahbeh sansá ahriahri tábúsoqme miraúwe. Miraúnsabe awankátaq táhpague putiowe.

⁹ Minayabe Manikánka Sísá iriatena wega wahnahnirabeq móatowe. Móatena anotah aní míahno ato puana wenáwíqka moke mó ke síwíq kiotaikire.

¹⁰ Minayabe moke íopeqté kéreq mah marákó marákóipéqté kéreq iraipéqté kéreqka sirehunseraráq méra Sísá áwíq pankeragéhe.

¹¹ Pankerera, Sísá Karáhé aiq pútaq anotah Wahnáh míre pahsuqme irarigehe. Irariranka Maniká Iteribo áwíq pankeragéhe.

Kaweqtaq méq eyoyóue arambehrioro i ehwéhne.

¹² Néne iyahnabo animárinó, iteba miarautaq néne ehwehme kawerue sehgirowe. Amahnága iteba íre miótáqkákáq moq kawerue sehgióro. Oga mía míaohehéq wene ehwehnsabé áhreue iransánéq kawerue sehgióro.

¹³ Itega Maniká awahbeh sansá kawerue ireq tábúsoqme miraigeheéna wega itene irupipeq ména ahriahri séhréh aitéhre. Minayabe wene ehwehnsabé áhreue iransánéq kawerue sehgióro.

¹⁴ Itega arambehriirataq íre síehruruoro. Íre síehruruéq peh ahriahri eyoyóue arambehrioro.

¹⁵ Mah marákó marákóipéq áhnte ahbábáq kéreq ahkaragára kereq miáhwe. Itewe se miáhtáq mirao serahniyehboq peh Manikáne kaweq animári miáhro. Wene kaweq animári méq ite íre ahbabária peh kaweqtaq mía míaohehéq eyoyóue arambehrioro. Wehyoqka íopeq téhréna ábóraq kéhnserah ahbabáq ke miáhrabeq itene kaweq arambéhri ábóraq kéhra q oga mía mía ehwéh teri terinowe.

¹⁶ Minayabe Sisa Karáhé tuinagake néne arambehriyabé kaweróne aintankéhe. Itega oga mía mía ehwéh kawerue pahsúáhnsabé néne arambehri íre abehq úkia peh ábóraq kéh púana iwíáh iwíáhinie.

¹⁷ Itega Sípane sansá kawerue sehgihehéna séhréh aitéráuge. Séhréh aitéráunsabé ahbabáq kega nubiq suaneherabowapómo. Anetaníbo. Itereq iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire.

¹⁸ Ite moq iwíáh iwíáhoró. Ínéreq iwíáh iwíáhéq itene irupipeq eyoyóue iwíáh iwíáhoró.

Poraga Tímóti Pírípái suwahpeq eqmaraníe ú ehwehne.

¹⁹ Itene Wahnah Sísaga iwíáh aintahnana Tímóti mótaq iteba eqmaraníe. Wegá itene arambehri tagéna ínéba kouwekue sereninkéhe. Íráhnaaq nirupipeq eyoyóinae.

²⁰ Tímótiga íné iwíáhunserahnéna ite kaweqtaq méyabe arutaboíréná, Árahue Pírípái ke séhréh aritanínkono iwíáhire. Mó mina tahnsa iwíáho kewé ínéreq íre miáhwe.

²¹ Segá íre Sisa Karáhéne arambehri peh seyene arambehriyabé sirupipeq oiwé.

²² Sípane kaweq ehwéh teri teri arámbéhriurautaq Tímóti nénahni tahnsanéna séhréh aitéráire. Séhréh aitéráinsabé itega wene sansá tagariáhwe.

²³ Minayabe áwénunéna, Mahtaq ínéba aneqpopoq kanabirapómo éna Tímóti iteba eqmaraníe.

²⁴ Ínéga iwíáhume itene Wahnah Manikánka íné séhréh aintahnana ínéga moq iteba mótaq koraganie.

Poraga wehukeni wenáwiq Épápórita Pírípái suwahpeq eqmaraníe ú ehwehne.

²⁵ Épápóritaga íné séhréh aintankehéq itega ínéba eqmaq áúwátówe. Eqmaq áúwátówana we nánibáq tahnsa miarairata moráráq arambehriurauye. Wegá itensabé anotah arútábóiri puana amahnága iteba eqmaraníe iwíáhuge.

²⁶ Wegá itensabé anotah arútábóiréna ite tageyabe awahbehre. We awahreuraire uro ehwéh irátónsabe wene arupipeq iwíáh kikirire.

²⁷ We aiq pútaq awahreéna peh áura pukuraire. Manikánka wensabé arutaboírurainsabé we kaweratáire. We pukuraitaq tahirimé nirupipeq áhnte pagégéurai irino. Minayabe Manikánka íre peh wensabé arutaboíréná ínénsabe moq arutaboiraintáire.

²⁸ Itega we tagéq itene irupipeq eyoyóinkehéna iteba eqmaraníe. Itene irupipeq eyoyóinayabé néne nirupipeq umehime moq eyoyóinae.

²⁹ We itene Wahnahne ani míehnsabé eyoyóue mehweh atáho. Mina tahnsa ké síwiq pankereq sensabé iwíáh iwíáhoró.

³⁰ Ite íre wahto miáh púaq íné íre séhréh aintahráhowe. Minayabe itega Épápóritansabé, Koséhréh ato éq ínéba eqmaq áúwátówana wewensabé íre iwíáhire. Írakaumo. Peh íné séhréh aintena Sisa Karáhéne arambehri miraurainsabé áura pukuraire. Minayabe ayahmaq aweq iwíáh iwíáhoró.

3

Sísansabé aiq pútare atáh kéwé kaweq ke wóe i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárinó, mó ehwéh kéhre. Itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq itene irupipeq eyoyó ke miáhro. Métáq sehianue teí ehwéh mónkakáq séhréh aitanieéna teinie.

² Ahbabáq aruqaruro ke, úrinsi iánká tahnsa sánsáno kegá péhe sansá aitehboq auráq matíáho. Segá, Ite Asiu kené sánsánéq íú amurúruáho ue pagu paguno ke wóe.

³ Manikáne Awanka séhréh aitéhra q itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq Sisa Karáhé áwiq pankerone. Minayabe ite Manikáne animári míone. Ite tagarionawe síú amurúruáh sánsánká wehuke íre séhréh aritahráhire.

⁴ Teiníboq írátíáhiro. Wehukega mirao sansánká kawerarítéhtáq tahirímé ínégá miraurau sansánká íné aiq kaweraintarái irino. Ínéga miraurau sansánká áhnte mó kegá mirauro sansá aiq kiotaikuraire.

⁵ Náinoibo akéq Pénsámíni kahnáh akéq Asiu aníté wóye. Náinoga íné maqmarotaq abapeqte apahtáro wéhékáh sótaikútaq níú amurúróówe. Náinoibo akéqká Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehnóyansabé ínégá moq Íbaru kené ehwehnuge. Anonútáutaq Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé Péhrasi kené sánsá kawerue miraurauge.

⁶ Manikáne arambehri págegeue miraue iwíáhéna Sísá tagariáh ké síwioqnaraue. Mósísiga sehgióro ú ehweh íre anterusa peh kawerue sehgiuraue. Wehukega néne sánsá iwíáhue tagéra ahbabáq anine íre orahurowe.

⁷ Minayabe ínégá iwíáhhuraume, Íné kaweqtaq míóge urauge.

Amahnága Sísá Karáhéne sansá miraunsabé néne naho kiotaikurai sansá abehq náneq úkire iwíáhuge.

⁸ Íre peh morá néne naho sansá abehq náneq úkire. Írakaumo. Moke mó sansá abehq náneq úkire iwíáhuge. Itene Wahnah Sísá Karáhé tagarió sánsánká moke mó sansá kiotaikirana moke mó sansá abehq náneq úkire. Sísá Karáhéne sansá sehgiónsábé moke mó sansá abehq náneq tahnsáne iwíáhéna sutaue. Peh morá Sísá Karáhénsabe nirutaboirena mó sansá sutaue. Peh wereq mía míainieéna sutaue.

⁹ Suena amahnága íné Sísareq mía míáéyabe nuwahbehre.

Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiúnká, Kaweqtaq míahne aintahráhiro? Írakaumo. Peh Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáráunsabé Manikánka, Kaweqtaq míahne aintaráire.

¹⁰ Sísá Karáhé tagarawéyabe nuwahbehre. Manikánka Sísá iriato púana wega págege aintahráhire. Págege aintahnayabé níre. Íné wene iyahnabo aní míó púara mó kegá Sísá áwioqnonserah níwioqnagehe. Sísaga we puké tanahráqsábé iwíáhurainserah íné moq mína tahnsa iwíáhinie.

¹¹ Ínéga iwíáhume mókake íné moq iriintena oga mérapeq móintanawire iwíáhuge.

Poraga, Tauntahu arámbéhrínie ú ehwehne.

¹² Sísá Karáhé tahnsa amahnága íre úkuge. Ahriahri kaweqtaq mía míau aní amahnága íre úkuge. Peh kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Sísá Karáhéga omaq intena kaweraintarái puana ínégá págegeue arambehriuge.

¹³ Néne iyahnabo animárinó, amahnága Sísá tahnsa íre úkuge. Íné peh morá iwíáh kéhre. Menah tanáhráqsábé anetaníbo iwíáhéna peh morá mókakeyabé iwíáhue págege arámbéhríuge.

¹⁴ Sísá Karáhéne sansá kawerue sehgiúnsábé Manikánka ínénsabe, Kaweróne. Íópeq mahbeq kio. Ínéba mía míáuño aintanawire. Mí tanáhráq nina apéqsábé iwíáhue págege arámbéhríuge.

¹⁵ Tábúsoqme iwíáhoraho keo, itega moq mína tahnsa iwíáhoró. Itega mó iwíáhirataq minayabe Manikánka sokigi aitantkéhe.

¹⁶ Itega kaweqtaq mía míauraunanserah mókakeakáq kawerue mía míaoneheqmúne iwíáhoró.

¹⁷ Néne iyahnabo animárinó, iteba míarautaq néne sánsá tagarowe. Mitaq ínégá mía míauraunserahnue míáhiro. Míraurau sansá miraira ke kawerue tagarawéq sene ehweh íráhiro.

¹⁸ Sísá Karáhéga itene ahbabáqsabe awankátaq táhpawe pukú ehweh áhnte kegá íre irera peh ahbabáq aruqarurowe. Minayabe sega Sísá Karáhéne naruo úkowe. Mí ehwéh menah teiena amahnágaákq nirupipeq umehirana mónkakáq teiúge.

¹⁹ Sinonkanka suwahbeh naneq míra aruqaruro puana minawé sene maniká tahnsa úkire. Mah marákóipéqté náneqmarínsábé iwíáh iwíáhéra sene siyehiteh sansánsábé iwíáh iwíáh atáhwe. Mí sansáno kega iraipéq pokoneherawoe.

²⁰ Iteitene irutaboiri matábúwé íópeq kéhra q mitaqté sánsánúne. Míbeqté ite kaweraitéh aní, itene Wahnah Sísá Karáhéga tuinawire. Wega tuina tanáhráqsábé irutaboireq áwénunúne.

²¹ Itene mareqmareq pukorahi inónká wene págegeue kagai anonká tahnsa úqitantkéhe. Sísá Karáhéga moke wehukeakáq ménsámehnsánkakaq págegeue wahnahnorahi puana wega itene mareqmareq inónká págegeue kagai anonká úqitantkéhe.

4

Itega peh morá iwíáhéq iru eyoyóue iahtebahro i ehwehne.

¹ Néne niruní íyáhnábó ánimárinó, itensabé nirutaboíruge. Itega Sísane sánsá kawerue sehgió púana nirupipeq íwiáh íwiáhue eyoyóire. Néne niruní íyáhnábó ánimárinó, mókakeakák kawerue sehgióro.

² Íyúóriareq Síníkireq korenitéo, néne ehweh íráhtao. Itene Wahnah peh morá ání mire. Minayabe uwaresa ínité méta peh morá íwiáhotao.

³ Néne weho, mi ínité kawerue séhréh arito. Segá íné séhréh aintároye. Sísane kaweq ehwéh teri terinurataq sereq Kéménareq ínéreq arambehrio kereqka séhréh aintároye. Oga mía míaoheherao kené síwiq kéh púkúipéq Manikánka sensíwiq aiq sehiranaréhre.

Iwiáh kikiriyehboq Manikánsabe teawéro i ehwéhne.

⁴ Ahriahri itene Wahnahnsabé iwiáh íwiáh ateq itene irupipeq eyoyóo ke míáhro. Mónkakák teiníboq írátíáhro. Itene irupipeq eyoyóo ke míáhro.

⁵ Ómiga tagagehboq uwaresa ánimárinó mía míaooro. Itene Wahnah tuina tanáhráqmé peh áhníbóránire.

⁶ Itene irupipeq íwiáh kikiriyehboq moke aru págegeorahi naneqsabé Maniká teawéro. Wensabé iwiáh íwiáh ateq ite iwiáho naneqsabé teawéro.

⁷ Mirairataq Manikánka itene iru ukiq itankéhe. Iru ukiqite sansa áwahewé íre iahtebahrahúne. Manikánka itene iru ukiq itahnaga ite Sísá Karáhéreq mía míáúnana itene irupipeq íre iwiáh kikirúne. Írakaumo. Peh iru ukiréhraq míone.

Peh kaweq naneqsabé iwiáhoró i ehwehne.

⁸ Néne iyahnabo ánimárinó, mó ehwéh kéhre. Teina kawéq náneqmarínsabé iwiáhoró. Ai q pútaq ehwéhme, séhréh arite sansámé, kaweqtaq mía míaoome, tabasiwe mía míaoome, kaweq naneqmarínsábewé, kiotaiki sansámé, uwaréqme, mía míaoome, minawarínsabé iwiáhoró.

⁹ Íwáhnoruraugaq írátó ehwéh sehgióro. Ínéga miraurau serahnoro. Mirairataq Manikánka iteba mía míáéna itene iru ukiq itankéhe.

Poraga Pírípái kegá we náwa náwanunsabé iwiáh íwiáh ú ehwehne.

¹⁰ Itene Wahnahne arambehri miráinkeheeq mónkakák níátówe. Minayabe nirupipeq eyoyóue itene Wahnahnsabé iwiáh íwiáh atóge. Menah moq itega ínensabe irutaboirainteq peh mi tanáhráq íre nieráhurowe.

¹¹ Íne tabonah aní míónsábé mi ehwéh irarugo? Írakaumo. Íné tabonah aní míarautaqkákák nirupipeq íre umehire. Ahriahri niru eyoyóire.

¹² Íné tabonah aní míarautaqkákák áhnte káráitaqkákák monseráhnue niru pehwehrue eyoyóire. Niyahbankiréh sánsánkákák nirupibi sansánkákák tagarióge. Áhnte kéh tanáhráqkákák tabonah tanáhráqkákák tagarióge. Moke mi tanáhráq monseráhnue niru pehwehribeq eyoyóire. Minayabe niahtebaraue.

¹³ Sísaga págege aintáhráhire. Peh wewega págege aintéhnká ínéga moke miraorahuge.

¹⁴ Íre kaweq sunúq káráitaq itega íné séhréh aintaronsabé kawerurowe.

¹⁵ Másérónia suwahpeq suena Sísane kaweq ehwéh téh teri terinurataq itega nání náninurowe. Ite Pírípái suwahpeqte kégá tagariáhmé mó Sísá tagariáh kégá íre náníátówe. Írakaumo. Peh itebataq nání náninurowe.

¹⁶ Íné Tésárónáika suwahpeq ména tabonah aní míarautaq itega séhréh ainteq mótaq mótarue nání náninurowe.

¹⁷ Íre peh íné nání náninuro naneqsabé nirutaboíruge. Írakaumo. Peh morá itega nání náninuronsabé kagai apéq mókake meyangéhe. Minayabe iwiáhume nuwahbehre.

¹⁸ Épápóritaga itega eqmato naneq níatáinsabé amahnága áhnte matióge. Itega Manikánsabe iruí púaq áhnte náníátówe. Minawé Maniká awahbeh sansáne. Itega mirauronsabé wega kawerowe aitéhre.

¹⁹ Sísá Karáhé áhnte matiéh aní mía míaire. Minayabe Maniká Nániboga ite íre kéh náneq moke náinkéhe.

²⁰ Maniká Iteribonsabé ahriahri iwiáh íwiáh atanéhe. Ai q míre.

Poraga Pírípái keyábé iroro arito ehwehne.

²¹ Ínéga moke mibeqté Sísá Karáhé tagariáh keyábé iroro uge. Moke ínéreq mahtaqté Manikáne animárinó moq itensabé iroro ewe.

²² Mahtaq anotah wahnáh aní Sísáhrine nahtapeq méra wene arambehri mirao kereqka íné pagunera itensabé iroro terio ewe. Ómi mahtaqté Sísá tagariáh kégá itensabé iroro ewe.

²³ Itene Wahnah Sísá Karáhéga itensabé arutaboíréna itene irupipeq mía míáéna séhréh aitéhre.

Kórósia **Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.**

Kórósia suwahpeqme Esia marákórápéq kowe. Mó kegá Kórósia suwahpeqte ké Sísá éhweh teriuwara mibeqté kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe mó kegá péhe éhwéh síwáhnoruwana Poraga mina irena mah pahsípeq ahqáho aritena aiq pútaq éhwéh síwáhnorúwe. Wega mahraue síwáhnoréna, Sísá Karáhéga moke kéh náneq mirarena we-bataq ite kaweraitena ite kiotaiki Wahnáh mia míaire. Minayabe wene aiq pútaq sansá ambubu atawéq tábúsoqme sehgióro éna Poraga mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Kórósia suwahpeqte ké siu pahsíe.

¹ Kórósia suwahpeqte kéó, íné Porane páhsi sáhnshawe tagahro. Sísá Karáhé éhweh kosíwáhnorinkeheéna Manikánka omaq intena eqmaq núwátáire. Ínéreq Tímótireqka Sísá Karáhéne arambehriúya anité úye.

² Itewe Sísá Karáhéne sansá kawerue ambubu atíahwe. Maniká Iteriboga ite séhréh aitena iru ukíq itankéhe.

Kórósia kegá Sísansabé aiq pútare atera kéro ehwehne.

³ Maniká we Sísá Karáhé itene Wahnahne abowáe. Itensabé púreraitoyataq Manikánsabe kaweróne ateta ahriahri iwíáh iwíáh atoye.

⁴ Sísá Karáhéne sansá aiq kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgieq ómi Manikáne animárínsabé irutaboírowe. Míayabe ireta itensabé púreraitoyataq Manikánsabe kaweróne ateta ahriahri iwíáh iwíáh atoye.

⁵ Ai q pútaq éhwéhmé kawéq éhwéh téh írótaq íópeq oga mérapeq awaq mianeheqmúne iwíáhéq irutaboírowe. Irutaboíronsabé itega Sísane sansá miraéq we tagariáh kéyábé irutaboírowe.

⁶ Manikánka séhréh aitahráhi éhwéh írátótaq aiq pútare atera ahtebarowe. Míayabe mi tanáhráq Manikánka kaweraitáaire. Sísá tagariáh kegá mah kehíná kehíná mah kawéq éhwéh teri terinowana Manikánka írah ké moq kawerarítéhre.

⁷ Mi kawéq éhwéhmé ite Kórósia ke íwáhnorurai anímé Épárási Sísá Karáhéne arambehri aní ména itereq arambehrire. Arambehrireq wensabé irutaboírúne. Iteba íre pokorahúyansabé Épárási Sísá Karáhéne sansá kawerue íwáhnoruraire.

⁸ Wega teiena, Manikáne Awanka séhréh aítarái puaq itega mó keyábé áhnte írutábóírowe uraire.

⁹ Wega teiátáitaqkákáq menahnkákáq amahnágaákáq itensabé púreraitaráúye. Ite íre túbáh agia peh ahriahri púreraitaráúye. Manikáne Awanka awahbeh iwíáh wene sansá iahtebageheéta púreraitoye.

¹⁰ Manikáne Awanka miráinaraq ite ahtebia ké tábúsoqme írah ké míagehe. Míayabe wega mirainkeheéta itensabé púreraitoye. Iahtebhataq Maniká awahbeh sansá miraéq kawéqtaq mia míaoahowe. Itega áhnte kawéq árámbéhri miraorahéq Maniká tábúsoqme tagariagehe.

¹¹ Íre kawéq sunúq sínaraq ite uwarena anímári tabasíwe míageheéna Maniká págege aní púana wega ite págege aitéhre. Wega ite séhréh aitena págege aitankeheéta itensabé púreraitoye.

¹² Ite págege animári méq itene irupipeq eyoyóue Maniká Iteribonsabé kaweróne atáho. Manikánka wahnahnirabeq téhrebeqme áhnte kawéq náneq kéhre. Mókake ite wene animári mibeq méq mi kawéq náneq meyageheéna Manikánka aiq kaweraitáaire.

¹³ Sunkíkirirabeq owainawanka saiqnariarairabeqte Manikánka ite meiqmena wene arunáwi áhnkákáwágá wahnahnirabeq móítaráire.

¹⁴ Sísaga miraúnsabe Manikánka itene ahbabáq kaqiuwena insahwé aitéhre.

Poraga Sísá Karáhé éhweh pahqsuo éhwéhne.

¹⁵ Wehukega Maniká íre tagahrahúne. Sísá Karáhéwé Maniká tahnsa aní míéhre. Téhwe Sísá Karáhé ména moke miraro naneqmarí kiotaikéna wahnahnire.

¹⁶ Wega moke íópeqté náneqkákáq mah marákóipéqté náneqmarínkákáq mirarowe. Moke ábóraq kéh náneqmarínkákáq kopípeq kéh náneqmarínkákáq mirarowe. Wega moke íópeqté kéné wahnahnirínkákáq moke anotah wahnáh animárínkákáq moke págege naneqkákáq omaq sitowe. Wenahninká moke kéh náneqmarínkákáq wahnahninkeheéna Manikánka, Miraúno atowana mirarowe.

¹⁷ Moke miraro naneqmarínkákáq íre kotaq Sísá Karáhé míowe. We íre míéhtáq tahirímé moke kéh náneqmarínkákáq apubúwe taqnobagi irino.

¹⁸ Sísá tagariona ke moráénue wene anonka tahnsá mionana wega wahnahnaitena itene iyahqno tahnsa miéhre. Sísá Karáhé mia miainsabé moke ite we tagariona ke oga mia miaorahúne. Sísá pukéna we ebeq oganúkú púaq anehe ite moq oganúkoneheqmúne. Oganúkúnsabe moke ite kiotaigme ména wahnah wahnahnire.

¹⁹ Manikánka iwíáhúnka abowá mia miainserah wenahni moq mia miáire.

²⁰ Wenahnínka miraúnsabe Manikánka, Íné moke kéh náneqkákáq kaweraritanauge iwíáhúwe. Sísá awankátaq táhpague pukútaq wene korahq tunsabe Manikánka itene iru ukiq itéhre. Iru ukiq itena moke mah marákóipéqté náneqkákáq íopeqté náneqkákáq kaweraranie iwíáhúwe.

²¹ Menah ite Manikáne naruo animári méq wensabé iuwahriehre iwíáhéq ahababáq iwíáhue ahababáq aruqarururowe.

²² Sísaga itene ahababáqsabe awankátaq pukúnsabe Manikánka amahnága ite insahwé aitaráire. Wega ite ire ehweh aitanieéna insahwé aitaráire. Ité ire ahababária peh weba kaweqtaq mia miáigeheéna insahwé aitaráire.

²³ Sísane kaweq éhwéh teri terininkeheéna íné Pora eqmaq núwátáire. Mah kawéq éhwéhmé mah kehiná kéhiná teri terinúne. Mah éhwéhmé ambubu atawéq sehgióro. Kaweq nahnká íre miú miúia peh págegeue kagainserah mó éhwéhnsábé itene irupipeq iwíáh kikiriyeboq Sísá éhweh ambubu atíáhro. Mah kawéq éhwéh íratótaq itega, Oga mia miáonehe iwíáhowe.

Poraga Kórósia ke séhréh arito ehwehne.

²⁴ Ité séhréh aitaráunsabé níwioqnahwe. Minayabe nirupipeq íre umehia peh eyoyóire. Sísá tagariáh ké áhnte úkéq kaweqtaq miáigeheéna arambehriunsabé níwioqnahwe. Ité Sísá tagariona ke moráénéq wene anonka tahnsá mione. Wene anonka tahnsá mionayabé wehukega níwioqnahtaq Sísá Karáhé moq áwioqnahwe.

²⁵ Ité kaweqtaq miáigeheéna Manikánka, Sísá tagariáh ké séhréh arito aintaráire. Aintaráirana arambehriéna Manikáne ehweh moke pahsuqme teri terinuge.

²⁶ Naho naho Manikánka wene epéqté éhwéh íre teriasa peh amahnága wene animári teíre.

²⁷ We awahbeh sansána naho íre teriasa éhwéh amahnága ite nahnsó kereq itereq teíre. Mi epéqté éhwéhmé mahraréna, Sísá Karáhé itene irupipeq miéhrana moke Manikánka wahnahnirabeq áhnte kawéq náneq kéhrabeq seneherawoe íre. Mi éhwéhmé anotah kawéq éhwéhnká ite ómi kehiná séhréh aitahráhi éhwéhne.

²⁸ Moke mah kehiná kéhinánká irageheéna we éhweh ómi teri terinuge. Ómi írah kégá Sísá Karáhéne sansá ahtebéra kawerue miraigeheéna tábúsoqme síwáhnoréna kawerue miraoro éna pagu pagunuge.

²⁹ Ínéga kawerue mirainkeheéna Manikánka anotahtaq págege aintéhre. Págege aintéhnká áhntetaq arambehri aruqaruruwe.

2

Manikánsabe aiq pútare ateq péhe éhwéh saiqnaruanéhe i éhwéhne

¹ Itereq Áráórísia suwahpeqte kéreq mó Sísá tagariáh kéreqka néne niuranabiahtapeq íre tagarowe. Itega Sísane sansá ahtebéq kawerue miraigeheéna áhntetaq arambehriuge. Minawé íráhro.

² Manikánka itene irupipeq kaweq iwíáh aitankeheéna arambehriuge. Mó kereq iteitereqsabé wensabé wensabé írutaboirigeheéna ite aiq pútare éhwéh kawerue ahtebageheéna arambehriuge. Manikánka naho íre teiasa peh amahnága teí éhwéhmé Sísá Karáhé éhwéhne. Minayabeákáq Sísaga miraorahi sansánkákáqsábé ahtebageheéna teiúge.

³ Késiipéq kaweq mensáméhnás kopípéq kéhnserah Manikáne ahtebia sansámé Sísaba kéhre.

⁴ Mó kégá péhe éhwéh kawerue teiraq aiq pútare aritéhoéna teiúge.

⁵ Ínéga iteba íre mia miáugana peh néne iwíáh iteba kagaire. Sísá Karáhéne sansá ambubu atawéq moráráq kawerue miraonsabé irena nirupipeq eyoyóire.

Sísareq mia miáeq oga mérapeq awaqme ehwehne.

⁶ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq we itene Wahnah mia miái puaq we kéraneheqmúne iwíáhurowe. Itega mira iwíáhuonserahnoro. Ahriahri wereq mia miáoro.

⁷ Íwáhnoruro sansá kawerue iahtebahro. Anotah awánkánká áhnte anúq kéna págegeue kagainserah itega Sísá kawerue tagariagehboq weba mia miáoro. Págege marákóráq piéhra nahnká íre miú miúia peh kaweqtaq kagainserah mi sansá ambubu atawéq mira aruqaruroro. Mira aruqarurirataq Manikánsabe iwíáh iwíáhoro.

⁸ Péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritéhboq kawerue iwíáhue tagariáhro. Íre Sísá Karáhéne sansá peh wehukene iwíáh éhwéhmé, abehq éhwéhmé, itene igaqnaréhne sansánsábé éhwéhmé, owainawamariné sansánsábé éhwéhmé teirataq mi éhwéhnsábé aiq pútare aritého.

⁹ Sísá Karáhéwé wehukení úkéna Maniká Wenabo tahnsanéna abowágá inserah moke miraorahire.

¹⁰ Ite wereq mía míaúna puaq kaweqtaq míahrahéq oga mía míaúne. Wegá moke mó wahnáhmári kiotaiqme wahnahnire.

¹¹ Itega Sísá tagariáh púaq Manikáne aiq pútaq sansá miraorahowe. Íre itene inonka amurúruyabe peh itene irupipeqté áhbábáqkákáq abehq íwiáhákáq sueq kaweq sansá miraorahowe.

¹² Ite Sísaba mía míaéq wání merowe. Itega weba mía míaonsabé sega Sísá maisatotaq ite moq maisatowe. Manikánka Sísá iriwe oganúq atonsabe aiq pútare atáronsabé Manikánka ite moq iriwe oganúq ítáráire.

¹³ Manikáne ehweh íre írátótaq ahabábáqka ite saiqnariarire. Saiqnariariraq peh ahabábáq aruqarururonsabé ite pusa ké tahnsa míarowe. Ite Sísaba mía míaúnayabé Manikánka itene ahabábáqsabe moke insahwé aitená oganúq ítáráire.

¹⁴ Wegá sehgióro ú sansa itega íre sehgiráúnayabé itene ahabábáq áhnte káráire. Manikánka mína sehgióro ú sansa Sísá pukú awánkátáq táhparó púana mí sansá parabaruoowe.

¹⁵ Mítaq Manikánka moke owainawamarínseq sene wahnahmarínseq kiotaiqme ména se saiqnaruowe. Saiqnéna anotah wahnáh ánínká karábúsíipéq móritéhra ke sabironserahnue sabirúwe. Sabirúwara we míorabeq se abehq náneq tahnsá úkuwara ómiga tagowe.

Itega Sísareq pukowanana sehgióro ú ehwehnká íre séhréh aítahráhire i ehwéhne.

¹⁶ Minayabe itega táhutahuqkákáq wánínkakaq íre awehrionsabé mó kegá ehweh aitého. Ábáhré tanahráqmé, íó serariéh tánáhráqmé, ahrena ahrena wehekáhmé sega míaroro íra sansá íre mirairataqmé ehweh aitého.

¹⁷ Minawé peh mókake sína naneqsabé peh mánkánah tahnsá míre. Sísá Karáhéwé aiq pútaq aní miéh púaq tagagehe.

¹⁸ Mó kegá itensabé, Peh morá awehrío kewé íópeqté keyábé íwiáh íwiáh arítáh kéwé sensiwanka áhntetaq tagah kewé mó ke kiotaikowe teigéhe. Segá mí ehwéh aitéhransabé íre íwiáhoró. Mí ehwéhme peh wehukeniné ehweh puaq íre aiq pútare arítáhró. Mí ehwéh írare kegá seyega íwiáhéra ite ahte bia ké úne éra píribahriowe.

¹⁹ Sewe Sísane sánsá íre ambubu atíáhwe. Sísá tagariona kewé wene anonka tahnsá míonana wegá wahnahnaitena itene iyahqno tahnsa miéhre. Itene inonka onkakaq onunkakaq kéh púana itene inonka págegeue kéhre. Minayabe Manikánka séhréh aitéhra q ite Sísá tagariona ke wene anonka tahnsá méq anonúkúne.

²⁰ Sísá Karáhéga itene ahabábáqsabe pukútaq owainawamarí kiotakú púana sega ite saiqnarióabeqte sabiiuowe. Minayabe itega mah marákóipéqté abehq sánsámé aneqsabé míraoo? Aneqsabé wehukega teié sánsámári sehgióo?

²¹ Peh wehukega itensabé, Mahna íre táhtoro. Mína íre nahro. Mó naneq pehragahro eme aneqsabé sene ehweh iraho?

²² Segá írare naneqme íre kagaorahi naneq puana parabaginawire. Minawé peh wehukega íwiáhue sehgióro e sansáne.

²³ Mí ehwéh sehgió kéga, Kaweq sansáne íwiáhowe. Mí sansá sehgió kéga íwiáhéra, Mó sansámé kaweq íwiáh íwiáhé sansa míre. Mó sansámé uwaresa sánsá míre. Mó sansámárimé inonka kaweq wahnahnorahi sansámári míre ewe. Mína pehragahro e ehwéhkwé, mah marákóipéqté abehq sánsámé íre séhréh aitená saiqnaruahráhire.

3

Sísareq moraráq irigowana ehwéhne.

¹ Ite Sísá Karáhéba mía míaonsabé Manikánka we iriwe oganúq atotaq ite moq iriwe oganúq itowe. Minayabe Sísá Karáhé miéhrebeqte sánsánsabé irutaboíroro. We íópeq Manikáne ayah púpeq tútuue ména wahnah wahnahnire.

² Mah marákóipéqté sánsánsabé íwiáhéq irutaboíriyehboq peh Sísá miéhrebeqte sánsánsabé íwiáh íwiáhue irutaboíroro.

³ Sísá pukútaq ite moq wereq pukéq amahnága wereq Maniká Iteriboreq kopipéq moraráq míáhwe. Minayabe Sísá miéhrebeqte sánsánsabé íwiáh íwiáhue irutaboíroro.

⁴ Sísá Karáhéwé itene ogamé áwahe wíre. Wegá kaweq tehreh naneqkákáq tuinagake itega moq wereq tuigéhe.

Ite o ke úkurauna ehwéhne.

⁵ Minayabe itene irupipeqté áhbábárorahi íwiáh súáhró. Mó aniné ahre ahri weh mahbi abaríe íwiáhwé, íre kaweq íwiáhwé, ahabábáq sansa sehgie íwiáhwé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabeki íwiáhwé súáhró. Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime, minawé péhepehe manikánsabé íwiáh íwiáh atáh sánsáne.

⁶ Mina tahnsa ahababáronsabé Manikánka anotah abíáhnásá aritena kamah arinawire.

⁷ Menah iteitega mina tahnsa áhbábáq mira aruqarururowe.

⁸ Amahnágawé mina tahnsa áhbábáq sánsá moke súáhro. Taonsahwé, abiahnsa atewé, mó aní ahabábáq atewé, mó anínsábé péhepehe ehwhé atewé, ehbome, mina tahnsa áhbábáq sánsá moke súáhro.

⁹ Itene irupipeqté áhbábáq iwíáhwé, ahabábáq sansamé airaiq súáhnásabé wensabé wensabé péhe éhwéh teawíyehó.

¹⁰ Itega o ke úkurowe. Manikánka ite kaweq iwíáh aitowaq itega we tahnsá kaweq ke mía míagehe.

¹¹ Sísane sánsá mirao kewé peh morá ké tahnsane. Kárikí kewé, Asiu kewé, síú amurúruáh kewé, síú ire amurúruáh kewé, mó ehwhéhnkákáq irare kewé, mó sánsá mirao kewé, mó kené arambehriraq saiqnariáh kewé, arambehriyabé ápeq meyah kewé, moke mina tahnsa ké Sísane ehweh sehgiówe. Sísá Karáhéga moke mina tahnsa kéné sirupipeq mía míaire. Segá wreq mía míaconsabé sene sirupipeq mía míaire.

Moke mó keyábé irutaboiré sansa sehgióro i ehwhéne.

¹² Manikánka itensabé arutaboiréna wene kaweq animári míageheéna omaq itaráire. Minayabe teínserah sansánue miáhro. Mó keyábé irutaboirue séhréh aritáhro. Ite iuwahbeh naneq iwíáh sueq mó keyábé siru ukisiteq uwarena animári miáhro.

¹³ Mó kegá ire kaweraitéhrataqme peh uwarena ké miáhro. Itene Wahnahnka itene ahabábáqsabe ire iwíáhue ahrreraq matíéhre. Mina inserah itebaqté ánínká are ahabábáratahmaraq wene ahabábáqsabe ire iwíáhue ahrreraq matiahno. Mó keyábé irutaboiro sansánká moke mó kawéq sánsámári kiotaikire.

¹⁴ Moke mó keyábé irutaboiroro. Mah sansánká moke mó sánsá kiotaikéna moke mó sánsá págege atena séhréh atéhre.

¹⁵ Sísá Karáhéga itene iru ukiq itena peh morá iwíáh aitaráire. Minayabe ite iru ukiqme miáhro. Iru ukiqme méq peh morá ké tahnsa míageheéna omaq itaráire. Minayabe ite iru ukiqme mía míaro. Manikánsabe ahriahri iwíáh iwíáhue kaweróne átáhro.

¹⁶ Sísá Karáhéne ehweh itene irupipeq ambubu atawéq iwíáhue tagahro. Ite moráni moráníne Sísane sánsá ahtebagehboq we kawerue teawíéq síwáhnororo. Ite igonkónirataq itene irupipeq Manikánsabe iwíáh iwíáhoró. Buk Songipéqté igónkónkákáq áróturapeqté igónkónkákáq Manikáne Awanka iwíáh atahna igónkónkákáq igonkónéq itene irupipeq Manikánsabe iwíáh iwíáhoró.

¹⁷ Sísá itene Wahnah miéh púaq moke miraira arámbéhrí kawerue miraéq moke irarira ehwhé kawerue irarero. Mirairataq Sísá itene Wahnah áwirue Maniká Iteribonsabé kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáh atáhro.

Poraga Sísá tagariáh káriró ánínsábé irari ehwhéne.

¹⁸ Ahrrerono, iteruwehqsone ehweh kawerue íráhro. Minawé Maniká itene Wahnah awahbeh sansáne.

¹⁹ Weho, itene ahrreronsabé irutaboiroro. Íre áyátehreh sah subóro.

²⁰ Animárinó, ite inoibone ehweh saiyoyehboq kawerue íráhro. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

²¹ Sibowárehó, itene animárinká itene ehwehsabé abiahnsanue anetaníbo iwíáhiyehboq pehipi ire ehweh aritáhro.

Wahnah kené ehweh kawerue íráhro i ehwhéne.

²² Mó kené arambehri keo, itene marakóipeqté wáhnáh kéné ehweh moke kawerue íráhro. Itene wahnah kegá ite kaweq arámbéhrí animári móe iwíáhígeheéq peh morá se miáhtáq tauntahunue arámbéhríéwé kaweq sansápo? Írakaumo. Maniká itene Wahnahnka tagariéhnásabé wensabé áhreéq iwíáhue ahriahri kawerue arambehrioro.

²³ Moke miraira arámbéhríwé tauntahunue arambehrioro. Íre peh morá wehukega wahnahnonsabé Manikánka moq wahnahni puaq kawerue arambehrioro.

²⁴ Ite kiotaqime wahnáhmé Sísá Karáhé wíre. Itewe peh wene arambehriúna animári múné. Wega mókake kaweq naneq oga mé apéq náínkéhe. Minawé tagariáhwe.

²⁵ Manikánka ahabábáq ani kamah awinawire. Wega moke wehuke peh morá sánsánéna tábúsoqme sainsuanawire.

4

¹ Wahnah keo, itene arambehri ke tábúsoqme wahnahnéq pehwehrie kaweraritáhro. Itene Wahnah íópeq ména tagariéhre. Minawé aiq írátíáhwe.

Itaga págegeue púreréq kaweq sansánoro i ehwhéne.

² Púreré sansa túbáh agiyehboq ahriahri púreroro. Púrerirataq itene irupipeq taorahoiyehboq kawerue iwíáhue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhro.

³ Itensabéákák púreraitáhro. Manikánka naho íre teiasa éhwéh amahnága íróge. Mó ke Sísá Karáhé éhweh koreriniboq Manikánka mi ahtápéqté ónsá sinkehboq púreraintáhro. Mi ehwéh teri terinuraunsabé suwahriarai kegá íné karábúsiipéq méintárówana míóge.

⁴ Sísá éhweh tábúsoqme teri terime kaweq sansáne. Ínéga kawerue mirainkeheéq púreraintáhro.

⁵ Sísá íre tagariáh kegá itene sánsá tagahnsabé kawerue iwíáhéq tabasíwe miáhro. Seba míéhrataq ahtebawe anímári méq Sísane sánsá kawerue sokigioro.

⁶ Ehweh irarirataq iwíáhue tábúsoqme ehwéhnoro. Mó kegá itene ehwehnsabé kasenirataq iwíáhue tábúsoqme teriéro. Minayabe iahtebahro.

Poraga téhranité Kórósia keba eqmaqso ehwéhne.

⁷ Ínéreq Tíkíkúsireqme Sísá itene Wahnahne arambehri moráraq miraurauye. Wega mi arámbéhrí kawerue mira aruqarurire. We áhnte niruní aní míre. Wega néne sánsá teinkéhe.

⁸ Ite págege aitena mahtaq miraúna sansá teinkeheéna eqmaraníe.

⁹ Ónésímaga moq Sísane arambehri kawerue mira aruqarurire. We iruí aní ména iteruwahrah aní míre. Wereq Tíkíkúsireq iteba moráraq konaraq itega mahtaq moke miraúna sansá sega teigéhe.

Poraga Kórósia suwahpeqte keyábé iroro i ehwéhne.

¹⁰ Ínéreq karábúsiipéq míoya aní Árisátákiga itensabé iroro ire. Páhnábásane anahnówáné aní Máhkaga moq itensabé iroro ire. Menah ehweh teiátáunserah wega iteba kínarag mehweh ateq kirabooro.

¹¹ Mahtaqté aní Sísása we mó awíq Sásátaga moq itensabé iroro ire. Mi anímári Asiu anímári móe. Ínéga Manikánka wahnahnirabeqte árámbéhrí mirautaq sebataq ínéreq arambehriowe. Segá anotahtaq séhréh aintáhwe.

¹² Épárasíwe iteruwahrah aní ména Sísá Karáhéne arambehri mira aruqaruréna itensabé iroro ire. Wega ahriahri itensabé áhntetaq púreraitéhre. Itega Maniká awahbeh sánsá iahtebéq ambubu atawéq kawerue sehigigeheéna púreraitéhre.

¹³ Áráórísia suwahpeqte kéreq Íérápórísia suwahpeqte kéreq itereq séhréh aitanieéna wega págegeue arambehrire. Mínawé tagarawéna teiúge.

¹⁴ Árukawe niruní sótéh aníne. Wereq Témásireqka itensabé iroro éye.

¹⁵ Áráórísia suwahpeqte Sísá tagariáh kéreq Nímbareq wene nahtapeq momiwí aruqaruro kereqsabé iroro teriéro.

¹⁶ Mah pahsí sáhnahwe parabarúéhrataq Áráórísia suwahpeqte Sísá tagariáh kegá sáhnahigéhboq síéro. Áráórísia suwahpeqte Sísá tagariáh ké síú pahsí kiwewe sáhnahwe tagahro.

¹⁷ Áhkípúsansabé, Itene Wahnahnka omaq atarái arámbéhrí kawerue miraué parabaruo teawéro.

¹⁸ Íné Poraga amahnága ínénéne niyahnkaratáté mah anéhété éhwéh sehiranuge. Karábúsiipéq míónsábé ahreraq matiáhro. Manikánka ite séhréh aitahráhire. Mirainkeheéna itensabé púreraitóge.

1 Tésárónáika

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Tésárónáika suwahpeqme Másérónia marákórápéq kowe. Poraga mitaq Sísa éhweh síwáhnorúwara mitaqte kegá Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kegá Poransabé abiahnsa atera kaqsúówana wega mó ke suwahpeq pokúwe. Anehe tanahráq Asiu kegá Tésárónáika suwahpeqte Sísa tagariáh ké síwíoqnowana Poraga irena mah pahsí sehiranúwe. Wega sensabé, túbáh agiyehboq Sísané ehweh tauntahunue sehgióro úwe. Wega Sísa tuina tanáhráqsábéákáq mah pahsípéq sehiranue teriuwe.

Poraga Tésárónáika ke ebeq siu pahsíe.

¹ Ite apáhránító íwiq Pora, Sáira, Tímóti, míone. Itene páhsi sáhnsahwe tagahro. Tésárónáika suwahpeqte Sísa tagariáh kéo, itewe Maniká Iteribogéq itene Wahnah Sísa Karáhéreq moráráq mía míaoewe. Mía míaoonsabé sega ite séhréh aitera itene iru ukíq itagéhe.

Tésárónáika kegá aiq pútare atónsabe Poraga iwíáh iwíáhu ehwehne.

² Ahriahri itensabé ahrreraq matawéq púreréq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataúne.

³ Itega púrerúnaraq itensabé ahriahri púreraitone. Itega Sísansabé kawerue aiq pútare atáh púaq anotah arámbéhríowe. Itega mó keyábé irutaboiro puaq séhréh arítáhwe. Itene Wahnah Sísa Karáhéga aiq tuinawire iwíáhsabé itega wene kaweq sansá ambubu atawéq sehgiówe.

⁴ Itene iyahnabo animáрино, Manikánka itensabé arutaboiréna wene animári míageheéna omaq itaráire. Minayabe tagarione.

⁵ Itega Manikáne kaweq ehwéh teiátáúnaraq íre peh ehweh teiátáúne. Írakaumo. Manikáne Awanka séhréh aitaráiraq mah ehwéh aiq pútaq ehwéhne tagariona puaq págegeue teiátáúne. Iteba míaraunaraq séhréh aiteq kaweqtaq mía míauraunaq tagariáhwe.

⁶ Itega míauraunanserah itega moq mírauowe. Itene Wahnahne sánsá kawerue mírauowe. Manikáne ehweh írátótaq aiq pútare atarówara mó kegá íwíoqnarowe. Íwíoqnarowaq itega, Manikáne ehweh peh aiq pútaq ehwéhne iwíáhurowana Manikáne Awanka irupipeq anotah eyóyo aitaráire.

⁷ Itega kaweqtaq mía míaoonsabé moke Másérónia marákórápéqté Sísa tagariáh kéreq Ákáia marákórápéqté Sísa tagariáh kéreqka irera, Mína tahnsanonehe iwíáhowe.

⁸ Itega itene Wahnah éhweh Másérónia marákórápéqté kéreq Ákáia marákórápéqté kéreq teriátówe. Íre peh morá mi kegá írátówe. Írakaumo. Itega Manikánsabe aiq pútare ató ehweh mah kehiná kéhinánká írátówe. Moke aiq írátó puaq itega mónkakáq íre teriátáúne.

⁹ Iteba suraunaraq itega kawerue mehweh aitarówe. Itega péhepehe maniká aiq sueq aiq pútaq Maniká kétówe. Webataq aiq pútaq Maniká ména oga mía míai aníne iwíáhéq wene arambehri miraowe. Seyega mi ehwéh tei teinowe.

¹⁰ Manikáne ahninkáwá íópeqté tuina tanáhráqsábé áwénunowe. Mókakewe Manikánka ahabábáq ke kamah arinawire. Sísa itene ahabábáqsabe pukúwana Manikánka we oganúq atowe. Oganúq atowana wega ite kaweraito púana mókake Manikánka ite íre kamah ainkéhe.

2

Poraga Tésárónáika suwahpeq mírau arámbéhríyábé éhwehne.

¹ Nánuwahrah Sísa tagariáh kéo, iteba míarauna arámbéhrí íre abehq arámbéhríuraue. Minawé ite tagariáhwe.

² Iteba íre surautaq Pírípái suwahpeq míaraunara mó kegá iubiq marera íwíoqnarowe. Minawé ite íratiáhwe. Iteba surautaq Maniká Iteriboga págege aitarái puaq itene ehwehnsabé suwahrieh keyábé íre áhrea peh wene kaweq ehwéh págegeue iwáhnoruraune.

³ Itega iwáhnoruraunawe áhwára áhwára ehwéh íre teiátáúne. Ahabábáq ehwehmé péhe éhwéhme íre teiasa peh tábúsoqme iwáhnoruraune.

⁴ Manikánka itene irupipeqté iwíáh tagéna kawerowe éna itensabé, Néne kaweq ehwéh koreríero urainsabé iwáhnoruraune. Íwáhnoréq íre wehukega ehnenehne aítáhnsabé irutaboirúne. Manikánka itene irupipeq tagariéhnsabé peh morá wega kawerowe aitéhnsabé iuwahbehre.

⁵ Itega ehweh teiátáúnaraq íre ehnenehne aitaráúne. Minawé ite tagariáhwe. Itene ménsámehnsánsabe ehnenehnenue meyanéhe iwíáh íre uraune. Minawé Manikánka tagariéhre.

⁶ Itereq mó kereqka ite iwíáh iwíáh aitarónsabéwé íre iuwahbaraire.

⁷ Sísá Karáhéga ite eqmaq íuwátái puaq itega séhréh aito teiátáunaraq tahirí kaweri irino. Anowágá wene animárí wahnahnéna kawerue auráq matiéhnserah iteba míaraunaraq pehwehrue íwáhnoruraune.

⁸ Itensabé anotah irúí púaq Manikáne kaweq ehwéh teiátáúne. Itega íre peh teiátáúnayabé itensabé anotahtaq irutaboírurauna puaq séhréh aitanehéq iubiq suahráhi arámbéhriuraune.

⁹ Itene iyahnabo animáríno, itega Manikáne kaweq ehwéh teiátáunaraq itene táhutahuq paigmaranehéq arambehriuraune. Ineh inehonehoéq itega wéhékáhnkakaq inokáhpeqakákáq anotah págegeue arambehriuraune. Minawé ite jahreráq kéhre.

¹⁰ Ite Sísansabé aiq pútare atáró kebá míaraunaraq itega íre ahbabária peh kaweqtaq mía míauraune. Minawé itereq Manikánseq tagariáhwe.

¹¹ Sibowágá wene animárí kawerue síwáhnorinserah itega pehwehrue íwáhnoruraune. Minawé tagariáhwe.

¹² Ite kaweq íwiáh aiteq itene irupipeq eyoyóinkehéq íwáhnoruraune. Itensabé teiunawe Manikánka wahnah wahnahnirabeq áhnte kawéq mápére. Wega ite mitaq míageheéna omaq itéhre. Minayabe, Wega kaweqtaq mía míainserahnue mía míaooro ue pagu pagunéq teiátáúne.

Mó kegá Sísá tagariáh ké síwíoqnarowara peh kaweqtaq míaro ehwéhne.

¹³ Itega Manikáne ehweh teiátáunaraq írátówe. Írátótaq peh wehukene ehwehne íre íwiáhurowe. Íraukaumo. Peh Manikáne ehweh mire íwiáhurowe. Míra íwiáhuronsabé itega púrerúnaraq Manikánsabe íwiáh íwiáh atone. Mi ehwéhme aiq pútaq Manikáne ehwehne. Itega Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáronsabé mi ehwéhnká séhréh aitaráire.

¹⁴ Itene iyahnabo animáríno, itega Súría marákórápéqté Maniká tagariáh ké tahnsa úkurowe. Asiu kegá mitaq Sísá Karáhé tagariáh ké síwíoqnarowe. Segá síwíoqnaronserah iteruwahrahga moq íwíoqnarowe.

¹⁵ Asiu kegá Manikáne ehweh iraru ke subiq súowe. Segá itene Wahnah Sísá subiq suera ite íwíoqnéra kaquíúówe. Segá Maniká awahbeh sansá anteruera mah kehiná kéhinané naruo úkurowe.

¹⁶ Nahso kegá Sísansabé aiq pútare atera oga mía míageheéq itega Manikáne ehweh teriátáúne. Teriátáúnaraq Asiu kegá itensabé ahqáho aitera íwíoqnarowe. Minayabe sene ahbabáq kagaéna áhnte káráire. Amahnága Manikánka sensabé anotah abíáhnsá aritéhre.

Poraga Tésárónáika kebá koragéyabe awahbó ehwehne.

¹⁷ Itene iyahnabo animáríno, menah Asiu kegá kaquíúwátótaq iteba íre méq sibowágá wene animárínsabé sirutaboírinserah itensabé anotahtaq irutaboíruraune. Itensabé íre ibitarusa peh iteba kouwekue tagéyabe iuwahbaraire. Iteba pokoneheéq mótaq mótarue ah kabaréq íwiáh kikiruraune.

¹⁸ Ite koragéyabe iuwahbarairana íné Poraga mónkakáq mónkakárué ah kabaruraage. Kabaruraugana owainawanka ite saignaiúwátáire.

¹⁹ Itega Sísá kawerue kэрáhwé. Minayabe itene Wahnah Sísá tuinagake itene irupipeq eyoyóinae.

²⁰ Itega Sísá kawerue kэрáhnsabé íwiáh íwiáhéq itene irupipeq anotahtaq eyoyóire.

3

Poraga Tímóti Tésárónáika ke séhréh aritankeheéna eqmaq auwo ehwéhne.

¹ Itensabé íwiáh kikiréq iteba moke íre korahúnayabé itega Tímóti eqmareta ínéreq Sáirareqka itebataq Átini suwahpeq míaraue.

² Tímótiwe Manikáne arambehri aní míre. Itereq wereq moraráq arambehriuraune. We Sísá Karáhéne ehweh síwáhnori aní míre. Wega ite íwáhnorinkehéta eqmatáúye. Itega Sísane sánsá kawerue miraigeheéna págege aítana íwáhnorinkehe.

³ Mó kegá ite íwíoqnehrataq ite íwiáh kikiréta Sísane sánsá súéhoéta Tímótiga séhréh aitankeheéta iteba eqmatáúye. Sísane sánsá mirao puara mó kegá ite íwíoqnaneherawoe. Minawé ite aiq tagariáhwe.

⁴ Iteba míaraunaraq, Mó kegá ite íwíoqnaneherawoe aiq teiátáúne. Itega aiq teiátáúnanserah menah íwíoqnarowe. Minawé tagariáhwe.

⁵ Minayabe ínéga mó íre áwénunorahinsabé Tímóti eqmatáuge. Owainawanka áhwárawe tagéna túbáh agoro teíraq wene ehweh sehgiowámo. Sísane sánsá ambubu atiahwamo íwiáhurowe. Itene arambehri abehq náneq úkíneho. Minayabe Tímótiga koragéna teinkeheéna eqmatáuge.

Tímótiga kaweq ehwéh Pora teawuwana íwiáh íwiáhú ehwehne.

⁶ Amahnága Tímótiga kouwekuraitaq ite ehweh teiátáire. Itewe Sísansabé aiq pútare atáró sansá ambubu atawéq mó keyábé irutaboíraráhwe uraire. Ínéreq mahta q miáh

kéreqka itensabé iwíáhue irutaboireq ite tagéyabe iuwahbehre. Mira únanserah itega moq ite tagéyabe iuwahbehre urairaq írátáúnaq irupipeq eyoyóurairé.

⁷ Itene iyahnabo animárino, mó kegá ínéreq mahta q miáh kéreq íwioqnarowana íéruraitaq itega Sísansabé aiq pútare ateq kéréhnsábé itene iru eyoyóire.

⁸ Itene Wahnahne sánsá kawerue sehgiónsábé iru anotah kawéire.

⁹ Minayabe itene kaweq sansánsábé iwíáhéq Manikánsabe kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáhúne.

¹⁰ Ite koragéyabe iuwahbehre. Itega íre tábúsoqme írah éhwéh iwáhnoréyabe iuwahbehre. Minayabe ahriahri wehekáhnkákáq inokáhpeqkákáq púreq aruqarurúne.

Poraga se koragéyabe Manikánka séhréh atankeheéna púrerú ehwehne.

¹¹ Iteba konayabé Maniká Iteriboreq Sísá itene Wahnahnseqsábé, Séhréh aítáhta ue púrerúne.

¹² Itensabé anotah irútábóirúne. Mina únanserah iteitereq ómi kehinánseqsábé anotah irútábóirigeheéq itensabé púreraitone.

¹³ Itega mirairataqmé Manikánka págege aitahnaraqmé kaweqtaq mía míagehe. Mókake itene Wahnah Sísareq ómi wensabé aiq pútare atáh kéreqka kiwekue tuigéhe. Mitaqkake ite Maniká Iteriboba míanehe irataq íre ahbabária peh kaweqtaq míagehe.

4

Mó kené ahre weh abariiyehboq pehragahro i ehwéhne.

¹ Itene iyahnabo animárino, itega Manikáne kaweq sansá iwáhnoruraunaq ahtebéq mira aruqarurowe. Itene Wahnah Sísá áwirue teiníe. Mina onserah ahriahri kawerue mirageheéq pagu pagunéq teiátáúne.

² Sísá itene anotah wahnáhnká teriéro urainsabé wene sánsá iwáhnoruraunaq ahtebarowe.

³ Mó kené ahre weh abariiyehboq pehragéq peh kaweqtaq mía míao. Minawé Manikáne sansáne.

⁴ Itene ahbabáq iwíáh sueq tabasíwe méq Maniká awahbeh sansánoro.

⁵ Maniká íre tagariéh ánínká ahre ahriahri tagéna, Pehipi abariiníe iwíáhire. Itega mina tahsaníyeho.

⁶ Mó aníné ahre abari animé mi iníné awehkawa moq ahbabáratéhre. Itene Wahnah Sísaga mina tahnsa áhbábáq ké kamah arinawire. Minayabe menahmé págegeue teiátáuge.

⁷ Mina tahnsa áhbábárigéheéna Manikánka ite íáhrabéna omaq itáráiro? Ahqáho. Írakaumo. Peh kaweqtaq mía míageheéna íáhrabéna omaq itáráire.

⁸ Mí ehwéhnsábé anetaníbo iwíáho kegá íre peh wehukene ehweh anterúáhwe. Írakaumo. Segá Manikáne ehweh anterúáhwe. Manikánka ite séhréh aitankeheéna Wenawa iteba eqmataire.

Peh kaweq sansánoro i ehwéhne.

⁹ Sísá tagariáh keyábé irutaboire ehwehmé Manikánka aiq iwáhnori puq itega mi ehwéh íre sehiranue teienéhe.

¹⁰ Itewe Másérónia marákórápéq Sísá tagariáh keyábé irutaboirowe. Itene iyahnabo animárino, ahriahri irutaboiroro éq pagu pagunúne.

¹¹ Pehwehrue mía míao. Íre itereq wehgaq naneqme pehragéq peh iteitene naneq auráq matíáho. Taoraho iyehboq ibobiah taebewe arambehrioro. Mi ehwéh aiq teiátáuge.

¹² Mirairataq Sísá íre tagariáh kegá itene sánsá tagéra kaweq ke wóe éra itensabé iwíáh iwíáh aitagéhe. Mirairataq ite tabonah ke íre míagehe.

Itene Wahnahnka kiwekue ite tumeirankéhe i ehwéhne.

¹³ Itene iyahnabo animárino, itega kawerue iragéhboq pukia ké éhweh teienéhe. Íre ahtebah kegá pusa keyábé ibitunatúnáno serahníyehboq teienéhe.

¹⁴ Sísá pukéna oga úkúnsabe aiq pútare atone. Ai q pútare ateq ite tagarionawe wensabé aiq pútare ató ke pukotaq Manikánka oganúq sitankéhe. Sísá tuinagake wereq sereq moráráq tuoneharowoe.

¹⁵ Itene Wahnahnka iwáhnorurai ehwéh teienéhe. Itene Wahnah Sísá tuinagake ite oga míona kegá pukia ké íre kiotaikorahúne. Írakaumo.

¹⁶ Mitaqkake Manikánka anotahta q sawaiinae. Íopeqté kéné wahnahnka moq sawaiinae. Manikáne pembiáhnka anotahta q ehwehninae. Ehwehnínaraq itene anotah wahnáhnká íopeqté tuinawire. Tuinaraq wensabé aiq pútare atera pukuro kewé ebeq irigigehe.

¹⁷ Anehe íopeqté kegá ite oga míona ke tumeiqmera itene Wahnahpa móitagéhe. Íopeq írábúyá kéhrabeq irigira kereq moráráq kie kiuqmianéhe. Mitaq itene Wahnahnseq pieh-gionéhe. Piehgiónaraq weba ahriahri mía míaoehe.

¹⁸ Itereq íréhra kereqne irupipeq eyoyóinkehboq mah ehwéh terieq moráráq iwíáh iwíáhoró.

5

Sísa tuina tanáhráqsábé kawerue sokahue méq áwénunonehe i ehwéhne.

¹ Itene iyahnabo anímárinó, wega tuina wehekáhmé itega íre sehíranue teieráhúne.

² Inokáhpeq wehukega sene ménsámehnsá íre wahnahno tanáhráq aebó ánínká sire. Mina inserah itene Wahnah tuina tanáhráq sinawire. Minawé ite tagariáhwe.

³ Mitaqkake wehukega mahra iwíáhéra, Amahnága peh kaweq tanáhráre. Ite peh kaweq-taq míone iwíáhigehe. Iwíáhirataq íre kaweq sunúqká seba apubúue séna kamah arinkéhe. Kía míéh ínínká ani maqmianaitaq apubúue érire. Mina inserah mi tanáhráq apubúue sinawire. Apubúue sína puara wehukega íre pehbeheráh pokorahowe.

⁴ Itene iyahnabo anímárinó, aebó ánínká apubúue sinserah Sísa apubúue tuinawire. Ite íre sunkíkiribeqte ké míáhwe. Minayabe mi wehekáh sína tanáhráq íre áhtenigehe.

⁵ Ite wéhékáh peh téhrehrapeq kaweqtaq mía míao ke wóe. Ite íre inokáhpeq sunkíkiribeq míona ke úne.

⁶ Minayabe íre irasa kéga sugáhnserahniyehboq peh tótuqméq uqmatianehe.

⁷ Suga sugao kéga inokáhpeq sugáhwe. Píah nah kéga inokáhpeq múguwahgu agowe.

⁸ Ite wéhékáh nogó ké tahnsa ké míona puag tabasíwe míaneheqmúne. Itega Sísansabé aiq pútare ateq mó keyábé irutaboironene. Minawé itene tehнке tahnsane. Sísa ite kaweraitáránsabé mókake ite tumeirankéhe iwíáhúne. Mira iwíáhwé itene káhpahraté miraia ayáhúq tahnsane.

⁹ Manikánka ite anotah kamáh ainieéna íre omaq itaráire. Íraukaumo. Itene Wahnah Sísa Karáhéga ite kaweraitena mókake tumeirankeheéna omaq itaráire.

¹⁰ Ite oga míáhnaraq Sísa tuinabirapómo. Ite pukonaraq tuinabirapómo. Wega itene ahabábáqsabe pukú púana tuinagake weba oga mía míaoneheqmúne.

¹¹ Iteitene irupipeq eyoyóinkehboq mi ehwéh we teawíoro. Menah itega aiq mirauronserah mókakeakáq moq mira aruqaruroro.

Ite moke kaweq sansá miraigeheéna Manikánka séhréh aítáhráhi ehwéhne.

¹² Itene iyahnabo anímárinó, ite iwáhnorigeheéna Manikánka itetaq wahnah ke omaq sitáaire. Ite Sísa sánsá ahtebeq kawerue sehgegeheéra arambehriue iwáhnorowe. Sensíwiq pankereq sensabé iwíáh iwíáh arítáthro.

¹³ Segá mi arámbéhrí miraonsabé irutaboirue sensabé iwíáh iwíáh arítáthro. Iteite peh morá iwíáhéq pehwehrue míáthro.

¹⁴ Itene iyahnabo anímárinó, teiéna ehwéh írátiáthro. Taoraho keyábé, Kawerue arambehrioro arítáthro. Áhre keyábé Manikáne ehweh ahrreraq sitáthro. Mareqmarero ke séhréh arítáthro. Ómi mi keba méq uwaréqme ke míáthro.

¹⁵ Ite ahabáraitéhra kewé íre ahabárarítáthro. Peh ahriahri Manikáne animári we séhréh atéhéq pehrápeqte ké moq séhréh arítáthro.

¹⁶ Ahriahri iru eyoyó ke míáthro.

¹⁷ Púreq aruqaruroro.

¹⁸ Kaweq sunúq íre kaweq sunúq ahriahri Manikánsabe, Kaweróne ateq iwíáh iwíáh atáthro. Minawé Maniká awahbeh sánsáne. Ite Sísa Karáhé tagariáh púaq mina tahnsanoro.

¹⁹ Manikáne Awanka iwíáh aitena miraoro ínawe ahqáho atého.

²⁰ Manikáne ehweh irare kené ehwehnsabé siwiréh ariteq anetaníbo iwíáhiyeho.

²¹ Moke íréhra ehwéhnikákáq wehukene sánsánkákáq iwíáhue tagéq peh kaweq ehwéh sehgieq kaweq sansá ambubu atíáthro.

²² Moke ahabábáq sansa pehragahro.

Páhsi parabagínai ehwéhne.

²³ Maniká aru ukiréh ánínká wewega itene iru ukiq itena kaweq iwíáh aítankéhe. Wega iteiuwankakáq itene irupipeqkákáq itene inonkankakáq wahnahnitankéhe. Itene Wahnah Sísa Karáhéga tuinagake ite íre ahabária peh kaweqtaq míagehe.

²⁴ Omaq itarái anínká séhréh aítankéhe. Wega irari ehwéhme ahriahri sehgi áni púana séhréh aítana mirainawire.

²⁵ Itene iyahnabo anímárinó, itensabé púreraitáthro.

²⁶ Ómi mitaq Sísa tagariáh ké mehweh arítáthro.

²⁷ Sísa tagariáh ké moke iragéhboq mah páhsi sáhnsáhóro. Itene Wahnah áwirue sáhnsáhóro teífuge.

²⁸ Itene Wahnah Sísa Karáhéga ite arutaboiréna séhréh aitéhre.

2 Tésárónáika

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Táhmáro Tésárónáika suwahpeqte kégá Sísaga tuina tanáhráqsábé múguwahgu iwíáhéra, Wega aiq kowekuraire ue síwáhnoruwe. Poraga mi ehwéh irena mi kegá aiq pútaq ehwéh siahtebagehéna mah pahsí sehiranúwe. Wega sensabé, Péhe éhwéh pehragég taorahoieyehboq Sísá itene Wahnahne sánsá tauntahunue sehgióro ue mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Tésárónáika suwahpeqte ké anehe siu pahsís.

¹ Ite apáhránító íwíq Pora, Sáira, Tímóti, míone. Itene pahsí sáhnsahwe tagahro. Tésárónáika suwahpeqte Sísá tagariáh kéó, itewe Maniká Iteriboreq Sísá Karáhé itene Wahnahneq moráráq mía míaowe.

² Mía míaonsabé Maniká Iteriboreq Sísá Karéhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukíq itagéhe.

Íre kaweq sunúqkákáq Sísá tagariáh kégá wene sánsá kawerue sehgiro ehwéhne.

³ Itene iyahnabo anímárinó, Sísane sánsá aiq kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgirowe. Itega wensabé wensabé arutaboiratéhowe. Menah peh ákáhtaq ahtebéq irutaboirurowe. Amahnága anotahtaq ahtebéq irutaboirurowe. Minayabe itensabé ahreraq matawéq Manikánsabe kaweróne ateq iwíáh iwíáhúne.

⁴ Íre kaweq sunúq mó kegá íwíoqnarotaq itega Sísane sánsá kawerue ambubu atawéq sehgirowe. Anetaníbo iwíáh ire iwíáhia peh Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá tábúsoqme miraowe. Minayabe ite mó kehíná suwahpeq Maniká tagariáh kéreq miónaraq itene kaweq sánsá teri terinúne.

Sísaga tuinagake we íre tagariáh ké kamah arie ehwéhne.

⁵ Sísane sánsá sehgiro puara mó kegá íwíoqnahwe. Minayabe Manikánka itensabé, Kawerowe aitahnaq mókake wega wahnahnirabeq awaq miagéhe. Wega wehuke saraqme sainsuahnaq peh tábúsoqme mirainkehe.

⁶ Manikánka peh tábúsoqme sansánue ite íwíoqnah ke ehweh págegeue kamah arinkéhe.

⁷ Sísaga íopeqté tuinagake itereq itereqne íérime parabaruankéhe. Mitaqkake itene Wahnah Sísareq wene págege íopeqté kéreqka anotah iróbínáninaakáq tuoneherawoe.

⁸ Túírataq ite Manikánsabe iuwahriehre éra Sísá itene Wahnahne ehweh íre sehgió ké anotahtaq kamah arinawire.

⁹ Kamah arinara se itene Wahnah míéhrebeq ahriahri íre míaneherawoe. Wega téhrehrabeq págegeue arambehriirabeq íre míaneherawoe. Se peh iraipéq ahriahri méra síérínayabé kamah oneherawoe.

¹⁰ Sísá tuina wehekáh we tagariona ke, wensabé aiq pútare atona kegá wensabé anotahtaq iwíáh iwíáh atanéhe. Itega teiátáuna ehwéh Sísá éhwehnsabé aiq pútare uro puaq ite moq mitaq méq wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

Sísá tagariáh kégá wene ehweh kawerue sehgihehéra púruwe ehwéhne.

¹¹ Mókake sína tanáhráqté náneqsabé iwíáhéq itensabé púreréq, Séhréh arito ue púreraita aitaúne. Manikánka ite omaq itena, Kaweq sansánoro aitaráire. Itene Manikánsabe aiq pútare ateq kaweq arámbéhríoneheqmúne urowe. Itega moke wega teiu naneq kawerue miragehéna págege aito ue púreraitone.

¹² Itene anotah Wahnáh Sísá áwíq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atagehehéq púreraitone. Wene sánsá kawerue mirairataqmé Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka itewíq pankerera kawerowe aitera ite séhréh aitagéhe.

2

Manikáne ehwehnsabé awahrieh aní ehwehne.

¹ Itene iyahnabo anímárinó, itene Wahnah Sísá Karáhéga tuinagake itereq míagehéna tumeirankéhe. Mi tanáhráq múguwahgu iwíáhiyehoéna kawerue iragehéna teiníe.

² Mí wehekáh aiq sótaikuraire e ke miáhwe. Mó anínká iwíáhéna, Manikáne Awanka iwíáh aintáráime aiq sótaikuraire uraire. Mó anínká Manikáne ehweh síwáhnoréna, Aiq sótaikuraire uraire. Mó anínká péhenéna, Ite Porarehga páhsiipéq mi wehekáh aiq sótaikurai ehwéh aiq sehiranurowe uraire. Sene ehweh írátíówana iwíáh kikirirana irupipeq íre kawerínehboq Sísá aiq tutaire uro ehwéhnsabé íre aiq pútare aritáthro.

³ Péhe éhwehnsabé aiq pútare aritéhboq írátíáthro. Sísá tuina wehekáhmé íre pehipi tuinawire. Íraukaomo. Ebeqme áhnte saiyo kegá Sísane sánsá suera wensabé ahqáho

ataneherawoe. Mitaqkake Manikáne ehwehnsabé awahrieh anímé, iraipéq míanaína anímé ábóraginawire.

⁴ Áhnte kegá, Mina itene maniká mire éra iwíáh íwíáh atáhwe. Ábóragína anínká moke mi naneqsabé ahqáho inawire. Minawarimé abehq nánere éna wenáwíq pankerena ínébataq anotah aní múge inawire. Manikánsabe iwíáh íwíáh atona nahtápéq kiwéna, Íné Maniká múge inawire.

⁵ Iteba míarautaq mah ehwéh aiq teiátáuge. Minawé aiq ibitagiro?

⁶ Mí aní amahnága íre ábóraq miahrahinsabé tagariáhwe. Manikánka mi tanáhráq aiq awehraq mire íwíáhinaraqmé we ábóraginawire.

⁷ Amahnága ahkaragára sansámárimé peh kopípéq kéhre. Ahkaragáraga saiqnariéh ánínká pokínaraq mí sansá ábóraginawire.

⁸ Téhwe Manikáne ehwehnsabé awahrieh anínká ábóragínana anehe Sísá tuinae. Itene anotah Wahnáh téhreh naneqkákáq tuinaraq wene áwéhipeqté éúqká mí aní tabiqsuankéhe. Téhreh naneqka mí aní íre kaweraruanawire.

⁹ Manikáne ehwehnsabé awahrieh aní sínaraq owainawanka págege atahna puana wega péhe ótáq sánsáknákáq íre miraorahi sánsáknákáq mirainawire.

¹⁰ Mí anínká áhnte ahbábáq sánsá miraéna iraipéq pokira keyábé wene péhe sánsánsabé, Aiq pútare aintáthro aritanawire. Segá aiq pútaq ehwéh Manikáne kawerarite ehwehnsabé suwahriáhna puara mí aniné péhe sánsánsabé aiq pútare atera iraipéq pokigehe.

¹¹ Minayabe Manikánka sene iwíáh íre kaweraritanae. Segá aiq pútaq sánsánsabé, Ite iuwahriehre ira puana Manikánka péhe sánsánsabé aiq pútare atáthro inae. Minayabe se péhe sánsánsabé aiq pútare atagéhe.

¹² Segá aiq pútaq ehwéhnsabé íre aiq pútare atera peh ahbabáqsabe suwahbáhna puana Manikánka anotah ehwéh aritena sainsuanawire.

Manikánka ite meirena kaweritankeheéna aiq omaq ito ehwéhne.

¹³ Itene iyahnabo anímárimo, Manikánka itensabé arutaboiritéhre. Itega íre ibitarusa peh itensabé iwíáhéq wensabé iwíáh íwíáh atone. Wega ite meirena kaweritankeheéna téh omaq itowana Wenawanka ite kaweqtaq míageheéna moq omaq itowe. Itega wene ehwehnsabé aiq pútare atáro puana Manikánka kaweraitáráire.

¹⁴ Itega teiátáúna ehwéh aiq pútare aitéronsabé itene Wahnah Sísá Karáhé téhrehnkákáq míéhrebeq pokigeheéna omaq itowe.

¹⁵ Minayabe iwáhnorurauna sansá ambubu atíáthro. Itene iyahnabo anímárimo, mí sansá íwéhipeqté éhwéhnkákáq páhsiipeqté éhwéhnkákáq iwáhnoruraune. Mí ehwéh kawerue ambubu atíáthro.

¹⁶ Itene Wahnah Sísá Karáhéreq Maniká Iteriboreqka itensabé sirutaboirióye. Segá itene irupipeq aiq kaweraitároyansabé itene irupipeq ahriahri eyoyóinae. Ite séhréh aitera oga mía míoneheqmúne iwíáh aitéráóye.

¹⁷ Itega kaweq arámbéhríéq kaweq ehwéh irarigeheéra segá ite kawerue séhréh aitera págege aitagéhe.

3

Manikánka ite séhréh aitankehboq púreraitáthro i ehwéhne.

¹ Itene iyahnabo anímárimo, mó ehwéh kéhre. Sísá itene Wahnahne ehweh abae aginkehboq itensabé púreraitáthro. Itega mí ehwéh téh írátótaq kawerue ireq ambubu atiarowe. Mó kegá mína onserahnigehboq púreraitáthro.

² Sísane ehweh teriunaraq mí ehwehnsabé mó kegá aiq pútare atáhwara mó kegá íre aiq pútare atáhwe. Íre aiq pútare atáh ké ahkaragára ahbabáq kega iubiýehboq púreraitáthro.

³ Itene anotah Wahnáhnká anetaníbo iwíáh íre iwíáhia peh kawerue wahnahnaitankéhe. Owainawanka ite ahbabáraitenehoéna itene anotah Wahnáhnká séhréh aitena págege aitankehé.

⁴ Sehgióro urauna ehwéh aiq kawerue sehgiówe. Itega iwíáhúnawe, Mókakeakák kawerue sehgiéhe iwíáhúne. Itene Wahnahnka mí iwíáh aitéhrana irupipeq kawerire.

⁵ Itene anotah Wahnáhnká iwíáh aitahnaq Manikánka arutaboiri sansá iahtebagehe. Sísá Karáhéga wene arambehri ambubu atawéna kawerue sehgiunserah miraigehe.

Ómiga arambehrioro i ehwéhne.

⁶ Itene iyahnabo anímárimo, itene anotah Wahnáh Sísá Karáhé áwirue teiníe. Táhmaro Sísá tagariáh kéga taorahoéra iwáhnorurauna ehwéh anterúáhwe. Mína tahnsa kéreq íre miáthro.

⁷ Ite tagariáhmé iteba míaraunaraq íre taorahourane. Itega miraurana serahnoro.

⁸ Iteba míaraunaraq itene tópah pehipi íre naraune. Írakaumo. Inokáhpeqkákáq wéhékáhnkakaq págegeue arambehriuraune. Iru págege aitéhoéq íre ineh inehia itene táhutahuqsabé arambehriuraune.

⁹ Íwáhnorúnayabé itega táhutahuq náíéro irarurauno? Írakaumo. Náíéro íre iraruraune. Itega arambehriurauna sansá tagéq mina tahsanigeheéq mirauraune.

¹⁰ Itebaq míaraunaraq mahraréq, Arambehriyabé taorahoí aní tópah íre náriéro uraune.

¹¹ Amahnága ite támáro peh taorahoéq íre arambehriowe. Peh íre itereq wehgariraq irare irareowe. Minayabe mó kegá teiátówaq írátáúne.

¹² Itene anotah Wahnáh Sísa Karáhé áwírue taoraho keyabé mah ehwéh teriéro aitone. Mahraréq, Itene táhutahuq mewe nagehboq tabasíwe méq kawerue arambehrioro teriéro.

¹³ Itene iyahnabo anímáрино, kaweq sansá miraéyabe taorahoiyehboq peh ahriahri mira aruqaruroro.

¹⁴ Mah pahsípéqté éhwéh anteruahna aní peh áwé tagahro. We ayehitawiankékéboq pehragéq weba íre kowiáhro.

¹⁵ We naruo aní míre íwiáhíyeho. We iteruwahrah aní púana wega tábúsoqme íwiáhínkehboq peh kaweq sansánúno págegeue teawéro.

Iru ukiq itahráhi ehwéhne.

¹⁶ Itene anotah Wahnáhmé iru ukiq itahráhi aníne. Kaweq sunúqkákáq íre kaweq sunúqkákáq ahriahri wega itene iru ukiq itahráhire. Wega itene iru ukiq itena iteba mía míainkeheéq púrerúne.

Porane páhsi parabagínai ehwéhne.

¹⁷ Íné Poraga amahnága ínénéne niyahtate mahna parabagínai ehwéh sehiranuge. Moke ínéga íátáu pahsí mahna tahnsa séhírá káráire. Mahna tahnsa séhírámé peh ínénéne sehirá míre.

¹⁸ Itene anotah Wahnáh Sísa Karáhéga ite moke séhréh aitéhre.

1 Tímóti Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Tímóti anowawé Asiu iní miowana wenabowe nahnsó aní miówe. Poraga Tímóti áwahnórúwana wega Porane ehweh tábúsoqme sehgiuwe. Mah pahsíipéq Poraga Tímótiinsabé mahrarue teawena. Péhe éhwéh irare keyábéwé, Manikánsabe iwíáh iwíáh ate sansánsábéwé, Sisa tagariáh kéráq wahnahno keyábéwé, Sisa tagariáh ké síwáhnoréna kaweq sansá sehgiyabewé, orenínsó kéweinínsó séhréh ariteyabewé, tauntahunue arambehriéyabewé, móneyabé kawerue iwíáhéyabewé, áwáhnorúwe. Poraga mah ehwéhnkákák mó ehwéhnkákák mah pahsíipéq sehiranúwe.

Poraga Tímóti ebeq awu pahsié.

¹ Tímóti, iné Porane páhsi sáhnsahwe tagáhnó. Sisa Karáhéreq Maniká ite kaweraitéh ánínséqka, Sisa éhweh kosíwáhnorúno aintera eqmaq núwátóye. Mókake Sisa Karáhéba kaweq matábúrápéq oga mía míaohehe iwíáhhúne.

² Inéga Sisa éhweh áwáhnorurataq ahtebaroná puah are nénahni úkurone. Maniká Iteriboreq Sisa Karáhé itene Wahnahnseqka are séhréh atera sirutaboiratéra arene aru ukíq atagéhe.

Péhe éhwéhnshábé ahqáho ataneheqmúne i ehwéhne.

³ Iné Másérónia marákórápéq pokinaurautaq arensabé, Épésá suwahpeq míahno éna amahnága moq mitaq míahno teawúge. Táhmáro areba miáh kéga péhe éhwéh síwáhnorowe. Arega mi keyábé, Itene péhe éhwéh mó síwáhnoríyehboq túbáh agoro terio.

⁴ Áwáhe ehwehnkákák sigaqnaréh síwíqmari iwíáho ehwéhnkákák síwáhnorowara íráh kéga ehwehówe. Mína tahnsa éhwéhnkákéwé peh múguwahgu iwíáh aritahnara Manikáne sansá íre ahtebahrahówe. Minayabe, Túbáh agoro terio. Sísansabé aiq pútare atéhranka ahtebahrahówe.

⁵ Kawerue síwáhnorinaraq íréhra kéga ahabábáq íre miráia sirupipeq mó keyábé sirutaboíraritagéhe. Sirupipeqté áhbábáq sánsánsabé íre sirutaboírera peh kaweqtaq míéhransabe sirupipeq pehwehrue míagehe. Sísansabé aiq pútare atéhra puara mó keyábé sirutaboíraritagéhe.

⁶ Táhmáro kéga mi kawéq sánsá sinehepeq suera peh seyene iwíáhéra peh abehq éhwéhnkárínówe.

⁷ Segá Manikánka sehgióro ú ehweh síwáhnoréyabe suwahbówe. Ite aiq ahtebóne iwíáhéra síwáhnoro ehwéh sirupipeq íre irasa pehipi irare irareówe.

⁸ Ite tagarionawe Mósísiga sehgióro ú ehwehnká wehukene ahabábáq sansa sokigiorahi ehwéhne. Mi ehwéhnká ahabábáq sansa sokigi inkeheéna Manikánka mi ehwéh omaq atówe. Mi ehwéhnká míraínaraq aiq kaweq ehwéhne atone.

⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehmé íre peh morá kaweq keyábé sehgióro irarúwe. Írakaumo. Wene ehweh anterúáh kéwé, píribahri kéwé, Manikánsabe suwahrieh kéwé, ahabábáq kewe Manikáne sansánsabé suwahriehre éra peh mah marákóipéqté sánsá sehgió kéwé sinoibo subiq súáh kéwé mó ke subiq súáh kéwé moke mína tahnsa keyábéwé mi ehwéh irarúwe.

¹⁰ Mó kené ahre weh abariira kéwé wehukénínká mó áwáhu wehukéní ahkaragára sansá mirao kéwé mó kené animári aebóo kéwé péhe éhwéh irare kéwé mó keyábé péhepehe aritewé moke mó íre kaweq sansá mirao keyábé Mósísiga sehgióro ú ehweh teriúwe. Moke mína tahnsa ahabábáq kéga aiq pútaq ehwéh anterúáhwe.

¹¹ Ai q pútaq ehwehmé íre mó ehwéhne. Írakaumo. Peh morá Manikánka korerio teniátái ehwehne. Inéga wene kaweq ehwehmé teríú ání múge. Mi ehwéhnká, Maniká págege anínéna anotah tehrehabeq mía míai aníne teíre. Minayabe iwíáhéna wensabé iwíáh iwíáh atóge.

Manikánka wensabé arutaboírúnsabe Poraga kaweróne ato ehwéhne.

¹² Itene Wahnah Sisa Karáhéga wene arambehri mirainkeheéna eqmaq núwátáire. Inéga kawerue arambehrinawire iwíáhéna págege aintáráire. Minayabe kaweróne atóge.

¹³ Iné Sisa íre tagariarautaq iné wene naruo aní míaraúge. Wene naruo aní ména wensabé áwioqnéna éhruru atáráúge. Wensabé íre aiq pútare atena peh múguwahgu aní ména mi ahabáburaugana wega ínénsabe arutaboíraintena insahwé aintáráire.

¹⁴ Itene Wahnah Sisa Karáhéga iwíáh aintena iné anotah séhréh aintárái puana wensabé aiq pútare atena nirutaboíruraúge.

¹⁵ Ahabábáqka ite saiqnariaraitaq Sisa Karáhéga ite meirena kaweraitanieéna mah marákóipéq tumíówe. Tumíó ehwehmé anotah kawéq éhwéh púaq ómiga aiq ahtebahrahúne.

Ahtebéq aiq pútaq ehwéhne irarúne. Áhnte ahbábáq ké miáhwana ínega ahbabáq aní máraugana néne ahbabáqka moke mó kené ahbabáq kiotaikuraire.

¹⁶ Kiotaikurairara mah kehiná kéhínánká, Sísá ahriahri uwareasa aní miéhre tagageheéna wega ínénsabe arutaboirena kaweraintáráire. Kaweraintáráirara wehukega iné tagéra iwíáhéra, Ite moq kaweraitahráhire éra aiq pútare atéhransabé oga mérapeq awaq miagéhe.

¹⁷ Manikámé we mía míai Wahnáh míre. We íre pukorahi aníne. Wehukene siuranka Maniká íre tagarahowe. Webataq Manikáne. Ahriahri we anotah Wahnáh miéhre éq wenáwiq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq mire.

Ahbabáq sansansábé ahqáho ate peh kaweq sansá sehgio i ehwéhne.

¹⁸ Tímótió, are nénahni úkurone. Manikáne ehweh iraruro kegá are éhweh irarurowe. Minayabe sehgie sansa teawiníe. Segá iraruro ehwéh ahrreraq matawé ahbabáq sansansábé anotahtaq ahqáho ate Manikáne arambehri tauntahunue sehgio.

¹⁹ Manikáne sansá ambubu atawé kaweqtaq miéhnaqmé arene aru ukiqme míaniewóne. Táhmaro kegá ahbabárera siru págegeuronsabé anetaníbo iwíáhéra Sísane sánsá sinehepeq sutowe. Sinehepeq sutonsabé abehq úkurowe.

²⁰ Mina tahnsanuya aníte sensíwiq Íménésireq Árékásántareq miéhye. Segá Manikánsabe éhruuuyansabé owainawanka anotahtaq kamah arinara siahtebageheéna owainawapa miáhtaó arítóge.

2

Ómi keyábé púrerarítáhiro i ehwéhne.

¹ Téhwe sehgie ehwéh teawiníe. Ómi keyábé mahraoro terio. Manikánsabe kaweróne ue iwíáh iwíáh ateq mah kehiná kéhínánsábé iwíáhue púrerarítáhiro. Manikánka séhréh aritankéhboq púrerarítáhiro terio.

² Ite pehwehrué méq tabasíwe méq kaweqtaq miánehbóq wahnah kereq anotah anímárinseqsabé púrerarítáhiro terio.

³ Minawé kaweq sansáne. Manikámé ite kaweritéh aní púana mi sansá miraúna keyábé awahbehre.

⁴ Wegá moke mah kehiná kéhínánká aiq pútaq ehwéh ahtebéyabe awahbehre. Ahte-behrataq wega kaweraitahráhire.

⁵ Manikámé peh morá aníne. Wehukega Maniká tagariageheéna mibeq mahbeq aritéh anímé peh morá Sísá Karáhé miéhre.

⁶ Ómi ite insahwé aitanieéna awehraq tanáhráq itene ahbabáqsabe pukúwe. Pukúnsabe Manikánka ite sokigiéna, Moke mah kehiná kéhíná kaweraiteyabe nuwahbehre uraie.

⁷ Mí ehwéh síwáhnorinkeheéna Manikánka eqmaq núwátáire. Iné íre péhenia peh aiq pútariahnsanuge. Nahno kegá aiq pútaq ehwéh irera Manikáne sansá ahtebageheéna koreri terinúno éna eqmaq núwátáire.

⁸ Iné nuwahbeh sansá teawiníe. Arega ómi kehiná suwahpeqte wéhyábé síwáhnoré mahraré, Weho, ibiahnsanome ehwehome pehregéq peh kaweqtaq méq iyahnkara panke-qme púreroro ue síwáhnorúno.

Ahreronsábé kaweqtaq miáhiro arito i ehwéhne.

⁹ Mó ahrréro síwáhnoro ahrréro, tabasíwe méq kawerue inerinerue miáhiro. Áhnte awahriq naneq pehregéq peh áberáhna korósi sukíwe miáhiro. Pásésuqme áhnte moné tahnsa korósiwé awahriq naneqmarinsábé íre iwíáh iwíáhiro.

¹⁰ Íre iwíáhéq peh Manikáne ehweh sehgieq mó naneq mó naneq kaweq arámbéhríoro. Íre korósi peh itega kaweq arámbéhríome itene awahriq naneq tahnsa kéhre. Iné Manikáne sansá tagaríóge irari inínká miráinaraq aiq kawerinae.

¹¹ Momiwíorabeq ahrerónká íre ehwehnia peh ehiya méra Manikáne ehweh kawerue irera ahtebagehe.

¹² Momiwíorabeq ahre inínká weh wahnahnue síwáhnorineho. Írakaumo. Síwáhnorinehbóq peh ehiyamé ehweh irankéhe.

¹³ Ahrerono, írátíáhiro. Téhwe Manikánka Éhráma mirarena aneche wene ahre Íwi mirarowe.

¹⁴ Éhrámaga owainawane péhe éhwéh íre aiq pútare atowe. Írakaumo. Peh wene ahrega owainawane péhe éhwéh irena Manikáne ehweh anteruowe.

¹⁵ Ahre inínká Sísane sánsá ambubu atawéna mó keyábé arutaboirena kaweqtaq ména tabasíwe miáhnaraqmé aiq kaweq sansáne. Mina tahnsa inínsónká ani maqmaréhrataq Manikánka kawerarítankéhe.

3

Peh kaweqtaq miáh kégá Sísa tagariáh kéréq wahnahnoraho ehwéhne.

¹ Sísa tagariáh kéréq wahnahnéyabe awahbeh animé anotah kawéq árámbéhrí miraéyabe awahbehre. Minawé aiq pútaq ehwéhne.

² Sísa tagariáh kéréq wahnahné arambehri miraéyabe awahbeh animé peh kaweqtaq mía míai anínká wahnahnorahire. Peh morá áhré matiéh animé, tabasiwe miéh animé, uawaresa animé, tábusoqme iwíahi animé, nahnsa mehwehue kiraboi animé, Maniká awahbeh sansá kawerue síwáhnororahi animé, peh mína tahnsa ánínká Sísa tagariáh kéréq wahnahnorahire.

³ Mí arámbéhrí íre wahnahnorahi anínsábé teawiníe. Píah néna múguwahgu aruqaruri animé, mónéyabé arutaboiiri animé, tobeh aruqaruri animé, ehweh aruqaruri animé íre wahnahnorahire. Peh uawaresa animé wahnahnorahire.

⁴ Wene ani ahre kawerue wahnahni anínká Sísa tagariáh kéréq wahnahni aní míahrahire. Sibowáné ehweh íre irasa pehipi anterúáh ánimáriné sibowáwé íre wahnahnorahire.

⁵ Wene ani ahre íre kawerue auráq matiahnaraqmé Sísa tagariáh kéréq árahue kawerue wahnahnorahiro?

⁶ Peh amahnága Sísansabé aiq pútare atéh ánínká íre wahnahnorahire. Peh amahnága aiq pútare atéh ánínká wahnahnínaraq píribahriéna, Íné anotah aní múge iwíáhinabomo. Iwíáhinaraqmé Manikánka naho owainawa kamah awunserah kamah awinawire.

⁷ Sísa íre tagariáh kégá, Peh kaweq aníne atáh animé Sísa tagariáh kéréq wahnahni aní míahrahire. We íre kaweq aní míre iwíáhirataq sega éhruruirana owainawanka mí aní saiqnarianawire.

Peh morá kaweq sansáno ke Sísa tagariáh kéné morábí matiáh ménsáméhnsátáq wahnahnoraho ehwéhne.

⁸ Peh kaweqtaq méra kaweq iwíáho kégá Sísa tagariáh kéné morábí matiáh ménsáméhnsátáq wahnahnorahowe. Píah naruqnaruro kewé, mó kené ménsáméhnsánsabe aigará pabeki kewé íre wahnahnorahowe.

⁹ Siru úkigme méra peh Manikáne sansá kawerue ambubu atíáh kégá wahnahnorahowe. ¹⁰ Téhwe pehgáriq arámbéhrí sieq áhwárawe tagahro. Tagehrataq kawerue arambehriéra kaweqtaq mía míairataq morábí matiéhra ménsáméhnsátáq wahnahnorahowe.

¹¹ Sene ahrero moq peh kaweqtaq mía míao inínsó miéhrataqmé sensuwehqsónka wahnahnorahowe. Sene ahre ronká péhe éhwéh íre aritera peh tabasiwe miéhrataqmé sensuwehqsónka wahnahnorahowe. Sene ahre ronká íre sibitarusa peh kaweq arámbéhríera mó ke séhréh aritéhrataqmé sensuwehqsónka wahnahnorahowe.

¹² Peh morá áhré matiáh kéné sene ani ahre kawerue wahnahno kewé mí arámbéhrírátq wahnahnorahowe.

¹³ Sísa tagariáh kéné wahnahnka kawerue wahnahnotaq tagah kégá sensíwíq pankeráhwe. Sensíwíq pankeráhwara kawerue wahnahnéna íre áhrea Sísa Karáhé éhweh pahsuqme teriéwe.

Manikáne sansá áwahewé anotah naneq míre i ehwéhne.

¹⁴ Pehgáriq tanáhráq areba koraganie iwíáhéna mah pahsí sehiranue áwúge.

¹⁵ Areba íre apubúue konaraq arega Sísa tagariáh kégá momiwírarabeqte sánsámé Manikáne animárinésábé ahreraq matiankeheéna mah pahsí sehiranue áwúge. Maniká oga mía míairaq íte Sísa tagariona ke wene animári míone. Awankátate nah pegiqmárahnserah íte Sísa tagariona kégá momiwírarabeq aiq pútaq ehwéh pankerone.

¹⁶ Íte kawerue tagarionawe Manikáne kaweq sansá nahomé kopéq kowana Sísa tutai puana amahnága ábóraragire. Wene sánsá áwahewé anotah nanere. Minayabe mah igónkónká aiq mahraréna,

We wehukení úkúwara wehukega we tagowana

Manikáne Awanka wene sánsá peh kaweq sansáne atowe. Íopeqté kégá moq we tagowe.

Manikánka wene kaweq matábúrápéq tumerena,

Mahtaq anotah Wahnáh aní míahno atowe.

Mó kégá we éhweh mah kehiná kéhiná míáhrabeq teriéwara mah marákó marákóipéqté írah kégá wensabé aiq pútare átáhwe íre.

4

Péhe éhwéhnká wehukene iwíáh íre kaweraritéhre i ehwéhne.

¹ Anehe tanáhráqmé táhmaro kégá wahnsane péhe éhwéh írera sehigéhe. Mó kégá owainawamariné ehweh síwáhnorirara írera Sísame sánsá suagéhe. Minayabe Manikáne Awanka aiq pahsuqme iraruraire.

² Péhe éhwéh irera sirupipeq múguwahgu agéra ahababáq sansansábé íre siyehitáhnara peh péhe éhwéh síwáhnorigehe.

³ Péhe éhwéh síwáhnoréra, Mahbiga ahre mewe weh úkiyehboq peh ítaq mahbigáú mía míaoro éra mó naneq tahutáhúq órira mire ahriahri awehrioro éra síwáhnorigehe.

Moke táhutahuqme Manikánka aiq mirarowe. Minayabe wensabé aiq pútare atera aiq pútaq ehwéh írátiáh kégá wensabé kaweróne atera mi tahutáhúq pehipi nahwe.

⁴ Moke Manikánka miraro naneqme aiq kaweq nanere. Minayabe itega íre awehria peh wensabé kaweróne ateq pehipi nanehe.

⁵ Manikánka moke táhutahuq nah naneq mire insabé itega wensabé kaweróne atona puag íre awehria pehipi nóne.

Poraga Tímóinsabé Sísane kaweq arámbéhrí ání míažno ato ehwéhne.

⁶ Arega mah ehwéh Sísá tagariáh ké síwáhnorinaraq Sísá Karáhéne kaweq arámbéhrí ání míaškehe. Aiq pútare atahna ehwéhnké are págege atárárah kaweq sansá ambubu atiarone.

⁷ Ahababáq áwahe ehwehmé, múguwahgu ehwéhme pehragážno. Peh Manikáne kaweq sansá miraúno.

⁸ Wehukene ayahnsa págege arite sansamé ákáhtaq kaweq sansáne. Manikáne kaweqtaq mé sansámé anotah kawéq sánsáne. Wene sánsá sehgió kégá amahnága oga miáh tánáhráqkákáq mókakeakáq oga mía míaoneherawoe.

⁹ Mah ehwéhme aiq pútaq ehwéh mire. Ómiga irera aiq pútare atéhrataqme aiq kawerinae.

¹⁰ Maniká oga mía mía aninéna moke mah kehiná kéhiná merirena kaweraritáhráhire. Wensabé aiq pútare atáh ké aiq kaweraritéhre. Minayabe aiq pútare ateq págegeue arambehriúne.

¹¹ Mah ehwéhme síwáhnoré, Kawerue sehgióro terio.

¹² Are íre anonani miahnayabé mó kegá awiréh atéhrataq ahqáho arito. Peh kaweq ehwéh iraré kaweqtaq mía míaé mó keyábé arutaboírúno. Aiq pútare atahna sansá ambubu atawé peh kaweq sansá miraúno. Sísá tagariáh kégá are tagéra arene sánsá miraigehboq teawú éhwéh sehgio.

¹³ Areba íre apubúue konaraq wehuke miáhtáq Manikáne ehweh sáhnasahwe pahsuqme kawerue síwáhnorúno.

¹⁴ Aboawah wehgá siyahnkarataté arenaneq táhtoréra Manikáne Awanka iwíáh aritárái ehwéh irarurotaq Manikánka págege atáráire. Segá iraruro ehwéhme kawerue ahrreraq matawé sehgio.

¹⁵ Arene arambehri kawerue miraúno. Ómiga tagéra kaweq sansáne iwíáhigehboq teawú éhwéh ambubu atawé sehgio.

¹⁶ Arerensabéakáq arega síwáhnoróna ehwéhnkákáq auráq matiahno. Teawú ehweh ambubu atawé sehgio. Mirainaraqmé íre arebataq áhnite arene ehweh íráh kéreq moq oga mérapeq awaq miagéhe.

5

Poraga kaweq síwáhnoré sansa Tímóti teawu ehwéhne.

¹ Arega aboawah wehreq orerónseq ehweh terínaraq píribahriinehboq arenabouránsabé tábúsoqme ehwéh teawenanserah pehwehrué terio. Mahbireq o menáhwénseqsabé arenábáq áwáhnorónanserahnue kawerue síwáhnorúno.

² Aboawah ahrérónseq orenínsónseq arenanoura auráq matawé séhréh atahnanserahnúno. Ahre ahrariyabé arenanahno auráq matawé séhréh atahnanserahnúno. Sene sinonkataq táhtoréhnehbog pehragé séhréh arito.

Kéweinínsó kiraboé ehwehne.

³ Íre aninkákáq óréní kéweinínsabé kaweq sansánúno.

⁴ Kéweini wene aninseq anahwareq miéhrrataq sega auráq matawéra kiraboigehe. Sinoiboga sene animári ebeq kirabouronsabé se ore orení úkirataq sene animárinká se kiraboigehe. Sene káironani kiraboéyabe seyene arambehrie. Mínowé Maniká awahbeh sansáne.

⁵ Íre aninkákáq anahwankákáq kéweínímé orení úkínaraq wega iwíáhéna, Manikánka séhréh aintankéhe íre. Minayabe wega wéhékáhnkakaq inokáhpéqkákáq Manikánsabe, Íné séhréh ainto éna púreq aruqarurire.

⁶ Mah marákóipéqté náneqsabé arutaboíréna peh we awahbeh naneq sehgi kéweínímé pusa aní tahnsa miéhre.

⁷ Minayabe kéweinínsónsábé mah ehwéh kawerue síwáhnorúno. Segá kaweqtaq mía míairataq mó kegá se íre síhrruruigehe.

⁸ Wehga wenawahraheq wene káironanínseq íre auráq matawéna kiraboíinaraq Sísané sánsá aiq anteruéh púana anotah ahbábáq sánsánire. Mi ahbábáqká Sísa íre tagariáh kéné ahbabáq aiq kiotaikire.

⁹ Sísa tagariáh kéga morábi kiraboigheboq kéweinínsó síwíq sehiranúno. Orenímé 60 opéq sotaiiki orenímé peh morá wéhráq miarai inímé wenáwíq sehiranare kirabooro arito.

¹⁰ Mó kéga, We kaweq arámbéhrí mira aruqarururai iní míre atáh inímé kirabooro arito. Wene animári kawerue sóránkirai inímé, nahnsó mehweh aritena kirabourai inímé, Sísa tagariáh kéga íre wahtopeqte surowana sigará pabeq pabeq arítarái inímé, suwahre ke soberurai inímé, mó ke kawerarítarái inímé mina tahnsa kaweq arámbéhrí mira aruqarururo kewéinínsó síwíq sehiranúno. Mina tahnsa inímé orení úkínaraq Sísa tagariáh kéga morábi kiraboigehe.

¹¹ Kiraboirataqmé o ahré kéwéinínsó síwíq íre sehiranúno. Téhwe Sísa Karáhéne arambéhrí miraoneheqmúne iraréra anehe mi arámbéhrí sinehepeq suera wehkigehe.

¹² Mirairataqmé seyene ehweh anterúáhsábé itene Wahnahka ehweh aritankéhe.

¹³ Sega taoraho ke úkéra mó kené nahtapeq poku pokuéra íre sereq wehgaq naneq mire éra éhruruirataq sensíwíq pehragáhno. Mina tahnsa kewéinínsó síwíq íre sehiranúno.

¹⁴ Íné teriúme o ahré kéwéinínsónká mó wehkéra ani maqmarera kawerue sóránkirataqmé kaweq sansá míre. Kaweq sansánowara itene naruoga sene kaweq sansá tagéra íre iéhrururahowe.

¹⁵ Táhmaro kewéinínsónká Sísané sánsá sinehepeq suera owainawa kérowe. Minayabe tagariáhwe.

¹⁶ Sísa tagariáh inínká wenawahrah kewéinínsó kirabo arito ato. Sísa tagariáh kéga kéweiní kóréní wene iyahnabo íre miéhrataq wahba kirabo atahro arito. Peh morá sensuwahrah íre miáh kéwéinínsómé Sísa tagariáh kéga wahba kirabo aritahro arito.

Sísa tagariáh kéréq wahnahno ke séhréh ariteq náriéro i ehwéhne.

¹⁷ Sísa tagariáh kéréq wahnahno kéga kawerue wahnahnirataq sensíwíq pankereq awehraq apéq nári nárinoro terio. Sega Sísa éhweh tei teinéra íwáhnorirataqmé anotah iwíáh iwíáh ariteq awehraq apéq nári nárinoro terio.

¹⁸ Minayabe Manikáne ehwehka aiq mahraréna, Káhoga sera sombirah arámbéhríinaraq wene áwéhraq íre músú atáho. Pehipi nankehe íre. Wene ehwehka mó mahraréna,

Ite séhréh aitéh áni awehraq apéq náwéro íre. *(Lo 25.4; Mátyu 10.10; 1 Kórína 7.9)*
Mina onserah Sísa tagariáh kéréq wahnahno kéga kawerue arambéhrirataq awehraq apéq nári nárinoro terio.

¹⁹ Peh morá ánínká Sísa tagariáh kéréq wahnahni anínsábé ehweh atahnarag mi ehwéhmé íre íro. Téhranítégábópoq apahránítógábópoq ehweh atéhrataq sene ehweh iwíáhue tagáhno.

²⁰ Wahnah animáriníká ahbabárirataq áhnte wehuké momiwíorabeq mó wahnáh áni mó wahnáh ániue ehweh arítáho terio. Mó wahnáh kéga írera áhreéra kaweqtaq mía míaigehboq ehweh arítáho terio.

Poraga Tímótsinábé miraúno i ehwéhne.

²¹ Peh morá sánsá ómi keyábé miraúno. Anotah anínseq arenawahraheq mó sansá miráé moke mó ke mó sansá miráé anotah íre kawerinae. Ómi keyábé peh monseráhnue iwíáhue saraqmaro. Manikánseq Sísa Karáhéreq Manikánka omaq sito íopeqte kéreqka tagariáhwe. Sega tagariáhtaq mahna teawú éhwéh sehgio pahsuqme teiúge.

²² Sísa tagariáh kéréq wahnahni aní míankehéé íre apubúue ayahnkara táhtoqme omaq ato. Mó anínká ahbabárinaraq arega moq mina tahnsaninehboq peh kaweqtaq mía miraúno.

²³ Are awareé arupipeq érinisábé íre peh morá wání náhno. Náhníaq sera anonkakaq pehgáriq náhno.

²⁴ Mó kené ahbabáq ábóraq kéhrara tagah kéga ehweh arítáhe. Mó kené ahbabáq amahnága íre ábóraq kéh púana peh mókake ábóraq kanawire.

²⁵ Mina inserah wehukene kaweq arámbéhrí ábóraq kéhre. Kaweq arámbéhrí íre apubúue ábóraq kahnarag minaakaq mókake ábóraq kanawire.

6

Arambehrio keyábé kawerue arambéhríoro i ehwéhne.

¹ Sísa tagariáh ké arambéhrí keyábé mahraré, Itene wahnah kené ehweh kawerue ireq sensíwíq pankeráho arito. Itene wahnah kéga itene sánsá tagéra Manikáne ehwehnsábé ahqáho atera wenáwíqsabe éhruruiyehboq kawerue arambéhríoro arito.

² Arambéhriraq atéh ánínká Sísa tagariahnaq wene arambéhrí ánínká iwíáhéna, Íné arambéhriraq intéh ánimé nánuwah tahnsá míéh púana peh taoraho arámbéhrínice

íwíáhineho. Írakaumo. Kawerue íwíáhinkehboq mi aní áwáhnoruno. Mi anínká arambehriraq atéh aní arutaboirue séhréh atena kawerue arambehririinkehboq áwáhnoruno. Arambehrío kegá mira íwíáhirataq sega anotah kawéq árámbéhrío ke míagehe.

Móneyabé arutaboirome ahababáq áwahe wíre i ehwéhne.

Wehukega kawéq sansá miraighboq teawú éhwéhmé ahriahri síwáhnoré kawerue se-gióro arito.

³ Itene Wahnah Sísa Karáhéne aiq pútaq éhwéhnká Manikáne sansá kawerue íwáhnorire. Mi ehwéh suena peh mó éhwéh áwáhnorí animé

⁴ we píribahri aní ména peh íre íréh aní míéhre. Peh ehwehéyabe awahbeh aní míre. Wega síwáhnorirara wene ehweh íráh kegá mó keyábé íre kawéq íwíáhéra ehwehéra síéhuruéra

⁵ tobehéra ahababáq íwíáhowe. Ahababáq íwíáhéra aiq pútaq ehwéh íre irera peh múguwahguowe. Múguwahguonsabé péhe íwíáhéra, Ite Manikáne sansá sehgiunayabé áhnte mensáméhnsá pehipi meyanehemúne íwíáhowe.

⁶ Manikáne sansá sehgiunaraq wega áhnte kawéq naneq náí náinire. Ménsámehnsánsabe íre irutaboiria peh wega náí naneq awehraq kéhre íwíáhúnaraq itene iru ukiréhre.

⁷ Iteinoréhga maqítáhtáq íre мэnsámehnsánkakaq maqítáhwe. Ite pukonaraq íre itene мэnsámehnsánkakaq meweq pukonehemúne.

⁸ Minayabe táhutaqukakáq korósiakáq kahnararaq, Aiq awehraq kéhre íwíáhonehemúne.

⁹ Áhnte moné meyanéhe íwíáho kéwé мэnsámehnsánsabe sirutaboiro kewé ahabáborahowe. Sirutaboiro naneqka kahnkapi wah paríéhnserrahrire. Se sirutaboiro naneqka ahabábararítéhre.

¹⁰ Móneyabé arutaboiré sansamé ahababáq áwahe wíre. Móneyabé sirutaboiro puara táhmaro kegá móne meyanehéera Sípane sánsá sinehepeq sutowe. Minayabe sirupipeq anotah uméh meyáhwe.

Oga mía mía sansá ambubu atawé sehgio i ehwéhne.

¹¹ Are Manikáne ani móne. Wene ani míahnayabé мэnsámehnsánsabe arutaboirineho. Moke íre kawéq sansá anehepeq suo. Kaweqtaq mé Maniká awahbeh sansá sehgio. Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ate mó keyábé arutaboirúno. Kaweq sansá págegeue sehgie uwarena aní míahno. Mí sansámárinnsabé arutaboiré sehgio.

¹² Árésisii anínká, Íné kiotaikinauge íwíáhéna pehbeheráh pokire. Mína inserah arega Sípane sánsá ambubu atawé mahraue íwíáhé, Íné kiotaikéna oga mérapeq awaq mianauge íwíáhúno. Arega, Íné Sísansabé aiq pútare atena wene sánsá sehginauge iraruronaraq áhnte kegá írátówe. Mí tanáhráq oga mérapeq awaq miankeheéna Manikánka omaq atáráire. Minayabe oga mía mía sansá ambubu atawé sehgio.

¹³ Moke oga míona naneqmarí Manikánka oga míáhro aitéhre. Manikánseq Sísa Karáhéreqka tagariehataq teawú éhwéh iro. Wahnah aní wenáwiqtare Póntiása Páiraga Sísa ehweh atotaq Sísa íre áhreja pahsuqme teawuwe. Manikánseq Sísa Karáhéreqka tagariehataq Sísa pahsuqme teawunserah ínéga are teawúge.

¹⁴ Sísa íre áhreja pahsutainserah ínéga teawú éhwéh kawerue tábúsoqme sehgio. Peh morá áhwára áhwára sansá íre miraúno. Amahnágaakáq mókakeakáq itene Wahnah Sísa Karáhéga tuina tanáhráqkákáq kawerue sehgio.

¹⁵ Manikánka webataq omaq atárái tanáhráq Sísa tuinawire. Maniká webataq moke mó wahnáhmári kiotaiqme aní púaq wensabé íwíáh íwíáh atone.

¹⁶ Webataq íre pukorahí aninéna peh ahriahri mía míaeána wehukega íre pokorahi téhrehrabeq mía míaire. Wehukega sene siuratate we íre tagahwe. Segá we íre tagahrahowe. Wega ahriahri wahnáhninkehe. Wensabé íwíáh íwíáh atone. Aiq miraonehemúne.

Áhnte мэnsáméhnsá matiáh keyábé éhwéhne.

¹⁷ Mah marákóipéq méra áhnte monéakáq мэnsámehnsánkakaq matiáh keyábé píribahri iyehboq sene мэnsámehnsánsabe íre íwíáh íwíáho terio. Ménsámehnsánkakaq móneakáq apubúue taqnobagína nanere. Minayabe íwíáh íwíáhíyeho terio. Itene irupipeq eyoyóinkeheéna Manikánka áhnte kawéq naneq náí náinire. Minayabe peh wensabé aiq pútare ateq íwíáh íwíáh atáho terio.

¹⁸ Kawéq sansá miraoro terio. Mó ke séhréh ariteq kawerarítáhro terio. Anah ke míéhboq wehweh ke míáhro terio.

¹⁹ Mirairataqmé sene ogamé tanáhráq peh kawéq tanáhráq kanae. Mókake oga mérapeq awaq mera peh kagaorahí apéq meyagéhe.

²⁰ Tímóti, teawú éhwéh auráq matawé ambubu atiahno. Íre Manikáne íwíáh peh wehukene íwíáh ehwehmé pehragáhno. Abehq múguwahgu ehwéh pehragáhno. Mí éhwéhnsabé táhmaro kegá ahte bia éhwéhne atáhwe. Ahte bia éhwéhne atáh kegá péhe íwíáhowe.

²¹ Mi ehwéhnsábé iwíáh íwíáho kegá Sísane sánsá sinehepeq súáhwe. Manikánka itensabé arutaboiréna séhréh aitéhre.

2 Tímóti Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Pora karábúsiipéq míotaq wega iwíáhéna, Ínéga pukinauge éna mah pahsí sehiranúwe. Mah pahsíipéq Poraga Tímótinsabé, Manikáne kaweq arámbéhrí áni míankehboq wene aram-pehri miraé tauntahunue arambehriúno teawuwe. Wega ahababáq sansa anehe tanáhráhq sínaraqsábé sehiranéna we pukinaú ehwéhnkákáq moq sehiranue Tímóti teawuwe.

Poraga Tímóti anehe awu pahsíc.

¹ Tímótió, íné Porane pahsí sáhnsahwe tagáhnó. Sísa Karáhé éhweh síwáhnorinkeheéna Manikánka iwíáhue eqmaq núwátáire. Wensabé aiq pútare atáh kégá oga mérapeq awaq mianeherawoe. Mí ehwéh wehuke terinkeheéna eqmaq núwátáire.

² Arewe nirutaboiru aní móne. Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé itene Wahnahnseqka arensabé sirutaboiráera séhréh atera arene aru ukíq atagéhe.

Sísa éhweh ayeहितegurégúinehboq teri terinúno ú ehwehne.

³ Náinahbúréhga Manikánka sehgióro ú ehweh kawerue sehgiúwe. Ínéga moq kawerue sehgiúnsabé nirupipeq íre umehia peh kawerire. Wéhékáhnkakaq inokáhqpeqkákáq ínéga púreq aruqarurutaq arensabé ahreraq matawéna púreratena Manikánsabe kaweróne ata atauge.

⁴ Are áuwátáutaq ibisaronayabé niahreraq matawéna arensabé nirutaboiratóge. Nirupipeq eyoyóinkehboq are tagéyabe níre.

⁵ Arega Manikánsabe kawerue aiq pútare atahnawe niahreraq kéhre. Íné aiq tagariómé arenanahrá Áróisireq arenano Íyúnísireqka ebeqme Sísansabé aiq pútare atároyah anehe arega moq wensabé aiq pútare atároné.

⁶ Néne niyahnkaratáté arenaneq táhtoqme púreratáráutaq Manikánka miraúno urai arámbéhrí teawena págege atáráire. Teawátái arámbéhríwé tauntahunue mira aruqarurúno.

⁷ Manikánka áhřeé sansa íre sokigi aiátáire. Peh págegeue mé sansamé, mó keyábé irutaboíré sansamé, tabasiwe mé sansamé sokigi aiátáire.

⁸ Itene Wahnah Sísa éhweh teri terinýebe íre ayeहितegurégúúno. Karábúsiipéq míónsábé ínensabe moq íre ayeहितegurégúúno. Sísa éhweh teri terinónayabé mó kegá áwíoqneherawoe. Áwíoqnehransabé íre áhreia Manikánka págege atahnah teri terinúno.

⁹ Wewene kaweq animári míageheéna Manikánka omaq itena kaweraitáráire. Íre itega kawerue arambehriuraunayabé kaweraitáráire. Írakaumo. Peh wewe awahbeh iwíáhue séhréh aítana kaweraitáráire. Naho naho mah marákó marákó íre kotaq Manikánka iwíáhéna, Sísa Karáhéga mirainayabé wehuke arutaboíréna kaweraritanauge úwe.

¹⁰ Arutaboíréna, Kaweraritanauge úwana Sísa Karáhé, ite kaweraitéh ánká marakóipeq tunsabe Manikánka arutaboíraitéh sánsá sokigi aitowe. Marakóipeq tuena pukéna oga úkúnsabe amahnága ite pukéyabe íre áhřeúne. Írakaumo. Itega tagarionawe Manikáne kaweq ehwéh irona puaq oga mía míaoneheqmúne.

¹¹ Manikánka ínensabe, Sísa éhweh koreri teriné íné nuwahbeh ehwéh kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

¹² Eqmaq núwátáirana teniátái ehwéh sehgiúnsabé níwíoqnahwe. Ai q pútare atáráu animé aiq tagarió púana wensabé íre nyehítegurégúuge. Írakaumo. Manikánka teniátái arámbéhrí mókakeakákáq Sísa tuina tanáhráqkákáq wahnahnaintahráhire. Íné tagariómé wega kawerue wahnahnaintanawire.

¹³ Ínéga peh aiq pútaq ehwéh áwáhnorurauge. Moke áwáhnorurau ehwéh ambubu atiahno. Ínéga áwáhnorurauserah mó ke síwáhnorúno. Sísa Karáhénsabe ahriahri aiq pútare ateq wensabé anotahtaq arutaboírúno. Wereq mía míaé síwáhnorúno.

¹⁴ Manikánka áwáhnorurai ehwéh áhnte kaweq ehwéhnirah kawerue ahreraq matawé ambubu atiahno. Kawerue mirainkeheéna Manikáne Awanka itene irupipeq mía míaéna séhréh aitaahráhire.

¹⁵ Are tagariahnawe Pígérúsireq Érámogénireq moke Esia marákórápéqté kéreqka íné nuwera pokurowe.

¹⁶ Íné karábúsiipéq míónsábé Ónésíma íre ayeहितegurégúia séhréh aintaráinsabé nirupipeq eyoyóuraire. Minayabe itene Wahnahnka mí karirónánínsabé arutaboíréna séhréh aritankeheéna púreruge.

¹⁷ Ónésíma Aroma suwahpeq suraitaq ínensabe áhnte ninebahréna íné tagaraitaq séhréh aintáráire.

¹⁸ Are aiq tagariahnawe íné Épésá suwahpeq mیارautaq wega áhntetaq séhréh aintáráire. Séhréh aintáráinsabé itene Wahnahnka tuinagake Ónésímansabé arutaboíréna kaweróne atankeheéna púréruge.

2

Sísane arambehri sehgiyabe pabeqme ehwéhtároé.

¹ Tímótió, are nénahni úkurone. Are Sísá Karáhéne ani miahnana wega arensabé arutaboíréna séhréh atéhnsábé págege ani miahno.

² Áhnte kegá mیارotaq are áwáhnoruraage. Manikáne ehweh kawerue sehgiara mó ke síwáhnororaho ke síwáhnorúno.

³ Págege sontiá áninká éréyabe íre áhreise. Mina inserah arega Sísá Karáhéne arambehri miraónayabé áwioqnehrataqmé íre áhreia peh kawerue mira aruqarurúno.

⁴ Sóniá aninká wene kíápéténine arambehri kawerue mirainiéna wenawahpeqte árámbéhrí moq íre miraire. Írakaumo. Kíápéténiga kaweróne atankeheéna kawerue arambehrire.

⁵ Árésisiéna pehbeheráh poki aninká ápeq pehipi íre meyéhre. Árésisi sansá tábúsoqme sehgi áninká kiotaikínaraq ápeq meyéhre.

⁶ Wahba só uqmarera náwe soráhwe. Ménsámehnsá nera kahnaraq abobiah taebewe arambehrii aninká ebeq koawaq miankéhe.

⁷ Mah pabéqmé ehwéhtároé iwíáhue iro. Itene Wahnahnka tábúsoqme iwíáh atahnaraq moke ahtebankehe.

Áwioqnehrataq Sísane sánsá sehgióneheqmúne ú ehwehne.

⁸ Kaweq ehwéh teawátáume ahrreraq matiahno. Teawátáu ehwéhmé Sísá Karáhéne Tébitine anahwa míowe. We wehukení ména pukéna mó oga úkúwe.

⁹ Mah kaweq éhwéh teri terinuraunsabé níwioqnéra ahababáq ani tahnsa séniraté táhrarera meniqrera karábúsiipéq móintówe. Karábúsiipéq móintera Manikáne ehweh íre saiqnarua-ahráhowe.

¹⁰ Níwioqnéyabewé, karábúsiipéq méyabewé, séniraté táhrareyabewé, minawarinsabé íre áhreuge. Manikánka omaq sitéh kegá Sísá Karáhénsabe aiq pútare atera oga mérapeq awaq miageheéna mi ke séhréh aritanauge. Segá wene kaweq matábúrápéq pokue mitaq ahriahri weba mía míaiageheéna séhréh aritanauge.

¹¹ Teawéna ehwéh peh aiq pútaq ehwéhnéna mahraréna, We pukútaq íte moq pukowane. Minayabe wereq oga mía míaoheqmúne.

¹² Áwioqnehrataq wene sánsá ambubu atíáhnaraqmé wereq moráraq wahnahnoneheqmúne. Áwioqnehrataq wensabé ahqáho atáhnaraq mókake wega itensabé moq ahqáho aitanawire.

¹³ Wene sánsá sehgióneheqmúne iwíáho kegá íre mirairataq Manikánka mirainauge urai ehwéh sehginawire. Wene sánsá íre anteruhráhire. Írakaumo. Íre anteruhráhi puana sehginawire íre.

Manikáne arambehri taunahunue miraúno teawu ehwéhne.

¹⁴ Mah ehwéh ahrreraq sito. Manikánka tagariéhtáq pehgáriq naneqsabé íre ehwehoro terio. Pehgáriq naneqsabé ehwehonka íre séhréh aritahráhire. Írakaumo. Íre séhréh aritasa peh íráh ké ahababáq aritéhre.

¹⁵ Manikánka arensabé kaweróne atankéhboq wene arambehri kawerue miraúno. Mirainaraq arerene arambehriyabé íre ayehitáhnah peh Manikáne ehweh kawerue ahtebé tábúsoqme síwáhnorinkehe.

¹⁶ Íre Manikáne iwíáh peh wehukene iwíáh ehwehmé, abehq múguwahgu ehwéhmé pehragáho. Abehq múguwahgu ehwéh íráh kéwé mi ehwéhnká íre kaweq iwíáh aritéhrara Manikáne sansá sinehepeq súáhe.

¹⁷ Náonka wehukeníne anonka íre kaweratéhra anotah naonkákáq míéhre. Mina inserah abehq éhwéhnká wehukeníne iwíáh íre kaweruaranawire. Mina tahnsa abehq éhwéh iraréya anité Íménéúsireq Pírétúsireq míehye.

¹⁸ Segá aiq pútaq ehwéh suera péhe éhwéh mahraréna, Ite pukérapeq iriwe oga úkuraunayabé mókake mó íre irigonehe óye. Sene ehwehnka táhmaro íráh kéné iwíáh íre kaweraritehye.

¹⁹ Anotah ebáhnabaga íre kúrugúruia peh págegeue kagainserah Manikánka miraú naneg áwahewé peh págegeue kagaire. Manikáne ehwehnka mahraréna, Itene Wahnahnka moke wene animári tagariéhre íre. Wene ehwehnka mó mahraréna, Itene Wahnah tagarione irare keo, ahababáq pehragéq peh kaweqtaq mía míaooro íre.

²⁰ Anotah nahtápéq áhnte kunúbáwárínkáq antehyamárínkáq kéhre. Mó antéhyámárimé áhnte moné tahnsa antéhyámárimé. Mó antéhyámárimé peh awankátate miraia antéhyámárimé. Mó antéhyámárimé peh marakórate miraia antéhyámárimé. Abehq arámbéhríeyabewé íroke antéhyámé awehrare. Kaweq arámbéhríeyabewé peh morá kaweq antéhyá ábérehre.

²¹ Wehukéníká íre kaweq sansá suena kaweqtaq mía míáéna we kaweq antéhyá tahn-sanire. We aiq pútaq Manikáne ani ména itene Wahnahne arambéhiriire. Wega moke kaweq arámbéhrí miraorahire.

²² Ahrari abarié iwíáh kannahwe mi iwíáh sue móbeq míahno. Peh kaweqtaq méwé, aiq pútaq ehwhé ambubu atawéwé, mó keyábé arutaboíréwé, aru ukiqme méwé, mah sansámári sehgio. Sirupipeq ahababáq íre kéh kégá mi sansámári miraigehe. Sega itene Wahnahnsabé áhrabue mahraréra, Séhréh aito éra mi sansámári miraigehe.

²³ Abehq múguwahgu ehwhémé pehragáhnno. Are tagariahna we múguwahgu ehwhémé tobehorahí naneq mire.

²⁴ Itene Wahnahne arambéhiri ani teawe, íre ehwhéúno. Írakaumo. Peh mó ke míéhrarabeq áyáteh sansá sue uwaresa áni mé kawerue síwáhnorúno ato.

²⁵ Wene ehwehnsabé íre kowe atáh ké pehwehrue mónkakáq síwáhnorínana Manikánka séhréh aritahna sene ahababáq sansa suera aiq pútaq ehwhé iragéhe.

²⁶ Wene arambéhiri miraigeheéna owainawanka ahababáq ke saiqnariéhre. Saiq-nariéhara aiq pútaq ehwhé íréhrataq sega tábúsoqme iwíáhéra owainawane ahababáq sansa suera kaweqtaq míagehe.

3

Anehe tanáhráq wehukega áhnte ahababáq sansan neherawoe i ehwhéne.

¹ Anehe tanáhráq anotah íre kaweq sunúq sinae. Minawé iro.

² Mí tanáhráq wehukega peh seyensabé suwabhanæ. MÓneyabé sirutaboiro ke méra píribahri saiyo ke míaneherawoe. Mó ke áhnte ehwhé aritera sinoibone ehweh anteruaneherawoe. Mó keyábé kawerowe íre aritáh ké míaneherawoe. Maniká awahbeh sansánsabé íre suwabhána ke míaneherawoe.

³ Mó keyábé íre sirutaboironeherawoe. Íre insahwé aritáh ké míaneherawoe. Íre insahwé aritera síéhruruo ke míaneherawoe. Íre tabásiwe mía aisobuya ké míaneherawoe. Kaweqtaq méyabe suwahrieh ke méra

⁴ owinahwino ke míaneherawoe. Apubúue íre kaweq sansánoneherawoe. Ite anotah ke úne iwíáho ke méra Manikánsabe iuwahriehre oneherawoe. Mah marákóipéqté náneqsabé sirutaboiro ke míaneherawoe.

⁵ Sega peh ábóraqsabé Manikáne sansá miraéra peh Manikánka págege aritahráhi sansánsabé ahqáho atera íre miraowe. Moke mina tahnsano ké sueq móbeq míáhro.

⁶ Mina tahnsa kégá múguwahgu ahreroné nahtapeq pokue ehnenenue síwáhnorowara sene péhe éwhé íráhwe. Mi ahrérónká áhnte ahabáruonsabé sirupipeq umehire. Íre kaweq naneqmarínsabé sigará pabeku pabekuire.

⁷ Sigará pabekirara sega mó síwáhnori aní mó síwáhnori aniné ehweh irera peh Manikáne aiq pútaq ehwhé íre íráhwe.

⁸ Wehukénité sensiwíq Sánésireq Sámbarésireqka Mósísinsabé ahqáho atóyanserah mi sansáno wehgá aiq pútaq ehwhénsabé ahqáho atáhwe. Manikáne ehwehnsabé ahqáho atáh púra peh múguwahgu iwíáhurowe.

⁹ Mí aníténé ahababáq ábóraq konserah ómiga mi kené ahababáq mókake tagagehe. Minayabe mó kegá sene ehwehnsabé íre aiq pútare aritáh púra sene arambéhiri íre anotah úkorahire.

Manikáne ehweh ambubu atawé sehgio i ehwhéne.

¹⁰ Arega menah ínéba míarona puah néne sánsá aiq tagariahne. Maniká awahbeh sansá síwáhnoréna kaweq sansánuraige. Moke néne sánsámé arega áwahe aiq tagariahne. Manikánsabe aiq pútare atena wene sansá ambubu atawéna uwaresa áni ména mó keyábé nirutaboiruge. Tabásiwe aní míóge.

¹¹ Are tagariahna we mó kegá íné níwioqnarowana níeruraire. Ántíoka suwahpeqkakáq Áíkónia suwahpeqkakáq Árisáta suwahpeqkakáq míarautaq anotahtaq níwioqnarowah tagariahne. Níwioqnarotaq itene Wahnahnká séhréh aintarái puana íné kaweqtaq míóge. Sega íné íre nubiq suahráhurowe.

¹² Ite tagarionawe Sísa Karáhéreq méra kaweqtaq méyabe suwahbeh kewé mó kegá síwioqnaneharawoe.

¹³ Ahbabáq kereq péhe éhwéh síwáhnoro kereqka mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare arítáhuwe. Segá múguwahgu agéra síwáhnorirataq íréhra kegá moq péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritaneherawoe. Segá amahnága ahbabáréra mókakewe anotah ahbabároneherawoe.

¹⁴ Arewé aiq pútare ate ahtebarona sansá kawerue sehgio. Are tagariahnaewe itega kaweq éhwéh are áwáhnoruraunayabé kawerue sehgio.

¹⁵ Are animai míaronaraq Manikáne ehweh sáhnshahe sansa áhwárarone. Áhwárawe wene ehweh ahriahri sáhnshahonaga ahtebe Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáronana kaweratáráire.

¹⁶ Manikáne ehweh sehiranutag Manikáne Awanka iwíáh aritena séhréh aritowe. Manikáne ehweh ahteabáhnaga síwáhnorinaraq múguwahgu éhwéh tábúsoq sitahráhone. Ahbabáq sansa tábúsoq sitahráhone. Manikáne ehweh ahteabáhnaga aiq pútaq éhwéhmé kaweqtaq mé sansamé terienawe kawerue síwáhnororahóne.

¹⁷ Wene ehwehnka ite Sísa tagariona kegá kaweq sansánéq moke kaweq arámbéhrí miraorahúne.

4

Manikáne ehweh págegeue pahsuo i ehwéhne.

¹ Sísa Karáhéga tuinagake moke oga miáh kéreq pukia kéreq sainsuankéhe. Wega tuinaraq ahriahri wahnahnaitanawire. Minayabe wereq Manikánsaq tagariehya puah teawéna éhwéh kawerue iro.

² Manikáne ehwehnsabé suwahbeh kereq íre suwahbeh kereq teri terinúno. Se iragéhboq kawerue síwáhnorúno. Wene ehwehnka sirupipeq pankehboq págegeue síwáhnorúno. Sísansabé aiq pútare atera wene sansá kawerue sehgiéhboq kawerue síwáhnorúno. Maniká awahbeh sansá síwáhnorinaraq uwarena áni miáhnno.

³ Írátíahno. Mókkake wehukega aiq pútaq éhwéhmé íre irera peh seye suwahbeh naneqsabé sirutaboironerawoe. Seye suwahbeh éhwéh síwáhnoro keyábé, Íwáhnorigehboq máhoro aritaneherawoe.

⁴ Segá aiq pútaq éhwéh sinehepeq suera wehukene áwahe ehwehnsábé aiq pútare aritaneherawoe.

⁵ Ahriahri peh kaweq iwíáhúno. Kaweq sunúqkákák íre kaweq sunúqkákák ahriahri Sísane sánsá sehgio. Áhnte kegá Sísa éhweh iragéhboq teri terinúno. Manikáne Awanka teawátái arámbéhrí miraue parabaruo.

Poraga, Kagai apéq náninkéhe i ehwéhne.

⁶ Íné pukona tanáhráq aiq sinaire. Mi tanáhráqmé aiq wahtonire. Asiu kegá sene sánsánéna náhníáq sera ano Manikánsabe titiréra ahkiónserah íné moke néne arambehriyabé moq Manikánsabe titirue.

⁷ Manikánka níatái arámbéhrí kawerue mira aruqaruruge. Mi arámbéhrí aiq parabarúóge. Sísane sánsá íre susa peh kawerue sehgiúge.

⁸ Wehukéníka árésisiéna kiotaiki aní awahriq ayáhúq áwínserah Manikánka kaweqtaq kagai apéq náninkéhe. Minayabe itene Wahnahnka ínénsabe, Kaweqtaq miáhne aintankéhe. Mi apéq íópeq intena we tuinagake náninkéhe. Wega tábúsoqme iwíáhue sainsuahnaaraq íre ínébataq náninkéhe. Íraukaumo. Ómi we tuina tanáhráqsábé áwénuno ke ápeq siena kawerowe aritankéhe.

Poraga Tímótinsabé, Ínéba apubúue súno ato ehwéhne.

⁹ Arega miraorahinaraq iwíáhue tagé ínéba apubúue súno.

¹⁰ Témásiga mah marákóipéqté náneqsabé arutaboíréná íné nuwena Tésarónáika suwahpeq pokuraire. Káreséniga Kárétia marákórápéq pokurairana Táításaga Támésia marákórápéq pokuraire.

¹¹ Áruká webataq ínereq mioye. Néne arambehriwe Máhkaga kawerue séhréh aintahráhi aní míre. Séhréh aintankéhboq meqme súno.

¹² Tíkíkúsiwe Épésá suwahpeq eqmaq áuwátáuge.

¹³ Néne káqh ambántá Tóása suwahpeq Kápúsine nahtapeq matauge. Ínéba sinaraq minaaqag púkuwarínkákák sehirania kanéhwárinákákák mewe súno.

¹⁴ Káhpah kaweraqari aní wenáwíq Árékásántaga anotahtaq íre kaweraintáráire. Minayabe itene Wahnahnka kamah awinkéhe.

¹⁵ Wega itene ehwehnsabé págegeue ahqáho aítaráinsabé arega we auráq matiahno.

¹⁶ Téhwe sega ehweh aintárorátaq ómiga íné íre níéhneha nuwera pokurowe. Minayabe Manikánka kamah arinehoéna sensabé púrerarítaráuge.

¹⁷ Nahnsonka itene Wahnahne ehweh irageheéna tábúsoqme teriátáutaq itene Wahnahnka iné séhréh aintena págege aintaráire. Segá nubiq suaneheraurotaq wega séhréh aintarái puara túbáh agurowe.

¹⁸ Ahbabáq aintéhrakake Manikánka séhréh aintankéhe. Wegá wahnahnirabeq íopeq míankeheéna tumeiqmena móintankéhe. Ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atanéhe. Aiq míre.

¹⁹ Ákúírareq wene ahre Párisírareq Ónésíma karírónánínseqsabé iroro terio.

²⁰ Érásátiga Kórína suwahpeq miéhre. Tárópíma awahreurairana Mírétúsi suwahpeq áúwátáuge.

²¹ Ópeq íre sínaraq ínéba súno. Mahtaqté ánimári sensíwíq Íyúbúrúsi, Púrénísi, Árínúsi, Káróriarehga arensabé iraúno atáhwe. Sereq ómi mahtaqté Sisa tagaríáh kéreqka arensabé iraúno ewe.

²² Itene Wahnahnka arereq mía míaire. Wegá arensabé arutaboiréna séhréh atéhre.

Táitása Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Táitásawe íre Asiu aninéna Porane ehweh kawerue sehgiána Kírítí marákórápéqté ké, Sísa tagariáh ké séhréh aritena kawerue wahnahnúwe. Poraga karábúsiipéq míotaq mah pahsí sehíranúwe. Wegá Táitásansabé Sísa tagariáh kéréq wahnahno ke omaq site sansánsabé, síwáhnoré sansánsabé, kawetaq mé sansánsabé ue mah ehwéhmarí sehíranue Táitása teawuwe.

Poraga Táitása awu pahsíe.

¹ Táitásao, íné Porane páhsi sáhnshawe tagáhnno. Íné Manikáne arambehriu aní múge. Sísa Karáhéga we éhweh kosíwáhnorúno aintena eqmaq núwátáire. Manikánka omaq sito ke séhréh aritankeheéna eqmaq núwátáire. Segá aiq pútaq sansá Manikáne kaweq sansá ahtebagehboq kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

² Itega Sísansabé aiq pútare ateq oga mérapeq kiwíanehe iwíáhúne. Naho Maniká, íre péhenorahi anínká mahraréna, Ínéga omaq sitáhna kegá oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

³ Oga mérapeq awaq miagéhe éna wewega iwíáhi tanáhráq mah kawéq éhwéh itene irupipeq iwíáh aítaráire. Maniká, ite kaweraitéh ánínká ínénsabe, Mah kawéq éhwéh koreri terinúno aintaráirana teri terinuge.

⁴ Táitásao, néne páhsi sáhnshawe tagáhnno. Itega morá iwíáhúwe Sísansabé aiq pútare atoy-ansabé are nénahni úkurone. Maniká Íteriboreq Sísa Karáhé, ite kaweraitarái anínseqka are séhréh atera arene aru ukíq atéhye.

Sísa tagariáh kéréq wahnahno ke omaq siteyabe éhwéhne.

⁵ Ite íre parabaruoya arámbéhrí arega mirainkeheéna Kírítí marákórácq áúwátáuge. Mó kehíná suwahpeq mó kehíná suwahperue Sísa tagariáh kéréq wahnah animári miagehboq omaq sito. Teawátáunserahnue omaq sito.

⁶ Peh kaweqtaq mía míai animé peh morá áhré matíéh ánimé Sísa tagariáh kéréq wahnah aní míahrahire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atáh ánimáriné sibowáwé wahnah aní míahrahire. Wene animáriné ahtabárára sibowáné ehweh anterúáh ánimáriné sibowáwé wahnah aní íre míahrahire.

⁷ Sísa tagariáh kéréq wahnah aritéh ánínká Manikáne arambehri aurácq matíéh púana peh kaweqtaq mía míai anínká wahnah aní míahrahire. Píribahri animé, áyáteh animé, piáh néna múguwahgu aruqaruri animé, tobeh aruqaruri animé, móneyabé arutaboiri animé íre wahnahnorahire. Írakaumo.

⁸ Nahnsó ke kawerue kirabó aritéh ánimé, kaweqtaq méyabe arutaboiri animé, tabasíwe míéh ánimé, kawéq iwíáhúwe arambehri animé, Maniká awahbeh sansá sehgi ánimé, wewene kaweq iwíáh ambubú atíéh ánimé Sísa tagariáh kéréq wahnahnorahire.

⁹ Áwáhnoro ehwéh kawerue ambubú atíéh ánínká mó ke kawerue síwáhnorahire. Wegá aiq pútaq ehwéhnsabé suwahrieh ke síwáhnoréna sene iwíáh kawerarítankéhe.

Péhe éhwéh síwáhnoro keyábé éhwéhne.

¹⁰ Kírítí marákórápéqté ké aurácq matíáhro. Píribahri ke méra sega abehq éhwéhnéna péhe éhwéhnúwe. Asiu kené síú amurúne sansa sehgióro e kewé áhnte mína tahnsa miáhwe.

¹¹ Segá mó kené móne meyanheéna áhnte mí karírónánínsabé péhe éhwéh síwáhnorowe. Mí karírónání aiq pútaq sansá súéhboq péhe kéné ehwehnsabé ehiya miáhro aríto.

¹² Kírítí marákóipéqté aní Kírítí ke seyene ehweh irari anínká mahraréna, Kírítí marákórápéqté kegá péhe éhwéh irare irareo ke wóe. Se áwéh keropia póeráhq tahnsa ké méra taorahoue kobukahburo ke wóe íre.

¹³ Wegá irari ehwéh aiq pútaq ehwéhne. Minayabe Kírítí keyábé págegeue síwáhnorúno.

¹⁴ Aiq pútaq ehwéhnsabé suwahrieh kegá sehgióro e ehwéhnkákácq Asiu kené péhe áwáhe ehwéhnkákácq suera Sísané sánsá kawerue sehgiéhboq págegeue síwáhnorúno.

¹⁵ Kaweqtaq mía míao kegá moke táhutahuq íre órirane éra peh nah naneq mire éra nahwe. Sísansabé íre aiq pútare atáh áhbárárá kéwé moke mah marákóipéq kéh náneq tagéra íre kaweq nanere iwíáhówe. Sene sirupipeq ahtabábá áhwárára kaweq sansá íre írátíáh púana sega kaweq iwíáh íre orahówe.

¹⁶ Segá mahraréna, Itega Maniká tagarione irarewe. Iraréna Manikáne ehweh anteruena ahtabárára kaweq arámbéhrí íre miraorahówe. Minayabe ite tagarionawe se Maniká íre tagariáhwe.

2

Aboawah wehyábé síwáhnoré ehwehne.

¹ Arerega peh tábúsoqme aiq pútaq ehwéh síwáhnorúno.

² Aboawah wehyábé mahraré, Múguwahgu iyehboq áhnte piáh né pehragahro. Peh tábúsoqme iwíáhoró. Tabasiwe mía míaooro. Aiq pútaq sansá ahtebawe sehgióro. Manikánsabe irutaboírēq wehukeyabé irutaboíroro. Sípane sansá kawerue sehgióro terio.

Aboawah ahréyábé síwáhnoré ehwehne.

³ Aboawah ahrérónsábé mahraré, Manikánsabe áhtenēq kaweqtaq mía míaooro. Mó keyábé péhe éhwéh aritého. Píahyabé irutaboírīyeho. Peh kaweq sansá síwáhnororo terio.

⁴ Sega ibehinínsónsábé mahraue síwáhnororo arito. Iteruwehqsoneq itene animárinseqsábé kawerue irutaboíroro teriéro terio.

⁵ Iteitene kaweq iwíáh ambubu atawéq sehgióro teriéro terio. Mó weh pehragéq peh morá arenawehq kéro teriéro terio. Íre itereq morábí náneq pehragéq peh iteitene arambehriue areqnahreq ahréro míáhro teriéro terio. Peh kaweqtaq mía míáéq iteruwehqsone ehweh kawerue íráhro teriéro terio. Sega mah ehwéh sehgirataq mó kegá Manikáne ehwehnsabé íre awiréh atahráhowe.

Mahbigaunsábé síwáhnoré ehwehne.

⁶ Mahbigaunsábé iteitene kaweq iwíáh ambubu atawéq sehgióro terio.

⁷ Sega are tagéra ahtebagehboq arega peh kaweq sansánúno. Síwáhnoróna tanáhráq ogiogi pehragé peh kawerue tábúsoqme síwáhnorúno.

⁸ Mirainaraq are áwioqnah kegá tagéra siyehitáhnayabé íre ehwehia peh túbáh agigehe.

Mó kené arambehri keyábé síwáhnoré ehwehne.

⁹ Mó kené arambehri aritáh keyábé mahraré, Píribahri sansá sueq ite arambehriaraq itéh ániné ehweh kawerue ireq itene arambehri tábúsoqme miraoro terio.

¹⁰ Sene ménsámehnsá aebóiyeho. Peh kawerue auráq sítáriáhro terio. Mirairara tagehra kegá Maniká ite kaweritéh ániné sansá aiq kaweq sansáne iwíáhighe.

Sísa tuína tanáhráqsábé éhwéhne.

¹¹ Manikánka mah kehiná kéhínánsábé arutaboírēna aiq sokigi aintéhre. Arutaboírēna ómi kaweraritahráhire.

¹² Intensabé arutaboírēna mahraréna, Ínénsabe íre aiq pútare aintáh kegá onserahniyeho. Mah marákóipéqté sánsánsábé irutaboírīyeho. Mah tanáhráq peh kaweq iwíáhue tabasiwe méq ínēga unserah kaweqtaq mía míaooro íre.

¹³ Sísa Karáhé itene Maniká míre. We ite meirena kaweritéh áni míre. Mókake we téhreh naneqkakákáq tuína tanáhráqsábé iwíáh iwíáhéq kaweqtaq mía míáéq áwénunúne.

¹⁴ Webataq wene kaweq animári mía míaiagehéna Sísa itene ahabábáqsabe wene korahtaté paigmaranieéna putiowe. Minayabe itene ahabábáq sansa moke sueq peh kaweq arámbéhriyábé irutaboíroneho.

¹⁵ Teawewó éhwéh síwáhnorúno. Peh kaweq sansá sehgióro arito. Ahabábáq sansa miraiyeho arito. Sega arene ehwehnsabé anetaníbo iwíáhīyehboq págegeue síwáhnorúno.

3

Manikánka kaweritáránsabé kaweq sansánonehe i éhwéhne.

¹ Arega síwáhnorína keyábé mahraré, Kámáhni kereq sene wahnah kereqne ehweh kawerue íráhro arito. Mi kegá kaweq arámbéhri miraoro irataq apubúue miraoro arito.

² Síéhruuriyeho terio. Ehweh aruqaruriyehboq pehwehribeq méq uwarena ánimári méq kaweraritáhro terio.

³ Naho iteitega saioyéq ehweh anterueq péhe éhwéhnsábé aiq pútare ataráúnana ahabábáqsabe iuwahbaraire. Ahabábáqsabe iuwahbarainsabé ahkaragáraga ite saignariaraire. Saignariarairaq ahriahri ahabábáq aruqaruréq mó kené ménsámehnsánsabe igára pabekurairé. Mó kegá intensabé iuwahriehre ewaq itega moq wensabé wensabé iuwahriehre iwíáhuraune.

⁴ Maniká, ite kaweritéh ánínká itensabé arutaboírēna kaweq sansá aítēna arutaboírē sansa sokigi aíre.

⁵ Sokigi aiena kawetaq míáhwe aítáráire. Íre iteitene kaweq arámbéhriyábé kaweritáráire. Peh wewega arutaboírāitēna itene ahabábáq sabi íúátáire. Sabi iuena itene irupipeq pabeq paberitáráire. Pabeq paberitárái puana Manikáne Awanka o awá maqmarena oganúq itáráire.

⁶ Wenawanka oganúq itáráirana itēba mía míainkehéna Manikánka Wenawa eqmaq áúwátáire. Sísa Karáhéga ite kaweritáránsabé eqmaq áúwátáire.

⁷ Sísá Karáhéga itensabé arutaboirena kaweraitaráinsabé Manikánka ite oganúq ítáráire. Oganúq ítáráiraq oga mía míáéq oga mérapeq awaq meyabe áwénunúne.

⁸ Teawú éhwéhnsabé aiq pútare atone.

Manikánsabe aiq pútare atáh kégá, Tábúsoqme kaweq arámbéhrí miraonehe iwíáhigehboq mótaq mótarue mah ehwéh págegeue síwáhnorúno. Wehukega kawerue ahtebagehboq mah ehwéh síwáhnorúno. Mah ehwéh aiq pútaq ehwéhnéna ómi ke séhréh aritahráhire.

⁹ Táhmaro kegá abehq éhwéhnéra sigaqnaréh síwíq pankerera tobefhowe. Mi kegá Mósísiga sehgióro ú ehwehnsabé moq tobefhowe. Síwáhnorinaraq mi tobého ehwéh pehragáhno. Minawarimé íre iahtebahrahi naneq mire. Pehragáhno.

¹⁰ Sísá tagariáh kégá ehwehiyehboq abehq éhwéh aruqaruri aniné iwíáh tábúsoq ato. Mó tanáhráq mó tanáhrárué teawinana íre irahnaraq auwe móbeq míahno.

¹¹ Wene arupipeq ahabábq áhwáreh puana wega íre kaweq iwíáhorahire. Wewene ahabábqka kamañ awinkéhe.

Páhsi parabagínai ehwéhne.

¹² Wehukénité sensíwíq Átémásareq Tíkíkúsireq míéhye. Mótaq mi anité areba eqmaraníe. Areba sirataq arega mitaq sue Nikópórisi suwahpeq ínéba peheráh súno. Moke sóiriri tanáhráq Nikópórisi suwahpeq kowíanie iwíáhuge.

¹³ Sehgióro ú ehweh ahtebéh aní wenáwíq Sénási wereq wene iyahnabo aní Ápóroreq itega mi anité séhréh arito. Segá mó ke apubúue korerigéhboq se íre kéh náneqmarí nario.

¹⁴ Itega wahnahno kegá séhrého sansá ahtebagehboq kaweq arámbéhrí miraoro terio. Túbáh agiyehboq Sísane arambehrio ke nárieq séhréh aritáhiro terio.

¹⁵ Moke ínereq míáh kégá itensabé iroro ewe. Mibeqté Sísá tagariáh ké, itensabé sirutaboiro keyábé iroro terio. Manikánka ite ómi séhréh aitéhre.

Pírémóna **Ebeq sáhsahwe ahtebé ehwehne.**

Pírémónawe anotah weh ména Sísansabé aiq pütare ato anínéna Porane iyahnabo aní mówe. Pírémónane arambehri aní wenáwíq Ónésímae. Poraga Pírémónansabé, Arene arambehri anínsabé arutaboíré pehwehrue wahnahnato ue mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Pírémóna awu pahsíe.

¹ Pírémónao, iné Porareq Tímótireqne páhsi sáhsahwe tagáhnó. Inéreq iteríábq Tímótireqka miráuya arámbéhríwé arega moq mira aruqaruróne. Arewé itene kaweq iyáhnábó aní móne. Iné Sísá Karáhéne ehweh teri terinunsabé karábúsiipéq míóge.

² Ápíao, are iteinahno wone. Áhkípúsao, arereq itereqka Manikáne kaweq sansá págegeue sehgiune. Arene nahtapeq momiwío keo, ite Sísá tagariáh ké wóe.

³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq aitehye.

Poraga Pírémónane kaweq sansánsabé iwíáh iwíáhú ehwehne.

⁴ Inéga púrerutaq ahriahri arensabé niahrreraq matawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

⁵ Mó kegá are éhweh teniera, Itene Wahnah Sísansabé aiq pütare ate arutaboíróne éra moke Manikáne animárinásabé arutaboíróne ewe. Minayabe púrerutaq ahriahri arensabé niahrreraq matawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

⁶ Areq itereqka monseráhnue Sísá Karáhénsabe aiq pütare atone. Wegá ite séhréh aitena kaweritéhre. Minayabe arereq itereqka kawerue iahtebanehéna púreraita aitaue.

⁷ Pírémónao, are nánibáq móne. Arega Manikáne animárinásabé arutaboírarite sene sirupipeq eyoyóinkehé séhréh aritahne. Minayabe nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

Poraga Pírémónansabé, Ónésíma pehragé mehweh ato ú ehwehne.

⁸ Arega iné Pora nuwahbeh arámbéhrí mirainkehéna Sísá Karáhé áwirue teaweráhuge.

⁹ Arega ínensabe arutaboíraintahna puana págege ehwéh íre teawiníe. Iné Porawe Sísá Karáhéne ani ména wene arambehri mirauraunsabé karábúsiipéq míóge.

¹⁰ Iné karábúsiipéq míarautaq arene arambehri aní Ónésímaga surairana Sísá éhweh teawátáugana irena aiq pütare atáráire. Minayabe néne ani úkuroña puah we séhréh ato.

¹¹ Menah Ónésímaga arene arambehri aní ména íre kawerue séhréh atáráire. Amahnága wega arereq inéreq kawerue séhréh aitahráhire.

¹² Inéga wensabé anotahtaq nirutaboiratena areba eqmaraníe.

¹³ Sísane kaweq ehwéh teriátáunsabé karábúsiipéq míóge. Minayabe arega iné séhréh aintarónanserah Ónésímaga séhréh aintahráhire. Wegá iné séhréh aintankehéna inéreq méyabe nuwahbehre.

¹⁴ Arensabé, Iné nuwahbeh ehwéh sehgio éna págegeue íre teawiníe. Írakaumo. Íre néne iwíáhga peh arerega iwíáhue miraúno. Arega, Iné Pora séhréh atanauge iwíáhinaraqmé peh arerega iwíáhue miraúno.

¹⁵ Menah Ónésímaga are auwena ínéba suraire. Inéba séna Sísá Karáhéne ani úkurainsabé mókake areba ahriahri míankehe.

¹⁶ Amahnága we íre peh morá arene arambehri aní míankehe. Írakaumo. We arene arambehri aní ména amahnága itene Wahnah tagariéh púana arenábáq tahnsa ména are kawerue séhréh atankéhe. Minayabe arega wensabé anotahtaq arutaboírinkehe. Inéga wensabé nirutaboíruge. We nánibáq tahnsa miéhre iwíáhéna nirutaboíruge.

¹⁷ Inéreq arereq morá árámbehrí ánité úye iwíáhono? Mira iwíáhinaraqmé arega iné mehweh aintahnanserah Ónésíma moq mehweh ato.

¹⁸ Menah wega are ahbabáq atáráiro? Wegá arene ménsámehnsá merairo? Wegá merai naneqsabé inéga are náwiníe.

¹⁹ Inénéga awinauge. Iné Poraga aiq iraruge.

Mah pahsí néne niyahnkaratáté sehiranaróge. Inéga Sísá éhweh are teawátáutaq arega wensabé aiq pütare atáróne. Minayabe ápeq nánio íre atáráuge. Mókakeakáq ápeq nánio íre ataníe.

²⁰ Nánibáro, arereq inéreq Sísá Karáhé itene Wahnahne anité míoye. Minayabe iné séhréh ainte nirupipeq eyoyó ainto.

²¹ Iné tagariómé arega íre peh morá inéga sehiranue teawú éhwéh mirainkehe. Arega mó kaweq sansánkákák mirainkehe.

²² Wahnah anínká íné pugeq nuwankéhboq púrerainto. Pugeq nuwahnaraq areba kin-
auge. Minayabe arene nahtapeq máhriq kaweraintewahno.

Porareq morá árámbehri ánímárínká Pírémónansabé iraúno ató ehwehne.

²³ Wehukeni wenáwíq Épárási mahtaḡ míéhre. Wega Sisa Karáhé éhweh teri terinurains-
abé ínéreq karábúsiipéq míoye. Arensabé iraúno ire.

²⁴ Ínéba arambehrio ke Máhkareq Árisátákireq Témásireq Árúkareḡka moḡ arensabé iraúno
ewe.

²⁵ Itene Wahnah Sisa Karáhéga iteba mía míaéna arutaboiréna séhréh aitéhre.

Íbaru Ke Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Íbaru ke, Asiu ke, Ísara kewé se peh morá ké miáhwe. Se apahtáro áwíq kéhre. Mah pahsí sehiranú aní áwíq ire kéhrana peh anehete ehwéh Porane ehweh tahnsá púara áhnte kegá, Poraga sehiranúwe iwíáhowe. Mó kegá Sísá tagariáh Íbáru ké síwíoqnowe. Mi tanáhráq mah pahsí sehiranú aninká sensabé, Ite túbáh agiyehboq peh tábúsoqme iwíáhoru ue Sísane sánsá ambubu atiageheéna mah pahsí sehiranúwe. Sísawe aiq pútaq Manikáne ahninkáwáéna íópeqté kéreq Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireq kiotaikúwe. Manikánka Sísá mibeq mahbeq aritéh aní miankeheéna omaq atowe. Sísaga miraúnsabe Manikánka o moráéné ehweh áhwárowe. Minayabe íre kaweq sunúq sínaraq túbáh agiyehboq peh Sísane sánsá ambubu atawéq tauntahunue sehgióro ue Íbaru Ke sehiranue teriuwe.

Íbaru ke siu pahsíe.

¹ Naho Manikánka mó tanáhráq mó tanáhráruwe wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara mó sansá mó sansánu itene igaqnaréh ehweh teriuwe.

² Teríuwana amahnága anehe tanáhráq wenahni iwíáh atowana wega Wenabone sánsá teiena sokigi aiíre. Manikánka irarúwana wenahninká moke mah marákó marákóákáq íópeqkákáq mirarowe. Wenahninká mókake moke wahnahninkeheéna omaq atowe.

³ Maniká téhrehnka inserahni aní miéhrana wenahni moq téhrehnka inserahni aní miéhre. Maniká mía míainserah wenahni moq monseráh ánine. Wegá págege ehwéh irarinka moke mah marákó marákóákáq íópeqkákáq kaweqtaq kagaire. Wegá wehukene ahbabáq aiq kaweraitena íópeq Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue mía míaire.

Manikáne ahninkáwágá íópeqté ké kiotaikire i ehwéhne.

⁴ Manikánka wenahni áwiratowana mi áwíqká moke íópeqté ké síwíq kiotaikire. Mina inserah wenahninká moke íópeqté ké kiotaikire.

⁵ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,
Are nénahni móne. Amahnága íné Arenabo míóge ire. (Buk Song 2.7)

Íné Wenabo míahnana we nénahni miankehe ire. (2 Samuel 7.14)
Manikánka íópeqté keyábé mah ehwéh irarúwo? Írakaumo. Peh morá wenahninsábé irarúwe.

⁶ Manikánka wene ebeq piah aní mah marákóípéq eqmaq auwanaútaqsabé wene ehwehnka mahraréna,
Íópeqté kéo, ite ómiga nénahninsábé iwíáh iwíáh atáhro ire. (Lo 32.43)

⁷ Íópeqté keyábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna,
Wega íópeqté ké sóiriq tahnsá mirarena
se wene arambehri ke irobina tahnsá mirarowe ire. (Buk Song 104.4)

⁸ Wenahninsábé Manikáne ehwehnka mahraréna,
Manikáno, arega wahnah wahnahnóna tanáhráq peh ahriahri kagainawire.
Arega wahnah wahnahnónawe tábúsoqme iwíáhue mirainiewóne.

⁹ Are moke ahbabáq sansansábé awahriehrana
peh kaweq sansansábé awahbehre.
Awahbeh puana íné Maniká Arenaboga are anotah aní mé moke wahnahnúno atóge.
Arene wehgauné sirupipeq eyoyó aritena
arene arupipeq anotah eyoyó atóge ire. (Aisaia 61.1)

¹⁰ Wenahninsábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna,
Itene Wahnahno, téhwe arega mah marákó mirarónana págegeue kéhre.
Moke íópeq kéh náneq arerene ayahtate miraróne.

¹¹ Mókake moke mah mensáméhnsá tabanaginaraq
are peh mía míainiewóne.
Ambanta nahonáh úkinserah mah marákó marákóákáq íópeqkákáq nahonáh úkéna íre kaw-
eraginawire.

¹² Wehukenínká wene máhti sabaréhnserah
arega mah marákó marákóákáq íópeqkákáq sabaráruankéhe.
Wegha wene nahonáh kórósi ugurúruena
o kórósi sukiwíéhnserah mirainkehe.
Arewé ahriahri monseráhnue mía míainiewóne.
Arene oga mé tanáhráq íre parabaginawire ire. (Buk Song 104.4)

¹³ Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Arega niyah púpeq tútuue míahno.
Moke arene naruo arene aigúnúbá tahnsa méra
arene ehweh sehgióro aritanie ire.

(Buk Song 110.1)

Manikánka íopeqté kényábé mah ehwéh irarúwo? Írakaumo. Peh morá wenahninsábé irarúwe.
14 Minayabe íopeqté kéké aneq kebo? Íopeqté kéké wehukene siwa tahnsá méra Manikáne
arambehri miraowe. Manikánka kaweraritéh ké séhréh aritageheéna íopeqté ké siq-
maréhre.

2

Manikánka ite meirena kawerataráí ehwéhne.

1 Manikáne ahninkáwá anotah Wahnáh mía míainsabé itega íratáuna ehwéh ambubu
atawéq sehgiónehe. Itega íre túbáh agia peh wene ehweh sehgióneheqmúne.

2 Naho Manikánka íopeqté ké iwíáh aritowara sega iraruwara itene igaqnaréhga írówe.
Manikánka mi ehwéh íre sehgiú ke kamah ariuwe.

3 Minayabe itega Manikánka kaweraritéh éhwéhnsábé anetaníbo iwíáhonaraq kaweqtaq mía
míaohehkono? Írakaumo. Wene ehwehnsabé anetaníbo iwíáhonaraq Manikánka ite moq
kamah ainawire.

Téhwe itene Wahnahnka wene kaweraritéh éhwéh teriuwara mi ehwéh író kega, Aiq pútaq
ehwéhne teiúwe.

4 Író kega kaweraritéh éhwéh teiútáq Manikánka págege aritonka sega págege sansánéra
ótaq sansánéra íre tagarío sansanuwe. Manikánka miraúnsabe, Mi ehwéhme peh aiq pútaq
ehwéhne ue pahsuowe. Wene arambehri kawerue miraigeheéna Manikánka iwíáhue
Wenawanka náí náneq náiuwe.

Sísaga webataq ite meirena kaweraitahráhi aníne i ehwéhne.

5 Manikánka íopeqté kényábé, O marákó marákórác wahnahnoro aritanabo? Írakaumo.

6 Minayabe wene Púkuipéq wehukeníká mahraréna,

Manikáno, arega ite wehukeyabé iwíáhnawe
ite aneq tahnsá kéabuno?

Itewe peh abehq naneq mune.

Aneqsabé kawerue wahnahnaitahno?

7 Peh wahto tanahrác íopeqté kégá ite kiotaikowe.

Arega ite pankere omaq ite iteiwíq pankerahne.

8 Arega moke miraóna naneqsabé wahnahnoro aitahe ire.

(Buk Song 8.4-6)

Ite tagónawe amahnága tánáhrác wehukeníká moke kéh náneq íre wahnahnatiéhre.
Írakaumo.

9 Itega peh Sisa tagónana we anotah aní míéhre. Menah wahto tanahrác we arambehri aní
úkurairara íopeqté ké siwíqka wenáwíq kiotaikuraire. Manikánka séhréh aitowana Sísaga mah
kehiná kéhinané ahbabác kaweraitanieéna putiowe. Wega itene ahbabác kaweraitanieéna
éruwana pukúnsabe Manikánka we iriatena wenáwíq pankeq atena, Anotah aní mé wah-
nahnúno atowe.

10 Manikánka moke kéh náneq mirarena wahnahnatiéhre. Minayabe áhnte kegá we-
nahnimáhq úkera wene kaweq téhrehabeq míageheéna Manikánka Sisa eqmarwana éruwe
pukúwe. Manikánka miraúnsabe Sísawe iteruwah úkéna áhnte ke séhréh aitena kaweraitéhre.

11 Sísaga itene ahbabác aiq kaweraitéhsabé wereq ite kaweraritéh kéreqne Iteribo peh
morá aní míéhre. Minayabe Sísaga itensabé, Nánuwahrah woe aiteyabe íre ayehitehre.

12 Minayabe Manikáne ehwehna mahraréna,

Are éhweh nánuwahrah teriníe.

Are tagaríáh ké momiwíotaq

arenáwíq pankeranieéna

arensabé ígonkónue iwíáh iwíáh ataníe ire.

(Buk Song 22.22)

13 Mí ehwéhniká mó mahraréna,

Wega omasa éhwéh sehginawire iwíáhuge ire.

(Aisaia 8.17)

Mí ehwéhniká mó mahraréna,

Ínéreq moke Manikánka nání ánimárinseq aiq míone ire.

(Aisaia 8.18)

Sísaga wehuke séhréh aitanieéna wehukení úkú ehwehne.

14 Ite Manikáne animárimé peh wehuke míone. Peh wehuke míona puana Sísaga ite
kaweraitanieéna wehukení úkéna ite tahnsá míowe. Owainawanka puké sansatác wahnah-
natiéhre. Sísaga owainawa anehinsaruanieéna putiowe.

15 Sísaga miraúnka wehuke puké tanahráqsabé anotah áhreo ke sabirúéhrara amahnága íre
áhreoewe.

¹⁶ Minawé wega íopeqté ké séhréh aritehro? Írakaumo. Wega ite Ébárahma kahnáh séhréh aitéhre.

¹⁷ Sísaga wehukene ahbabáq kawerarena insahwé aitanieéna wehukení úkéna wehukene sánsánúwe. Manikáne arambehri mirainieéna itene mibeq mahbeq aitéh áni míanieéna wehukení úkéna wehukene sánsánúwe.

¹⁸ Áhwáré naneqka weba sútaq Sísá anotahtaq éruwana íre ahbabáruwe. Minayabe amahnága áhwáré naneq iteba sitaq wega ite séhréh aitahráhire.

3

Sísaga míraúnka Mósísine arambehri kiotaikú ehwehne.

¹ Néne iyahnabo animárino, Sísansabé iwíáhue tagahro. Manikánka ite omaq itena íahraburainsabé itega Sísansabé aiq pútare ateq we tagariáhwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh áni míankeheéna Manikánka Sísá eqmarowaq itega we éhweh teri terinúne.

² Wene arambehri mirainkeheéna Manikánka Sísá omaq atena eqmarowe. Mósísiga Ísara ke séhréh aritena Manikáne arambehri kawerue sehgiunserah Sísaga moq Manikáne arambehri tábúsoqme sehgire.

³ Wehukenínká kaweq nah pearéhrra tagah kegá mi nahnsabé ákáhtaq iwíáh iwíáhéra mi nah pearéh ánsábé anotah iwíáh iwíáhowe. Mina inserah Manikánka Mósísinsabé ákáhtaq iwíáh iwíáhéna Sísansabé anotahtaq iwíáh iwíáhire.

⁴ Nah pehipi íre kéhrra peh wehukega pearáhnserah moke mah marákó marákó kéh náneqme Manikánka mirarowe.

⁵ Mósísi Manikáne arambehri aninéna Ísara ke míótaq moke Manikáne arambehri kawerue sehgiuwe. Naho Manikánka we iwíáh atowana Mósísiga mókake sína naneqsabé irarúwe.

⁶ Minayabe Sísá Karáhéwé Manikáne ahninkáwá ména moke Manikáne animári kawerue wahnahrire. Itene wahnahnsabé aiq pútare ateq wega mirainie ú ehweh mirainawire iwíáhonaraq we kahnáh míaneheqmúne.

Manikáne ehweh anteruáh kegá ahrenérapeq íre serahowe i ehwéhne.

⁷ Ite Manikáne animári méq Wenawane ehweh irone. Minayabe Wenawanka Púkuipéq mahraréna,

Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq

⁸ saiyoiyehboq kawerue íráhro.

Naho itene igaqnarénga abatapi míótaq

sega néne ehweh íre irera peh saiyóera níwioqnowe.

Sega mirau serahniyeho.

⁹ Mitaq ínega itene igaqnaréh 40 opéq séhréh arítáhwara sega néne ótaq sansá tagéra minayabe íre iwíáhia peh saiyóera níwioqnowe.

¹⁰ Saiyoéra níwioqno puana

mi keyábé nibiahnsa arítáhwae.

Minayabe ínega mahraréna,

Mi kegá néne sánsá íre ahtebera

peh ahriahri ahbabáq aruqarurowe ewae.

¹¹ Ínéga abiahsanéna sensabé pahsuena,

Ahrenérapeq ínéba íre seneheqmóe ewae ire.

(Buk Song 95.7-11)

¹² Néne iyahnabo animárino, itene irupipeq ahbabáq iwíáhéq túbáh agiyeho. Maniká Iteribowé oga mía míai aní míre. Wene sánsá ínehepeq súhéboq kawerurero.

¹³ Ahbabáq sansánká ite míáhrabeqte áni saiqnariehehboq Sísá kawerue kéraneheéq mó wehekáh mó wehekáhnue kaweq ehwéh we teawíeq we séhréh atéhoro.

¹⁴ Itega Sísansabé téh kawerue aiq pútare ataráúnserah mókakeakáq pukona tanáhráqkákáq wene sánsá íre túbáh agia peh kawerue ambubu atíáhnaraq Sísá Karáhéreq moráraq mía míaoneheqmúne.

¹⁵ Métáq sehiranue teiwónserah mónkakáq sehiraninie. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq

saiyoiyehboq kawerue íráhro.

Naho itene igaqnarénga néne ehweh íre irera

peh saiyóera níwioqnowe.

Sega mitaq mirau serahniyeho ire.

(Buk Song 95.7-8)

¹⁶ Manikáne ehweh írótaq íre sehgiira peh saiyoue míó kewe inseréhbo? Mósísiga Ísípi marákórápéqté meriqmena mórito kewe moke mi ke saiyó kée.

¹⁷ Áhnte opéq 40 opéq Manikánka abiahnsa arito kewe inseréhbo? Ahbabáq aruqaruro keyábé abiahnsa aritowara abatapi pukuwe.

¹⁸ Manikánka abiahnsanéna iwíáhéna, Ahrenérapeq ínéba íre seneheqmóe úmé inseréhyabe irarúwo? Wene ehweh anteruera anetaníbo iwíáho keyábé irarúwe.

¹⁹ Segá Manikáne ehwehnsabé anetaníbo iwíáho puara segá ahrenérapeq weba íre kora huwe. Minayabe ireq iwíáhue tagarione.

4

Maniká tagariáh kégá ahrenérapeq kioraho ehwéhne.

¹ Naho Manikánka itensabé, Ínéba sirataq ahrenagehe úwe. Túbáh aginie iwíáho keo, Manikáne ahrenérapeq íre kíyehboq áhreo.

² Ísara kégá Manikáne kaweq ehwéh írówaq itega moq íratáúne. Segá írótaq mi ehwéhnsábé íre aiq pútare atówe. Minayabe mi ehwéhnká íre séhréh aritahráhuwe.

³ Wene ehwehnsabé aiq pútare atona kégá Manikáne ahrenérapeq kiorahúne. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga abiahsanéna sensabé pahsuena,

Ahrenérapeq ínéba íre kioneheqmóe ewae íre.

(Buk Song 95.7-11)

Wega mah marákó márákó mirarena wene arambehri parabarouwe.

⁴ Abapeqte téhtaré wéhékáhsábé Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka moke wene arambehri parabarouena abapete téhtaréráq ahrenówe íre. *(Buk Song 95.11)*

⁵ Ahrenónsabe wene ehwehnka mó mahraréna,

Ahrenérapeq ínéba íre kioneherawoe ewae íre.

(Buk Song 95.11)

⁶ Kaweq ehwéh téh író kega mi ehwéhnsábé íre aiq pútare atónsabe sega Manikáne ahrenérapeq íre kioráhuwe. Íre kioráhuwara kaweq ehwéh sehgió kégá ahrenérapeq kioráhowe.

⁷ Minayabe Manikánka mó tanáhráq omaq atena mi tanáhráqsábé, Iborane atowe. Iborane atowana áhnte opéq parabagúwana Manikánka Tébíti iwíáh atowana sehiranue mahraréna, Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq

saiyoiyehboq kawerue íráhro úwe.

(Buk Song 95.7-8)

⁸ Minayabe Sósúaga itene igaqnaréh meriqmena ahrenérapeq móritotaq tahirimé mó tanáhráq Manikánka mó wehekáhsábé íre irarú irino.

⁹ Minayabe Manikáne animári ahrenahraho tanáhráq peh kagainae.

¹⁰ Manikánka wene arambehri abapete morá wéhékáh parabarouena abapete téhtaré wéhékáhtáq ahrenónserah weba séra mía míaó kégá moq sene ahwimi parabarouera ahrenahrahowe.

¹¹ Manikáne ahrenérapeq kioneheéq págegeue arambehrionehe iwíáhéq miraoro. Itene igaqnarénga Manikáne ehweh anteruera ahrenérapeq íre kiú serahniyeho.

¹² Manikáne ehwehme oganúq itahráhi naneréna págegeue arambehrire. Págegeue arambehriéna áwéhreh sogiq tahnsane. Sogiqme peh ákáhtaq áwéhrehrana Manikáne ehweh anotah áwéhrehre. Manikáne ehwehnka wehukeníné arupipeq amurúruéhre. Wene iwíáhákáq wenawapipeqkákáq mi ehwéhnká amurúruena sainsúéhre. Wehukeníné ayahnsankakaq ayahnsapeqte ábíqónkákáq mi ehwéhnká amurúruena sainsúéhre. Mi ehwéhnká wehukení awahbeh iwíáhákáq moke mó iwíáhákáq sokigi aíre.

¹³ Manikánka moke miráú naneq tagehtaq wehukega kopéq suahráho? Írakaumo. Moke minawari Manikánka tagehtaq ábóraq kéhrana taga tagaire. Minayabe mókake Manikánka moke itene sánsá saraqmarankéhe.

Sísawe itene ehweh mibeq mahbeq aitéh ání míre i ehwéhne.

¹⁴ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání íópeq Manikáne auranabiahapeq miéhre. Mí animé Sísá Manikáne ahninkáwáe. Minayabe itega aiq pútare atona ehwéh ambubu atianeheqmúne iwíáhéq miraoro.

¹⁵ Ahbabáq iwíáh sínaraq iteriahriáh íre kaqsuhráhuwe. Owainawanka ite iwíoqnehtaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká anetaníbo íre iwíáhia peh arutaboiraíténa séhréh aitéhre. Owainawanka amahnága ite iwíoqnehnserah Sísá marakóipeq míotaq áwíoqnówana Sísaga íre ahbabáruwe.

¹⁶ Minayabe itega Manikánsabe íre áhreia wega ite séhréh aitankeheéq weba wahtotaq kowíaneheqmúne iwíáho. Mítaq kowíahnaraq irupipeq umeh agínaraq Manikánka itensabé arutaboiraíténa séhréh aítankéhe.

5

Sísa itene mibeq mahbeq aitéh ánínká ite kaweraitéh éhwéhne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká ite Asiu ke séhréh aitankeheéq ite mionarabeqte áni mó tanáhráq mó aní mó tanáhráq mó aninue omaq sitáhwe. Manikánka itene ahbabáq kaweraitankeheéna wene ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká mó naneq mó nanerue Maniká titiratéhre.

² Titiratena we peh wehukení púana kaweqtaq íre mía míaoarahire. Minayabe wega múguwahguo kereq áhwára áhwárraro kereq pehwehrue aritéhre.

³ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká mó kené ahbabáqsabe Manikánsabe ménkámehnkáne korahqtaté titiratéhre. Íre peh morá mó kené ahbabáqsabe titiratéhre. We moq ahbabárorahi aní púana wewene ahbabáqsabeákák Maniká titiratéhre.

⁴ Mibeq mahbeq aitéh árámbehríwé anotah árámbehrí wíre. Minayabe wehukenínká, Íné mi árámbehrí mirainie íre orahire. Mi árámbehrí mirainkeheéna Manikánka wehukení omaq atena naho Áróni omaq atonserah omaq atéhre.

⁵ Wehukenínká, Íné mi árámbehrí mirainie íre orahúnserah Sísa Karáhéga, Neníwíq pankerena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh áni míanie íre úwe. Írakaumo. Manikánka wensabé omaq atena minayabe wene ehwehnka mahraréna,

Are nénahni móne. Ihora íné Arenabo ména anotah aní míahno atóge íre. *(Buk Song 2.7)*

⁶ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Are néne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní ahriahri mía míainiewóne. Wehukení wenáwíq Mékíséréki néne ehweh mibeq mahbeq aritéh áni mía míáunserah are moq mína tahnsa mía míainiewóne íre. *(Buk Song 110.4)*

⁷ Sísa marakóipeq míotaq wega Maniká ehweh teawena púrerúwe. Manikánka Sísa puké tanáhráq ahqáho atáhráhu púana Sísa anotahtaqaq púreréna áhnte íbisówe. We awahbeh iwíáh íre sehgiro peh Maniká awahbeh iwíáh sehgiuwana Manikánka Sísa púrerú ehweh írowe.

⁸ Sísave Manikáne ahninkáwá ména áhnte erúnsabe Wenabone ehweh sehgiu sansa ahteboéwe.

⁹ Sísa Wenabone ehweh tábúsoqme sehgiunsabe amahnága Sísa wene ehweh sehgió ké kaweraritena oganúq sitahnara oga mérapeq mía míaonehrawoe.

¹⁰ Minayabe Manikánka wensabé, Are néne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní mía míainiewóne. Mékíséréki néne ehweh mibeq mahbeq arito aní mía míáunserah are moq mína tahnsa mía míainiewóne atowe.

Káriq anínká mía míai serahniyeho i éhwéhne.

¹¹ Minayabe áhnte mó ehwéh kéhre. Itega íre apubúe ahtebahraho puana mah ehwéh teiyeyabe págege arámbehríe.

¹² Ite íre wahto tanáhráq Sísave ehweh íráh púaq wene sánsa ahteabahtaqaq tahirímé mó ke síwáhnoro irino. Itega íre kawerue ahtebaronsabé Manikáne ehweh áwahewé mó anínká ite íwáhnorire. Inahunah ánínká págege tahutáhúq íre nahrahéna peh náh nehnsarahnowe.

¹³ Náh neh anínká pehgáriq aní púana tábúsoqmaréh sánsa íre ahtebahrahire.

¹⁴ Págege tahutáhúqmé peh morá anonanínká nahrahire. Págege tahutáhúq nahraho kegá tábúsoqme iwíáhorahowe. Minayabe sega kaweq sansánkákák íre kaweq sansánkákák saraqmarera kawerue ahtebahrahowe.

6

Tauntahu ke méq Manikánka ite náina naneqsabé áwéunoro i éhwéhne.

¹ Sísa Karáhéne ehweh peh morá áwahewé mónkakákák íre iwáhnorinie. Págege ehwéh iragéhboq anehete ehwéhnkákákák iwáhnorinie. Nah pe anínká íre peh morá nahwiahnsanse pearéh. Mína inserah áwahe ehwéh mítaq mareq anehete ehwéhnkákákák íráhro. Itene abehq árámbehrí inehpeq sueq Manikánsabe aiq pútare ate ehwéh aiq írátówe.

² Wání mewe ehweh aiq írátówe. Wehukeníné ayahqnotaq táhtoqme púrerate ehwehmé aiq írátówe. Pusa ké iriwe oganúq site ehwehnkákákák mi tanáhráq Manikánka kaweqtapéqkákákák iraipéqkákákák sainsue ehwéhnkákákák aiq írátówe. Mína tahnsa áwahe ehwéh aiq írátó puag mítaq mareq anehete ehwéh íráhro.

³ Manikánka kowe aitaahnaraq itega miraoneheqmúne.

Sísane ehweh sinehepeq súáh kegá weba íre kouwekoraho éhwéhne.

⁴ Sísave sánsa ahtebéra sehgiro kegá mi sansá sinehepeq súáhmé árahue mónkakákák sehgiégho? Segá íopeqté Manikáne téhreh naneq merowana Manikáne Awanka seba kowiaraire.

⁵ Segá Manikáne ehweh irera sehgironsabé aiq pútaq ehwéhne íwíáhurowe. Mókake sína tanáhráqsabé ahtebéra, Mi tanáhráq Manikánka págegeue arambehrinkehe íwíáhurowe.

⁶ Mira íwíáhéra Sísane sánsá sinehepeq súáhmé sega mónkakáq íre sehgoráhowe. Segá Sísansabé, Iuwahriehre íwíáhonsabé Manikáne ahninkáwá awankátaq mónkakáq táhparáhnserahnowe. Segá miraotaq Sísá íre tagaríah kégá tagéra Sísansabé awiréh atáhowe. Minayabe wene sánsá sinehepeq súah kégá Sísaba mó íre kouwekorahowe.

⁷ Ibonsirana marakó tantanirana mitaq kaweq tahutáhúq kíréhrra wehukega nahwe. Minayabe Manikánka, Aiq kaweq marákóe atéhre.

⁸ Marakóraq peh abehq náhgáqkákáq tahwenkaránkakaq kíréhtáq peh abehq marákóe. Minayabe Manikánka, Íre kaweq marákóe atena kekiranawire.

⁹ Néne iyahnabo animáрино, mah pagégé éhwéh teiúnsabé itega mi marákó tahnsa ké úkigehe íwíáhugo? Íraukaumo. Itene Wahnahne sánsá kawerue sehgigehe íwíáhuge. Sísaga meirena kaweraitena séhréh aitéh púaq itega wene sánsá sehgiówe.

¹⁰ Manikánka pehipi íre ehweh aitankéhe. Itega mirauro arámbehrí íre abitaginae. Íraukaumo. Menahnkákáq amahnágaakáq Manikáne animáри kawerue séhréh aritena Manikánsabe irutaboیره. Minayabe wega íre abitaginae.

¹¹ Íné nuwahbehme itega amahnága tauntahunue mira onserah mókakeakáq ahriahri-akáq miraoro. Minayabe nuwahbehre. Mirairataq itega áwénuno naneqmarí mókake náinkéhe.

¹² Ite taoraho agiyeho. Peh abobiah taebera ké méq Manikánka mirainawire íwíáhéq wega náina naneqsabé kawerue áwénunoro. Mirairataq wega náinawire.

Manikáne omasa náneqsabé aiq pútare atanéhe i ehwéhne.

¹³ Manikánka Ébárahma ehweh teawutaq wega omasa éhwéh teawena, Aiq mirainauge úwe. Mó anínká Maniká íre kiotaiki puana wega mi ehwéh irarútaq wewenáwirue irarúwe.

¹⁴ Manikánka Ébárahmansabé mahraréna, Are séhréh atanauge. Mókake ínéga séhréh atáhnaga arenanahréh íregáritaq úkigehe úwe. (*Stat 22.17*)

¹⁵ Ébárahmaga árahinabomo íre íwíáhia peh kawerue áwénunúwana Manikánka teawu ehwéh aiq pútaragúwe.

¹⁶ Wehukéninká omasa éhwéh iraritaq wega mó aní anotah aníné áwirue mi ehwéh irarire. Minawé Asiu kené sánsáne. Wehukéninká mi sansáninaraq wensabé ehweh atáh ké túbáh agorahowe.

¹⁷ Manikánka omasa éhwéh irarútaq író kega, Wegá mó íwíáhinabomo íwíáhiyeho éna Manikánka wewenáwirue mi ehwéh irarúwe.

¹⁸ Minayabe Manikánka téhtaré págégé éhwéh aiq irarú púana wega mó íwíáh íre orahire. Wegá péhe éhwéh íre orahinsabé ite Manikápa kowíá míaúna ke íwíáh íwíáhunayabé irupipeq eyoyóire. Irupipeq eyoyóinaq Manikáne ehwehna aiq pútaraginawire íwíáhéq minawé áwénunoneheqmúne.

¹⁹ Anotah awánká kaweq anúq kéhrana sóiriqka mi awánká íre pankonoráhire. Mina inserah itega Manikáne ehweh aiq pútaraginawire íwíáhúnaga irupipeq kaweq awánká ánúq tahnsaniraq kaweqtaq mía míaúne. Itega kawerue áwénunúnayabé mókake Manikánka wene íopeqté páqnáhipéq móitankéhe.

²⁰ Ite séhréh aitanieéna Sísaga mitaq ebeq kiena ite mibeq mahbeq aitéh aní úkéna ahriahri mía miainawire. Wehukeni wenáwiq Mékiséréki Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní mía míaúnserah Sísá moq mina tahnsa ahriahri mía míaire.

7

Mékiséréki anotah aníne i ehwéhne.

¹ Manikámé anotah aní miówana Mékisérékiga Sáréma suwahpeqte ké wahnahnéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ani miówe. Ébárahmareq we kéro kereqka mó wahnáh kéreq se kíríró kereqka ebéhéra mi ke subiq súówe. Segá kouwekutaq Mékisérékireq Ébárahmareqka piehgiúye. Mitaq wega Ébárahmansabé kaweq ehwéh teawuwe.

² Kaweq ehwéh atowana Ébárahmaga moke ebegurabegte meyo mensáméhná nayáhnkú saraqmarena Mékiséréki peh morá awuwe. Mékisérékiwe mi awíq áwahewé kaweq sansá mirái wahnáhne. We Sáréma suwahpeqte kéné wahnah aní ména we mó awíqmé áwahewé aru ukíqme sansani wahnáh aníne.

³ Wenanoibonkakáq wene aigaqnaráhakaq we maqmio tanáhráqkákáq we pukú tanáhráqkákáqsabé éhwéhmé íre kéhre. We Manikáne ahninkáwá tahnsanéna ahriahri wene ehweh mibeq mahbeq arito aní mía míaúwe.

⁴ Mékíséréki anotah aní míonsabe we éhweh ahtebagehboq íráhro. Itene igaqna Ébáráhmaga moke ebehurabeqte meyo mensáméhnsá nayáhnkú saraqmarena we peh morá awuwe.

⁵ Ébáráhmane anahwa wenáwíq Áríwáie. Mi animé we kahnáh Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ke míówe. Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mahraréna, Ísara kegá sene meyháh ménsáméhnsá nayáhnkú saraqmahwara Áríwái kahnáhnká peh morá pehipi meyoówe. Áríwái kahnáh kéreq moke mó Ísara kereqne sigaqnawé Ébáráhmae. Sensuwahrah Isará kegá sene meyo mensáméhnsá nayáhnkú saraqmárowara Áríwái kahnáhnká peh morá pehipi meweuwe.

⁶ Manikánka omasa éhwéh Ébáráhma teawéna, Miranauge teawuwana Mékísérékiwe íre Áríwái kahnáh aní míówe. Ébáráhmaga mi mensáméhnsá nayáhnkú saraqmarena Mékíséréki peh morá awuwana Ébáráhmansabé kaweq éhwéh atowe.

⁷ Ite ahtebonawe ahriahri kaweq éhwéh atéh áninká mi éhwéh teawí aní kiotaikire.

⁸ Áríwái kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh arámbéhri mirautaq sega Ísara kegá sene saraqmáro mensáméhnsá peh morá pehipi meweowe. Áríwái kahnáh mótaq mótarue pukuwana Mékíséréki oga mía míai aníne uwana wega peh morá saraqmaro naneg pehipi meyoewe.

⁹ Itega mahraue irarerahúne. Áríwái kahnáhnká Ísara kegá saraqmáro mensáméhnsá peh morá pehipi mewe kee. Téhwe Ébáráhmaga Mékíséréki ahtapeq tagéna peh morá saraqmaro naneg awutaq wenanah Áríwáiga moq Mékíséréki awuwe.

¹⁰ Mi tanáhráq Áríwáine anowagá we íre maqmio púana wega Mékíséréki árahue awuwo? Ébáráhmawe Áríwáine aigaqna púana minayabe wega Mékíséréki peh morá saraqmaro naneg awutaq wenanah Áríwáiga moq awuwe.

Sísawe Manikáne o mibeq mahbeq aritéh ánimé kiotaiki aníne i éhwéhne.

¹¹ Mósísiga sehgióro ú ehweh Ísara ke teriena peh morá Áríwái kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh arámbéhri mirauwe. Mi arámbéhri miraé sansa wehuke kawerrotaq tahirímé mó aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní íre sú irino. Sú anínká íre Áríwáireq Áróniq kahnáh anínéna peh Mékíséréki tahnsánéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní miéhre.

¹² Mó anínká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné arambehri awaq míonsabe miraira sansá o sansa úkinae.

¹³ Manikánka omaq ato animé íre Áríwái kahnáh anínéna we Súra kahnáh aní ména mi kegá tahberaq Maniká titírue náwe arámbéhri íre mirauwe.

¹⁴ Ite ahteboomé Súra kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké míagehe éhwéh Mósísiga íre irarúwe. Sísá itene Wahnahme we Súra kahnáh aníne. Minayabe ite aiq ahteboóne.

¹⁵ Íre Áríwái kahnáh aní peh mó aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní ábóraragéna we Mékíséréki tahnsá aní mía míaire.

¹⁶ Omaq ato animé we kahnáh aiq awehraq kéhre íwíáhúnsabe omaq atoo? Írakaumo. Itene Wahnah ahriahri págegeue mía míai puana we Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní úkúwe.

¹⁷ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Are Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní mé ahriahri mía míainiewóne. Mékíséréki Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito aní mía míáuñserah are moq mina tahnsa mía míainiewóne íre. *(Buk Song 110.4)*

¹⁸ Naho sehgióro ú ehwehmé íre págege aitahráhi éhwéhne. Mi éhwéhnká ite íre séhréh aitahráhinsabé Manikánka mi éhwéh aiq meruowe.

¹⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itereq mó naneqkakaq íre airaiq kaweraitahráhire. Manikánka o sansa omaq atowana mi sansánká Mósísiga sehgióro ú sansa kiotaikiraq itega Maniká Iteriboba wahtotaq kowíahrahúne.

²⁰ Wene ehweh mibeq mahbeq aitéh aní míankeheéna Manikánka Sísá omaq atotaq íre pehipi omaq atowe. Írakaumo. Peh págege éhwéhñue omaq atowe. Téhwe mó kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké úkutaq wehukéninká pehipi omaq sitena íre págege éhwéhñúwe.

²¹ Peh morá Sísá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní míankeheéna Manikánka omaq atotaq págege éhwéhñue omaq atowe. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Itene Wahnahka págege éhwéhni puana wega mó iwíáh íre inawire. *(Are wene ehweh mibeq mahbeq aritéh aní ahriahri mía míainiewóne íre. (Buk Song 110.4)*

22 Sísaga omasa éhwéhmé áhnte kawéq éhwéhne. Mi ehwéhniká naho éhwéh kiotaikire. Minayabe itega aiq irone.

Sísa ite mibeq mahbeq aitéh ání mía míaire i ehwéhne.

23 Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító ke áhnte míowe. Se peh wehuke puara mótaq mótarue puku pukuunsabé peh morá ánínká mi arámbéhrí ahriahri íre sehgoráhuwe.

24 Sísaga íre mina tahnsa miraire. We peh mía míai aní púana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh arámbéhrí ahriahri sehgire.

25 Minayabe amahnágaakák mókakeakák Sísaga wensabé aiq pútare atáh ké kaweraritena Manikápa mórítahnara oga mía míaneherawoe. Sísa ahriahri mía míaéna itene ehweh Maniká teawí púana ite séhréh aita aitaire.

26 Sísawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání mía míainsabé peh ábérehrana ite séhréh aitéhre. Wega íre ahabábria peh Maniká awahbeh sansánéna kaweqtaq mía míaire. We tabúsoréh ánínéna ahabábq kega mira onserah íre mirairana Manikánka we iriatena íopeq móatowe.

27 Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kega mó wehekáh mó wehekáhnue ménkámehnkáne korahqtaté Manikánsabe titiratówe. Ebeqme sega seyene ahabábqsabe kaweritankeheéra Manikánsabe titiratówe. Anehemé sega mó kené ahabábqsabe kawer-aritánkeheéra titiratówe. Sísaga íre mina tahnsanire. We awankátaq táhpawe puku tanáhráq itene ahabábqsabe peh morá tánáhráq wene anonkataté Manikánsabe titiratowe. Wega mi arámbéhrí aiq parabaruó púana wega mónkakák íre mirainawire.

28 Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító ke míageheéra Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiro kegá kaweqtaq íre míahraho ke omaq sitowe. Anehemé Manikánka págege ehwéhne mi arámbéhrí mirainkeheéna wenahni omaq atowana we ahriahri kaweqtaq mía míaire.

8

Sísawe íopeq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání i ehwéhne.

1 Ínéga teiú éhwéhmé áwahe ahtebagehboq íráhro. Sísawe kaweqtaq mía míai puana ite séhréh aitéhre. We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání mía míaéna amahnága íopeq ména mibeqté anotah wahnáh Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue miéhre.

2 Sísaga Maniká Iteribone kaweq nahtápéq ména wene ehweh mibeq mahbeq aitéh arámbéhrí mira aruqarurire. Mi nahmé wehukega íre pera peh morá Maniká itene Wahnahnka pearowe.

3 Mah marákóipéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kegá Maniká titiréra mó naneq mó nanerue awigeheéra omaq sitówe. Sega miraunserah Sísa ite séhréh aitéh ánínká móq aiq áwíre.

4 Mósísiga sehgióro ú ehwehniká mahraréna, Peh morá Áriwái kahnáh wéhgá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné arambehri miraorahire íre. Peh mi kahnáh wéhgá mó naneq mó naneqtaté Manikánsabe titiratáhwe. Minayabe amahnága Sísaga mah marákóipéq míehtáq tahirímé mi arámbéhrí íre mirai irino.

5 Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínúrá ména wega íopeqté náhtápéq aram-behrire. Mah marákóipéq mibeq mahbeq arítáh kegá arambehrio nahmé peh íopeqté náhné mánkánah tahnsáne. Mánkánah tahnsá púana Mósísiga Manikáne wehuwehu nah sériraté pianaútaq Manikánka wensabé, Ínéga sáwéhrapeq sokigi awátáu serahne tabúsoqme pearo úwe.

6 Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání míankeheéna Manikánka Sísa omaq atowana wene arambehri ga moke mó mibeq mahbeq aítáh kéné arambehri kiotaikire. Mi arámbéhrí miraútaq Sísaga Manikánsaq wehukereq moráéné ehweh áhwárowe. Sípane moráénia éhwéhniká naho moráénia éhwéh kiotaikire. Sísaga mirainauge ú ehweh áhnte kawéq ómáás éhwéh púana mi ehwéhniká téh ko ehweh kiotaikire.

7 Wehukega téh ko moráéné ehweh sehgoráhutaq tahirímé mó moráéné ehweh íre áhwáro írino.

8 Manikánka wehukene ahabábq tagéna mahraréna,

Írátíahro. Íné itene Wahnahnka mahraréna, Mókake ínéreq Ísara kereq o moráéné ehweh áhwáranehe. Súra kahnáh kéreq ínéreq o moráéné ehweh áhwáranehe.

9 Mi éhwéhmé íre sigaqnaréhreq ínéreq moráénowana tahnsá éhwéhne. Ínéga Ísípi marákórápéqté meriqmena mórítáhwataq sereq ínéreq moráénowane. Sega ite moraéno éhwéh anteruó púana ínéga se peh áwé tagahwae.

- ¹⁰ Íné itene Wahnahnka mó mahraréna, Mi tanáhráq parabagínaraq Ísara kereq ínére q moráéné ehweh áhwáranehe. Ínéga sehgióro ú ehweh sene iwíáhipeq sitena sene sirupipeq sehíranaranie. Íné sene Maniká miahnara se néne animári miagehe.
- ¹¹ Anotah awíqkákák kéreq íre anotah awíqkákák kéreq ómiga íné tagariagehe. Ómiga íné aiq tagariéhra puara sene iyahnaboreq sensuwahrahreqsabé íre síwáhnorigehe. Itene Wahnah tagariáhro íre terigéhe.
- ¹² Ómiga íné aiq tagariéhra puana ínéga sensabé nirutaboairaritena sene ahababáq kawerari-tanie. Sene ahababáqsabe mó íre iwíáhue niahrreraq matianie uge úwe. (*Jeremaia 31.31-34*)
- ¹³ Manikánka, O moráéné ehweh áhwáranehe insabé téh ko ehweh nahonáh úkire. Nahonáh úki naneq apubúue parabaginae.

9

Korahq titiré sansánka wehuke íre airaiq kaweraritahráhu ehwehne.

¹ Téh ko ehwéhnká Manikánsabe iwíáh iwíáh ate sansa sokigi aíre. Mi tanáhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh kowe.

² Sega mi nah sériraté pearówe. Ébeq paqnáhipéq áráhmuwe, tahbewe, Maniká áwú parétiwé kowara mitaqsabé Kaweqtapére áwiratówe.

³ Mi nahupéq mó mapéq kowana ákáhpi parahnkeq tahnsá ónsá kowe. Mó mapéq Anotah Kawéqtápére áwiratówe.

⁴ Mitaq kaweq kunkúni naneq pariagehéera kóraraté akariaró tahbé kowe. Moráénéu sehíránia ebáh kánéhwé pókisiipéq kowe. Mi pokisiwé kóraraté akariaró pokisié. Mi pokisiipéq íopeqté tópháhnkákák Áronine pegiqnáhnkarankákák sehíránia ebáh kánéhrárákák kowe. Íopeqté tópháhmé kóraraté akariaró motóréipéq kowe. Mi pegiqnáhnkárámé Ároniga matiotaq ánáh aunúwe.

⁵ Mi pokisi maraipéq kowana Maniká miéhraheqte ánité tahnsa náneqtaré sehwerapeq kowe. Manikáne téhreh naneq tagagehéena mitaq kowe. Sene oe awenahpeqté wehukene ahababáq kawerorahirabeq kowe. Amahnága mah ehwéh áwahewé íre iwáhnorinie.

⁶ Teiú ménsáméhnká kawerarówara mó wehekáh mó wehekáhnue Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga Kaweqtapéq kibekéra sene arambehri mira aruqaruowe.

⁷ Peh morá mitaq arambehrio kené wahnahnka webataq Anotah Kawéqtápéq morá ópeqmé peh morá tánáhráq kiena tueyokúwe. Wega mibeq pehipi íre kiuwe. Íraukaumo. Wega mibeq kiutag korahq mewena wene ahababáqkakaq mó kéga áhwára áhwáraue mirau ahababáqkákák kaweraritankehéena mi koráhq Maniká nawuwe.

⁸ Kaweqtapéq arambehri peh kéhnsábé itega Maniká miéhraheqte áh íre ábóraq kéhre. Minayabe Manikáne Awanka aiq sokigi aíre.

⁹ Maniká miéhraheqte áh íre ábóraq kéhnsábé mi sériraté pearó nahnká amahnága miáh ké sokigi aíre. Mi nahtápéq wehukega mó naneq mó naneq Maniká titirue náuúwe. Sega mi sansánuka sirupipeq íre kaweraritahráhuwe.

¹⁰ Mi sansámé peh táhutahuq awehrié sánsánkákák sosue sansánkákák kowe. Mi sansánká íre sirupipeq peh morá sinonka kawerarite sansane. Sisa Karáhéga o sansa íre áhwárioratq Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiagehéena mi tanáhráq kowe.

Sísaga wewene korahqtaté titirúnka wehuke kaweraritahráhi ehwehne.

¹¹ Sisa Karáhéga tuena kaweq sansá áhwáréna íre wehukega pearó nahtápéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh áni mía míaéna mitaq arambehriúwe. Mi nah áhnte kawéq náhnéna moke mó iwíáh iwíáh atáh séri náh kiotaikire. Mi nahmé íre mah marákó marákóipéqté náh tahnsane.

¹² Sisa Karáhéga mi nahtápéq kiena Anotah Kawéqtápéqté paqnahipeq ménkámehnkáne korahq íre mewena kiuwe. Kiena wewene korahq mewena Maniká titirue náuúwe. Ite oga mérapeq awaq miagehéena wene korahqtaté paiqitowe.

¹³ Wehukene sinonka soqsuaneherautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga káho áráhne anonka iraipéq agera mibeqté tánáhákák ménkámehnkáne korahqkákák mewera mó ke soqsuagehéera káqsuahuwe.

¹⁴ Sega miraunsabé Sísane korahqka mi sansá kiotaikire. Sísaga íre ahababária peh kaweqtaq mía miáire. Manikáne Awame mía miái anínéna Sisa págege atowana wene korahq Maniká titirue náuúwe. Wene korahqtaté soqsuqme kaweraitéhu puag abehq árámbéhriyábé íre iwíáh iwíáhia peh Maniká itene oga mía miái Wahnáhné sánsá sehgiónehqmúne iwíáhúne.

Sísaga wene korahqtaté o moráéné sansa áhwároro ehwéhne.

¹⁵ Minayabe Sísa Karáhéga o moráéné sansa áhwárowe. Téh ko moráéné sansa kotoq wehukene ahabábq kaweraritaniééna Sísa pukúwe. Sísa pukútaq wega miraúnka Manikánka omaq itena íáhrabi kegá oga mérapeq awaq miageheéna Sísa Karáhéga o moráéné sansa áhwárowe. Áhwárowana Manikánka náiníe ú naneq awaq miagehe.

¹⁶ Wehukení oga miéhtáq wenawahraha wene ménsámehnsá íre awaq miahráhowe. Peh morá íre pukínaraq wenawahraha tagéra aiq pukire éra awaq miagehe.

¹⁷ Pukí aninká sehiranurai pepáhqtáq tagéra sehiranka írarinserahnue wene ménsámehnsá saraqmarera awaq miáhwe. We oga miéhtáq wenawahraha mi pepáhqtáq kéh éhwéh íre sehgiórahowe.

¹⁸ Ebeqte ko moráéné sansa áhwárotaq pehipi íre áhwáwera peh korahqkákq áhwárowe.

¹⁹ Téhwe Mósísiga mi sansá págegeinkeheéna ménkámehnká subiqme mi kané korahqtaté titirúwe. Titirinaútaq téhwe Mósísiga moke Manikánka sehgióro ú ehweh teriena anehe káho áráhqne korahqkákq wáninkakaq peh morá ántéhyápipéq ahkiuwe. Ahkiwena awanká ánáhakaq tautáúq nahniáqkákq mewena mi koráhq pámbáhuwe sehgióro ú ehweh ko pukúákq moke mió keakq sensineq káqsuhrúwe.

²⁰ Mósísiga káqsuhréna mió keyabé,

Itega Manikánka sehgióro i ehwéh págegeue sehgiageheéna korahqtaté káqsuhrúwe úwe.
(*Kísim Bek 24.8*)

²¹ Manikánsabe iwíáh iwíáh ató nah sériraté pearó nahnkákq moke mibeqté ménsámehnsánkákq Mósísiga mi koráhqtaté káqsuhrúwe.

²² Mósísiga sehgióro ú ehweh nká teiena,

Peh morá korahqka moke kéh náneq kawerorahire. Peh morá korahq túinsábé Manikánka wehukene ahabábq kaweraritéhre íre.
(*Wok Pris 17.11*)

Sísaga peh morá tánáhráq Maniká titirue náwena pukú ehwehne.

²³ Wehukega ménkámekáne korahq titiré sansanká íopeqté titiré sansa sokigi aire. Mah marákóipéq titiré sansa sehgió kegá peh ménkámehnkáne korahq titirowe. Íopeq titiré sansanútaq Sísaga wewene korahq titirúwe. Minayabe íopeq titirú sansa anotah kaweq sansá púana mi sansánká ménkámekáne korahq titiré sansa kiotaikire.

²⁴ Sísa Karáhéga Manikánsabe iwíáh iwíáh ató nahmé wehukega sériraté pearó nahupéqmé íre kibekia peh íopeq kibekúwe. Mina pearó nahmé wéhuwehu nahmirana íopeqté náh ahriahri kéh náhne. Minayabe Sísaga íopeq kéh náh Maniká Iteribone auranabiah tapeq mi náéna íte séhréh aita aitaire.

²⁵ Mó opéq mó opéruwe mah marákóipéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh anínká Maniká titiriniééna nahupeqte Kaweqtapéq ménkámehnkáne korahq mewena kibekúwe. Mina únserah Sísa Karáhéga mó opéq mó opéruwe Maniká íre titirúwe.

²⁶ Miraútaq tahirímé mó tanáhráq mó tanáhráruwe mah marákó miráútaqkákq amahnágaákq áhnte tanáhráq Sísa éri irino. Mah tanáhráq parabagina uraitaq Sísaga peh morágáké tuena wehukene ahabábqsabe kaweraritaniééna pukúwe. Sísaga Maniká titirue náwunka íte kaweraitahráhire.

²⁷ Wehukení mónkákq mónkárúwe íre pukia peh morá tánáhráq pukinawire. Mina inserah Sísa moq peh morá tánáhráq pukúwe. Wehuke pukirataq anehe Manikánka ehweh aritena sainsuankéhe.

²⁸ Minayabe áhnte kené ahabábqsabe Sísa Karáhéga peh morá tánáhráq Maniká titiratena pukúwe. Itene ahabábqsabe aiq kaweraito púana mókake we tuinaraq mi arámbéhrí mónkákq íre mirainawire. Wensabé aiq pútare ateq áwénunúna ke airaiq kaweraitaniééna tuinkéhe.

10

Ménkámehnkáne korahqka titirorahi naneqme íre awehrare i ehwéhne.

¹ Mósísiga sehgióro ú ehweh nká mókake sína naneqmarínsábé peh pikisah tahnsá púana mi ehweh nká áwawe íre tabúsoqme sokigi aieráhire. Mí ehwéh irarúnka mó opéq mó opéruwe wehukega titiraruqarurowe. Manikánsabe iwíáh iwíáh atah náhtápéq se kegá titiré sansa sehgiónká kaweraritahráhiro? Írakaumo. Mí sansánká wehuke íre airaiq kaweraritahráhire.

² Titiré sansa sehgiónká kaweraritéhqtáq tahirímé sega mó opéq mó opéruwe íre titiraruqarurowe. Kaweraritéhqtáq tahirímé sene ahabábqsabe mónkákq íre iwíáhia titiré sansa aiq súáh irino.

³ Segá mó opéq mó opéruwe titirotaq sene ahabábqsabe íre kawerorahia peh iwíáh aruqarurowe.

⁴ Mémene korahqkákq káhone korahqkákqká wehukene ahabábq íre kaweritahráhi puara sene ahabábqsabe iwíáh aruqarurowe.

⁵ Minayabe Sísa Karáhéga marákóipeq tuinaútaq wega Manikánsabe mahraréna,

Are ménkámehnkáne korahqtaté titiré sansansábé
íre awahbehre. Arene arambehri mirainkehéé
arega ninonka aiq kaweraintahne.

⁶ Wehukene ahbabáq kawerarityeabe ménkámehnká arene tahberapeq age sansánkákáq
sene korahqtaté titiré sansánkákáqsábé íre awahbehre.

⁷ Minayabe ínéga arensabé mahraréna,
Maniká Nániboo, are awahbeh arámbéhrí
mirainieéna aiq tutaage. Púkuipéqté éhwéhnká
íné éhwe aiq irarinserah sehginga uge úwe.

(Buk Song 40.6-8)

⁸ Téhwe Sísá Karáhéga mahraréna, Are ménkámehnkáne korahqtaté titiré sansansábé íre
awahbehre. Wehukene ahbabáq kawerarityeabe ménkámehnká arene tahberapeq age
sansánkákáq sene korahqtaté titiré sansánkákáqsábé íre awahbehre úwe. Wehukega mi
titiré sansa pehipi íre miraia peh Mósísine ehweh sehgióro únsabe mirauwe.

⁹ Anehe Sísaga mó mahraréna, Are awahbeh arámbéhrí mirainieéna tumióge úwe. Mi-
nayabe wega naho titiré sansa suena itene ahbabáqsabe kaweraitanieéna o sansa áhwárowe.

¹⁰ Sísá Karáhéga Maniká awahbó arámbéhrí kawerue miraéna peh morá tánáhráq pukéna
wene anonkataté Maniká titiratowe. Wega miraúnka itene ahbabáq kaweraitowaq
amahnága ite kaweqtaq mía míaúne.

Sísaga titirúnka itene ahbabáq airaiq kaweraitéhre i ehwéhne.

¹¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá mó wehekáh mó wehekáhnue iriwe méra
peh morá mi titiré arámbéhrí aruqarurowe. Mi titiré arámbéhrionka wehukene ahbabáq íre
kaweraritahráhire.

¹² Sísá Karáhéga peh morágáké itene ahbabáqsabe peh morá tánáhráq titirúnka ahriahri
peh awehra q kagaire. Wega titirarena Manikáne ayah púpeq tútuue mía míaire.

¹³ Tútuue mía míaéna áwénunire. Mókake Manikánka, Arene naruo págegeue wahnahnarito
teawinkeheéna áwénunire.

¹⁴ Wega morágáké titirúnka ite ahriahri kaweqtaq mía míaigeheéna itene ahbabáqsabe
airaiq kaweraitowe.

¹⁵ Minayabe Manikáne Awanka teíre. Wega Púkuipéq ebeq mahraréna,

¹⁶ Itene Wahnahnka mahraréna, Mi tánáhráq parabagínaraq ínéga o moráéne sansa
áhwáranie. Néne ehweh kawerue siahtebagehboq sirupipeq mi ehwéh siahtebari-
taníe. Néne ehweh kawerue siahreraq matiagehboq mi ehwéh iwíáh aritaníe úwe
íre.

(Jeremaia 31.33)

¹⁷ Púkuipéq anehe mó mahraréna,

Sene ahbabáqkakaq sene ahkaragáraakáq mó íre niahneraq matianie íre. (Jeremaia 31.34)

¹⁸ Wehukene ahbabáq airaiq kaweraitena mó íre ahneraq matíéh púara wehukega
mónkákáq titirigehboq? Ahqáho. Írakaumo. Mó íre titirorahowe.

Itega Manikánsabe aiq pútare ateq weba wahtotaq kowíanehe i ehwéhne.

¹⁹ Néne iyahnabó animárinó, Sísá pukútaq wene korahq tunsabe itega íre áhrea peh
Kaweqtapéq Maniká miéhrabeq kioráhúne.

²⁰ Sísaga kaweq o ah sabaro púaq itega oga mérapeq Maniká miéhrabeq kioráhúne. Sísá
pukútaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté parahneq tahnsá ónsá senahpeqté
subame tuwe. Miraúme mi paráhnkéq Sísane anonkansabé sokigi aiire.

²¹ Sísá Karáhéwé amahnága Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání anotah aninéna
Manikáne animári wahnah aitéhre.

²² Wega kaweq wanitáté itene inonka aiq pabeq paberaitéhre. Sísane korahqtaté itene
irupipeq káqsuhraitéh púaq itene ahbabáq peh kéhre iwíáh íre úne. Minayabe itene irupipeq
kaweq iwíáhég, Manikánsabe aiq pútare ateq weba wahtotaq kowíanehe iwíáhoró.

²³ Manikánka mirainauge ú ehweh aiq pútaraginawire iwíáhúne. Minayabe itega íre túbáh
agia peh wega mirainawire iwíáhég ambubu atianeheqmúne iwíáhoró.

²⁴ Mó Sísá tagariáh káyábé iwíáhég sensabé irutaboiréq we séhréh atéhonehe iwíáhoró.

²⁵ Sísá tagariáh ké momiwíé sansa súého. Táhmaró mó kégá aiq suto serahniyeho.
Írakaumo. Itene Wahnah tuina tánáhráq aiq wahtonagi puag itene irupipeq kaweq iwíáh
kankehboq síwáhnoréq we séhréh atéhoró.

Manikáne ahninkáwáné ehweh inehepeq súého i ehwéhne.

²⁶ Írátíáhro. Téhwe Sísane sánsá aiq ahtebéq anehe iteitene iuwahbeh iwíáh miraéq
ahbabáq aruqarurirataq mi ahbabáq kaweraiteyabe mó íre titirorahire. Írakaumo.

²⁷ Mó íre titirorahi puag peh áhreeq iransánéq Manikánka ehweh aitahna tánáhráqsábé
áwénunoneheqmóe. Manikánsabe ahqáho atáh ké tabikira irápéqsábé áwénunoneheqmóe.

²⁸ Wehukénká Mósísiga sehgióro ú ehweh anteruowara téhranítegábópoq apahránítógábópoq tagéra wene ahbabáq pahsutowara író kega ahbabáq aninsábé íre sirutaboiratasa subiq súówe.

²⁹ Ite kaweqtaq mía míaihehéna Sísane korahqka kaweraitowana anehe mó anínká mi koráhqkákáq Sísaga o moráené sansankákáqsábé abehq náneq mire éna anetaníbo íwíáhéna Manikáne ahninkáwá anehepeq súéhre. Mósísine ehweh anteru anímé wehukega íre sirutaboiratasa peh kamah awera subiq súówe. Subiq súónsabe Manikáne Awanka séhréh atéh sánsá anehepeq súéh anímé Manikánka mi aní aneratankéhbo? Mókake wega mi aní anotahtaq kamah awinawire.

³⁰ Maniká ite tagariona anínká púkuipéq aiq mahraréna, Ahbabáqsabe ayahqmarewé inénéne arambehri wire ire. *(Lo 32.35)*

Wene ehwehnka mó mahraréna, Itene Wahnahnka wene animári sainsuena ehweh aritanawire ire. *(Lo 32.36)*

³¹ Maniká oga mía míai anínéna ahbabáq ke sainsuena ehweh aritahna puaq áhéréq wene sánsá anehepeq súéhneho íwíáhoró.

Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá págegeue sehgióro i ehwéhne.

³² Itega Sísansabé téh aiq pútare atáro tanáhráqsábé iahrerag matíáhró. Manikáne sansá téhreh tahsánirara mó kegá íwíoqnarowaq wene sánsá íre susa peh ambubu atiarowe.

³³ Wehuke míópi ite iriitárowara íre kaweq ehwéh aitera íwíoqnarowe. Segá mó tanáhráq mó ke moq síwíoqnarowaq mi keyábé irutaboiréq kosíéhnehurowe.

³⁴ Segá Sísá tagariáh ké karábúsiipéq mórítárowaq sensabé irutaboiréq séhréh arítárowe. Mó kegá itene ménsámehnsá moke pehipi meraotaq ite íre abiahsania peh irupipeq eyoyói ke míarowe. Oganúq itéh náneq mó kegá íre meyahráhowe íwíáhuro puaq irupipeq eyoyó ke míarowe.

³⁵ Menah itega Sísane sánsá kawerue sehgirowe. Ahriahri sehgioneheqmúne íwíáh íre súáhró. Írakaumo. Itega íre súéhraqaqmé Manikánka anotah apéq náinkehé.

³⁶ Mi apéq náinkeheéq Maniká awahbeh arámbéhrí págegeue sehgióro. Ahriahri mirairataqmé Manikánka náina apéq aiq náinawire.

³⁷ Minayabe wene ehwehnka mahraréna, Pehgáriq tanáhráq parabagínaraq tuinie i anímé tuinawire. We íre túbáh agia peh apubúue tuinawire.

³⁸ Néne aní kaweqtaq mía míai anínká ínénsabe aiq pútare ainta aintai puana kaweqtaq mía míainkehe. Peh néne sánsá suena túbáh agi anínsábé íre nuwahbanawire ire. *(Habakuk 2.3-4)*

³⁹ Itega wene sánsá ambubu atawéq íre kugeqnáhnúne. Ahqáho. Iraipéq pokoneherao ke tahnsa ké íre míone. Írakaumo. Sísansabé aiq pútare ateq oga mérapeq awaq miona ke úne.

11

Manikánsabe aiq pútare ateyabe áwahe ehwéhne.

¹ Manikánsabe aiq pútare atona sansá sehgiunawe Manikánka irarú ehweh aiq pútaraginawire íwíáhéq minayabe áwénunúne. Itene iuranka mi naneqsabé íre tagónayabé anetaníbo. Peh ite iahtebónawe wega irarú ehweh peh aiq pútaraginawire.

² Naho naho itene igaqnaréhga Manikánsabe aiq pútare atówana wega sensabé kawerowe aritowe.

³ Manikánka irarúnka mah marákó márakóákáq íópeqkákáq miraro ehwéhnsábé aiq pútare atone. Amahnága moke tagóna naneqme íre tagahrahúna naneqtaté Manikánka mirarowe.

Ábérireh Ínókureh Nóahrehga Manikánsabe aiq pútare ato ehwéhne.

⁴ Ábériga Maniká titirútaq wensabé aiq pútare ato puana wene arambehriga wenawah Kéinine arambehri kiotaikúwe. Wegá Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atowe. Ábéri naho pukúwe. We oga míotaq Manikánsabe kawerue aiq pútare ato ehweh amahnágaákáq teíre. *(Stat 4.3-10)*

⁵ Ínókuga Manikánsabe aiq pútare atowana Manikánka we tumero púana íre pukúwe. We tabanagútaq mó kegá we kabaruwana Manikánka we tumero púana íre ábóraq marówe. Púkuipéqté éhwéhnká mahraréna, Manikánka we íre tumero tanáhráq Ínókuga Maniká awahbeh sansánúwe ire. *(Stat 5.21-24)*

⁶ Peh morá Manikánsabe aiq pútare atáh kégá we awahbeh sansá sehgoráhowe. Wehukénká Manikápa pehipi íre kioráhire. Ebeqme wega, Maniká aiq míéhre íwíáhéna, We anebahrúna ke mókake kaweraitanawire íwíáhínaraqmé weba kioráhire.

7 Nóahga Manikánsabe aiq pútare atowana Manikánka sinaú tanáhráqsábé teawuwe. Teawuwana Nóahga mi tanáhráqsábé íre tagótaq mi ehwéhnsábé aiq pútare atena Manikáne ehweh sehgiuwe. Wega mi ehwéh sehgiena anotah sipí mirarowe. Nóahreh karírónánínká sipíipeq kibekue méra wání piotaq íre pukuwe. Nóahga Manikánsabe aiq pútare atonserah mah marákó marákóipéq mió kega íre aiq pútare atówe. Minayabe Manikánka mi keyábé ehweh aritena kamah ariuwe. Nóahga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka, Are kaweqtaq miahne atowe. (Stat 6.13-22)

Ébárahmareq Sáraheqka Manikánsabe aiq pútare atóya ehwéhne.

8 Manikánka Ébárahma téh áhrabútaq Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh sehgiena wenawahpeq suena wega íre tagario marákórápéq, Manikánka náwinie ú marákórápéq pokúwe.*

9 Wega Manikánsabe aiq pútare atena náwinie ue omasa marákórápéq pokéna wáhnaupeqté kéné marakórapeq kowíowe. Wega peh úqnapipéq seri nahtápéq kaegaeúwara wenahnité Áhísáhkireq Sékópareqka moq úqnapipéq kaegaeuwe. Mi anitégá Manikánka Ébárahma teawu ehwéhnsábé moq aiq pútare atera mi ehwéh aiq pútaraginawire éra áwénunuye.

10 Ébárahmaga Manikánka webataq áhwárraro mapéq kagai mapéq kibekinie iwíahúwe. Mitaq kibekéyabe arutaboíréna áwénunúwe.

11 Ébárahmane ahre Sárah orenínéna inahupeq mó íre kaegaeútaq Ébárahmaga iwíahéna, Manikánka, We animai maqmiankéhe ue omasa éhwéh aiq pútaraginawire ú púana Manikánka Sárah séhréh atowana animai maqmíowe.

12 Ébárahma pukorahú koré míotaq wene ahrega animai maqmíowe. Mi aní anonurowara wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe. Íopeq wehyoq áhnte kéhnserah wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe. Náhmábiseq arahwe áhnte kéhrara wehukega íre sáhnshoráhonserah wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe.

13 Moke teiú ánimári Manikánsabe aiq pútare atera sene marakóipeq mé tanahráq parabagútaq pukuwe. Segá marakóipeq oga míó tanahráq Manikánka mókake náimé ú naneqmari íre meyówe. Írakaumo. Wehukénínká áwénuni naneq íre wahtote tagehnserah mi kegá áwénunu naneqmari sirupipeq tagéra iwíah iwíahéna, Ite marakóipeq míonaraq peh wáhnaupeqté ké tahnsa míone éra pahsúówe.

14 Mahna tahnsa éhwéh pahsúó kega íre mah marakóipéqsábé peh kaweq matábúrápéqsábé sirutaboíruwe.

15 Ébárahmarehga suto marakóyábé íre sirutaboíruwe. Írakaumo. Mitaq sirutaboírutaq tahirímé kouwekorahú irino.

16 Suto marakóyábé íre sirutaboíruwe. Írakaumo. Peh íopeq kiotaiki mapéqsábé sirutaboíruwe. Segá Manikánsabe, Arebataq Maniká Iteribo wone atónsabe Manikánka sene ehwehnsábé íre ayehitówe. Írakaumo. Peh sega awaq miageheéna wega íópipeq kaweq matábúrápéq kawerarowe.

17-18 Manikánka Ébárahmansabé, Mókake arenahni Áhísáhkine animári arenanahréh míagehe úwe. Anehe wega Ébárahmansabé, Arene mahbi Áhísáhkiwe subiqme titirainto teawuwe. Teawena, Ébárahmaga mi ehwéh sehginabomo éna áhwárawe tagówe. Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atena, Wene ehweh sehginauge iwíahéna wenahni subiq suanaúwe.

19 Subiq suanaútaq iwíahéna, Ínéga we subiq súáhnaraq Manikánka oganúq atahráhire úwe. Puki anínká oga úkue Wenaboba mía míainserah Áhísáhki áura pukéna we moq wenaboba mía míauúwe.

Áhísáhkireh Sékópareh Sóséparehga Manikánsabe aiq pútare ató ehwehne.

20 Áhísáhkiga Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq wenahnité Sékópareq Ísoreqsábé kaweq ehwéh teríúwe. Wega anehe sína naneqsábé irarúwe. (Stat 27.27-29,39-40)

21 Sékópaga moq Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq wenahni Sósépane anitéyábé kaweq ehwéh aritena wene pegiqnáhnkarataq káuqmunue saqmatawéna Manikánsabe iwíah iwíah atowe. (Stat 47.31-48.20)

22 Sósépage moq Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq Ísara kegá Ísípí marákórápéq súéhra ehwéhnikákáq wene ayahnsa kiroqmera pokira ehwéhnikákáq irarúwe. (Stat 50.24-25; Kisim Bek 13.19)

Mósísiga Manikánsabe aiq pútare ató ehwéhne.

* 11:8: Ébárahma wenáwiq áwahewé áhnte kehínané síbowáe. Stat 17.5 tagáhno. Moke we ehweh Stat sapta 12-23 kéhre.

²³ Mósísine anoiboga Ísipi marákórápég méra Manikánsabe aiq pútare atera Mósísi maq-maróyataq sene naruoga subiyehoéra apahtáro íótáq sene ani kopéq átóye. Mibeqté wáhnáhnká Ísara keyabé, Animai maqmaréhrataq subiq súáhro úwara Mósísine anoiboga sene animai tagéra, Kaweq mai wíre íwíáhéra íre áhreja subiq súáhro ú ehweh anteróuye. (*Kísim Bek 1.22, 2.2*)

²⁴ Mósísi inahunahní mótaq mibeqté kéné wahnahne ayahunkawagá meyowe. Mósísiga Manikánsabe aiq pútare atena anonúkútaq, Íné íre mi ininé ahninkáwá úge. Írakaumo úwe.

²⁵ Írakaumo íwíáhéna, Ahbabáq miraonawe pehgáriq tanáhráq íwíáh íwíáhé sansa púana íre mirainauge úwe. Minayabe Ísipi kegá wenawahrah Ísará ké síwioqnotaq Mósísiga mína tagéna, Ísipi aní míanie íre íwíáhia peh, Nánuwahrah Manikáne animárinseq míanie íwíáhuwe.

²⁶ Manikáne animárinseq míanie íwíáhéna, Sina anímé Karáhéne sánsá sehgiónsábé Ísipi kegá níwioqnagehe. Anetaníbo. Manikáne sánsá sehginie. Wega nánina naneqmarínká Ísipi marákórápég moke móneakáq kaweq awáhríq náneqmarínkákáq kiotaikinae íwíáhuwe. (*Kísim Bek 1.22, 2.2, 10-12*)

²⁷ Mibeqté wáhnáh ánínká Mósísinsabé abiahnsa atowana wega Manikánsabe aiq pútare atena íre áhreja Ísipi marákórápég suena pokúwe. Wehukega sene siuratate Maniká íre tagahrahwana Mósísiga wene arupipeqté íwíáhgá Maniká tagówe. We tagó púana págege atowana wene kaweq sánsá ambubu atawéna sehgiuwe.

²⁸ Wega Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh irena sótaikú siahreraq ko sansa áhwárówe. Áhwáréna Ísara keyabé, Sipisípiq subiqme mi kané korahq itene méhpehtapég abaq máráhro aritowe. Mirairataq íópeqté ánínká sótaikéna itene ebeq piah anímári íre subiq suankéhe teriuwe. (*Kísim Bek 2.15, 12.21-30*)

Ahnte Ísara kegá Manikáne sánsá ambubu atawéra sehgiú ehwehne.

²⁹ Ísara kegá Manikánsabe aiq pútare atera anotah waní kэрáwéguwe. Mi waní áwíqmé Káhtore Soréq Wánine. Ísara kegá mi wanítáq kэрáwégonehera utaq mi waní taraqnágúwara sega awaho marákóráq nogónserahnue kéaguwe. Ísipi ebehu kegá sinehe kaqme kera Ísara kegá onserahnoneheqmúne íwíáhéra mítaq kэрáwégonehera utaq mi waní anotah waní piowara wánínkuwe pukuwe.

³⁰ Mó tanáhráq Ísara kegá Manikánsabe aiq pútare atera wene ehweh sehgiú púara Séríko suwahpeq ebah kúri pera áhtápég abapete téhtaré wéhékáh abugeqnáhnuriówana mi ebáh kúri sokogúwe.

³¹ Séríko suwahpeqte weh aebó iní wenáwíq Áráhpa míowe. Mi ebáh kúri íre sokogútaq mi inínká Manikánsabe aiq pútare atena téhtaré Ísará ánitégá ahboerayeheéra suyataq mehweh aritena séhréh aritowe. Séríko suwahpeqte kegá Manikánsabe íre aiq pútare atówana peh morá mi inínká wensabé aiq pútare atowe. Minayabe mi ebáh kúri sokogútaq Ísara kegá moke Séríko suwahpeqte ké subiqme oraruera peh morá mína séhréh arito iní íre subiq susa pehragatówe.

³² Manikánsabe aiq pútare ató ke ehweh mó teinínkono? Wehuke síwíqmari Kíréóni, Páráki, Sáhmuóni, Sépáta, Tébiti, Sáhmuéireh mó Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh áhnte kéh púana moke íre teieráhuge.

³³ Segá Manikánsabe aiq pútare atówe. Mibeqté táhmaro kegá mó marákórápéqté kéreq ebehutaq kiotaikuwe. Mibeqté táhmaro kegá kaweq sánsána Manikánka náinie ú naneq meyówe. Mibeqté táhmaro kegá Manikánsabe aiq pútare atonka úrinsi íá tahnsa kane áwéh músúriowe.

³⁴ Mibeqté táhmaro kegá anotah iraró puinsúowe. Mibeqté táhmaro kegá sene naruoga pokatate kiranehera utaq íre subiq súowara sabigue pehbeheráh pokuwe. Mibeqté táhmaro ké mareqmareq kéera Manikánsabe aiq pútare atónsabe tauntahu ke úkuwe. Mibeqté táhmaro kegá ebehutaq tauntahunéra wáhnaupeqté ké subipáhrarúowe.

³⁵ Mibeqté táhmaro ahréonká Manikánsabe aiq pútare ató púara sensuwehqsó pukutaq mó oganúkuwe. Mibeqté táhmaro kegá Manikánsabe aiq pútare atówana sene naruoga se saiqnaríowe. Saqnaríowara sega Manikáne sánsá sinehepeq súotaq tahirimé sene naruoga soraq súo irino. Sene sinonkansabé íre sirutaboiria peh oga mérapeqsábé sirutaboiru puara Manikáne sánsá ambubu atíó púara sene naruoga subiq súowara pukuwe.

³⁶ Maniká íre tagaríó kega mó táhmaro ke siwiréh aritera sahtáté subiqmarera séniraté táhru táhruue karábúsiipég móritówe.

³⁷ Mó kegá táhmaro ebahnsatate tuparuqme subiq súowe. Segá mó táhmaro ke sóraté ákáh kiraq súowe. Segá mó táhmaro ke pokatate kiraq suqme subiq súowe. Manikánsabe aiq pútare ató ke tabonahuwara sene naruoga síwioqnéra íre kawerarítowara korósi tabónáhunsabé sipisípiqne áúakaq áúakaqtáté aneranerue mówe.

³⁸ Aneranerue méra abatapi pokéra sáwéhrapeqkákáq ónapipéqkákáq kaegaeuwe. Se kaweq ke miówara mó mah marákóipéqté kégá íre kaweq ke miówana sensabé siyehitówe.

³⁹ Sega Manikánsabe aiq pútare ató púana wega sensabé kawerowe aritowe. Se marakóipeq miótaq Manikánka nárinie ue omasa náneqmarí íre meyówe.

⁴⁰ Manikánka wensabé aiq pútare atona ke kaweq ah sabaitowe. Naho mió kega mi ahtápéq ebeq íre kíúwe. Íraukamo. Íre kíúwana Manikánka, Sereq itereq moráráq kigehé aitowe.

12

Itega Sísá tagéq iwíáh iwíáh atanéhe i ehwéhne.

¹ Mina teiú kégá Manikánsabe kawerue aiq pútare atera amahnága sensuwanka ite abugeqnáhnurawéra iwahnkanowe. Sega Manikánsabe kawerue aiq pútare atónsabe itega iwíáhue tagéq kaweq ahtápéq korahúne. Manikáne ahtapeq tauntahunue nogonéhboq moke umehi naneq sueq ahababárorahi naneqmarí inehpeq suaneheqmúne.

² Sísansabé ahriahri tagéq iwíáh iwíáh atanéhe. Itega wensabé téh aiq pútare ataráunaraq séhréh aitena mókakeakáq séhréh aitankéhe. Minayabe wene sánsánsabé iwíáhue taganehe. Sega Sísá awankátaq táhpawe subiq suanehera utaq wega, Mókake nirupipeq eyoyó aintanawire iwíáhuwe. Minayabe awankátaq táhpawe puké sansa ayehiteh sansansabé íre iwíáhia amahnága Manikáne ayah púpeq tútuue mía míaire.

Wene animári ahababárirataq Manikánka kaweraratianeéna kamah arinkéhe i ehwéhne.

³ Ahababáq kega Sísansabé anotah abíáhnsá atera áwioqnotaq wega págegeue ména íre túbáh agúwe. Minayabe iwíáhéq túbáh agiyehboq wene sánsá peh kawerue sehgióro.

⁴ Itega ahababáq saignaruaneheéq págegeue arambehriowe. Miraonsabé ahababáq kega iwíaqnahtaq itene korahq íre túiraq peh oga miáhwe. Minayabe iwíáhue tagahro.

⁵ Wene púkuipeqté éhwéh págege ehwéh iahreráq kehro? Mi ehwéhniká mahraréna, Nénahníno, itene Wahnahka are kaweratanieéna kamah awinah ahtebáhnno. Wega arensabé, Íre kaweróne atahnaraq arega wene sánsá sehgiyabe anetaníbo iwíáhineho. Íraukamo.

⁶ Arutaboiri anínká ahababárinaraq itene Wahnahka kaweratanieéna kamah awinkéhe. Wega moke wene animári úko ke wahnahnatawéna se ahababárirataq kamah arinkéhe íre. (*Sindaun 3.11-12*)

⁷ Wene kaweq animári míageheéna itega ahababárunaraq Maniká Iteriboga kaweratanieéna kamah aíre. Wega kamah aina tanáhráq minayabe iwíáhéq pehwehrue méq wega sokigi aina naneq ahtebéq págegeue miáhro. Sene animári kaweqtaq míageheéra kaweq sibówárehga wahnahnariterá kawerue kamah arié mino.

⁸ Ite ahababárotaq Maniká Iteriboga peh áwé tagehtaq tahirimé ite íre wene animári pehipéqté ánimári miáh irino.

⁹ Iteriborehga ite kaweratanieheéra kamah aiéwaq sene ehweh ireq sensabé kowe ariteq iwíáh iwíáhuwe. Minayabe Maniká Iteribonsabé anotahtaq kowe atáhnro. Wega iteiuwa auráq matawéna kamah ainaraq kowe atáhnro. Kowe atáhnaraq oga mía míaoneheqmúne.

¹⁰ Iteriborehga ite káriq animári míarauna tanáhráq seyega iwíáhuonserah íwáhnoréra kamah aiátówe. Ite we kaweqtaq mía mía inserahnigeheéna Manikánka íwáhnoréna kawerue kamah ainainire.

¹¹ Wega kamah ai tanáhráq itene irupipeq íre eyoyóia peh umeh agire. Téhwe itene irupipeq umeh agiraq sokigi aí naneq ahtebónaraq anehe ite kaweqtaq méq itene iru ukíqme míahrahúne.

Tauntahu ke méq Sísane arambehrioro i ehwéhne.

¹² Mareqmareq ayáhnkáránkákáq ké miéhboq tauntahu ke méq Sísane arambehrioro. Mareqmareq aréhúnkákáq ké miéhboq tauntahu ke méq

¹³ Wene obarisa ahtápéq nogóro. Mirairataq itene igárá íre mareqmarerinae. Íraukamo. Peh kawetaq kagainae.

¹⁴ Moke mó kereq kaweqtaq méq uwarena ké méq arambehrioro. Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnigeheéq arambehrioro. Ahababáq kega itene Wahnah íre tagagehe.

¹⁵ Manikánka séhréh aitéh sánsá sehgiónsabé túbáh agiyehboq kawerurero. Kítahé awanká sera tahnsá úkéq mó ke ahababáq aritéhboq kawerurero.

¹⁶ Mó aniné weh ahre abarie sansá pehrahro. Wehukení wenáwiq Ísoe. Wega arupibiútaq tira táhútáhuq meyanieéna moke awaqmiahráhi naneq paqmarowe. Wega Manikánka ebeq piah aní aweráhi naneqsabé anetaníbo iwíáhuwe. Wega miráú serahniehbog kawerurero.

¹⁷ Téhwe Ísoga awaq miahráhi naneq paiqmarena anehe minayabe arutaboیرهنا wen-abonsabé, Kawerainto éna íbisówe. Téhwe wega mi naneqsabé anetaníbo íwiáhéna aiq paiqmaro púana anehe mónkakáq íre meyhárhíre.

Itega o Sarúsarama suwahpeq íópipeq kéhrabeq aiq sewe i ehwéhne.

¹⁸ Itega íre tagahraho mapéq sewe. Íre táhtorahráho mapéq sewe. Ísara kegá tagahraho sawéh áwíq Sáináí suwe. Táhtorahráho sawéhrápéq suwe. Itega Ísara kegá íre mirau serahnówe. Itega mína tahnsa tagahraho sawéhrápéq íre koragarówe. Segá mi sawéhráq koragéra anotáh írobina tagéra anehe anotáh sunkíkírú tagéra anotáh soírírú tagówe.

¹⁹ Tagówana pembíáhnúwara írega mó aníné ehweh írówe. Segá mi ehwéh téh írótaq áhřeéra Mósísinsabé, Mi ehwéh mó íreyabe íuwahríehre éra mó íre írarúno teawo éra pagu pagunuwe.

²⁰ Manikánka sensabé, Wehukénínkábópoq ménkámehnkánkábópoq mah sawéhráq abasáhnaraq ebahnserá tuparuqme subíq súáhro aritonsabe áhřeéra Mósísinsabé, Mó íre írarúno teawo éra pagu pagunuwe.

²¹ Segá tago naneqsabé áhřeorahi naneq puana anotahtaq áhřeuwe. Minayabe Mósísiga mahraréna, Íné áhřeéna íransánuge úwe. *(Kisim Bek 19.12-13,16)*

²² Ísara kegá áhreu naneqsabé suronserah itega íre sewe. Írakaumo. Sáíóna sawéhrápéqmé Maniká oga mía míairabeq we kahnáh suwahpeq mire. Íópeq o Sarúsarama suwahpeq mire. Itega mítaq sewe. Mítáq peh íregárita q íópeqté ké gá íwiáh íwiáh orabeq sewe.

²³ Manikánka íte omaq sito kene sensiwíqmarí sehíranue íópeq marówe. Marówaq téh omaq sito kegá íópeq momiwíorabeq sewe. Manikánka moke mah kehíná kéhíná ehweh aít-ena saíuwánkéhe. Weba aiq sewe. Manikánka kaweqtaq mía míao ke aiq kaweraritowara sensiwamarí míáhrabeq sewe.

²⁴ Itega Sísaba sewe. Sísaga o moráéné ehweh áhwárótaq wene korahq tunka mi ehwéh págege arowe. Sísane korahqka íre Ábérine korahqka írarú serahnówe. Írakaumo. Sísane korahqka Ábérine korahq kíotaikéna peh kaweq ehwéh írarire.

Manikánka teí ehwéh anterúéhboq kawerurero i ehwéhne.

²⁵ Iahre parosa ké méq Manikánka teí ehwéh anterúéhboq kawerurero. Naho mah marákóipéq míó keyabé págege ehwéh teríuwara anterúówe. Segá anterúónsabe Manikánka kamah ariú púara segá íre kopéragorahuwe. Itega moq íre kopéragorahúne. Írakaumo. Amahnága Manikánka íópeqté ehwéh teí púaq itega mi ehwéh ínehepeq súáhnaraq wega íte anotahtaq kamahínkéhe.

²⁶ Naho Manikánka ehweh teríutaq mah marákó marákóyábé máriúwe. Amahnága wega mahraréna, Mókake íre peh morá mah marákó marákóyábé mónkakáq máriúno atanauge.

Íópeqkákáqsabé moq, Máriúno atanauge íre. (Hagai 2.6)

²⁷ Wegá, Mónkakáq máriúno atanauge ínsabé mah ehwéh írahrahúne. Wegá miraro naneqmarí kúrúgúruorahi naneqmarínsabé, Kúrúgúruúno atahnana tabanaginae. Peh morá íre kúrúgúruorahi naneqmarí kagainawire.

²⁸ Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre kúrúgúruorahire. Wegá ítensabé, Awaq míáhro aitéhnsabé wensabé áhtenéq we awahbeh sansánéq wensabé íwiáh íwiáh atone.

²⁹ Manikámé moke toráh agorahi írá tahnsane. Minayabe wensabé áhtenéq íwiáh íwiáh atone.

13

Wensabé wensabé arutaboiratéhoró i ehwéhne.

¹ Sísá tagaríáh kéó, wensabé wensabé arutaboiratéhoró.

² Wáhnaupeqté ké gá íteba sirataq kawerue mehweh aríteq kirabo arítáhro. Menah mó kegá seba suró ke mehweh arítara kirabo arítara suró ke peh wáhnaupeqté kée íwiáhurowe. Írakaumo. Peh íópeqté ké mehweh arítara kirabo arítárówe.

³ Sísá tagaríáh ké karábúsiipéq míéhrrataq sensabé íwiáhoró. Sensabé íwiáhéq sirutaboír-ranka sereq moráráq karábúsiipéq mé tahnsa íwiáhoró. Sísá tagaríáh ké síwíoqnehrrataq sensabé íwiáhoró. Íteitene ínonka moq íerire íwiáhéq sensabé íwiáhoró.

⁴ Ahre mewé sansamé wehké sansamé kaweq sansáne. Minayabe wehga mó aníné ahre abarííneho. Ahrega mó aníné weh abarííneho. Mó aníné ahre weh abarío ke Manikánka ehweh arítana kamah arínkéhe.

Móneyabé írutaboíríyehó i ehwéhne.

⁵ Móneyabé írutaboíríyehboq peh matíéhra naneqsabé aiq awehraq mire íwiáhoró. Mí-nayabe Manikánka aiq mahraréna,

Are íre auwaníe. Inehepeq íre auwaníe. Írakaumo íre.

(Lo 31.6)

⁶ Minayabe árahinabomo íwiáh íre oro. Peh págegeue Manikáne ehwehnka irarinserah irarenehe. Wene ehwehnka mahraréna, Néne Wahnahnka séhréh aintéh púana íre áhreinie. Wega séhréh aintéh púara mó kegá pehipi íre kamah anigéhe íre.

(Buk Song 118.6)

Sísa kéreyabe íre iyehitegurégúia peh kéranehe i ehwéhne.

⁷ Ite Sísa tagariáh kéréq wahnahno kegá Manikáne ehweh íwáhnorurowaq sensabé íwiáhoru. Segá kaweq arámbéhriéra Manikánsabe kawerue aiq pútare atáronserahnoro.

⁸ Sísa Karáhéwé menahnkákáq amahnágaákáq mókakeakáq ahriahri peh monseráhnue mía míaire.

⁹ Mó kegá áwánáh éhwéh teírataq mi ehwéhnsabé aiq pútare aritéhranka Manikáne sansá súého. Wega séhréh aitéhnsabé iteyiwa págegeue míahrahúne. Mó naneq tahutáhúq awehrié sansa sehgiönka iteyiwa íre págege aitahráhire. Mina tahnsa sánsá sehgiönka wehuke íre séhréh aitahráhire.

¹⁰ Peh íte Sísa tagariona kené o tahbé kéhre. Manikáne mibeq mahbeq aritáh ké naho táhbérápéqté mewe nah kegá o tahbérapéqté táhútáhúq íre mewe nahwe. Írakaumo.*

¹¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kegá Anotah Kawéqtápéq pokotaq wehukene ahbabáqsabe kaweraritankeheéra ménkámehnkáne korahq mewera titirowe. Peh korahq mewera titiréra mi kamáriné sinonka mewera ahnansahrapeq ira pariáshwe.

¹² Mira onserah ítene ahbabáqsabe kaweraitanieéna Sísa ahnansahrapeq awankátaq táhpawe pukéna wene korahq tunka kaweraitéhre.

¹³ Minayabe íte iuwahbeh sansá sueq ahnansahrapeq Sísa kowíanehe. Mó kegá Sísa áwíoqnowe. Itega weba wahtotaq kowíahnaraq sega íte moq íwíoqnaneherawoe. Íwíoqnehransabé anetaníbo éq weba kowíanehe íwiáhoru.

¹⁴ Mah marákó márakóipéq íte mía míaona matábúrápéq íre kéhre. Minayabe peh kagaína matábúrápéqsabé áwénunúne.

¹⁵ Áwénunéq amahnága íte ménkámehnkátate íre titiria peh ahriahri Manikánsabe Sísa áwirue kaweróne ateq ítene íwéhrate íwiáh íwiáh atanéhe.

¹⁶ Kaweq sansá súéhboq ahriahri kaweq sansánoro. Íte matiéhra naneq wenáwíoro. Mí sansátaré Maniká awahbeh sansá púaq ibitagínehboq kawerue miraoro.

Ítetaq wahnahno kené ehweh sehgióro i ehwéhne.

¹⁷ Íte Sísa tagariáh kéréq wahnahno kegá íte séhréh aitaneheéra íte auráq matiáhwe. Moke sene arámbéhriyábé Maniká teawigéhe. Minayabe itetaq wahnahno kené ehweh ireq kawerue sehgióro. Sehgióratq sene arambehri eyoyóue miraorahowe. Sirupipeq umeh agínaq sega íte íre séhréh aitahráhowe.

¹⁸ Intensabé ahriahri púreraitáhoru. Itega kaweq sansánuraunayabé irupipeq eyoyóire. Mókakeakáq ahriahri itega kaweq sansánéyabe iuwahbehre.

¹⁹ Íteba apubúue kouwekiniboq Manikánsabe íné séhréh ainto ue púreraitáhoru.

²⁰ Sísa ítene Wahnah pukútaq Manikánka iriwe oganúq atowe. Sísa ítene ahbabáqsabe pukúwana wene korahq tunka moráéné ehweh kawerarowana kagaire. Minayabe Sísa íte Manikáne sipisípiq wahnahnaita aitaire. Manikánka iru ukiq itena

²¹ wene arambehri kawerue miraigeheéna séhréh aitéhre. Ítene irupipeq we awahbeh sansá aitahnana kagainkehe. Sísa Karáhé anotah aní méq wensabé ahriahri íwiáh íwiáh atanéhe. Ai q miraoneheqmúne.

Páhsi parabagínai ehwéhne.

²² Néne iyahnabo animárinu, ítene irupipeq kaweraitanieéna mah páhsi sehiranuge. Mah páhsi peh wahtotaq ehwéh púaq kawerue sáhnshawe íráhoru.

²³ Íteribáq Tímóti karábúsiipéqté pugeq áuwátówe. Wega ínéba apubúue sínaraq iteba moraráq koragayehetauye.

²⁴ Moke ítene wahnahmarínseq Manikáne animárinseqsabé iroro teriéro. Moke Ítári marákórápéqté Sísa tagariáh kegá itensabé iroro ewe.

²⁵ Manikánka íte ómiyabé arutaboairaitena séhréh aitéhre.

* **13:10:** Mí o tahbé áwahewé mahraréna, Sísa Karáhé tahpato awanká ítene o tahbé tahnsane. We pukúnka íte oga mé topáh o tahbérapéqté tóphá nóne íre.

Sémísi Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Áhnte ahtébiá kégá, Sémísiwe Sípane ábákawae íwiáhowe. Sémísiwe Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagariáh kéráq wahnahnú aninéna mah pahsi Sísa tagariáh Ásíú ké séhréh aritanieéna sehiranúwe. Wega íwiáhéna, Sísansabé aiq pútare atáh kégá íre túbáh agia peh kaweq sansá miraigehe. Mirairataqmé sene kaweq sansá tagah kegá íwiáhéra, Mah kegá aiq pútaq Sísa tagariáh ké wóe íwiáhigehe. Mah pahsi sáhnsáho kegá Sípane sánsá tábúsoqme sehgiagehéna Manikánka Sémísi íwiáh atowana mah pahsi sehiranúwe.

Sémísiga mah pahsi sehiranúwe.

¹ Ínéwé Sémísi Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqne arambehri aní múge. Néne páhsi sáhnsahwe tagahro. Ite Ísara ke airápété téhtaré káhnáh míone. Itene igaqnaréhga wáhnaupeqté kéné marakórapeq abae agunsabé mó ke suwahpeq míahwe. Ite ómiga néne ehweh sáhnsahwe íráhro.

Moke ite áhwáreh naneqka págege aitéh éhwéhne.

² Néne iyahnabo anímáрино, moke áhwáre naneq sínaraq iru ukiqme míahro.

³ Íre kaweq sunúq sínaq Manikánsabe aiq pútare ateq wene sánsá íre susa peh kawerue sehgirataq págegeue míahrahowe. Minawé aiq tagariáhwe.

⁴ Wene sánsá íre susa peh kawerue sehgirataq ite kaweqtaq míagehe. Ite kaweqtaq míéhrtaqmé Manikánka séhréh aitena wega náina naneq íre tabonahigehe.

Ahtebé iwiáh tabonahi anínká púrerinkehe i éhwéhne.

⁵ Íre ahtebéh anínká Manikánsabe, Ahtebé íwiáh nánio ue púrerínaraq Manikánka ahtebé íwiáh atankéhe.

⁶ Manikánsabe, Nánio ue púrerirataq náninabomo árahinabomo íwiáhiyehboq peh aiq pútaq náninawire íwiáhoró. Wáninka mó kantoq mé kantorinserah árahinabomo íwiáhi anínká mó íwiáh mó íwiáhire.

⁷ Manikánka náninabomo árahinabomo íwiáhi anímé wega íre náwinawire.

⁸ Mó íwiáh mó íwiáhi anínká tábúsoqme arámbéhrí íre miraia peh áhwára áhwáaire. Wega náninabomo árahinabomo íwiáhinsabé Manikánka íre náwinawire.

Tabonah kereq áhnte mensáméhnsánkákáq kéreqsabé irari éhwéhne.

⁹ Sísa tagariéh aní tabonahínaraq Manikánka wensabé, Anotah aní míahno atahnana íwiáh íwiáhinkehe.

¹⁰ Uworapeqté náneq kirena áraniwe ehyataginserah áhnte monéákáq мэnsámehnsánkakaq sorupeh aní pukinae. Minayabe Manikánka áhnte moné matiéh áninsabé, Pehgáriq aní míahno atahnana íwiáh íwiáhinkehe.

¹¹ Ehbíehbeq anotah patáhitag uworapeqté náneq ehyatague ára megínaraq íre kaweq naneq úkinae. Mina inserah áhnte monéákáq anínká áhnte ahwímí árámbéhríínaraq pukinawire.

Manikánka ite ahabáqtaqpeq íre móitahráhi éhwéhne.

¹² Menah Manikánka mahraréna, Ínénsabe arutaboiri anínká mókake kagai apéq náwénaraq oga mía míainkehe íre. Minayabe ahababárorahi tanáhráq sínaraq mí ahabábáqsabé ahqáho atéh anínká kaweqtaq míahnaraq wega kagai apéq awaq mena íwiáh íwiáhinkehe.

¹³ Mó aniné arupipeqté íwiáhga we abarirana wega, Ahababáriné íwiáhinaraq, Manikánka mí íwiáh aintéhre íwiáhineho. Írakaumo. Ahababáqka Maniká íre sabirorahi puana wega mó ke ahababáqtaqpeq íre móitahráhire.

¹⁴ Téhwe itene irupipeqté íwiáhga morání morániné íwiáh abarire. Minayabe ite ahababárigheéna iteitene íre kaweq naneqsabé irutaboírúnaga ite ehnenéhnéna péhe éhwéh aitéhre.

¹⁵ Kía miéh íníné arupipeq káriq aní miéhra mina inserah itene irupipeq ahababáq íwiáh kéhre. Kía miéh ínínká ani maqmaréhnserah itene irupipeqté íwiáhga ahababáq áhwárehre. Áhwárehra ahababáqka ite saignariahnaq áhnte ahababáq aruqarurirataq pukoneheqmóe.

¹⁶ Néne iyahnabo anímáрино, péhe éhwéhnsabé aiq pútare aritého.

¹⁷ Moke kaweq naneqmarí íópeqté Ítéribógá aiq náire. We peh ahriahri téhrehrebeq mía míai aninéna moke kaweq naneqmarí náí nánire. Mánkánahnka ebeq íre wahtonagéna anehe pehgáriragire. Manikánka íre mina tahnsanire. We íre mó sansá mó sansáni aní míre. We peh ahriahri téhrehrebeq mía míai aníne.

¹⁸ Maniká Iteribo wewega iwíáhéna ite omaq itowe. Omaq itonsabe wene aiq pútaq ehwéh irátáúnaraq aiq pútare atáráúnana wega, Néne animári móe aitena kawerairáire. Téhwe ite kaweraitena anehe mó ke kawerarítankéhe.

Manikáne ehweh ireq sehgióro i ehwéhne.

¹⁹ Néne iyahnabo animárinó, kawerue íráhro. Mó kegá ehwehnirataq ahkabaqme ireq kawerue iwíáhoró. Sene ehweh ireq pehwehrué iwíáhue ehwehnoro. Íre apubúue abiahnsanoro.

²⁰ Apubúue abiahnsano kegá Manikáne kaweq sansá íre miraorahowe.

²¹ Íre mirao naneq sansánkákák moke ahbabáq sansánkákák áhnte kagaire. Moke mi sansá itene irupipeqté súáhro. Manikánka wene ehweh ayu tahnsa itene irupipeq uqmataire. Minayabe iteite iuwahbeh sansá sueq wene ehweh kawerue sehgiúraq itene iru kawerairítankéhe.

²² Minayabe Manikáne ehweh kawerue sehgióro. Íre peh iahrega íráhro. Írakaumo. Peh iahrega íráhnaraqmé peh iteitene péhe iwíáhyábé aiq pútare atagéhe.

²³ Wehukénká Manikáne ehweh peh ahrega irena íre sehginaraq we timanopipéq tageh aní tahnsane.

²⁴ Mí aní wene náwíqkakaq auranabiah timanopipéq tagéna timano mitaq marena pokéna wene auranabiah apubúue abitagire.

²⁵ Manikáne ehwehme anotah kawéq éhwéhne. Mí ehwéh irena kawerue sehgi ánimé ahbabáqka íre saiqnariahrahire. Mí ehwéh íre abitarusa peh timanopipéq taga tagainserah sáhnasahena kawerue sehginaraq Manikánka, Kaweróna atankéhe.

²⁶ Wehukénká iwíáhéna, Ínéwé Sísansabé aiq pútare atóge éna Manikánsabe kawerue iwíáh iwíáh atóge éna ahriahri abehq éhwéh iraréna wene péhe éhwéhnká wewe péhenuwíéhre. Mí anínká, Ínéwé Sísansabé aiq pútare atóge éna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge ime íre awehraq kéh púana peh abehq iwíáhire.

²⁷ Manikáne ehweh sehgiro kegá ehneranimárinseq kéweinínónseq íre kaweq sunúq séhréh aritera mah marákóipéqté áhbábáq sánsá íre miraira peh kaweqtaq mía míawe. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

2

Peh morá sánsá ómi kehinánsabé miraoro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárinó, itene Wahnah Sísá Karáhé íópeq wahnahni anínsabé aiq pútare atáhwe. Minayabe anotah keyábé iwíáh iwíáhéq kaweraríteq pehrápeqte ké inehpeq súého.

² Ite momiwíorabeq kaweq korósiákák kaweq awáhríq náneqkákák áninseq tabonah aní subankia korósiákák áninseqka iteba sirataq mó anínsabé mó iwíáh mó anínsabé mó iwíáhiyeho.

³ Itega kaweq korósiákák anínsabé, Kaweqtapéq tútuue míahno ateq tabonah anínsabé mobeq koiriwe míahno. Mahtaq igárápi tútuue míahno atého.

⁴ Míra iwíáhome itega korósi tagahnsabé mó ke kaweq kee iwíáharíteq mó ke abehq kée iwíáh arítáhwe. Míra iwíáhome itega saraqmárah wáhnáhmárinká íre kawerue saraqmárahnserah iwíáhowe.

⁵ Néne iyahnabo animárinó, néne ehweh íráhro. Manikánka mahraréna, Ínénsabe sirutaboíro kegá wahnah wahnahnurabeq awaq miagéhe íre. Wensabé aiq pútare atera kaweqtapéq awaq miagehéna Manikánka mah marákóipéqté tábónáh ké omaq sitéhre.

⁶ Itewe aneqsabé tabonah keyábé siéhruruo? Áhnte mensáméhnsánkákák kegá ite íre kawerairítáh mino. Ite meiqmera ehwehorabeq móitáh mino.

⁷ Manikánka itensabé, Sísá Karáhéne animári móe aitéhre. Aitéhrara ménsáméhnsánkákák kegá Sísá Karáhéne kaweq awíqsabé abehq éhwéh atáhwe. Segá mina tahnsa áhbábárowe.

⁸ Maniká itene Wahnahne ehwehnka mahraréna, Arerensabé arutaboírónanserah mó keyábéákák arutaboírúno íre. *(Wok Pris 19.18)* Minayabe itega mó keyábé irutaboíro ehwéh sehgiómé kaweq sansánowe.

⁹ Itega anotah keyábé iwíáh iwíáhéq pehrápeqte ke inehpeq súáhmé mina íre kaweq sansánowe. Manikáne ehweh anterúáh púana mí ehwéhnká itensabé ahbabáq ke woe aitéhre.

¹⁰ Minayabe Mósísiga sehgióro ú ehweh áhnte kawerue sehgi ánínká peh morá éhwéh antehrúéhmé wega moke mí ehwéh aiq anterúéhre.

¹¹ Manikánka mahraréna, Mó aníné ahre weh abariiyeho íre. Wegá mó mahraréna,

Mó aní subiq súého ire.

(Kisim Bek 20.13-14; Lo 5.17-18)

Minayabe arega mó aniné ahre weh íre abariia peh mó aní subiq suahnawe arega mi ehwéh aiq anteruahne.

¹² Manikánka sehgióro ú ehwehnká ahbabáq saiqnariahnaraq wehuke soraq suahráhire. Wega mi ehwehnsábé iwíáhéna mah kehíná kéhínáné sánsá saraqmarankéhe. Minayabe iwíáhue kaweq ehwéh iraréq kaweq sansánoro.

¹³ Wehukenínká mó keyábé íre arutaboírínaraq Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi aní kamah awinkéhe. Mi tanáhráq mó keyábé arutaboiri anínsábé, Kaweróne atankéhe.

Íné aiq pútare atóge i anínká íre kaweq sansanéna abehq iwíáhi ehwéhne.

¹⁴ Néne iyahnabo anímárino, peh morá ánínká mahraréna, Ínéga Sísansabé aiq pútare atóge ire. Wega iraréna Sísane sánsá íre sehgiomé wene ehwehme peh abehq úkire. Ínéga Sísansabé aiq pútare atóge irarínka we kaweratahráhiro? Írakaumo. Peh wewene ehwehnka íre kaweratahráhire.

¹⁵ Arega Sísá tagaríáh wéh áhré tagé korósiakák táhutahuqkakák tabonahotaq

¹⁶ íre náriasa peh ehweh teawenawe arene ehweh peh abehq náneq úkire. Arega wensabé, Tototaq mé ayahbankikitaq mé pehwehrue pokéwahno teawenawe íre náriasa arene ehwehnka árahue séhréh atankéhbo? Írakaumo. Arene ehweh peh abehq náneq úkire.

¹⁷ Arega Sísansabé aiq pútare atóge iwíáhé mó ke íre séhréh aritahnawe arene iwíáh peh abehq náneq úkire.

¹⁸ Mó morá ánínká mahraréna, Mó kegá peh Sísansabé aiq pútare atáhwara mó kegá peh kaweq sansá miraowe ire. Mi ehwehnsábé teiníe. Arega Sísansabé aiq pútare ate kaweq sansá íre miraónawe ínéga are tagéna arensabé, Árahue Sísá tagariahna aní móne atanínkono? Ínéga kaweq sansá miraonayabé arega tagé ínensabe, Sísá aiq pútare atahna aní móne ue ahtebahrahóne.

¹⁹ Manikámé peh morá áníne aiq pútare atóge éname aiq kaweróne. Peh morá mina irarénaga íre awehraq mire. Owainawamarínká moq minayabe aiq pútare atera áhreéra iransánowe.

²⁰ Aiq pútare atahnayabé aiq awehraq mire iwíáhono? Aneqsabé kaweq arámbéhrínininkono iwíáhono? Múguwahgu aní móne. Peh morá aiq pútare atóge éname íre awehraq mire. Mahnayabe áwahewé teiníe.

²¹ Itene igaqna Ébáráhmaga Manikáne ehweh sehginieéna wenahni Áhísáhki subiqme titirinaúwe. Wega íre túbáh agia peh Manikáne ehweh segiunsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atóge úwe. (Stat 22.1-14)

²² Ébáráhmaga Manikánsabe aiq pútare atena págegeue sehgióráhi ehwéh teawutaq túbáh aginie íre úwe. Wega peh Manikánsabe aiq pútare atóge éna wene ehweh sehginauge iwíáhúwe. Sehgiunka wega Manikánsabe aiq pútare atowe sokigi awuwe. Minawé aiq ahtebaho?

²³ Manikáne ehwehnka mahraréna, Ébáráhmaga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atóge úwe ire.

Manikánka Ébáráhmansabé mó mahraréna, Arewe néne iyahnabo aní móne atowe úwe. (Stat 15.6; Aisaia 41.8)

Ébáráhmaga Manikáne ehweh kawerue sehgiunsabe mah pukúípéqté éhwéhnká aiq pútaragúwe.

²⁴ Manikánsabe aiq pútare atóge irarime íre awehraq mire. Írakaumo. Peh Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh sehgi ánínsábé Manikánka, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atéhre. Minawé aiq ahtebaho?

²⁵ Weh aebó íní wenáwíq Áráhpae. Téhtaré Ísará ánitégá nahnsó kené marakó ahboergeheéna Sósúaga eqmarowe. Eqmarowana Áráhpae nahtaqqeq suyana wega mi anité mehwehue kirabo aritena wenawahpeqte kégá subiyehoéna mó ahtápéq sokigi ariuwe. Wega miraúnsabe Manikánka, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atowe. (Josua 2.1-21; Íbaru Ke 11.31)

²⁶ Wehukeníné awanka wene anonka suena airaiq pokitaq we pusa aní miéhre. Mina inserah Manikánsabe aiq pútare atóge irari anínká wene kaweq sansá íre sehgiomé we pusa aní tahnsa miéhre.

3

Itene ehwehme iwíáhue tagéq pehwehrue irarero i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárinó, Manikánka ite síwáhnorúna kené arambehri iwíáhue tagéna págegeue ehweh aitahráhire. Minayabe tagariáhwe. Wega mó Sísa tagariáh kéné arambehri pehwehrue iwíáhue tagehre. Minayabe wehukega momiwíorabeq síwáhnoro ke áhnte úkiyeho.

² Ité ómiga mótaq mótarue áhwára áhwáraúne. Ehweh iraré tanahráq ahriahri áhwára áhwára ehwéh íre irari anímé kaweqtaq mía miáire. Wene áwéhipeqté éhwéh kawerue wahnahni puana wega wene moke anonka kawerue wahnahnatiahrahire.

³ Anotah ka wenáwíg ósiga itene ehweh kawerue irankeheéq áwéhipeq áhíniraté iyarone. Miraonaga ite iuwahbehabeq ósiga meiqmena móitéhre.

⁴ Sípi soberi sansánsábé iwíáhoró. Sípiwe anotah nanere. Anotah soirínka sípi tauntahunue pagunoráhire. Sípi soberi anínká pehgáriq awánkátaté miraia náneq paberéhra sípiga wehukeníká pokinie irabeq pokire.

⁵ Mína inserah anehbíwé pehgáriq naneréna peh anotah arámbéhrí kéhre. Anehbíga mó ke ahbabáratahráhire.

Ité tagarionawe pehgáriq irágá anotah irárawe abae ague uworapeqté áhnte awánká tahráhire.

⁶ Ahbabáq ehwéhmé ira tahnsáne. Pehgáriq irágá anotah irárawe abae aginserah ahbabáq ehwéhnká moq abaeue anotah agirana mó ahbabáq áhwárehre. Iraipéqté éhwéhnká ahbabáq iwíáh áhwárehra ahbabáq anotah agoráhire.

⁷ Moke ménkámehnkámé, kabaramé, weheme sóreq wanípéqté páhmé wehukene kirabo kamarí úkorahwara wahnahnarítáhe.

⁸ Mó morá anínká wewene ahbabáq ehweh íre saignarena wahnahnatiahrahire. Wehenka wehuke pehrana pukoráhire. Ahbabáq ehwéhnká apubúue abae agéna wehenka wehukení pehnseráhnire.

⁹ Itene iwéhipeqté éhwéhnká itene Wahnah Maniká Iteribonsabé iwíáh iwíáh ateq anehe mó ke Manikánka we tahnsá miraro keyabé abehq éhwéh arítáhe.

¹⁰ Iwíáh iwíáh ate ehwéhnkákáq abehq éhwéhnkákáq peh morá áwéhipeqté sire. Minawé íre kaweq sansáne.

¹¹ Néne iyahnabo animárinó, arahnome kaweq né wanínkákáq abiqnóno wanínkákáq morábíté íre sire.

¹² Pópo awánkátáq inunara será íre iyahráhire. Párúq nahníáqtáq pópo será íre iyahráhire. Abiqnóno wanínká né waní íre úkoráhire. Minayabe kaweq ehwéhnkákáq ahbabáq ehwehnkákáq peh morá áwéhipeqté sime anotah íre kaweq sansáne.

Kaweq iwíáhi anínká kaweq sansáninke i ehwéhne.

¹³ Ité mionarabeqte ahtebia aní kaweq iwíáhi anímé insebo? Ahtebia anínká íre saiyoi anínéna wewene áwíg íre pankeréhre. Peh ahtebia sansánéna kaweqtaq mía mívarana mó kéga we tagéra, Ahtebia aníne igehe.

¹⁴ Itega irupipeq mó keyábé anotah abíáhsánéq ahriahri iteitene iwíg árahue panker-anéhnkono iwíáhirataqmé ite ahtebia ké méq kaweq iwíáhúna ke míone iwíáhiyeho. Péhe iwíáhiyeho. Aiq pútaq ehwéhsábé péhe éhwéhne atého.

¹⁵ Íopeqté Íteríbógá mína tahnsa iwíáh íre áhwárehre. Írakaumo. Mi iwíáhwé mah marákóipéqté iwíáh wíre. Itene irupipeqté iwíáhgá mína tahnsa iwíáh aitéhrana owainawanka moq mi iwíáh aitéhre.

¹⁶ Írátíáthro. Sirupipeq mó keyábé abiahsanéra ahriahri seyene síwíg pankeráh kéga íre kaweqtaq mía míaoewe. Íre kaweqtaq mía míára áhnte ahbabárowe.

¹⁷ Íopeqté Íteríbógá iwíáh aitéh iwíáhwé ahriahri kaweq iwíáhe. Manikáne Awanka iwíáh aitéh kéga pehwehrue méq uwaréqme méq mó kené ehweh ireq mó keyábé sirutaboitéq kaweq sansá ariteq anotah anínseq íre áwíqkakaq anínseqsabé peh morá iwíáhéq ehweh pehipí íre iraria miraonehe e ehweh mira aruqaruowe.

¹⁸ Itega uwaréqme peh morá iwíáh kahnaaq minawé sotápéq ayu uqmaráhnserah míre. Uwaréqme peh morá iwíáh kahnaaq peh kaweq sansámári miraoráúne. Minawé sotápéqté ménsáméhsá kawerue kiréhnserah míre.

4

Mah marákóipéqté sánsánsábé awahbeh anímé Manikáne naruo aní míre i ehwéhne.

¹ Itega ehwehéq tobehírataq mi sansámé aneq áwahe kehro? Itene irupipeqté iuwahbeh iwíáhgá moke mi íré káwéq sánsá áhwáreh míno.

² Ite iuwahbeh naneqmarí íre meyahráhonsabé meyaneheéq mó ke subiq súáhwe. Mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabekirag íre meyahráhonsabé meyaneheéq ehwehwe to-behowe. Ite iuwahbeh naneq Manikánsabe, Náio ue íre teawéwe. Minayabe mi naneq íre matiáhwe.

³ Itega wensabé, Náio urome wega aneqsabé íre náiasa túbáh agiro? Itega íre tabúsoqme iwíáhwe, Náio urowe. Íre Manikáne arambehri miraoneheéq peh iteitene iuwahbeh naneq náio uronsabé túbáh agire.

⁴ Ahbabáq inínká wenawehq auwena mó weh kéréhnserah itega Maniká auweq mah marákóipéqté sánsá sehgiówe. Mah marákóipéqté sánsá sehgi ánimé Maniká Iteribone naruo aní miéhre. Minawé aiq iahtebaho? Mah marákóipéqté náneqsabé arutaboiri anínká Manikáne naruo aní úkire.

⁵ Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka Wenawa eqmaréhrana irupipeq tumiéhre. Itega Manikánsabe kawerue irutaboirigeheéna wega págegeue wahnahnaitéhre íre.

Aiq irarínsabé itega, Mi ehwéh peh abehq éhwéhne iwíáhiyeho.

⁶ Manikánka ite anotahtaq séhréh aita aitaire. Minayabe wene ehwehnka mahraréna,

Sensiwíq pankeráh kéwé Manikánka íre séhréhia peh ahqáho aritéhre.

Sensiwíq íre pankeráh kéwé Manikánka séhréh aritéhre íre.

(Sindaun 3.34)

⁷ Minayabe iteitene píribahri iwíáh sueq Maniká Iteriboga teí éhwéh kawerue sehgióro. Owainawansabé ahqáho atéhraqtaq wega iuwena pokinkehe.

⁸ Maniká Iteriboba séq wene ehweh kawerue íráhro. Mirairataq wega iteba séna séhréh aitankéhe. Wehukeníká ayahnkara pabeg paberitaq ayahnkara aiq kawerire. Ahbabáq keo, mina inserah itene irupipeqté áhbabáq sueq kawerurero. Mó iwíáh mó iwíáho keo, itene irupipeq kaweq iwíáhigehboq mah marákóipéqté náneqsabé íre irutaboiroro.

⁹ Itene ahbabáqsabé iwíáhéq wírh wírh ehweh sueq ibisahro. Itene irupipeqté eyoyói iwíáh sueq íre kaweruraue iwíáho.

¹⁰ Itega Manikánsabe, Íné pehgárig aní púana íneriahríah íre awehraq aní míoge teawéro. Teawenana wega séhréh aitena ite moraní moraníne, Anotah aní míahno aitankéhe.

Mó keyábé ehweh aritého i ehwéhne.

¹¹ Néne iyahnabo animárinó, itega mó ke Manikáne animárinásabé íre kaweq ehwéh ariteq abehq ánimári móe ariteho. Mirairataqmé Manikáne ehwehnsabé moq mina tahnsanowe. Wene ehwehnsabé awahrieh anínká mi ehwéh íre sehgiena, Peh abehq éhwéhne atéhre.

¹² Manikánka webataq sehgióro ú ehweh teí púana wewega ite sainsuena ehweh aitahráhire. Webataq mó ke kaweraritena mó ke íre kaweraritéhre. Minayabe itewe peh wehuke miáh púaq mó keyábé ehweh aritého. Minawé peh Manikáne arambehri wire.

Ite píribahriéq saiyo ke míyeho i ehwéhne.

¹³ Táhmaro itega mahraréq, Ahbiah mó ke suwahpeq pokue mitaq peh morá ópéq méq arambehriue áhnte moné meyanéhe ewe.

¹⁴ Mira iwíáho keo, teiníboq irátíáhro. Mókakeyabé ite íre tagariáhwe. Mi tanáhráq ite oga míaneherabowamo. Itene oga mé tanáhráq nonahweyah tahnsáne. Nonahweyahnka pehgárig tanáhráq kéna apubúue sawekinserah itene ogamé tanáhráq moq apubúue parabagorahire.

¹⁵ Minayabe itega iwíáhona ehwéh sueq mahraréq, Itene Wahnahnka kowe aitahnaraq ite oga méq mahraue arambehriue ero.

¹⁶ Amahnágawé iteitensabé iwíáh iwíáhéq ite iwíq pankereq, Iteriahríah miraoneheqmúne ewe. Mina tahnsa píribahri sánsámé íre kaweq sánsáne.

¹⁷ Kawerue iwíáhuño. Are kaweq sánsá miraéyabe ahtebehnaraqmé mi sánsá miraúno. Íre mirainaraqmé aiq ahbabáriniewóne.

5

Áhnte ménsámehnsánkákáq keyábé irari ehwéhne.

¹ Áhnte ménsámehnsánkákáq kéo, minayabe ehweh teiníboq irátíáhro. Itene ménsámehnsá pehipi kéhnsabé íre kaweq sunúq sína puaq uwo uwo éq ibisahro.

² Itega áhnte mitaq sáhato ménsámehnsá sósahbahrankirana itene kaweq korósiákáq wenuqka narúéhre.

³ Itene móne ebáhmári íregáritaq pehipi kagairana awehgárogárorirara mó kegá tagéra are anah ani móne iwíáhigehe. Itega móneyabé irutaboiréq amahnága áhnte soruparáh púana mókake kamah aina tanáhráq íerinawire. Wehukení osoq miéhhrana érinserah íerinawire.

⁴ Kawerue írátiáhiro. Itene sotápéq arambehrio ke íre awehraq apéq náriéwara sega itensabé abiahnsa aitera, íre kawerowe aítáhwe. Maniká itene págege Wahnáhnká sene ehweh aiq íréhre.

⁵ Ite mah marákóipéq méq áhnte kaweq naneq meweq ite iuwahbeh sansánowe. Minayabe wehga mayawenkakaq póeráhq subiqme kahnrinserah Manikánka ite anotahtaq kamah ainkéhe.

⁶ Itega kaweqtaq miáh ké, itene ehwehnsabé íre ahqáho aítáh kéwé ehweh ariteq subiq súáhwe.

Itega págegeue méq Sisa tuina tanáhráqsábé áwénunoro i ehwéhne.

⁷ Néne iyahnabo animárino, itene Wahnah tuina tanáhráqsábé kawerue áwénunoro. Sonsoréh áninká wene so uqmarena ibonsi tanáhráqsábé áwénunire. Ménsámehnsá kíréhtáq mó ibonsi tanáhráq áwénunéna nera kankeheéna mó áwénunire.

⁸ Sonsoréh áninká áwénuninserah ite moq itene Wahnah sína tanáhráqsábé kawerue áwénunoro. Wega tuina tanáhráq aiq wahto agi puag aiq sinawire iwíáhéq áwénunoro.

⁹ Néne iyahnabo animárino, mó Sisa tagariáh kényábé wensabé wensabé abiahnsa ariteq síhruruirataq itene Wahnahnka moq itensabé ehweh aitanawire. Ehweh aitana tuina tanáhráqmé áhnibóránire.

¹⁰ Néne iyahnabo animárino, Manikáne ehweh iraru kegá wenáwirue wene ehweh pahnúsónsabe iwíáhoru. Sene naruoga síwioqnotaq sene arambehri íre susa peh págegeue sehgiúwe. Segá mirau serahnoro.

¹¹ Segá Manikáne arambehri íre susa peh págegeue sehgiúnsabé se kaweq ke wóe aritone. Naho naho wehukení wenáwíq Sóba míowe. Íre kaweq sunúq weba sítáq wega Manikáne sansá sehgiena, Maniká kaweq aní mía míaire iwíáhéna pehwehrué míowe. Minayabe Manikánka we séhréh atowaq tagariáhwe. Manikánka itensabé moq anotahtaq arutaboíréna ahriahri séhréh aitéhre.

Íónka tagariéhtáq aiq pútaruge íre irarero i ehwéhne.

¹² Néne iyahnabo animárino, mó kegá itene ehwehnsabé aiq pútare aitageheéq mó naneq áwirue íre irarero. Pópoqnahga tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge íre irarero. Íónka tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge íre irarero. Moke mó mina tahnsa éhwéh íre irarero. Itega mina tahnsa éhwéh irarirataq Manikánka ehweh aitanakéhe. Ite kowe iwíáhirataq peh kowe ero. Ahqáho iwíáhirataq peh ahqáho ero.

Manikánka kaweqtaq mía míai aniné púreq ehwéh íréhre i ehwéhne.

¹³ Ite miáhrabeqte aniné arupipeq umeh aginaraq wensabé púrerúno atóge. Wene arupipeq eyoyói anínsabé ígonkónue Manikánsabe iwíáh iwíáhuño atóge.

¹⁴ Awahre anínsabé Sisa tagariáh kéráq wahnahno abóáwáh wéhyábé síáhrabúno atóge. Segá awahre anípá séra itene Wahnah áwirue wéri abaq atera wene awahreyabé púreratagéhe.

¹⁵ Manikánka mah awáhré aní kaweratanawire iwíáhue púrerirataq Manikánka mi aniné ahbabáq kaqsuena wene awahre kaweratanakéhe. Kaweratahnana awaho ani miankehe.

¹⁶ Minayabe itene ahbabáqmari we teawíoro. Awaho animári míaneheéq we púreratéhoru. Kaweqtaq mía míai aninká Manikánsabe púrerínaraq wega irena págegeue mirainkehe.

¹⁷ Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráisae. We peh wehukení ména ite tahnsá míowe. Wega Manikánsabe íre ibonsinkeheéna anotahtaq púrerúwana apahtáro ópéqkákáq mó akáhtáq ópéqkákáq íre ibonsúwe.

¹⁸ Anehe wega mó púrerúwana íopeqté áhnte íbónsúwana mah marákóipéqte ménsáméhnká kawerue kirowe.

Túbáh agi aninká ehweh mónkakáq sehginkeheéq koséhréh atáhiro i ehwéhne.

¹⁹ Néne iyahnabo animárino, ite miáhrabeqte aní aiq pútaq ehwéh suena túbáh aginaraq mi ehwéh mónkakáq sehginkeheéq koséhréh atáhiro.

²⁰ Mi ahbabáq áninká abehq sánsániraq ite séhréh atáhnásabé wene ahbabáq sansa súéhrana Manikánka wene áhnte ahbabáq kaqsuéh púana wenawa iraipéq íre pokinkehe. Minawé ahrreraq matíáhiro.

1 Píta Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sísa tagariáh ké mó mapéq mó mapéru abae aguwana Pítaga mi keyábé iwíáhéna mah pahsí sehiranúwe. Mah ebéqté páhsípéq sehiranéna, Íre kaweq sunúq iteba sínaraq Sísame sánsá ambubu atawéq kawerue sehgióro. Sísa tagariáh kéraq wahnahno kéga mi keyábé arutaboírue pehwéhrué wahnahnaritáthro. Manikánka píribahri ke íre séhréhia peh ahqáho aritéhre. Owainawansabé anotahta q ahqáho atáthro ue sehiranúwe. Sísa tagariáh kéga wene sánsá kawerue sehgiégeéna Pítaga mah pahsí sehiranúwe.

Pítaga ebeq sehiranú pahsíe.

¹ Íné Pítane pahsí sáhnsahwe tagahro. Sísa Karáhéga íné omaq intena eqmaq nuwowe. Ite Sísa tagariáh ké méq Asiu ke méq wáhnaupeqté kéné marakórapeq mía míao ke wóe. Ite Póntúsa marakórápéq Kárétia marakórápéq Kápárosía marakórápéq Esia marakórápéq Pítinia marakórápéq mía míaoe.

² Maniká Iteriboga iwíáhue ite omaq itowana Sísa Karáhéga wene korahqtaté itene irupipeq kaweraitáaire. Kaweraitáairana wene ehweh sehgieq wene kaweq animári míagehéna Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Maniká Iteriboga itene iru ukíq itena anotahta q séhréh aitéhre.

Íopeq oga mérapeqsábé áwénuné ehwehne.

³ Itene Wahnah Sísa Karáhéne Abowá, itene Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Manikánka itensabé anotah arútábóiri puana Sísa Karáhé pukuwana iriwe oganúq atotaq ite moq oganúq itowe. Minayabe ite oga mía míaoheqmúne iwíáhúne.

⁴ Íopeq pokona tanáhráq Maniká Iteriboga omaq itena áhnte kaweq naneqmarí náinkéhe. Wega mi naneqmarí íopeq sáharéhra na mítaq íre kambarékia peh kaweqta q kagaire. Minawari awaq meyabe itene iru eyoyóue áwénunúne.

⁵ Itega Sísansabé aiq pútare atona puana Manikánka amahnága págegeue wahnahnaitahna q mókake kaweqtapéq awaq mianéhe. Anehe tanáhráq Manikánka ite airaiq kaweraitahna tanáhráqsábé áwénunúne.

⁶ Mókake ite airaiq kaweraitahnayabé iru eyoyóue míáhwe. Amahnága pehgáriq tanáhráq íre kaweq sunúqká ite áhwárawe tagéna kamah aire.

⁷ Minayabe íre kaweq sunúq iteba sínaraq itega Sísame sánsá ambubu atawéq peh kawerue sehgirataqmé minawé kaweq sansáne.

Minawé wehukega ebah moné mirao sansá tahnsane. Móne mirao naneq ebáh áwíq kórae. Wehukega mi ebáh kaweraneheéra iraipéq parearáhwana abehq náneq tagirana anehe peh kaweq koráwé kéhre. Itega Sísansabé kawerue aiq pútare atáhnká mi kawéq ebáh kiotaiqme peh kagaire. Kórawe íre kagaorahi nanere. Íre kaweq sunúqká áhwárawe tagáhnaraq itega Sísame sánsá ambubu atawéq peh kawerue sehgirataq mókake Sísa Karáhéga tuínagake itensabé, Kawerowe éna anotah animári míáthro aítankéhe.

⁸ Itene iuranka Sísa íre tagéq pehipi wensabé irutaboírowe. Amahnága itene iuranka Sísa íre tagia pehipi wensabé aiq pútare ateq anotahta q iru eyoyóue iwíáh iwíáhowe. Iru eyoyóinsabé irareyabe itene ehweh íre awehra q kéhre.

⁹ Itega Sísansabé aiq pútare atáh púana Manikánka iteiúwa kaweraitéhre.

¹⁰ Manikáne Awanka sokigi ariu ehweh pahsuq pahsuro kéga ite kaweraitéhra ehwéh naho iraruwe. Iraréra, Wega árahue kaweraitéhrámo iwíáhéra áwahe kabaréra kasenuwe.

¹¹ Sísa Karáhéne Awanka iwíáh aritowara sega Karáhé ehweh iraréra we érinana anehe anotah aní úkina ehwéh iraruwe. Iraréra, Ite meirahna anínká aneq tanáhráq tuínabomo? Mí tanáhráq aneq ábórarinabomo iwíáhéra,

¹² Itega irarúna ehwéhme íre ite oga mé tanáhráq peh mó tanáhráq aiq pútaragínara mó kéga tagagehe uwe. Naho sega aiq púta q ehwéh iraréra sehiranuruwa q itega amahnága írátíáhwe. Manikánka Wenawa íopeqté eqmaréhra na kaweq ehwéh tei teino ke págege aritéhrara aiq púta q ehwéh tei teinowe. Mah ehwéh íopeqté kéga moq ahtebéyabe suwah-behre.

Manikánka ite kaweqta q míagehéna omaq itéh éhwéhne.

¹³ Minayabe itewe tábuoqme iwíáhue kaweq sansánoro. Sísa Karáhéga tuina tanáhráq anotahta q séhréh aítankéhe. Minayabe iwíáhue áwénunoro.

¹⁴ Ite múguwahgúe míarota q itene ahbabáq iwíáhga saiqnariaraire. Amahnága mi ahbabáq iwíáh sueq

¹⁵ Manikáne animárí miáh púaq wene sánsá kawerue sehgióro. Ite omaq itéh ání ahriahri kaweqtaq miá miánserah ite moq kaweqtaq méq moke mirao sánsá kaweq sánsánoro.

¹⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,
Íné kaweqtaq miá miáu puaq ite moq kaweqtaq miá miáoro ire. (Wok Pris 11.44-45)

Manikánka anotah apéqtáté ite paiqmaro ehwéhne.

¹⁷ Itega Manikánsabe, Iteriboe atahwe. Wega peh morá íwiáhue ómi wehukene arambehri agehgaqme tagéna sánsúéhre. Minayabe itega mah marakóipéq miáh tánáhráq wensabé áhtenoro.

¹⁸ Itega itene igaqnaréhne abehq sánsá sehgiironka saiqnariowe. Manikánka anotah apéqtáté paiqmaronka saiqnariomé sabiruowe. Ite aiq tagariáhmé móneakáq ménsámehnsánkakaq abehq úkorahi naneq puana wega minarate íre paiqmarowe. Íraukaumo.

¹⁹ Sisa Karáhéga itene ahbabáqsabe pukúwana Manikánka Sísane kaweq koráhqtáté ite sabiruanieéna paiqmarowe. Sísawe awaho sipísipíq áráhq tahnsa ména itene ahbabáqsabe pukúwe.*

²⁰ Manikánka mah marakó marakó íre mirarotaq ite meirankeheéna Sisa omaq atowe. Ite séhréh aitankeheéna marakóipeq ábóraraginkehe úwana ábórarúwe.

²¹ Wega ite séhréh aitaránsabé Manikánsabe aiq pútare atáhwe. Sisa pukútaq Manikánka iriwe oganúq atena wensabé, Anotah aní miáhno atowe. Miraúnsabe itega Manikánsabe aiq pútare ateq wene omasa éhwéh moke mirainkéhe íwiáhéq minayabe áwénunowe.

Sisa tagariáh kéyábé kawerue irutaboíro i ehwéhne.

²² Itega aiq pútaq éhwéh ireq kawerue sehgiro nsabé kaweqtaq miáhwe. Kaweqtaq méq mó Sisa tagariáh kéyábé kawerue irutaboíro. Sensabé pehgáriqtaq irutaboíriyehboq anotahtaq irutaboíro.

²³ Manikáne ehwehme oganúq itahráhi ehwéhéna ahriahri kagainawire. Itega mi éhwéh ireq aiq pútare atáh púana Manikánka irupipeq o awá maqitáráire. Iteiuwa íre pukorahiraq peh ahriahri miá miáoneheqmóe. Manikáne ehweh kagainsabé

²⁴ wene ehwehnka mahraréna,
Mah kehíná kéhíná peh wahto tanahráq mah marakóipéq miáhwe. Se uworapeqté náneq tahnsá miáhwe. Sega íwiáh íwiáhó naneqme peh uworapeqté wéhganáh ára tahnsáne. Uworapeq kíréh náneq ehyatagirana árame pururuqmagire.

²⁵ Itene Wahnahne ehweh mina tahnsa íre miraia peh ahriahri kagainawire ire. (Aisaia 40.6-8)

Mah ehwéhme aiq tei teino kaweq ehwéhne.

2

Ite sunkúkirabeqte meiqmena téhrebeq móito ehwéhne.

¹ Manikánka o awá maqitárái puaq moke íre kaweq sánsá súáhiro. Péhe éhwéh irareme, moke péhe sánsámé, mó kené ménsámehnsánsabe igará pabekime, éhruru ehwéhme, mi sánsámári moke súáhiro.

² Inahunah anínká náhnsabe arutaboíréna nehnserah Manikáne ehwehnsabé irutaboíro. Itega mi éhwéh ireq sehgi rataq págegeue miárahowe.

³ Minayabe itene Wahnahka kaweraitéhmé ahtebéq íwiáh íwiáhowe.

⁴ Sisa itene Wahnah oga miá miá wahq tahnsa míre. Weba sero. Áhnte kegá wensabé, Iuwahriehre atówana Manikánka wensabé, Are omaq atóge éna, Arega moke mó ke kiotaikóna aní móne úwe.

⁵ We itene oga miá miá wahq tahnsaniraq weba séq wene nahwiahnsanse tahnsá miágehe. Minayabe Maniká Iteriboga mi nahwiáhnsánséráté wene nah pearankéhe. Ite mi taq Manikáne mibeq mahbeq aritáh ké méq Sisa Karáhéga miraúnsabe Manikánsabe kaweróne ateq wensabé íwiáh íwiáh ataneheqmóe.

⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,
Írátíáhiro. Sáióna sawéhrápéq néne nah pearané. Omaq ato anínká mi taq kaweq wahq táhnsá miankehe.* Wensabé aiq pútare atáh kégá anehe íre siyehitanawire ire. (Aisaia 28.16)

⁷ Wensabé aiq pútare atáh kégá, We anotah kawéq áníne íwiáhowe. Wensabé íre aiq pútare atáh kéyábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

* **1:19:** Manikánka sene ahbabáqsabe kaweritankeheéra Ísara kegá sipísipíqtaté Maniká titiratówe. Awahreéna soriqnahnú sipísipíq íre subisa peh awaho mó sipísipíqtaté titiruwe. Wok Pris 22.17-25 tagáhno. Pitaga mi sánsá íwiáhéna, Sísawe awaho sipísipíq áráhq tahnsa miéhre ue sehiranúwe. * **2:6:** Kárikí ehwéhme íre wahqtaq pabeqme peh ebahtaq pabeqme éhwéh mirarire.

Nah piáh kégá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire ire. (Buk Song 118.22)

⁸ Manikáne ehwehka mó mahraréna,

Mi wahqmé wehuke siyobeq patame inahnsuoráhowe. Wehukega wahqtáq siyobeq patame surahoneherawoe ire. (Aisaiá 8.14-15)

Wahqtáq siyobeq patame inahnsuoráhowe Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre e kewé ahabárowe. Naho Manikánka iwíáhéna, Mókake mi kégá néne ehwehnsabé suwahriáhnaraq ahabárigewe úwe.

⁹ Itewe mina tahnsa ire owe. Manikáne kaweq animári wenkahnáh míageheéna omaq itowe. Itene Wahnahne mibeq mahbeq aritáh ké míageheéna ite omaq itowe. Wega séhréh aitéh árámbéhrí teri terinigeheéna ite omaq itowe. Menah ite sunkíkirabeq míarowana Manikánka itensabé, Máhoru urairaq itega mítaq sueq wene kaweq téhrerabeq kowíarowe.

¹⁰ Menah ire kaweq ke méq amahnága ite Manikáne animári miáhwe. Menah wega kamah aieráhurairé. Amahnága wene animári miáhnsabé ire kamah ainkéhe.

Peh kaweq sansá sehgióneheqmúne i ehwéhne.

¹¹ Néne iyahnabo animáriño, néne ehweh teiníboq kawerue íráhro. Ite wáhnaupeqté ké suwahpeq tahnsá miáhntáq sene ahababáq ire sehgiówe. Mina onserah itene irupipeqté áhbábáq iwíáhgá iteiuwa áugi ínehoéq ire sehgióra peh ahgáho atáhro.

¹² Sísá ire tagariáh ké miáhrabeq tábúsoqme sansánéq kaweqtaq mía míao. Segá itensabé, Ahababáq ke woe aitéhrataq itene kaweq sansá tagéra mó iwíáhéra itensabé, Peh kaweq sansáno ke wóe aitagéhe. Mira iwíáhirataq Sísá tuinagake sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

Wahnahno kené ehweh íráhro i ehwéhne.

¹³ Itene íopeqté Wáhnáhnabé iwíáhéq mah marákóipéq wahnahno kené ehweh íráhro. Kámáhní wahnáh áninseq wega eqmaréh wáhnáh kéreqne ehweh íráhro.

¹⁴ Kámáhní kégá ahababáq ke kamah ariera kaweq sansáno keyábé, Kawerowe aritáhwe.

¹⁵ Maniká awahbeh sansá sehgióro. Kaweq sansá sehgiónka múguwahgu kené iéhruru ehwéh saiqnaruagéhe.

¹⁶ Umehga ire saiqnariéh ké tahnsa miáhro. Mó nanegka ite ire saiqnariéh púaq, Pehipi ahabáronéhe iwíáhiyehboq Manikáne arambehrio ke miáhro.

¹⁷ Moke ómiyabé iwíáh iwíáhoru. Sísá tagariáh keyábé irutaboioro. Manikánsabe áhtenoro. Mah marákóipeqté wáhnáh keyábé iwíáh iwíáhoru.

Sísaga kaweq sansánúnserah itega moq miraoro i ehwéhne.

¹⁸ Mó kené arambehri aritáh ké, itene marakóipeqté wáhnáhnabé iwíáh iwíáhéq wene ehweh kawerue íráhro. Íre peh morá kawerue séhréh aítáh wáhnáh kéné ehweh íráhro. Íraukaumo. Págegeue wahnahno keyábé áhtenéq sene ehweh moq íráhro.

¹⁹ Mó kégá kamah airaq kaweq sansánirataq Manikánka itensabé, Kawerowe aitankéhe. We awahbeh sansá mirao puana wega itensabé, Kawerowe aitankéhe.

²⁰ Itega ahabáriransabé mó kégá ubiqme kamah árataq kawerowe ire aitahráhi mino. Kaweq sansánirara mó kégá kamah árataq Manikánka itensabé, Kawerowe aitankéhe.

²¹ Itega kaweq sansá miraiageheéna Manikánka omaq itowe. Sísá Karáhéga itene ahabáqsabe putiotaq wene arupipeq umeh ague wene anonka éruwe. Wega kaweq sansánúnserah itega moq miraoro.

²² Sísaga ire ahabáruwe. Wega péhe éhwéh ire irarúwe.

²³ Segá we abehq éhwéh atótaq wega sensabé ire síwiwiowe. Segá we áwioqnowana éruítaq wega sensabé, Mókake kamah ainauge ire irarúwe. Íraukaumo. Manikánka tábúsoqme agehmarena sainsuanawire éna. Wega íné kawerue wahnahnaintankéhe iwíáhuwe.

²⁴ Itene ahababáq sansa sueq kaweqtaq mía míaiageheéna Sísá Karáhé awankátaq táhpawe pukútaq itene ahababáqmari wene anonkataq moke meyowe. Sísane anonkataq purambura agúnka ite kaweraitowe.

²⁵ Itewe sipisípiqka wene ah suena peh tanahraipéq móbuq mahbuq inserahnurowe. Amahnága itene Wahnahpa kouwekowana wega iteiuwa kawerue wahnahnaitéhre.

3

Weh ahreyabé éhwéhne.

¹ Ahrerono, iteruwehqsone ehweh kawerue íráhro. Iteruwehqsónka Manikáne ehweh ire aiq pútare atéhrataq itene kaweq sansá tagagehboq sene ehweh íráhro. Íre itega teríra éhwéhnsabé peh itega kaweq sansánira tagéra, Íné moq Sísá kéranie iwíáhigehe.

² Iwíáhéra, Néne ahrega kaweqtaq mé sansáni puana, Íné moq Sísá kéranie iwíáhigehe.

³ Ahrrerono, awahriq naneqsabé ire irutaboiororo. Kaweq korósíyabé itene iyahra kaweré naneqsabé moke awahriq naneqsabé ire irutaboiororo. Ire arene anonkataq awahriq naneqsabé

⁴ Peh morá itene irupipeqté kaweq iwíahyábé irutaboiororo. Kaweq iwíáhirataq iru pehwehrue mía míaoarahowe. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

⁵ Naho Manikánsabe aiq pútare atera wensabé iwíáh iwíáh ató ininsónká mi sansánéra sensuwehqstone ehweh írówe.

⁶ Ébárahmane ahre Sáraha wenawehqne ehweh sehgiena wensabé, Néne wahnah mone atowe. Ahrrerono, itega kaweq sansánéq mó naneqsabé ire áhreirataq Sárahe ayahunkawa tahnsa míagehe.

⁷ Weho, itene ahrreronsabé iwíáhéq sereq kaweqtaq mía míao. Iteq itene ahrreroneq oga mérapeq moráráq awaq miagehe. Ahrreroneq sinonkame ire págege wehne sinonka tahnsáne. Minayabe itene ahrreronsabé iwíáh iwíáhéq pehwehrue arítáho. Mirairataq Manikánka itene púreq ehwéh irankéhe.

Ahriahri mó ke kaweq sansá aritanéhe i ehwéhne.

⁸ Amahnága teiú éhwéhnkákák kawerue íráho. Ite ómiga peh morá iwíáho. Moke Sisa tagariáh keyábé irutaboiréq we séhréh atého. Píribahri iyehboq uwarena ké miáho.

⁹ Are ahbabárahna aní ahbabáratéhneho. Arensabé ehbonawi anínsabé ire kaweq ehwéh atéhneho. Ahbabáq sansa pehragé are ahbabárahna anímé Manikánsabe, Séhréh ate kawerato ue púrerúno. Miraigeheéna Manikánka ite omaq itena íáhrabúwe. Itega mó ke séhréh ariteq kaweraritéhrataq Maniká Iteriboga itensabé, Kawerówe aitená séhréh aitankéhe.

¹⁰ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Oga méyabe irutaboiréq kaweqtaq méyabe irutaboiro keo, ahbabáq ehweh sueq péhe éhwéh ire teriéro.

¹¹ Ahbabáq sansa sueq kaweq sansánoro. Peh morá iwíáhéq iru ukiq itahráhi sansánsabé irutaboiréq sehgióro.

¹² Itene Wahnahnka kaweqtaq mía míao ke tagéna sega púrero ehwéh ahriahri irena peh ahbabáq sansano keyábé abiahnsa arítéhre ire. *(Buk Song 34.12-16)*

Kaweq sansánirataq iru eyoyóue miáhrahi ehwéhne.

¹³ Itega kaweq sansánsabé irutaboiréq sehgiúrataq inséréhga kamah aigéhbo?

¹⁴ Itega kaweq sansánirara mó kegá íwíoqnehrataq iru eyoyóue miáho. Íwíoqnehra keyábé áhreeq itene irupipeq iwíáh kikiriyeho. Írakaumo.

¹⁵ Itene irupipeq Sisa Karáhénsabe iwíáh iwíáhéq, We itene Wahnah mire iwíáho. Mó kegá itensabé, Itega oga mía míaohequmúne iwíáhome aneqsabé mira iwíáhoo éra ahkakebopoq kasenigehe. Kasenirataqmé tábúsoqme terienehéq iwíáhue mi ehwéh kaweroro.

¹⁶ Kaseno keyabé ehweh ayahqmarahnaq mi keyábé iwíáh iwíáhéq pehwehrue terio. Kaweq sansánúne iwíáhonehboq kaweqtaq mía míao. Kaweqtaq mía míaeq Sísane kaweq sansá sehgiónsabé mó kegá íéhruru aitéhrataq sega anehe iwíáhirame siyehitanae.

¹⁷ Itega kaweq sansánúnaq Manikánka kowe aritahnara mó kegá íwíoqnehrataq itega kaweq sansánúna puana aiq kawerire. Itega ahbabáq sansánúnaq mó kegá kamah airataq ahbabáq sansánúna puana ire kawerire.

Sísaga itene ahbabáqsabe pukéna irigue oganúkú ehwehne.

¹⁸ Sisa Karáhéga miraúnsabe iwíáho. We ahriahri kaweqtaq mía míairaq itewe ire kaweqtaq mía míáu. Wega Manikánsaq itereq insahwé aitanieéna peh morá tánáhráq itene ahbabáqsabe pukúwe. We mónkakák ire pukínae. We pukútaq wene anonka pukúwana Wenawame íopeq peh oga miéhre.

¹⁹ Oga ména pokue wene ehweh ire sehgiú kene siwamarí karábúsiipéq míótaq kosíwáhnorúwe.

²⁰ Mi ke oga míótaq wehukení wenáwíq Nóah marakóipeq míowe. Nóah míótaq mi kené ahbabáq áhnte agúwe. Áhnte agúwana Manikánka ire apubúwe kamah ariuwe. Írakaumo. Peh síwénunúwe. Síwénunúwana Nóahga sípi aiq mirarowana anotah ibónsúnka mi ke wáninkuwe. Wáninkuwara peh Nóahreh karírónáni abapete apahtáro ké méra sípiipéq kibekuwe. Kibekuwana wání piotaq ire pukia peh kaweqtaq míowe. *(Stat 6.1-7.24, 8.18)*

²¹ Pio wanímé pikísah tahnsáne. Itega meweúna wanímé naho Nóah míótaq pio wání tahnsane. Ire itene inonkataté náwíq sorahrueyabe wání meyone. Írakaumo. Ite wání meyonaraq iwíáhéq, Sisa Karáhé iriwe oganúkúnsabe ahriahri wene sánsá sehginauge iwíáhúne.

²² Sisa Karáhéga íopeq pokéna Maniká Iteribone ayah púpeq ména moke íopeqté kéreq mibeqté wáhnáh kéreq wahnahnarítéhre.

4

Itene irupipeqté áhbábáq íwíáh moke súáhro i ehwéhne.

¹ Sisa Karáhéne anonka éruítaq wega iwíáhú serahnoro. Wene anonka éri anínká íre ahbabáq aruqarurire.

² Wega mah marákóipéq miéh tánáhráq wene ahbabáq iwíáh íre sehگیر. Írakaumo. Wene ahbabáq suena Maniká awahbeh sansánire.

³ Menahmé itega Sisa íre tagariáh kéga ahbabáro serahnurowe. Menah itega mó kené ahre weh abariéq íre kaweq iwíáhéq piah narotaq múguwahgu agéq Manikáne ehweh anterueq péhepehe manikánsábé iwíáh íwíáh arítárowe.

⁴ Amahnága Sisa íre tagariáh kéga mi ahbabáq sánsámári miraotaq itega sereq moráráq íre miraonsabé sega áhtenéra itensabé íéhruruowe.

⁵ Mókake Maniká anotah sáhsi anínká ehweh aritahnaraq sega irigue sene ahbabáqmari pahsuagéhe. Wega moke oga miáh kéreq pusa kéreq ehweh aitená sainsuanawire.

⁶ Minayabe moke pukuro ke oga miáhtáq mó kéga Manikáne ehweh teri terinuwara írówe. Maniká oga mía mía inserahnigeheéra teriuwara írówe. Irera ahbabáq kega onserahnéra sinonka pukuwe.

We séhréh atéhoró i ehwéhne.

⁷ Moke náneq parabagína tanáhráq aiq wahtonire. Kawerue púreronehboq tabasíwe méq tábúsoqme iwíáhoró.

⁸ Kiotaiki sansá teiníboq íráhro. Moke Sisa tagariáh anímári wensabé wensabé irutaboiratéhoró. Irutaboirinaraqmé mó anínká are ahbabáq atahnaraqmé arega íre iwíáhue ahreraq matiankehe.

⁹ Maniká tagariáh kéga iteba sirataq kawerue séhréh ariteq iru eyoyóue wenáwíoro. Mirairataqmé mi keyabé íre síéhruru arítáhro.

¹⁰ We tagariáh ké séhréh aritageheéna Manikánka itensabé arutaboiréna morání moráníue kaweq naneq íátáire. Kaweq naneq íátáinsabé wene sánsá kawerue sehgieq we séhréh atéhoró.

¹¹ Manikánka, Néne ehweh terio atéh anínká wene ehweh tábúsoqme irarinkehe. Séhréh ariteh anínká Manikánka págege atahnana séhréh aritankéhe. Mirairataq tagehra kéga iwíáhéra, Sisa Karáhéne sansá aiq kaweq sansáne éra Manikánsabe iwíáh íwíáh atagéhe. We anotah anínéna áhnte págege aní mía míai puq wensabé ahriahri iwíáh íwíáh atanéhe. Ai q miraoneheqmúne.

Sisa áwíoqnonserah ite moq íwíoqnaqehé i ehwéhne.

¹² Néne iyahnabo anímárinó, itensabé nirutaboiruge. Íre kaweq sunúq ite áhwáre tanáhráq sínaraq áhteniyehó. Íre kaweq sunúq áhwáreh naneqka peh morá ínéba sire iwíáhiyehó. Írakaumo.

¹³ Mó kéga Sisa Karáhé áwíoqnonserah ite íwíoqnehrataq iwíáh íwíáhoró. Minayabe wega tuinaraq itene irupipeq eyoyóinaq iwíáh íwíáhigehe.

¹⁴ Itega Sisa Karáhéne sansá sehgiónsábé mó kéga íre kaweq ehwéh aitéhrataq iru ukiqme miáhro. Manikáne Awa págege kiotaiki anínéna iteba mía míai puq iru eyoyóue miáhro.

¹⁵ Mó aní subiq suewé, aebówé, ahkaragárawe, mína tahnsa ahbabáq íre miraoro. Íre itereq wehgaq mire pehragahro. Itega mína tahnsa ahbabárorataq mó kéga kamah aiémé minawé áhnte iyehiteh sansáne.

¹⁶ Ite Sisa tagariáh ké miáhsábé mó kéga íwíoqnehrataq minawé íre iyehiteh sansáne. Mó kéga ite Sisa Karáhéne animárinó móe aítáhsábé iyehitegurégúiyehboq peh Manikánsabe iwíáh íwíáh atáhro.

¹⁷ Ehweh aite tanáhráq aiq sire. Mi tanáhráq ite Manikáne animáripá ebeq áhwáranáe. Anehémé Manikánka wene kaweq ehwéh anteruáh ké ehweh aritena anotahta q kamah arí mino.

¹⁸ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Tábusoráh ké kawerariteyabe págege sansáne. Manikánsabe suwahrieh ahbabáq kéwé árahiro? Árahue kaweraritankého úwe. (Sindaun 11.31)

¹⁹ Manikánka kowe aritahnara mó kéga íwíoqnehrataq peh kaweq sansá miraéq Manikánsabe, Arensabé aiq pútare ateq arene sánsá sehgióneheqmúne teawéoro. Teawirataqmé wega kawerue wahnahnaitankéhe.

5

Sísa tagariáh kéréq wahnahnarite ehwéhne.

¹ Sísa tagariáh kéréq wahnahno keo, ehweh teiniboq írátíáhro. Íné moq Sísa tagariáh kéréq wahnahnu aní múge. Sísa Karáhé awankátaq éruwana pukútaq niuranka tagahwae. Wega tuina tanáhráq kaweq naneq náiena anotah aní ména kawerue wahnahninkehe. Minayabe Sísa tagariáh ké kawerue wahnahnaritáhro.

² Sipisípiq wahnáhnká wene kamári wahnahninserah ite moq Maniká tagariáh kéréq kawerue wahnahnaritáhro. Wehukega pagu pagunonsabé mi arámbéhrí mirainie íwíáhíyeho. Peh Manikánka miraoro aitéhnsabé we tagariáh kéréq kawerue wahnahninie íwíáhoró. Mi arámbéhríunsabé ápeq meyanie íwíáhíyehboq peh mi arámbéhríyábé irutaboirue miraoro.

³ Mah marákóipéqté wáhnáh kégá págegeue wahnahno serahníyehboq pehwehrué méq kaweq sansánirataq itega wahnahnaritáh kégá tagéra sega moq pehwehrué méra kaweq sansánigehe.

⁴ Miráirataq kiotaiqme wáhnáh tuinaraq wega itensabé, Kawerowe aitankéhe. Mi tanáhráq wega náina naneq íre parabagia peh ahriahri kagainawire.

Manikánka píribahri ke íre séhréh aritankéhe i ehwéhne.

⁵ Mahbigaunseq o menahwénsónsero, Sísa tagariáh kéréq wahnahno kené ehweh íráhro. Ite ómi píribahri sansá sueq mó kené ehweh íreq we séhréh atéhoro. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Sensíwíq pankeráh kéwé Manikánka íre séhréhia peh ahqáho aritéhre. Sensíwíq íre pankeráh kéwé Manikánka séhréh aritéhre íre. (Sindaun 3.34)

⁶ Minayabe iteitene iuwahbeh íwíáh sueq Manikánsabe, Wahnahnainte séhréh ainto teawírataq wewega íwíáhína tanáhráq anotah aní míaño aitankéhe.

⁷ Wega itensabé arutaboiritéh púaq moke ite íwíáh kikiro naneq teawéro.

Owainawansabé anotahtaq ahqáho atáhro i ehwéhne.

⁸ Itene naruo animé owainawane. Anotah pusí tahnsa kanká wah pawe nanieéna ahkabaqmena nogínserah wega wehuke ahababáq aitanieéna ahkabaqmena nogíre. Minayabe áwéh panantágináq tagariáhro.

⁹ Sísansabé aiq pútare ateq owainawansabé anotahtaq ahqáho atáhro. Ite tagarionawe íre itebataq moke mah marákóipéq Sísa tagariáh ké moq síwíoqnehrara siru umehire. Owainawanka íwíoqnáhnaraq minayabe íwíáhéq wensabé ahqáho ata ataoro.

¹⁰ Ahriahri Sísa Karáhéreq oga mérapeq mía míaigeheéna Manikánka itensabé arutaboiréna omaq itowe. Manikámé áhnte séhréh aitéh áníne. Minayabe wahto tanáhráq iru umeh agínana Manikánka ite kaweqtaq míaigeheéna anotahtaq págege aitankéhe.

¹¹ We ahriahri págegeue kiotaiqme aní mía míaire. Ai q pútaq ehwehne.

Páhsi parabaginai ehwéhne.

¹² Sísa tagariéh aní wenáwíq Sáirae. Íné tagaríómé wega Sísane sansá kawerue sehگیرe. Mah kariq páhsi sehiraninie ugana wega íné séhréh aitéhre. Ite kaweq íwíáh aitanieéna Manikánka séhréh aitéh éhwéh sehiranue teiúge. Wene aiq pútaq sansá kawerue sehگیرóro.

¹³ Pábíróni suwahpeqte Sísa tagariáh kégá itensabé iroro ewe. Manikánka se moq omaq sitowe. Náníbáq Máhkaga moq itensabé iroro íre.

¹⁴ Moke mibeqté Sísa tagariáh kéyábé irutaboiréq we mehweh atéhoro.

Ite Sísa Karáhéreq mía míaio puana Manikánka iru ukiq itéhre.

2 Píta Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Pítağa wene anehete pahsi sehiranútaq péhe éhwéh síwáhnoro kegá Sísansabé aiq pútare atáh ké síwáhnorúwe. Péhe kégá íre kaweq iwíáh aritehoéna Pítağa mah pahsi sehiranúwe. Sísá itene Wahnah tuina tanahráqsábé kawerue siahtebagehéna mah pahsi sehiranue teriúwe.

Pítağa anehe sehiranú pahsísé.

¹ Íné Pítane pahsi sáhnsahwe tagahro. Sísá Karáhéğa íné omaq intena eqmaq nuwowana wene arambehri mira aruqaruruge. Maniká Iteriboreq Sísá Karáhé ite meirena kaweraitéh áninseq kaweqtaq mía míaéra ite séhréh aitehye. Séhréh aitehya puaq Sísansabé aiq pútare ataráúnanserah itega moq aiq pútare atáhwe.

² Itega Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreq tagariáh púara sega ite áhntetaq séhréh aitera iru ukiq itagéhe.

Manikáne animári míagehéna wega ite omaq ito ehwéhne.

³ Sísá Karáhéwé anotah anínéna kaweqtaq mía míaíre. Wegá inserahnue mía míagehéna ite omaq itowe. We Maniká ména págegeue séhréh aitéh púaq ite wene ehweh ireq kaweqtaq míahrahúne.

⁴ Wegá kaweqtaq ména séhréh aitanauge i ehwéh teíre. Mi ehwéhme áhnte kawéq éhwéhne. Itega mi ehwéhnsábé aiq pútare atéhrataq wega séhréh aitanawire. Wegá séhréh aitéhniká mah marákóipéqté áhbábáqká ite íre saiqnariahrahire. Íre saiqnariahrahi puaq Manikánka inserah kaweqtaq mía míaorahowe.

⁵ Minayabe iwíáhéq Sísansabé aiq pútare ateq kaweq sansánoro. Kaweq sansánéq ahtebahro.

⁶ Ahtebéq tabasiwe miáhro. Tabasiwe méq Sísane sánsámé íre túbáh agia peh ahriahri sehgióro. Sísane sánsánsábé íre túbáh agia peh ahriahri sehgieq Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnoro.

⁷ Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnéq we séhréh atéhoró. Séhréh atéheéq mó keyábé irutaboíro.

⁸ Itega kawerue mirairataq itene Wahnah Sísá Karáhéne sansá ahtebéq kawerue seh-gioneheqmóe.

⁹ Mi kawéq sánsá íre sehgiára kewé sirupipeqté aúra pira ké tahnsa móe. Manikánka sene ahbabáq kawerarítárame aiq sibitagire.

¹⁰ Néne iyahnabo animárinó, Manikánka ite omaq itena íahraburairaq we kétówe. Sísane sánsá ambubu atawéq kawerue kэрáhro. Kawerue kэрéhrataq mókake wene sánsá íre suagéhe.

¹¹ Itega wene sánsá íre susa peh kawerue sehgirataq itene Wahnah Sísá Karáhé, ite meirena kaweraitéh ániká ahriahri wahnah wahnahnirabeqte ónsá siitena itensabé, Mahbeq kíoro aitankéhe.

¹² Teiú éhwéh ireq kawerue iwíáhigeheéna ahriahri teiena iahrreraq itaníe. Mi ehwéh ireq aiq pútaq sansá sehgiuruq sehgiuruowe.

¹³ Teiú éhwéh kawerue iwíáhigeheéna amahnága oga mío tánáhráq mónkakáq iahrreraq itóge. Iahrreraq itómé kaweq sansáne iwíáhuge.

¹⁴ Íné írátíomé pehgáriq mókake íné pukéna ninonka suanauge. Mínawé itene Wahnah Sísá Karáhéğa pahsuqme teniátáire.

¹⁵ Amahnága mah ehwéh tei teinunsabé pukonaraq iahrreraq matawéq iwíáhigehe.

Manikánka Sísá téhreh awuware eqmaro kega tago ehwéhne.

¹⁶ Itene Wahnah Sísá Karáhéğa págege sansá miraúnsabe teiune. Wegá mó tuinaraqsábé teiune. Mah ehwéhme íre wehukene áwahe ehwehne. Írakaumo. Íre wehukega iwíáhue áhwárawe iraranserah ehwéhne. Manikánka Sísá págege atena téhreh awuwaq itene iuranka tagahwane.

¹⁷ Maniká Iteriboga sáwéhrapeq Sísansabé iwíáh iwíáh atena kaweq téhreh naneqkakáq ábóraragéna mahraréna, Mah animé niruní nénáhní míre. Wensabé nirutaboíréna wega miraimé íné nuwahbeh arámbéhrí aní míre úwe.

¹⁸ Itega mi sawéhrápéq méq íópeqté éhwéh irarútaq itene iahrega irahwáne.

¹⁹ Mi ehwéh aiq írahwansabé Manikáne ehweh iraru kené ehwehme aiq pútaq ehwéhne iwíáhuge. Manikáne ehweh iraru kené ehweh kawerue írahro. Sunkikírirabeq árahmuga téhrehrrara tagahnserah Manikáne ehweh iraru kené ehweh ireq ahtebahrahowe.

Tuembíná kiembogirana áhñibórá téhrehre. Mina inserah itega Sísa tagariáhnásabé irupipeq téhrehre.

Manikáne Awanka iwíáh aritowara Manikáne ehweh pahsúó ehwéhne.

²⁰ Téhwe teiéna ehwéh kawerue ahtebagehboq irátíáhro. Manikáne ehweh iraru kené sehíramé wehukega seriahriáh íre ahtebahrahowe.

²¹ Manikáne ehweh iraru kegá íre seyega iwíáhue Manikáne púku sehíranuwe. Manikáne Awanka mi ke iwíáh aritowara sega Manikáne ehweh pahsúówe.

2

Manikánka ahabábq ke kamah arinawire i ehwéhne.

(Súta 4-13)

¹ Naho mó kegá péhenéra, Itewe Manikáne ehweh irarúna ke úne éra peh seyene péhe éhwéh irare irareuwe. Segá miraunserah mókake iteba péhe éhwéh iwáhnorira ke méra íre kawerorahi éhwéh mótaq mótarue iwáhnorigehe. Itene Wahnahnka sene ahabábqasabe paigmarowara sega wensabé ahqáho atéhra puana wega apubúue kamah arinkéhe.

² Segá íre kaweq sansá sehgirataq tagehra kegá aiq pútaq sansánsabé éhruruigehe.

³ Iwáhnorira kegá mónega sigará pabekína puara itene móne meyaneheéra ehnenehenue péhe éhwéh teigéhe. Sene ahabábqasabe sáhnsháí ánínká íre peh áwé tagehre. Sene ahabábqmari moke aiq tagariéh púana we tábúsoqme ehweh aritena kamah arinkéhe.

⁴ Íopeqté kegá ahabábárutaq Manikánka anetaníbo íre iwíáhia peh iraipéq sitowe. Se sunkíkiri mataípéq méra ehweh aritahna tanáhráqsabé áwénunowe.

⁵ Naho naho Nóahga ahabábq keyabé, Kaweqtaq máhro teri terinúwana Manikánka mi ahabábq ké íre peh áwé tagówe. Wega, Wání pio atowana wání pionka moke wehuke subipáhraruowe. Subipáhraruowara peh morá Nóahreq abapete téhranitéreq kaweqtaq míowe.

⁶ Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreqka áhnte ahabábaruwana Manikánka ehweh aritena íra kekiarowana mi anótáh mátábúrará moke irarawe tabipáraguwana peh tanah úkúwe. Miraúnsabe mókake ahabábárrira kegá mi éhwéh irera iwíáhue tagagehe. Itene ahabábq sansa íre súáhnraqmé ite moq kamah ainawire iwíáhigehe.

⁷ Sóróma suwahpeq iraranaútaq kaweqtaq mía míaú ani wenáwíq Áróta mitaq míowe. Mibeqté kegá áhnte ahabábárué ahkaragárauwana Árótaga kaweqtaq mía míaúnsabe tagéna wene arupipeq umehúwana Manikánka mi ke subipáhraruanaútaq Áróta meqmena móbeq móatowe.

⁸ Áróta ahabábq keba mía míaútaq mó wehekáh mó wehekáhnue sene ahabábq sansa tagéna sene ahabábq ehweh irena sega Manikáne ehweh anterúónsabe wene arupipeq umeh agu aguúwe.

⁹ Íre kaweq sunúq sínaraq Manikánka Nóahreq Árótareq séhréh aritonserah ite kaweqtaq mía míaúna ke moq séhréh aitaráhíre. Anotah éhwéh aritahna tanáhráq íre suriahnaraq Manikánka ahabábq ke auráq matawéna kamah arinawire.

¹⁰ Ahabábq kene sirupipeqté iwíáh sehgiara mó kené weh ahre abariéra Manikáne ehwehsabé abehq éhwéhne iwíáhira kewé Manikánka anotahtaq kamah arinkéhe.

Mi ahabábq kéwé píribahri saiyo ke méra íre áhreja peh íopeqté kiotaiko keyabé abehq éhwéh aritáhe.

¹¹ Íopeqté kegá mi píribáhrí ké kiotaikéra anotah pagégé ké méra mó íopeqté ké Maniká míéhrabeq kiotaiko keyabé íre ehweh aritáhe.

¹² Íre ehweh aritáhwara ahabábq kega áwéhq poeráhq tahnsa méra peh se suwahbeh sansánowe. Wehukega áwéhq poeráhq pahwana pukinserah mi kené ahabábqka kamah arinara íre kaweragoneherawoe. Segá íre ahtebah naneqsabé éhruruowe.

¹³ Segá mó ke ahabábárritónsabe mi kegá moq ahabábárritagéhe. Segá íre peh inokáhpeq ahabábárra wéhékáhnkakaq suwahbeh ahabábq miraéra minayabe iwíáh iwíáhowe. Itega táhutahurorabeq sega sene siyehíteh sansánsansabé ite íre kaweraitera sene péhe sánsánsabé iwíáh iwíáhowe.

¹⁴ Segá ahabábároneheéra mó kené ahrero siwahnkánéra, Abariinie iwíáhowe. Se ahriahri ahabábqasabe suwahbehre. Sísané sansá íre moke ahtebah ke ahabábárigheéra péhe éhwéh síwáhnoro kegá ehnenehenue pagu pagunaritáhe. Mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabeki iwíáh sirupipeq ahriahri kagaire. Mókake Manikánka mi ahabábq ké anotahtaq kamah arinkéhe.

¹⁵ Segá aiq pútaq sansá suera aura pira kánká tanahraipéq móbuq mahburue nogínserah mi kegá ahabábárowe.

Wehukení wenáwíq Péóri míowana wenahni wenáwíq Péráma míowe. Pérámaga iwíáhéna, Ahbabáq sansanonaraq ápeq náninkéhe éna móneyabé arutaboíréna ahbabáruwe. Teiú kéwé mina tahnsanowe.

¹⁶ Tónkiwarí íre ehwehnorahi kamárí míowana peh morá Pérámáne tónkiga wehukene ehwehne Pérámansabé, íre kaweróne atowana wega mi kané ehweh irena múguwahgu sansá suena túbáh agúwe.

¹⁷ Ahbabáq kewe wání arahno taraqnáginserah ké tahnsa móe. Mi kewé sóiririrana sabona abae aginserah ké tahnsa móe. Se anotah sunkíkírirabeq míageheéna Manikánka sunkíkírirabeq omaq marowe.

¹⁸ Sega píribahri saiyo ehwehnowe. Mó kegá sene ahbabáq suera peh miáhwe. Peh miáhwara teiú áhbábáq ké síúgio ke méra mó ke ahbabáraritageheéra sensabé, Mó kené weh ahre abarioro éra ehnenenue pagu pagunarítáhe.

¹⁹ Pagu pagunaritera síúgira keyábé, Itene sánsá mirairataqmé mó naneqka itene iru íre umehinawire. Mó naneqka ite íre saiqnarianawire éra iuwahbáhna sansámé pehipi miraiagehe ewe.

Mi ehwéhmé mó ke teriutaq seyene ahbabáq sansanká se saiqnariéhre. Aneq sansápópoq wehukení saiqnariahnaraqmé wewe awahbeh sansá íre miraorahire. Írakaumo. Mi sansánká we aiq saiqnariéh púana peh mi sansá sehgire.

²⁰ Mah marákóipéqté áhbábáq sánsánká wehuke saiqnariéhtáq itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh irera irene sansabé aiq pútare atáhe. Ai q pútare atáhwana sene ahbabáqka saiqnariéhtáq Sísa ite kaweritéh áninká sabiruena kawerarítéhe. Kawerarítéhra sene ahbabáqka mó saiqnariéhra anotahta q íre kaweqta q miáneherawoe. Téhe sega Sísa sánsánsabé iuwahriehre iwíáhuota q se íre kaweqta q miárowe. Sega, Ahbabáq sansa sueq Sísa sánsá sehgiónehgmúne iwíáhéra anehe sene ahbabáqka mó saiqnariéhra se anotahta q íre kaweqta q miáhwe.

²¹ Mi kegá kaweqta q miáh sánsá íre tagariáhtáq tahirímé peh ákáhta q kamah arí irino. Kaweqta q miáh sánsá aiq tagariáh púara anehe kaweq éhwéh sinehepeq súéhra ta q anotahta q kamah arinkéhe.

²² Itene igaqnaréhga pabeqme éhwéh mahraréra, Ianká mugiq suena kouwekue mina mugiq súéh náneq mó sewe nanae uwe. Mó pabéqmé éhwéh mahraréra, Póéráhqne abowágá wene ka pabeq paberatéhra mi kanká apubúue segarúpépéq kaboririre uwe. Mina inserah wehukega Sísa sánsá sinehepeq suera sega suto ahbabáq mó sehgirataqmé mah pabéqmé éhwéhtaré aiq pútagire.

3

Itene Wahnah tuina tanáhráqsábé éhwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárinó, mah pahsiwé anehete pahsi sehiranue íuge. Itega kaweq iwíáhigeheéna mah pahsíraré sehiranue iahrrera q ítóge.

² Manikáne ehweh iraru kegá anehe sína naneqsabé púkuipéq teiúwe. Sene ehweh iwíáhigeheéna ínégá iahrrera q ítóge. Itene Wahnah ite kaweritéh ániné éhwéh moq iahrrera q ítóge. Wega eqmaro ke teriátáirara sega iteba séra teiátówaq itega íratárówe.

³ Téhe teiú éhwéh íráhro. Anehe tanáhráq sene sirupipeqté áhbábáq iwíáhgá saiqnari-ahna kegá iteba sighe. Sega itensabé iwiréh aitera

⁴ mahraréra, Ínéga kiwekinauge ú animé eheq miéhro? Wega íre tuinkéhe. Itene igaqnaréh pukutaqkákáq amahnágaákáq Manikánka moke ménsámehnsá téh miraronserahnue peh kagai mino ighehe.

⁵ Sega mirariransabé Manikánka irarú ehweh áhwára áhwáraue iragéhe. Naho naho Manikánka irarúta q íó miraréna anehe sóreq waní ákáhpipeq mah marákó marákó mirarowe.

⁶ Manikánka mó irarúwana anotah waní pionka moke mah marákó marákó íre kawer- arowe.

⁷ Manikánka aiq irarúnka íopeqkákáq mah marákó marákóákáq amahnága kagaire. Ehweh aritahna tanáhráq wega moke ahbabáq ke ehweh aritena mah marákó marákó irarágúno atahna moke toráh aginawire.

⁸ Itene iyahnabo animárinó, teiú éhwéh ibitarúéhboq íratíáhro. Maniká itene Wahnahna, Peh morá wéhékáhnkákáq 1 táhúséni (1,000) opéqkákáqsábé peh monseráh tánáhráre iwíáhire.

⁹ Manikánka omasa éhwéh íre miraurainsabé aiq túbáh agire iwíáhoo? Írakaumo. Ite iraipéq pokiyehoéna íwénunire. Itene ahbabáq sueq wene ehweh sehgióheéna íwénunire.

Mah marákó marákóákáq íónkakaq parabaginae i ehwéhne.

¹⁰ Itene Wahnah tuina tanáhráqmé aebói anínká sinserahnue mi tanáhráq sinae. Mi tanáhráq íópeqté anotah ehwéhéna íópeq tabanaginae. Moke mibeq kéh náneqmarí toráh aginae. Mah marákó márakóákáq moke mitaq kéh náneqmarínkákáq parabaginae.

¹¹ Moke minawari apubúue toráh agína puaq itene sánsánsábé iwíáhue tagahro. Ite kaweqtaq mía míaéq Manikáne sansá moke kawerue sehgióro.

¹² Mirairataq Manikánka tuina tanáhráqsábé áwénunoro. Mi tanáhráq apubúue sinkeheéq wene sánsá kawerue sehgióro. Mi tanáhráq íómé toráh ague parabaginae. Anotah irágá púana íópeqté náneqmarí moke toráh aginae.

¹³ Manikánka o marakóákáq o ionkákáq miraraníe úwe. Mitaq peh tábúsoqme kaweqtaq mía míaira kegá míagehe úwe. Minayabe áwénunúne.

Itene Wahnah tuina tanáhráqsábé kawerue áwénunoro i ehwéhne.

¹⁴ Néne iyahnabo anímárino, mi tanáhráq áwénunúnayabé wega itensabé, Kawerowe aitankeheéq moke itene ahbabáq sueq kaweqtaq méq we awahbeh sansánoro.

¹⁵ Itene Wahnahka íre apubúue kamah aiasa pehwehrué iwénuni tanáhráq wensabé áhrabo ke kawerarítankéhe. Minayabe iteruwah, itene iyahnabo aní Pora Manikánka ahtebia iwíáh atowana sehiranue teiátáire.

¹⁶ Inéga teiú éhwéh Poraga moq moke wene páhsi sehiranue teiátáire. Wene ehweh mó ehwéhme pahsuqme ehwéh kéhrana mó ehwéhme págege ehwéh kéhre. Mi pagégé éhwéhme íre tábúsoqme iwíáhoraho kegá múguwahguéra úbíráhbíq ehweh síwáhnorowe. Íre peh morá Porane sehira mó Manikáne púkuipéqté éhwéhnkákáq moq úbíráhbíq ehweh síwáhnorowe. Segá miraonsabé anotah kamáh arinkéhe.

¹⁷ Néne iyahnabo anímárino, ite anehe sína tanáhráqsábé tagaríahwe. Manikáne ehweh anteruáh kegá péhe éhwéh íwáhnorotaq sene ehwehnsabé aiq pútare ariteq kaweq sansá súéhboq kawerurero.

¹⁸ Itene Wahnah, ite kaweraitéh aní, Sísa Karáhéga séhréh aitaahnaq wene sánsá kawerue ahtebahro. Amahnágaákáq wensabé iwíáh iwíáh ateq ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atanéhe. Aiq mire.

1 Sóni Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Sóniga mah pahsiákáq 2 Sóni pahsiákáq 3 Sóni pahsiákáq Sokigi pukuákáq mó wenáwíq kéh púkuákáq sehiranúwe. Mah pahsiápéq sehiranue mahraréna, Sunkikírirabeqte kéné péhe éhwéh sehgiyehboq peh téhrehrebeq nogóro. Itega moráni moráninkáue moke mó keyábé irutaboirono. Peh morá Manikáne ahninkáwáreq mía míaog kegá oga mérapeq awaq miagehé ue sehiranúwe. Áhnte kegá oga mérapeq awaq miagehéna mah pahsi sehiranúwe.

Sóniga ebeq sehiranú pahsié.

*Sísa Karáhéwé oga mía míai Ehwéhne i ehwéhne.
(Sóni 1.1-14)*

¹ Oga mía míai Ehwéh* áninsábé teiúge. Mi Ehwéh téh mío áninsábé teiúge. Wene ehweh irahwáne. Itene iuranka we tagahwane. Itega we tagéq itene iyahnkaratáté wenaneq táhtorahwáne.

² Oga mía míai aní tuerígútaq itega tagéq teiune. Oga mía míai animé Maniká Iteriboreq mía míaéna tuerígútaq we tagahwanayabé teiune.

³ Itega we tagéq wene ehweh ireq minayabe teiune. Iteq iteq morá íwíáhonehéq teiune. Maniká Iteriboreq wenahni Sísa Karáhéreq iteqqka morá íwíáhonehé.

⁴ Itega moráráq itene irupipeq anotah íwíáh íwíáhonehéq mahnowé sehiranue teiune.

Itega peh téhrehrebeq mía míaoneheqmúne i ehwéhne.

⁵ Sísa Karáhéga irarú ehweh ireq teiune. Manikámé téhrehnerahni aní míre. Wene arupipeq pehgáriq sunkikíq íre kéhre. Peh téhrehnka inserahni aní míre.

⁶ Iteq Sísa req morá íwíáhuéne irarúna kegá sunkikírirabeq míáhnaraq itega péhenéq aiq pútaq sansá íre sehgiune.

⁷ Wega téhrehrebeq mía míainserah itega mía míaúnawe itega morá íwíáhúnana wenahni Sísa Karáhéne korahqtaté itene ahbabáqsabe moke kaweraita aitaire.

⁸ Itega iraréq, Ite íre ahbabáq animári múne irarúnaga itene irupipeqte péhe éhwéhnká péhe aitéhre. Péhe aitéhrana aiq pútaq ehwéh itene irupipeq íre kéhre.

⁹ Itene ahbabáqsabe Maniká pahsuqme teawunawe we kawerue tábúsoqme íwíáhéna itene ahbabáqsabe insahwé aitená itene irupipeqté áhbábáq íwíáh moke kaquíwéhre.

¹⁰ Ite íre ahbabárúne irarúnaga Manikánsabe, Péhe aní móne atonana itene irupipeq wene ehweh íre kéhre.

2

Sísaga íéhnehéna insahwé aitéhre i ehwéhne.

¹ Néne animárinó, ite íre ahbabárigheéna mahnowé sehiranue teiúge. Ahbabárúnaraqmé Sísa Karáhéga Maniká Iteribone auranabiahapeq ména íéhnehire. Sísa Karáhéwé peh kaweqtaq mía míai aníne.

² Manikánka itene ahbabáqsabe abiahnsa aitéh púana insahwé aitankeheéna Sísaga wene korahqtaté paiqmarowe. Íre itebataq itene ahbabáqsabe, moke mah kehiná kéhínáné ahbabáqsabe insahwé aitéhre.

Maniká tagariéh ánínká wene sánsá sehgié i ehwéhne.

³ Itega ahtebahrahúnawe Manikánka sehgióro ú ehweh sehgiónaraqmé itega we aiq tagarione.

⁴ Wega sehgióro ú ehweh anetaníbo éna, Ínéga we tagarióge irari anínká péhenéna wene arupipeq aiq pútaq ehwéh íre kéhre.

⁵ Wega sehgióro ú ehweh sehgi ánínká Manikánsabe aiq pútaq arutaboiratéhre. Itega iahtebahrahúnawe mí sansá miraonaraqmé iteq wereq moráráq mía míaúne.

⁶ Weraq mía míaúge iraréna aníno, Sísaga kaweqtaq mía míainserah are moq kaweqtaq mía míaúno.

⁷ Néne iyahnabo animárinó, o sehgióro i ehwéh íre sehiranue teiúge. Írakaumo. Mah ehwéh itega téhwe író ehweh míre. Wega naho sehgióro ú ehwehmé itene iahrega író ehweh míre. (Sóni 13.34)

* 1:1: Ehwehne Sísa Karáhé. Sóni 1.1-5,14 tagáhnno.

⁸ Sunkíkíqmé parabagirana amahnága aiq téhrehre. Ai q téhreh puana Sísaga wene animárínsábé arutaboírinsertah itega moq sensabé irutaboírowe. Itega sensabé irutaboírinsabé wega naho sehgióro ú ehweh peh o ehweh tahnsa úkire. Mí ehwéhnsábé sehiranue teiúge.

⁹ Inéga téhrehrebeq mióge irari anínká Sísá tagariéh ánínsábé, Nuwahriehre ime we peh sunkíkírabeq mía míaire.

¹⁰ Wenawahrah ánínsábé arutaboíri anínká téhrehrebeq nogíre. Téhrabeq nogírana mitaq mó morá inahnsuoráhi naneq íre kéhre.

¹¹ Sísá tagariéh ánínsábé nuwahriehre íwiáhi anínká sunkíkírabeq míéhre. Sunkíkírabeq nogí púana, Eheq pokugamo éna sunkíkírinka we saiqnariéh puana wene auranka íre tagahrahire.

¹² Néne animáríno, Sísaga wenáwirue itene ahabábáqsabe insahwé aitéh púana sehiranue teiúge.

¹³ Nániboreho, téh mío aní tagariáh púana sehiranue teiúge.

Nánibáqmarino, itega ahabábáq aní kaqsuq kaqsuro puana sehiranue teiúge.

¹⁴ Néne animáríno, itega Maniká Iteribo tagariáh púana sehiranue teiúge.

Nániboreho, téh mío aní tagariáh púana aiq sehiranue teiúge.

Nánibáqmarino, ite págegeue miáh púana aiq sehiranue teiúge. Manikáne ehweh itene irupipeq kagairaq ahabábáq aní kaqsuq kaqsuro puana aiq sehiranue teiúge.

Mah marákóipéqté sánsánsábé íre irutaboíroro i ehwéhne.

¹⁵ Mah marákóipéqté sánsánkákáq mahtaqté náneqkákáqsábé íre irutaboíroro. Mah marákóipéqté sánsánsábé arutaboíri anínká Maniká Iteribonsabé íre arutaboírorahire.

¹⁶ Sirupipeqté áhbábáq íwiáhga sirutaboírome, auranka tageh mensáméhnsánsábé aigará pabekime, píribahri saiyo sansámé, moke mah marákóipéqté sánsámé, Maniká Iteriboga íre áhwárehre. Írakaumo. Mína moke peh mah marákóipéqté áhbábáq sánsá míre.

¹⁷ Mah marákó marákó parabaginawire. Moke mah marákóipéqté sánsánkákáq moq parabaginawire. Parabaginana mah marákóipéqté aigará pabeki naneqkákáq íwiáh íwiáhuána naneqkákáq moq parabaginawire. Parabaginara Maniká awahbeh arámbéhrí mira aruqaruro kewé ahriahri mía míaoneherawoe.

Sísá Karáhéne naruo ábórarago ehwéhne.

¹⁸ Néne animáríno, amahnága anehe tanahráre. Mó kegá, Sísá Karáhénsabe ahqáho atahna anínká sinae urowaq aiq írátáúne. Írátáúnara amahnága wensabé áhnte ahqáho atáh ké aiq miáhwe. Ai q miáh púaq amahnága anehe tanahráq aiq sime tagarione.

¹⁹ Mí kegá itereq méra íre ite tahnsá íwiáho ke miáh púara ite iuwera pokowe. Ite tahnsá íwiáho ke miáhtáq tahirímé itereq mía míáuana írino. Sega ite iuwera pokonsabé se íre ite kahnáh móe íwiáhorahúne.

²⁰ Manikánka Wenawa iteba eqmatairana íwiáh aitéh púaq itega moke aiq iahtebahwe.

²¹ Ai q pútaq ehwéh íre írátíahnsábé sehiranue teiugo? Írakaumo. Ai q pútaq ehwéh ai q írátíah púana sehiranue teiúge. Ai q pútaq ehwéhnká péhe éhwéh íre úkorahi puana sehiranue teiúge.

²² Péhe ánímé inesebo? Manikánka itene ahabábáqsabe kaweraitena tumeirankeheéna omaq ato aní íre Sísá wire irari animé wewe péhe ání míre. Maniká Iteriboreq wenahninseqsabé íre ai q pútare aitéh ánínká wewe Sísá Karáhéne naruo aní míre.

²³ Sísá sinehepeq súáh kéga Maniká Iteribo moq sinehepeq súáhwe. Sísansabé ai q pútare atáh kéga Maniká Iteribonsabé moq ai q pútare atáhwe.

Manikáne Awanka moke ai q pútaq ehwéh íwáhnorire i ehwéhne.

²⁴ Itega téh író ehweh kawerue ambubu atawéq sehgióro. Mirairataq Maniká Iteriboreq wenahninseq itereq moráráq mía míaiagehe.

²⁵ Sísá Karáhéga itensabé, Oga mérapeq awaq miagéhe éna ínénéga irarúnsabe ai q awaq miagéhe teiátáire.

²⁶ Péhe éhwéh tei teino keyábé sehiranue teiúge.

²⁷ Sísá Karáhéga Manikáne Awa iteba eqmatairana itereq mía míaéna ite moke íwáhnori puaq, Mó íwáhnori aní inesebo íwiáhiyehboq Manikáne Awanka moke íwáhnorinkehe. Wega íre péhenia peh ai q pútaq ehwéh íwáhnorire. Wega íwáhnorinsertah Sísareq mía míao.

Amahnága ite Manikáne animári múne i ehwéhne.

²⁸ Néne animáríno, wega tuinagake itega íre iyehitegurégúia peh kawerire íwiáhigehboq Sísareq mía míao.

²⁹ We kaweqtaq mía míai aní míre íwiáhéq moke kaweqtaq mía míao ke wene animári úkurowe íwiáhorahowe.

3

¹ Maniká Iteriboga itensabé anotahtaq arutaboiraitéhre. Arutaboiraitéhnsábé wega, Néne animárió móe aitéhre. Ite aiq pútaq wene animárió múne. Ahbabáq kehiná kéhínánká Manikánsabe, Iuwahriehre atáh púara itensabé moq, Iuwahriehre aitéhwe.

² Néne iyahnabo animárió, ite amahnága Manikáne animárió múne. Mókake ite aneq tahsánue míanehnikono? Amahnága mína íre ahtebóne. Sísaga tuinagake itega we kawerue tagéq we tahsánue míaneheqmúne. Mína aiq ahtebóne.

³ Sísaga kaweqtaq mía míaire. Minayabe wensabé áwénuno kegá moq kaweqtaq méyabe suwahbehrra kaweqtaq mía míaoewe.

Ahbabáqsabe teí éhwéhne.

⁴ Ahbabáro kegá Manikánka sehgióro ú ehweh aiq anterúáhwe. Ahbabáqmé aneqpomo? Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhmé minawé ahbabáq míre.

⁵ Sísaga itene ahbabáq meyanieéna wehukení úkue tuména ahriahri íre ahbabáq ani mía míaire. Mína aiq ahtebahwe.

⁶ Sísareq mía míai anínká íre ahbabáq aruqarurire. Ahbabáq aruqaruri anínká Sísá íre ahtebéna we íre tagariéhre.

Sísaga owainawane arambehri sabiruanieéna tumío éhwéhne.

⁷ Néne animárió, mó kené péhe éhwéhnsábé, Ai q pútaq éhwéhne aritého. Sísaga kaweqtaq mía mía inserahnue kaweq sansá mira aruqaruri anínká kaweqtaq mía míaire.

⁸ Téhwe owainawanka ahbabáq aruqarurú púana amahnága ahbabáq aruqaruro kewé owainawane animárió móe. Owainawane arambehri sabiruanieéna Manikáne ahnínkáwágá wehukení úkue tumíowe.

⁹ Manikánka oganúq atéh ánínká íre ahbabáq aruqarurire. Manikáne Awanka wene arupipeq mía míai puana we íre ahbabáq aruqarurire. Manikánka oganúq atéh púana we íre ahbabáq aruqarurorahire.

¹⁰ Manikáne animárió inserého? Owainawane animárió inserého? Mahraue tagahrahúne. Ahbabáq aruqaruro kewé íre Manikáne animárió móe. Manikáne animáriónsábé suwahrieh kewé íre Manikáne animárió móe.

Wensabé wensabé arutaboiratéhoro i éhwéhne.

¹¹ Wensabé wensabé arutaboiratéhoro. Mi éhwéhmé naho naho aiq író ehwehne.

¹² Wehukení wenáwiq Kéinie. Wega míraú serahniyeho. We owainawane aninéna wenábáq subiq suowe. Aneqsabé subiq suo? Wenábáqka kaweq sansánúwana we ahbabáq sansanéna wenábáq subiq suowe.

¹³ Nánuwahraho, mah marákóipéqté áhbabáq kegá itensabé suwahriehre eme íre áhtenoro.

¹⁴ Menah itewe pusa ké tahnsa míaraune. Amahnága itega Sísá tagariáh kéyábé irutaboirúnayabé oga míone ue tagariahrahúne. Mó keyábé íre sirutaboiro kewé peh pusa ké tahnsa míáhwe.

¹⁵ Mó Sísá tagariéh ánínsábé awahrieh anínká wehukení subiq súéh aní tahnsa míéhre. Wehukení subiq súéh anímé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Minawé aiq ahtebahwe.

¹⁶ Sísaga itensabé anotahtaq arutaboiro puana itene ahbabáqsabe pukúwe. Wega aiq míraúnsabe irutaboiré sansa ahtebóne. Wega míraúnserah itega moq Sísá tagariáh kéyábé irutaboiréq séhréh aritanéhe.

¹⁷ Wehukenínká áhnte mah marákóipéqté ménsáméhnsá matawéna Sísá tagariéh aní tabonah aní tagéna wensabé ayaqnehnsabé mi anínká Manikáne arutaboiré sansa íre sehgióre. Minawé aiq tagarione.

¹⁸ Néne animárió, ínégá mó keyábé nirutaboiruge pehipi irariyehboq séhréh arítáho. Peh morá séhréh arítáh kegá aiq pútaq sirutaboiro ke míáhwe. Minayabe itega séhréh aritaneheqmúne.

Moke Sísá tagariáh kegá siru eyoyóue míahrahowe i éhwéhne.

¹⁹⁻²⁰ Itega Sísá tagariáh kéyábé irutaboiréq séhréh arítáhnaraqmé itega aiq pútaq wene ehweh sehgiune iwíáhorahúne. Itene irupipeqté iwíáhgá ite ehweh aítahnaraq itene iru págegeue umeh agirana Manikánka moke tagariéhre. Wene iwíáhgwé itene irupipeqté iwíáh kiotaikire. Minayabe iwíáhéq Manikánseq mía míaeq iru eyoyó agorahire.

²¹ Néne iyahnabo animárió, itene irupipeqté iwíáhgá íre koti aítahnaraqmé ite Manikáne auranbiahtapeq iriwe méq págege ke míone.

²² Wega sehgióro i éhwéh sehgieq we awahbeh sansá míraúnawe wega itene púreq éhwéh irena náire.

²³ Manikánka sehgióro i éhwéhnká teímé wenahni Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq wega teínserah wensabé wensabé arutaboiratéhoro.

²⁴ Manikánka sehgióro i ehwéh sehgió kéwé wereq mía míaowana wega sereq mía míaire. Wega Wenawa iteba eqmaréhrana itereq mía míaire. Itereq mía míaéna we sokigi aimé itereq Manikánseq moráráq mía míaúne.

4

Péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritéhboq iwíáhue tagahro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animáрино, áhnte péhe éhwéh teri terino ke mah marákóipéq miáhwe. Segá, Manikáne Awanka itensabé iwíáh aitéhre éra péhenowe. Sene ehwehnsabé aiq pútare aritéhboq kawerue iwíáhue tagahro. Wehukega ite iwáhnorirataq Manikáne Awanka iwíáh aritehrápómo. Mó anínká iwíáh aritehrápómo éq iwíáhue tagahro.

² Sísá Karáhé wehukeni úkue tumíowe irari animé aiq pútaq iwíáhowana Manikáne Awanka mi iwíáh aritéhre. Minayabe itega, Manikáne Awapomo iwíáhirataq áhwárawe tagéq ahte-bagehe.

³ Sísá Karáhé íre wehukeni úkue tumíowe irari animé péhe iwíáhirana Sísá Karáhéne naruo anínká mi iwíáh atéhre. Manikáne Awanka mi iwíáh íre atéhrana peh owainawanka mi iwíáh atéhre. Mira iwíáho kegá peh Sísá Karáhéne naruo miáhwe. Mi péhe éhwéh irare kegá seneherawoe éhwéh irátówe. Segá amahnága mah marákó marákóipéq aiq miáhwe.

⁴ Néne animáрино, ite Manikáne animári móe. Itega péhe kéné ehweh íre irasa se saiqnarúáhwe. Árahue saiqnaruaoho? Péhe éhwéh irari awánká mah marákóipéqté kéné sirupipeq míéhrana Manikáne Awanka mi awá aiq kiotaikire. Manikáne Awanka itene irupipeq miéh púana itega moq péhe kéné ehweh aiq saiqnarúáhwe.

⁵ Péheno ke mah marákóipéqté ké púara peh marákóipeqté éhwéh irarirara mó marákóipéqté kegá sene ehweh irara sehgiówe.

⁶ Itewe íre mina tahnsanéq peh Manikáne animári múne. Maniká tagariáh kegá itene ehweh irátíáhwe. Manikánsabe suwahrieh kegá itene ehweh íre irátíáhwe. Minayabe itega iwáhnori éhwéh ireq iwíáhue tagéq aiq pútaq ehwehnikákáq péhe éhwéhnikákáq saraq-marahráhowe.

Manikánsabe arutaboiri anínká mó keyábé moq arutaboirinkehe i ehwéhne.

⁷ Néne iyahnabo animáрино, Manikánka ahriahri arutaboiri aní miéh púaq wensabé wensabé arutaboiratéhoru. Sirutaboiro kewé Manikáne animári méra Maniká aiq tagariáhwe.

⁸ Manikánka ahriahri arutaboiri aní miéh púara mó ke séhréh ariteyabe suwahrieh kegá Maniká íre tagariáhwe.

⁹ Ité oga mía míaigeheéna Manikánka webataq wenahni mah marákóipéq eqmarowe. Eqmaronsabe ite tagarionawe Maniká anotahtaq arutaboiritéhté aní miéhre.

¹⁰ Itega naho Manikánsabe íre irutaboírowane. Téhwe wega itensabé arutaboiritena itene ahbabáqsabe insahwé aitanieéna wenahni eqmarowe. Sísaga wene korahqtaté paiq-marankeheéna eqmarowe.

¹¹ Néne iyahnabo animáрино, Manikánka itensabé anotah arútábóiraitéhté púaq itega wensabé wensabé arutaboiratéhoru.

¹² Itene iuranka Maniká íre tagarione. Íre tagéq itega wensabé wensabé arutaboironaraqmé we itereq mía míaire. Mía míaéna séhréh aitéhraq itega mó keyábé kawerue irutaboírúne.

¹³ Ité tagarionawe Manikánka Wenawa iteba eqmaréhté púaq Manikánseq itereq moráráq mía míaúne.

¹⁴ Mah kehíná kéhíná oga mía míaigeheéna Maniká Iteriboga wenahnínká insahwé aitankeheéna eqmarowe. Minayabe tagéq teiune.

¹⁵ Sísá aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre atéh animé wereq Manikánseq moráráq mía míaóye.

¹⁶ Aiq pútare ateq ite tagarionawe Manikánka itensabé anotahtaq arutaboiritéhté. Itensabé arutaboiritéhténsabé mó keyábé irutaboírúne.

Manikánka arutaboíré sansa áhwárehre. Áhwárehraq mó keyábé irutaboírúnaraq ite Manikánseq mía míaunana we itereq mía míaire.

¹⁷ Maniká arutaboírí aní mía máinserah ite mah marákóipéq mé tanahráq mó keyábé anotahtaq irutaboíriritone. Minayabe wega ehweh aitahna tanáhráqsabé íre áhreúne.

¹⁸ Arutaboírí anínká íre áhreire. Arutaboíré sansanká áhree sansa kaqsuáhráhire. Ahbabáq anínká, Kamah aníhého éna áhree aruqaruréna arutaboírí aní íre miárahire.

¹⁹ Manikánka itensabé téh arutaboíríto púaq itega amahnága mó keyábé irutaboírúne.

²⁰ Manikánsabe nirutaboírúge i anínká mó Sísá tagariéh anínsabé awahriehre éna anetaníbo iwíáhime wega péhe iwíáhire. Wega Sísá tagariéh aní tagéna Maniká íre tagehre. Minayabe wega tageh anínsabé awahrieh puana Manikánsabe íre arutaboiratéhre.

²¹ Sísaga sehgióro ú ehwehniká mahraréna,

Manikánsabe arutaboiratéh ánínká íné tagariáh kéreq moq arutaboairaritahro uraire. (Sóni 13.34)

5

Sísa tagariáh kéga mah marákóipéqté áhbábáq sánsá suqsuro ehwéhne.

¹ Itene ahabábáqsabe kaweraitena tumeirankeheéna omaq ato animé Sísa wire íwíáho kewé se Manikáne animári móe. Maniká Iteribonsabé sirutaboiro kewé wene animárínsábéákáq moq sirutaboirowe.

² Itega tagarionawe itega Manikánsabe irutaboireq wega sehgióro i ehwéh sehgiunayabé Manikáne animárínsábé moq irutaboirúne.

³ Itewe Manikánsabe irutaboirúna kegá wega sehgióro i ehwéh kawerue sehgiune. Wega sehgióro i ehwéh sehgiyabe itene irupipeq íre umehi naneq mire. Írakaumo.

⁴ Manikáne animárínká mah marákóipéqté áhbábáq sánsá suqsurowe. Wensabé aiq pútare atonaga ahabábáq sansa kiotaikéq mi sansámári suahráhúne.

Manikánka wenahni éhweh pahsúéh éhwéhne.

⁵ Insega mah marákóipéqté áhbábáq sánsá kiotaikéna suahráhiro? Sísa aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wire atéh ánínká mah marákóipéqté áhbábáq sánsá kiotaikéna suahráhire.

⁶ Sísa Karáhéga wání meanieéna Sóniba súwe. Íre peh morá wání meanieéna mah marákóipéq tuwe. Írakaumo. Itene ahabábáqsabe pukinieéna tuwe. Itene ahabábáqsabe pukúwana wene korahq tuwe. Manikáne Awanka aiq pútari aní púana wega Sísa éhweh peh aiq pútaq ehwéh tei teinire.

⁷ Apahtáro éhwéhnká wene sánsá teíre.

⁸ Manikáne Awanka tei éhwéhnkákáq wání meawu ehwehnikákáq korahq tu ehwehnikákáq mi ehwehtárogá peh morá éhwéh teíre.

⁹ Wehukene ehweh ireq aiq pútaq ehwéhne irarúne. Manikáne ehwehniká wehukene ehweh anotahtaq kiotaikire. Manikánka wenahni éhweh teímé íráhro.

¹⁰ Manikáne ahninkáwánsábé aiq pútare atéh ánínká Manikáne ehweh wene arupipeq aiq íréhre. Wene ehwehnsabé íre aiq pútare atéh ánínká Manikánsabe péhe aní móne atéhre. Wene ahninkáwá éhwehnsabé íre aiq pútare atéh púana wega Manikánsabe péhe aní móne atéhre.

¹¹ Manikánka tei éhwéhmé oga mérapeq awaq miageheéna wega oganúq ítéhre. Wenahninká miraúnsabe oganúq ítéhre.

¹² Manikáne ahninkáwáreq mía mía animé oga mérapeq awaq miéhre. Manikáne ahninkáwáreq íre mía mía animé oga mérapeq awaq miehro? Írakaumo. Oga mérapeq íre awaq miéhre.

Itega oga mérapeq awaq míone éq aiq irona ehwéhne.

¹³ Manikáne ahninkáwánsábé aiq pútare atáh kéo, itega oga mérapeq aiq awaq míone éq ahtebageheéna sehiranu teiúge.

¹⁴ Itega Maniká awahbeh iwíáh sehgieq wensabé, Miraúno únana itene ehweh íréhre. Wensabé íre áhreq peh weba kúnana itene ehweh íréhre. Minawé aiq tagarione.

¹⁵ Ite tagarionawe itega púrerúna ehwéh wega moke íréhre. Minayabe itega wensabé, Náio teawénaraqmé wega náinawire tagarione.

¹⁶ Sísa tagariéh ánínká we íre pukorahi ahabábárinaq tagéq Manikánsabe kawerato ue púreroro. Púrerirana Manikánka kaweratankéhe. Íre pukorahi ahabábáqsábé sehiranu teiúge. Pukorahi ahabábáqsábé púreroro íre teiúge.

¹⁷ Moke íre tábúsoréh sánsámárimé aiq ahabábáq míre. Mó ahabábáqmé pukorahi ahabábárirana mó ahabábáqmé íre pukorahi ahabábáre.

¹⁸ Itega tagarionawe Manikáne animárínká íre ahabábáq aruqarurowe. Írakaumo. Manikáne ahninkáwágá wene animári wahnah wahnahni puana owainawanka íre saiq-nariahrahéna se pehragarítéhre.

¹⁹ Moke mah marákó márakó owainawane ayahpeq kéhrana peh itewe Manikáne animári míone. Minawé aiq tagarione.

²⁰ Mahraue tagarionawe Manikáne ahninkáwágá séna Manikáne iwíáh aitéhraq minayabe aiq pútari aní tagariahrahúne. Aiq pútari anínseq wenahni Sísa Karáhéreq itereq moráráq mía míauéne. Sísa Karáhéwé aiq pútaq Maniká ména ahriahri mía mía aníne.

²¹ Néne animárinó, péhepehe maniká pehragéq peh móbeq míáhro.

2 Sóni

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Mah pahsíipéq Sóni áwiq íre kéhrara peh ahtebia kégá Sóniga aiq sehiranúwe íwiáhowe. Sega íwiáhowe wene naruoyabé áhreu púana wenáwiq íre sehiranúwe. Mina únsarah wega Sísá tagariáh kée íwiáhéna omaq atéh ínínseq wene animárínseqsábé pabeqme ehwéhne sehiranúwe. Áhnte ahtébiá kégá mira íwiáhowe. Ite íre tagarione. Páhsi sehiranú aninká mahraréna, Mó keyábé irutaboioro. Péhe éhwéh tei teino kégá Sísá Karáhé wehukení úkue tumionsabe íre aiq pútare atáhowe. Mí kewé Sísá Karáhéne naruo woe ue sehiranúwe.

Sóniga ákáhpi sehiranú pahsíe.

¹ Manikánka omaq atéh ínínseq arene animárínseqsábé iné Sóni abowah wehéna teiúge. Itega aiq pútaq sansá sehgiónsábé itensabé nirutaboioruge. Íre inébataq ínégá peh ómi aiq pútaq ehwéh sehgió kéreqka itensabé irutaboiorúne.

² Aiq pútaq ehwéh itene irupipeq kagaéna ahriahri mitaq kagai puaq itensabé irutaboiorúne.

³ Maniká Iteriboreq wenahni Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera sirutaboiraitera iru ukiq itehye. Sega aiq pútaq sansánéra itensabé sirutaboiraitehye.

Mó keyábé irutaboioré sansa kawerue sehgióro i ehwéhne.

⁴ Itene animári aiq pútaq ehwéh sehgiónsábé íwiáh íwiáhowe. Sega Maniká Iteriboga sehgióro ú ehweh aiq íráhwe.

⁵ Inéga teiú éhwéhmé kawerue íráhro. Íre o sehgióro i ehwéh sehiranue teiúge. Mah ehwéhmé itega téh aiq írátó ehwéhne. Wensabé wensabé arutaboiratéhoró éhwéh teiúge.

⁶ Irutaboioré sansamé mahraue kéhre. Manikáne sansá sehgióro ire. Wega sehgióro ú ehweh téh írátówe. Mí ehwéhmé mahraréna, Irutaboioré sansa kawerue sehgióro ire.

Sísá Karáhéne ehwehme ambubu atawéq sehgióneheqmúne i ehwéhne.

⁷ Áhnte péhe éhwéh irare ke mah marákóipéq míáhowe. Sega Sísá Karáhé wehukení úkue tumionsabe íre aiq pútare atáhowe. Mina tahnsa kéwé péhe íwiáh aitaíráhro ke méra sewe Sísá Karáhéne naruo woe.

⁸ Itega kaweq arámbéhriuronsabé ápeq tabanagínehboq kawerurero. Itene ápeq moke meyagéhboq kaweroro.

⁹ Sísá Karáhéne ehweh suena mó ehwéh sehgió anímé Maniká moq aiq áúwéhre. Sísá Karáhéne ehweh ambubu atawéna sehgió anímé Manikánseq wenahnínseqka wereq mía míáóye.

¹⁰ Íre Sísá Karáhéne ehweh peh mó ehwéh íwáhnori anínká iteba sínaraq we mehweh atého. Itene nahupeq móatéhboq peh áwérakahro.

¹¹ Péhe éhwéh íwáhnori aní mehweh atéh anínká wene ahababáq sansa séhréh atéhre.

Sóniga mí ke koragéyabe awahbeh ehwéhne.

¹² Iné áhnte mó ehwéh kéhranawe amahnága pépahqtaq sehiranéyabe nuwahriehre. Iteba koragéyabe nuwahbehre. Iteba konaraq itereq moráráq ehwehnéq mí tanáhráq íwiáh íwiáhonehe.

¹³ Manikánka omaq atéh iní arenanahnone animárínká itensabé iroro ewe.

3 Sóni

Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Mah pahsíépéq Sóni áwíq íre kéhrara peh ahtebia kégá Sóniga sehiranúwe íwíáhowe. Páhsi sehiranú aninká wene iyahnabo aní abowah wehgá sáhnshinkeheéna sehiranúwe. Wega mahraréna, Ahbabáq sansa pehragé peh kaweq sansánúno. Ahbabáq aruqaruri anímé Maniká íre tagariéhre ue sehiranúwe.

Sóniga anehe sehiranú pahsíe.

¹ Káíúσιο, íné abowah wehne páhsi sáhnshawe tagáhno. Ínéga arensabé aiq pútaq nirutaboíruge.

² Néne iyahnabo aníno, arenawa kaweqtaq mía míaime aiq tagarióge. Mina ónanserah are kaweqtaq mé awaho ani mía míainkeheéna púreratóge.

³ Arega aiq pútaq ehwéh sehgiona puah arewe kaweqtaq mía míaóne. Mó Sísá tagariáh kégá séra mi ehwéh teniátónsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóurairé.

⁴ Ínéga Sísá éhweh síwáhnorurau kegá wene sánsá kawerue sehgiónsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

Sísá tagariáh ké séhréh arite ehwéhne.

⁵ Néne iyahnabo aníno, arega mó Sísá tagariáh ké séhréh aritahne. Arega nahnso suwahpeqte Sísá tagariáh ké moq mehweh arite séhréh aritahnawe kaweróne. Mina kaweq sansáne.

⁶ Arega kaweraritahna kegá mahta q Sísá tagariáh ké teriera, Káíúsiwe anotah arútábóiri aní míre ewe. Segá Manikáne arambehri miraonsabé sega are auwera pokoneherairataq séhréh arite se íre matiáh náneq nário. Maniká Íteribo awahbehnserah séhréh arite nário.

⁷ Segá Sísane arambehri miraonehe íwíáhéra Sísá íre tagariáh kéné ménsámehnsá íre mewera pehipi pokuwe.

⁸ Minayabe mína tahnsa pokoneheraira ke íre matiáh náneq nário. Mó ke aiq pútaq ehwéh iragéhboq miraué séhréh arito. Miraué sereq itereq moráráq arambehriéq Manikáne aiq pútaq ehwéh terienéhe.

Sáiyó píribahri anínká íre kaweq sansánú ehwehne.

⁹ Ínéga arenawahrah Sísá tagariáh ké páhsi sehiranue siátáuge. Wehukení wenáwíq Tíótárépésá seba miéhre. Wega píribahriéna, Ínébataq mahtaqté kéné wahnah muge íwíáhinsabé itene ehweh íre irasa peh anehepeq sutaire.

¹⁰ Iteba konaraq wene ahababáqmé pahsuqme ehweh ataníe. Wega íre kaweq ehwéh aintena péhe éhwéh aintaráire. Péhe éhwéh aintena íre peh morá mi ahabábáurairé. Sísá tagariáh kégá mítaq surowana wega íre mehweh aritáráire. Íre mehweh aritena mitaqté Sísá tagariáh kégá mi ke mehweh aritého éna momiwí nahtápéqté kaqsutaire.

¹¹ Néne iyahnabo aníno, ahababáq sansa pehragé peh kaweq sansánúno. Kaweq sansá mira aruqaruri anímé Manikáne anine. Ahbabáq aruqaruri anímé Maniká íre tagariéhre.

¹² Wehukení wenáwíq Témitiúsiga Manikáne arambehri kawerue mira aruqaruri puara ómiga we kaweq aníne íwíáhowe. Manikáne aiq pútaq ehwéhnká moq wene kaweq sansá pahsúehre. Ínéga moq, We kaweq aníne teawúgah are tagariahnawe, Néne ehwehme peh aiq pútaq ehwéhne.

Sóniga we koragéyabe awahbó ehwehne.

¹³ Íné áhnste mó ehwéh kéhranawe peh pépahqtaq sehiranéyabe nuwahriehre.

¹⁴ Pehgáriq tanáhráq are koraganie íwíáhuge. Mitaqkake pehipi ehwehnoyehe.

¹⁵ Manikánka arene aru ukiq atéhre. Mahtaqté arene iyahnaboga arensabé iraúno ewe. Mibeqté itene iyahnaboyabé iroro terio.

Súta Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Áhnte ahtébiá kégá, Sútawe Sísareq Sémísireqne síbákawa wíre íwíáhowe. Sútaga íre peh morá ánínsábé iwíáhéna mah pahsí sehíranéna peh moke Maniká Iteriboga omaq sito keyabé sehíranúwe. Wega mahraréna, Anehe tanáhráqmé seye suwahbeh ahabábáq miraira kegá aiq pútaq ehwéhnsábé awiréh atagéhe. Mi kegá Sísá tagariáh ké saiqnaritaneheéra péhe éhwéh terigéhe. Itene Wahnah Sísá Karáhéga itensabé arutaboíréná mókake oga mía míaoabeq móitankéhe. Mi tanáhráqsábé áwénunéq wene ehweh kawerue íreq sehgióro ue Sútaga sehíranúwe.

Sútaga sehíranú pahsíe.

¹ Moke Maniká Iteriboga omaq itarái keo, íné Sútane páhsi sáhnsahwe tagahro. Maniká Iteriboga itensabé arutaboíraitéhrana Sísá Karáhéga kawerue wahnahnaitéhre. Íné Sémísine ábákawa ména Sísá Karáhéne arambehriu aní múge.

² Maniká Iteriboreq Sísá Karáhéreqka séhréh aitehyanka iruí sánsámé iru ukiqite sansamé mó keyabé irutaboíré sansamé itene irupipeq anotah úkinkehe.

*Kaweq ehwéhnsábé íre suwahbeh kegá Sísá tagariáh kébá sewe i ehwéhne.
(2 Píta 2.1-18)*

³ Néne iyahnabo animárinó, Manikánka ite meirena kaweraitaráinsabé ite wene animári méq peh morá ké tahnsa míone. Minayabe sehíranue teinieutaq mó ehwéh niahrreraq kéhre. Mina niahrreraq kéh éhwéh teinie. Manikánka Sísá tagariáh ké wene sánsá aiq teiátáire. Minayabe péhe éhwéh aiq pútare atehboq peh morá wega teiátái ehwéh ambubu atawéq sehgióro.

⁴ Manikáne sansá íre sehgió ké táhmaroga iteba epéráhpérué miáhwe. Segá péhenéra, Manikánka ite séhréh aitéh púana itega ahababáronaraq wega itensabé íre abiahnsa aitankéhe ewe. Mira íwíáhéra ahabábáq aruqarurowe. Mi sansá mirao puara itene Wahnah Sísá Karáhénsabe ahqáho atáhe. Mi kewé iraipéq pokoneherawoe. Minayabe Manikánka naho aiq irarúwe.

⁵ Téhwe Manikánka Ísara ke Ísípi marákórápéqté koweriqmena méritowe. Anehe áhnte mérito kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atónsabe wega se oraruowe. Itega mi ehwéh aiq irátówana mónkakáq ahrreraq itahnaq iwíáhigehe.

⁶ Manikánka íópeqté ké omaq sito arámbéhrí arítówara táhmaroga wene ehweh anterúonsabe Manikánka se táhru táhruarena sunkíkírirabeq márunsitowe. Se amahnága mitaq peh mía míaowana mókake ehweh aritahna tanáhráq sínaraq Manikánka ehweh aritena kamah arinkéhe. Minayabe iwíáhue tagahro.

⁷ Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreq wahtotaq kehíná suwahpeqte kéreqka moq ahababárára ahkaragára sansánuwe. Ahkaragára sansánuwana Manikánka kagai iraráté kamah ariuwe.

Manikánka ahababáru ke kamah ariunsabe iwíáhue tagéq mi kegá ahababárunserah íre oro.

⁸ Amahnága teiú ké ite péhe éhwéh aítáh kégá moq ahababárowe. Segá múguwahguéra peh áónáho ke tahnsa méra seyene sinonka ahababárawíáhwe. Ahababáruera Manikáne ehwehnsabé suwahriehre. Segá téhreh naneqkakáq íópeqté keyábé síéhruuowe.

⁹ Anotah íópeqté áni wenáwíq Máhíkérie. Wereq owainawanseqka Mósisine anonkansabé ehwehuye. Ehwehuyataq Máhíkériga owainawansabé íre éhruuúwe. Írakaumo. Wega owainawansabé, Manikánka ehweh atankéhe teawuwe.

¹⁰ Mi pehe kégá íre mina tahnsanéra sega íre tagariáh náneqmarí síéhruuowe. Áwéhq poeráhqká íre iwíáhéna peh wene anonkanka awahbeh sansá pehipi mirainserah sega aiq miraowe. Segá miraonka seye kamah aríre.

¹¹ Naho kegá ahababáru serahnowe. Kéiniga ahababáru serahnowe. Pérámaga móneyabé wene aigára pabekúwara ahababáru serahnowe. Kórahga saiyoéna wene wahnahne ehweh anteruo serahnéra mi ke airaiq tabanagowe. *(Stat 4.3-8; Namba 16.1-35, 22.1-35)*

¹² Itega moráraq nahtaq mi pehe kégá ábóraq ahababárowe. Segá peh seyensabé sirutaboíréra seye suwahbeh sansá sehgirowe. Se íre íbonkakáq irábúyá tahnsanéra peh sóiriqka paentarúéh irábúyá tahnsa miáhwe. Sera íyéh tánáhráq awánká sera íre íyéhserahnowe. Se ánúqkakaq pagogi awánká aiq ehayatagi awánká tahnsa miáhwe.

¹³ Wání períéhra náhnte atútú kéhnserah sega áhnte ahababáq kéhre. Wání períéhra nonarehya ábóraq kéhnserah sene ahababáq ábóraq kéhre. Wehyoqka ah íre nora peh wewega

túbínginserah mi kegá kaweq ahmé íre nogówe. Segá ahriahri anotah sunkíkírirabeq mía míaiégeéna Manikánka mitaq sene máhriq aritáráire.

¹⁴ Ehrámataté áhwárawe mó mitaqté sínáhbúwá mó mahtaqté sínáhbúwá sure sure abapete téhtaré ání wenáwíq Ínókutaq seawehrarúwe. Manikánka mi aní iwíáh atowana wega teiu keyabé naho naho mahraréna, Tagariááhro. Itene Wahnahnseq we miéhrabeqte íopeqté kéreqka áhnte kereq tuoneherawoe.

¹⁵ Segá túrataq Manikánka ómi keyabé ehweh aritena sainsuena moke ahbabáq ke Manikánsabe ahqáho atáh kéwé kamah arinkéhe. Mi kegá Manikánsabe ahqáho atera ahbabáq aruqaruréra Manikánsabe íre kaweq ahbabáq éhwéh éhruruonsabé wega anotahtaq kamah arinkéhe.

¹⁶ Teiú ké sirupipeq umehi ke méra, Íre kawerire irare irareo ke miáhwe. Seye suwahbeh ahbabáq miraéra seyensabé iwíáh iwíáh éra píribahriéra seye síwíq pankerera seyene iwíáh mirageheéra mó keyabé ehnenehne aritáhwe.

Anehe tanahráqsábé irari ehwéhne.

¹⁷ Néne iyahnabo animárinó, itene Wahnah Sísa Karáhéga wene ehweh teri terinigeheéna wehuke eqmarowe. Manikáne Awanka mina eqmaro ke iwíáh aritowara anehe tanahráqsábé teiátówe. Sene ehweh ahreraq matíáhro.

¹⁸ Eqmaro kega aiq mahraréra, Anehe tanahráqmé seye suwahbeh ahbabáq miraira kegá aiq pútaq ehwehnsabé awiréh atagéhe urowe.

¹⁹ Urowara amahnága mina tahnsa ke miáhwana sene péhe éhwéhnká Sísa tagariáh ké sainkowe. Manikáne Awanka mi ke íre iwíáh aritahnara peh wehukene iwíáh iwáhnorigehe.

²⁰ Néne iyahnabo animárinó, Iteitega Sípane kaweq sansá ambubu atawéq tábúsoqme sehgióro. Manikáne Awanka séhréh aítahnaq púreq aruqaruroro.

²¹ Maniká Iteriboga itensabé arutaboiri puaq wene ehweh kawerue ireq sehgióro. Itene Wahnah Sísa Karáhéga itensabé arutaboirána mókake oga mía míaorabeq móitankéhe. Mi tanáhráqsábé áwénunéq wene ehweh kawerue ireq sehgióro.

²² Manikáne ehwehnsabé aiq pútaq ehwehpómo iwíáho ke séhréh ariteq tábúsoqme síwáhnororo.

²³ Itega toráh aginai topáh sokeráhnserah árahinabomo iwíáho ke iraipéq pokiyehboq apubúue séhréh ariteq síwáhnororo. Mó ke ahbabáq keyabé áhreeq irutaboíroro. Wehukenínká náwíbagi korósí sukíeyabe awahriehnerah mi kené ahbabáq sansa iuwahriáhnaq pehragáho. Sene ahbabáq sansa iuwahriáhnaq pehragéq peh seyensabé irutaboíroro.

Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq wenáwíq pankerone i ehwéhne.

²⁴ Ahbabáqka ite saignariehnehboq Maniká Iteriboga kawerue wahnahnaitáhráhire. Ité wereq méq mó oga miáhna tanáhráq peh kaweqtaq méq irupipeq eyoyóigeheéna Maniká Iteriboga wahnahnaitankéhe.

²⁵ Maniká Iteribo webataq Manikáne. Wereq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite meirera aiq kaweraitehye. Wega nahomé, amahnágawé, mókakewe, ahriahri kiotaiki Wahnáh áninéna págegeue wahnah wahnahnire. Wensabé iwíáh iwíáh ateq wenáwíq pankerone. Ahriahri pankeraneheqmúne. Aiq mire.

Sokigi Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sónine naruoga we Pátímósi marákórápéq saiqnariotaq wenawanka tagówana Sísaga áhnte naneqmari sokigi awuwana tagówe. Mi tanáhráqmé Sísansabé aiq pütare ató kene naruoga se anotahtaq síwioqnowe. Sóniga sehiranú ehweh áwahewé Sísá Karáhé anotah Wahnáh áninéna moke wene naruoreq owainawanséq saiqnariankehe. Wega mi arámbéhri parabarúéhra moke Sísansabé aiq pütare atera wene sánsá íre susa peh ambubu atíéhra kewe Manikánka síwíq pankerena wereq ahriahri mía miaigeheéna kaweraritankéhe.

Sísá Karáhéga Sóni sokigi awu ehwehne.

¹ Naho kopípéq ko ehwéh Sísá Karáhéga amahnága ábóraq maréhre. Téhwé Manikánka mah ehwéh Sísá teawena wene arambéhrio ke sokigi arinkeheéna mókake ábóragína naneq teawátáire.

Íné Sóni Sísane arambéhriu aní múge. Sísá Karáhéga wene íópeqté áni eqmaréhra mah ehwéh sokigi anírana sehiranuge.

² Íné Sóniga Manikáne ehwehnikákáq Sísá Karáhéga sokigi aní éhwéhnkákáq moke sehiranue teiníe.

³ Manikánka wene ehweh iwíáh aintéhra sehiranuge. Mah ehwéh mó kegá irageheéna sáhnsahwe teri ánínsábé Manikánka, Kawerone atéhra iwíáh iwíáhire. Mah ehwéh irera sehgiro kereqsabé Manikánka, Kawerowe aritéhrara iwíáh iwíáhowe. Mah ehwéh aiq pútaragina tanáhráq áhnbóráni puara iwíáh iwíáhowe.

Sóniga abapete téhtaré Sísá tagariáh kéhína suwahpeq siu pahsi sehiranú ehwehne.

⁴ Ite Esia marákórápéqté ké abapete téhtaré Sísá tagariáh ké iteruwahpeq iteruwahperue miáhwe. Itega irageheéna íné Sóniga mah pahsi sehiranue íúge.

Manikámé naho mía miáu anínéna amahnága moq ména mókakeakákáq peh mía míaina tuinawire. Wega wahnah wahnahnitáq íópeqté ké abapete téhranitégá wene auranabi-ahtapeq mía miáowé. Sereq Sísá Karáhéreq Maniká Iteriboreqka itensabé sirutaboi aitera séhréh aitera itene iru ukíq ítáhwe.

⁵ Sísá Karáhé marakóipeq míotaq Wenabone sánsá sokigi aiena Wenabone ehweh pahsuowe. Manikánka Sísá ebeq iriwe oganúq atowana Sísaga moke mah marákóipéqté wáhnáhmári kiotaikéna wahnaharitéhre.

Wega itensabé arutaboiraitena itene ahbabáqka ite saiqnariaraitaq wene korahq tunka ite kawerairáire.

⁶ Maniká anotah Wahnáh áninéna Sísane Abowá miéhre. Wene animári méq wene ehweh mibeq mahbeq aritona ke miageheéna Sísaga ite kawerairáire. Sísá Karáhéwé anotah anínéna págege sánsá mira aruqarurinsabé ahriahri iwíáh iwíáh atone. Aiq mire.

⁷ Tagariáho. Wega íópeqté piribirioyahnkakaq tuinawire. Tuinaraq ómi mah kehiná kéhínánká we tagagehe. We sehsabíó kega moq tagagehe. Mah kehiná kéhínánká we tagéra áhreéra ibisaneherawoe. Teiúnserah ábóraraginawire. Aiq mire.

⁸ Maniká, moke miraorahi anínká mahraréna,

Íné ebeqte aní ména

íné moq anehete aní múge íre.

Webataq Maniká míre. We naho mía miáu anínéna amahnága moq ména mókakeakákáq peh mía míaina tuinawire.

Sóniga Sísá Karáhé tagó ehwehne.

⁹ Íné Sóni iteruwah uge. Sísane sánsá sehgiunayabé mó kegá itereq ínéreq íwioqnahwe. Sísá itene Wahnahne arambéhri kawerue miraéq áwénunúne. Mókake wega wahnah wahnah-nirabeq moráráq mía miáoneheqmúne. Manikáne ehwehnikákáq Sísá Karáhéga sokigi aní éhwéhnkákáq teri terinuraunsabé sega íné kaqme wáhnaupeqté kéné marakórapeq, Pátámósa marákórápéq móintárowe.*

¹⁰ Manikáne wéhékáhtáq Wenawanka iwíáh aintéhra neniwanka tagehrana inehepeqte anotah ehwéh íróge. Író éhwéhmé pembiáhnka tahnsa éhwéhne.

¹¹ Mi éhwéhnká mahraréna, Arenawanka tageh naneqsabé púkuipéq sehiranue abapete téhtaré kéhína suwahpeq Sísá tagariáh ké momiwíuriáhrabeq nário. Épésá suwahpeq, Síména suwahpeq, Pégámúma

* **1:9:** Pátámósa marákówé pehgáriq marákóéna sóreq waní ákáhpi kéhre. Aroma kegá iwíáhéra, Mi marákówé peh karábúsi kené matabué uwe.

suwahpeq, Táiyátáira suwahpeq, Sáhrisi suwahpeq, Pírárépía suwahpeq, Áráórisía suwahpeq, miraue mi kehiná suwahpeq Sísá tagariáh ké momiwíuríáhrabeq nário ire.

¹² Nário irana íné tení ání taganieéna pabeqme tagéna abapete téhtaré kaweq aráhmú, kóraraté miraia aráhmú tagoge.

¹³ Áráhmuwari kéhrabeq ákáhpi wehukení úkú ani iriwe ména íre wahto korósi sukiwe míehre. Kaweq aréti, kóraraté miraia aréti wene ákáhnababí kéhrana tagoge.

¹⁴ Wene ayahqnonkakaq ayahrankakáq anotah tabérábééna sipisípiqne áyo tahnsanéna piriбирioyah tahnsane. Wene aurame anotah irárehnserahne.

¹⁵ Wene aigarámé káhpahga aurehtehrinsrahne. Wene ehwehme anotah wanínká ahkuuaq ahkuarinserahne.

¹⁶ Wene ayah púpeq abapete téhtaré wéhyóq táhtotíéhre. Éberiopeq éberiopeúe áwéhria póká wene áwéhipeq kéhrana auranabiah pópoqnahga anotah tehréna wéhékáhnabubu anotah patáhgá téhrehnserahne.

¹⁷ Téhreh serahnirana íné Sóniga we tagéna wene aigarápi inahnsubena pusa ání tahnsa míoge. Pusa ání tahnsa míogana wene púpeqte áyáhtáté íné táhtorena ínénsabe, Íre áhreuño. Íné ebeqte aní múge. Íné anehete aní múge.

¹⁸ Ínéwé oga mía míau aní múge. Íné pukéna amahnága oga mía míaugah tagáhne. Mókakeakáq oga mía míainauge. Púkerapeqté kíákáq irapeqté kíákáq matiógé.

¹⁹ Amahnága tagáhna naneqme mókake anehe tanahráq sína naneq moke sehiranúno.

²⁰ Niyah púpeq abapete téhtaré wéhyóq matiógah tagáhne. Abapete téhtaré kóraraté miraia aráhmú tagáhne. Minawarimé áwaha teawiníe. Abapete téhtaré aráhmúe ume abapete téhtaré kéhiná suwahpeqte Sísá tagariáh keyábé iraruge. Abapete téhtaré wéhyóre ume íopeqté kégá abapete téhtaré kéhiná suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiáhwe ire.

2

Épésá suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹ Íné ehweh tení anínká mó mahraréna, Íopeqté anínká Épésá suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.*

Niyah púpeq abapete téhtaré wéhyóq matawéna kaweq aráhmú, kóraraté miraia aráhmú kéhtáq nogena mah ehwéh teawiníboq iro.

² Arega miraona sánsá aiq tagariógé. Are abobiah taebewe arambehriona sánsá aiq tagariógé. Arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehigionana tagariógé. Arega ahbabáq keyabé íre awahbehme aiq tagariógé. Péhepehenéra, Manikánka íte aiq eqmaq íuwéhnsábé itene ehweh íráhro uro keyabé sene ehweh áhwárawe tagé sene péhe sánsá pahsuahe.

³ Néne arambehri miraónayabé mó kégá áwíoqnarowah arega anetaníbo íre iwíáhia peh néne sánsá ambubu atawé kawerue sehigionana tagariógé.

⁴ Peh morá íre tábúsoq marahna naneq teawiníe. Arega ínénsabe téh aiq pútare aintáronaraq anotahtaq arutaboairantároné. Amahnága túbáh ague írakaunóne.

⁵ Arega ínénsabe téh anotahtaq arutaboairantáronayabé iwíáhue tagáhno. Amahnága arega peh ákáhtaq arutaboairantahnayabé íre kaweróne. Minayabe iwíáhue tagé téh miraurónanserah mónkakáq miraúno. Arega mó iwíáh íre inaraq areba kure areba kék aráhmú sabiwianauge.

⁶ Mó kawéq sánsá matiahne. Níkóra kéréh kéné sánsá sehgió kégá ahbabáq miraonsabé awahriehrana íné moq mi sánsánsábé nuwahriehre.†

⁷ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro. Ahbabáq kiotaikina anínsábé, Íné Manikáne kaweq matábúrápéqté áwánká ara oga mía míaorahi será náhno ataníe ire.

Síména suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

⁸ Íné ehweh tení anínká mó mahraréna, Íopeqté anínká Síména suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Íné ebeqte aní múge. Íné anehete aní múge. Íné pukéna iriwe oga úkurau aní múge. Mah ehwéh teawiníboq iro.

⁹ Íre kaweq sunúq surainsabé arene arupipeq umehirana tagoge. Are tabonah aní míahnana tagoge. Móneakáq ménsámehnsánkakaq íre kéhre ényabé peh morá inéga náwu náneqmarí áhnte matiahne.

* **2:1:** Sísaga Sóninsabé, Néne ehweh íopeqté ké terio éna íre mi kené sánsá peh mibeqté síósipeqté kéné sánsánsábé iwíáhéna pahsuowe. † **2:6:** Níkóra kéro kégá síwáhnoréra, Péhepehe manikánsábé iwíáh iwíáhoro aritera, Mó kené weh ahre abarioro éra síwáhnoruwe.

Péhenéra, Asiu animári múne irare kegá are éhruuowana Íróge. Se Íre Asiu kahnáhnéra peh owainawa kahnáh miáhwe.

¹⁰ Segá are áwíóqnehrataqmé Íre áhreuño. Owainawanka mirainaga mó kegá ite táhmaro karábúsiipéq itagéhe. Mi tanáhráq wega áhwárawe tagáhnana nayáhnkú wéhékáh íre kaweq sunúq kanawire. Are pukina tanáhráqkákáq néne sánsá íre susa peh kawerue sehgínaraq oga mía mía apéq awiníe.

¹¹ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké tei éhwéhmé kawerue iro. Ahbabáq kiotaikina anímé anehe puké tanahráq iraipéq íre kaqauwankéhe. Írakaumo íre.

Pégámúma suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹² Íné ehweh tení áninká mó mahraréna, Íópeqté áninká Pégámúma suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Éberiopeq éberiopeúe áwéhria poká néne níwéhipeq kéhre. Mah ehwéh teiníboq írátíáthro. ¹³ Owainawanka arenawahpeq wahnah wahnahime aiq tagoge. Néníwíqsabe íre ayeहितegurégúia peh néne ehweh teri terinurone. Arenawahpeqte mátábúwé aiq tagarióge. Owainawanka arene mátaburapeq mía míairara ínénsabe suwahrieh kegá néne ehweh pah-sutai aní Ántípa subiq sutotaq arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehgonana tagoge.

¹⁴ Arega íre tábúsoq marahna sansá teawiníe. Are míahnarabeqte mó táhmaro kegá Pérámáne sansá sehgiówe. Ísara kegá ahbabárigheéna Pérámaga nahó Péráki péhe sánsá sokigi awuwe. Sokigi awuwana Pérákiga Ísara ke ahbabáq sansa sokigi ariuwara sega péhepehe manikánsábé titirue náwú tahutáhúq néra mó kené weh ahre pehipi abariowe.

¹⁵ Are míahnarabeqte mó táhmaro kegá Níkóra kéréh kéné sánsá ahbabáq sansa sehgiówe.

¹⁶ Mi ahbabáq sánsá sue peh kaweq sansánúno. Íre mirainaraqmé mótaq areba kure níwéhipeqté pókáráté mi ahbabáq ké apiwe kamah ariníe.

¹⁷ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké tei éhwéhmé kawerue iro. Ahbabáq kiotaikina anímé íópeqté tópáh, kopésúó tópáh náwiníe. Ínéga o awíq taberábe ebáhtáq sehiranarena náwiníe. Wehukega mi awíq íre ahtabahwana peh morá matiéh áninká ahtebankehe íre.

Táiyátáira suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹⁸ Íné ehweh tení áninká mó mahraréna, Íópeqté áninká Táiyátáira suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Íné Manikáne ahnikáwáéna néne niurame ira tahnsáne. Néne nigárámé káhpahga aurehtehrinsarahne. Mah ehwéh teiníboq írátíahno.

¹⁹ Arene sánsá moke tagarióge. Arega ínénsabe aiq pútare ainte mó keyábé arutaboiré séhréh aritahne. Arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehgonana tagarióge. Arega anehepeqte árámbehriónaga arene ebeqte arámbehri kiotaikirana tagoge.

²⁰ Peh morá íre tábúsoq marahna naneq teawiníe. Mó ahre íni wenáwíq Séséberie. Wegá areba ména néne arambehri ke péhe éhwéh síwáhnorire. Wegá péhenéna, Íné Manikáne ehweh iraru íni múge éna Manikáne arambehrio keyábé síwáhnoréna, Itega mó kené weh ahre pehipi abarioro. Péhepehe manikánsábé titirue nárie tahutáhúq nahro síwáhnorire. Mi pehe sánsá síwáhnoriraq arega íre ahqáho atahne.

²¹ Wene ahbabáq sansa suankeheéna peh áwé tagogana wega mi ahbabáq sánsá sueyabe íre awahbehre.

²² Míayabe mi ínínseq we abario kereqsabé, Awahreoro aritena anotahtaq kamah ariníe. Sene ahbabáq sansa íre susa peh mirairataq kamah ariníe.

²³ Mi íni kéréh animári subiq suaníe. Subiq suahnaq ite Sísá tagariáh kegá tagéq Manikánka wehukene sirupipeq sene iwíáhipeq aiq tagariéhre ahtebagehe. Itega miraira sansá tagéna moráni moráníne saime náníe.

²⁴ Ite Táiyátáira suwahpeqte Sísá tagariáh ké táhmaro itega mi ahbabáq íníné sánsá íre sehgiówe. Mó kegá mi ahbabáq sánsánsábé iraréra, Owainawane kopésúéh éhwéh íráhro ewaq itega ahqáho aritahwe. Itensabé mó págege ehwéh íre aitaníe.

²⁵ Peh morá itega írátíáh sánsá íné túóna tanáhráqkákáq kawerue sehgióro.

²⁶ Ahbabáq kiotaikéna néne sánsá anehe tanáhráqkákáq kawerue sehgina anínsábé, Mah kehiná kéhiná wahnahnarito ataníe.

²⁷ Nániboga ínénsabe, Wahnah arito aintéhnserah wensabé moq, Wahnah arito ataníe. Wehukéninká anotah sahtáté kunuba subiqme piteruéhnserah ahbabáq keraq wahnahnar-itankéhe.

²⁸ Wahnahnarítéh ání anotah wehyóq tuembíná náwiníe.

²⁹ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké tei éhwéhmé kawerue iro íre.

3

Sáhrisi suwahpeqte Sísa tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Sáhrisi suwahpeqte Sísa tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Abapete téhtaré íopeqté kégá ínéba mía míawana abapete téhtaré wéhyóq táhtotawéna mah ehwéh teawiniboq iro. Arene sánsámé moke tagarióge. Mó kégá are tagéra, Kaweq ogamé sansanóna aní móne atáhwana ínéga mó iwíáhéna, Are pusa aní míahne uge.

² Minayabe irigue arega moke matiahna sansá, íre soraq suahna sansá ambubu atawé tábúsoqme sehgio. Arene sánsá aiq tagarióge. Moke arene sánsánsábé Manikánka, Íre tábúsoq marahne iwíáhíre.

³ Arega írátóna ehwéhnikákáq ahtebarona ehwéhnikákáq mónkákáq iwíáhue tagé kawerue sehgio. Ahbabáq sansa sue kaweq sansánúno. Arega íre mirainaraq areba séna kamah awinauge. Aebó ánínká iwíáhue sinserah are íre tagariahna tanáhráq areba sinauge.

⁴ Ite Sáhrisi suwahpeqte Sísa tagariáh ké ite mó táhmaro íre ahababária peh kaweqtaq míáh púaq taberábe korósi aneranerarueq inéreq moráráq nogigéhe.

⁵ Ahbabáq kiotaiki aní taberábe korósi sukiwe míahno atena oga mérapeq awaq míéhra ke síwíq kéhrabeq wenáwíq íre sorahrúaníe. Írakaumo. Peh Nániboreq íopeqté kéreppa wenáwíq pahsuanié.

⁶ Íre parosa áhréákáq áníno, Manikáne Awanka Sísa tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro íre.

Pírárépiá suwahpeqte Sísa tagariáh ké teriu ehwéhne.

⁷ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Pírárépiá suwahpeqte Sísa tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Íné kaweqtaq mía míau anínéna aiq pútaq sansá áwahe aní múge. Tébitiga naho wahnahnúserah ínéga págegeue wahnah wahnahnuge. Ínéga síú ónsá mó kégá íre paiqmarahráhowe. Ínéga paiqmaró ónsá mó kégá íre sioráhowe. Mah ehwéh teawiniboq írátiahno.

⁸ Arene sánsá moke tagarióge. Are peh ákáhtaq págege aní míahnana tagarióge. Arega néníwíq anehepeq íre susa peh néne sánsá kawerue sehgióana tagarióge. Minayabe arene auranabiahtapeqté ónsá siatógara mó kégá íre paiqmarahráhowe.

⁹ Owainawansabé iwíáh iwíáh ataneheéra momiwio kégá péhepehenéra, Ite Asiu ke úne ewe. Ínéga miraoro unka mi kégá areba séra arene aigárátáq káuqmunue arensabé iwíáh iwíáhéna ínéga arensabé nirutaboirume ahtebagehe.

¹⁰ Mah kehíná kéhíná áhwárawe taganieéna íre kaweq sunúq mah marákó marákó sinawire. Arega néne ehweh peh kawerue sehgióana puana are auráq matiáhnaga mi sunúqká are íre áwíoqnankehe.

¹¹ Ínéga apubúue sinauge. Arega arambehriuronayabé merona apéq mó kégá meyéhboq ambubu atawé arega ahteabáhná sansá kawerue sehgio.

¹² Ínéga ahababáq kiotaikina anínsábé Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté náhwíáhnánsé tahnsa míahno ataníe. Wega mi nahupéqté ahriahri íre tueyokinkehe. Írakaumo. Maniká Nánibone mátabu o Sarúsarama suwahpeq íopeqté tuinawire. Mahna teawú mátábú áwíqkakaq Maniká Nánibo wenáwíqkakaq néne o níwíqkákáq ahababáq sansa kiotaikina aníné anonkataq sehiranaraníe.

¹³ Íre parosa áhréákáq áníno, Manikáne Awanka Sísa tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro íre.

Áráorísia suwahpeqte Sísa tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹⁴ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Áráorísia suwahpeqte Sísa tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Ínéwé aiq pútaq ehwéh áhwáro anínéna Manikáne ehweh tábúsoqme teri terinu anínéna peh aiq pútaru aní múge. Ínéwé moke Manikánka miraro naneqmari áhwáro aní múge. Mah ehwéh teawiniboq iro.

¹⁵ Arene sánsá moke tagarióge. Arewe íre tuituiragire. Are íre osoréhre. Írakaumo. Are peh ákáhtaq osoréhnsábé íre nuwahbehre.

¹⁶ Arewe peh ákáhtaq osoréh púana wehukenínká wene áwéhipeqté kahqmuri topáh kisúéhnserah are níwéhipeqté kisuanauge.

¹⁷ Arega mahraré, Íné áhnte moné matawéna áhnte mensáméhná kéhre ene. Mó naneqsabé íre tabonahuge ene. Írakaumo. Arewe íre kaweqtaq míahne. Ahtebeh kégá are tagéra, Múguwahgu aníne iwíáhíhowe. Are tabonah aura pira aní mé pehrákora aní míahne.

¹⁸ Minayabe teawiníboq iro. Are íre tabonah aní míankehboq áhnte kaweq naneq, kóra moné inéba sebaiqmaro. Are pehrákora aní míahnana mó kegá tagehranka ayehitéhnehoé taberábe korósi úbíq miankéhboq sebaiqmaro. Arene auranka kawerue tagankehboq márásini sebaiqme aurapi abaqmaro.

¹⁹ Ínéga nirutaboiru kegá ahababárotaq sensabé ehweh aritena kamah aríúge. Miraunsabé arene ahababáq apubúue sue néne kaweq sansá sehgio.

²⁰ Tagariahno. Ínéga onsaraq iriwe ména pakobakoéna áhrabuge. Néne ehweh íréh ánínká onsa siintahnana kibekue weba míanie. Wereq kiwéta táhutahuroyehe.

²¹ Ínéga kiotaikéna Nániboga wannah wahnahnirabeq wereq tútuue míóge. Ahababáq sansa kiotaikína anínsabé, Máho teawiníe. Ínéga wannah wahnahnurabeq tútuue míónserah arega moq ínereq mahtaq wannah wahnahnurabeq tútuue míahno ataníe.

²² Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro ire.

4

Sega íopeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹ Anehe iné Sóniga mó tagogana íopeqté ónsá sírana tagoge. Írátáu ehwéh pembíáh tahnsa ehwéhnká mó mahrána, Anehe sína naneqsabé sokigi awiníboq íopeq kio ire.

² Íopeq kio irana Manikáne Awanka págege aintéhrana néniwanka tagéna wannah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh aní tagoge.

³ Apahtáro ébáh síwíq sásípa, kóniríáni, éméra kéhre. Kóniríáni ebáhmé tautáúq ebáhne. Éméra ebáhmé sehenáh ebáhne. Patahga sásípa ebáhtáq patahirana téhrehnerah mítaq tútuue miéh aní wenaneq téhrehre. Tautáúq ebáh, kóniríáni ebáhmé tautáúrinserah mí aní wenaneq tautáúrire. Wannah wahnahnirabeqte síáhráq ora pewe abugeqñáh atawéna sehenáh ebáh, éméra ebáhnká tahnsanue téhrehre.

⁴ Wannah wahnahnirabeqte síáhráq mó síáhwári abugeqñáh atiehrara 24 abóáwáh wéhgá mítaq tútuue miáhwe. Se taberábe korósi úbíqme méra kaweq ayáhúq, kóraraté miraia áyáhúq sukiwe miáhwe.

⁵ Wannah wahnahnirabeqte síáhráqté sokaesqsuena ehwehnéna puruburuire. Mi síáh abiahtapeq abapete téhtaré kánéqká téhrehre. Mi kanéqmárimé Manikáne Awane.

⁶ Mi síáh abiahtapeq anotah kawéhu tahnsa náneq, tímano tahnsá náneq kéhre.

Itaréitaré oga miáh ká wannah wahnahnirabeq abugeqñáh atawéna siuranabiahtapeqkákáq sinehepeqkákáq áhnte aurá kéhre.

⁷ Ebeq oga miéh ká úrini iá tahnsa káne. Anehe oga miéh kámé awehq kaho tahnsane. Mó anehe oga miéh kámé wehukéniné auranabiah masa káne. Mó sinehe oga miéh kámé kúpapaqka puahmbuahninserah tahnsá káne.

⁸ Mi itaréitaré oga miáh kámári mó ka mó kanue abapete morá óé kéna moke sinonkataq áhnte aurá kéhre. Sene oe awenahpeq moq áhnte aurá kéhre. Segá wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq ahriahri mahraréra,

Maniká itene Wahnahnka moke miraorahire.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We naho mía míau anínéna

amahnága moq ména

mókakeakákáq peh mía míaina tuinawire ewe.

⁹ Wannah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínká ahriahri mía míaire. Mina oga miáh kámárinéka wenáwíq pankerera wensabé, Kaweróne atera iwíáh iwíáh atáhwe.

¹⁰ Segá iwíáh iwíáh atáhtáq 24 abóáwáh wéhgá wannah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánbá sewe. Segá ahriahri mía míai aníné auranabiahtapeq séra sene kaweq ayáhúq mítaq marera káuqmunue. Arebataq anotah aní móne éra wensabé iwíáh iwíáh atáhwe.

¹¹ Iwíáh iwíáh atera igonkónue mahraréra,

Arewé Maniká itene Wannah mone.

Are anotah kawéq aní móne.

Arensabé iwíáh iwíáh ateq arenáwíq pankerone.

Anotah Wahnáh aní móne.

Arega moke miraorahóne.

Arega moke kéh náneq miraróne.

Are awahbeh sansámé mirarónana

amahnágaakákáq kagaire.

Minayabe arensabé iwíáh iwíáh atone éra igonkónowe.

5

Wehukega ire pugerahráhi pukú éhwéhne.

¹ Iné Sóniga tagogana wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ániné ayah púpeq sehirankakaq pukú táhtotíéhrana tagoge. Mi pukú abapete téhtaré únkúméhraté táhpatainsabé pehipi ire pugerahráhire.

² Pehipi ire pugerahráhinsabé íopeqte págege anínká anotah ehwéhnué mahraréna, Peh kaweqtaq mía míai anínká mi únkúméh kéhsuena mi pukú pugerahráhire. Ahriahri kaweqtaq mía míai anímé insega pugerahráhiro ue kasenire.

³ Insega pugerahráhiro irana íopeqkákáq mah marákó marákóipéqkákáq pusa ké miáhrabeqkákáq pukú pugeqme tagahrahi aní írakaunire.

⁴ Mi pukú pugeqme tagahrahi aní írakauninsabé inéga áhnte íbisoge.

⁵ Áhnte íbisogana peh morá abóáwáh wéhgá ínénsabe, Íre íbisáhno. Tagáhno. Súra kahnáh aní miéhre. * We úrinsi iá tahnsa aní miéhre. We Tébitine anahwa ména kiotaiki aní púana mi abápéte téhtaré únkúméh awehraq kéhsuahráhéna mi pukúipéq tagahrahire ire.

Sóniga Sipísípiq Áráhq tagó ehwehne.

⁶ Inéga tagome subiq suto Sipísípiq Áráhq miéhra tagoge. Wahnah wahnahnirabeq oga miáh kámári miáhrabeq ákáhpi iriwe miéhra aboawah wehgá abugeqnáh atíáhwana tagoge. Sipísípiq Áráhqne ayahqnopeq abapete téhtaré pówéh kéna abapete téhtaré áúra kéhre. Mi aurámárimé Manikáne íopeqte ké wóe. Wega mi ke mah marákó marákóipéq eqmaq suowe.

⁷ Mi Sipísípiq Áráhqka kure wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ániné ayah púpeqte pukú meyhéne.

⁸ Wega meyhéhtáq itaréitaré oga miáh kámárinseq 24 abóáwáh wéhreqka Sipísípiq Áráhqne auranabiahtapeq arehunseraráq méra káuqmunowe. Sega moke morá moránue kítah tahnsá náneqkákáq kóraraté miraia párétáhákáq matawéra káuqmunue igonkónowe. Kaweq kunkúni náneq párétahipéq kéhre. Minawé Sísa tagariáh kéga púroero ehwéhne.

⁹ Káuqmunue igonkóno kéga o igonkónéra mahraréra,

Arega miraónaga mi pukú mewe kéhsuahráhóne.

Are subiq sutotaq Manikáne animári míageheé

arene korahqtaté wehuke insahwé aritahne.

Arega ire peh morá kéhíná insahwé aritahne.

Mó kehíná suwahpeqte kéákáq

mó ehwéhnkákáq kéákáq

mó kuasa mó kuasa kéákáq

mah marákó marákóipéqte kéákáq insahwé aritahne.

¹⁰ Arega insahwé aritahna kéga

Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké úkéra

wahnahnéra mókake mah marákó marákóipéq wahnahnaritagéhe éra igonkónowana íratíóge.

Sipísípiq Áráhqsave iwíáh iwíáh ate ehwéhne.

¹¹ Iné Sóniga mó tagogara áhnte peh íregárita q íopeqte kéga igonkónowana íróge. Peh áhnte tahuséni kéga igonkónéra miáhwe. Wahnah wahnahnirabeq itaréitaré oga miáh ká iriwe miáhrabeq 24 abóáwáh wéh miáhrabeq íopeqte kéga abugeqnáh atawéra iriwe méra igonkónowe.

¹² Sega anotahta q igonkónéra mahraréra,

Subiq suto Sipísípiq Áráhqmé anotah aníne.

Minayabe wega págegeue wahnahnéna

áhnte kawéq náneq matawéna

ahtebia anínéna moke miraorahire.

Moke miraorahi puaq wenáwíq pankereq,

Kaweróne ateq iwíáh iwíáh atone ewana íróge.

¹³ Manikánka moke miraro naneqmarínká igonkónowana íróge. Íopeqmé mah marákó marákóipéqmé pusa ké miáhrabeqme sóreq wanípípeqmé moke mibeqte náneqmarínká igonkónowana íróge. Igonkónéra mahraréra,

Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh áninseq

Sipísípiq Áráhqseqne síwíq pankereq,

* 5:5: Sísa kahnáhmé Súra kahnáh móe.

Kaweróye ariteq ahriahri iwíáh iwíáh aritone.

Anotah pagégé ánité míehya puaq

ahriahri itensabé iwíáh iwíáh aitone ewana íróge.

¹⁴ Írógara itaréitaré oga miáh kámárínká, Aiq pútaróne ewara aboawah wehreqka marakóipeq káuqmunue sensabé iwíáh iwíáh arítáhwe.

6

Sipisípiq Áráhqka púkuraq unkumeh kéhsúéh éhwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana Sipisípiq Áráhqka matiéh púkúráq abapete téhtaré únkúméh kéhre. Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 1 unkúméh kéhsúéhkana peh morá oga miéh kánká anotahtaq puruburu tahnsánue mahraréna, Mahbeq súno ire.

² Mahbeq súno irana taberábe oséráq tútuue miéh ánínká iq matiéhkana tagoge. Tagogana wahnah kené ayahúq wene ayahqnotaq suki atéhkana pokue, Mó ke subipáhraruanieéna pokire.

³ Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 2 unkúméh kéhsúéhkana mó oga miéh náneq kánká, Mahbeq súno irana íróge.

⁴ Írógana mó osé tautáúq osé ábóraragire. Manikánka mi oséráq tútuue miéh áni págege atena anotah ebeh poká awena wensabé, Mah marákó marákó pokue kaweq sunúq parabaruo ire. Mibeqté kégá ebehéra we subiq súéhigeheéna págege atena ebeh poká awire.

⁵ Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 3 unkúméh kéhsúéhkana mó oga miéh náneq kánká, Mahbeq súno irana íróge. Irena tagogana mó osé pabusa osé ábóraragire. Mi oséráq tútuue miéh anínká ménsámehnsá agehmana naneq matiéhkana tagoge.

⁶ Itaréitaré oga miáh kámári iriwe miáhrabeqte wehukenínká tahnsa ehwehnirana íróge. Mi ehwéhnká pabusa oséráq tútuue miéh ánínsabé mahraréna, Arega pokue arene arambéri mirae ehwehráhna tanáhráq sinkehe. Ehwehráhna tanáhráq púana táhutuahuqme áhnte moné áwironeherawoe. Óríwi awanká sónkákáq náhníáq sera sonkákáq pehragáhno.* Íre apiaro irana íróge.

⁷ Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 4 unkúméh kéhsúéhkana mó oga miéh kánká, Mahbeq súno irana íróge.

⁸ Irena tagogana mó osé wiehq osé ábóraragire. Óseraq tútuue miéh áni wenáwíqmé Puké Anine. Mó aní wenáwíqmé Iraipéqté Áníné. Wega Puké Ani anehe sire. Segá miraóyanka ebehéra áhnte pukowe. Segá miraóyanka ehwehréhara áhnte mó ke pukowe. Segá miraóyanka wehuke mó naneq awáhré mó naneq awáhréu pokowe. Segá wehuke suboráho naneq kamári eqmarehyara mi kamárínká áhnte mó ke subiq súáhwara pukowe. Mi anitégá mah kehíná kehíná itaréitaréráq saraqmarera apahtáro sárásá pehragéra peh morá sárásá moke subiq suehye. Miraóyara áhnte ke pukowe.

⁹ Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 5 unkúméh kéhsúéhkana Manikáne tahbe tehnopeq tagoge. Manikáne ehwehnsabé íre ahqáho atasa peh kawerue sehgiara wene ehweh tábúsoqme teri terinuro kewé mó kegá mi kawéq ké subiq sutowara sensiwarimí mitaq miáhwana tagoge.

¹⁰ Tagogara sensiwarimínká anotahtaq mahraréra, Itene Wahnahno, arega moke wahnah wahnahnóne. Arega ahriahri kaweqtaq miá miáé peh aiq pútaq sansá miraóne. Mah marakóipéq miáh kégá ite iubiúq sutonsabé ahkake ehweh arite ayahq maraního ewe.

¹¹ Ewara íopeqté kégá mó aní mó anínue íre wahto taberábe korósiwári náriera mahraréra, Pehgáriq tanáhráq ahrenahro. Itene naruoga ite iubiúq sutonserah sega itereq arambéhrio kéreq iteruwahrahreq subiq súéhraq anehe Manikánka ehweh aritankéhe ewe. Omaq sitéhra ke pukirataq wega ayahq marankéhe.

¹² Sipisípiq Áráhqka náhmbáh 6 unkúméh kéhsúéhkana anotah maríire. Wéhékáhte ío nahonáh pabusa ambékí únáh tahnsa úkire. Úkirana inokáhpqte ío tubugonahgoitaq korahbagirana tagoge.

¹³ Tagogana anotah soírírirana awanká ánáh pururuqnginserah íopeqté wéhyóqmárínká marakóipeq megire.

¹⁴ Megirara máhti sobuonserah ío moq sobuue tabanagire. Tabanagirana moke sawéhwari móbeq agire. Moke sóreq waní ákáhpi kéh marákó moq móbeq agire.

¹⁵ Mi tanáhráq mah marakóipéqté wáhnáhmárinseq anotah wehwárinseq ebeho kené kíápéténíwarinseq áhnte monéákáq kéreq tauntahu wehwárinseq arambéhrireq saignariáh kéreq arambéhriyabé ápeq meyháh kéreqka pehbeheráh pokue táhmaro kegá íre ambarúnkákáq mátaipéq tabanagowara mó táhmaro kegá sawéhrapeq ónapipéq tabanagowe.

* 6:6: Áruká 16.6 aigarápéqté éhwéh tagáhno.

¹⁶ Tabanagéra sáwéhakaq ebahnkakáqsabé mahraréra, Ite akariue iubiq suo. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínseq Sipisípiq Áráhqseqka itensabé anotahtaq abiahnsa aitehyansabé akariue iubiq suo.

¹⁷ Kamahina tanáhráq aiq si puara ínsérénga kaweqtaq míahraho ewe.

7

Manikánka 144 táhúséni (144,000) Ísara ke omaq sito ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogara íopeqté itaréitaré kégá mah marákó marákó ayeuré ayeuré iriwe méra sóiriq saiqnariáhwe. Sóiriqka marakóakaq sóreq wanínkákáq awankánkakaq sóiriríneho éra saiqnariáhwe.

² Mó íopeqté ánínká ío kiembogirabeq kírana tagoge. Tagogana wega Maniká mía míai aniné máhki aritahráhi naneq ayahpi matiéhre. Matawéna wega íopeqté itaréitaré ké marakóakaq sóreq wanínkákáq íre kaweraruahráhi keyábé anotahtaq mahraréna,

³ Marakóakaq sóreq wanínkákáq awankánkakaq amahnága pehragahro. Ebeqme Manikáne arambehri kené siyehitaq wene máhki sehiranaritanéhe. Aritáhnraqmé anehe mi naneqmarí íre kaweraruáhro íre.

⁴ Íopeqté kégá siyehitaq Manikáne máhki sehira meyáh kéwé 144 táhúséni (144,000) kee ewana íróge. Isara kewé airápété téhtaré káhnáh míáhwe. Máhki aritáh kégá moke mó kahnáh mó kahnáhnue sehiranarítáhwe.

⁵ Máhki sehiranarítáh kégá Súra kahnáh 12 táhúséni (12,000) ke sehiranaritera Árúbéni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Ágáti kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁶ Áséra kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Nápátári kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Mánáse kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁷ Símióni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Áríwái kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Ísákah kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁸ Sébúrúna kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Sósépa kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Pénsámíni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranarítáhwe. Miraue kahnáh sehiranarítáhwe.

Áhnte kégá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh ehwéhne.

⁹ Íné Sóniga togagara áhnte ke, íre sáhnasaharáho ke moraráq iriwe míáhwe. Mó kehiná suwahpeqte kéákáq mó kuasa mó kuasa kéákáq mah marákó marakóipeqté kéákáq mó ehwéhnkákáq kéákáq mó tahmáro mó tahmároúe moraráq iriwe míáhwe. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh anínseq Sipisípiq Áráhqseqne siuranabiahtapeq iriwe míáhwe. Sega íre wahto taberábe korósí sukiwe méra awanká ánáh táhtotawéra pore poreowe.

¹⁰ Pore poreéra anotahtaq mahraréra, Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánimé itene Manikáne. Werek Sipisípiq Áráhqseqka insahwé aitaróyansabé amahnága kaweqtaq mía míaúne ewe.

¹¹ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh anínseq aboawah wehreq oga miáh kámárinseq miáhtáq moke íopeqté kégá abugeqnáhnue iriwe míáhwe. Iriwe méra wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh aniné auranabiahtapeq arehunseraráq méra káuqmunue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhwe.

¹² Iwíáh iwíáh atera mahraréra, Aiq míre. Maniká itene Wahnah anotáh aninéna ahte bia aníne éq wensabé, Kaweróne ateq wenáwíq pankereq ayahmaq atone. We págege tauntahu aní miéh púaq ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq miraoneheqmúne ewe.

Amahnága mah kahnáhné síérime aiq parabagire i ehwéhne.

¹³ Peh morá ábóawáh wéhgá ínénsabe kasenéna, Íre wahto taberábe korósíákáq ké ínséréhbo? Se ehqte seo íre.

¹⁴ Eheqte seo írana ínéga wensabé, Anotáh aní móne. Are aiq tagariahne uge. Ugana wega ínénsabe, Mi kené naruoga síwioqnéra kamah arítówara sene korósí Sipisípiq Áráhqne korahqpipéq pabeq paberuowana taberábe agíre.

¹⁵ Mínyabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhrabeq méra wene auranabiahtapeq mía míaéra wéhékáhnkakaq ínokáhpqkakáq wensabé iwíáh iwíáh atáhwe. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínká sereq miéh púana wahnahnaritena séhréh aritéhre.

¹⁶ Se mókake íre sirupibiinawire. Íre tahbobóoneherawoe. Patahga íre kamah arinawire. Osoréh íragá íre tabisuanawire. Írakaumo.

¹⁷ Wahnah wahnahnirabeqte Sipisípiq Áráhqa se wahnahnaritankéhe. Wahnah aritena oga mia miaorahi wani arahno sokigi arinana Manikánka siurapite áqnu moke sorahru-ankéhe ire. (Aisaia 4.5,6)

8

Náhmábáh 7 unkúméh kéhsúéh ehwehne.

¹ Sipisípiq Áráhqa náhmábáh 7 unkúméh kéhsúéhrra pehgáriq tanáhráq, ákáhtaq ahwáh íópeq ire ehwehnia peh ehiya miáhwe.

² Mi tanáhráq sótaikitaq iné Sóniga tagogara abapete téhraníté íópeqté ké miáhwe. Manikáne auranabiah tapeq iriwe mia miaéra abapete téhtaré pémbiáh meyháwe.

³ Meyáhwana mó íópeqté ánínká sure Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh táhbérápéq iriwe ména kóraraté miraia párétáh matiéhre. Mi parétáhípeq kaweq kunkúni pahuráh ira tehrana áúnirana kaweq kunkúnire. Áhnte kunkúni naneq náwéwana íópeqté ánínká minaakaq Sísa tagariáh kéné púreq ehwehnikákáq morábí ánkarué Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh táhbé kóraraté miraia táhbérápéq titiratéhre.

⁴ Titiratéhra áúninkákáq Sísa tagariáh kéné púreq ehwehnikákáq íópeqté ániné párétahípeqté kiena kire kire Manikáne auranabiah tapeq kire.

⁵ Kírana íópeqté áninká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh táhbérápéqté írá tarasa mewena we matiéh párétahípeq obenkiq marena mah marákó márakóípeq tuparúéhre. Tuparúéhtaq puruburuéna anotáh ehwehnéna sokaesuenta máriire.

Íópeqté kégá pémbiááhno ehwehne.

⁶ Abapete téhtaré íópeqté kégá abapete téhtaré pémbiáh matawéra pémbiááhnoneherawoe.

⁷ Náhmábáh 1 íópeqté ánínká pémbiááhnirana obiaurankákáq irakákáq korahqkákáq mah marákó márakóípeq tuparúéhra sehekáhnkakaq marakóakaq apahtárórác saraqkírana peh morá sárásá tagirana téhtaré peh kéhre. Peh kéhrana uwaruntúme moke tagire.

⁸ Náhmábáh 2 íópeqté ánínká pémbiááhnirara anotáh iráreh sawéh tahnsa náneq sóreq wanípipeq tuparúéhra wáni apahtárórác saraqme kéna peh morá sárásá korahq úkírana téhtaré sárásá peh kéhre.

⁹ Wánipeqté ménkáméhnká peh morá sárásá pukowana téhtaré sárásá peh oga miáhwana sipi peh morá sárásá wáninkowana téhtaré peh kéhre.

¹⁰ Náhmábáh 3 íópeqté ánínká pémbiááhnirana kánéqka téhrehnserah anotáh wehyóq téhréna íópeqté ísigue megire. Wáni apahtárórác saraqme kéhrana wehyoqka wáni aroípeqkákáq arahnotaqkákáq peh morá sárásátác surahire.

¹¹ Mi wehyóq áwiq Kítahé Maráhsíníe. Mi wehyóqká ísigue márunsurahitaq wáni peh morá sárásá kítahé wáni úki puara áhnte kégá pukowe.

¹² Náhmábáh 4 íópeqté ánínká pémbiááhnirana pópoqnahakákáq íónkakaq wehyoqmarínkákáq apahtárórác saraqme kéhrana peh morá sárásá subirana íre téhria peh sunkíkíragire. Minayabe wehekáhnabubu peh ákáhtaq téhrehra inokáhnabubu peh ákáhtaq íónitehrana wehyoqka peh ákáhtaq téhrehre.

¹³ Iné Sóniga tagogana íópeq anotáh kuqnúnká paqme kéna anotahtaq mahraréna, Mó íópeqté ánitógá pémbiááhnonehera irataq anotáh kamáh arieneherawoe éna uwo uwo ire. Uwo uwo éna, Mah marákó márakóípeq miáh keyábé iwíáhunka nirupipeq anotáh uméhre irana íróge.

9

Íre ambarúnkákáq mátáípeqté kíyábé ehwehne.

¹ Náhmábáh 5 íópeqté ánínká pémbiááhnirana íópeqté wéhyóqká ísigue mah marákó márakóípeq márunsurahirana tagoge. Tagogana íre ambarúnkákáq mátáípeqté kí kéhrana wehyoqme áwíre.

² Áwírana wehyoqka onsa sírara abe kekiówana áhnte auninserah áúnká íre ambarúnkákáq mátáípeqté kírana wéhékáh íótaqkákáq moke íópeqkákáq akari agirana sunkíkíragire.

³ Sunkíkírara áúnirabeqte áhnte wahráhqmárínká séra mah marákó márakóípeq abae agowé. Mi kamári págege kamári méra wehiboyanka wehuke kamah arínserahnowe.

⁴ Mi kamársínabé, Uwaruntúnkakaq awanká ánáhakaq moke kíreh náneqkákáq pehragahro. Peh morá siyehitaq Manikáne máhki íre kéh ké síwíoqnahro aritera sensabé,

⁵ Wehuke subiq súéhboq peh moberíáh íótác síwíoqnahro arítáhwe. Wehiboyanka wehuke pehnserah mi kamáriná wehuke pahwana síéire.

⁶ Áhnte síérara mi tanáhráq pukéyabe suwahbehrara íre miraorahowe. Sega, Árahue pukinabugamo éra iwíáhue kabarowana írakaunire.

⁷ Mi wahráhqmárimé ebehorahi oséwári tahnsa míáhwana tagoge. Siyahqnopeq wahnah kené ayahúq, kóraraté miraia áyáhúq sukiwe míáhwana sene siuranabiah wehukene siuranabiah tahnsane.

⁸ Sene siyahrame ahreroné íre wahto ayáhrá tahnsanirana sene síwéhwé wehuke parahi ka úrinsi iáné áwéh tahnsane.

⁹ Sene ahrame káhpahraq kéhnserah ahráne. Áhnte ebehorahi oséwárinká sabirue nogí káhrégá pehbeheráh pokirana anotah ehwéhñire. Mína inserah mi wahráhqmárinká anotahtaqaq ehwehnowe.

¹⁰ Wehiboyanka pehnserah mi kané éhwegáranká pahrahire. Moberiáh íótáq sene éhwegáranká wehuke pehrana sírere.

¹¹ Wáhrahqmaríné wahnahme íre ambarúnkákáq mátáípéqté ánine. Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehme mi wahráhqmáriné wahnahme wenáwiqmé Ábáronie. Kárikí kené ehwehme mi awíqmé Wehuke Íre Kawerarítéh Ánine.*

¹² Ebeqte íre kaweq sunúq aiq parabagirana téhtaré mó íre kaweq sunúq ábóraginae.

Ósewarítáq tútuue míáh kégá mirao naneqsabé ehwehne.

¹³ Náhnbáh 6 íópeqté ánínká pemiáhnirana Manikáne auranabiahtapeq kéh táhbé, kóraraté miraia táhbé itaréitaré pówéhwarí itaréitaré ayehráq kéhrana mitaqté ehwehnirana íróge.

¹⁴ Írógana mi ehwéhñká pemiáhní anínsábé mahraréna, Íyúpétísa waní aroipéq mitaq itaréitaré íópeqté ké táhru táhrue saiqnariáh ké pugeq suo irana íróge.

¹⁵ Segá mi opéqkákáq íónkakaq wéhékáhnkakaq áhwahakáqsábé aiq áwénunowe. Mí tanáhráqsábé áwénunowana pugeq súéhrara mah kehíná kéhíná apahtároráq saraqme míáhwana peh morá túiná subiq suaneheéra pokowe.

¹⁶ Pokowara sene ebeho ké áhnte míáhwe. Segá ósene abobiahtaqaq tútuue méra peh íregáritaq 200,000 ke míáhwe irana íróge.

¹⁷ Neníwanka tagehtaqaq ebeho keakáq sene óseakáq mahraue tagoge. Mí ke káhpahraté miraia síótí sukiwe míáhwana tagoge. Mó síótíwárimé tautáúrirana mó síótíwárimé kókomuirana mó síótíwárimé wiehú kéhrana tagoge. Ósewaríné siyahqnomé úrinsi iáné ayahqno tahnsane. Iraakáq áúnkakaq osoréh ébáhnkákáq sene áwéhipeqté síre.

¹⁸ Iraakáq áúnkakaq osoréh ébáhnkákáq ósewaríné áwéhipeqté sinka mah kehíná kéhíná peh morá túiná subiq súéhre.

¹⁹ Ósewarínká sene síwéhrate wehuke kamah ariera éhwegáratáté subiq súáhwe. Sene éhwegárá wehene ayahqno tahnsanéna wehuke kamah ariéwe. Peh morá túiná subiq súáhwará téhtaré túiná íre pukowe.

²⁰ Íre puko kégá sene ahabábáq sansa peh sehgiówe. Sene ahabábáq sansa íre susa peh siyahtate mirao naneqmarínkákáq owainawamarínkákáqsábé iwíáh iwíáh arítáhwe. Siyahnkaratáté mirao naneqme kóraakáq káhpahakáq ebahnkákáq awankánkakaq mewe miraowe. Miraowana minawarínká íre tagahrahire. Íre irahráhire. Íre nogoráhire. Írakaunire.

²¹ Mí kégá sene ahabábáq sansa íre susa peh mó ke subiq suera ánéhgíe sansankákáq ahgora sansánkákáq miraowe. Segá mó kené ahre weh abariéra mó kené ménsámehnsá aebóowe. Mí ahabábáq sánsámári íre susa peh matiáhwe.

10

Anotah íópeqté ánínká mirau ehwehne.

¹ Íné Sóniga tagogana mó aní, págege íópeqté ánínká mibeqté tuirana tagoge. Tagogana wehukénká ambanta úbíq miéhnserah wega írábúyá úbitiéhrana wene ayahqno abobóráhpeq ora periéhrana wene auranabiah patah tahnsanéna wene aigára ira tehre.

² Wegá pehgáriq pugesa pukú wene ayahpi matawéna mó aigára sóreq wanípípéq abasarawéna mó aigára mah marákóraq abasarawéna anotahtaqaq sawaiire.

³ Úrinsi iánká ehwehninserah anotahtaqaq sawaiire. Wegá sawaiitaqaq abapete téhtaréráq puruburuire.

⁴ Puruburuitaqaq, Ínéga sehiraninie utaq íópeqté éhwéhñká mahraréna, Sawaii ehwéhñé íre sehiranúno. Mí ehwéh peh epéq éhwéh kankehe íre.

⁵ Peh epéq éhwéh kankehe irana sóreq wanítáq marakóraq abaseh anínká wene púpeqte áyáh íóperue pankeréhre.

⁶ Wene púpeqte áyáh íóperue pankeréna Maniká oga mía míai aní wenáwirue ehwehnire. Manikánka íópeqkákáq mitaq kéh náneqmarínkákáq mirarena mah marákó marákóakáq

* 9:11: Mí anímé owainawane.

mitaq kéh náneqmarínkákáq mirarena sóreq wanínkákáq mipéq kéh náneqmarínkákáq moke mirarowe. Íópeqté áníká Maniká áwirue mahraréna, Mah tanáhráq aiq parabaginaire. Manikánka mó ire iwénuninkehe. Írakaumo.

⁷Írakaumo éna mó mahraréna, Námbáh 7 íópeqté áníká pemiáhnínaraq Manikáne épéqté éhwéh aiq pútaraginkehe. Wega naho ire teriasa peh wene ehweh iraru ke teriuwe ire.

⁸Írana íópeqté éhwéhmé ire sehiranúno éwéh éhwéhnká ínénsabe mó mahraréna, Sóreq wanitáq marakóraq abaseh anínká pugesa púku wene ayahpi matiéhre. Mi púku koweo ire.

⁹Koweo irana íópeqté ánípá kure wensabé, Káriq púku menio ugana wega ínénsabe, Mewe náhno. Nehnaraq arene áwéhipeq sahq tahsanánana arene arupipeq kítabanae ire.

¹⁰Írana ínégá íópeqté ániné ayahpíte púku mewe noge. Níwéhraq sahqka teinserahnirana nirupipeq áhnte kítabehre.

¹¹Kítabehrana wega ínénsabe, Manikánka, Irarúno atahnah arega mókake sína naneqsabé irarinkehe. Mah kehiná kéhínámé sene marakówé, sene ehwehme, sene wahnahmarímé miraira naneqsabé irarinkehe ire.

11

Ehweh pahsúéhra anitéyábé éhwéhne.

¹Agehmare naneq pegiqnánkara tahnsa náneq nániena ínénsabe, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq mibeqté táhbéákáq iriwe koagehmaro. Mibeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh ké sáhnshaho.

²Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté mátábú ire agehmaro. Mitaq wáhnaupeqté ké wéhuwa nárirara sega 42 íó Sarúsarama suwahpeq méra mi mátábú ire kaweraruagéhe.

³Mi tanáhráq néne ehweh pahsúéhra anité págege aritahnara sega nahonáh kórósi aneranerue méra áhnte íó 42 íó pahsuqme irarigehe ire.

⁴Téhtaré óríwí áwánkánkákáq téhtaré áráhmúákáq mah marákó márakóipéqté Wáhnáhné auranabiahapeq kéhrara ehweh pahsúéhra anité mi awánkátaré tahnsa móye. Mi aráhmúraráre tahnsa móye.

⁵Mó kegá mi anité ire kaweq sansá aritéhrataq mi aniténé síwéhipeqté íragá mi ke tabiq suanawire. Mi anité ire kaweq sansá aritéhra kewé mirauwe pukigehe.

⁶Manikánka págege aritéhrara mi anitégá moke Manikáne ehweh pahsúéhra tanáhráq ibonsabé. Ahqáho atéhrataq ire ibonsarahire. Sene págege ehwéhnká moke wánímé korahiq waní úkorahire. Sene págege ehwéhnká moke mó naneq mó naneq íroke naneqmarí mah kehiná kéhínápá serahire. Sega suwahbáhnaraq mi sansámári miraigehe.

⁷Manikáne ehweh pahsúéhra tanáhráq parabagínaraq ire ambarúnkákáq mátáipéqté áwéhq poeráhqká kiembogwe mi anitéreq ebehéna se kiotaikue subiq suankéhe.

⁸Subiq suahnararaq sene sinonka Sarúsarama suwahpeq anotah ahtápéq ábóraq kanae. Mi kehiná suwahpeqsabé pabeqme ehwéhmé Sóróma suwahpeqkákáq Ísipi marakórápéqkákáre. Mitaq sene Wahnahnka awankátáq táhpawe pukúwe.

⁹Manikáne ehweh pahsúéhra aniténé sinonka apahtáro wéhékáhnkákáq mó ákáhtaq wehekáhnkákáq ómiga tagagehe. Mó kehiná suwahpeqté kéreq mó kuasa mó kuasa kéreq mó ehwéh mó ehwéhnkákáq kéreq mah marákó márakóipéqté kéreqka tagéra mi anité maisareyabe ahqáho aritagéhe.

¹⁰Mi anité ire pukirataq sene ehwehnka ahbabáq ke síwioqnagehe. Síwioqnáhna puara mi anité pukirataq marakóipeqté kegá iwíáh iwíáhéra ábáhréra sene iyahnabo anímári ménsámehnsá pehipi nárigéhe.

¹¹Apahtáro wéhékáhnkákáq mó ákáhtaq wehekáhnkákáq parabagirana Manikánka mi anité oganúq sitahnara iriwe miéhrataq ómi se tagah kegá anotahtaq áhre agigehe.

¹²Áhre agirataq íópeqté éhwéhnká mi anitéyábé, Mahbeq kíótao ínara sene naruoga tagehrataq sega íópeq írabúyápipeq kibekoyeharawoye.

¹³Mi tanáhráq anotah marítáq mi kehiná suwahpeq peh morá áyéhráq ire kaweraruéhtáq abapete itaréitaré áyéhráq peh kéhre. Mária nka áhnte ke 7 táhúséni (7,000) ke subiq súéhre. Peh awahoraq miáh kegá mína tagéra anotahtaq áhreéra Maniká íópeqté ánínsabé iwíáh iwíáh atáhwe.

¹⁴Mi sunúq aiq parabagire. Mó ire kaweq sunúq anehe áhníborá sinawire.

Aboawah wéhwárinká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹⁵Námbáh 7 íópeqté áníká pemiáhnirana íópeqté éhwéhmárinká anotahtaq mahrirana íróge. Mi ehwéhmárinká mahraréra,

Manikánka eqmaréh áni itene Wahnahnka mah marákó márakó wahnahné arábéhrí aiq awaq míéhre. Wega ahriahri wahnah wahnahninkehe ire.

¹⁶ Manikáne auranabiah tapeq 24 abóawáh wéhgá tútuue miáhrabeqte irigéra sene siuran-abiah maraipérué Manikánsabe iwíáh iwíáh atera

¹⁷ mahraréra,

Maniká itene Wahnahno,
arega moke miraorahóne.

Arewe naho mía míaé
amahnága moq mía míaóne.

Arega págegeue miraé
mah marákó marákóipéq wahnahné arámbéhrí
aiq awaq meronayabé, Kaweróne atone.

¹⁸ Arensábé suwahrieh kegá abiahnsanowah

arega moq sensabé abiahnsanónana
pusa ké sainsue tanahráq aiq sire.

Arene arambehri ke ápeq nárie tanahráq aiq sire.

Arene ehweh irare kereq
Sísá tagariáh kéreq arensabé áhteno kereq

arene sánsá sehgió kéreq ápeq nárinkéhe.

Arega anotah kereq íre síwíqkakaq kéreq
monserahnue iwíáhue tagé ápeq nárinkéhe.

Mah marákó marákó íre kawerarítáh ké
sainsue tanahráq aiq sire ewe.

¹⁹ Mi tanahráq íopeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté ónsá sírana Manikánka irarú ehweh kéh púkú pókísí ábóraq kéhre. Kéhrana sokaesuena anotah ehwéhna puruburue márirana anotah íbó obiaurankakáq íbónsira tagoge.

12

Karahrabah tahnsá náneq kansabé éhwéhne.

¹ Íopeq anotah naneq ábóraragirana tagoge. Íné Sóniga tagogana anotah iní patahaté aneranerue ména inokáhpeqte íó wene ai awenahpeq kéhrana wene ayahqnotaq airápété téhtaré wéhyóqmárinkánká áyáhúq sukiriéhrana tagoge.

² Mi iní kía ména wene aní maqmianai puana érinsabé anotahtaq uwo uwoire.

³ Mó anotah naneq íopeq ábóraragirana tagoge. Íné tagogana tautáúq awasa káráhrábhnaba ábóraragirana tagoge. Nayáhnkú pówéhákáq abapete téhtaré áyahqónkákáq kéhrana mi ayáhqnotáq abapete téhtaré wáhnáh kéné ayahúq wene ayahqnomarítáq sukiriéhrana tagoge.

⁴ Wene éhwegáratáté íopeqté wéhyóqmári subibinaruena mah marákóipéq tuparúéhrana mipéq sáhagire. Peh morá ákápíte wéhyóqmári miraruéhrana ayehré ayehré kéh wéhyóqmári peh kéhre.

Mi inínká maqmianai aní nanieéna mi karáhrábáhnká mi iníné auranabiah tapeq ména áwénunire.

⁵ We áwénunirana mi inínká animai maqmaréhrara sega mi aní apubúue tumeqmera Manikánka wahnah wahnahnirabeq móatáhwe. Mi anínká mah kehíná kéhíná págege sahtáté págegeue wahnah wahnahninkeheéna Manikánka aiq omaq atéhre.

⁶ Mi inínká maqmarana pehbeheráh abatapi pokire. Wega káirabeq Manikánka wene máhriq kaweraréhrana wega apahtáro ópéq mó opéq ákáhtaq mitaq kowíéhrana Manikánka we wahnahnatéhre.

⁷ Íopeq anotah ebéhowana tagoge. Íopeqté aní mi keráq wahnahni aní wenáwíq Máhíkérie. Werek we keráh íopéqté kéreqka mi karáhrábáhnseq wene íopeqté keráh kéreqka ebehowe.

⁸ Íopeqté kéreqka mi karáhrábáhnseq we keráh kéreq kiotaikéra kaqsúáh púra íopeq mó íre miáhrahowe.

⁹ Íre miáhrahowara íopeqté kégá mi karáhrábáhnseq we keráh kéreq mah marákóipéq tuparúáhwe. Mi karáhrábáhmé we owainawamaríné wahnah mire. Nahomé we wehe ména we mó awíq Séténie. Wega mah kehíná kéhínánsabé péhe éhwéh teriu púra íre kaweq sansá miraowe.

Sísá tagariáh kégá owainawa kiotaiko éhwéhne.

¹⁰ Íopeqté anotah ehwéhmirana íróge. Mi ehwéhkná mahraréna, Wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakáq owainawanka Maniká Iteribone auranabiah tapeq iteruwahrah ehweh arita aritaire. Amahnága íopeqté kégá owainawa íopeqté tunkaqsúáhwana Maniká, ite meirena kaweraitéh ánínká págegeue wahnah wahnahni tanahráq aiq sire. Ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq atéh aní anotah aní úkéna págege aní úkire.

¹¹ Iteruwahga mah marárakóipéte oga me tanahráq íre iwíáh iwíahia peh aiq pútaq ehwéh pahsuera Sipisípiq Áráhqe korahqtaté owainawa kiotaikowe. Sipisípiq Áráhqe ehweh sehgiunayabé iubiq suaneherabomo éra se puke tanahráqsábé íre áhreéra owainawa kiotaikowe.

¹² Íopeq miáh kéó, minayabe iwíáh iwíáhoró. Mah marákó marákóipéq miáh kéó, owainawanka ite kamah ainayabé itega uwo uwooneheqmóe. Owainawanka tagehme peh wahto tanahráq kéh púana anotahtaq taonsahéna iteba aiq sire íre.

¹³ Karahrabahnka tagehme, Íné mah marákóipéq tuparúáhwe éna animai maqmaréh íní subiq suanieéna káréhre.

¹⁴ Mi íní anotah kuqnúné téhtaré óé áwéwana wega karahrabah auwena abatapi paqmena pokire. Mitaq apahtáro ópéq mó opéq ákáhtaq mi íní kirabo atagehe.

¹⁵ Karahrabahnka mi íní wáninkinkehéna wání mugiq súéhra anotah wání pewe wáninka mi íní káréhre.

¹⁶ Káréhra marakóga mi íní séhréh atanieéna marakó tahtahragirana mi wání mipéq tupekire.

¹⁷ Mi ininé animárimé Manikáne ehweh sehgió kéreq Sísa éhweh terié kéreq miáhwe. Miáhwana karahrabahnka mi inínsábé anotahtaq abiahnšana mi ininé animárinseq ebehinieéna kogabaréna

¹⁸ sóreq wanítápéq arahwéraq iriwe miéhre.

13

Kiembogi kanká mirai ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana sóreq wanípípeqté anotah ka kiembogirana tagoge. Mi kamé abapete téhtaré áyahqnónkákq nayáhnkú pówéhákq kéhra tagoge. Mi powéhwáritáq nayáhnkú wáhnáh kéné ayahq sukíríéhra tagoge. Mi kané ayahqnomarítáq Manikánsabe éhruru atéh éhwéh sehira kéhra tagoge.

² Mi kané págege anónkámé tanahrápeqté ká áwéhq pusiné anonka tahnsáne. Wene aigáramé anotah kané aigará tahnsane. Wene áwéhwe úrinsi iané áwéh tahnsáne. Karahrabahnka sóreq wanípípeqté kiembogi ka págege atena wene wahnah arámbéhri awaq mio atéhre.

³ Mi kané peh morá áyáhnótáq pukorahi nao karáirana wagirana mah kehiná kéhínánká kurináhnéra mi ka kéráhe.

⁴ Kéráhwana karahrabahnka mi ka págege atena, Wahnahnúno atéh púana mah kehiná kéhínánká karahrabánsabé iwíáh iwíáh atáhe. Iwíáh iwíáh atera kiembogi kansábé moq iwíáh iwíáh atera maharéra, Mi ka áhnte pagégé ká míre. Minayabe mi kamé insega we tahnsa miéhro? Mi kanseq ebehináraq insega kiotaikorahiro? Írakaumo ewe.

⁵ Iwíáh atéhrana mi kanká wewensabé iwíáh iwíáhi ehwéhnéna Manikánsabe éhruru atena 42 íó págegeue wahnahnire.

⁶ Mi kanká Maniká áwíqkakaq we mía míairebeqkákq íre kaweq ehwéh atena Manikánseq íopeq miáh kéreqsábé síéhru arítéhre.

⁷ Owainawanka págege atowana mi kanká Maniká tagariáh ké ebeh aritena kiotaikéna subipáhrarúéhre. Wega págegeue wahnahnéna mó kehiná suwahpeqté kéákq mó kuasa mó kuasa kéákq mó ehwéh mó ehwéhno kéákq mah marákó marákóipéqté kéákq wahnahnarítéhre.

⁸ Págegeue wahnahnarítéh púara mah kehiná kéhínánká mi kansábé iwíáh iwíáh atagéhe. Manikánka mah marákó marákó íre mirarotaq oga mérapeq awaq miéhra ke síwíq púkuipéq sehiranúwe. Sipisípiq Áráh subiq súwana mó oga úkúwe. Mi pukúwé wene púke. Mi pukúipéq sensiwíq íre kéh ké ómiga kiembogi naneq kansábé iwíáh iwíáh atagéhe.

⁹ Íre parosa áhreákq kéó, kawerue íráhro.

¹⁰ Mi tanáhráq Manikánka insebópoq karábúsiipéq míankeheéna omaq atahnararaq mó kegá mi aní meqmera móatagéhe. Pokatate kirasuqme subiq suagéheéna omaq atahnararaq mi aní pokatate kirasuqme subiq suagéhe. Maniká tagariáh kéó, mi tanáhráqkákq Manikánsabe aiq pútare ateq wene ehweh ambubu atawéq sehgióro.

Mó kiembogi kanká mirai ehwéhne.

¹¹ Íné Sóniga tagogana mó kanká marakóipeqté kiembogirana tagoge. We káriq sipisípiqné pówéhre táhnsá wene ayahqnotaq kéhre. Anotah karáhrábáhnká ehwehni serahnire.

¹² Anehe kiembogi kanká ebeq kiembogi kané págege wahnáh arítéh arámbéhri awaq miéhre. Awaq mena mah kehiná kéhínánsábé, Náo wagi kansábé iwíáh iwíáh atáhro éna págege arítéhre. Págege aritena

¹³ Ótaq sansá págege sansánéna íópeqté irobinansabé, Mahbeq tuo iraritaq íópeqté irobina túirara áhnte kegá tagahwe.

¹⁴ Tagahwana anehe kiembogi kanká ebeq kiembogi kané págege arámbéhrí awaq mena ótaq sansánire. Ótaq sansáni puara mah kehíná kéhínánká wene péhe éhwéhnásábé aiq pútare atáhwe. Mó anínká ebeq kiembogi ka pokatate subírana pukéna oga úkire. Anehe kiembogi kanká mah kehíná kéhínánsábé, Ebeq kiembogi kané pikísah mirareq, Minayabe iwíáh iwíáh atáhro aritéhre.

¹⁵ Iwíáh iwíáh atáhro aritena ebeqte kané pikísah págege atéhra na pikísahga oga úkéna ehwehnire. Ehwehninka pikísahyabé ire iwíáh iwíáh atáh ké subiq súdehre.

¹⁶ Anehe kanká mirarinka mah kehíná kéhínánká sene siyah púpeqkákáq siyehitaqkákáq máhki meyháwe. Wega moke anotah kereq ire síwiqkákáq kéreq áhnte moné kéh kéreq tabonah kereq arambéhriraq saiqnariáh kéreq arambéhriyabé móne meyhá kéreq moke, Máhki meyháro aritéhre.

¹⁷ Mi máhki ahqáho atáh kegá ménsámehnsá ire paiqmarahráhowe. Peh morá mi kané áwiqópóqo wene náhmbahpopoq máhki matiáh kegá ménsámehnsá paiqmarahráhowe.

¹⁸ Teiú éhwéh iwíáhue tagahro. Ahtebahraho kegá mi kané náhmbahq ahtebahro. Mi nahmbáhqmé wehukéniné náhmbahq mire. Mi nahmbáhqmé mahraue 666 nahmbáhere.

14

Sipisípiq Áráhqe animárínká o igónkóno ehwéhne.

¹ Iné Sóniga tagogana Sipisípiq Áráh miéhra na tagoge. Wereq áhnte mó kereq 144 táhúséni (144,000) kereq Sáióna sawéhrápéq iriwe miáhwana tagoge. Sipisípiq Áráhq áwiqkákáq Wenabo áwiqkákáq mi kené siyehitaq kéhna tagoge.

² Ahkuq ahkuari wanínká unserah ehwehnéna anotah purúbúruinserah íópeqté éhwéhnirana íróge. Mi ehwéhme peh kaweq ehwéh áhnte kegá kíth subónserah ehwéhne.

³ Segá Manikánka wahnah wahnahnirabeq itaréitaré oga miáh ká miáhrabeq 24 abóawáh wéh miáhrabeq iriwe méra o igónkónowe. Mó kegá mi igónkó ire ahtebahwara peh mi ke 144 táhúséni (144,000) kegá ahtebéra igonkónowe. Se marakóipeq miarotaq Sisaga wene korahqtaté insahwé aritena kawerarítáre.

⁴ Wega ahbabáq ahréró ire abariéra peh kaweqtaq mía míasonserah mi kegá peh kaweqtaq méra Sipisípiq Áráhka pokirabeq kéréhwe. Manikánseq Sipisípiq Áráhseqka mi ke téh insahwé aritera kawerarítóye.

⁵ Segá péhe éhwéh ire iraria peh kaweqtaq mía míaoewe.

Apahránító íópeqté kegá pahsúo ehwehne.

⁶ Iné Sóniga tagogana íópeq ákáhnabubu peh morá íópéqté ánínká paqmiéhra na tagoge. Wega mah kehíná kéhíná kaweq ehwéh koreie arámbéhrí kéhre. Mó kehíná suwahpeqte kéákákáq mó kuasa mó kuasa keakákáq mó ehwéh mó ehwehnikákákáq kéákákáq mah marákó marákóípeqté kéákákáq mi ehwéh koreie arámbéhrí kéhre.

⁷ Íópeqté ánínká anotahtaq mahraréna, Manikánka ehweh aitena sainsue tanahráq aiq si puaq wensabé áhreeq iwíáh iwíáh atáhro. Íópeqkákákáq mah marákó marákóákákáq sóreq waninkákákáq moke wáni arahnonkakákáq miraro aninsábé iwíáh iwíáh atáhro ire.

⁸ Mó íópeqté ánínká anehe séna anotahtaq mahraréna, Áhnte kehíná suwahpeq Pábíróni suwahpeq ire kaweragire. Moke mibeqté kegá miraonserah mah kehíná kéhíná tagéra sene ahkaragára sansánowe. Píah néra ahbabáq ini abarionserah sega ire kaweq sansánowe. Minayabe Pábíróni suwahpeq aiq moke ire kaweragire ire.

⁹ Mó íópeqté ánínká sinehepeq séna anotahtaq mahraréna, Kiembogi kankákákáq wene pikísahakáqsábé iwíáh iwíáh atéh áni wene ayahnkarakákákáq wene ayehitakákákáq máhki matiéh áni Manikánka mi aní kamah awinkéhe.

¹⁰ Manikánka mi aninsábé anotah abíáhnásá atena irobinankakákáq osoréh ébáhnkákáqtaté kamah awinkéhe. Sipisípiq Áráhseq moke Manikáne íópeqté kéreq tagahrabeq mi aní anotahtaq kamah awinkéhe.

¹¹ Uwo uwo orabeqte íráípeqté ahriahri áu kiegieire. Wehukega uwo uwoéra wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákákáq ire ahrenahrahowe. Kiembogi kankákákáq wene pikísahakáqsábé iwíáh iwíáh atáh ké, máhki matiáh kéwé mitaq ahriahri mía míaiagehe ire.

¹² Maniká tagariáh kéó, itega Sísansabé aiq pútare ateq Manikáne ehweh kawerue sehíómé kawerowe. Teiú tánáhrákákákáq mi ehwéh ambubu atawéq Sísa kawerue kéréhro.

¹³ Iné Sóniga írógana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Mahna teawú éhwéh sehiranúno. Manikáne arambéhri sehgiara pukira kegá anehe iwíáh iwíáhigehe ire. Irana Manikáne

Awanka moq ehweh mahraréna, Wega aiq irarire. Se pukirataq sene arambehriyabé ahrenagehe. Se pukirataq pehipi íre pukigehe. Írakaumo. Sene kaweq sansá mewera pokigehe ire.

Manikánka ahabábq ke kamah arieyabe pabeqme ehwéhne.

¹⁴ Íné Sóniga mó tagogana taberábe piribiríoyáh ábóraq kéhrana tagoge. Piribirioyahtaqtútuue miéh ání wehukení úki anínéna wene ayahqnotaq kóraraté miraia áyáhúq sukirawéna wene ayahnkaratáq áwéhreh sogíq tahnsa matiéhhrana tagoge.

¹⁵ Mó íópeqté ánínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéqté tueyokéna piribirioyahtaqtútuue miéh ánínsábé anotahtaqt mahraréna, Mah marákó márákó moke kiréh náneq nera kéhnsábé koawaqme tanahráq aiq si puah arene áwéhreh sogíq mewe koawaqmio ire.

¹⁶ Koawaqmio irana piribirioyahtaqtútuue miéh ánínká marakóipeq tuména wene áwéhreh sogíqtáté koawaqmíéhre.

¹⁷ Íné Sóniga tagogana mó íópeqté ánínká Manikáne íópeqté náhúpéqté tueyokéna wene ayahpi áwéhreh sogíq matiéhhrana tagoge.

¹⁸ Mó íópeqté ání titiré tahbérápéqté séna iraraq wahnahni aní ména áwéhreh sogíq matiéh ánínsábé anotahtaqt mahraréna, Marakóipeq moke náhniáq sera aiq nera kéh puah arene sogíqtaté koawaqmio ire.

¹⁹ Koawaqmio irana mi íópeqté ánínká wene sogíqtaté marakóipeq koawaqména náhniáq sera sorupárehre. Náhniáq sera ano sareranieéna sarere naneqpiépéq sáharéhre. Manikánka ahabábq keyabé anotah abíahnsánéna wehukenínká náhniáq sera ano sorupárehnserah mi ke kamah arinkéhe.

²⁰ Sarere naneq kéhmé ahnansahrapere. Sareréh kóráhqká wáni piéhnserah tahnsánirana abae agire. Mi koráhqká wehukeníné akorapéq tahnsánue íre wahto 300 kirómítá tahnsánue abae agire.

15

Wehuke íre kawerariteyabe éhwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana íópeq mó anotah naneq ábóraragirana tagéna áhtenuge. Abapete téhraníte íópeqté kégá wehuke íre kawerarite naneqmarí abapete téhtaré matiáhwana tagoge. Mi íre kaweq naneqmarí anehe sína nanere. Mó íre sinae. Minawari parabaginana Manikáne abiahnsa aiq parabaginae.

² Íné Sóniga tagogana anotah kawéhú tahnsa náneq, irareh timánó táhnsá náneq kéhrana tagoge. Kiotaiko kégá mitaq iriwe miáhwe. Sega kiembogi ka kiotaikowe. Mi kégá mi kané pikísah íre iwíáh iwíáh atera wene náhmbahq sene sinonkataq sehiranéyabe ahqáho atáhwe. Sega mitaq iriwe méra Manikáne kítaq tahnsá náneq subera

³ Manikáne arambehri aní Mósísireq Sipisípiq Áráhqséqne ígonkónéra mahraréra,

Maniká Iteriboo,
arega moke págege arámbéhrí miraorahone.

Minayabe tagéq áhtenéq
arensabé iwíáh iwíáh atone.

Arega moke mah kehíná kéhíná wahnahnóne.

Arene sánsámé aiq pútaq tábúsoréh sánsáne.

⁴ Itene Wahnahno,

arebataq kaweqtaq mía míaóna aní púara
ómiga arensabé áhreéq arenáwíq pankeragéhe.

Arene kaweq arámbéhrí ómiga tagahraho puara
mah kehíná kéhínánká sure

arensabé iwíáh iwíáh atagéhe ewe.

⁵ Ewana íné Sóniga mó tagogana íópeq Manikáne nahtaapeqté ónsá sírana tagoge. Mi nahmé marakó abatapi wéhuwa náh tahnsanéna peh íópeq kéhre. Mi nahtápéqté peh aiq pútaq ehwéh sire.

⁶ Mi nahtápéqté abapete téhraníte íópeqté kégá wehuke kamah arieráhi naneqmarí morá moráue matiáhwé. Matawéra tueyokéra kaweq taberábé kórósí aneranerue méra kóraraté miraia aréti sene siahwiraq kóghapawíáhwana tagoge.

⁷ Maniká ahriahri oga mía míai anínká ahabábq keyabé abiahnsani puana abapete téhtaré kóraraté miraia párétáhípeq kamah arieráhi naneqme aiq obenkíq máréhre. Obenkíq máréhhrana peh morá oga miéh kánká íópeqté ké mi parétáh morá moráue nárire.

⁸ Párétahwari náritáq Manikáne téhreh naneqkákáq wene págege naneqkákáq áu tahnsa agirana Manikáne nahupeq áu maratargire. Minayabe mó anínká mibeq íre kibekorahire.

Írakaumo. Peh áwénunirana abapete téhranité íópeqté ké matíáh náneq wehuke kamah arieráhi naneq parabagínaq kibekinkehe.

16

Íópeqté kégá párétahipéq kéh náneq márúnantirúáh éhwéhne.

¹ Íné Sóniga írógana Manikáne nahtaapeqté éhwéhnká mahrarirana íróge. Mi éhwéhnká abapete téhranité íópeqté kéyábé mahraréna, Ite matíáh párétahipéq Manikánka kamah arieráhi naneq abapete téhtaré kéhre. Mina meweq mah marákó márakóipéq márúnantirúáhro ire.

² Antirúáhro irana náhmbáh 1 íópeqté ánínká mah marákó márakóipéq wene párétahipéq kéh náneq márúnantirúéhra kiembogi kané máhki matíáh ké, wene pikisahyabé iwíáh iwíáh atáh kéwé íroke nao, íre kaweq kunkúni nao sene sinonkataq ábórarire.

³ Náhmbáh 2 íópeqté ánínká sóreq wanípípeq wene párétahipéq kéh náneq márúnantirúéhra pukia aniné korahq tahnsá úkirana mi wanípípeq moke oga miáh kámári pukowe.

⁴ Náhmbáh 3 íópeqté ánínká moke wání aroipéqkákáq arahnonkakáq wene párétahipéq kéh náneq márúnantirúéhra mi wanímári korahq wání úkire.

⁵ Úkirana mi wanítáq wahnahni íópeqté ánínká mahraréna, Kaweqtaq mía míaóna aníno, are naho mía miáe amahnága moq miáhne. Arega peh kaweqtaq mé kaweq sansá mira aruqaruróne. Arega kamah ariena arámbéhríwé aiq tábúsoq marahne.

⁶ Wehukega are tagariáh kéreq arene ehweh irare kereq subiq súáhwana sene korahq túíre. Mi ahbábáq ké korahq waní nagehe aritonayabe aiq kawerire ire.

⁷ Manikánsabe titiré tahbérápéqté éhwéhnká íópeqté aniné ehweh irena minayabe mahraréna, Maniká Iteriboo, arega moke miraorahé itene Wahnah miáhne. Arega kamah ariena arámbéhríwé tábúsoq marahne ire.

⁸ Náhmbáh 4 íópeqté ánínká patahi íótáq wene páréta antirúéhra íónka anotah íráreh

⁹ puana wehuke osoqsírara sene ahbábáq íre súáhwe. Se kamah arieráhi aní Manikánsabe íre iwíáh iwíáh atasa peh wensabé éhruruera wenáwíqsabe abehq éhwéh atáhwe.

¹⁰ Náhmbáh 5 íópeqté ánínká kiembogi kanká wahnah wahnahnirabeq wene páréta márúnantirúéhra mi kanká wahnahno ke miáhrabeq sunkikíragire. Sunkikírara wehuke anotahtaq síérinsabé uwo uwoéra sene sinehbi abonabonéra

¹¹ sene ahbábáq íre susa peh sene síérinkakáq sene náonkakáqsabé iwíáhéra íópeqté Mánikánsabé íre iwíáh iwíáh atasa peh wensabé abehq éhwéh atáhwe.

¹² Náhmbáh 6 íópeqté ánínká anotah waní aroipéq Íyúpétisa aroipéq wene páréta márúnantirúéhra mi waní taraqnágire. Íó kiembogirabeqte wáhnáh kéreq sene ebeho kereqka mi waní serawégigeheéna taraqnágire.

¹³ Taraqnágirana íné Sóniga tagogana karahrabahne áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká sirana kiembogi kané áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká moq sire. Sirana péhe éhwéh irari aniné áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká moq sirana tagoge.

¹⁴ Mi owáínáwátarógá ótaq sansanéra mah marákó márakóipéqté wáhnáhmáripá pokéra ebeho iwíáh arítáhwe. Iwíáh arítáhwara mi wáhnáhmáriná momiwíuera Manikánka omaq atéh wéhékáh ebhegeheéra mi iwíáh arítáhwe. Maniká, moke miraorahí anínká mi wehekáh moke mah kehiná kéhíná kamah arinkéhe.

¹⁵ Mó éhwéh írómé mahraréna, Aebó ánínká sinserah ínéga apubúue sinauge. Sugéh aní wene korósi wahtotaq márehnserah íwéh panantági ke miáthro. Mina tahnsa miáh ké eyoyó ke méra íre pehrákora ké tahnsa miáhwe. Pehrákora kéwé mó kegá siwiréh arítáhnserahme sene íre siwiréh aritagéhe íre.

¹⁶ Owainawamarínká moke wahnahmarí mórítáhwara momiwíuera ebeh marákórápéq pokowe. Mi marákówé Íbaru kené ehwehme Áhmágéroni marákóe atáhwe.

¹⁷ Íné Sóniga tagogana náhmbáh 7 íópeqté ánínká sóiriqtaq wene páréta antirúéhra Manikáne nahtaapeqté éhwéh wega wahnah wahnahnirabeqte éhwéhnká anotahtaq mahraréna, Aiq parabagire ire.

¹⁸ Aiq parabagire irana sokaesúéhra anotah éhwéhnirana purubuirana anotahtaq máriíre. Wehuke mah marákó márakó miáh tánáhráqmé mina tahnsa máriwé íre kagaire.

¹⁹ Anotah matábúrápéq apahtaró sainkue mah kehíná kéhíná suwahpeqte náhmári sokogue íre kaweragire. Íre kaweragirana Manikánka Pábíróni suwahpeq, mi anótáh mápéq ahrreraq matawéna mibeqté áhbábáq kéyábé abiahnsa aritena anotahtaq kamah aríre.

²⁰ Sóreq waní ákáhpeq kéh márakówári tupekirana moke sáwéhwari tahperagire.

²¹ Obiaurankakárué anotah ibónsirana mora serámé umeh óbíúráné umehwe 50 kíró tahnsa úméhi puana marakóipeq surahitaq wehuke subipáhrarúéhre. Subipáhrarúéhrra áhřeéra Manikánsabe abehq éhwéh atáhwe.

17

Ahbabáq ini kamah awi éhwéhne.

¹ Íné Sóniga métáq tagéwómé íópeqté kégá abapete téhtaré páretáh morá moráue táhtotiáhwe. Peh morá páretáhákáq ánínká ínéba séna ínénsabe, Anotah ahbabáq íni, sóreq wanitáq tútuue miéh íni Manikánka we anotahtaq kamah awinkéhe. Wega kamah awina naneq tagankehboq máho ire.

² Mah marákó márakóípeqté wáhnáh kégá mi íni abariéra ahbabárowara mó marákóípeqté kégá moq abariéra ahbabárowe. Áhnte piáh nah kégá múguwahgu agonserah sega múguwahgu agowe ire.

³ Íópeqté ánínká néniwa mewena abatapi móintéhra tagogana ega poeráhq, áwéhq poeráhq tahnsa ká miéhra tagoge. Mi kamé Manikánsabe éhrru atéh áwíqmári wene anonkataq áhnte kéhre. Mi ka abapete téhtaré áyáhqno kéna nayáhnkú pówéh kéhrra wene abobiahtaq peh morá ínínká tútuue miéhra tagoge.

⁴ Mi inímé mankuara korósiákák tautáúq kórósiákák aneranerue ména kóraraté miraia náneq awahriruéna áhnte kaweq pasésúq awahriruéna wene ayahpi kóraraté miraia káhpú matíehre. Mi inímé mó naneq mó naneq ahbabárrana wene ahbabáqka mi kahpúípeq obenkírehre.

⁵ Wene ayehitaq pabeqme éhwéh sehiranue kéhrra tagoge. Mi sehiránká mahraréna, Pábíroni suwahpeqme ahbabáq ininsóné sinowae. Mah marákó márakóípeqté ire kaweq sansámárimé Pábíroni suwahpeq mi ahbabáq áwawe wire ire.

⁶ Mi inínká Maniká tagariáh kéreq Sísane sánsá pahsúáh kéreq subiq suena sene korahq néna piáh neh anínká múguwahgu aginserah wega múguwahgu agirana tagoge. Mina tagotaq áhtenéna áhnte iwíáhuge.

⁷ Íópeqté ánínká ínénsabe, Aneqsabé áhtenono? Mi inínká káhkouríéh ká abapete téhtaré áyáhqno kéhrra nayáhnkú pówéh kéhrah tagáhne. Mi kanká mi ininé epéráhpq ehwehnikákák áwahewé teawiníe.

⁸ Mi kamé naho míowe. Amahnága ire miéhre. Mókake ire ambarúnkákák mátáípeqté kiembogináraq Manikánka kamah awinkéhe. Manikánka mah marákó márakó ire mirarotaq oga mérapeq awaq miéhra ke siwíq púkuípéq sehiranué. Mi púkuípéq sensiwíq ire kéh kégá mi ka tagéra áhtenigehe. Mi ka naho míowe. Amahnága ire miéhre. Mókake kiemboginae. Minayabe mah kehíná kehínánká mi ka tagéra áhtenigehe.

⁹ Kawerue iwíáhorahi anínká teawú éhwéh ahtebahrahire. Arega tagáhna kané abapete téhtaré áyáhqnomé mina áwahewé abapete téhtaré sáwéhwarí míre. Mi inínká mi sawéhwarítáq tútuue miéhre.

¹⁰ Mi kané abapete téhtaré áyáhqnomé mina áwahewé abapete téhtaré wáhnáh ké wóe. Mi wáhnáhmárimé moberíáh aiq pukurwana peh morá ánínká amahnága wahnahnirana mó anínká mókake sínaraq peh wahto tanahráq wahnahninkehe.

¹¹ Naho ména amahnága ire miéh kámé we náhmbáh 8 wáhnáh áni míankehe. We abapete téhtaré wáhnáh káhnáh áni ména iraipéq pokinawire.

¹² Arega nayáhnkú pówéh tagáhne. Pówéh áwahewé nayáhnkú wáhnáh ké wóe. Amahnága se ire wahnahnia peh mókake wahnahnigehe. Mi wáhnáh kéreq áwéhq poeráhq tahnsa anínseqka wahnah arámbéhrí moráráq awaq miagéhe. Wahnah arámbéhrí awaq miéhrrataq pehgáriq tanahráq, peh morá áhwáh wahnahnigehe.

¹³ Mi wáhnáh kégá peh morá iwíáhéra awaq miáh wáhnáh arámbéhrí áwéhq poeráhq tahnsa aní awigéhe.

¹⁴ Sereq Sipisípiq Áráhseqka ebhowe. Sipisípiq Áráhqmé wahnah kené wahnah aninéna anotah anímárimé wahnah aní miéh púana se subipáhraruawire. Wereq miáh kéwé Manikánka omaq sitena síáhrabéna, Néne sánsá tábúsoqme sehgió ké wóe arítéhre ire. Íópeqté ánínká mah éhwéh teníre.

¹⁵ Íópeqté ánínká ínénsabe mó mahraréna, Ahbabáq ini tútuue miéh wání tagáhne. Mi wanímé áwahewé peh áhnte wehuké wire. Se mó marákó mó marákóípeqté ké miáhwe. Se mó kuasa mó kuasa ké miáhwe. Se mó éhwéh mó éhwéhnikákák ké ue miáhwe.

¹⁶ Arega nayáhnkú pówéh tagáhne. Mi wáhnáh kéreq áwéhq poeráhq tahnsa anínseqka mi ahbabáq inínsabé ire suwahbanae. Sega moke wene ménsámehnsá meyhrrana we pehrákora áni míanae. Sega wene awaq néra mi íni ira parianeherawoe.

¹⁷ Maniká awahbeh iwíáh sehgegeheéna wega iwíáh aritéhrana mi wahnáhmárinká morá iwíáhéra se awaq miáh wáhnáh árámbehri áwéhq poeráhq tahnsa aní áwéwe. Sega mirairana Manikáne ehweh aiq pútaraginawire.

¹⁸ Arega métáq tagáhna iní áwahewé we anotah matábúrápéqté kée. Mi kegá mó marákórápéqté ké wahnahnowe ire. Íopeqté ánínká mah ehwéh teníre.

18

Pábíroni matábú moke íre kaweragi ehwéhne.

¹ Iné Sóniga tagogana mó íopeqté ánínká mibeqté túirana tagoge. We anotah wahnáh ání míéhrana wene téhreh naneqka mah marákó márákó áhnte tehere.

² Wega anotahtaq mahraréna, Pábíroni matábú íre kaweragire. Mitaq owainawamariné mátabu úkire. Píoroqkakák mó íre kaweq kabáramárinkákákq mitaq mía míaoewe.

³ Menah mah kehíná kehínánká Pábíroni kené ahbabáq tagéna amahnága monseráhnowe. Pábíroni kegá ahbabárunonserah mah marákóipéqté wáhnáh kéga moq ahbabárowe. Pábíroni kegá ménsámehnsá moráráq sáhatonserah paiqmaq paiqmaro kegá íre tábúsoqme paiqmarera áhnte monéákákq ménsámehnsánkakaq moráráq sáharáhwe ire.

⁴ Iné Sóniga írogana mó ehwéhniká íopeqté mahraréna, Néne animárinó, ahbabárorabeq sueq mobeq miáhro. Ite moq kamah aiénehboq mibeqté áhbábáq pehragahro. Mi iníne ahbabáqka íugi ínehboq we auweq mobeq miáhro.

⁵ Wene ahbabáq áhnte puana mi ahbábáq soruparéhtáq tahirimé anotah sawéh tahnsa úki irino. Manikánka moke wene ahbabáq ahreraq matíéhre ire.

⁶ Wega mó ke íre kawerarítéhnserah kamahoro. Wega áhnte ahbábári puaq anotahtaq kamahoro.

⁷ Wenáwíq pankerena abaríe sansankákákq mó ahbábáq sánsámárinkákákq áhnte miraurainsabé anotahtaq kamahoro. Wewensabé iwíáh iwíáhéna we awahbeh sansánéna wene arupipeq iwíáhéna, Iné wahnah iní míóge. Iné íre kéweiní míóge. Mókake iné íre ibitunátúnáninie. Írakaumo íre.

⁸ Mi inínká mi ehwéh irarinsabé ibiséna uwo uwo inkeheéna anotahtaq kamah awinkéhe. Maniká Iteribo, anotah anínká sainsuahna tanáhráq kamah awinkéhe. Wega kamah awinana peh morágáké mó naneq mó nanerue íre kaweq sunúq sinae. Mibeqté kéga awahreéra uwo woírana anotah ehwéhrahnána sene mátaburaq íra kekiaranae íre.

⁹ Íopeqté ehwéhniká mó mahraréna, Mah marákóipéqté wáhnáh kéga Pábíroni suwahpeqte kéga ahbabáruo serahnowe. Minayabe Pábíroni matábú táhnaga áunínara mi wahnáh kéga tagéna móbeq iriwe méra ibiséra uwo uwo oneherawoe.

¹⁰ Sega mína kamah arina naneqsabé anotahtaq áhreéra móbeq kowéra mahraréna, Pábíroni suwahpeq anotah matábú, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Peh morá áhwáh are kamahé tanáhráq aiq si puaq uwo uwo úne ígehe íre.

¹¹ Mi ehwéhniká mó mahraréna, Mi tanáhráq mah marákóipéqté paiqmaq paiqmaro kegá mi matábúyábé ibisera sirupipeq umehigehe. Aiq taginayabé sene ménsámehnsá mó íre paiqmarahráho puara sirupipeq umehigehe.

¹² Sega paiqmaq paiqmaro ménsáméhnsámé mahraue kórawe, móne mirao naneqme, awahriq naneqme, kaweq pasésúqmé, taberábe ambántámé, mankuara ambántámé, tautáúq ámbántámé, nigí tahnsá áwánká auwe, pówéhwé, kaweq awánkámé, káhpahwe, áhíniwe, kaweq sehírania ebáhmé,

¹³ Kímé, kaweq kunkúni irá pare naneqme, kaweq kunkúni unkúméhwé, wériwe, náhníáq sera anome, mayawemé, páráwhwe, wítiwe, káhowe, sipisipiqme, ósewe, ósega sabiri kahréwé mirauwe sega paiqma paiqmaro ménsáméhnsáne. Wehukega ménkámehniká paiqmaq paiqmaronserah arambehriraq saignariáh ke moq paiqmárahwe íre.

¹⁴ Paiqmaq paiqmaro kegá Pábíroni suwahpeqte keyábé mahraréna, Iru páréh náneq aiq moke tabanagire. Moke itega iwíáh iwíáho naneq aiq moke tabanagire. Aiq tabanagi puana mókake íre ábóraq kanawire ígehe íre.

¹⁵ Ménsámehnsá paiqmaq paiqmaro kegá áhnte moné merowe. Mi kegá móbeq iriwe méra mi matábú kamah arínsabé áhreéra anotahtaq ibiséra sirupipeq umehigehe.

¹⁶ Sirupipeq umehínara sega mahraréna, Pábíroni suwahpeq anotah matábú, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Mibeqté ké métáq áhnte kaweq taberábe kórósíákákq mankuara ambántánkákákq tautáúq ámbántánkákákq méra kóraraté miraiá náneqkakákq kaweq pasésúqkákákq mó awahriq naneqkakákq matíáhwana moke íre kaweragire.

¹⁷ Moke sene móneakákq sene ménsámehnsánkakaq apubúue peh morá áhwáh ákáhpq íre kaweragire ígehe íre.

Sípiipéq arambehrio kereq sene wahnahnsaq móbeq iriwe méra tagagehe.

¹⁸ Mi matábú táhnaga áúninara tagéra anotahtaq mahraréra, Mahna tahnsa anotah kawéq matábú mó íre kéh míno éra

¹⁹ tanahuq siyahqnopeq abera ibiséra sirupipeq umehigehe. Ibiséra anotahtaq mahraréra, Pábíroni suwahpeq anotah matábú, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Ite sípiipéq arambehriúna kegá mí matábúrápéq itene ménsámehnsá paigmaq paigmarurau-nayabé áhnte moné meraune. Amahnága mibeq apubúue peh morá áhwáh ákáhpeq moke íre kaweragire igehe.

²⁰ Manikánka aiq kamah arí púaq we tagariáh kéreq we eqmaréh kéreq wene ehweh irare kereq íopeqté kérero, mibeqté kégá ite iwíoqnaronsabé amahnága Manikánka aiq ayahq marena kamah arí púaq iwíáh iwíáho igehe íre.

²¹ Íopeqté ániné ehweh parabagirana íné Sóniga tagogana págege íopeqté ánínká anotah suaqsuaq ebáh pankeqme sóreq wanípípéq tuparúéhre. Tuparuena mahraréna, Ínéga mí ebáh tuparúógana tabanaginserah Pábíroni suwahpeqte ke kamah arírana sene mátabu airaiq tabanaginawíre.

²² Pábíroni suwahpeq anotah matábú, Mókake pontonka ehwehnéwé, pembíáhnka ehwehnéwé, kitahga ehwehnéwé itene marakóraq írakauni puara íre iraneherawoe. Sene siyahnkaratáté ménsámehnsá miraé ahtebah kewé mitaq íre míaneherawoe. Suaqsuaq ebáhtáq arambehriéra suaqsuarira ehwéh íre iraneherawoe.

²³ Áráhmuga mitaq mó íre téhranae. O menáhwé íbéhíni ákéqné ehweh mitaq mó íre iraneherawoe. Menah mitaq paigmaq paigmaruro kewé mah marakóipéq anotah ke míarowe. Itega mah marakó marakóipéqté kéhína síúgi urowe. Mókake mó íre miraoneheqmóe íre.

²⁴ Mibeqté kégá Maniká tagariáh kéreq wene ehweh iraruro kereq subiq sutowana sene korahq tutaire. Mah marakó marakóipéq sene naruoga subiq suto kené korahq mitaq tutaire. Minayabe Manikánka Pábíroni suwahpeqte ke anotahtaq kamah arínkéhe.

19

Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹ Íné Sóniga írógana áhnte kegá íopeqté anotahtaq ehwehnowana íróge. Írógara anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq aiq pankerone. Maniká anotah anínéna págege arámbéhriéna ite meirena kaweraitáránsabé iwíáh iwíáhúne.

² Manikánka tábúsoqme iwíáhéna wehukene sánsá sararéhre. Anotah ahbábáq íni mah kehína kéhína íre kawerarítarái inínirana Manikánka we ehweh atena kamah awíre. Mí inínká Manikáne arambehriuro ke subiq sutainsabé Manikánka minayabe kamah awíre ewe.

³ Segá mónkakáq anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq aiq pankerone. Wega kamah arírana mí matábú iraráhnana ahriahri áúninae ewe.

⁴ Ewara mí 24 abóáwáh wéhreq itaréitaré oga miáh kámárinseqka Manikánka wahnah wahnahnirabeqte síáhráq méra wene auranabíahapeq sírehunseraráq méra káuqmunue iwíáh iwíáh atera wensabé, Maniká áwíq aiq pankerone. Ai q mire ewe.

⁵ Ewana Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéhnká mahraréna, Manikáne arambehrio keo, ite Manikánsabe áhteno ke wóe. Ite táhmaro anotah ke méq táhmaro íre áwíqkakaq ké wóe. Ite moke Maniká áwíq pankeráho íre.

Sipisípiq Áráhqka ahre merai éhwéhne.

⁶ Áhnte wehekéqká sorupawe moraráq méra ehwehnonserah ehwéh íróge. Mí éhwéhmé ahkuaq ahkuari waní, anotah wanínká uinserah éhwéhnéra anotah purúbúruinserah éhwéhnowe. Mí éhwéhnká anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq pankerone. Maniká itene Wahnahnka moke miraorahire. Wega ahriahri wahnah wahnahnire.

⁷ Sipisípiq Áráhqka ahre merai tanáhráq sirana wene ahre aiq sokah sokahue míéh púaq irupipeq eyoyóue méq Manikánsabe iwíáh iwíáh atone.

⁸ Maniká tagariáh kéné kaweq arámbéhriwé taberábe korósí tahnsane. Minayabe Sipisípiq Áráhqne ahre mí kawéq táberábé kórósí anotah tehreh korósí aneranerue míéhre ewe.

⁹ Ewana íopeqté ánínká ínénsabe mahraréna, Teawéna íwíáh sehíranúno. Sehíranue mahraré, Sipisípiq Áráhqka ahre meyéhnsabé kaweraráh táhútáhúq nagehboq omaq itéh keyábé máhoro aitéhre. Itene irupipeq eyoyóinkehboq máhoro sehíranúno. Amahnága teawú éhwéhmé Manikáne aiq pútaq éhwéhne íre.

¹⁰ Ai q pútaq éhwéhne írana ínéga íopeqté ánínsabé iwíáh iwíáh atanieéna wene aigarátáq nírehunseraráq ména káuqmunugana wega ínénsabe, Ahqáho aintena, Ínésabe íre iwíáh iwíáhu. Arereq mó Sípane ehweh teri terino kereq wene arambehri anímári móe. Íné

moq wene arambehriu aní múge. Minayabe webataq Manikánsabe iwíáh iwíáh ato. Sísaga pahsutai ehwéhniká Manikáne ehweh irare ke págege aritena séhréh aritéhre ire.

Taberábe oséráq tútuue miéh ánínsábé éhwéhne.

¹¹ Iné Sóniga tagogana íopeqté ónsá sigirana taberábe osé mitaq miéhrana tagoge. Mi kané abobiahtaq tútuue miéh ánínká ebehéna ehweh aritena tábúsoqme saraqmárehre. Saraqmárehrara mó kegá wensabé, Aiq pútari aníne atera, Kawerue arambehrii aníne atáhwe.

¹² Wene aurame irobina tahnsáne. Wene ayahqnotaq wahnah kené ayahuqmari sukiwe miéhre. Wene anonkataq wenáwíq sehira kéhrarawe mó kegá íre sáhnsahwe írahrahwana webataq mi awíq írátíéhre.

¹³ We korahq sosa korósí íre wahto korósí aneraneratiéhrra wensabé, Manikáne Ehwehne ue áwiratáhwe. *(Sóni 1.1,14; 1 Sóni 5.7-8)*

¹⁴ Moke íopeqté ebeho kegá kaweq taberábé ámbántá aneraneréra taberábe oséwáritáq tútuue méra mi aní kéráhwe.

¹⁵ Kéráhwana mi aniné áwéhipeq áwéhreh poká kéhre. Mi pokátáté mah marákóipéqté ké kamah ariena anotah sahtáté págegeue wahnahnaritankéhe. Maniká moke miraorahi anínká áhnte keyábé abiahnsa aritéhre. Wehukenínká náhníáq sera ano meyanieéna sera sareréhnserah óseraq tútuue miéh ánínká mi ke anotahtaq kamah arinkéhe.

¹⁶ Wene íre wahto korósíráqkákáq wene aigárátáqkákáq wenáwíq sehira kéhrana tagoge. Mi awíq áwahewé Moke anotah kené Wahnahne. Moke wahnah kené Wahnahne íre.

¹⁷ Iné Sóniga tagogana peh morá íopeqté aní patahi iotáq iriwe miéhrana tagoge. Tagogana wega íopeq paqme nogó kábáramárínsábé anotahtaq mahraréna, Manikáne anotah tahutáhúq sewe nahro.

¹⁸ Anotah wahnáh kéné awaqme, sóntía kené kiápéténi kené awaqme, tauntahu wehwáriné awaqme, ósene awaqme, óseraq tútuue nogó kéné awaqme sewe nahro. Arambehriraq saiqnaríah kéreq arambehriyabé ápeq meyháh kéreq anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqe siwaq sewe nahro íre.

¹⁹ Iné Sóniga tagogana áwéhq poeráhq tahnsa anínseq mah kehiná kéhináné wahnahmarínseq sene ebeh kereq momiwíuríáhwana tagoge. Segá taberábe oséráq tútuue miéh ánínseq wene ebeho kereq ebehonehéera momiwíuríáhwe.

²⁰ Métáq tagéwó ánímé péhe éhwéh irari anínká miraime áwéhq poeráhq tahnsa anínká tagehre. Tagehrana péhe éhwéh irari anínká ótaq sansá mirairara áwéhq poeráhq tahnsa aniné máhki matiáh kéreq pikisahyabé iwíáh iwíáh atáh kéreqka mi ótaq sansá tagéra iwíáh iwíáhéra wene péhe éhwéhnsábé aiq pútare atáhwe.

Amahnága áwéhq poeráhq tahnsa anínseq taberábe oséráq tútuue miéh ánínseqka ebehonehéera momiwíuríáhwe. Momiwíera ebehowara taberábe oséráq tútuue miéh ánínseq wene ebeho kereqka áwéhq poeráhq tahnsa anínseq péhe éhwéh irari anínseq saiqnaríáhwe. Saiqnarawéra íre subiq susa peh anotah púrúruía káwéhúpípeq, anotah osóréh íráreh kawéhúpípeq tuparúáhwe. Sano ebáhnká anotah osóréhnserah mi kawéhúpípeq anotahtaq osorosq aruqarurire.

²¹ Taberábe oséráq tútuue miéh ánínká wene áwéhipeqté ebeh pokátáté moke mó ebeho ke kiraqme subiq súéhra kabaramarínká mi kené siwaq nahwana siyahbankiréhre.

20

Íopeqté ánínká owainawa 1 táhúséni (1,000) opéq saiqnariankehe i éhwéhne.

¹ Iné Sóniga tagogana íopeqté ánínká mibeq tútuue miéhrana tagoge. Íre ambarúnkákáq máatáipéqté ónsaráté kiákáq anotah senírákéq matiéhraana tagoge.

² Wegá owainawa táhtoqme mi seníráté táhru táhruire. Karahrabah tahnsá ánímé naho wehe úkorahú animé Séténiwe peh owainawane. Íopeqté ánínká mi karáhrábáh táhru táhruarena tuparúéhraana wega áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq mitaq peh míanae.

³ Owainawanka mah marákó marákóipéqté ké péhe iwíáh aritehnehoéna íopeqté ánínká we táhru táhruue íre ambarúnkákáq máatáipéq tuparuena mibeqté ónsá paigme págegeue áróki parúéhre. Mi tanáhráq 1 táhúséni (1,000) opéq parabaginaraq we mó wahto tanáhráq ah noginkeheéna pugeq auwankéhe.

⁴ Iné Sóniga wahnahnorabeqte síáhwári tagéna mitaq tútuue miáh ké moq tagoge. Manikánka mitaq tútuue miáh keyábé mahraréna, Wehukega mirauro sansá iwíáhue tagéq saraqmáráhro aritéhre. Sísansabé aiq pútare atáh kegá wene ehweh teri terinéra kawerue sehgiara áwéhq poeráhq tahnsa anínkákáq wene pikisahakáqsábé íre iwíáh iwíáh atárówe. Wene máhki siyehítaqkákáq sene siyahnkaratáqkákáq íre merowe. Íre meronsabé sene sánsánsábé suwahriehre aritáro kegá sene sinuo tehsúmetaté kiraq suera se subiq sutowe.

Subiq sutowara sensiwamari miáhwana tagoge. Tagogara se mó oga ukéra áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq Sisa Karáhéreq wahnah wahnahnowe.

⁵ Mína ogá úké tanahráqmé ebeqte oga úké tanahráre. Mó pusa ké mi tanahráq íre oga úkowe. Mi 1 táhúséni (1,000) opéq parabagínaraq oga úkigehe.

⁶ Ebeqte oga úké tanahráq oga úkira kewé Manikánka omaq sito ke woe. Segá anotahtaq iwíáh iwíáhigehe. Mó puké tanahráqká se íre kamah arieráhire. Se Manikánseq Sisa Karáhéreqne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké méra áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq Sisareq moraráq wahnah wahnahnigehe.

Owainawa iraipéq airaiq tuparuahna ehwéhne.

⁷ Mi 1 táhúséni opéq parabagínaraq owainawa saiqnariéhmé soraq suankéhe. Soraq súhhrana owainawanka kiembogue

⁸ mah marákó márakóipéqté ké péhe iwíáh aritanieéna ábóragire. Mah marákó márakóipéqté ké sensiwíq Kókireq Mágókireq áhnte ke miáhwé. Wehukega arahwé íre sáhsahoráhonserah se áhnte ke puana íre sáhsahoráhire. Mi ke ebehigeheéna owainawanka soruparitéhre.

⁹ Moke mi kegá ebhoneheéra pokue Maniká tagariáh ké miáhrabeq wega arutaboiri ke suwahpeq abugeqnáhnuriáhwana íopeqté irobina tunse moke mi ke tabipáhrarúéhre.

¹⁰ Tabipáhrarúéhrena Manikánka owainawa, péhe iwíáh aritéh aní táhtoqme anotah púrúrúia káwéhú, osoréh ebáhnkákáq íráreh kawéhúpipéq tuparúéhre. Áwéhq poeráhq tahna áninseq péhe éhwéh irari áninseq míehya iraipéq mitaq moraráq ahriahri mia míaoneherawoe. Wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq kamah arinara ahriahri uwo uwo oneherawoe.

Ehweh aritena sainsue ehwehne.

¹¹ Íné Sóniga tagogana wahnahnirabeqte siáh, anotah taberábe siáh kéhrana tagoge. Mitaq tútuue wahnahní aní anotah aní púana we míéhtáq mah marákó márakóákáq íopeqkákáq íre kahrahire. Peh tabanagirana mó íre ábóraq kéhre.

¹² Moke pukia kéwé anotah kereq íre síwíqkakaq kéreq wahnahnirabeq iriwe miáhwana tagoge. Moke sene arambehri púkuipéq sehirana kéhrana mi pukúwári pugeqme tagehre. Mi wahnáhnká púkuipéqté séhírá tagéna wehukene arambehri iwíáhúe tagéna ehweh aritena sainsúéhre. We mó pukú matíéhrena mi pukúwé oga mérapeq kioráho kené síwíq kéh púkúe.

¹³ Sóreq wanínká pukia keyábé, Sóreq wanípípeqté kiembogue pokoro aritéhrara Puké Aninseq Iraipéqté Áninseqka pukia keyábé, Iraipéq sueq pokoro aritehye. Pukia kegá pokue sainsúéh anípá sewana wega oga míarotaté árámbéhrí pukia ké peh morání moráníne iwíáhúe tagéna ehweh aritena sainsúéhre.

¹⁴ Sainsuena Puké Aninseq Iraipéqté Áninseq anotahtaq osoréh íráreh káwéhúpipéq tuparúéhre. Wehuke osoréh íráreh káwéhúpipéq tuparúéhme anehete puké tanahráq míre.

¹⁵ Oga mérapeq awaq míéhra ke síwíq kéh púkúipéq tagéna mitaq síwíq íre kéh kéwé anotah osoréh íráreh kawéhúpipéq tuparúéhre.

21

O ionkákáq o marákóákáq ábóraq kahna ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana ebeq kéh íopéqkákáq mah marákó márakóákáq sóreq wanínkákáq moke tabanagirana o ionkákáq o marákóákáq ábóraq kéhrana tagoge.

² Manikáne kaweq matábú o Sarúsarama suwahpeq íopeq Maniká míéhrabeqte túírana tagoge. Wene iyahnaboga o ibehiní wenawehqpa móauwaneheéra awahrirur soka soka atáhnserah mi ke suwahpeq túírana tagoge.

³ Wahnah wahnahnirabeqte éhwéhnká anotahtaq mahrarirana íróge. Anotahtaq mahraréna, Írátíáhiro. Manikánka seba mia míainara se wene animári míagehe. Sereq mia míaéna sene Wahnah míankehe.

⁴ Manikánka sereq mia míaéna sene siurapite áqnú moke sorahruankéhe. Mi tanahráq wehuke mó íre pukigehe. Sirupipeq mó íre umehinae. Mó íre ibitunátúnánigehe. Mó íre íbisagehe. Mó íre síérinae. Menah kárái naneqmarí aiq parabagi puana mó íre kanae irana íróge.

Manikánka, Íné tábúsoráh kéné Wahnah míanie i ehwéhne.

⁵ Wahnah wahnahnirabeqte siáhráq tútuue míéh anínká mahraréna, Írátíáhiro. Ínéga moke o naneq aiq miraróge íre. Aiq miraróge éna mahraréna, Néne ehweh aiq pútaq ehwéh púah sehiranúno. Ómi kegá mah éhwéh aiq pútaq ehwéhne iwíáhigeheé sehiranúno íre.

⁶ Sehiranúno éna ínénsabe, Moke áhwáro arámbéhrí aiq parabarúoge. Íné téh miáhwa aní múge. Íné anehemé mía miáinie. Íné ebeqte aní ména anehete aní múge. Wání tahbobói aní oga mía miá arahnó wání pehipi náwinie.

⁷ Ahbabáq kiotaiki anínká moke kaweq naneq awaq miankéhe. Ínéga wene Maniká miáhnana we néne aní mía miáinkehe ire.

Moke ahbabáq aruqaruro kegá iraipéq pokigehe i ehwéhne.

⁸ Wega mó mahraréna, Áhreéra néne sánsá ire sehgió kéwé, néne ehwehnsabé ire aiq pútare aintáh kéwé, ahbabáq aruqaruro kewé, mó ke subiq súáh kéwé, mó aniné weh ahre abario kewé, mó ke ánehgió kéwé, ahgora sansáno kewé, péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atáh kéwé, moke péhe éhwéh irare irareo kewé, moke mi kegá iraipéq pokoneherawoe. Segá anotah púrúruia osoréh íráreh kawéhúpipéq awaq miagéhe.

Peh anotah púrúruia káwéhúme osoréh ébáhnkákák íráreh kawéhúpipéq tuparúáhwe. Sano ebáhnká anotah osoréhnserah mi kawéhúpipéq anotahtaq osorosog aruqarurire. Irapéq awaq mewé anehete puké tanahráq míre ire.

Sóniga o Sarúsarama suwahpeq tagó ehwehne.

⁹ Wega mó mahraréna, Abapete téhranité íopeqté ké kamah arieráhi naneq matawewáhwé. Íopeqté anínká mibeqté ínéba séna ínénsabe, Mahbeq súno. Sipisípiq Áráhqne ibehiní sokigi awiníboq máho ire.

¹⁰ Máho éna néniwa móintena anotah sawéhrápéq móintéhre. Manikáne kaweq matábú o Sarúsarama suwahpeq íopeq Maniká miéhrabeqte túirana tagoge.

¹¹ Manikáne téhreh naneqka mi matábúráq anotahtaq téhrehre. Mi téhrehme mó kuasa téhrehre. Kaweq ebáh áhnte moné tahnsa ebáh áwíq sásípaqa tahnsa téhrehre. Mi matábúwé timano tahnsa anotah téhreh matábúe.

¹² Mi matábúráq anotah kurí kéhrana mi kuríipéq airápété téhtaré ónsá kéhrara airápété téhtaré íopeqté kegá mó onsáráq mó onsárárué wahnahnowe.

¹³ Airápété téhtaré Ísara kahnáh mó kahnáh mó kahnáh síwíq sehirania morá moráue onsaraq kéhre. Ío kiembogirabeqte ónsáwé apahtároe. Ío tupekirabeqte ónsáwé apahtároe. Ébeq ayehrápéqté ónsáwé apahtároe. Mó ébeq ayehrápéqté ónsáwé apahtároe.

¹⁴ Mi kurí áwahebi airápété apahtáro págege ebáh kéhre. Mi kurí ahpi Sipisípiq Áráhqka eqmaréh ké síwíq airápété téhranité síwíq kéhre.

¹⁵ Íné ehweh tení anínká kaweq agehmare karatáté mi matábúákák mi kuríákák on-sawárinákák agehmaranieéna matiéhre.

¹⁶ Mi matábúwé ahnansáhrapeq ébeq ahnansáhrápéq nahorapeq nehwiehrapeq peh monseráhne. Íopeqté anínká agehmare karatáté agehmaréhrana peh íre wahto 2,200 kirómítá kéhre. Sehwerapeq moq agehmaréhrana peh monseráhnire.

¹⁷ Mi matábúrápéqté kúriwé tahperue agehmaréhmé 144 mitá tahnsane. Wehukenínká mátabu agehmaréhnserah íopeqté anínká agehmaréhre.

¹⁸ Mi kuríwé sásípa ebáhtáté pera kuríe. Mi matábúráq kéh náneqmarínká kóraraté miraia tímánónká tahnsanue anotah téhrehre.

¹⁹ Mi matábú áwahewé áhnte kaweq ebáh awahriq naneq ebáhtáté pearéhre. Náhnbáh 2 ebáh mankuara ebáhmé sápaíaae. Náhnbáh 3 ebáhmé ágétie. Náhnbáh 4 ebáhmé sehenáh tahnsa ebáhmé émérae.

²⁰ Náhnbáh 5 ebáhmé sáróníkísie. Mi ebáhmé tautáúqkakaq taberábeakq ébáhné. Náhnbáh 6 ebáhmé tautáúq ébáhmé kóníránie. Náhnbáh 7 ebáh wíehq ebáhmé kárisórátie. Náhnbáh 8 ebáh sehenáh tahnsa ebáhmé périie. Náhnbáh 9 ebáh wíehq ebáhmé tópásie. Náhnbáh 10 ebáhmé kirisópésae. Náhnbáh 11 ebáhmé áhíásínie. Náhnbáh 12 ebáh tautáúq ebáhmé ámétísie. Mi ebáhmárimé mó naneq mó naneq tahnsá ebáhmárinéna áhnte moné tahnsa ebáhmáriné.

²¹ Kuriraté ónsáwé airápété téhtaré ónsáwé anotah pasésúq tahnsa náneq taberábe pasésúqtáté mó ónsá mó ónsáue miraia ónsáwáriné. Mi matábúrápéqté áhmé kóraraté miraia áhnéna timanonka téhrehnserahni ahne.

²² Íné tagome mi matábúráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kéhre. Írakaumo. Maniká itene Wahnah moke miraorahi anínseq Sipisípiq Áráhqseq mitaq miéhya puana Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kéhre.

²³ Mitaq íónkakaq pópoqnahakáq íre kéhre. Írakaumo. Manikáne téhreh naneqka mitaq téhrehrana Sipisípiq Áráhqka áráhmu tahnsá aní miéhre.

²⁴ Manikáne téhreh naneqka téhrehrapeqme mah kehiná kéhínánká mitaq nogígéhe. Mah marákóipéqté wáhnáh kegá sene kaweq mensáméhnsánkákák mi matábúrápéq mewe sigehe.

²⁵ Wéhékáh mi matábúrápéqté ónsá íre paiqmaragéhe. Mitaq íre sunkíkírina puana mi ónsá ahriahri íre paiqmaraneherawoe.

²⁶ Mah kehíná kéhínáné kaweq naneqmarínkákák sene awahriq naneqkákák mi matábúrápéq mewe sighehe.

²⁷ Moke ahababák mitaq íre serahowe. Ahababáro kereq péhe éhwéhnkákák kéreq mitaq íre serahowe. Ahqáho. Íraukaumo. Peh morá Sipisípiq Áráhqne oga mérapeqté púkúipéq sensíwíq kéh kégá mitaq serahowe.

22

Oga mé wanínkákák oga mé awánkánkákáqsábé éhwéhne.

¹ Íopeqté ánínká oga mé waní sokigi anírana mi wanímé timanonka téhrehnserrahire. Mi waní ahyahipeqmé Manikánseq Sipisípiq Áráhqseqka wahnahnóyaraheqté túíre.

² Tuena mi matábúrápéqté áh ákáhpi túíre. Oga mé awanká mi waní ayehráq éberiopeq éberiopeúe kéhre. Mi awánkátáq airápéte téhtaré mó naneq mó naneq seránue iyéhre. Mó iotáq mó naneq será iyena mó iotáq mó naneq seránue iyéhre. Mi awánká ánáwharínká mah kehíná kéhíná kawerarítéhre.

³ Manikánka kamah arina naneqmarí mitaq mó íre kanawire.

Manikánseq Sipisípiq Áráhqseqka mitaq wahnah wahnahnigehe. Moke Manikáne arambehri kegá wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

⁴ Iwíáh iwíáh atera wene auranabiah tagagehe. Wenáwíq sene siyehitaq kanae.

⁵ Mitaq íre sunkíkíraginae. Maniká itene Wahnahnka mitaq téhreh puana áráhmuakák íónkakaq mitaq íre kanae. Íraukaumo. Wene arambehri kegá ahriahri mitaq wahnah wahnahnigehe.

Sísaga, Apubúue tuinauge i éhwéhne.

⁶ Íopeqté ánínká ínénsabe mahraréna, Ínéga teawú éhwéh aiq pútaq éhwéh púana wehukega aiq pútare aintahráhowe. Maniká itene Wahnahnka wene ehweh irare ke iwíáh aritéhrara pahsúáhwe. Amahnágawé áhnbórá sína naneqmarí wene arambehri ke sokigi arínkéheéna íopeqté áni eqmaréhrana túíre íre.

⁷ Íopeqté ánínká mó mahraréna, Írátíahno. Sísaga mahraréna, Íné apubúue tuinauge íre. Mah pukúipéqté éhwéh sehgió kégá iwíáh iwíáhigehe íre.

⁸ Mah ehwéh irena mi naneqmarí tagotag sokigii aniné aigárátaq iwíáh iwíáh atanieéna káuqmunue míógana

⁹ wega ínénsabe, Ahqáho. Íre miraúno. Íné itereq moráráq arambehriu aní múge. Manikáne ehweh irare kereq mah pukúipéqté éhwéh sehgió kéreq itereq moráráq arambehriu aní múge. Manikánsabe webataq iwíáh iwíáh ato íre.

¹⁰ Íopeqté ánínká ínénsabe mó mahraréna, Arega pukúipéq sehiranóna éhwéhmé unkumehrataq íre táhparo. Íraukaumo. Mi tanáhráq áhnbóráni puah íre táhparo.

¹¹ Mi tanáhráq sínaraq ahababák kega peh ahababárighehe. Íre mirao naneq sánsáno kegá peh sene sánsá miraigehe. Tábúsoréh sánsáno kegá peh tábúsoréh sánsá miraigehe. Kaweqtaq mía míaó kegá peh kaweqtaq mía míaigehe íre.

¹² Sísaga mahraréna, Írátíahro. Íné apubúue tuinauge. Túónaraq wehukene arambehri saraqme tagéna awehraq apéq moráni moráníne náinauge.

¹³ Íné téh miáhwa aní múge. Íné anehemé mía miánauge. Íné ebeqté aní ména íné anehete aní múge. Íné moke náneq áwahe aní múge. Moke áhwáro arámbéhrí aiq parabarúó aní múge íre.

Kaweq matábúrápéq íre kioráho keyábé éhwéhne.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Wehukega sene korósi pabeq paberowana taberábe aginsabé iwíáh iwíáhowe. Mína inserah sene sirupipeq pabeq paberia kegá oga mérapeq mi kawéq matábúrápéq kioráhonsabé iwíáh iwíáhigehe. Segá mitaq oga mé awánkánara ísíwe nagehe.

¹⁵ Ahababák kega mitaq íre kioráhowe. Ánéhgió kéreq mó kené weh ahre abario kereq mó aní subiq súáh kereq péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atáh kéreq moke péhe éhwéh irare sánsá suwahbeh kereq peh máhpeq mía míaéra mitaq íre kioráhowe íre.

¹⁶ Íre kioráhowe éna ínénsabe, Íné Sísá uge. Íné Tébitine anahwa úge. Íné tuembínaga téhrehnserrahni aní múge. Íné tagariáh kégá mah ehwéh irageheéna íopeqté ánínká mah ehwéh ite teinkeheéna eqmaróge íre.

¹⁷ Manikáne Awanseq Sísá tagariáh kéreqka Sísansabé, Mahbeq tuo ewe. Mah ehwéh írah kégá moq mahbeq tuo ígehe. Wání tahbobói kegá séra oga mé wanínsabé suwahbeh kegá pehipi nagehe.

Sóniga mah pukú sáhnsáhó kényábé págege ehwéh pahsúéh éhwéhne.

¹⁸ Mah pukúípéq mókake sína naneqsabé éhwéh aiq sehiranuge. Mi sehirá sáhnsahwe tagahro. Págege ehwéh teiníboq írátíáhro. Mah ehwéh síwáhnori anínká mó ehwéhnikákáq masosahrue síwáhnorínaraq mah ehwéhniká kamahorahi naneq teinserah mi aní moq ano-tahtaq kamah awinkéhe.

¹⁹ Mah ehwéh síwáhnori anínká moke íre síwáhnoria peh ákáhtaq síwáhnorínaraqmé wega awaq miahráhi naneq Manikánka meyankehe. Oga mé awankánarame mi anínká íre awaq miankéhe. Mah ehwéhme kaweq matábúrápéqsábé teíre. Mi anínká mi matábú íre awaq miankéhe.

²⁰ Mah ehwéh tení anínká mahraréna, Íné aiq pútaq apubúue tuinauge ire.

Aiq mire. Sísa itene Wahnahno, mahbeq tuo uge.

²¹ Sísa itene Wahnahka moke we tagariona keyabé arutaboíréna séhréh aitéhre. Aiq míre.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátíyu 1.1-2.12
2	Mátíyu 2.13-3.6
3	Mátíyu 3.7-4.11
4	Mátíyu 4.12-25
5	Mátíyu 5.1-26
6	Mátíyu 5.27-48
7	Mátíyu 6.1-24
8	Mátíyu 6.25-7.14
9	Mátíyu 7.15-29
10	Mátíyu 8.1-17
11	Mátíyu 8.18-34
12	Mátíyu 9.1-17
13	Mátíyu 9.18-38
14	Mátíyu 10.1-23
15	Mátíyu 10.24-11.6
16	Mátíyu 11.7-30
17	Mátíyu 12.1-21
18	Mátíyu 12.22-45
19	Mátíyu 12.46-13.23
20	Mátíyu 13.24-46
21	Mátíyu 13.47-14.12
22	Mátíyu 14.13-36
23	Mátíyu 15.1-28
24	Mátíyu 15.29-16.12
25	Mátíyu 16.13-17.9
26	Mátíyu 17.10-27
27	Mátíyu 18.1-22
28	Mátíyu 18.23-19.12
29	Mátíyu 19.13-30
30	Mátíyu 20.1-28
31	Mátíyu 20.29-21.22

February

date	Scripture
1	Mätíyu 21.23-46
2	Mätíyu 22.1-33
3	Mätíyu 22.34-23.12
4	Mätíyu 23.13-39
5	Mätíyu 24.1-28
6	Mätíyu 24.29-51
7	Mätíyu 25.1-30
8	Mätíyu 25.31-26.13
9	Mätíyu 26.14-46
10	Mätíyu 26.47-68
11	Mätíyu 26.69-27.14
12	Mätíyu 27.15-31
13	Mätíyu 27.32-66
14	Mätíyu 28.1-20
15	Máhka 1.1-28
16	Máhka 1.29-2.12
17	Máhka 2.13-3.6
18	Máhka 3.7-30
19	Máhka 3.31-4.25
20	Máhka 4.26-5.20
21	Máhka 5.21-43
22	Máhka 6.1-29
23	Máhka 6.30-56
24	Máhka 7.1-23
25	Máhka 7.24-8.10
26	Máhka 8.11-9.1
27	Máhka 9.2-29
28	Máhka 9.30-10.12

date	Scripture
1	Máhka 10.13-31
2	Máhka 10.32-52
3	Máhka 11.1-26
4	Máhka 11.27-12.17
5	Máhka 12.18-37
6	Máhka 12.38-13.13
7	Máhka 13.14-37
8	Máhka 14.1-21
9	Máhka 14.22-52
10	Máhka 14.53-72
11	Máhka 15.1-47
12	Máhka 16.1-20
13	Árúka 1.1-25
14	Árúka 1.26-56
15	Árúka 1.57-80
16	Árúka 2.1-35
17	Árúka 2.36-52
18	Árúka 3.1-22
19	Árúka 3.23-38
20	Árúka 4.1-30
21	Árúka 4.31-5.11
22	Árúka 5.12-28
23	Árúka 5.29-6.11
24	Árúka 6.12-38
25	Árúka 6.39-7.10
26	Árúka 7.11-35
27	Árúka 7.36-8.3
28	Árúka 8.4-21
29	Árúka 8.22-39
30	Árúka 8.40-9.6
31	Árúka 9.7-27

date	Scripture
1	Árúka 9.28-50
2	Árúka 9.51-10.12
3	Árúka 10.13-37
4	Árúka 10.38-11.13
5	Árúka 11.14-36
6	Árúka 11.37-12.7
7	Árúka 12.8-34
8	Árúka 12.35-59
9	Árúka 13.1-21
10	Árúka 13.22-14.6
11	Árúka 14.7-35
12	Árúka 15.1-32
13	Árúka 16.1-18
14	Árúka 16.19-17.10
15	Árúka 17.11-37
16	Árúka 18.1-17
17	Árúka 18.18-43
18	Árúka 19.1-27
19	Árúka 19.28-48
20	Árúka 20.1-26
21	Árúka 20.27-47
22	Árúka 21.1-28
23	Árúka 21.29-22.13
24	Árúka 22.14-34
25	Árúka 22.35-53
26	Árúka 22.54-23.12
27	Árúka 23.13-43
28	Árúka 23.44-24.12
29	Árúka 24.13-53
30	Sóni 1.1-28

date	Scripture
1	Sóni 1.29-51
2	Sóni 2.1-25
3	Sóni 3.1-21
4	Sóni 3.22-4.3
5	Sóni 4.4-42
6	Sóni 4.43-54
7	Sóni 5.1-23
8	Sóni 5.24-47
9	Sóni 6.1-21
10	Sóni 6.22-40
11	Sóni 6.41-71
12	Sóni 7.1-29
13	Sóni 7.30-52
14	Sóni 7.53-8.20
15	Sóni 8.21-30
16	Sóni 8.31-59
17	Sóni 9.1-41
18	Sóni 10.1-21
19	Sóni 10.22-42
20	Sóni 11.1-53
21	Sóni 11.54-12.19
22	Sóni 12.20-50
23	Sóni 13.1-30
24	Sóni 13.31-14.14
25	Sóni 14.15-31
26	Sóni 15.1-27
27	Sóni 16.1-33
28	Sóni 17.1-26
29	Sóni 18.1-24
30	Sóni 18.25-19.22
31	Sóni 19.23-42

date	Scripture
1	Sóni 20.1-31
2	Sóni 21.1-25
3	Egmaro 1.1-26
4	Egmaro 2.1-47
5	Egmaro 3.1-26
6	Egmaro 4.1-37
7	Egmaro 5.1-42
8	Egmaro 6.1-15
9	Egmaro 7.1-29
10	Egmaro 7.30-50
11	Egmaro 7.51-8.13
12	Egmaro 8.14-40
13	Egmaro 9.1-25
14	Egmaro 9.26-43
15	Egmaro 10.1-33
16	Egmaro 10.34-48
17	Egmaro 11.1-30
18	Egmaro 12.1-23
19	Egmaro 12.24-13.12
20	Egmaro 13.13-41
21	Egmaro 13.42-14.7
22	Egmaro 14.8-28
23	Egmaro 15.1-35
24	Egmaro 15.36-16.15
25	Egmaro 16.16-40
26	Egmaro 17.1-34
27	Egmaro 18.1-21
28	Egmaro 18.22-19.12
29	Egmaro 19.13-41
30	Egmaro 20.1-38

date	Scripture
1	Eqmaro 21.1-16
2	Eqmaro 21.17-36
3	Eqmaro 21.37-22.16
4	Eqmaro 22.17-23.10
5	Eqmaro 23.11-35
6	Eqmaro 24.1-27
7	Eqmaro 25.1-27
8	Eqmaro 26.1-32
9	Eqmaro 27.1-20
10	Eqmaro 27.21-44
11	Eqmaro 28.1-31
12	Aroma 1.1-17
13	Aroma 1.18-32
14	Aroma 2.1-24
15	Aroma 2.25-3.8
16	Aroma 3.9-31
17	Aroma 4.1-12
18	Aroma 4.13-5.5
19	Aroma 5.6-21
20	Aroma 6.1-23
21	Aroma 7.1-14
22	Aroma 7.15-8.6
23	Aroma 8.7-21
24	Aroma 8.22-39
25	Aroma 9.1-21
26	Aroma 9.22-10.13
27	Aroma 10.14-11.12
28	Aroma 11.13-36
29	Aroma 12.1-21
30	Aroma 13.1-14
31	Aroma 14.1-23

date	Scripture
1	Aroma 15.1-21
2	Aroma 15.22-16.7
3	Aroma 16.8-27
4	1 Kórina 1.1-17
5	1 Kórina 1.18-2.5
6	1 Kórina 2.6-3.4
7	1 Kórina 3.5-23
8	1 Kórina 4.1-21
9	1 Kórina 5.1-13
10	1 Kórina 6.1-20
11	1 Kórina 7.1-24
12	1 Kórina 7.25-40
13	1 Kórina 8.1-13
14	1 Kórina 9.1-18
15	1 Kórina 9.19-10.13
16	1 Kórina 10.14-11.1
17	1 Kórina 11.2-16
18	1 Kórina 11.17-34
19	1 Kórina 12.1-26
20	1 Kórina 12.27-13.13
21	1 Kórina 14.1-17
22	1 Kórina 14.18-40
23	1 Kórina 15.1-28
24	1 Kórina 15.29-58
25	1 Kórina 16.1-24
26	2 Kórina 1.1-11
27	2 Kórina 1.12-2.11
28	2 Kórina 2.12-17
29	2 Kórina 3.1-18
30	2 Kórina 4.1-12
31	2 Kórina 4.13-5.10

date	Scripture
1	2 Kórína 5.11-21
2	2 Kórína 6.1-13
3	2 Kórína 6.14-7.7
4	2 Kórína 7.8-16
5	2 Kórína 8.1-15
6	2 Kórína 8.16-24
7	2 Kórína 9.1-15
8	2 Kórína 10.1-18
9	2 Kórína 11.1-15
10	2 Kórína 11.16-33
11	2 Kórína 12.1-10
12	2 Kórína 12.11-21
13	2 Kórína 13.1-14
14	Kárétia 1.1-24
15	Kárétia 2.1-16
16	Kárétia 2.17-3.9
17	Kárétia 3.10-22
18	Kárétia 3.23-4.20
19	Kárétia 4.21-5.12
20	Kárétia 5.13-26
21	Kárétia 6.1-18
22	Épésa 1.1-23
23	Épésa 2.1-22
24	Épésa 3.1-21
25	Épésa 4.1-16
26	Épésa 4.17-5.2
27	Épésa 5.3-33
28	Épésa 6.1-24
29	Pírípái 1.1-26
30	Pírípái 1.27-2.18

date	Scripture
1	Pírípái 2.19-3.6
2	Pírípái 3.7-4.1
3	Pírípái 4.2-23
4	Kórósia 1.1-20
5	Kórósia 1.21-2.7
6	Kórósia 2.8-23
7	Kórósia 3.1-17
8	Kórósia 3.18-4.18
9	1 Tésárónáika 1.1-2.9
10	1 Tésárónáika 2.10-3.13
11	1 Tésárónáika 4.1-5.3
12	1 Tésárónáika 5.4-28
13	2 Tésárónáika 1.1-12
14	2 Tésárónáika 2.1-17
15	2 Tésárónáika 3.1-18
16	1 Tímóti 1.1-20
17	1 Tímóti 2.1-15
18	1 Tímóti 3.1-16
19	1 Tímóti 4.1-16
20	1 Tímóti 5.1-25
21	1 Tímóti 6.1-21
22	2 Tímóti 1.1-18
23	2 Tímóti 2.1-21
24	2 Tímóti 2.22-3.17
25	2 Tímóti 4.1-22
26	Táitása 1.1-16
27	Táitása 2.1-14
28	Táitása 2.15-3.15
29	Pírémóna 1.1-25
30	Íbaru Ke 1.1-14
31	Íbaru Ke 2.1-18

date	Scripture
1	Íbaru Ke 3.1-19
2	Íbaru Ke 4.1-13
3	Íbaru Ke 4.14-5.14
4	Íbaru Ke 6.1-20
5	Íbaru Ke 7.1-19
6	Íbaru Ke 7.20-28
7	Íbaru Ke 8.1-13
8	Íbaru Ke 9.1-10
9	Íbaru Ke 9.11-28
10	Íbaru Ke 10.1-18
11	Íbaru Ke 10.19-39
12	Íbaru Ke 11.1-16
13	Íbaru Ke 11.17-31
14	Íbaru Ke 11.32-12.13
15	Íbaru Ke 12.14-29
16	Íbaru Ke 13.1-25
17	Sémísi 1.1-18
18	Sémísi 1.19-2.17
19	Sémísi 2.18-3.18
20	Sémísi 4.1-17
21	Sémísi 5.1-20
22	1 Píta 1.1-12
23	1 Píta 1.13-2.10
24	1 Píta 2.11-3.7
25	1 Píta 3.8-4.6
26	1 Píta 4.7-5.14
27	2 Píta 1.1-21
28	2 Píta 2.1-22
29	2 Píta 3.1-18
30	1 Sóni 1.1-10

date	Scripture
1	1 Sóni 2.1-17
2	1 Sóni 2.18-3.2
3	1 Sóni 3.3-24
4	1 Sóni 4.1-21
5	1 Sóni 5.1-21
6	2 Sóni 1.1-13
7	3 Sóni 1.1-14
8	Súta 1.1-25
9	Sokigi 1.1-20
10	Sokigi 2.1-17
11	Sokigi 2.18-3.6
12	Sokigi 3.7-22
13	Sokigi 4.1-11
14	Sokigi 5.1-14
15	Sokigi 6.1-17
16	Sokigi 7.1-17
17	Sokigi 8.1-13
18	Sokigi 9.1-21
19	Sokigi 10.1-11
20	Sokigi 11.1-19
21	Sokigi 12.1-18
22	Sokigi 13.1-18
23	Sokigi 14.1-20
24	Sokigi 15.1-8
25	Sokigi 16.1-21
26	Sokigi 17.1-18
27	Sokigi 18.1-24
28	Sokigi 19.1-21
29	Sokigi 20.1-15
30	Sokigi 21.1-27
31	Sokigi 22.1-21